İNŞAAT SİGORTASI

Çağrı YÜCEL

Eskişehir 2022

İNŞAAT SİGORTASI

Çağrı YÜCEL

DOKTORA TEZİ

Özel Hukuk Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Haziran 2022

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Çağrı YÜCEL'in "İnşaat Sigortası" başlıklı tezi ……. / …….. / …… tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca Özel Hukuk Anabilim dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: …….	……..
Üye	: …….	……..
Üye	: …….	……..
Üye	: …….	……...
Üye	: …….	……

ÖZET

İNŞAAT SİGORTASI

Çağrı YÜCEL
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2022

Danışman: Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK

Günümüz ekonomisindeki en önemli sektörlerinden birisi inşaat sektörüdür. Ekonominin büyümesi, nüfusun artması, yeni teknolojilerin hayatımıza girmesiyle yeni yapı veya mevcut yapıların yenilenmesi ihtiyacı da artmaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda inşaat işlerinin hacmi de büyümekte, ayrıca inşaatların daha kısa sürede tamamlanması hedeflenmektedir. Bununla birlikte inşaat süresince yangın, deprem, sel, savaş gibi çok sayıda rizikonun gerçekleşmesi ve bu riziko sebebiyle inşaatın zarar görmesi ihtimali bulunmaktadır. İşte inşaat sigortası, bu rizikolara karşı teminat sağlayan bir zarar sigortası olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnşaat sigortası, inşaat süresince çok sayıda rizikonun gerçekleşebilme ihtimali dikkate alınarak, bir bütün riskler (All risks) sigorta olarak düzenlenmiştir. Bunun sonucu olarak, açıkça teminat dışında bırakılmadıkça, gerçekleşen riziko sonrasında meydana gelen zararlardan sigortacı sorumlu olacaktır. Çalışmamızda inşaat sigortası sözleşmesinin tarafları, kurulması, tarafların külfetleri ve yükümlülükleri, sona ermesi ve nihayet kapsamı incelenecek; ayrıca çoğu kez inşaat sigortasının yapılmasının sebebi olarak karşımıza çıkan inşaat sözleşmesi üzerinde de kısaca durulacaktır.

Belirtmek gerekir ki, çalışmamız Türk Ticaret Kanunu'na göre hazırlanmakla birlikte, yeri geldikçe mülga Türk Ticaret Kanunu'na değinilecektir. Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğünden itibaren neredeyse on yıl geçmiş olmasına rağmen, İnşaat Sigortası Genel Şartları yenilenmediğinden, mülga Türk Ticaret Kanunu'na göre ihdas edilen Genel Şartlar ve uygulamada sıklıkla kullanılan Münih Reasürans klozları dikkate alınacaktır.

Anahtar Kelimeler : İnşaat Sigortası, Bütün Riskler, All Risks, Münih Reasürans Klozları, Sigorta Sözleşmesi.

ABSTRACT

CONSTRUCTION INSURANCE

Çağrı YÜCEL

Anadolu University

Institute of Social Studies, Department of Private Law, May 2022

Supervisor: Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK

Construction sector is one of the most important sectors of today's economy. The need for new structures or renewal of existing structures increases as the economy grows, population increases and new technologies are being introduced into our lives. In accordance with this need, volume of construction works also grows and it is expected to complete constructions in far shorter time period. However, there is a possibility that many risks such as fire, earthquake, flood, war may occur during the construction and the construction may be damaged due to these risks. So, construction insurance is an assurance for such unexpected circumstances.

Construction insurance is devised as ''All Risks'' insurance, considering the possibility of many risks which may occur during the construction period. As a result, as long as it isn't openly excluded from the coverage, damages derived from the risk or risks that occured are covered by insurer. In this study, we will be examining the parties of the construction insurance contract and their obligations, its termination and lastly, its scope. In addition, the construction contract, which is often the reason for the construction insurance, will be briefly discussed.

It should be noted that, although our study is prepared in accordance with the Turkish Commercial Code, when appropriate, the abrogated Turkish Commercial Code will also be mentioned. Although it has been almost ten years since the Turkish Commercial Code became effective and because the General Conditions of Construction Insurance have not been renewed, the General Conditions established in compliance with the abrogated Turkish Commercial Code and the Munich Reassurance clauses which are frequently used in practice, will be taken into account.

Keywords: Construction Insurance, All Risks, Munich Reassurance Clauses, Insurance Contract.

ÖNSÖZ

Lisans döneminde en düşük notu aldığım ders olan sigorta hukuku, önce yüksek lisans, sonra doktorada ilgimi çeken bir alan olarak karşıma çıktı. Özellikle doktora tezinin seçimi için düşünürken, sigorta hukuku dışında hiçbir alanda çalışma yapmak aklımdan geçmedi. Bunda borçlar hukuku ve özellikle sorumluluk hukukuna olan ilgimin de etkisi vardı. Nitekim sonuç olarak doktora tezi konumu, hocam Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK'ın önerisiyle, "İnşaat Sigortası" olarak belirledim. Tez konumu seçtiğim dönemde, henüz monografik bir çalışma yapılmamış olan bu alanda tezimi yazmaya başladım ancak tezin yazım süresi, mesleğim sebebiyle gereğinden uzun sürdü ve bu süreçte konuyla ilgili iki ayrı çalışma da yayımlandı. Bu durumu dikkate alarak tez konumu değiştirmeyi dahi düşünmekle birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nun yayımlanmasından kısa bir süre sonra yayımlanan bu iki değerli çalışmadan farklı olarak, aradan geçen süre içinde hukukumuzda yayımlanan yeni eserler ile yargı kararlarının ayrıntılı olarak değerlendirilmesinin faydalı olabileceğini düşünerek, bu düşüncemden vazgeçtim. Nihayet inşaat sigortasını tüm boyutlarıyla incelemeye çalıştığım bu çalışma ortaya çıktı.

Yüksek lisanstan itibaren beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, doktora tez danışmanlığımı yapmasını talep ettiğimde, yoğun çalışma temposuna rağmen hiç sorgulamadan bu talebimi kabul eden ve bu uzun süreçte her zaman yanımda olan değerli hocam Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK'a teşekkür ediyorum. Ayrıca bu uzun süreçte bana gösterdikleri sabır, tezimle ilgili değerlendirmeler ve verdikleri tavsiyeler için hocalarım Doç. Dr. Doğan GÖKBEL ve Dr. Öğr. Üyesi Neval OKAN'a ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

……/……./……..

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Çağrı YÜCEL

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI …….. i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ……..… ii
ÖZET ……... iii
ABSTRACT …….. iv
ÖNSÖZ ……... v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ …… vi
İÇİNDEKİLER …….. vii
KISALTMALAR DİZİNİ …… x
GİRİŞ ……..... 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İNŞAAT SÖZLEŞMESİ..... 4
1.1. İnşaat Sözleşmesinin Tanımı..... 4
1.2. İnşaat Sözleşmesinin Tarafları..... 5
1.3. İnşaat Sözleşmesinin Özellikleri..... 5
1.4. İnşaat Sözleşmesinin Unsurları..... 7
1.4.1. İnşa eseri meydana getirme..... 7
1.4.2. Bedel..... 8
1.4.3. Anlaşma..... 9
1.5. İnşaat Sözleşmesinde Hasarın Geçmesi..... 11
1.5.1. İnşaat teslim edilmemelidir..... 12
1.5.2. İnşa eseri beklenmedik bir olay sonunda hasar görmelidir..... 13
1.5.3. Malzeme işsahibi tarafından karşılanmamalıdır..... 13

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNŞAAT SİGORTASI..... 15
2.1. İnşaat Sigortasının Tanımı..... 15
2.2. İnşaat Sigortasının Özellikleri..... 16
2.2.1. İnşaat sigortası bir zarar sigortasıdır..... 16
2.2.2. İnşaat sigortası kural olarak bir mal sigortasıdır..... 30
2.2.3. İnşaat sigortası kural olarak aktifin sigortasıdır..... 31

2.2.4. İnşaat sigortası kural olarak ihtiyarî bir sigortadır 33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İNŞAAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİ 41

3.1. İnşaat Sigortası Sözleşmesinde İlgili Kişiler 41

3.1.1. Sigortacı 41

3.1.2. Sigorta ettiren 43

3.1.3. Sigortalı 44

3.2. İnşaat Sigortası Sözleşmesinin Kurulması 48

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. İNŞAAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜK VE KÜLFETLERİ 56

4.1. Genel Olarak 56

4.2. İnşaat Sigortasında Sigorta Ettirenin Yükümlülük ve Külfetleri 59

4.2.1. Sigorta ettirenin külfetleri 59

4.2.1.1. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfeti 60

4.2.1.1.1. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin kapsamı 61

4.2.1.1.2. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlali 73

Riziko gerçekleşmeden önce 75

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra 81

Sigortacının, ihbar külfetinin ihlaline ilişkin yaptırımlara dayanamayacağı durumlar 86

İnşaat Sigortası Genel Şartları bağlamında hukuki sonuçlar 88

4.2.1.2. Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfeti 91

4.2.1.2.1. Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin kapsamı 93

4.2.1.2.2. Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin ihlali 100

4.2.1.3. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar ve sigortacının araştırma yapmasına izin verme külfeti 108

4.2.1.3.1. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar ve sigortacının araştırma yapmasına izin verme külfetinin kapsamı 108

4.2.1.3.2. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar ve sigortacının araştırma yapmasına izin verme külfetinin ihlali 115

4.2.1.4. Sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfeti 118
4.2.1.4.1. Sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfetinin kapsamı 118
4.2.1.4.2. Sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfetinin ihlali 128
4.2.1.5. Sigorta ettirenin sözleşmeden doğan diğer külfetleri 130
4.2.1.5.1. Sigorta ettirenin sözleşmeden doğan diğer külfetlerinin kapsamı .. 132
4.2.1.5.2. Sigorta ettirenin sözleşmeden doğan diğer külfetlerinin ihlali 134
4.2.2. Sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü 135
4.2.2.1. Genel olarak sigorta primi 136
4.2.2.2. Sigorta priminin ödeme zamanı ve ödeme yeri 145
4.2.2.3. Sigorta primini ödeme yükümlülüğünde temerrüt 148
4.3. İnşaat Sigortası Sözleşmesinde Sigortacının Yükümlülükleri 154
4.3.1. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü 155
4.3.1.1. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı 159
4.3.1.2. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün ihlali 168
4.3.2. Sigortacının poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğü 177
4.3.2.1. Poliçenin içeriği 177
4.3.2.2. Sigortacının poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğünün kapsamı ... 181
4.3.2.3. Sigortacının poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğünün ihlali 183
4.3.3. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü 184
4.3.3.1. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlaması 185
4.3.3.2. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün sona ermesi 194
4.3.4. Sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü 196
4.3.4.1. Sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün kapsamı 196
4.3.4.2. Sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün ihlali 203

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. İNŞAAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ 211
5.1. İnşaat Sigortası Sözleşmesinin Kendiliğinden Sona Ermesi 211
5.1.1. Sigorta menfaatinin ortadan kalkması veya tam ziyanın geçekleşmesi 211
5.1.2. Sigorta menfaatinin el değiştirmesi 212

5.1.3. Sigortacının iflası 216
5.2. İnşaat Sigortası Sözleşmesinin Taraf İradeleriyle Sona Ermesi 217
5.2.1. Kısmi tazminat ödemesi üzerine fesih hakkı 217
5.2.2. Olağanüstü durumlarda tarafların fesih hakkı 221
5.2.3. Aciz sebebiyle tarafların fesih hakkı 223
5.2.4. Ayarlama hakkının kullanılması üzerine sigorta ettirenin fesih hakkı 224
5.2.5. Kısmi fesih veya kısmi dönme hakkı sebebiyle sözleşmenin tamamen feshi / sözleşmeden tamamen dönme hakkı 225

ALTINCI BÖLÜM

6. İNŞAAT SİGORTASININ KAPSAMI 227
6.1. İnşaat Sigortasında Birincil Riziko Sınırlandırması 230
6.1.1. Genel kapsam 230
6.1.1.1. Beklenmeyen ani sebep 230
6.1.1.2. Yer yönünden kapsam 233
6.1.1.3. Süre yönünden kapsam 237
6.1.2. Bazı önemli rizikolar yönünden kapsam 241
6.1.2.1. Deprem 241
6.1.2.2. Sel ve su baskını 243
6.1.2.3. Heyelan ve toprak çökmesi 245
6.1.2.4. Fırtına 246
6.1.2.5. Yıldırım 247
6.1.2.6. Yangın 249
6.1.2.7. Patlama 254
6.1.2.8. Hırsızlık 254
6.1.2.9. Taşıt çarpması 257
6.2. Ek Teminatla Kapsama Alınacak Rizikolar Yönünden Kapsam 257
6.2.1. İş makinesi ve ekipmanı 258
6.2.2. Şantiye tesisi ve ekipmanı 260
6.2.3. Enkaz kaldırma masrafları 261
6.2.4. Ziya ve hasarlar için seri vasıtalarla yapılan nakliye masrafları ve fazla çalışma ücretleri 263
6.2.5. Üçüncü kişi zararlarından doğan sorumluluk 264

6.2.6. Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri 268
6.2.7. Bakım devresi 272
6.2.8. Terör eylemleri 278
6.2.9. Çevre kirliliği 279
6.3. İnşaat Sigortasında Riziko İstisnaları (İkincil Riziko Sınırlandırması) 280
6.3.1. Aşınma, Yıpranma, Paslanma ve Çürümeler 281
6.3.2. Envanter açıkları 282
6.3.4. İnşaatla ilgili taşıma araçları 283
6.3.5. Nakit, kıymetli evrak, fatura, dosya, borç delilleri, hesaba ilişkin defter ve evrak, plan ve proje 283
6.3.6. Savaş ve benzeri olaylar 284
6.3.7. Nükleer sebepler 288
6.3.8. Kamu otoritesi tasarrufları 289
6.3.9. Plan, proje veya hesap hataları 290
6.3.10. Ayıplı malzeme ve kusurlu işçilik 292
6.3.11. İş makinesi ve ekipman 293
6.3.12. Sigorta ettirenin veya sigorta ettirenin yerine kaim sorumlu kişinin kastı ve ağır kusuru 294
6.3.13. Dolaylı zararlar 297
6.3.14. Terör eylemlerinden kaynaklı biyolojik ve kimyasal etkiler 300
SONUÇ 301
KAYNAKÇA 310

KISALTMALAR DİZİNİ

ABN : Alman İşsahibinin İnşaat Sigortası Genel Şartları (Allgeimene Bedingungen für die Bauleistungsversicherung durch Auftraggeber – 2011)

ABU : Alman Yüklenicinin İnşaat Sigortası Genel Şartları (Allgemeine Bedingungen für die Bauleistunsversicherung von Unternehmerleistungen - 2011)

ABBL : Alman İnşaat Sigortası Genel Şartları (Allgemeine Bedingungen für die Versicherung von Bauleistungen – 2018)

a.g.k. : Adı geçen kaynak

aşa. : Aşağıda

ATM : Asliye Ticaret Mahkemesi

AÜEHFD : Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi

AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

AYM : Anayasa Mahkemesi

BAM : Bölge Adliye Mahkemesi

Batider : Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi

BİGŞ : Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi

bkz. : Bakınız

BK : 818 Sayılı Borçlar Kanunu

ÇÜHFD : Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

DEÜHFD : Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

DİK : Devlet İhale Kanunu

dn. : Dipnot

E. : Esas

E-Uyar : www.e-uyar.com

ETTK : 6762 Sayılı Mülga Türk Ticaret Kanunu

EVVG : Alman Eski Sigorta Sözleşmesi Kanunu ((Gesetz über den Versicherungsvertrag alte Fassung)

GÜHFD : Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

HD : Hukuk Dairesi

HKD : Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi

HKÜHFD : Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İHK : İtiraz Hakem Kararı

İİK : İcra ve İflas Kanunu

İK : İmar Kanunu

İKÜHFD : İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İSGŞ : İnşaat Sigortası Genel Şartları

İÜHFD : İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İÜHFM : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

İTÜSBD : İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

İzBD : İzmir Barosu Dergisi

K. : Karar

KHÜHFD : Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

KİBB : Kazancı İçtihat Bilgi Bankası

KİK : Kamu İhale Kanunu

KİSK : Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu

krş. : Karşılaştırınız

KSGŞ : Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları

KTK : Karayolları Trafik Kanunu

Lexpera : Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi

m. : Madde

MHD : Mali Hukuk Dergisi

MR : Münih Reasürans Klozu

MKSGŞ : Makine Kırılması Sigortası Genel Şartları

MÜHFD : Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

MÜHFHAD : Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi

OLG : Oberlandesgericht

PEICL : Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (Princibles Of European Insurance Contract Law)

PflVG : Alman Araç İşletenin Sorumluluk Sigortası Kanunu (Gesetz über die Pflichtversicherung für Kraftfahrzeughalter)

RG : Resmi Gazete

Rn. : Randnummer

r+s : Recht und Schaden

s. : Sayfa

S. : Sayı

SHD : Sigorta Hukuku Dergisi

SK : Sigortacılık Kanunu

SMİP : Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı

SMK : Sigorta Murakabe Kanunu

SSBİY : Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik

SSBYUG : Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Genelge

STK : Sigorta Tahkim Komisyonu

SÜHFD : Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

TBK : Türk Borçlar Kanunu

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TD : Ticaret Dairesi

THD : Terazi Hukuk Dergisi

TK : Tapu Kanunu

TKHK : Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

TMK : Türk Medenî Kanunu

TTK : Türk Ticaret Kanunu

UAÜHFD : Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

vd. : ve devamı

VVG : Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu (Gesetz über den Versicherungsvertrag)

YHGK : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

YİBBGK : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu

YİGŞ : Yapı İşleri Genel Şartnamesi

YKD : Yargıtay Kararları Dergisi

yuk. : Yukarıda

GİRİŞ

İnşaat süresince, birçok rizikonun gerçekleşme ihtimali bulunmaktadır. Bu süreçte deprem, yangın, sel, hırsızlık gibi olaylarla karşılaşılabileceği gibi, iş kazası sonucunda işçi veya işçilerin zarara uğraması söz konusu olabilir. Yine inşaat sebebiyle bir üçüncü kişinin veya çevrenin zarar görmesi ve bunlardan kaynaklanan tazminat taleplerinin doğabilmesi mümkündür. İnşaatın yapılması sırasında hatalı hesap veya dizayn hataları sebebiyle de inşaat süresinin uzaması ya da inşaatın tamamen zayi olması söz konusu olabilir. İnşaat süresince gerçekleşme ihtimali bulunan bu rizikoların çokluğu ve inşaatların çok büyük ekonomik değerlere ulaşması, inşaat sigortasının önemini daha da arttırmaktadır.

Rizikoların sayısı ve kapsamının genişliği sebebiyle önemi büyük olan inşaat sigortası, hukukumuzda zorunlu bir sigorta olarak düzenlenmiş olması sebebiyle önemini daha da arttırmaktadır. Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun[1] 9. maddesi ile ihaleyi kazanan yükleniciye inşaat sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Böylece söz konusu sigortanın uygulama alanı genişlediği gibi, Kanun metnindeki belirsizlik sebebiyle sigortanın kapsamının belirlenmesi bakımından da bazı sorunların çıkabilme ihtimali artmıştır.

Uygulamada inşaat sigortası "İnşaat Sigortası All Risks (Bütün Riskler)" olarak kabul edilmektedir[2]. Nitekim konuya ilişkin genel şartlar da "İnşaat Sigortası Genel Şartları (Bütün Riskler)" şeklinde adlandırılmıştır. İnşaat sigortasının bu şekilde adlandırılması sebebiyle, inşaat sigortasının tüm rizikolara karşı koruma sağladığı şeklinde yaygın ve fakat yanlış bir kanaat bulunmaktadır. Zira İnşaat Sigortası Genel Şartları kapsamında yukarıda bir kısmını saydığımız rizikolardan bazıları tamamen kapsam dışında kalmakta, bazıları ise özel şartlar ve klozlarla kapsam dışına çıkarılmaktadır.

Tezimizde Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile getirilen zorunlu inşaat sigortası, inşaat sigorta sözleşmesi ve bu sözleşmenin içeriği, İnşaat Sigortası Genel Şartları kapsamında ayrıntılı olarak incelenecektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, konu sadece

---

[1]RG, 22.01.2002, S.24648.

[2]Terim birliğini sağlamak ve Türkçe terimi tercih etmek amaçlarıyla tezimizde "Bütün riskler" terimi tercih edilecektir.

zorunlu sigorta kapsamında değerlendirilmeyecektir. Zira Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamında yapılan inşaat işleri, toplam inşaat işinin sadece bir kısmını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, İnşaat Sigortası Genel Şartları tüm inşaat sigortalarına uygulanacağından, çalışmamız Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamı dışında kalan inşaat sigortaları için de aydınlatıcı olacaktır.

Doktora tezimiz 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu[3] ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu [4] hükümlerine göre yazılmıştır. Bununla birlikte yeni kanunların, eski kanunlarla benzer ve farklı yönlerinin açıklanması gerektikçe kanunlar arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinilecektir. Bu açıklama yapılırken 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu için "6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu" terimi kullanılacak; buna karşılık 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu için sadece "Borçlar Kanunu" terimi kullanılacaktır. Borçlar Kanunu'nun başında "mülga" ifadesini kullanmamamızın sebebi, 6098 sayılı Kanun'un tam adının Türk Borçlar Kanunu olmasıdır[5].

Eski ve yeni kanunlar arasındaki en önemli farklardan birisi kullanılan terminolojidir. Özellikle kanunların dilinin çok ağır olduğu, kanunların yeni nesiller tarafından anlaşılamadığı yönündeki eleştirileri dikkate alan kanun koyucu, kanunların dilini önemli ölçüde sadeleştirmiştir. Ancak bu sadeleştirme sonucunda, özellikle hukukçular arasında genel kabul gören bazı terimler de değişmiştir. Bu değişikliğe paralel olarak biz de tezimizde mümkün olduğunca yeni kanunlarda kullanılan terimleri tercih edeceğiz[6].

Tezimizde inşaat sigortasıyla ilgili Alman hukukundaki düzenlemelere değinilecek; ayrıca resmi bir niteliği olmamakla birlikte farklı ülkelerden uzmanlar tarafından hazırlanan Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (Principles of European Insurance Contract Law)'nden yararlanılacaktır.

Tezimiz giriş, sonuç ve altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde çoğu kez inşaat sigortası sözleşmesini yapılmasını sağlayan inşaat sözleşmesi kavramı ve temel özellikleri kısaca açıklanacaktır.

---

[3]RG, 04.02.2011, S.27836.
[4]RG, 14.02.2011, S.27846.
[5]Yine aynı gerekçeyle, yürürlükten kalkan İnşaat Sigortası Genel Şartları için "Eski İnşaat Sigortası Genel Şartları" terimi tercih edilecektir.
[6]Örneğin, müteahhit terimi yerine TBK m.470 vd. uygun olarak yüklenici terimi kullanılacaktır.

İkinci bölümde, inşaat sigortasının tanımı, önemi, niteliği ve sigorta türleri arasındaki yeri incelenecektir.

Üçüncü bölümde inşaat sigortası sözleşmesinin tarafları, sözleşmenin kurulması ayrıntılı olarak incelenecektir.

Dördüncü bölümde, inşaat sigortası sözleşmesi bakımından en önemli hususlar olan tarafların hak, yükümlülük ve külfetleri ile sözleşmenin sona ermesi üzerinde durulacaktır.

Beşinci bölümde inşaat sigortası sözleşmesinin sona ermesi ve sözleşmeyi sona erdiren sebepler değerlendirilecektir.

Nihayet altıncı bölümde, belki de inşaat sigortası bakımından uygulamada en fazla sorun çıkaran konu olan sigortanın kapsamı üzerinde durulacak ve bu kapsamda inşaat sigortasının kapsamına giren ve kapsamı dışında kalan rizikolar İnşaat Sigortası Genel Şartları ve Münih Reasürans klozları çerçevesinde incelenecektir. Ayrıca yeri geldikçe Alman İnşaat Sigortası Genel Şartları'na ve bu Genel Şartlar kapsamında alınan klozlara da değinilecektir[7].

[7] 2011 yılında yürürlüğe giren Alman İşsahibinin İnşaat Sigortası Genel Şartları (ABN) ve Alman Yüklenicinin İnşaat Sigortası Genel Şartları (ABU) yerini 2018 yılında Alman İnşaat Sigortası Genel Şartları (ABBL)'na bırakmıştır. Dolayısıyla tezimizde ABBL dikkate alınacaktır. Bununla birlikte bazı şirketlerce halen ABN ve ABU kullanıldığından, gerektikçe özellikle farklılık arz eden hususlar vurgulanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İNŞAAT SÖZLEŞMESİ

Tezimizin konusu inşaat sigortası olmakla birlikte, bu sözleşmenin temelinde çoğu zaman bir inşaat sözleşmesi bulunmaktadır. Gerçekten genellikle yüklenici ile işsahibi arasında, bir inşaatın yapılarak işsahibine teslim edilmesi konusunda bir sözleşme yapılmakta ve bu sözleşmeden sonra inşaat sigortası yapılmaktadır[8]. Tüm sözleşmelerde olduğu gibi inşaat sözleşmesinde de tarafların çeşitli hak ve borçları bulunmakta, inşaatın yapılması sırasında meydana gelebilecek hasarlara kimin katlanacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözümü inşaat sigortası bakımından da önem taşımaktadır. Zira bu sorunun cevabına göre, inşaat sigortası yaptırma konusunda menfaati olan taraf tespit edilebilecektir. İşte bu gerekçelerle tezimizde öncelikle inşaat sözleşmesi incelenecektir.

Bu inceleme yapılırken Türk Borçlar Kanunu hükümleri esas alınacaktır. Ayrıca yine doğrudan konumuz olmamakla birlikte, ihale mevzuatı çerçevesinde inşaat sözleşmesinin durumu da incelenecektir.

1.1. İnşaat Sözleşmesinin Tanımı

Borçlar Kanunu'nda olduğu gibi, Türk Borçlar Kanunu'nda da inşaat sözleşmesi özel olarak düzenlenmemiştir[9]. Bunun sonucu olarak inşaat sözleşmesinin ayrı bir tanımı da verilmiş değildir. Buna karşılık inşaat sözleşmesi, niteliği itibariyle bir eser sözleşmesi[10] olarak kabul edildiğinden, doktrinde inşaat sözleşmesinin tanımı da bu

---

[8]Bir kişinin hem arsa sahibi, hem de yüklenici olduğu durumlarda böyle bir ilişki olmayacaktır. Bununla birlikte burada da inşaat sahibinin inşaat sigortası yaptırma konusunda menfaati olduğu açıktır.

[9]İnşaat sözleşmesinin ve arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinin kendine özgü niteliği, uygulamada birçok soruna yol açması sebebiyle, inşaat sözleşmelerine ilişkin özel düzenlemelerin yapılması gerektiği yönünde bkz. C. Kostakoğlu (2011). *İçtihatlı inşaat hukuku ve kat karşılığı inşaat sözleşmeleri*. İstanbul: Beta, s.17.

[10]Türk Borçlar Kanunu'nda istisna sözleşmesi terimi yerine eser sözleşmesi terimi tercih edilmiştir. Eser sözleşmesi teriminin isabetli olmadığı ve eser kavramının fikir ve sanat eserleri hakkındaki eser ile karışma ihtimali olduğu yönünde bkz. H. Altaş (2002). *Eserin teslimden önce telef olması*. Ankara: Yetkin, s.42; C. Baygın (1999). *Türk hukukuna göre istisna sözleşmesinde ücret ve tabi olduğu hükümler*. İstanbul: Beta, s.3; H. Tandoğan (1970). İstisna akdi kavramı, unsurları ve benzeri akitlerden ayırdedilmesi. *İmren Öktem'e Armağan*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.311; H. Tandoğan (1987). *Borçlar hukuku özel borç ilişkileri*. 2. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.2; C. Yavuz. (2007). *Türk borçlar hukuku özel hükümler*. İstanbul: Beta, s. 490-491. Bununla

çerçevede yapılmıştır[11]. Buna göre inşaat sözleşmesi, işsahibinin ödemeyi üstlendiği bir bedel karşılığında, yüklenicinin taşınmaz bir yapı eseri meydana getirip bunu teslim etmeyi borçlandığı tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir[12].

1.2. İnşaat Sözleşmesinin Tarafları

İnşaat sözleşmesinin tarafları yüklenici ve işsahibidir[13]. Buna göre işsahibi, işi ısmarlayan kimse; yüklenici ise inşaatı yapmayı yüklenen kişidir[14]. Kamu İhale Kanunu, ayrıca yapı müteahhidi ve yüklenici kavramlarına yer vermiştir. Kanun'un 4. maddesinde yapı müteahhidi, yapım işi ihalesine teklif veren kişi; yüklenici ise üzerine ihale yapılan ve sözleşme imzalanan kişi olarak tanımlanmıştır. Bu iki terim arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Kanun, ihale öncesi ve sonrasındaki nitelemeyi farklı şekilde yapmıştır[15].

1.3. İnşaat Sözleşmesinin Özellikleri

İnşaat sözleşmesinin temel özellikleri tam iki tarafa borç yükleyen, ivazlı ve ani edimli bir sözleşme olmasıdır[16].

İnşaat sözleşmesinin ilk özelliği tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasıdır. Zira inşaat sözleşmesinde yüklenicinin inşaatı (eseri) meydana getirip

---

birlikte Yavuz, TBK yürürlüğe girdikten sonra eser sözleşmesi terimini tercih etmiştir. Bkz. C. Yavuz, F. Acar ve B. Özen (2021). *Borçlar hukuku dersleri (Özel hükümler)*. İstanbul: Beta, s.543.

[11]BK m.355-371 arasında düzenlenen eser (istisna) sözleşmesi, TBK m.470-486 arasında düzenlenmiştir. Madde gerekçelerinden de anlaşılacağı üzere doktrinde üzerinde durulan bazı hususlar ve dil sadeleştirmesi dışında önemli bir değişiklik bulunmamaktadır.

[12]Altaş, 2002, **a.g.k.**, s. 43; F. Eren (1996a). Borçlar Kanunu açısından inşaat sözleşmeleri. *İnşaat Sözleşmeleri (Yönetici-İşletmeci Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer Ankara 18-29 Mart 1996)*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s.49; İ. Kaplan (1996). İnşaat sözleşmelerinde yapı sahibinin ücret ödeme borcu ve yerine getirilmemesinin sonuçları. *İnşaat Sözleşmeleri (Yönetici-İşletmeci Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer Ankara 18-29 Mart 1996)*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s.119; Ö. Seliçi (1978). *İnşaat sözleşmelerinde müteahhidin sorumluluğu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, s.4.

[13]"İşsahibi" terimi, Türk Borçlar Kanunu'nda geçtiği şekilde aynen kullanılmış ve yine "Müteahhit" terimi yerine "Yüklenici" terimi tercih edilmiştir.

[14]Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.41; Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.50; Kostakoğlu, 2011, **a.g.k.**, s.18.

[15]M.A. Tangör (2009). *Kamu ihale inşaat sözleşmeleri ve FIDIC bakımından müteahhidin borçları.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 46-47.

[16]İnşaat sözleşmesinin özellikleri için bkz. Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.48-50; Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.51-52; F. Eren (2021b). *Borçlar hukuku özel hükümler*. Ankara: Yetkin, s.596-599; Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.544-547.

işsahibine teslim etme borcuna karşılık, işsahibinin yükleniciye bedel ödeme borcu bulunmaktadır.

İnşaat sözleşmesinin ikinci özelliği ivazlı olmasıdır. Bedel ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı bir sözleşmenin inşaat sözleşmesi olarak nitelendirilebilmesi mümkün değildir. Bu yükümlülüğün ifası genelde para şeklinde olmakla birlikte, bunun para olarak ifası şart değildir. Özellikle arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde olduğu gibi, bedel olarak arsa payının verilebilmesi mümkündür. Dolayısıyla burada önemli olan, yüklenicinin inşaatı bir ivaz karşılığında yapmasıdır.

İnşaat sözleşmesinin üçüncü özelliği ise, doktrinde[17] tartışmalı olmakla birlikte sözleşmenin ani edimli bir sözleşme olmasıdır[18]. Her ne kadar inşaatın yapılması belli bir süreci gerektirse de yüklenicinin borcu, inşaatı meydana getirerek bunu işsahibine teslim etmektir. Belirtilen bu teslim olgusunun ise ani edimli olduğundan şüphe edilmemelidir. Bu tartışmanın önemi, sözleşmenin sona erdirilebilmesi bakımındandır. Sözleşmenin sürekli edimli bir sözleşme olduğu kabul edildiğinde, sözleşmeden dönme mümkün olmayacak ve sözleşme sadece feshedilebilecektir[19]. Halbuki inşaat sözleşmesi ani edimli bir sözleşme olarak kabul edildiğinde, inşaat sözleşmesinden dönülebilecektir. Buna karşılık Yargıtay, sözleşmeden dönmenin her zaman kabul edilmesi durumunda haksız sonuçların ortaya çıkacağını kabul ederek, inşaatın belli bir aşamaya gelmesi durumunda, sözleşmeden dönülemeyeceğini ve sözleşmenin feshedilebileceğini; bunun sonucu olarak yüklenicinin fesih anına kadar yaptığı harcamalara hak kazanabileceğini kabul etmektedir[20].

---

[17] Ayrıntılı açıklama için bkz. Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.49-50; T.M. Öz (1989). *İş sahibinin eser sözleşmesinden dönmesi*. İstanbul: Kazancı, s.12-23; Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.50.

[18] Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.50; Baygın, 1999, **a.g.k.**, s.21; Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.52; Eren, 2021b, **a.g.k.**, s.599; Ş. Güleç (2009). *Eser sözleşmesinin beklenilmeyen haller nedeniyle feshi*. Ankara: Yetkin, s.29; Kaplan, 1996, **a.g.k.**, s.121; İ. Karataş (2009). *Eser (İnşaat yapım) sözleşmeleri*. Ankara: Adalet, s.456; Öz, 1989, **a.g.k.**, s.20-21; Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.547.

[19] Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.49.

[20] YİBBGK, 25.01.1984, E.1983/3, K.1984/1 sayılı kararında, "...olayın niteliği ve özelliğinin (uyuşmazlığa 106-108. maddeler hükümlerinin uygulanmasının doğuracağı adalete aykırı sonuçlarının) haklı gösterdiği durumlarda; Medenî Kanunun 2. maddesi hükmü gözetilerek, sözleşmenin feshinin (sürekli borç ilişkilerinde olduğu gibi) ileriye etkili sonuç doğuracağı kabul edilmelidir. Böyle bir çözümün sonucu olarak da, mütemerrit müteahhit; kısmî ifasının bedelini iş sahibinden ve iş sahibi de; müteahhidin kusuruna bağlı tüm zararlarını müteahhitten talep edebilecekler ve bu suretle tarafların yararları arasında karşılıklı denge kurulmuş olacaktır..." diyerek, yüklenicinin işi belirli bir seviyeye getirmesi durumunda, işsahibinin sözleşmeden dönmesini TMK m.2'ye aykırı kabul etmiştir (YKD 1984, 10 (4), s.501-517).

1.4. İnşaat Sözleşmesinin Unsurları

Eser sözleşmesi olarak kabul edilen inşaat sözleşmesinin unsurları, esasında eser sözleşmesinin unsurlarıdır. Bu unsurlar inşa eseri meydana getirme, inşaatın bir bedel karşılığında yapılması ve sözleşmenin taraflarının anlaşmasıdır. Bu bölümde bu unsurlar kısaca incelenecektir.

1.4.1. İnşa eseri meydana getirme

Günümüzde tartışmalı olmakla birlikte[21] eser sözleşmesinin konusunun maddî ve maddî olmayan eserler olduğu kabul edilmektedir[22]. Ancak bu tartışmanın inşaat sözleşmesi bakımından önemi bulunmamaktadır. Zira inşaat sözleşmesinin konusu inşaat olup, inşaatın da sadece maddî bir eser olabileceği açıktır[23]. İnşaat terimi için inşa eseri, yapı eseri, yapı gibi terimler kullanılmaktaysa da bunların anlamları aynıdır[24].

İnşaat karada veya suda olabileceği gibi, sürekli ya da geçici de olabilir[25]. Bununla birlikte inşaatın toprakla az ya da çok bir bağlantısı olması gerektiği kabul edilmektedir[26].

İnşaat sözleşmesinde yüklenicinin edimi bir inşaat yapma olduğuna göre, sözleşme kapsamında mutlaka bir inşa eseri meydana getirilmelidir. Bununla birlikte inşaattan söz edebilmek için inşaatın ilk defa yapılması şart değildir. Bir yapının

---

[21]Bu konudaki ayrıntılı açıklamalar ve tartışmalar için bkz. Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.52-57; Öz, 1989, **a.g.k.**, s.3-8; Tandoğan, 1970, **a.g.k.**, s.14; Tandoğan, 1987, **a.g.k.**, s.2-22.

[22]Baygın, 1999, **a.g.k.**, s.11; K. Dayınlarlı (1988). *İstisna akdinde müteahhidin ve iş sahibinin temerrüdü*. Ankara: Dayınlarlı, s.5; Eren, 2021b, **a.g.k.**, s.600; H. Erman (1979). *İstisna sözleşmesinde beklenilmeyen haller (BK 365/2)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.14; Tandoğan, 1970, **a.g.k.**, s.314; Tandoğan, 1987, **a.g.k.**, s.19-21.

[23]Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.42, 52; Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.54; Kaplan, 1996, **a.g.k.**, s.120; Seliçi, 1978, **a.g.k.**, s.6; Tangör, 2009, **a.g.k.**, s.64-65.

[24]Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.53. Kanaatimizce, yapı kavramının tamamlanarak işsahibine teslim edilmiş eserler için kullanılması ve özellikle konumuzun inşaat sigortası olması sebebiyle, henüz tamamlanmamış veya tamamlanmış olmakla birlikte işsahibine teslim edilmemiş eserler için inşaat teriminin kullanılması isabetli olacaktır. Belirtmek gerekir ki, mevzuatımızda buna ilişkin bir yeknesaklığın sağlandığını söyleyebilmek de mümkün değildir. İK m.5'te 'yapı' terimi, KİK m.4'te ise 'yapım' terimi kullanılmıştır. İnşaat sigortası anlamındaki yapının, genel anlamda kullanılan yapı kavramına göre daha geniş kapsamlı olduğu, zira sadece tamamlanmış olanları değil, inşaatın her aşamasında meydana gelenleri kapsadığı yönünde bkz. A.Ö. Algün (2013). *İnşaat (Bütün riskler) sigortası*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.37.

[25]Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.54

[26]Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.53 dn.19.

yıkılması, değiştirilmesi ve onarılması da inşaat olarak kabul edilir[27]. Özellikle tarihi eserlerde gerçekleştirilen restorasyon işlerinin de inşaat olduğundan şüphe edilmemelidir.

1.4.2. Bedel

İnşaat sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasının sonucu olarak, yüklenicinin inşa eseri meydana getirme borcunun karşısında işsahibinin de bedel ödeme borcu vardır. Bedel, inşaat sözleşmesi bakımından olmazsa olmaz bir unsur olmakla birlikte, bedelin sözleşmede açıkça tespit edilmesi şart değildir[28]. Türk Borçlar Kanunu'nun 480. maddesine göre bedelin sözleşmede açıkça belirtilmesi durumunda götürü bedel söz konusudur[29]. Buna karşılık sözleşmede bedelin açıkça belirtilmemesi durumunda yüklenicinin hak kazanacağı bedel Türk Borçlar Kanunu'nun 481. maddesi[30] uyarınca belirlenecektir[31]. Belirtmek gerekir ki, işsahibinin bedel ödeme borcunun mutlaka para şeklinde gerçekleşmesi şart değildir. Özellikle ülkemizde inşaat sözleşmelerinin önemli bir bölümünü oluşturan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde[32], işsahibinin bedel edimi yerine, arsa payının devredilmesi edimi

---

[27]Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.45; Baygın, 1999, **a.g.k.**, s.13; Dayınlarlı, 1988, **a.g.k.**, s.8; Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.55; Eren, 2021b, **a.g.k.**, s.606-607; Kaplan, 1996, **a.g.k.**, s.120; Öz, 1989, **a.g.k.**, s.8; Seliçi, 1978, **a.g.k.**, s.6; Tandoğan, 1970, **a.g.k.**, s.320; Tandoğan, 1987, **a.g.k.**, s.23; Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.545. Eser sözleşmesinin konusunun sadece yeni bir eser imal etme olmaması sebebiyle, BK m.355'te imal etme teriminin kullanılması eleştirilmiş ve bunun yerine meydana getirme teriminin kullanılması önerilmişti. Bkz. Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.55 dn.28; Öz, 1989, **a.g.k.**, s.8-9; Yavuz, 2007, **a.g.k.**, s.492. Nitekim TBK m.470'te meydana getirme terimi kullanılmıştır. Alman hukukunda mevcut yapılardaki değişiklikler için de inşaat sigortası yapılabileceği açıkça düzenlenmiştir. Ancak bu durumda sadece yeni malzemeler ve inşaat işi sigortalı olup, inşaat sigortası eski yapıyı kapsamayacak ve fakat eski yapılar, alınabilecek klozlarla ayrıca sigortalanabilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. R. Rehm und D. Frömel (2020). *Bauleistungsversicherung*. München: C.H. Beck, § A.1.1 Rn.3-5, 33.

[28]Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.44-45; Baygın, 1999, **a.g.k.**, s.15; Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.52; Eren, 2021b, **a.g.k.**, s.598; Seliçi, 1978, **a.g.k.**, s.7; Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.546.

[29]Farklı götürü bedel belirleme şekillerine ilişkin bkz. Baygın, 1999, **a.g.k.**, s.30-40; Kaplan, 1996, **a.g.k.**, s.129-141.

[30]TBK m.481'e göre ücretin belirlenmesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.573-574.

[31]KİSK m.6 uyarınca, inşaat sözleşmeleri götürü bedel ve/veya birim fiyat üzerinden yapılabilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tangör, 2009, **a.g.k.**, s.75-78.

[32]Borçlar Kanunu'nda ayrı bir sözleşme olarak düzenlenmeyen bu sözleşmeye, Türk Borçlar Kanunu'nda da ayrıca yer verilmemiştir. Doktrinde ve uygulamada belirtilen sözleşme için farklı terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi için bkz. F. Eren (2021a). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Ankara: Yetkin, s.365; Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.591. Arsa payı karşılığı kat yapım sözleşmesi için bkz. Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.57; Kostakoğlu, 2011, **a.g.k.**, s.61; Seliçi, 1978, **a.g.k.**, s.8; H. Tandoğan (1981). Arsa üzerine inşaat yapma sözleşmelerinde işi tamamlamadan bırakan müteahhidin yapılan kısımla orantılı ücret alması sorunu üzerine görüşler. *Batider*, 11 (1), s.7.

geçmektedir[33].

1.4.3. Anlaşma

Her sözleşmede olduğu gibi, inşaat sözleşmesinde de Türk Borçlar Kanunu'nun 2. maddesi gereğince tarafların sözleşmenin esaslı noktalarında anlaşmaları şarttır. İnşaat sözleşmesinde esaslı noktalar, yüklenicinin inşaat yapması ve işsahibinin bedel ödemesidir.

İnşaat sözleşmesi, kural olarak, şekle bağlı bir sözleşme olmayıp, Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesi uyarınca taraflar sözleşmeyi sözlü, yazılı veya resmi şekilde yapabilir. Ancak arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde, işsahibinin arsa payını yükleniciye devir borcu bulunduğundan, bu sözleşmenin resmi[34] şekilde yapılması gerekmektedir[35]. Yine Devlet İhale Kanunu kapsamındaki sözleşmeler yazılı yapılmalı ve imzalar noterden onaylanmalıdır[36]. Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinin I.

Arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi için bkz. Karataş, 2009, **a.g.k.**, s.44. Arsa payı karşılığı bağımsız bölüm yapımı sözleşmesi için bkz. Tandoğan, 1987, **a.g.k.**, s.28-29. Kat karşılığı inşaat sözleşmesi için bkz. S.C. Güngör (2020). Kat karşılığı inşaat sözleşmesi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.3; M.N. Sütçü (2010). *Kat karşılığı inşaat sözleşmesi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, s.4. Arsa karşılığı inşaat sözleşmesi için bkz. Eren, 2021b, **a.g.k.**, s.608. TK m.26 ve TMK m.1009'da "Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi" terimi kullanılmıştır. Özellikle TMK m.1009'da kullanılan terimden sonra, bu sözleşme için arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi yerine farklı terimlerin kullanılmasına ilişkin eleştiri için bkz. E. S. Özmen ve T. Akçura Karanan (2013). Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri konusunda uygulama hataları, *İBD*. 87 (1), s.48.

[33]Seliçi, 1978, **a.g.k.**, s.7-8; Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.59. YHGK, 23.06.2010, E.2010/6-341, K.2010/346 sayılı kararına göre, "...Kural olarak, Borçlar Kanunu'nun 355. maddesinde tanımlanan eser sözleşmesinin bir türü olan arsa payı devri karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri, karşılıklı edimleri içeren iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir. Sözleşmenin taraflarından arsa sahibi, sözleşmeye uygun koşullarda arsasını yükleniciye teslim etmek, yüklenici kendisine karşı edimini yerine getirdiğinde de edimi karşılığı yükleniciye bırakılan bağımsız bölümlerin tapusunu ona devretmektedir..." (SMİP).

[34]Buradaki resmilik, imzaların onaylanması değil, tüm sözleşmenin resmi şekilde düzenlenmesidir. Bu yönde bkz. Yargıtay 15.HD, 24.01.2008, E.2007/86, K.2008/393 (Kostakoğlu, 2011, **a.g.k.**, s.77-78); Yargıtay 15.HD, 14.05.1990, E.1989/4811, K.1990/2181 (Kostakoğlu, 2011, **a.g.k.**, s.61-62).

[35]Baygın, 1999, **a.g.k.**, s.18; Dayınlarlı, 1988, **a.g.k.**, s.15; Eren, 1996a, **a.g.k.**, s.57; Eren, 2021b, **a.g.k.**, s.608; Kaplan, 1996, **a.g.k.**, s.123; Karataş, 2009, **a.g.k.**, s.45; Kostakoğlu, 2011, **a.g.k.**, s.61; Özmen ve Karaman, 2013, **a.g.k.**, s.53; Seliçi, 1978, **a.g.k.**, s.14; Tandoğan, 1987, **a.g.k.**, s.29; Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.598. Bu yönde kararlar için bkz. Yargıtay 15. HD, 27.09.1989, E.1989/1015, K.1989/3883 (Karataş, 2009, **a.g.k.**, s.47; Yargıtay 15. HD, 22.11.2001, E.2001/3323, K.2001/5377 (Karataş, 2009, **a.g.k.**, s.47). Aksi görüş için bkz. H. Altaş (1998). *Şekle aykırılığın olumsuz sonuçlarının düzeltilmesi*. Ankara: Yetkin, s.226; Erman, 1979, **a.g.k.**, s.23-24; M. K. Oğuzman ve M. T. Öz (2020). *Borçlar hukuku genel hükümler*. 1 (18. Baskı). İstanbul: Vedat, s.161 dn.534; Öz, 1989, **a.g.k.**, s.2 dn.5.

[36]Buna karşılık KİK m.46'daki imzanın noterden onaylatılması şartı kaldırıldığından, ihale dokümanında buna ilişkin özel bir şart yer almadığı sürece sözleşme yazılı olarak yapılacak; ayrıca bir noter onayı aranmayacaktır. Bkz. M. Öztürk ve Z. Gözütok (2021). *Usul ve Esaslarıyla Eser Sözleşmesi Uygulaması*.

fıkrasına göre, bir sözleşmenin geçerlilik şekil şartına uyulmaksızın yapılmasının sonucu, kesin hükümsüzlük olarak karşımıza çıkar. Bununla birlikte Yargıtay haklı olarak, hükümsüzlüğü ileri sürmenin hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edildiği durumlarda[37], sözleşmenin geçerli olduğunu kabul etmektedir[38].

Burada tezimiz bakımından önemi bulunan kamu ihalesine göre yapılacak inşaat sözleşmesinin şekli konusu üzerinde de durulmalıdır. Kamu İhale Kanunu'nun 46. maddesinin I. fıkrasında, yapılan ihalenin bir sözleşmeye bağlanacağı ve taraflarca imzalanacağı hüküm altına alınmıştır[39]. Madde metninde söz konusu şeklin bir geçerlilik şekli mi, yoksa ispat şekli mi olduğu belirtilmemektedir. Söz konusu metnin gerekçesi[40] dikkate alındığında, buradaki şeklin bir ispat şekli olduğu görüşüne varılabilir. Bununla birlikte doktrin[41] ve Yargıtay[42], kamu ihalesine göre kurulacak inşaat sözleşmelerinin yazılı bir şekilde kurulabileceğini ve buradaki şeklin geçerlilik şekli olduğunu kabul etmektedir.

---

3. Baskı. Ankara: Yetkin, s.50. Bu yönde karar için bkz. Yargıtay 15. HD, 11.04.2016, E.2016/169, K.2016/2211 (SMİP).

[37]Hakkın kötüye kullanılmasına ilişkin örnekler için bkz. Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.599-600. Sözleşmenin geçersizliğinin ileri sürülemeyeceği hallere ilişkin diğer örnekler için bkz. Öztürk ve Gözütok, 2021, **a.g.k.**, s.53-55.

[38]Yargıtay 15.HD, 29.04.1999, E.1999/893, K.1999/1686 sayılı kararına göre, "...Haricen düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri geçerli bulunmamaktadır. Hal böyle olmakla birlikte, sözleşme büyük ölçüde yerine getirilmiş ve inşaat yüzde olarak belirli seviyeye getirilmişse sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmenin hakkın kötüye kullanılması teşkil ettiği ve kanun tarafından himaye görmeyeceği..." (Karataş, 2009, **a.g.k.**, s.50-51). Aynı yönde bkz. Yargıtay 15.HD, 20.11.1986, E.1986/266, K.1986/3930 (Karataş, 2009, **a.g.k.**, s.51); Yargıtay 15.HD, 19.02.1992, E.1991/3622, K.1992/741 (Kostakoğlu, 2011, **a.g.k.**, s.98-99); Yargıtay 15.HD, 08.05.1996, E.1996/1132, K.1996/2486 (Karataş, 2009, **a.g.k.**, s.50).

[39]KİK m.46/I'de yer alan sözleşmenin notere onaylattırılmasına ilişkin şart, yüksek işlem maliyetleri ve uluslararası uygulamada noter onayının yer almadığı gerekçesiyle, 4964 sayılı Kanun'un 28. maddesi ile kaldırılmıştır. Ancak ihale dokümanında belirtilmek şartıyla, sözleşmenin noterce onaylanması zorunlu tutulabilir.

[40]KİK m.46'nın gerekçesinde, "Taahhüdün yerine getirilmesinde ihtilaflara neden olunmaması için bütün ihalelerin bir sözleşmeye bağlanacağı benimsenmiş..." denilmektedir.

[41]V. Buz (2007). *Kamu İhale Sözleşmelerinin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*. Ankara: Yetkin, s.229; Tangör, 2009, **a.g.k.**, s.39, 73. Belirtmek gerekir ki Buz'a göre, sözleşmenin sözlü olarak da kurulabildiği hallerde, ispat şekli – geçerlilik şekli tartışmasının önemi vardır. Halbuki, kamu ihale sözleşmesi ancak ve sadece idarenin sözleşmeyi imzaladığı anda kurulabilir. Bkz. Buz, 2009, **a.g.k.**, s.229.

[42] Yargıtay 15.HD, 27.06.2006, E.2006/3356, K.2006/3950 sayılı kararında, "...Davalı kamu kurumu olup, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabidir. Yapılan tüm sözleşmelerin bu yasa kapsamında olması gerektiğinden, sözlü anlaşmayla iş yaptırılması yasaya aykırıdır. Ne var ki, davaya konu yol inşaatının yapıldığı ve halen belediyece kamu hizmetine tahsis edildiği dosya içeriğiyle sabittir. Bu durumda uyuşmazlığın BK.nun 410. ve devamı maddeleri uyarınca vekaletsiz iş görme hükümlerince çözümlenmesi gerekir..." denilmiştir (KİBB). Yargıtay, DİK m.53'e göre yapılacak sözleşmelerin de yazılı olarak yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bu yönde kararlar için bkz. Yargıtay 13.HD, 01.04.2002, E.2002/1564, K.2002/3418 (SMİP), Yargıtay 13.HD, 17.04.2002, E.2002/2206, K.2002/4288 (SMİP), Yargıtay 13.HD, E.2002/8834, K.2992/11103 (SİMP).

1.5. İnşaat Sözleşmesinde Hasarın Geçmesi

Bir inşaat sözleşmesinde, inşaatın teslimden önce hasar görmesi veya tamamen yok olması durumunda, bu hasardan kimin sorumlu olacağı konusu inşaat sigortası bakımından büyük öneme sahiptir. Aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, inşaat sigortasının temel amacı, inşaat devam ederken -bir başka ifade ile inşaat henüz işsahibine teslim edilmeden önce- inşaata gelecek hasarlara karşı koruma sağlamaktır. Bu sebeple hasarın kime ait olduğu sorununun çözümü, inşaat sigortasında sigortalının kim olacağı sorununun çözümünü de sağlayacaktır[43].

Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesi, inşaat sözleşmesinde hasarın geçmesine ilişkin temel ilkeyi ortaya koymaktadır[44]. Söz konusu maddenin başlığı "Eserin yok olması"dır. Her ne kadar burada eserin yok olmasından söz edilmişse de, burada eserin yok olması kavramı geniş olarak anlaşılmalıdır. Buna göre eserin yok olmasından kasıt, eserin sözleşmede kararlaştırılan niteliklerden daha düşük bir nitelik taşımasıdır[45]. Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesine göre, kural olarak inşaatın beklenmedik bir olay sonucunda hasara uğraması sebebiyle sorumluluk yükleniciye aittir. Yüklenici, inşaatın hasar görmesi sebebiyle borcundan kurtulamayacağı gibi, inşaatın ücretini ve masrafları da işsahibinden talep edemez[46]. İşte burada inşaat sigortası devreye girecek, gerçekleşen rizikonun sigorta kapsamında yer alması şartıyla, meydana gelen hasar, poliçe limitleri

---

[43] Belirtmek gerekir ki, hasarın geçmesiyle ilgili ayrıntılı inceleme yapılması tezimizin kapsamını aşacaktır. Bu bölümde de inşaat sözleşmesinde olduğu gibi genel bilgiler verilecektir. Buna karşılık özellikle İSGŞ'de, inşaatın teslimi, geçici kabulü, inşaatın tamamlanması gibi kavramlar kullanılmış olup, bu kavramlara ilişkin açıklamalar inşaat sigortasının kapsamı incelenirken yapılacaktır. Bkz. aşa. s.273-276.

[44]Bu hüküm tıpkı BK m.368 gibi, eser sözleşmesinin sona ermesi hallerinden biri olarak düzenleme yapmaktaysa da, eserin hasar görmesi sözleşmeyi her zaman sona erdirmez. Özellikle inşaat sözleşmelerinde, inşaat hasar görse hatta tamamen yok olsa dahi aynı inşaatın yeniden yapılma olanağı bulunduğu sürece, sözleşme sona ermeyecek, aksine yüklenici aynı inşaatı yeniden yapmak veya daha önce işsahibinden aldıklarını iade etmek yükümlülüğünde olacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tandoğan, 1987, **a.g.k.**, s.316-320.

[45] Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.58; F. Eren (1996c). İnşaat sözleşmesinin sona ermesi. *İnşaat Sözleşmeleri (Yönetici-İşletmeci Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer Ankara 18-29 Mart 1996)*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s.97. Bu sebeple "yok olma" ifadesi yerine "hasar görme veya hasarlanma" ifadesi tercih edilmiştir.

[46]Eren, 1996c, **a.g.k.**, s.97; Yavuz, Acar ve Özen, 2021, **a.g.k.**, s.604. Eser sözleşmesinde, esere gelecek hasarlardan dolayı yüklenicinin sorumlu olacağına ilişkin kararlar için bkz. Yargıtay 15.HD, 19.02.2003, E.2003/70, K.2003/746 (SMİP); Yargıtay 15.HD, 17.11.2003, E.2003/2621, K.2003/5492 (SMİP). Meydana gelen hasar sebebiyle yüklenicinin, işsahibinden herhangi bir tazminat talep edemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 15.HD, 11.03.1976, E.1976/676, K.1976/1068 (YKD 1977, 3 (6), s.842-843); Yargıtay 15.HD, 12.11.1976, E.1976/1617, K.1976/3545 (KİBB).

dahilinde sigortacı tarafından karşılanacaktır[47]. Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesi kapsamında yüklenicinin sorumluluğunun gerçekleşebilmesi için şu koşulların varlığı gerekir:

1.5.1. İnşaat teslim edilmemelidir

Yüklenicinin inşaatı işsahibine teslim etmemesi gerekir[48]. Eğer inşaat işsahibine teslim edilmişse, yüklenici Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesine göre sorumlu olmayacaktır[49]. Buna karşılık işsahibi inşaatı teslim almada temerrüde düşer ve hasar, işsahibinin temerrüde düştüğü sırada gerçekleşirse, sorumluluk yükleniciye değil, işsahibine ait olacaktır. Teslimin gerçekleştiğini ispat yükü yüklenici üzerindedir[50] ve teslimin maddi bir olay olması sebebiyle, sözleşmeyle ayrı bir delil sözleşmesi yapılmadığı sürece her türlü delille ispatlanabileceği kabul edilmektedir[51].

---

[47]BİGŞ m.24 ve YİGŞ m.27'de, yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlardan dolayı sorumluluk düzenlenmiştir. Bu maddelerin I. fıkrasında, olağanüstü haller ve doğal afetler sonucunda meydana gelecek hasarların, bütün riskler sigorta kapsamında olduğundan, bu hasarlar için yüklenicinin idareden ayrıca bir bedel isteyemeyeceği hükme bağlanmıştır. Kanaatimizce bu hüküm isabetli değildir. Zira, yüklenicinin idareden (işsahibinden) ücret talep edememesinin sebebi, inşaat sigortasının yapılmış olması değil, hasardan yüklenicinin sorumlu olmasıdır. Bu sebeple, yüklenici tarafından inşaat sigortası yaptırılmasa dahi, oluşacak hasardan yüklenicinin sorumlu olacağı şüphesizdir. Nitekim YHGK 12.11.2008, E.2008/15-680, K.2008/696 sayılı kararında, inşaat süresince oluşabilecek hasarlardan dolayı yüklenicinin sorumlu olduğunu, inşaat sigortası yaptırmamanın sorumluluğa bir etkisi olmadığını isabetli bir şekilde belirtmiştir (SMİP). Hatta Yargıtay 15.HD, 20.04.1995, E.1994/6303, K.1995/2382 sayılı kararında, yapılan sözleşme uyarınca işsahibinin sigorta yaptırması gerekirken sigorta yaptırmaması durumunda dahi oluşacak hasardan dolayı yüklenicinin BK m.368'e göre sorumlu olacağına karar vermiştir (SMİP).

[48]Eren, 2021b, **a.g.k.**, s.704. Yargıtay 15.HD, 23.02.2004, E.2003/3726, K.2004/919 sayılı kararına göre, "...Radyatörlerin daha sonra sökülüp götürüldüğü tesbitte saptanmış olup, eser davacıya teslim edilmediğinden B.K. 368. maddesi uyarınca davalı yüklenicinin sorumluluğunun devam ettiği kabul edilerek..." (KİBB).

[49]Teslim alınan yapının daha sonra hasara uğraması, hatta yüklenicinin kusuru sebebiyle hasara uğraması veya yapının sözleşmede kararlaştırılan şartlara uygun olmaması da mümkündür. Bu gibi durumlarda yüklenicinin sorumluluğu ayıba karşı tekeffül sorumluluğu olup, sorumluluk TBK m.474 – 478'e göre belirlenecektir.

[50]Yargıtay 15.HD, 26.01.2017, E.2015/6060, K.2017/317 (Öztürk ve Gözütok, 2021, **a.g.k.**, s.1056); Yargıtay 15.HD, 20.03.2017, E.2017/526, K.2017/1199 (Öztürk ve Gözütok, 2021, **a.g.k.**, s.251-252).

[51]Öztürk ve Gözütok, 2021, **a.g.k.**, s.995. Bu yönde bkz. Yargıtay 15.HD, 20.04.2010, E.2010/858, K.2010/2293 (Öztürk ve Gözütok, 2021, **a.g.k.**, s.1054). Buna karşılık işsahibinin yükleniciye malzeme teslim ettiğinin tanıkla ispatlanamayacağı yönünde bkz. Yargıtay 15.HD, 25.10.2011, E.2010/6023, K.2011/6171 (Öztürk ve Gözütok, 2021, **a.g.k.**, s.1058).

1.5.2. İnşa eseri beklenmedik bir olay sonunda hasar görmelidir

Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesinin I. fıkrasında, eserin (inşaatın) beklenmedik bir olay[52] sonucunda hasarlanmasından söz edilmektedir. Buna karşılık hükümde beklenmedik bir olaya ilişkin herhangi bir tanım yer almamaktadır. Beklenmedik olay, bir olayın meydana gelmesinde etkisi olan irade dışı olgulardır ve kural olarak, haksız fiil sorumluluğunda tazminatın indirilmesini gerektirebilir[53]. Belirtmek gerekir ki, inşaat sözleşmesi bakımından beklenmedik olay ve mücbir sebep ayrımının bir önemi bulunmamakta ve her iki halde de yüklenici sorumlu olmaktadır[54]. Buna göre sel, deprem, yangın gibi olayların hepsi, beklenmedik bir olaydır.

1.5.3. Malzeme işsahibi tarafından karşılanmamalıdır

Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesinin II. fıkrasına göre, malzeme işsahibi tarafından sağlanırsa, malzemeye gelen hasara işsahibi katlanmak zorundadır. Yine aynı hüküm gereğince, inşaattaki hasarın arsanın ayıbı veya inşaatın işsahibinin talimatına uygun yapılması sebebiyle[55] ortaya çıkması durumunda da hasara işsahibi katlanacaktır.

Malzemenin işsahibi tarafından karşılanması, yeni inşaatlarda çok sık karşımıza çıkmamaktadır. Buna karşılık, bir bakım onarım işi de inşaat olarak kabul edildiğine göre, acaba bakım onarım amacıyla yükleniciye teslim edilen bir yapının bu sırada hasara uğraması durumunda hasar kime ait olacaktır? Bu durumda, Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesinin I. fıkrasına kıyasen, hasara işsahibinin katlanması gerektiği kabul edilmektedir[56]. Buna karşılık, hasarın bizzat yüklenici veya ifa

---

[52]BK m.368/I'de "beklenmedik bir olay" ifadesi yerine, "kazara telef olma" ifadesi yer almakta, buna karşılık doktrin -genelde- bu kavram için "umulmadık bir olay" ifadesini; Yargıtay ise Kanun'daki gibi "kazara" ifadesini kullanıyordu. Bkz. ve krş. Altaş, 2002, **a.g.k.**, s.76; Baygın, 1999, **a.g.k.**, s.225-226; Eren, 1996c, **a.g.k.**, s.97; Kostakoğlu, 2011, **a.g.k.**, s.689; Tandoğan, 1987, **a.g.k.**, s.316; Yargıtay 15. HD, 19.02.2003, E.2003/70, K.2003/746 (SMİP); Yargıtay 15.HD, 17.11.2003, E.2003/2621, K.2003/5492 (SMİP).

[53]M. K. Oğuzman ve M. T. Öz (2021). *Borçlar hukuku genel hükümler*. 2 (16. Baskı). İstanbul: Vedat, s.133.

[54]Aktaş, 2002, **a.g.k.**, s.76; Eren, 2021b, **a.g.k.**, s.704.

[55]TBK m.483/II'yi karşılayan BK m.368/III kapsamında, inşaatın deprem sebebiyle hasar görmesi sebebiyle, hasara kimin katlanması gerektiği yönündeki ilginç bir olay için bkz. Y. Karayalçın (1975). *Özel hukukda meseleler ve görüşler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.20-28.

[56]Tandoğan, 1987, **a.g.k.**, s.322.

yardımcılarının kusuru sebebiyle ortaya çıkması durumunda, Türk Borçlar Kanunu'nun 114 ve 116. maddeleri gereğince yüklenicinin sorumlu olacağı şüphesizdir[57].

[57]Yargıtay 15.HD, 17.11.2003, E.2003/2621, K.2003/5492 sayılı kararına göre, "...davalının atölyesinin kapısının, kilit kısmından sert bir cisimle dışardan kolaylıkla açılabilecek durumda olduğu ve dolayısıyla onarımını yüklendiği davacıya ait motorun muhafazasında gerekli özeni göstermediği ve özen borcuna aykırı davrandığı ve zararlı sonucun oluşumuna kusuruyla sebep olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır... davalı, Borçlar Yasasının 96. maddesi hükmü gereğince davacının gerçek zararını gidermekle yükümlüdür..." (SMİP).

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNŞAAT SİGORTASI

Bu bölümde öncelikle inşaat sigortası tanımlanmaya çalışılacak, daha sonra inşaat sigortasının özellikleri ve bu sigortanın sigorta türleri arasındaki yeri incelenecektir.

2.1. İnşaat Sigortasının Tanımı

İnşaat sigortası, Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıca düzenlenmiş bir sigorta türü olmadığından, Kanun'da tanımı yapılmamıştır[58]. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin I. fıkrasında sigorta sözleşmesi tanımlanmıştır. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.1. maddesinde inşaat sigortasının kapsamı belirtilmiştir. Belirtmek gerekir ki, inşaat sigortası sözleşmelerinin her birinin kendine has özel şartlar ve klozlar[59] barındırması, sigorta korumasının değişkenliği dikkate alındığında tüm inşaat sigortalarını kapsayacak şekilde bir tanım verebilmek güçtür. Bununla birlikte Kanun'da yapılan sigorta sözleşmesi tanımı, Genel Şartlar'daki kapsama ilişkin hüküm ve doktrindeki farklı tanımlar[60] dikkate alınarak inşaat sigortası şu şekilde tanımlanabilir:

İnşaat sigortası, sigorta süresi içinde inşaatın ve inşaat sahasında bulunan malzemelerin beklenmeyen ve ani bir sebeple zarara uğramasına karşı koruma sağlayan kural olarak ihtiyarî bir zarar sigortasıdır. Belirtmek gerekir ki, bu tanım inşaat sigortasının en yalın halini tanımlamaktadır. Zira inşaat sigortası sözleşmesi yapılırken, inşaat sigortasıyla birlikte farklı klozların eklenmesiyle birbirinden farklı nitelikte başka sigortaların da sözleşmeye dahil edilmesi gündeme gelebilir. Ancak bu sigortalar, inşaat

---

[58]Buna karşılık örneğin hayat sigortasının tanımı TTK m.1487/I'de yapılmıştır. Yine benzer şekilde ayrı bir tanım madde başlığı olmaksızın sorumluluk sigortasının TTK m.1473/I, kaza sigortasının TTK m.1507/I'de tanımlandığı söylenebilir.

[59]Belirtmek gerekir ki, aslında kloz teriminden kasıt özel şarttır. Nitekim bu husus Yargıtay 11.HD, 14.02.2002, E.2001/9499, K.2002/1223 sayılı kararında, "…bu kloz özel koşul olarak T. Ticaret Kanunu'nun yukarıda değinilen maddelerine göre geçerli olduğu gibi…" şeklinde ifade edilmiştir (I. Ulaş (2012). *Uygulamalı zarar sigortaları hukuku*. Ankara: Turhan, s.73-74). Uygulamada bu iki terim aynı anlamda kullanılmakla birlikte, poliçelerde iki terimden de ayrı ayrı söz edilmesi sebebiyle, "Özel şart – kloz" şeklindeki bu kullanım tercih edilmiştir.

[60]İnşaat sigortasına ilişkin farklı tanımlar için bkz. Algün, 2013, a.g.k., s.32-33; A. Ayli (2012). *İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko.* Ankara: Yetkin, s.33-34.

sigortasının genel itibariyle tanımını değiştirmemeli ve kendi içinde ayrıca değerlendirilmelidir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere inşaat sigortasının birçok özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerin bir kısmı bu bölümde incelenecek, bir kısmına ise tezimizin diğer bölümlerinde yer verilecektir.

2.2. İnşaat Sigortasının Özellikleri

İnşaat sigortasının temel özellikleri zarar sigortası meblağ sigortası ayrımında sigortanın zarar sigortası; mal sigortası malvarlığı sigortası ayrımında kural olarak mal sigortası; aktifin sigortası pasifin sigortası ayrımında kural olarak aktifin sigortası ve kural olarak ihtiyarî bir sigorta olmasıdır. Bu başlık altında bu özellikler ayrıntılı olarak ayrı ayrı incelenecektir.

2.2.1. İnşaat sigortası bir zarar sigortasıdır

Sigorta, doktrinde farklı tasniflere tâbi tutulmaktadır. Bu tasnif kanunlarda da farklı şekillerde yer almaktadır. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda mal ve can sigortası şeklinde ayrım yapılmaktayken, Türk Ticaret Kanunu'nda zarar ve can sigortası ayrımı yapılmıştır. Sigorta türleri arasında bu şekilde tasniflerin yapılmasının sebebi, mümkün olduğu kadar sigorta türleri arasında ortak özellikleri ön plana çıkararak, aynı türden sigortalara aynı hükümlerin uygulanabilmesini sağlamaktır. Bununla birlikte 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan tasniflerin başarılı bir şekilde yapıldığı kabul edilmemektedir[61]. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'ndaki tasnif de özellikle kullanılan terimler bakımından isabetli değildir. Bu sebeple doktrinde[62] isabetli kabul edilen tasnif zarar sigortası ve meblağ sigortası tasnifi

[61]R. Kender (2008). *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*. İstanbul: Arıkan, s.169.

[62]H. Arseven (1987). *Sigorta Hukuku*. İstanbul: Beta, s.39; A. Bozer (1965). *Sigorta hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.80; A. Bozer (1981). *Sigorta hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.14-15; T. Bozkurt (2021). *Sigorta hukuku*. İstanbul: On İki Levha, s.11; M. Can (2007). *Türk özel sigorta hukuku*. Ankara: İmaj, s.31; M. Çeker (2021). *6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa göre sigorta hukuku*. Adana: Karahan, s.23-24; R. Kender (2021). *Türkiye'de hususi sigorta hukuku*. İstanbul: On İki Levha, s.235; A. McGee (2006). *The modern law of insurance*. London: LexisNexis Butterworths, s.5; M. K. Omağ (2011). *Türk hukukunda sigortacının kanunî halefiyeti*. İstanbul: Vedat, s.93; İ. Sayhan. (2001). *Sigorta sözleşmesinin konusu*. Ankara: Yetkin, s.59; K. Şenocak (2000a). *Meslekî sorumluluk sigortası*. Ankara: Turhan, s.17; K. Şenocak (2002). *Çifte sigorta*. Ankara: Turhan, s.5; I. Ulaş (2005). *Uygulamalı sigorta hukuku mal ve sorumluluk sigortaları.*

olduğundan, biz de açıklamalarımızı bu tasnife göre yapmaya çalışacağız[63]. İnşaat sigortasının bu sigorta türlerinden hangisi içinde değerlendirilmesi gerektiğini incelemeden önce, bu kavramların kısaca açıklanması isabetli olacaktır.

Zarar sigortası, rizikonun gerçeklemesi ile sigorta ettirenin uğradığı zararları sigorta sözleşmesi çerçevesinde tazmin eden sigortadır[64]. Bir başka anlatımla zarar sigortasında sigortacı, sigorta ettirenin uğramış olduğu gerçek zararı tazmin etmekle yükümlüdür[65]. Sigorta poliçesinde belirlenen sigorta değeri daha yüksek olsa bile sigortacının yükümlülüğü bu sigorta değerini değil, gerçek zararı tazmin etmektir[66]. Kasko, hırsızlık, yangın sigortası gibi sigortalar zarar sigortasına örnek olarak verilebilir. Meblağ sigortası ise, rizikonun gerçeklemesi ile sigortacının sözleşmede belirtilen meblağı ödemeyi taahhüt ettiği sigortadır[67]. Meblağ sigortasında sigorta ettirenin bir zarara uğrayıp uğramamasının önemi olmayıp, sigortacının ödeme yükümlülüğünün doğması için sigorta sözleşmesinde belirtilen rizikonun gerçekleşmesi yeterlidir[68]. Örneğin kişinin belli bir süre hayatta kalması durumunda belli bir miktarın ödenmesinin kararlaştırıldığı hayat sigortalarında, sigortacı sözleşmede kararlaştırılan süre sonunda hayatta kalan kişiye sigorta sözleşmesi ile kararlaştırılan meblağı ödeyecektir. Bu örnekte de görüleceği üzere meblağ sigortalarının başında hayat sigortası gelmektedir. Bununla birlikte hayat sigortası haricinde bir meblağ sigortası

Ankara: Turhan, s.5-6. Yazarlardan Bozer ve Sayhan, zarar sigortası terimi yerine tazminat sigortası terimini kullanmaktadır.

[63] İngiliz hukukunda hayat sigortası ve diğer (hayat dışı) sigortalar şeklinde bir ayrım yapıldığı da görülmektedir. Bkz. J. Birds (2007). *Birds' modern insurance law*. London: Sweet&Maxwell, s.4. SK m.5/II'de de sigorta gruplarının hayat ve hayat dışı sigorta olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir.

[64] R. Ayhan, H. Çağlar ve M. Özdamar (2021). Sigorta hukuku. Ankara: Yetkin, s.11; Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.40; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.23; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.235; Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.59; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.18; Şenocak, 2002, **a.g.k.**, s.5; E. Yazıcıoğlu ve Z. Şeker Öğüz (2020). *Sigorta hukuku*. İstanbul: Filiz, s.83.

[65] Birds, 2007, **a.g.k.**, s.5; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.11-12; Ş. Kayıhan ve Ö. Günergök (2020). *Türk özel sigorta hukuku dersleri*. İstanbul: Umuttepe, s.28; McGee, 2006, **a.g.k.**, s.5; H. Kubilay. (1994). *Yeni değer sigortası*. Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi, s.50. Buna ilişkin kararlar için bkz. Yargıtay 17. HD, 18.01.2010, E.2009/6503, K.2010/86 (KİBB); Yargıtay 17. HD, 25.04.2011, E.2010/2029, K.2011/3879 (KİBB).

[66] Denkleştirici adalet gerekçesiyle dahi bu ilkenin uygulanmasından vazgeçilemeyeceği yönünde bkz. İstanbul BAM 40.HD, 09.12.2019, E.2019/153, K.2019/642 (Lexpera).

[67] Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.43; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.34; Birds, 2007, **a.g.k.**, s.4; Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.82; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.15; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.19-20; M. Can (1998). Yeni değer sigortası (Neuwertversicherung). *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitisü, s.181; Can, 2007, **a.g.k.**, s.183; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.24; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.235; Omağ, 2011, **a.g.k.**, s.94; Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.65; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.18; Şenocak, 2002, **a.g.k.**, s.5; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.84.

[68] Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.12.

olamayacağı[69] veya meblağ sigortasının pozitif hukuktaki adının hayat sigortası olduğu[70] şeklindeki görüşlere katılma imkânı bulunmamaktadır. Her ne kadar hayat sigortası, meblağ sigortalarının en tipik örneği ve uygulamada en sık karşılaşılan türü ise de hayat sigortası haricinde vefat ve / veya maluliyet teminatı sağlayan kaza sigortası da bir meblağ sigortasıdır[71]. Nitekim bu husus, Türk Ticaret Kanunu'nun 1510. maddesinin II. fıkrasındaki atıftan da anlaşılmaktadır.

Kısaca açıklamaya çalıştığımız bu iki sigorta türü arasındaki en önemli fark zenginleşme yasağının uygulanıp uygulanmaması bakımındandır. Zenginleşme yasağı ilkesi zarar sigortasına hâkim olan en önemli ilkedir. Bu ilkeye göre zarar sigortasında sigortacı, sigorta ettirenin uğradığı gerçek zararı[72] ödeme yükümlülüğü altındadır[73]. Bu sebeple, riziko tarihinde sigorta değeri sigortalanan menfaatin gerçek değerinin üzerinde olsa dahi, sigortacının yükümlülüğü poliçede belirtilen sigorta bedelini ödemek değil, gerçek zararı ödemektir. Bu şekilde sigorta ettirenin sigortayı bir zenginleşme aracı

---

[69]Kender, 2021, **a.g.k.**, s.235. Bununla birlikte yazar, kaza sigortasını tanımlayan TTK m.1507'deki tanıma göre, kaza sigortasının da meblağ sigortası olarak düzenlendiği ve fakat m.1508'deki tedavi giderlerinin de ödeneceğine ilişkin hüküm sebebiyle kaza sigortasında meblağ ve zarar sigortasının birlikte düzenlendiğini de belirtmektedir. Bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.245.

[70]Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.65.

[71]Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.24; Şenocak, 2002, **a.g.k.**, s.6-7. Kaza sigortasının hayat sigortasının özel bir uygulama şekli olduğu yönünde bkz. Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.40. Ferdi kaza sigortası bir meblağ sigortası olmakla birlikte Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın B.3. maddesinin I. fıkrasında, ödenecek ferdi kaza tazminatının (aslında bedelinin), işveren sorumluluk sigortası sözleşmesi kapsamında ödenmesi gereken tazminattan düşüleceği belirtilerek, niteliği tam olarak belli olmayan bir sigorta türü ihdas edilmiştir. Benzer şekilde işveren tarafından yaptırılan ve işçilerin sigortalı olarak belirlendiği grup ferdi kaza sigortası sözleşmesi kapsamında ödenen bedellerin, işverenin sorumluluğundan düşülmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 21.HD, 12.06.2017, E.2017/2399, K.2017/5167 (SMİP); Yargıtay 21.HD, 19.02.2019, E.2017/2454, K.2019/1114 (SMİP).

[72]İSGŞ m.B.3'e göre gerçek zarar, hasar gören veya ziya olan sigortalı değerin, rizikodan bir gün önceki değeridir. Yargıtay 11.HD, 22.05.2019, E.2018/2345, K.2019/4041 sayılı kararına göre, "…Davacı…"İnşaat All Risks Sigorta Poliçesi" tanzim edildiğini, inşaatın yapımı sırasında…sel ve heyelan yaşandığını ileri sürerek olay nedeniyle uğranılan zarar bedelinin davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir…Her ne kadar mahkemece keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmış ise de, keşif tarihi itibariyle hasarlı yerlerin tamamı yeniden yapıldığından, hasar ve hasarlı malzemeler bilirkişiler tarafından görülememiş ve raporda hasar görmüş imalatların yapımı ve yapıldıktan sonra çekilmiş fotoğraflar ile keşif sırasında dinlenilen tanık beyanları dikkate alınarak hasar bedelinin hesaplandığı belirtilmiştir…hasar bedelinin, hasardan bir gün önceki değere göre belirlenmesi gerekmekte olup…hasar bedelinin hangi tarihe göre belirlendiği de anlaşılamamaktadır…" (SMİP).

[73]Sigorta ettirenin KDV ödediği veya ödeyeceği kesin ise gerçek zararın belirlenmesinde KDV de dikkate alınmalı ve zarar KDV dahil olarak hesaplanmalıdır. Bu yönde kararlar için bkz. Yargıtay 11.HD, 14.12.2005, E.2004/14625, K.2005/12308 (S. Çelik ve M. Lale (2007). *Sigorta hukuku*. 1. Ankara: Seçkin, s.613); Yargıtay 17.HD, 28.10.2010, E.2010/5480, K.2010/9055 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1379); STK, 25.02.2021, K.2021/20254 (HKD 2021, S.45, s.3-5). Sigortalının KDV mükellefi olduğu durumlarda, sigortalının sigortacıya KDV yansıtma faturası düzenlemesiyle sigortacının KDV ödeme yükümlülüğü altında olduğu yönünde bkz. STK, 19.01.2017, K.2017/36412 (HKD 2017, S.29, s.40-45). ABBL m.A2-1.1/II ve m.A3-1.5 uyarınca, sigorta ettirenin vergiyi indirme hakkı bulunmuyorsa, vergi de sigorta değerine dahil edilmelidir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A2.1 Rn.22-25.

olarak kullanması engellenmektedir[74]. Nitekim bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun 1459. maddesi ile 1461. maddesinin I. fıkrasında açıkça ifade edilmiştir. Buna karşılık Türk Ticaret Kanunu'nun 1491. maddesinin I. fıkrasından açıkça anlaşılacağı üzere meblağ sigortasında, zenginleşme yasağı ilkesi uygulanmamaktadır. Dolayısıyla örneğin hayat sigortasında sigorta ettiren hayatını tamamen serbestçe belirlenecek bir meblağ üzerinden, hem de birden fazla sigortacı nezdinde sigortalatabilecektir. Riziko gerçekleştiğinde sigortacılar, zenginleşme yasağı ilkesini ileri sürerek yükümlülüklerinden kurtulamayacaktır.

Belirtmek gerekir ki, zenginleşme yasağı ilkesi Türk Ticaret Kanunu'nun sadece yukarıda anılan iki hükmüne değil, başka bazı hükümlerine de yansımıştır. Konunun önemi sebebiyle bu hükümlere kısaca değinmeden önce, sigorta değeri ve sigorta bedeli terimlerinin açıklanması isabetli olacaktır. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda sigorta değeri, ayrı bir maddede tanımlanmamış olmakla birlikte, Kanun'un 1345. maddesinin I. fıkrasında sigorta değerinden söz edilmekteydi. Doktrinde de sigorta değeri, sigorta edilen menfaatin değeri olarak tanımlanmıştı[75]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1460. maddesinde ise sigorta değeri ayrı bir başlık altında, doktrindeki tanıma benzer bir şekilde tanımlanmıştır[76]. Sigorta değerinin poliçede yer almasının zorunlu olmadığı kabul edilmektedir[77].

---

[74] R. Atabek (1963). Muhammen kıymetli sigorta. *Batider*. 2 (2), s.205; K. Atamer (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu uyarınca "zarar sigortaları"na giriş. *Batider* 27 (1), s.64; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.53-54; Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.177; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.91; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.15; Can, 2007, **a.g.k.**, s.44; M. Can (2018). *Türk özel sigorta hukuku*. 1. Ankara: Adalet, s.39-40; G. Eriş (2010). *Açıklamalı içtihatlı Türk Ticaret Kanunu*. 5. Ankara: Seçkin, s.6172; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.354; Omağ, 2011, **a.g.k.**, s.5; M. K. Omağ (2019c). Sigorta hukukunda zenginleşme yasağı, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*. İstanbul: On İki Levha, s.289; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.22; H. Ülgen ve A. Kaya (2003). Takseli kara sigortalarında esaslı surette fahiş taksenin hile hükümlerinden hareketle tenkisi mümkün müdür? *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan*. 1. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.970. Nitekim Yargıtay 11.HD, 23.06.1977, E.1977/4546, K.1977/3117 sayılı kararında, "…Tazminat sigortasının amacı, teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin veya bu sigortadan yararlanan kimsenin uğradığı gerçek zararın giderilmesinden ibarettir. Bu nedenle bir kimsenin sigorta aracılığı ile zenginleşmesi, bu yoldan kazanç sağlaması olanaksızdır…" diyerek, zenginleşme yasağı ilkesini vurgulamıştır (Ulaş, 2005, **a.g.k.**, s.113).

[75]Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.176-177; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.93; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.40; Kender, 2008, **a.g.k.**, s.267; Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.158.

[76]TTK m.1461'de sigorta bedelinden söz edilmişse de sigorta bedelinin sadece zarar sigortasına özgü bir kavram olmadığı, meblağ sigortasında da sigorta bedeli olacağı ve bu sebeple yapılan tanımın isabetli olmadığı yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.354.

[77]Atamer, 2011, **a.g.k.**, s.65; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.41; Can, 1998, **a.g.k.**, s.175; Can, 2007, **a.g.k.**, s.72; Can, 2018, **a.g.k.**, s.86; Yongalık, 2001, **a.g.k.**, s.164. Aksi yönde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.355. Sigorta değerinin poliçede gösterilmemesi durumunda, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiği tarihteki gerçek değeri ispatla yükümlü olduğu yönünde bkz. Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.46; Can, 2018,

Sigorta bedeli ise rizikonun gerçekleşmesi ile sigortacının ödemek zorunda kalacağı azamî miktarı ifade etmektedir[78]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1461. maddesinin I. fıkrasında, sigorta bedelinin sigorta değerini aşması halinde dahi sigortacının ancak gerçek zararı ödemek zorunda olacağı belirtilmiştir. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.2. maddesinde sigorta bedelinin nasıl tespit edileceği ifade edilmiştir. Her ne kadar bu maddede sadece sigorta bedelinden söz edilmişse de aslında burada sigorta değeri de belirtilmektedir. Zira Genel Şartlar'ın eksik ve aşkın sigortayı düzenleyen A.6 ve A.7. maddelerinde, sigorta bedelinin A.2. maddede belirtilen değerden düşük veya aşkın olmasından söz edilmektedir. Dolayısıyla A.2. maddede geçen sigorta bedeli aynı zamanda sigorta değeri olarak kabul edilmekte ve aşağıda ayrıntılı olarak belirtileceği üzere, sigorta bedelinin sigorta değerine eşit olduğu varsayımına dayanılmaktadır. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.2. maddesinin I. fıkrasına göre, sigorta bedeli proje bitiminde ulaşılacak nihai proje değerine eşittir[79]. Aynı maddenin III. fıkrası gereğince, sigorta bedelini teşkil eden değerlerdeki artış beş gün içinde sigortacıya bildirilmelidir. Maddenin IV. fıkrası gereğince ise, değer artışına göre sigorta primi ayarlanmalı, sigortacının bu prim artışını kabul etmemesi durumunda, sigortaya ilk tehlike sigortasına ilişkin hükümler uygulanmalıdır[80].

---

a.g.k., s.86. Buna karşılık sigorta değerinin poliçede gösterilmesi durumunda, sigorta değerinin poliçede yazılı miktardan farklı olduğunu ispat yükünün sigortacıda olduğu yönünde bkz. Can, 2018, **a.g.k.**, s.86. Yargıtay 11.HD, 05.04.2002, E.2001/10433, K.2002/3147 sayılı kararında "...eksik sigorta kavramı TTK.nun 1288. maddesinde düzenlenmiş olup, sigorta sözleşmesi ile kararlaştırılan sigorta bedelinin sigorta kuvertürüne alınan sigortalı mal veya buna ilişkin menfaatin taşıdığı değerin altında olmasını ifade eder ve dava konusu olayda olduğu gibi kısmi ziya halinde uygulama imkanı bulur. İnşaatın tamamlanması halinde ulaşacağı nihaî değerde sigorta değeri olarak kabul edilemez. Poliçe Genel Şartlarının 15/1-I maddesinde sigortacının tazmin sorumluluğunun, sigortalı değerlerin hasardan bir gün önceki duruma getirilmesi için gereken bedelden ibaret olduğu öngörüldüğünden..." diyerek, inşaat sigortasında sigorta değerinin, inşaat bitiminde ortaya çıkacak değer değil, hasardan bir gün önceki değer olduğuna hükmetmiştir (KİBB). Her ne kadar karar eski İnşaat Sigortası Genel Şartları'na göre verilmişse de mevcut Genel Şartlar'ın B.3.1.I. maddesi de aynı yönde düzenleme yapmaktadır.

[78]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.45; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.38; Can, 2018, **a.g.k.**, s.85; K. Şenocak (2000b). Menfaat değeri altında sigorta (Unterversiherung), *GÜHFD*. 4(1-2), s.58; A. Yongalık (2001). Zorunlu deprem sigortası, *Batider*. 21 (2), s.163. İSGŞ m.B.3.1-2'ye göre, ödenecek sigorta tazminatı sigortalı kıymetlerin hasardan bir gün önceki durumuna getirilmesi için ödenmesi gereken bedeldir. Sigorta bedelinin sigorta sözleşmesinde gösterilmesinin şart olduğu yönünde bkz. Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.45. Can sigortalarında sigorta bedelinin sözleşmede gösterilmesinin bir geçerlilik şartı olduğu, buna karşılık zarar sigortalarında sigorta bedeli gösterilmese dahi sigorta sözleşmesinin geçeli olduğu yönünde bkz. Şenocak, 2000b, **a.g.k.**, s.64.

[79] Yargıtay 11.HD, 16.10.2000, E.2000/6740, K.2000/7821 (Lexpera). YİGŞ m.9/III'te nihai proje değerinden değil, hakediş tutarlarından söz edilmektedir.

[80]İlk tehlike sigortasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. aşa. s.23-25.

Zarar sigortasında sigorta değerinin sigorta bedeline eşit olması ilkesi benimsenmiştir. Aynı ilkenin İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda da yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte bu ilke her zaman uygulanmamakta ve bunlar arasındaki dengesizlikler farklı sigorta olaylarına vücut vermektedir[81]. Bu sigorta olayları aşkın sigorta, eksik sigorta ve çifte sigorta olarak adlandırılmaktadır.

Birinci olarak sigorta bedelinin sigorta değerinden fazla olduğu sigortaya aşkın sigorta denmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1463. maddesinin I. fıkrasında ve İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.7. maddesinde aşkın kısmın geçersiz olacağı, aşkın kısma ilişkin sigorta priminin indirileceği veya prim tahsil edilmişse iade edileceği[82] açıkça düzenlenmiştir. Böylece sigortalının zenginleşmesi önlenmiş olmaktadır[83]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1463. maddesinin II. fıkrası yeni bir düzenlemedir. Bu düzenleme ile sigorta ettirenin kötüniyetli olarak yaptığı aşkın sigorta sözleşmesi geçersiz kabul edilerek bu durumu bilmeyen sigortacının sigorta dönemi sonuna kadar prime hak kazanacağı hükme bağlanmıştır. Bu düzenleme ile aşkın sigortanın bir zenginleşme aracı olarak kullanılması engellenmek istenmiş ve böylece iyiniyetli sigorta ettirenle kötüniyetli sigorta ettiren arasında bir fark yaratılmıştır[84]. Hükmün uygulanmasında sözleşmenin geçersizliği için sigorta ettirenin aşkın sigortayı bilmesi ve hukuka aykırı mâli çıkar sağlamayı istemesi gerekir[85]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1463. maddesinin II.

---

[81] Belirtmek gerekir ki, İSGŞ m.A.2/II-III'teki düzenlemelerle, ihale konusu işlerde eksik sigorta yaptırılmasının önüne geçilmektedir. Zira bu düzenlemelerde sigorta bedelinin, sözleşme bedelinden aşağıda olamayacağı, yine inşaat yapımında kullanılan sigortalı makine, alet gibi araçların sigorta bedelinin de piyasa değerinden düşük olamayacağı ifade edilmiştir. İSGŞ m.A.2/III'te ihale konusu işten söz edilmemiş olmakla birlikte, kanaatimizce III. fıkradaki ayrıca bağlacının II. fıkranın bir devamı olduğu kabul edilmeli ve bu hükmün sadece ihale konusu işlerin inşaat sigortaları için uygulanacağı kabul edilmelidir. Öte yandan maddede sadece ihaleden söz edilmişse de buradaki ihaleden maksat KİK kapsamında yapılan kamu ihaleleridir. Zira tamamen özel hukuk hükümlerine tâbi bir ihale için yapılan inşaat sigortasındaki sigorta bedelini tarafların özgür iradeleri ile kararlaştırmaları sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğidir.

[82] Her ne kadar İSGŞ m.A.7'de sigortalıdan söz edilmekteyse de sigorta ettiren ve sigortalının farklı olduğu inşaat sigortasında, sigorta priminin prim ödeme borçlusuna -kural olarak- sigorta ettirene iade edilmesi gerekmektedir.

[83] TTK m.1486/I gereğince, bu hükme aykırı yapılan sözleşmeler geçersizdir.

[84] Düzenlemenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, TTK m.1463/II olmadığı takdirde, kötüniyetli sigorta ettiren, nasıl olsa inşaat sigortası sözleşmesinin geçerli olduğu ve sadece aşkın olan kısım indirilip, primin düşürüleceği düşüncesinden hareket ederek, aşkın sigorta yaptırma şeklinde bir hareket tarzı benimseyebilecektir.

[85] Aynı hüküm EVVG m.51/III'te de yer almakta olup, buna benzer hükümlere yer verilmesinin isabetli olacağı yönünde bkz. Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.183; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.94; Can, 2007, **a.g.k.**, s.90; Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.164. Aksi yönde bkz. Kender, 2008, **a.g.k.**, s.274. ETTK'da buna ilişkin bir düzenleme olmamasına rağmen, sigorta ettirenin kötüniyetli olması durumunda, sigortacının sigorta tazminat ödemek zorunda olmadığı ve sigortacının sigorta ettirenin kötüniyetini ileri sürerek sözleşmeden

fıkrasında yer alan geçersizlik terimi, sigorta menfaatinin yokluğunun hüküm ve sonuçlarını düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 1408. maddesinde de aynen kullanılmıştır. Bu maddenin gerekçesi, buradaki geçersizlik teriminin açıklanması bakımından önemlidir[86]. Bu maddenin gerekçesine göre, geçersizlik terimi yokluğu da kapsayacak şekilde bir üst başlık olarak kullanılmıştır. Yokluk, sözleşmenin hiçbir şekilde kurulmamasını ifade etmektedir[87]. Kesin hükümsüzlükte ise bir sözleşme kurulmuş olmasına rağmen, sözleşmenin konusu imkansız veya hukuka ya da ahlâka aykırı olması sebebiyle sözleşme hükümsüz hale gelmektedir[88]. Hem yokluk hem de kesin hükümsüzlük hali hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınmak zorunda olmakla birlikte aralarındaki fark, yokluğun ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması oluşturacağı gerekçesiyle engellenememesidir[89]. Bu kısa açıklamadan sonra kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'nun 1463. maddesindeki geçersizlikten maksat, butlan veya Türk Borçlar Kanunu'nda kullanılan şekliyle kesin hükümsüzlüktür[90]. Zira aşkın sigortada sigorta sözleşmesinin taraflar arasında kurulmadığından söz edilmesi mümkün değildir. Taraflar arasında sigorta sözleşmesi usulüne uygun bir şekilde kurulmuş olmasına rağmen, sözleşmedeki hükmün kanunun emredici hükmüne aykırı olması sebebiyle sigorta sözleşmesi hükümsüzdür.

---

cayabileceği yönünde bkz. Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.78. Sigorta ettirenin kötüniyetli olması durumunda, sigortacının sigorta tazminatını ödeyeceği ve fakat BK m.65 gereğince sigorta ettirenin fazla primlerin iadesini talep edemeyeceği yönünde bkz. Can, 2007, **a.g.k.**, s.91. Buna karşılık, sigortacının sigorta ettirenin kötüniyetini ileri sürerek ödeme yükümlülüğünden kurtulamayacağı yönünde bkz. Eriş, 2010, **a.g.k.**, s.6173; Kender, 2008, **a.g.k.**, s.274 dn.217a. PEICL m.8:103 aşkın sigortaya ilişkin olmakla birlikte, söz konusu hükümde aşkın sigorta sebebiyle sözleşmenin geçersizliği düzenlenmemiş, sadece TTK m.1463/I'deki düzenlemeye benzer şekilde primin indirilmesi; ancak taraflar anlaşamazsa taraflardan her birinin sözleşmeyi feshedebileceği hükme bağlanmıştır.

[86]TTK m.1408'in gerekçesinde, "Söz konusu madde ile 6762 sayılı Kanunun 1264 üncü maddesinin ikinci fıkrası yeniden ele alınmıştır. Kanunun 1264 ncü maddesinin ikinci fıkrasında menfaat ilişkisi olmadan yapılan sigorta sözleşmesinin batıl olduğu hükme bağlanmıştı. Ancak, Tasarıda, 6762 sayılı Kanunun 1264 ncü maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen 'butlan' şeklindeki müeyyide 'geçersizlik' şeklinde değiştirilmiştir. Şöyle ki, menfaat ilişkisi sigorta sözleşmesinin objektif esaslı noktasıdır. Dolayısıyla, esaslı noktası olmayan sözleşme yok hükmündedir. Ancak, kurucu unsurları mevcut olduğu için kurulan bir sözleşmede, muteberlik şartlarında kamu düzenini etkileyecek derecede eksiklikler var ise o sözleşmenin butlanından bahsedilebilir. Bu nedenle maddede yer alan butlan ifadesi yerine yokluk halini de içine alan bir üst başlık şeklindeki 'geçersizlik' kavramı kullanılmıştır..." denilmektedir.

[87]Eren, 2021a, **a.g.k.**, s.385; Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.184.

[88]Eren, 2021a, **a.g.k.**, s.386; Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.184-185.

[89]Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.137 dn.445.

[90]TTK m.1408'de belirtilen sözleşmenin yapıldığı sıradaki menfaat yokluğunun, başlangıçtaki objektif imkânsızlık halinin sigorta hukuku bakımından özel bir görünümü olduğu, bunun yaptırımının da TBK m.27 uyarınca sigorta sözleşmesinin kesin hükümsüz olacağı yönünde bkz. M. Taşkın (2017). Zarar sigortalarında menfaat eksikliği. *Batider* 33 (1), s.270.

İkinci olarak sigorta bedelinin sigorta değerinden eksik olduğu sigortaya eksik sigorta denilmektedir. Eksik sigorta henüz sigorta sözleşmesi yapılırken kararlaştırılabileceği gibi, sigorta süresince sigorta edilen menfaatin değerindeki artışlar sebebiyle de oluşabilir[91]. Nitekim sigorta sözleşmesi kurulurken mevcut olan eksik sigorta, riziko tarihine kadar malın değerinin düşmesi, malın aşınması sebebiyle değer kaybetmesi suretiyle tam değer sigortasına; aksine tam değer sigortası olarak yapılan sigorta malın değerinin artması sebebiyle eksik sigortaya dönüşebilir[92]. Dolayısıyla eksik sigortanın mevcudiyeti, sigorta sözleşmesinin yapıldığı tarihe göre değil, rizikonun gerçekleştiği tarihe göre belirlenmelidir[93]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1462. maddesinde düzenlenen eksik sigorta gereğince, tam hasar söz konusuysa sigortacı sigorta bedelinin tamamını ödeyecektir. Buna karşılık kısmi zarar söz konusuysa, sigortacı sigorta bedelinin sigorta değerine olan oranına göre tazminat ödeyecektir[94]. İnşaat sigortasında sigorta bedelinin ve aynı zamanda sigorta değerinin proje bitiminde ulaşılacak nihai değer olduğu İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.2. maddesinin I. fıkrasında açıkça belirtildiğinden, bu miktarın altında yapılan sigorta eksik sigorta olarak kabul edilmeli ve sigorta süresi içinde meydana gelen kısmi hasarlarda sigortacı oranlamaya göre tazminat ödemelidir[95]. Bununla birlikte uygulamada proporsiyon

---

[91]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.59. Eksik sigortanın menfaatin hatalı değerlendirilmesi, sigorta değerinin düşeceği beklentisi, sigorta priminden tasarruf amacı, mal topluluğu sigortalarında topluluğa yeni malların katılması gibi sebeplerle gerçekleşebileceği yönünde bkz. M. K. Omağ (2007). Eksik Sigorta, *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan*. 1. İstanbul: Vedat, s.958. Eksik sigortada sigortacının edimi ile sigorta ettirenin edimi arasındaki dengesinin bozulduğu, dengeyi sağlayabilmek için sigortacının tehlikeyi taşıma yükümlülüğünün sigorta ettirenin ödediği prime uygun olarak azaltılması gerektiği yönünde bkz. Şenocak, 2000b, **a.g.k.**, s.53.

[92]Şenocak, 2000b, **a.g.k.**, s.68.

[93]H. Kara (2021). *Sigorta hukuku*. İstanbul: On İki Levha s.250; Şenocak, 2000b, **a.g.k.**, s.68; S. Ünan (2021). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*.7. İstanbul: On İki Levha, s.241. Ancak Yargıtay, eksik sigortanın sigorta sözleşmesinin yapıldığı tarihe göre tespit edilmesi gerektiği görüşündedir. Bu yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 01.07.2014, E.2013/19179, K.2014/10377 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 15.06.2015, E.2015/6551, K.2015/8649 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 11.02.2019, E.2018/3632, K.2019/1266 (Lexpera). Ayrıca eksik sigortayı ispat yükünün sigortacıda olduğu yönünde bkz. İstanbul BAM 13.HD, 27.02.2019, E.2018/520, K.2019/289 (Lexpera).

[94]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.79; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.60; Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.203; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.97; Can, 2007, **a.g.k.**, s.84; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.151; Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.168; E. Yazıcıoğlu (2006). İlk tehlike sigortası. *Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan*. İstanbul: Beta, s.545. Ayrıca bkz. Yargıtay 11.HD, 13.03.2006, E.2005/2626, K.2006/2562 (Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.151 dn.12). Sözleşmede yer alan muafiyet miktarının, eksik sigortaya göre tespit edilecek sigorta bedelinden düşeceği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A2.1 Rn.17.

[95]Bu sebeple, inşaatın tamamlanması durumunda ulaşılacak nihai değeri sigorta değeri olarak kabul etmeyen, sigorta değerinin hasardan bir gün önceki duruma göre belirlenmesi gerektiğine ilişkin yuk. s.19 dn.77'de anılan 11.HD, 05.04.2002, E.2001/10433, K.2002/3147 sayılı kararına katılamıyoruz. Bu karar eski Genel Şartlar döneminde verilmiş olmakla birlikte İSGŞ m.B.3.1.I'de de "Tazminat tutarı sigortalı

kuralı denilen oransal ödemenin aksinin kararlaştırılabilmesi mümkündür. Bir başka ifade ile sigorta sözleşmesinde, kısmi hasar durumunda oransal indirim yapılmayacağı kararlaştırılabilir[96]. İlk tehlike sigortası olarak adlandırılan bu sigortada[97], kısmi zarar meydana geldiğinde sigortacı oransal ödeme yapmayarak, kısmi hasarın tamamını, sigorta bedelini geçmemek kaydıyla tazmin eder[98]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1462. maddesinde aksine sözleşme yapılabileceği belirtilmiş olmasına rağmen, bu sözleşmenin ne zaman yapılabileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Aksine sözleşmenin, inşaat sigortası sözleşmesinin yapılması sırasında yapılabileceği tartışmasızdır. Kanaatimizce inşaat sigortası sözleşmesi yapıldıktan ve fakat riziko gerçekleşmeden önce [99] de ilk tehlike sigortası yapılabilmesi mümkün olmalıdır. Belirtmek gerekir ki, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.2. maddesinin V. fıkrasına göre, inşaat süresince meydana gelecek değer artışlarının sigortacı tarafından kabul edilmemesi durumunda, ilk tehlike sigortasına ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu hükümle Türk Ticaret Kanunu'nun 1462. maddesinde belirtilen aksine sözleşme yapılmış olmaktadır. Acaba Genel Şartlar'ın bu hükmü, işin başından itibaren eksik sigorta olarak yapılan inşaat sigortalarına da uygulanacak mıdır? Bir başka ifade ile sözleşmenin başından itibaren eksik sigorta olarak yapılan ve ilk tehlike sigortası yapılması konusunda da anlaşma bulunmayan inşaat sigortalarında da ilk tehlike sigortası yapıldığı kabul edilecek midir? Kanaatimizce İnşaat Sigortası Genel

---

kıymetlerin hasardan bir gün önceki durumuna getirilmesi için gereken bedeldir" ifadesi yer almaktadır. Genel Şartlar hasarın hesaplanması bakımından ilkeyi koymuş olmakla birlikte, bu hükümden eksik sigortanın varlığı halinde hasar miktarının eksiksiz olarak ödeneceği sonucu çıkarılmamalıdır. Ancak ilk tehlike sigortası yapılmışsa, kısmi hasarın aynen ödeneceği açıktır.

[96]Sigortalının tek taraflı irade beyanıyla eksik sigortayı ilk tehlike sigortasına dönüştürmesini sağlayan ETTK m.1288/II hükmüne TTK'da yer verilmemiştir. TTK m.1462'nin gerekçesinde de belirtildiği üzere, eksik sigortanın sigortacı tarafından özellikle istenebileceği ayrıca sigorta sözleşmesinin tek taraflı bir irade beyanıyla değiştirilmesinin isabetli olmadığı kabul edilmekteydi. Bu yönde bkz. Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.79; Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.170; Yazıcıoğlu, 2006, **a.g.k.**, s.551. Bu hükmün sigorta ettirenleri koruması sebebiyle isabetli olduğu yönünde bkz. Kubilay, 1994, **a.g.k.**, s.31 dn.80.

[97]Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.203; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.97-98; Can, 2007, **a.g.k.**, s.85; Can, 2018, **a.g.k.**, s.99; M.S. Cebe (2010). *Mal sigortaları hukuku*. Ankara: Adalet, s.180; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.153; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.359; Kubilay, 1994, **a.g.k.**, s.30-31; Omağ, 2019c, **a.g.k.**, s.293; Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.168; Yazıcıoğlu, 2006, **a.g.k.**, s.546.

[98]Ayrıca sigorta ettirenlerin korunabilmesi için müsamaha klozu, endeksleme klozu, teminat fazlasına ilişkin devir klozu, geçici teminat tahsisine ilişkin kloz gibi klozların kullanılabildiği yönünde bkz. Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.61.

[99]Nitekim ETTK m.1288/II'de rizikonun gerçekleşmesinden önce ilk riziko sigortasının talep edilmesinin geçerli olduğu düzenlenmişti. Krş. Yazıcığıoğlu, 2006, **a.g.k.**, s.550; Omağ, 2007, **a.g.k.**, s.961. Buna karşılık aksine sözleşmenin, sigorta sözleşmesi ile birlikte yapılması gerektiği yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.359

Şartları'nın A.2. maddesinin V. fıkrası, sadece sonradan olan değer artışlarına ilişkin bir düzenlemedir. Nitekim Genel Şartlar'ın A.6. maddesinde eksik sigorta düzenlenmiş ve ilk tehlike sigortasına ilişkin herhangi bir hüküm getirilmemiştir. Dolayısıyla Genel Şartlar'ın A.2. maddesinin V. fıkrası dar yorumlanmalı ve diğer eksik sigorta hallerinde tarafların açıkça anlaşmaları yoksa, ilk tehlike sigortasının kararlaştırılmadığı kabul edilmelidir. Sigortacının inşaat sigortası sözleşmesinin kuruluşu sırasında eksik sigortayı fark etmesi durumunda, sigortacı bu hususu aydınlatma yükümlülüğü kapsamında sigorta ettirene bildirmelidir. Aksi taktirde sigorta ettiren, aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edildiğine dayanarak, bu yükümlülüğün ihlaline bağlanan hakları talep edebilir[100].

Üçüncü olarak değerinin tamamı[101] sigorta edilen menfaatin[102] aynı rizikolara[103] karşı, aynı süre için birden çok sigortacı nezdinde ikinci kez aynı veya farklı kişilerce[104] sigorta ettirilmesine çifte sigorta denir[105]. Zenginleşme yasağı ilkesinin geçerli olduğu zarar sigortalarında çifte sigortaya izin verilmemiş olup, sigorta ancak Türk Ticaret

---

[100]Omağ, 2007, **a.g.k.**, s.962-964.

[101]Muafiyet indiriminin söz konusu olduğu durumlarda, sigortanın tam değer üzerinden yapılmadığı ve çifte sigortaya ilişkin hükümlerin değil, kısmi sigortaya ilişkin hükmün uygulanmasının daha isabetli olacağı yönünde bkz. S. Ünan (2020b). Birden çok sigortaya ilişkin bazı sorunlar, *Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: İnsansız Araçlar – Sorumluluk ve Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu 18 Ocak 2019*. İstanbul: On İki Levha, s.123.

[102]Çifte sigorta için sigortalan menfaatin aynı olmasına ve menfaat kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Şenocak, 2002, **a.g.k.**, s.21-28.

[103] Sigorta koruması altındaki rizikoların aynı olmadığı durumlarda çifte sigortadan da söz edilemeyecektir. Bkz. Can, 2007, **a.g.k.**, s.129-130; Şenocak, 2002, **a.g.k.**, s.29; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.184. İngiliz Hukukunda buna ilişkin verilmiş kararlar için bkz. Birds, 2007, **a.g.k.**, s.339 ve aynı sayfada dn.18. Yargıtay 11.HD, 04.03.2019, E.2019/573, K.2019/1754 sayılı kararına göre, "…Dava, montaj all risk sigorta poliçesine dayalı tazminat istemine ilişkindir. Hakem heyetince, davacı sigortalı uhdesindeki kabloların çalındığı ve olayda TTK 1467. maddesi uyarınca çifte sigorta bulunmadığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Ancak, dosyaya sunulan dava dışı Generali Sigorta Şirketinin düzenlediği İnşaat All Risk sigorta poliçesinde, inşaatın tüm aşamaları itibariyle teminat altına alındığı, dava konu olaydaki rizikonun da teminat kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, dava konusu davalı ... şirketinin de tanzim ettiği sigorta poliçesinde montaj aşamasındaki hırsızlık rizikosu teminatı verilmiş olması karşısında somut uyuşmazlıkta çifte sigorta oluşturmuştur…" (SMİP).

[104] TTK m.1467'nin gerekçesinde, ETTK m.1286'da düzenlemenin aynen korunduğu belirtilerek değişiklik yapılmadığı belirtilmekteyse de madde metninde önemli bir değişiklik bulunmaktadır. Zira ETTK'da "aynı kimse"den söz edilmekteyken, TTK'da "aynı veya farklı kişiler"den söz edilmektedir. Bir başka ifade ile çifte sigortaya sigorta ettirenin değil de bir başka kişinin sebep olmasının herhangi bir önemi yoktur. ETTK m.1286'da aynı kimseden söz edilmesine rağmen, aynı menfaatin daha sonradan bir başkası tarafından sigorta ettirilmesi durumunda da çifte sigortaya ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği kabul edilmekteydi. Bu yönde bkz. Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.200-201; Can, 2007, **a.g.k.**, s.107,108, 130; Kender, 2008, **a.g.k.**, s.280; Sayhan, 2001, **a.g.k.**, s.179; Şenocak, 2002, **a.g.k.**, s.36-37.

[105]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.68; Birds, 2007, **a.g.k.**, s.338; Can, 2018, **a.g.k.**, s.125-127; Omağ, 2019c, **a.g.k.**, s.294.

Kanunu 1467. maddesinde yazılı hallerde geçerli olacaktır[106]. Ancak belirtmek gerekir ki, sigorta edilen menfaatin değerini aşmaması kaydıyla sigorta ettirenin birden fazla sigortacı nezdinde sigorta yaptırması mümkündür. Örneğin 100.000,00 TL değerindeki bir inşaat için A sigortacısı nezdinde 50.000,00 TL, B sigortacısı nezdinde 30.000,00 TL ve C sigortacısı nezdinde 20.000,00 TL'lik inşaat sigortaları yaptırılması mümkündür[107]. Aynı şekilde Türk Ticaret Kanunu'nun 1466. maddesi kapsamında aynı riziko, aynı dönem içinde birden fazla sigortacı nezdinde müşterek sigorta şeklinde sigortalanabilir. İnşaat sigortası sözleşmelerinin kapsamı farklı ise, bir başka anlatımla teminat altına alınan rizikolar aynı değilse yine çifte sigortadan söz edilemeyecektir[108]. Örneğin, bir inşaat sigortasında sel zararları, riziko istisnası olarak kabul edilmişse, sigorta ettiren aynı inşaat için sadece sel rizikosuna karşı koruma sağlayan bir inşaat sigortası sözleşmesi yapabilecektir. Koruyucu hükümler başlıklı Türk Ticaret Kanunu'nun 1486. maddesinin II. fıkrasında, çifte sigortayı düzenleyen 1467. maddeye de atıf yapılarak, hükme aykırı sözleşme şartlarının geçersiz olduğu açıkça belirtilerek, zenginleşme yasağına aykırı sözleşmelerin yapılması engellenmiştir[109].

Zarar sigortasında zenginleşme yasağı ilkesi uygulanmakla birlikte, bu ilkenin istisnası da bulunmaktadır. Bu istisna Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesinde düzenlenen takseli sigortadır[110]. Takseli sigorta, sigorta ettiren ve sigortalının sigorta

---

[106] Yargıtay 11.HD, 25.01.2010, E.2008/9581, K.2010/780 sayılı kararına göre, "...Ana kural, mal sigortalarında sigorta olunan değerin (menfaatin) sigorta bedeline denk olması gerektiğidir. TTK.nun 1286/1 nci maddesi gereğince, değerinin tamamı sigorta olunan bir menfaat sonradan aynı rizikolara karşı sigorta ettirilemez, şayet sigorta ettirilmiş ise geçerlilik koşulları da aynı maddenin diğer fıkralarında açıklanmıştır. Çifte sigortadan söz edebilmek için değerinin tamamı sigorta olunan bir menfaatin sonradan aynı rizikolara karşı sigorta ettirilmiş olması ve sigorta bedelinin sigortalı menfaat değerini aştığının somut olarak tespiti gerekir..." (Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.158-159 dn.26).

[107] Türk Ticaret Kanunu'nun 1468. maddesinde düzenlenen kısmi sigorta şeklinde karşımıza çıkan bu sigortada, menfaati sonradan sigorta ettiren sigortacılar bakiyeden dolayı sözleşmenin yapılış tarihleri sırasıyla sorumlu olacaklar, aynı günde yapılmış sözleşmeler ise aynı anda yapılmış sayılacaktır.

[108] 11.HD, 04.12.2003, E.2003/4178, K.2003/11451 (Çelik ve Lale, 2007, **a.g.k.**, s.350-351); İstanbul 13.ATM, 22.10.2019, E.2017/341, K.2019/687 (Lexpera).

[109] TTK'da çifte sigorta dışında müşterek ve kısmi sigorta da düzenlenmiş olmakla ve bu sigortalarda da birden fazla sigorta yaptırılmış olmasına rağmen, çifte sigortadan farklı olarak bu sigortalarda –kural olarak- aşkın sigorta meydana gelmediğinden tezimizde incelenmemiştir. Bununla birlikte müşterek ve kısmi sigortada da sigorta bedeli sigorta değerini aştığında bir çifte sigorta meydana gelecektir. Bu sigorta türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Omağ, 2019c, **a.g.k.**, s.293; Şenocak, 2002, **a.g.k.**, s.15-16.

[110] Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.27. Takse işleminin zaman içinde genelde antika, mücevher gibi değer kazanan mallar üzerinde yapılması sebebiyle, takseli sigortanın zenginleşme yasağı ilkesinin gerçek anlamda bir istisnası olmadığı yönünde bkz. Can, 1998, **a.g.k.**, s.183; Can, 2007, **a.g.k.**, s.76; Can, 2018, **a.g.k.**, s.87. Takseli sigorta şeklindeki zarar sigortası türlerinin, meblağ sigortası şeklinde uygulanan zarar sigortaları olduğu yönünde bkz. Can, 2018, **a.g.k.**, s.40.

değeri üzerinde anlaştıkları[111] ve riziko gerçekleştiğinde sigortacının belirlenen sigorta değerine göre tazminat ödediği sigortadır[112]. Takseli sigorta 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda kara ve deniz sigortaları bakımından farklı düzenlenmekte ve hükümler arasında önemli farklar bulunmaktayken[113], Türk Ticaret Kanunu'nda deniz sigortalarına ilişkin hükümlere yer verilmediğinden, bu farklılık ortadan kaldırılmıştır. Takseli sigorta zenginleşme yasağı ilkesinin bir istisnası olmakla birlikte, takseli sigortanın sınırsız bir şekilde uygulanması kabul edilmemiştir. Aksine bir kabul, sigorta sözleşmesini amacından uzaklaştırırak, sözleşmeyi bahis veya kumar sözleşmesi haline getirir[114]. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesinin II. fıkrasına göre, takse esaslı bir şekilde fahiş[115] ise sigortacı[116] taksenin indirilmesini talep edebilecektir[117].

---

[111]Tarafların takseli sigorta yapma konusundaki iradelerini açıkça ortaya koymaları gerekmektedir. Aksi takdirde aşkın veya eksik sigorta söz konusu olabilecektir. Bkz. Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.188; Ülgen ve Kaya, 2003, **a.g.k.**, s.965. İstanbul 17.ATM, 20.11.2019, E.2017/88, K.2019/456 sayılı kararında, "…Dava konusu sigorta poliçesinde sigorta konusu / bedel tekne bedeli 200.000,00 Euro olarak belirlenmiş olmakla birlikte poliçede, sigorta değerinin poliçede belirtilen miktardan düşük yada yüksek olduğunun ileri sürülemeyeceği yada poliçede yazılı sigorta değerinin herhalde taraflar arasında geçerli olduğu gibi bir kayıt yer almadığından TTK'nun 1461.maddesinde düzenlenen takseli sigorta hükümlerinin uygulama yerinin olmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumda, sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleştiği tarihteki tekne değerine göre belirlenmelidir…" denilmiştir (Lexpera).

[112]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.57-58; Birds, 2007, **a.g.k.**, s.292; Bozer, 1981, s.96; K. Şenocak (2009). Takseli sigorta. *Batider*, 25 (2), s.180; Ülgen ve Kaya, 2003, **a.g.k.**, s.967. Yargıtay 17.HD, 23.06.2020, E.2018/3818, K.2020/3816 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1396-1397).

[113] Örneğin ETTK m.1283'te taksenin taraflarca seçilen bilirkişilerce belirlenmesi düzenlenmişken, m.1350'de taksenin taraflarca tespit edileceği belirtilmişti. Bununla birlikte, taksenin bilirkişiler olmaksızın taraflarca kara sigortalarında da tespit edilebileceği yönünde bkz. Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.189; Can, 2007, **a.g.k.**, s.74; Şenocak, 2009, **a.g.k.**, s.194-195. Nitekim bilirkişiler tarafından tespit edilmemesine rağmen, taraflarca kararlaştırılan taksenin geçerli olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 27.04.2017, E.2016/3708, K.2017/2487 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1398-1399).

[114]Birds, 2007, **a.g.k.**, s.292; McGee 2006, **a.g.k.**, s.329; Şenocak, 2009, **a.g.k.**, s.198.

[115]Taksedeki fahişlik sigorta sözleşmesi yapılırken var olabileceği gibi, sonradan da oluşabilir. Bkz. Şenocak, 2009, **a.g.k.**, s.204.

[116]Sigortacı, taksedeki fahişliği varması gerekli tek taraflı bir irade beyanıyla ileri sürebilir ve bu konuda bir dava açması şart değildir. Ancak taksedeki fahişliği ispat yükü sigortacı üzerindedir. Bkz. Şenocak, 2009, **a.g.k.**, s.200, 204. Sigorta ettirenin herhangi bir sebeple taksenin indirilmesini talep edemeyeceği yönünde bkz. Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.161.

[117] ETTK m.1350'de denizcilik sigortalarında taksenin indirilmesine yer verilmiş olmasına rağmen m.1283'te taksenin indirilmesi düzenlenmemişti. Bununla birlikte kara sigortalarında da taksenin indirilmesinin mümkün olduğu kabul edilmekteydi. Bu yönde bkz. Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.186; Bozer 1981, **a.g.k.**, s.96; Şenocak, 2009, **a.g.k.**, s.198; Ülgen ve Kaya, 2003, **a.g.k.**, s.969. Yine bu yönde karar için bkz. Yargıtay 11.HD, 27.04.2017, E.2016/3708, K.2017/2487 (SMİP). Aksi yönde bkz. Can, 1998, **a.g.k.**, s.183 dn.52. Can daha sonraki eserinde bu görüşünü yumuşatmış, rizikonun gerçekleşmesinden sonra takseye itiraz edilemeyeceğini ifade etmiştir. Bkz. Can, 2007, **a.g.k.**, s.75. Kanaatimizce takseye itiraz bakımından rizikonun gerçekleşip gerçekleşmemesinin bir önemi bulunmamakta olup, taksenin esaslı olarak fahiş olduğu durumlarda riziko gerçekleşmiş olsa dahi sigortacının buna itiraz hakkı bulunmalıdır. Zira zarar sigortalarına hâkim olan zenginleşme yasağı ilkesi bunu gerektirmektedir. Ayrıca inşaat sigortası sözleşmesi süresi içinde sigortalanan menfaatin sigorta değerindeki değişikliklerin sigortacı tarafından sürekli olarak takip edilebilmesi mümkün olmayıp, sigortacı çoğu zaman bu

Takse değeri, takse olmasaydı esas alınacak sigorta değerine kadar indirilir[118]. Kanun koyucu, indirimden söz etmiş olmasına rağmen, taksenin hangi hallerde fahiş olacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapmamış, fahiş teriminin içinin doldurulmasını doktrin ve uygulamaya bırakmıştır. Bir görüşe göre, taksenin fahiş olarak kabul edilebilmesi için iki kat fazlalık olmalıdır[119]. Bir başka görüşe göre, taksenin tespiti için önceden bir belirleme yapabilmek mümkün olmayıp, fahişliğin belirlenmesinde hâkim, sigortanın türüne, amacına ve süresine göre takdir hakkını kullanmalıdır[120]. Buna karşılık bizim de katıldığımız görüşe göre, fazlalığın %10'dan fazla olması fahişliğin tespiti için yeterlidir[121]. Zira takseli sigortanın oluşabilmesi için iki kat veya kat be kat fazlalık aranması durumunda, bu miktara ulaşmayan sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin ciddi bir şekilde zenginleşmesine izin verilmiş olacaktır. Bunun zarar sigortalarında geçerli olan zenginleşme yasağı ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir. Sigortacı ile sigorta ettirenin inşaat sigortası sözleşmesini yaparken takseyi kabul etmeleri, zenginleşme yasağı ilkesinin tamamen ihmal edildiği anlamına gelmemelidir[122]. Dolayısıyla taksenin fahişliğinin belirlenmesinde %10'luk farkın kabulü zarar sigortalarının niteliğine daha uygundur[123].

---

araştırmayı riziko gerçekleştikten sonra yapmaktadır. İngiliz Hukukunda taksenin fahiş belirlenmesinin sigorta ettirenin ihbar külfetinin ihlali sayılabileceği veya bu sözleşmenin kumar sözleşmesi sayılarak geçersiz kabul edileceği yönünde bkz. Birds, 2007, **a.g.k.**, s.292 dn.59.

[118]Şenocak, 2009, **a.g.k.**, s.204.

[119] Ülgen ve Kaya, 2003, **a.g.k.**, s.973. Yazarlar cüzi farklılıklar dışında sigorta bedelinin sigorta değerinden kat be kat fazla olmasını fahişlik olarak değerlendirmektedir. Bkz. Ülgen ve Kaya, 2003, **a.g.k.**, s.974,

[120]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.88; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.59; Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.168. Bu görüş, hâkime geniş bir takdir yetkisi tanıması ve bu şekilde fahişliği somut olaya göre değerlendirme imkanı vermesi sebebiyle isabetlidir. Bununla birlikte temel bazı kıstasların önceden belirlenmemesi belirsizliği de artırdığından, sigorta sözleşmesinin bir zenginleşme aracı olarak kullanılma ihtimalini artırmaktadır. Örneğin Arseven, iki katlık bir farkta fahiş takse bulunduğunu; buna karşılık %20'lik farkta fahiş farkın bulunmadığını kabul etmektedir. Bkz. Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.88.

[121] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.56; Şenocak, 2009, **a.g.k.**, s.199; F. Yıldırım (2012). Avusturya sigorta hukukunda aşkın sigorta, *İBD*. 86 (2), s.237.

[122]Buna karşılık, sözleşmenin yapılması sırasında takseye itiraz etmeyen sigortacının, daha sonra bunun fahişliğine dayanmasının dürüstlük kuralına aykırı olduğu, tarafların iradelerinin hile yoluyla sakatlanmış olması durumu hariç, sigortacının riziko gerçekleştikten sonra taksenin fahişliğini ileri sürememesi gerektiği yönünde bkz. Can, 2018, **a.g.k.**, s.88.

[123]Konuyla ilgili olarak doktrinde farklı görüşler bulunmasına rağmen, Türk hukukunda takseli sigortanın fahişliğinin tespitine ilişkin hiçbir yargı kararına rastlanılmamıştır. Sadece doğrudan takseli sigorta ile ilgili olmamakla birlikte, sigorta değeri ile sigortacının ödediği tazminat arasındaki %15'lik farkın aşırı nispetsizlik olmadığına ve sigorta ettirenin aşırı yararlanma (gabin) iddiasının kabul edilemeyeceğine karar verilmiştir. Bkz. Yargıtay 11.HD, 12.12.2019, E.2018/1939, K.2019/8133 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1399-1400).

Takseli sigorta ile ilgili uygulamada ortaya çıkabilecek bir başka sorun, Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesine aykırı yapılan ve özellikle sigortacının indirim talep hakkını kısıtlayan inşaat sigortası sözleşmelerinin geçerliliğidir. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1264. maddesinde emredici ve nispi emredici hükümler sayılmış, maddenin II. fıkrasında takseli sigortanın da düzenlendiği 1283. madde ile 1350. maddenin II. fıkrasına aykırı sözleşme şartlarının hükümsüz olduğu belirtilmişti. Bir başka ifade ile sigortacının indirim hakkının ortadan kaldırılması[124] ve bu şekilde sigortanın bir zenginleşme aracı olarak kullanılması engellenmişti. Türk Ticaret Kanunu'nun "Koruyucu hükümler" başlıklı 1452 ve 1486. maddelerinde, yine emredici ve nispi emredici hükümler[125] düzenlenmiş olmakla birlikte, her iki hükümde de 1464. madde ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Acaba bu husus dikkate alınarak, takseli sigortanın esaslı bir şekilde fahiş olması durumunda, sigortacının indirim talep edebileceğini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesinin II. fıkrasının aksinin kararlaştırılabilmesi mümkün müdür? Kanaatimizce bu soruya olumsuz cevap verilmelidir. Öncelikle zarar sigortasının amacı sigortalının gerçek zararının giderilmesidir. Bu anlamda sigorta bir zenginleşme aracı olarak kullanılamayacağı gibi, bu amaçla yapılan sözleşmelerin sigorta sözleşmesinden ziyade, bahis veya kumar sözleşmesi olarak kabul edilmesi daha isabetlidir. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 1459. maddesinde sigortacının sigortalının uğradığı gerçek zararları tazmin edeceği açıkça belirtilmiş, 1486. maddenin I. fıkrası gereğince bu hükmün aksinin kararlaştırılamayacağı, aksi takdirde sözleşmenin geçersiz olacağı kabul edilmiştir. Bu hükümle kanun koyucu, sigortanın bir zenginleşme aracı olarak kullanılamayacağını açıkça belirtmiştir. Her ne kadar takseli sigorta, zenginleşme yasağı ilkesinin bir istisnası olarak kabul edilmekteyse de, bunun da bir sınırı olacağından, Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesinin II. fıkrasına aykırı olarak sigortacıya indirim talep etme hakkının tanınmadığı inşaat sigortası sözleşmesinde, bu şartın geçersiz olduğu kabul edilerek, sigortacıya indirim talep edebilme hakkı tanınmalıdır.

---

[124]Sigortacının indirim hakkının engellenemeyeceği konusunda bkz. Şenocak, 2009, **a.g.k.**, s.205.

[125]Nispi emredici hüküm ifadesi, hükmün taraflardan birisinin aleyhine değiştirilemeyeceğini vurgulamak için kullanılmaktadır. Bu ifade yerine emredici ve yarı emredici hüküm ifadesi de kullanılmaktadır. TTK m.1452'nin gerekçesinde ise, tek taraflı veya iki taraflı emredici hüküm ifadeleri tercih edilmektedir. Bkz. B. Adıgüzel (2009). Sigorta hukukunda sözleşme serbestisi ilkesinin sınırları bakımından Türk Ticaret Kanunu ve tasarı hükümlerinin karşılaştırılması. *Halûk Konuralp Anısına Armağan*. 3. Ankara: Yetkin, s.5.

Belirtmek gerekir ki, inşaat sigortasında takseli sigorta uygulamasıyla karşılaşılması çok düşük bir ihtimaldir. Çünkü inşaat sigortasında inşaatın baştan belli nihai bir değeri olmakla birlikte, bu değer inşaatın yapılması süreci içinde gelişir. Sigorta koruması altındaki rizikonun inşaatın hangi safhasında oluşacağı önceden bilinemeyeceğinden, bu anlamda inşaat sigortasının takseli sigorta olarak yapılabilmesi mümkün görünmemektedir[126].

Zarar sigortasına hâkim olan zenginleşme yasağını ve bu yasağın istisnasını kısaca açıkladıktan sonra, inşaat sigortasının da bir zarar sigortası olarak değerlendirilmesi gerektiğinden şüphe edilmemelidir[127]. Zira inşaat sigortasında da sigortacı, sigortalının gerçek zararını tazmin eder. Bir başka ifade ile önceden belirlenmiş bir meblağın rizikonun gerçekleşmesi ile sigorta ettirene ödenmesi söz konusu değildir.

2.2.2. İnşaat sigortası kural olarak bir mal sigortasıdır

Yukarıda genel hatlarıyla açıkladığımız zarar sigortası, menfaatin ilgili olduğu konuya göre mal ve malvarlığı sigortası şeklinde tasnif edilmektedir. Mal sigortası, sigortalının bir mal üzerindeki menfaatinin sigorta edildiği bir sigortadır[128]. Malvarlığı sigortası ise, bir kişinin hak, alacak ve borçlarından oluşan malvarlığındaki eksilmelere veya gelir kayıplarına karşı yapılan bir sigortadır[129]. Konusu bir mal olan kasko, deprem sigortası mal sigortasına; bir sorumluk sebebiyle tazminat taleplerine karşı yapılan sorumluluk sigortası ise malvarlığı sigortasına örnek olarak verilebilir.

Sigortalı menfaatin ilgili olduğu maldan, cismani varlığı olan veya olmayan taşınır ve taşınmaz şeyler anlaşıldığından[130], bu ayrım kapsamında inşaat sigortası bir mal sigortasıdır[131]. Zira bu sigortanın konusunu cismani bir varlığı olan inşaat ve

---

[126]Nitekim Yargıtay 11.HD, 08.05.2001, E.2001/1895, K.2001/4095 sayılı kararında, "…Mahkemece, inşaatın tamamlanması halinde ulaşacağı nihai değerin sigorta değeri olarak kabul edilemeyeceği, sigorta hukukunda gerçek zararın gideriminin esas olduğu, henüz yapılmayan inşaat işlerinin tekabül edeceği değerin sigorta bedeline eklenmesinin beklenemeyeceği yönündeki gerekçesi yerinde…" denilerek, dolaylı olarak bu husus belirtilmiştir (SMİP).

[127]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.47.

[128]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.29; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.43.

[129]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.42; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.45.

[130]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.57; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.43.

[131]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.58; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.55; K. Höra (2017). *Münchener Anwalts Handbuch, Versicherungsrecht*. München: C.H. Beck, §32 Rn.12; J. Prölls und A. Martin (2021). *Versicherungsvertragsgesetz*. München: C.H. Beck, ABU 2011 § A.1 Rn.4.

inşaatta kullanılan araç gereç, teçhizatlar oluşturmaktadır[132]. Bu husus İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.1. maddesinde "konusunu teşkil eden değerler" denilmek suretiyle belirlenmiştir. Belirtmek gerekir ki, inşaat sigortasının asıl konusunu oluşturan değer, yapılmakta olan inşaattır. Bu inşaatın da bir mal olduğundan şüphe duyulmamalıdır. Bununla birlikte, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinde ek sözleşme ile teminat altına alınması mümkün birçok riziko da sıralanmıştır. Bu hükümde birer sorumluluk sigortası olan işveren sorumluluk, üçüncü kişi sorumluluk ve çevre sorumluluk sigortaları düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortalarının bir mal değil, malvarlığı sigortası olduğundan şüphe edilmemelidir. Bununla birlikte, inşaat sigortası sözleşmesi kapsamında bu sigortaların da yaptırılması, inşaat sigortasının mal sigortası niteliğini değiştirmeyecektir. Zira bu sigortalar inşaat sigortasından bağımsız olup, inşaat sigortası hükümlerine ve özellikle İnşaat Sigortası Genel Şartları'na değil, ilgili genel şartlara tâbi olacaktır. İnşaat sigortası kural olarak aktifin sigortası olmakla birlikte, sigortalının yüklenici olduğu inşaat sigortalarının malvarlığı sigortası olarak değerlendirilmesi isabetli olacaktır. Zira bu ihtimalde yüklenici, işsahibine karşı sözleşmesel sorumluluğunu, bir başka ifadeyle malvarlığının pasif kısmında azalma rizikosunu sigorta ettirmektedir. Bununla birlikte bu ihtimalde dahi inşaat sigortasının özellikle sigorta edilen teçhizat, iş makinesi, şantiye binası gibi unsurlar yönünden mal sigortası olduğu belirtilmelidir.

2.2.3. İnşaat sigortası kural olarak aktifin sigortasıdır

Sigorta hukukunda yapılan bir başka tasnif de aktifin ve pasifin sigortasıdır. Aktifin sigortası malvarlığının aktif kısmında yer alan değerler üzerindeki menfaat için yapılan bir sigortayken[133], pasifin sigortası malvarlığının pasif kısmındaki artış rizikosuna karşı yapılan bir sigortadır[134]. Aktifin sigortası eşya, alacak, kazanç ve diğer

---

[132]Dolayısıyla eşyanın, üzerinde bireysel hakimiyet sağlanabilecek ekonomik bir değer taşıyan, kişi ve hayvanlar dışındaki cismani varlık olduğu yönündeki tanımı dikkate alındığında, mal sigortası olan inşaat sigortasının temel konusunun eşya olduğu anlaşılmaktadır. Eşyanın tanımına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi ve S. Oktay Özdemir (2013). *Eşya hukuku*. İstanbul: Filiz, s.4-8; L. Sirmen (2015). *Eşya hukuku*. Ankara: Yetkin, s.4-11. Ayrıca eşya, şey ve mal sözcüklerinin eş anlamda kullanıldığı yönünde bkz. Sirmen, 2015, **a.g.k.**, s.4 dn.9.

[133]Can, 2007, **a.g.k.**, s.48; Seyhan, 2001, **a.g.k.**, s.63; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.60. Aktifin sigortasında mal üzerindeki menfaat sigorta ettirildiğinden bu sigortaya menfaat sigortası da denilebileceği yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.236; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.60.

[134]Can, 2007, **a.g.k.**, s.157; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.239; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.60.

hakların sigortası şeklinde; pasifin sigortası ise kanunî yükümlülüklere karşı, sözleşmesel yükümlülüklere karşı, zorunlu masraflara karşı ve somut kayıp ihtimallerine karşı sigorta şeklinde tasnif edilmektedir[135].

Aktifin pasifin sigortası tasnifinde inşaat sigortasının yeri tartışmalıdır[136]. İlk bakışta, inşaatın bir eşya olarak kabul edilmesi ve eşya sigortasının aktifin sigortası içinde yer alması, inşaat sigortasının da aktifin sigortası olarak değerlendirilmesine sebep olabilir. Kanaatimizce inşaat sigortası sözleşmesindeki ilgililerin konumuna göre ikili bir ayrım yapılmalıdır. Bu ayrım yapılırken de inşaat sözleşmesinin konusunu oluşturan inşaatın işsahibi tarafından bir ücret karşılığında yükleniciye yaptırıldığı inşaat sözleşmelerinin esas alındığı unutulmamalıdır.

Tezimizin üçüncü bölümünde inşaat sigortası sözleşmesinin ilgilileri kısmında ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, inşaat sigortası sigorta ettiren tarafından başkası hesabına sigorta şeklinde de yapılabilir. Özellikle konumuzu oluşturan kamu ihaleleri kapsamında yapılan inşaat sigortalarında, yüklenici inşaat sigortasını sigorta ettiren olarak yapmakta ve fakat bu inşaat sigortası sözleşmelerinde sigortalı olarak işsahibi (idare) gösterilmektedir. Belirttiğimiz örnekte bu sigortanın bir aktifin sigortası olduğu açıktır. Zira sigorta konusu inşaat, işsahibinin mülkiyetinde dolayısıyla onun aktifinde yer alan bir eşyadır. Benzer şekilde sigorta ettiren ve sigortalının işsahibi olduğu inşaat sigortaları da aktifin sigortasıdır. Buna karşılık inşaatı yapan yüklenici tarafından yaptırılan ve sigortalının da yüklenici olduğu inşaat sigortaları için aynı sonuca varmak kolay değildir. Yukarıda açıklandığı üzere, inşaat sözleşmesinde yüklenicinin yükümlülüğü, sözleşmede belirtilen inşaatı sözleşmeye uygun olarak yapıp işsahibine teslim etmektir. İnşaat işsahibine teslim edilinceye kadar inşaatta oluşacak hasarlardan yüklenici sorumlu olduğu gibi, yüklenici bu hasarlar sebebiyle işsahibinden ayrıca ücret talep edebilme hakkına sahip değildir. Görüldüğü üzere, bu örnekte yüklenicinin inşaat sözleşmesinden doğan bir edim yükümlülüğü bulunmaktadır. İşte yüklenicinin bu edim yükümlülüğünü ifa etmesine engel teşkil edebilecek rizikolara karşı inşaat sigortası yaptırması mümkündür. Bu durumda yüklenicinin yaptırdığı inşaat sigortası

[135]Bu tasniflere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.60-65.
[136]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.56. İnşaat sigortasının aktifin sigortası olduğu yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.61; Ulaş, 2005, **a.g.k.**, s.211.

sözleşmesel yükümlülüklere karşı bir sigorta ve dolayısıyla pasifin sigortası olarak değerlendirilebilir[137].

2.2.4. İnşaat sigortası kural olarak ihtiyarî bir sigortadır

Hukukumuzda sözleşme özgürlüğü ilkesi geçerli olup, bu ilkenin görünümlerinden birisi de sözleşme yapıp yapmama ve sözleşmenin karşı tarafını seçme özgürlüğüdür[138]. Buna göre bir kişi sigorta yaptırıp yaptırmamakta özgür olduğu gibi, aynı özgürlük sigortacı bakımından da geçerlidir. Aynı şekilde sigortacı, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin II. fıkrası saklı kalmak kaydıyla[139], herhangi bir sebep bildirmeksizin sözleşme yapmaktan kaçınabilir. Dolayısıyla sigorta sözleşmesi, kural olarak, rızaî bir sözleşmedir. Bununla birlikte özellikle zarar gören üçüncü kişilerin korunması amacıyla ve sigortanın sosyal fonksiyonu dikkate alınarak, bazı sigorta türleri için zorunluluk getirilmiştir. Ancak üçüncü kişileri koruma amacı olmaksızın[140] da bazı sigortalar için zorunluluk getirilmesi mümkündür[141]. İnşaat sigortası yaptırma zorunluluğu ve bu zorunluluğa uymamanın sonuçlarını açıklamadan önce, Türkiye'de zorunlu sigortalarla ilgili kısa bir açıklama yapmayı uygun buluyoruz.

Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesinin I. fıkrası ile Cumhurbaşkanı, kamu yararını gerektiren hallerde zorunlu sigorta ihdas etmeye yetkili kılınmıştır[142]. Yine aynı

---

[137]Belirtmek gerekir ki, inşaat sigortası kapsamında inşaatta kullanılan yükleniciye ait makine ve diğer teçhizatın da sigortalanması durumunda, bu sigortanın bir eşya sigortası ve bu sigortanın bir aktifin sigortası olduğu açıktır. Yüklenicinin çalışanlarına veya üçüncü kişilere vereceği zararlar sebebiyle yapılan sigortanın inşaatçının sorumluluk sigortası olduğu, bu sigortanın bir mal sigortası olan inşaat sigortasıyla karıştırılmaması gerektiği yönünde bkz. Höra, 2017, **a.g.k.**, §32 Rn.22.

[138]Sözleşme özgürlüğünün diğer görünümleri ve ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, 2021a, **a.g.k.**, s.346-384; Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.25-29. Sözleşme özgürlüğüne getirilen sınırlamalara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. P. Tercier, P. Pichonnaz ve H.M. Develioğlu (2016). *Borçlar hukuku genel hükümler*. İstanbul: On İki Levha, s.164-171.

[139]Sigortacının TKHK m.6/II karşısındaki durumu hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. aşa. s.39-40.

[140]Zorunlu sigortalarda üçüncü kişiyi koruma amacı haricinde, milli servetin korunması ve kamu yararı amacının olduğu yönünde bkz. M. K. Omağ (2016). Özel sigorta hukukunda sigorta ettirenlerin korunması / himayesi. *Prof. Dr. M. İlhan Ulusana Armağan*. 3. İstanbul: Seçkin, s.560; Yongalık, 2001, **a.g.k.**, s.167.

[141]Zorunlu sigortanın amacının, sosyal faydanın sağlanması, belli rizikoya maruz kalanların korunması olduğu, fon yaratmanın zorunlu sigortanın bir amacı olmaması gerektiği yönünde bkz. Can, 2007, **a.g.k.**, s.21 dn.60; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.224.

[142] Anayasa'nın 48. maddesinde düzenlenen sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğince, bu özgürlüğe müdahalenin ancak kanunla mümkün olabileceği, dolayısıyla hükmün yasama yetkisinin devredilmezliğini düzenleyen Anayasa'nın 7. maddesine aykırı olduğu yönünde bkz. Bozkurt, 2021, a.g.k., s.118-119; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.91-92. Aksi yönde bkz. M. Özdamar (2008). Sigorta brokeri ve hukuki niteliği, *AÜHFD*. 57 (3), s.540-541.

hükümde sigortacının zorunlu bir sigortayı yapmaktan kaçınamayacağı açıkça belirtilmiştir. Görüldüğü gibi sigorta ettirenler için getirilen sigorta yaptırma zorunluluğu, sigortacılar bakımından sigorta yapma zorunluluğu şeklinde gerçekleşmektedir. Bir başka ifade ile sigorta zorunluluğu iki taraflı olarak gerçekleşmektedir. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 1483. maddesi ile sigortacının zorunlu sorumluluk sigortası yapmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir[143]. Dolayısıyla sigorta sözleşmesi yapma zorunluluğu bakımından hukukumuzda iki hüküm ihdas edilmiş olmaktadır. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'ndaki hükmün sadece zorunlu sorumluluk sigortaları yönünden getirildiği kabul edilse de, Sigortacılık Kanunu'nda konuya ilişkin genel bir hüküm varken, Türk Ticaret Kanunu'na ayrıca bu şekilde bir hüküm getirilmesi isabetli olmamıştır[144]. Sigortacı, zorunlu bir sigortayı yapmaktan kaçınamamakla birlikte, yapılmış bir sigorta sözleşmesini haklı sebeple sona erdirebilecek; hatta haklı bir sebebin varlığında sözleşme yapmaktan da kaçılabilecektir[145].

Zorunlu sigortalara ilişkin bu kısa açıklamadan sonra, inşaat sigortasının kural olarak ihtiyarî bir sigorta olması niteliği üzerinde durulabilir. İnşaat sigortası, kural olarak ihtiyarî bir sözleşme olup, ne sigorta ettiren ne de sigortacı bakımından bir zorunluluk söz konusudur. Gerçekten yukarıda belirtildiği üzere, Cumhurbaşkanı tarafından inşaat sigortasının zorunlu tutulmasına ilişkin alınmış bir karar bulunmamaktadır. Bununla birlikte kamu ihaleleri sonucunda yapılacak yapım işleri

---

[143] Bu hükmün aksinin kararlaştırılamayacağına ilişkin TTK m.1486'da herhangi bir düzenleme yer almamasına rağmen, hükmün idari nitelikte emredici bir hüküm olmasının yanı sıra henüz yapılmış bir sözleşmeden de söz edilemeyeceği dolayısıyla aksinin de kararlaştırılmasının mümkün olmayacağı yönünde bkz. Atamer, 2011, **a.g.k.**, s.76.

[144] Kender, 2021, **a.g.k.**, s.224. Aslında TTK m.1483'ün gerekçesinin de tatmin edici olduğu söylenemez. Zira maddenin gerekçesinde, "Sözleşme iki taraflı bir hukuki işlem olduğundan sözleşme yapma zorunluluğunun sonuç getirebilmesi için bu zorunluluğun iki taraflı olması gerekir. Bu noktada, sigortacı açısından da zorunluluk öngörülmeden sadece sigorta ettirene sözleşme yapma zorunluluğu getirilemez…" denilmektedir. Halbuki Kanun'un hazırlandığı sırada yürürlükte olan SMK m.29/VI'da, sigortacıların sözleşme yapma yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir. Hatta SMK m.29/IV'e göre, ancak sorumluluk sigortaları bakımından zorunluluk getirilmesi mümkündür. Dolayısıyla TTK m.1483'ün herhangi bir boşluğu doldurması ya da eksikliği gidermesi söz konusu değildir.

[145] Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.15. Zorunlu bir sigorta yapmaktan haklı sebeple kaçınmak teoride mümkün olsa dahi bunun uygulanabilmesi kolay değildir. Özellikle rizikoya maruz kalanların korunması için getirilen sigortalarda, sigortacının dayanabileceği haklı bir sebep bulabilmek kolay değildir. Bununla birlikte bu ilke, inşaat sigortası gibi çok geniş kapsamlı ve teknik bir sigorta yönünden gündeme gelebilir. Sigortacı haklı sebeple sözleşme yapmaktan kaçınabileceği gibi, bazı rizikoları kapsam dışına da çıkarabilir.

bakımından bir zorunluluk getirilmiştir ve bu zorunluluğun kaynağı Cumhurbaşkanlığı kararı değil, Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. maddesidir. Bu hükme göre yapım işlerinde yüklenici ihale dokümanında belirtilen şekilde, deprem, su baskını gibi doğal afetlerle, hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı sigorta yaptırmak zorundadır. Aynı hüküm Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 9. maddesinin I. fıkrasında da tekrarlanmıştır. Kanun ile getirilen sigorta yaptırma zorunluluğu[146] hem sigorta ettiren hem de sigortacı bakımından olup, zorunluluğun her iki yönünün de incelenmesi gerekmektedir.

Öncelikle Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. maddesinde ihaleyi alan yükleniciler bakımından inşaat sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Ancak bu düzenleme, farklı sorunlara yol açabilecek niteliktedir. Bu hükümle ilgili karşımıza çıkan ilk sorun, inşaat sigortasının ne zaman yaptırılacağıdır. Zira Kamu İhale Kanunu'na göre ihale yapılması ihalenin kazanılması için yeterli sayılsa da taraflar arasında tarafların hak ve yükümlülüklerini ayrıntılı bir şekilde gösteren bir sözleşme bulunmadığından, bu aşamada herhangi bir inşaat sigortası yaptırılabilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte uygulamada ihaleyi alan şirketle sözleşme yapılmadan önce inşaat sigortası yaptırma şartı arandığı bilinmektedir. Bir başka ifade ile henüz yapılmış bir sözleşme olmamasına rağmen yüklenici (sigorta ettiren), bir sigortacı nezdinde idareyi sigortalı göstererek inşaat sigortası yaptırmaktadır. Kanaatimizce bu uygulama isabetli değildir. Zira yapılacak işin ayrıntıları, işin bedeli gibi birçok hususun sözleşmede yer alacağı dikkate alındığında sigortacının bu hususları bilmeden sigorta yapması isabetli olmayacaktır. Kaldı ki, bu süreçte ihaleyi alan yüklenici henüz idare ile sözleşme yapmadığından, Türk Ticaret Kanunu'nun 1408. maddesi anlamında inşaat sigortası yaptırma konusunda bir menfaatinin olup olmadığı da ayrıca bir soru işaretidir. Nitekim Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 9. maddesinin VI. fıkrasında, inşaat sigortası yaptırılmaması durumunda, avans veya ilk hakediş tutarının yükleniciye ödenmeyeceği açıkça belirtildiğinden ve avans veya ilk hakediş de ancak sözleşmeden sonra söz konusu olabileceğinden, inşaat sigortası yaptırma zorunluluğunun, kamu ihale sözleşmesinin yapılmasından sonra doğduğunu kabul etmek gerekir.

---

[146]Kamuya ait inşaat işlerindeki şartnamelerde yer alan inşaat sigortası yaptırma zorunluluğunun bu sigortayı zorunlu bir sigorta durumuna getirmediği yönünde bkz. M. Nazlıer (2022). İnşaat, inşaat sigortaları ve hasar uygulamaları. Ankara: Seçkin, s.73. İnşaat sigortasının SK m.13/I kapsamında zorunlu bir sigorta olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.527.

Hükümle ilgili ikinci sorun, inşaat sigortasının kapsamının belirlenmesidir. Hukukumuzda zorunlu sigorta getiren kanun hükümleri incelendiğinde, getirilen zorunlu sigortanın hangi rizikolara karşı himaye sağlayacağı ilk bakışta rahatlıkla anlaşılabilmektedir. Örneğin Karayolları Trafik Kanunu'nun 90. maddesi ile getirilen motorlu araçlar zorunlu sorumluluk sigortası, işletenin Karayolları Trafik Kanunu'ndan kaynaklanan sorumluluğuna karşı himaye sağlayacaktır. Yine Mülga Okul Servis Araçlar Hizmet Yönetmeliği'nin 7. maddesi ile ferdi kaza sigortası yaptırılması zorunluluğu getirilmiştir[147]. Buna karşılık Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. maddesinin ucu açık olup, özellikle inşaat bakımından hangi risklere karşı sigorta yaptırılması gerektiği hususu net değildir. Maddede sayılan riziko hallerinin sınırlı sayıda olmadığı maddede kullanılan "gibi" ifadesinden anlaşılmaktadır. Bununla birlikte günümüzde çok sayıda riziko olup, bütün rizikoları kapsayan bir sigortaya rastlamak, bu sigorta bir bütün riskler sigortası olsa dahi, mümkün değildir. Bu takdirde sigorta ettiren sadece bu maddede sayılan rizikolarla ilgili zorunlu inşaat sigortası yaptırmakla yükümlülüğünü yerine getirmiş olacak mıdır? Kanaatimizce Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. maddesinde belirtilen sigorta, ismen zikredilmemişse de bir bütün riskler inşaat sigortasıdır. Nitekim bu husus maddenin gerekçesinde de belirtilmiştir. Aynı şekilde Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 9. maddesinin I. fıkrasında da sigortanın bütün riskler için yaptırılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla yüklenici tarafından yaptırılması gereken sigorta, inşaat sigortası bütün riskler sigortasıdır ve bunun sonucu olarak teminat dışında kalmadığı sürece meydana gelen olayların sigorta korumasında kaldığı kabul edilmelidir.

Sigorta ettirenin zorunlu inşaat sigortasını yaptırmamasının hüküm ve sonuçlarının düzenlenmemesi de karşımıza üçüncü bir sorun olarak çıkmaktadır. Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nda buna ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşılık Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 9. maddesinin VI. fıkrasında, inşaat sigortasının ilk hakediş raporundan önce verilmesi gerektiği, aksi takdirde hakediş tutarı

[147]Bu yönetmelik ve ferdi kaza sigortası yaptırma zorunluluğu, Okul Servis Araçları Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır. Belirtmek gerekir ki, bu zorunluluk hukuka aykırı bir şekilde İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan bir yönetmelikle getirilmiştir. Halbuki ilgili yönetmeliğin yürürlüğe girdiği sırada yürürlükte bulunan SMK ve cumhurbaşkanlığı sistemine geçilmeden önce SK m.13/I gereğince, bir sigortanın zorunlu tutulabilmesi için Bakanlar Kurulu kararı gerekmektedir. Nitekim 26/1/2015 tarihli ve 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası ihdas edilmiştir. SK m.13/I'e göre bu yetki artık Cumhurbaşkanındadır.

ve avansın ödenmeyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte her nasılsa inşaat sigortası yaptırılmamasına rağmen, hakediş tutarları ödenmişse inşaat sigortası yaptırmayan yükleniciye yaptırım uygulanacak mıdır? Yargıtay bir kararında[148], zorunlu sigortanın yaptırılmaması durumunda, bundan kaynaklanan zararlardan dolayı sigortayı yaptırmayan kişilerin sorumlu olacağını belirtmiştir[149]. İnşaat sözleşmesinde kural olarak inşaatın teslimine kadar gerçekleşecek hasarlardan yüklenicinin sorumlu olduğu kabul edildiğine göre, söz konusu kararı isabetli bulduğumuzu vurgulamak isteriz.

Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile getirilen zorunlu inşaat sigortasının ikinci boyutu sigortacılar bakımındandır. Zira bir sigortada zorunluluk sadece sigorta ettiren bakımından değil, Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesine göre, sigortacı bakımından da söz konusudur. Bir an için burada Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesinde belirtildiği gibi, Cumhurbaşkanlığı kararıyla ihdas edilmiş bir zorunlu sigorta bulunmadığı, dolayısıyla Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. maddesinin sadece sigorta ettirenler bakımından zorunluluk getirdiği, buna karşılık sigortacılar yönünden bir zorunluluğun bulunmadığı düşünülse de, bu yönde ileri sürülecek görüşün kabul edilebilmesi mümkün değildir. Çünkü bir sözleşmede en az iki taraf olduğuna ve sigorta sözleşmelerinde bu taraflar sigortacı ve sigorta ettiren olduğuna göre, her iki taraf yönünden de sözleşmeyi yapma zorunluluğundan söz edilmelidir[150]. Aksine bir kabul, Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. maddesini anlamsız kılacaktır.

Görüldüğü üzere, sigortacılar bu sigortayı yapmak zorunda olduklarından, Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesinin II ve III. fıkraları gereğince zorunlu sigortayı yaptırmayan sigortacıların faaliyetleri durdurulabilecektir. Bu idari yaptırım dışında acaba sigortacıları sözleşme yapmalarını sağlayacak vasıtalar neler olabilecektir?

---

[148]Yargıtay 11.HD, 04.10.1999, E.1999/5295, K.1999/7412 sayılı kararına göre, "…taşıyacakları yolcular için otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırmakla zorunlu tutulmuşlar, aynı düzenlemenin 35. maddesinde ise, bu gereği yerine getirmeyenlerin yolcu taşımacılığı yapamayacakları hükme bağlanmış bulunmaktadır…yolcu taşımacılığı yapan kişiler, taşıdıkları yolcu ile taşıma sözleşmesi yapmakla bir nevi ferdi kaza sigortası türü olan otobüs zorunlu koltuk sigortasını da yolcular lehine yaptırma yükümlülüğü altına girmiş olmaktadırlar. Bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen taşıyıcının, kaza halinde yolcularının bundan kaynaklanan zararlarını da sözleşmeye aykırılık nedeniyle gidermek zorundadırlar" (Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.73-74 dn.23).

[149]Bu yönde bkz. Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.73.

[150] Nitekim Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik'in 11/A maddesinin II. fıkrasındaki "Sigorta şirketleri ruhsat sahibi oldukları ilgili sigorta branşlarında tesis edilmiş zorunlu sigortalara ilişkin olarak sigorta poliçesi teklifi vermek zorundadırlar." ifadesi de sigortacıların sigorta yapma zorunluluğunun bir yansımasıdır. Aksi yönde bkz. F. Topsoy (2018). İnşaat sigortası teminatının kapsamı, *TBB Dergisi* (134), s.527-528.

Sözleşme yapma zorunluluğuna uyulmaması durumunda, sözleşmeyi yapmak isteyen tarafın aynen ifa davası açması mümkündür ve mahkemenin kararıyla sözleşme kurulmuş olur[151]. Bununla birlikte davanın açılması ve aynen ifanın sağlanmasının çok uzun bir süre içerisinde gerçekleşeceği keyfiyeti dikkate alındığında, acaba bu süre içinde inşaata başlanılmış ve her nasılsa hakediş tutarları da ödenmiş ancak bu sırada inşaat sigortası kapsamında yer alacak bir rizikonun gerçekleşmesi sonucunda inşaat hasar görmüşse, sigortacının sorumluluğu doğacak mıdır? Bu soru iki farklı bakış açısıyla cevaplanmalıdır.

Birinci bakış açısı, sigortacının inşaat sigortasını yapmakla kanunen yükümlü tutulmasıdır. Kanunun açıkça düzenlediği bir hususu yerine getirmeyen –yükümlülüğe aykırı davranan- tarafın, yükümlülüğüne aykırı davrandığı kabul edilerek, sigortacının sorumluluğu gündeme gelebilecektir. Kanaatimizce burada taraflar arasında bir sözleşme kurulmadığından, borcu doğuran hukuki sebep haksız fiil sorumluluğudur.

İkinci bakış açısı ise, sözleşme görüşmelerinden doğan (culpa in contrahendo) sorumluluktur. Sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk, sözleşmenin kurulmasından önceki safhada görüşmecilerden birinin veya yardımcılarının diğer görüşmeciye veya onun koruma alanında bulunan kişilere, aralarında dürüstlük kuralına dayalı olarak kurulmuş bulunan sözleşme benzeri güven ilişkisine aykırı davranarak vermiş olduğu zararlardan sorumluluktur[152]. Burada taraflar arasında kurulan bir güven ilişkisi vardır ve bu ilişkinin temeli Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinin I. fıkrasında düzenlenen dürüstlük kuralıdır[153]. Gerçekten de inşaat sigortası yaptırmak isteyen kişi, sözleşmenin zorunlu bir sigorta olarak düzenlendiğine de güvenerek, sigortacıyla yaptığı sözleşme görüşmelerinin uzadığı süreçte meydana gelen riziko sebebiyle doğan zararı sigortacıdan talep edebilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, sigorta hukukunda sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk, her olay bakımından kabul edilmemekte olup, somut olayın özelliklerine göre konunun yeniden

[151]Eren, 2021a, **a.g.k.**, s.349; Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.196-197.
[152]Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.511; K. Şenocak (2007). Sigorta sözleşmesini kurmaya yönelik icap beyanının kabulü veya reddi yönünde irade beyanı açıklanmadan önce sigortacının, icaba bağlılık süresi içerisinde gerçekleşen rizikodan dolayı culpa in contrahendo sorumluluğu söz konusu olabilir mi? *GÜHFD* 11(1-2), s.299.
[153]Ö. Güvenç (2014). Culpa in contrahendo sorumluluğu bağlamında sözleşme görüşmelerinin kesilmesi. *GÜHFD* 18 (3-4), s.370; Şenocak, 2007, **a.g.k.**, s.299.

değerlendirilmesi zorunludur[154]. Ayrıca sözleşme yapma zorunluluğunun varlığı halinde, ihlal edene karşı aynen ifa davası açılabileceğinden, burada sözleşme görüşmelerinden doğan bir sorumluluktan söz edilemeyeceği de kabul edilmektedir[155]. Bu sebeple zorunlu inşaat sigortası sözleşmesi yaptırmak isteyen kişinin, sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk yerine, sigortacının kanuni bir yükümlülüğü ifa etmediği iddiasına dayalı olarak sigortacıdan tazminat talep etmesi menfaatine olacaktır[156].

Belirtmek gerekir ki, inşaat sigortasının –hem de kanunla- bir zorunlu sigorta olarak düzenlenmesi, zorunlu sigortanın milli servetin korunması amacıyla uyumlu olmasına rağmen, inşaat sigortasının niteliğine uygun düşmemektedir. Çünkü inşaat sigortası, mal sigortaları arasında en teknik ve kapsamlı sigorta türlerinden birisidir. Çok sayıda malın çok sayıda rizikoya karşı sigortalandığı inşaat sigortalarında diğer sigorta türlerinde olmadığı kadar özel şart ve kloz bulunmaktadır. Sigortacılar bu özel şart ve klozları kullanarak, sigorta kapsamını değiştirebilir ve böylece kanunun ruhuna uygun düşmeyen bazı sözleşmeler yapılabilir[157]. Kanaatimizce Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. maddesindeki zorunluluğun sadece sigorta ettirenler yönünden olduğunun belirtilmesi ve sigortanın kapsamının da yapılacak sözleşmeye bırakılması isabetli olacaktır.

Bu bölümde incelenmesi gereken son husus, sigortacının haklı bir sebep olmaksızın sözleşme yapmaktan kaçınamayacağını düzenleyen Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin II. fıkrasıdır. İlk bakışta inşaat sigortası sözleşmesinin, bir tüketici işlemine konu olması mümkün görünmeyebilir. Bununla birlikte, bir arsa sahibinin arsası üzerine kendisi için iki katlı bir konut (villa) yapması veya yaptırması mümkündür. Bu halde ticari bir amaç olmaksızın konut inşaatını yapan

---

[154]Konuya ilişkin ayrıntılı örnek ve açıklamalar için bkz. Şenocak, 2007, **a.g.k.**, s.303-319. Poliçenin kabul irade beyanı yerine geçmek üzere teslim edildiği hallerde, poliçenin teslimindeki gecikmenin de culpa in contrahendo sorumluluğu doğurabileceği yönünde bkz. R. Kender (1997). Poliçe verme yükümlülüğüne aykırılıktan doğan hukuki sonuçlar, *SHD*. (1), s.10.

[155]Güvenç, 2014, **a.g.k.**, s.380.

[156]Zorunlu sözleşmeyi yapmaktan kaçınan kişi aleyhine tazminat davası açılabileceği yönünde bkz. Eren, 2021a, **a.g.k.**, s.349.

[157]Belirtmek gerekir ki, Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik'in 11/A maddesinin III. fıkrasındaki "Sigorta şirketleri ruhsat sahibi oldukları ilgili sigorta branşlarında tesis edilmiş zorunlu sigortalar konusuna dahil herhangi bir rizikoyu kapsam dışı bırakacak şekilde veya poliçe tanziminden caydırmaya yönelik fiyatlama ve komisyon tespiti yapamazlar." hükmü, sigortacıların dikkate alması gereken bir başka hükümdür. Bu hükümle sigortacıların, kanunu dolanarak sözleşme yapma yükümlülüğünü ihlal etmelerinin önüne geçilmek istenmiştir.

kişinin, inşaatını sigorta ettirmek istemesi halinde artık bir tüketici işleminden söz edilmelidir. İşlemin bir tüketici işlemi olarak kabul edilmesinin en önemli sonucu ise, bu işleme Türk Ticaret Kanunu haricinde, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un da uygulanmasıdır[158]. İşte Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin II. fıkrasında yer alan "Hizmet sağlamaktan haklı bir sebep olmaksızın kaçınılamaz" hükmü, sigorta sözleşmeleri bakımından tehlikeli ve tartışılması gereken bir düzenlemedir. Bu hükmün istisnasız bir şekilde sigorta sözleşmelerine uygulanacağı kabul edilirse, riziko prim dengesi sigortacı aleyhine ciddi bir şekilde bozulacak ve bunun sonucunda sigorta primleri olağanüstü artabilecektir. Zira sigortacının sözleşme yapıp yapmamasını, eğer yapacaksa prim miktarını, sigorta korumasının kapsamını etkileyen çok sayıda etken vardır. Hele inşaat sigortası gibi bütün riskler sigortalarda bu etkenler daha da fazladır. O halde sigortacı yönünden haklı bir sebebin bulunup bulunmadığı nasıl tespit edilecektir? Sigorta ettiren, haklı sebeple sözleşme yapmaktan kaçınan sigortacıyı daha fazla prim ödeyerek sözleşme yapmaya zorlayabilecek midir?

Bir görüşe göre, sigortacı kendisi için aşırı riskli olsa da yüksek primi alarak sigorta yapmak zorunda bırakılabilecek, örneğin sağlık sigortasında sigortacı, rizikonun yüksekliği sebebiyle sözleşme ilişkisine girmeyi reddemeyecektir[159]. Kanaatimizce bütün sigortalar bakımından bu görüşe iştirak edilebilmesi mümkün görünmemektedir. Belki kasko sigortası, konut sigortası gibi sınırları, sigorta değeri, sigorta bedeli bilinebilir, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin çok önemli olmadığı sigortalarda bu hükmün aynen uygulanması mümkündür. Buna karşılık inşaat sigortası gibi sigortalarda aynı sonuca ulaşmak kolay olmayacaktır.

---

[158]Bu durumda sigorta ettirenin hem TTK hem de TKHK'daki koruyucu hükümlerden yararlanacağı, hükümler arasında farklılıklar olması durumunda, tüketici lehine düzenlemelerin uygulanması gerektiği konusunda bkz. S. Ünan (2016a). *Sigorta tüketici hukuku*. İstanbul: On İki Levha, s.4-6. Buna karşılık durumun somut olaya göre değerlendirilmesi, TTK ve TKHK hükümlerinin karşılaştırılması, bu karşılaştırma sonucunda özel hüküm niteliğindeki hükme göre uyuşmazlığın çözülmesi gerektiği; aksine bir kabulün kendine ait özellikleri bulunan sigorta hukukuyla bağdaşmayacağı yönünde bkz. D. Saat (2016). Tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmeleri ve bu kapsamda sigorta tahkim komisyonunun rolü, *MÜHFHAD*. 22(3), s.2458-2460.

[159]E. Baş Süzel (2018). Tüketici hukukunda sözleşme kurma zorunluluğu, *BÜHFD*. (13 (167-168), s.24; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.42. Sigortacının çok yüksek prim belirleyerek veya teminatı düşürerek sözleşme yapmayı önermesinin de efektif ret olarak değerlendirilmesi gerektiği ve bu durumlarda hâkimin müdahalesiyle sözleşmenin kurulacağı, sözleşmenin kurulmasında bilirkişiden yararlanacağı ve piyasa fiyatlarına göre belirlenecek prim ve teminatla sözleşmenin kurulacağı yönünde bkz. Baş Süzel, 2018, **a.g.k.**, s.27-28.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İNŞAAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİ

İnşaat sigortasının genel olarak incelendiği ikinci bölümden sonra, tezimizin bu bölümünde inşaat sigortası sözleşmesinde ilgili kişiler ile sözleşmenin kurulması incelenecektir. Buna göre birinci olarak inşaat sigortası sözleşmesinde ilgili kişiler üzerinde durulacaktır. Zira inşaat sigortası sözleşmesinin amacını ve sigortada menfaati olan kişileri belirlemek için tarafların ve sözleşmeyle ilgili kişilerin doğru bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. İkinci olarak, inşaat sigortası sözleşmesinin kurulması incelenecektir. Tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olan inşaat sigortası sözleşmesinin kurulmasında özellik taşıyan hususlar üzerinde ayrıca durulacaktır.

3.1. İnşaat Sigortası Sözleşmesinde İlgili Kişiler

Sigorta sözleşmelerinde ilgili kişiler geniş anlamda sigortacı, sigorta ettiren, sigortalı, lehtar hatta rehinli alacaklı olarak incelenmekle birlikte, konumuz bakımından bu kişileri, inşaat sigortası sözleşmesinde rol oynayan sözleşmenin tarafları olan sigortacı ve sigorta ettiren ile başkası lehine sigorta sözleşmesinde hak sahibi olan sigortalı olarak sınırlamak isabetli olacaktır.

3.1.1. Sigortacı

Sigortacı, inşaat sigortası sözleşmesine göre prim karşılığında sözleşme süresince rizikoyu taşıyan sigortacılık konusunda ruhsat sahibi olan şirkettir[160]. Kanun koyucu, sadece bazı şirketlerin sigortacılık faaliyetinde bulunabileceğini düzenlemiştir. Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin I. fıkrasına göre, sigortacılar anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulabilir. Aynı hükümde bu şekilde kurulan sigorta şirketlerinin sigortacılık haricinde bir başka işle iştigal etmesi yasaklanmıştır.

Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesinin I. fıkrası gereğince, sigortacı faaliyet göstermek istediği her bir sigorta branşı için ruhsat almak zorundadır. Görüldüğü üzere,

---

[160]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.63; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.145; Ş. Kayıhan ve Ö. Bağcı (2016). *Türk özel sigorta hukuku dersleri*. Kocaeli: Umuttepe, s.131; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.114; Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.14; Yongalık, 2001, **a.g.k.**, s.154.

kanun koyucu sadece şirket tipini belirlemekle yetinmemiş, ayrıca devletin sigortacılık faaliyetleri üzerindeki denetim ve gözetim yetkisinin bir yansıması olarak, şirketleri ruhsat almakla da yükümlü kılmıştır. Kanun'un bu açık düzenlemesine rağmen, şirketin, gerekli ruhsatı almaksızın sigortacılık faaliyetinde bulunması veya var olan ruhsatının sonradan iptal edilmesi[161] durumunda, sigorta ettirenin bunu bilip bilmemesine göre bir ayrım yapılacaktır[162]. Eğer sigorta ettiren, sigortacının ruhsatsızlığını bilmiyorsa, sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki sözleşmeye, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen sigorta sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Buna karşılık Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin II. fıkrası gereğince, sigorta ettiren, sigortacının ruhsatsız olduğunu bilerek bir sözleşme yapıyorsa, bu sözleşmeye kumar ve bahse ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nun 604 ve 605. maddeleri uygulanacaktır.

Burada sigorta ettirenin, sigortacının ruhsatsızlığını bilip bilmemesinin nasıl belirleneceği hususu da incelenmelidir. Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesinin I. fıkrası, alınan ruhsatın Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanacağını öngörmektedir. Aynı Kanun'un 7. maddesinin I. fıkrasında, ruhsat iptalinin de Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanacağı belirtilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 36. maddesinin III. fıkrasına göre, üçüncü kişiler ilan edilen bir hususu bilmediklerini ileri süremeyecektir. Bizim de katıldığımız bir görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin II. fıkrasında, 'fiilen biliyor olma' şartı aranmaktadır[163]. Aslında ilk bakışta Türk Ticaret Kanunu'nun 36. maddesinin III. fıkrasında düzenlenen ve tescilin – ilanın olumlu etkisi olarak kabul edilen hüküm gereğince, üçüncü kişiler ilan edilen bir hususu bilmediklerini ileri süremez[164]. Bununla birlikte dikkat edilirse, sicilin olumlu etkisini düzenleyen açık hükme rağmen, Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin II. fıkrasında ayrıca 'bu durumu bilerek yapılan sigorta sözleşmesinden' söz edilmektedir. Kanaatimizce kanun koyucu burada bilinçli veya bilinçsiz olarak bu ifadeyi kullanarak, fiilen biliyor olma

---

[161]S. Ünan (2016b). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*.1.İstanbul: On İki Levha, s.21.

[162]Kanaatimizce inşaat sigortası sözleşmesinin yapıldığı tarihte ruhsatı olan ve fakat daha sonra bu ruhsatı iptal edilmiş şirket yönünden herhangi bir ayrım yapılmayarak, bu sözleşmeye sigorta sözleşmesine ilişkin TTK hükümleri uygulanmalıdır.

[163]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.22. Ünan, konunun yoruma açık olduğunu, fiilen biliyor olma şartı arandığında, sigortacının aksini ispat etmesindeki zorluk sebebiyle teminat sağlama yükümlülüğünden kurtulamayacağını da ifade etmektedir. Bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.22.

[164]H. Ülgen vd. (2015). *Ticari İşletme Hukuku*. İstanbul: On İki Levha, s.375-376. Ayrıca Ticaret Sicil Gazetesi'nin sürekli takip edilmesinin mümkün olmadığı ve ticaret sicilinin aleniyetinin teoriden öteye geçemediği yönünde bkz. Ülgen vd., 2015, **a.g.k.**, s.375.

şartını aramıştır. Aksine bir yorumun kabulü, başta tüketiciler olmak üzere sigorta ettirenleri zor durumda bırakacaktır[165].

İnşaat sigortası, mühendislik sigortaları dalı kapsamında yer aldığından, mühendislik sigortaları dalında ruhsatname almamış bir sigortacı[166] ile bu durumu bilerek yapılan sözleşmeye, kumar ve bahse ilişkin hükümler uygulanacaktır.

3.1.2. Sigorta ettiren

İnşaat sigortası sözleşmesinin diğer tarafında sigorta ettiren yer almaktadır. Sigorta ettiren, sigortacıya prim ödemeyi üstlenen, inşaat sigortası sözleşmesinde sigortacının karşısında sözleşmeye taraf olan kişidir[167]. Bu kişinin medeni hakları kullanma ehliyetinin olması sigorta sözleşmesi için yeterlidir[168].

İnşaat sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren, sözleşmenin tarafı olduğundan, sözleşmeden doğan yükümlülük ve külfetler kural olarak sigorta ettirene aittir[169]. Buna karşılık sigortadan elde edilecek haklar bazı hallerde sigorta ettiren dışında bir başka kişiye ait olabilir.

İnşaat sigortasında işsahibi, iş sahibine sözleşme ile bağlı mimar, mühendis, yüklenici, taşeronlar sigorta ettiren olarak yer alabilirler. Tezimiz bakımından özellikle incelenecek olan konu iş sahibinin ve yüklenicinin yaptıracağı inşaat sigortası olduğundan, diğer kişiler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmayacaktır.

---

[165] Nitekim YHGK, 06.10.2010, E.2010/11-323, K.2010/458 sayılı kararında, "…Şu durumda, ilke olarak üçüncü kişilerin, ticaret siciline tescil ve sicil gazetesinde ilan edilmiş bir hususu bilmediklerini iddia ve ispat yoluna gidemeyecekleri açıktır. Sübjektif nedenlerle sicilin olumlu etkisinin giderilebilmesi, diğer bir ifadeyle bilememe durumuna mazeretler bulunması, kuşkusuz ilgililer için oluşturulmak istenen hukuki güvenliği yok eder. Buna karşılık, üçüncü kişinin kendi sübjektif durumuyla ilgili olmayıp, genel nitelikteki sicil kayıtlarından haberdar olamama ya da somut olaya göre başka hukuki olguların bulunması durumunda, üçüncü kişilerin korunmaları gereği, her türlü duraksamadan uzaktır…" denilmiştir (SMİP). Dolayısıyla genelde sigortacıya karşı daha zayıf durumda olan sigorta ettirenin hem kanundaki ifade hem de bu karar kapsamında korunabilmesi mümkündür.

[166] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.63.

[167] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.63; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.24; Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.40; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.86; Yongalık, 2001, **a.g.k.**, s.159.

[168] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.64; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.132-133.

[169] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.64; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.63; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.133; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.247; Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.41.

3.1.3. Sigortalı

Sigortalı, inşaat sigortası sözleşmesi ile menfaati güvence altına alınmış kişidir[170]. Sigorta sözleşmelerinde sigorta ettiren genellikle kendi menfaatini sigorta ettirmekle birlikte, böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Sigorta ettiren, bir başkasının menfaatini[171] de sigorta ettirebilir, ki işte bu kişiye sigortalı denmektedir. Başkası hesabına sigortada, yine sigorta ettiren vardır ve sözleşmeden doğacak yükümlülük ve külfetlerden sigorta ettiren sorumlu olmakla birlikte, sigortadan doğan haklar sigortalıya aittir[172]. Bununla birlikte inşaat sigortası sözleşmesinden dönme ve sözleşmeyi feshetme gibi yenilik doğuran hakların sigorta ettiren tarafından kullanılabileceği haklı olarak kabul edilmektedir[173]. Ayrıca sigortacı, sigorta ettirene karşı ileri sürebileceği tüm itiraz ve def'ileri sigortalıya karşı da ileri sürebilir[174].

Konunun inşaat sigortası yönünden ayrıca incelenmesi gereken bir yönü bulunmaktadır. Bilindiği üzere inşaat sigortası, inşaat halindeki eserin sözleşme kapsamındaki rizikolar sebebiyle hasar görmesi / zayi olması durumunda koruma

---

[170]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.133; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.116; Yongalık, 2001, **a.g.k.**, s.159.

[171] Yargıtay 11.HD, 15.05.2003, E.2002/12495, K.2003/5009 sayılı kararına göre, "...Sigorta sözleşmesinin en önemli unsurlarından biri menfaattir...zarar sigortalarında sigorta konusu 'mal' yani eşya olmayıp, eşya üzerindeki menfaattir...Dosyada mevcut poliçede sigortalı ve sigorta ettiren olarak Güzide Süleymanoğlu görünmektedir. Ancak sigortalı işyerine ait kira kontratosundan Ahmet Süleymanoğlu'nun kiracı olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre sigorta akdini yaptıran Güzide Süleymanoğlu'nun bu işyerini sigorta ettirmekte para ile ölçülebilir bir menfaatinin olması gerekir. Aksi takdirde T.T.K.'nun 1264/2 maddesi uyarınca sözleşme batıl olur...mahkemece öncelikle sigortalı Güzide Süleymanoğlu'nun hasar gören işyerini sigorta ettirmekte menfaati olup olmadığı araştırılıp..." (Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.45).

[172]Kender, 2016, **a.g.k.**, s.220; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.89; Yongalık, 2001, **a.g.k.**, s.159. Yargıtay 11.HD, 10.12.2001, E.2001/6838, K.2001/9690 sayılı kararına göre, "…Kural olarak bir sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenle sigortalı aynı kişi olmakla beraber, kimi durumlarda sigorta ettiren kişi ayrı, sigortalı ise ayrı bir kişi olmakta ve böyle bir durumda sigorta ettiren bir başka kimsenin bir mal üzerindeki menfaatini sigorta ettirmektedir. Doktrinde üçüncü kişi hesabına yapılan sigortalar, üçüncü kişi yararına yapılan bir sözleşme olarak nitelendirilmektedir. Bu tür sigortada, bütün yükümlülükler sigorta ettirene ait olmakla beraber sigorta sözleşmesinden kaynaklanan haklardan lehine sigorta yapılan kişi yararlanmaktadır…sigorta akdi üçüncü kişi durumunda bulunan kooperatif lehine yapılmış olup, sigorta primlerinin sigortalı tarafından ödenmiş olmasının sonuca herhangi bir etkisi bulunmamaktadır…" (Çelik ve Lale, 2007, **a.g.k.**, s.27-28). Sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olduğu durumlarda, TTK m.1454/I'de belirtildiği şekilde aksine bir düzenleme olmadığı takdirde, sigorta ettirenin sigortacıdan sigorta tazminatını talep edemeyeceği yönünde bkz. STK, 18.04.2018, K.2018/31342 (HKD, 2018, S.35, s.45-48). Sigorta sözleşmesinde aksine bir hüküm olmaması durumunda sigorta tazminatını talep etme hakkının sigortalıya ait olduğu, temlik niteliğinde olmayan ödemenin sigorta ettirene yapılmasına ilişkin sigortalının muvafakat yazısının dahi bir anlam ifade etmediği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 12.07.2017, E.2016/13639, K.2017/4091 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1362); Yargıtay 11.HD, 06.07.2020, E.2019/4271, K.2020/3464 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1361-1362).

[173]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.123.

[174]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.123.

sağlayacak bir zarar sigortasıdır. İşsahibi ile yüklenicinin aynı kişi olduğu durumlarda herhangi bir sorunla karşılaşılmaz. Zira işsahibi, aynı zamanda inşaatı da yaptığından bu inşaat üzerindeki menfaatini sigortalatabilir ve bu halde hem sigorta ettiren hem de sigortalı kendisi olur. Buna karşılık genelde işsahibi ile yüklenici farklı kişilerdir. İşte bu durumda inşaat sözleşmesi kimin tarafından yaptırılacak, bir başka ifade ile kim sigorta ettiren olacaktır? Sigorta ettiren, bu sigortayı kendi menfaatine mi yoksa bir başkası menfaatine mi yaptıracaktır[175]? Konuyu farklı olasılıklara göre incelemek isabetli olacaktır:

İşsahibi, yaptıracağı inşaat için bir inşaat sigortası yaptırabilir ve menfaat sahibi olarak da kendisini gösterebilir. Zira işsahibi, inşaatın yapılması için yükleniciye bedel ödemekte, buna karşılık inşaatın örneğin deprem rizikosu sonucu hasarlanması halinde, esere kavuşamama ihtimaliyle karşı karşıya kalmaktadır. İlk bakışta konu çok basit görünmekle birlikte, işsahibi ile yüklenici arasındaki ilişki ortaya konmadan sonuca varmak isabetli değildir. Yukarıda da belirtildiği üzere[176], Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesine göre, hasar teslim anına kadar yükleniciye aittir. Yine Türk Borçlar Kanunu'nun 477. maddesinin I. fıkrasına göre, yüklenici ancak eserin kabulünden sonra sorumluluktan kurtulur. O halde teslim gerçekleşmeden meydana gelecek bir rizikodan dolayı yüklenici, işsahibine karşı inşaat sözleşmesi kapsamında sorumlu olduğuna göre, işsahibi bir de ayrıca sigortacıdan sigorta bedelini talep ederse, zenginleşme yasağı ilkesi gündeme gelecektir. Dolayısıyla sigorta ettiren işsahibinin zenginleşmesini önlemek için, yükleniciden ayrıca bir beyan alınmalıdır[177].

Uygulamada karşılaşma ihtimali oldukça düşük olmakla birlikte, işsahibi, yüklenici hesabına bir inşaat sigortası da yaptırabilir. Zira mademki, yüklenici inşaatın

---

[175]Aslında bu sorulara verilecek cevap, aktifin ve pasifin sigortası ayrımında inşaat sigortasının yerini belirlemede de yardımcı olacaktır.

[176]Bkz. yuk. s.11-14.

[177]İşsahibi ile yüklenicinin, TBK m.483'ün aksine bir sözleşme yaparak, inşaat süresince meydana gelecek rizikolardan dolayı yükleniciyi sorumluluktan kurtarması mümkündür. Bu durumda buradaki tartışmanın bir anlamının kalmayacağı ve işsahibinin sigorta bedelini sigortacıdan talep edebileceği açıktır. Üçüncü kişinin eylemi sebebiyle inşaatın hasar gördüğü durumlarda, taşınmazdaki yapının arazinin malikine ait olması sebebiyle yüklenicinin dava hakkı bulunmadığı, buna karşılık yüklenicinin aynı zamanda inşaatın zilyedi olması sebebiyle, TMK m.983 ve 992 gereğince saldırıda bulunan kişiye karşı dava hakkının bulunduğu, dolayısıyla yüklenicinin üçüncü kişiye karşı hak sahibi olduğu yönünde bkz. S. Ünan (2019a). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap- Sigorta hukuku*. 4. İstanbul: On İki Levha, s.336-337.

teslimine kadar hasardan sorumludur ve inşaat üzerinde bu kapsamda menfaat sahibidir, yüklenici de sigortalı olarak inşaat sigortası sözleşmesinde yer alabilir.

Kamu ihalesiyle yapılan inşaat işleri başta olmak üzere genelde, yüklenici sigorta ettiren konumunda yer almaktadır. İnşaat sözleşmesinde, yapının teslimine kadar sorumluluğun yüklenici üzerinde olduğu dikkate alındığında, yüklenicinin inşaat sigortası yaptırmakta menfaati olduğu ve buna göre kendi menfaatini sigortalattığı kabul edilmelidir. Bunun doğal sonucu, riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatının yükleniciye ödenmesidir. Ancak ülkemizde kamu ihaleleriyle yapılan inşaat işlerinde durum farklıdır. Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. maddesinde yükleniciye inşaat sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiş olmasına rağmen, menfaat sahibinin kim olacağı düzenlenmemiştir. Yukarıda açıkladığımız inşaat sözleşmesinin ve inşaat sigortasının niteliği dikkate alındığında, sigortalının da yüklenici olması ve sigorta tazminatının yükleniciye ödenmesi[178], yüklenicinin de sigortacıdan aldığı tazminatla sözleşmeye göre işi tamamlayıp idareye teslim etmesi gerekirdi. Ancak uygulamada anılan hüküm kapsamında yapılan hemen hemen tüm inşaat sözleşmelerinde, işsahibi idare, sigortalı olarak gösterilmektedir[179]. Kanaatimizce burada idareyi koruma, kamu kaynaklarının kaybının önlenmesi gibi saiklerle hareket edilmektedir. Bu hareket tarzı idare hukukunun amacıyla uyumlu olmasına rağmen, sigorta hukukunun ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Yargıtay kararları incelendiğinde, yüksek mahkemenin farklı yönde kararlar verdiği görülmektedir. Yargıtay bir kararında[180], yüklenicinin inşaat sigortası yaptırabileceği, bu sigortada işsahibinin sigortalı olarak gösterilebileceği ve riziko gerçekleştiğinde işsahibi sigortalının onayıyla[181], yüklenicinin sigorta ettiren olarak

---

[178] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.65.

[179] Bunun sonucu olarak sigorta ettiren yüklenicinin sigortacı aleyhine açacağı dava, ancak sigortalı idarenin muvafakatiyle açılabilecektir. Bkz. Yargıtay 11.HD, 30.03.2009, E.2007/14687, K.2009/3693 (Lexpera); İstanbul BAM 12.HD, 08.04.2020, E.2018/1270, K.2020/386 (Lexpera).

[180] Yargıtay 11.HD, 15.12.1983, E.1983/5111, K.1983/5709 sayılı kararına göre, "...Bina T. Şeker Fabrikaları A.Ş.'ne ait olup, bina inşaatı davacı müteahhit tarafından deruhte edilmiş ve ayrıca bütün muhataralara karşı davalı şirkete sigorta edilmiştir. TTK.nun 1269 ve 1270'nci maddelerine göre, temsilen sigorta mümkündür. Davacı müteahhidin inşaat üzerinde kesin kabule kadar dolayısıyla menfaat ilişkisi bulunmaktadır...Rizikonun gerçekleşmesi halinde dava hakkının da âkit durumunda olan davacı müteahhide intikal ettiğinin kabulü gerekir. Kaldı ki, davacı T. Şeker Fabrikaları A.Ş.nin muvafakatini alarak bu davayı açmış bulunmaktadır..." (Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.426).

[181] İstanbul BAM 17.HD, 23.01.2020, E.2017/2564, K.2020/205 sayılı kararına göre, "…Poliçede, sigortalı dava dışı T.C Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, sigorta ettiren ise davacı şirkettir. Dosya kapsamında ve Sigorta Sözleşmesinde, TTK 1454/1. madde hükmüne göre aksine bir sözleşmenin

sigortacı aleyhine dava açabileceğini kabul etmiş[182]; bir başka kararında[183] ise, sigorta tazminatının tahsili için sigortacıya karşı dava açabilecek kişinin sadece sigortalı işsahibi olacağına karar vermiştir. Yargıtay kararları incelendiğinde, kararlarda 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1270. (Türk Ticaret Kanunu'nun 1406.) maddesine atıf yapıldığı görülmektedir. Söz konusu hükümler, temsilen yapılan sigortayı düzenlemektedir. Bu sigortada, bir kişi temsilci sıfatıyla sigorta sözleşmesini yapmakta olup, inşaat sigortası sözleşmesinin tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte, sözleşmeden doğan tüm hak ve yükümlülükler de sigorta ettiren konumundaki temsil olunana aittir[184]. Halbuki kararlara konu olaylarda, yüklenici temsilci sıfatıyla hareket etmemektedir. Bu sebeple Yargıtay'ın kararlarındaki gerekçelerine katılamıyoruz. Bununla birlikte kanaatimizce Yargıtay'ın eski tarihli kararı hakkaniyete daha uygundur. Zira yukarıda belirtildiği üzere, inşaat süresince tüm risk yüklenicide olmasına rağmen, özellikle kamu ihalesiyle alınan işlerde, işsahibinin sigortalı olarak gösterilmesi şart koşulmaktadır. Riziko gerçekleştiğinde ise işsahibi, henüz kabul yapılmamasını gerekçe göstererek, sorumluluğun yükleniciye ait olduğunu ileri

---

varlığına tesadüf edilmemiştir. Mahkemece…dava dışı sigortalının sigorta bedelini davacıya ödenmesi yönünde muvafakatı olup olmadığı üzerinde durularak, buna dair gerekli bilgi ve belgeler celp ve ibraz edildikten sonra, davacının aktif dava ehliyetinin bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekirken, bu husus nazara alınmaksızın ve incelenmeksizin işin esasının incelenerek hüküm tesisi doğru kabul edilmemiştir…" (Lexpera).

[182]Benzer şekilde Yargıtay 11.HD, 08.06.2000, E.2000/4051, K.2000/5288 sayılı kararında, "…riziko gerçekleşince dava hakkının sigorta ettiren durumundaki davacıya geçtiği, kaldı ki sigortalı durumundaki dava dışı Bakanlığın, hasar bedelinin davacıya ödenmesinde sakınca olmadığını bildirdiği…" şeklideki yerel mahkeme kararını onamıştır (SMİP). Yargıtay'ın rizikonun gerçekleşmesiyle dava hakkının sigorta ettiren konumundaki davacıya (yükleniciye) geçtiğine ilişkin ifadesine katılabilmek mümkün değildir. Rizikonun gerçekleşmesinin, sigortacıdan talepte bulunabilecek kişi üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

[183]Yargıtay 11.HD, 09.10.2007, E.2006/9653, K.2007/12603 sayılı kararına göre, "...Dava, inşaat ali risk sigorta poliçesine dayalı alacak isteğine ilişkindir. Davacının aktif dava ehliyetine sahip olup olmadığı yargılamanın her aşamasında davalı tarafça ileri sürülebileceği gibi, mahkemece de re'sen dikkate alınması zorunludur. Davaya konu poliçede sigortalı olarak DSİ Genel Müdürlüğü gösterilmiş olup, sigorta ettiren ise davacı A... İnşaat ve Ticaret A.Ş.'dir…TTK'nın 1269. maddesine göre, bir malı muayyen rizikolara karşı temin etmekte para ile ölçülebilecek bir menfaati olan malik, malikin adi veya rehinli alacaklısı, malın muhafazasından dolayı malikine karşı mesul olan acenta, kiracı, komisyoncu ve diğer kimseler, malın muhafazasında hakikaten menfaati olan kimseler yahut bunların kanuni temsilcileri bu menfaati sigorta ettirebilirler. Aksi takdirde TTK'nın 1264/2. maddesi uyarınca sözleşme batıl olur. Somut olayda, poliçe, TTK'nın 1270. maddesi uyarınca başkası nam ve hesabına da yapılmamış, dain mürtehin gösterilmemiş, işveren DSİ, sigortalı, müteahhit davacı ise sigorta ettiren olarak gösterilmiştir. Bu durumda sigortalı durumda olan dava dışı DSİ Genel Müdürlüğü'nün, sigortadan tazminat talep etme hakkına sahip olduğu kuşkusuzdur. O halde, davacının aktif dava ehliyetine sahip olup olmadığı hususu açıklığa kavuşturulmak gerekirken, yazılı olduğu şekilde eksik incelemeye dayalı olarak işin esasına girilmesi doğru görülmemiştir…" (SMİP). Söz konusu kararın eleştirisi için bkz. Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.427.

[184]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.138.

sürmekte, çoğu kez yüklenici kendisi hasarı gidermekte ve bunu sigortacıdan talep etmektedir. İşte bu halde dahi işsahibi sigortalının onayıyla sigorta ettiren yükleniciye dava hakkı tanımamak isabetli bir çözüm değildir[185]. Nitekim Yargıtay yeni tarihli bir kararında, Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesine atıf yaparak, gerçekleşen riziko sonrasında hasarı gideren yüklenicinin, bunu ispatlayarak işsahibinin onayı olmaksızın sigortacıdan sigorta tazminatını talep edebileceğine karar vermiştir[186].

3.2. İnşaat Sigortası Sözleşmesinin Kurulması

İnşaat sigortası sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup[187], sözleşmenin kurulması Türk Borçlar Kanunu'nun 1 ve devamı maddelerine göre belirlenecektir[188]. Buna göre inşaat sigortası sözleşmesi de sigortacı ve sigorta ettirenin birbirlerine uygun karşılıklı irade beyanlarının açıklamalarıyla kurulacaktır[189]. Genelde

---

[185]İnşaat devam ederken işin işsahibi tarafından kabul edilmediği, meydana gelen hasara yüklenicinin katlanacağı ve bu sebeple sigorta tazminatının yükleniciye ödenmesi yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.99; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.65.

[186]Yargıtay 11.HD, 10.03.2021, E.2019/3389, K.2021/2281 sayılı kararına göre, "… işbu davaya konu hasar DSİ'nin cevabi yazılarında gösterdiği hasar olup da yüklenici bu hasarı eksiksiz giderdiği taktirde sigorta tazminatını davalı sigortacıdan talep hakkına sahip olduğunun kabulü gerekir. Yüklenicinin hasarı gidermesine rağmen poliçedeki lehdar klozuna istinaden DSİ'nin sigorta tazminatının davacılara ödenmesi hususunda muvafakat vermemesi 4721 sayılı TMK'nın 2. maddesinde öngörülen dürüstlük kuralıyla bağdaşmaz. Bu durumda mahkemece bu yönde bir inceleme yapılıp DSİ'nin yüklenici tarafından giderildiğini ve fen ve sanat kurallarına uygun şekilde tamamlandığını belirttiği işlerin dava konusu hasarlara ilişkin olup olmadığının tespiti ve sonucuna bir karar verilmesi gerekirken…" (Lexpera). Makine kırılması sigortasında da genelde makineyi kiralayan kiracının sigorta ettiren, mal sahibi finansal kiralayanın sigortalı olarak gösterildiği, bu şekilde yapılan sigorta sözleşmesinde de sigorta ettirenin sigortacıya karşı doğrudan talep ve dava hakkı tanınmasının isabetli olacağı yönünde bkz. D. Saat (2017). *Makina kırılması sigortasında riziko*. İstanbul: On İki Levha, s.48-50.

[187]Sigorta sözleşmesinin ne eksik ne tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğu, burada bir boşluk bulunduğu ve bu boşluğun da tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla sigorta sözleşmelerine de uygulanarak doldurulması gerektiği yönünde bkz. Z. Şeker, (2000). Sigorta sözleşmesinin hukuki niteliği üzerine, *Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan*. İstanbul: Beta, s.1055. Ayrıca sigorta sözleşmelerinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup olmadığı yönündeki tartışmalar ve ayrıntılı bilgi için bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.115-117; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.97-100; D. Looschelders und P. Pohlmann (2011). *VVG Kommentar*. Köln: Carl Heymanns, s.243-245

[188]A. Ayli (2007). Sigorta poliçesinin kıymetli evrak niteliğine sahip olup olmadığı sorunu, *Prof. Dr. Ergun A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegen Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.333; M. Bahtiyar (1997). Sigorta poliçesi genel koşulları, *Batider*. 19 (2), s.90; Kayhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.117; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.100; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.192; S. Korkmaz (2004). *Sigorta sözleşmelerinde ispat sorunları*. İzmir: Güncel, s.51; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.73; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.61; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.76; O. Yolal (2018). Sigorta sözleşmesinin susma yoluyla kurulması, *MHD*. 14 (168), s.3326-3327.

[189]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.69; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.58; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.133; F. Meier (2008). *Bauversicherungsrecht*. München: C.H., s.19; M. Taşkın (2019). *Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi*. İstanbul: On İki Levha, s.41; K. Şenocak und M. Wandt (2017). Versicherungsvertragsrecht-

sigorta ettiren öneride bulunmakla birlikte, sigortacının da öneride bulunması mümkündür. Buna karşılık sigortacının reklam ve pazarlama amacıyla kişilere prospekt, talep formu göndermesi öneri olarak kabul edilemez[190]. Bununla birlikte sigortacının gönderdiği form, reklam broşürü fiyat başta olmak üzere, inşaat sigortası sözleşmesinin esaslı unsurlarını ve ciddi bağlanma iradesi içeriyorsa, bunlar Türk Borçlar Kanunu'nun 8. maddesinin II. fıkrası gereğince öneri sayılacaktır.

Doktrinde[191] baskın olan ve Yargıtay'ın[192] da kabul ettiği görüşe göre, sigortacı tarafından sigorta ettirene doldurması için verilen soru listesinin sigorta ettiren tarafından doldurularak sigortacıya verilmesi öneri niteliğindedir. Buna karşılık kanaatimizce sadece soru listesinin doldurularak sigortacıya verilmesi öneri olarak kabul edilmemelidir[193]. Zira bir beyanın Türk Borçlar Kanunu kapsamında öneri kabul edilebilmesi için beyan, sözleşmenin esaslı noktalarını içermelidir[194]. İnşaat sigortası sözleşmesinde esaslı noktalar sigorta edilecek menfaat, riziko, sözleşmenin süresi,

---

System und Besonderheiten des türkishes Rechts im Verglecih zum deutschen Recht, *Zeitschrift für gesamte Versicherungswissenschaft*, s.161; W. Tüffer, D. Halbach und P. Schimikowski (2011). Versicherungsvertragsgesetz-Handkommentar. Baden-Baden: Nomos, s.75.

[190]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.74.

[191]C. Armbrüster (2013). *Privatversicherungsrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, s.253; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.133; Ş. Kayıhan (2004). *Sigorta sözleşmesinde prim ödeme borcu*. Ankara: Seçkin, s.37; Kayıhan ve Bağcı (2016), **a.g.k.**, s.118; R. Kender (1984). Sigorta mukavelesinin akdedilmesi ve şartları, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu I*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.43; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.192-193; Korkmaz, 2004, **a.g.k.**, s.71; M. Terbille und K. Höra (2013). *Münchener Anwaltshandbuch, Versicherungsrecht*. München: C.H. Beck, s.31; O. Yolal (2022). *Geçmişe etkili sigorta*. Ankara: Seçkin, s.129.

[192] Yargıtay 11.HD, 23.03.2000, E.1999/1255, K.2000/2207 sayılı kararına göre, "…Davacı davalı sigortacıya dolu sigorta poliçelerini tanzim etmek üzere 18.05.1998 tarihinde dolu sigorta teklifnamesi vermiştir. Bu teklifname sigorta akdinin yapılması için bir icaptır. Sigorta poliçesi de 31.05.1998 tarihinde bu teklifnamede er alan bilgilere göre tanzim edildiğine göre bu icap kabul edilerek sigorta sözleşmesi gerçekleşmiş bulunmaktadır…" (Çelik ve Lale, 2007, **a.g.k.**, s.22).

[193]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.101. Soru listesi doldurulmakla birlikte, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi yapma iradesini gösterir hiçbir irade beyanı bulunmaması durumunda, sigorta ettirenin önerisinden söz edilemeyeceği yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.73; Kender, 1984, **a.g.k.**, s.43-44. Sigortalanacak menfaat ve rizikoya ilişkin bilgi vermek ve teminat koşulları hakkında bilgi almak amacıyla soru formu veya teklifname doldurulmasının öneriye davet niteliğinde olduğu yönünde bkz. Kara, 2021, **a.g.k.**, s.133-134; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.76.

[194]Eren, 2021a, **a.g.k.**,s.285; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.75. Yargıtay 11.HD, 01.07.1974, E.1974/2237, K.1974/2143 sayılı kararında, "…Teklifnamede, hayat sigortasında önemli unsurlar olan süre ve meblağ kesin şekilde tespit edilmemiş, savunmasında ileri sürdüğü 20 yıl ve 100.000 lirayı kabul etmediğini davalı sigortacı açıklamıştır…Bu durumda akdin esaslı unsurları hakkında karşılıklı iradelerin inzimamı suretiyle akdin meydana geldiği kabul edilemez. Her ne kadar pey makbuzunda taksit bedeline mahsup edilmek üzere 6968 lira alındığı yazılı ise de, yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı gibi hayat sigortası akdinin vücut bulduğu ispat edilmiş değildir. Nitekim davacı akdin bir ispat vasıtası olan sigorta poliçesini de imzalamamıştır. Akit meydana gelmeyince davacının ödemesi davalı için haksız iktisap olur. Primin ödenerek sigortacının sorunlu tutulabilmesi, akdin teşekkül etmiş olmasına bağlıdır…" denilerek, teklifnamenin sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi gerektiği vurgulanmıştır (KİBB).

sigorta bedeli ve sigorta prim miktarıdır[195]. Buna karşılık sigorta ettiren tarafından doldurulan soru formunda genelde ne sigorta primi ne de sigorta bedeli bellidir. Her ne kadar, sigorta primi miktarının belli olmadığı beyanın da öneri olarak kabul edilmesi ve sigorta yaptırmak isteyen kişinin prim miktarını, sigortacının prim tarifesine göre takdir edilmesini istediği farz edileceği belirtilmekteyse de[196], bu durum inşaat sigortası bakımından mümkün görünmemektedir[197]. Çünkü inşaat sigortası sözleşmesinin konusu inşaat olup, bir inşaatın bir başka inşaata benzemesi mümkün değildir. Her inşaatın kendine has özellikleri, riskleri ve sigorta değeri bulunmaktadır. Dolayısıyla inşaat sigortası sözleşmesinde hem prim miktarı[198] hem de sigorta bedeli, sözleşmenin en esaslı noktalarıdır. Bu noktaları içermeyen beyan ancak ve sadece öneriye davet[199] olarak kabul edilebilir[200].

---

[195]Esaslı unsurların menfaat, riziko, sigorta bedeli ve prim olduğu yönünde bkz. Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.100. Esaslı unsurların menfaat, riziko, sigorta bedeli ve sigorta süresi olduğu yönünde bkz. Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.69. Esaslı unsurların sigorta ettirenin şahsı, sigorta menfaati ve bedeli ödenecek prim miktarı olduğu yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.72.

[196]Kender, 1984, **a.g.k.**, s.43; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.195; Şenocak, 2012, **a.g.k.**, s.75.

[197] İstisnai olarak esaslı unsurlardan birinin kararlaştırılmadığı bazı sözleşmelerdeki boşluğun nasıl doldurulacağı konusunda kanunda açık bir hüküm bulunabilir. TBK m.233'teki satış sözleşmesinin cari fiyat üzerinden kurulmuş sayılacağına ilişkin düzenleme buna örnek olarak verilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.59 dn.176. Buna karşılık sigorta sözleşmeleri yönünden böyle bir tamamlayıcı düzenleme bulunmadığı, aksine TTK m.1430/I'de, 'sözleşmeyle kararlaştırılan prim'den söz edildiği dikkate alındığında, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından çıkarılan tarifelerle belirlenmeyen tüm sigorta sözleşmelerinde prim miktarını içermeyen beyanların öneri olarak kabul edilmemesi gerekir. Primin her durumda belirlenebilir nitelikte olmadığı yönünde bkz. B. Demirsatan (2017). Zarar sigortalarında sigorta ettirenin prim ödeme borcunda temerrüdü, *İÜHFM*. 75 (1), s.361 dn.5. Sigorta sözleşmesinde tarifelere yollama yapılmamış olsa dahi, sigorta sözleşmesinin kurulmuş olduğunun kabul edilmesi ve bu şekilde sigortacının sorumluluktan kurtulmasına izin verilmemesi gerektiği yönünde bkz. Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.69-70.

[198]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.100.

[199]Kender, 2021, **a.g.k.**, s.193. Yetkili makamlar tarafından primin ve sigorta bedelinin belirlendiği sigortalarda, prim ve sigorta bedelinin bulunmaması önemli değildir. Zira bu ihtimalde yetkili makam tarafından iki esaslı unsur açık bir şekilde tespit edilmektedir. Yine TTK m.1410'da sigorta süresinin sözleşmede açıkça kararlaştırılmaması durumunda, sürenin mahkeme kararına göre belirleneceği açıkça düzenlendiğinden, sürenin bulunmadığı inşaat sigortası sözleşmesinin de geçerli bir şekilde kurulduğu kabul edilmelidir. TTK m.1410'a ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. s.195-196.

[200]Burada kısaca Alman hukukundaki uygulamadan söz etmek isabetli olacaktır. Buna göre Alman uygulamasında sigorta sözleşmelerinin kurulması bakımından öneri modeli (Antragsmodell) ve icaba davet modeli (Invitatiomodell) şeklinde ikili bir ayrım yapılmaktadır. Öneri modelinde, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında bilgilendirilen sigorta ettiren tarafından sigortacıya yöneltilen beyan bir öneri sayılmakta ve sigortacının kabul beyanı (ki çoğu zaman sigorta poliçesinin hazırlanıp gönderilmesi) ile birlikte sigorta sözleşmesi kurulmaktadır. Buna karşılık icaba davet modelinde, sigortacı tarafından genel olarak bilgilendirilen sigorta ettiren tarafından sigorta yaptırma isteğine dair benzer nitelikteki bağlayıcı olmayan bir form doldurularak sigortacıya gönderilen beyan, öneriye davet; sigortacının sigorta ettirene poliçe ve bilgilendirme yükümlülüğü kapsamındaki bilgileri göndermesi öneri, sigorta ettirenin bu öneriyi kabul ettiğine ilişkin beyanı veya davranışı (primin ödenmesi gibi) ise kabul beyanı sayılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Armbrüster, 2012, **a.g.k.**, s.254; Looschelders und Pohlman, 2011, **a.g.k.**, s.397-399; W. Rüffer, D. Halbach und P. Schimikowski (2020).

İnşaat sigortası sözleşmesi, açık veya örtülü kabul beyanı ile kurulabilir. Genel borçlar hukuku ilkesi burada da geçerli olup, Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesinin II. fıkrasının uygulama alanı dışında kalan durumlarda kabul beyanının öneriye uygun olması gerekir. Öneriden farklı bir beyan, yeni bir öneri sayılacaktır[201].

Kural olarak susma bir kabul beyanı olarak kabul edilmemekle birlikte[202], önce Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin II. fıkrasında hayat sigortaları, sonra Türk Ticaret Kanunu'nun 1405. maddesinin I. fıkrasında tüm sigortalar yönünden, sigortacının susması[203] bir kabul beyanı olarak düzenlenmiştir[204]. Buna göre sigortacı,

---

Versicherungsvertragsgesetz. Baden-Baden: Nomos, § 1 Rn.46-60; Terbille und Höra, 2013, **a.g.k.**, s.32-33.

[201]Armbrüster, 2012, **a.g.k.**, s.258; Bahtiyar, 1997, **a.g.k.**, s.90; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.134; M. Wandt, (2010). Versicherungsrecht. Köln: Carl Heymans, s.98. VVG m.5/I'e göre, sigortacının kabul beyanı olarak gönderdiği sigorta poliçesi, sigorta ettirenin teklifinden yeni bir hüküm içeriyorsa, bu beyan da yine yeni bir öneri sayılır. Ancak sigorta ettiren, kendisi için kabul edilemez nitelikteki beyanın kendisine ulaşmasından itibaren beyanı bir ay içinde reddetmezse, sigortacının bu durumu belirtmesi şartıyla sigorta sözleşmesi kurulmuş olur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Armbüster, 2012, **a.g.k.**, s.258-260; Terbille und Höra, 2013, **a.g.k.**, s.37-38; Wandt, 2010, **a.g.k.**, s.100-101.

[202]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.176; Eren, 2021a, **a.g.k.**, s.297; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.134; Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s.235; Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.70; Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, 2016, **a.g.k.**, s.194; Wandt, 2010, **a.g.k.**, s.98-99; Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3336-3337. Hatta öneride bulunan kişinin öneriye karşı susulmasının kabul anlamına geleceğinin belirtmesinin de sonucu değiştirmeyeceği yönünde bkz. Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.70; Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, 2016, **a.g.k.**, s.194. Buna karşılık öneriye belirli bir süre içinde karşı taraf tarafından reddedilmeyen önerinin kabul hükmünde sayılacağına ilişkin bir hüküm konularak, susmanın da kabul beyanı olarak değerlendirileceği yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.194. Ticari örf gereğince susmanın kabul anlamına gelebileceği yönünde bkz. Eren, 2021a, **a.g.k.**, s.298. Yine acente tarafından sigortacıya gönderilmek üzere alınan teklifnamenin reddedilmemesi üzerine sigorta sözleşmesinin zımnen kurulduğu yönünde karar için bkz. Yargıtay 11.HD, 06.05.1980, E.1980/2017, K.1980/2461 (Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.12).

[203]Yargıtay 17.HD, 01.11.2016, E.2014/13229, K.2016/9629 sayılı kararına göre, "… Somut olayda icap ve kabulle sonuçlanan rızai bir sigorta sözleşmesi bulunmamaktadır. 6102 sayılı ...'nın 1405 maddesine göre verilen teklifname 30 gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulur. Fakat 6762 sayılı ...'da buna paralel bir hüküm olmadığından susma, kabul beyanı olarak nitelendirilemez. Bu nedenle sigorta sözleşmesinin şartlarında değişiklik yapılmasına yönelik teklifin davalı tarafından kabul edildiğine dair bir bilgi veya beyan olmamakla davalı ... şirketinin sorumluluğu bulunmamaktadır…" (G. Eriş (2020). Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre sigorta hukuku. Ankara: Seçkin, s.281-282).

[204] Bu düzenlemelerin gerekçesi için bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.64. Bu düzenlemenin borçlar hukukundaki öneri ve kabul beyanlarıyla sözleşmenin kurulabileceğine ilişkin genel ilkeye aykırı olduğu yönünde bkz. Adıgüzel, 2011, **a.g.k.**, s.29; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.85; R. Kender (2006). Sigorta sözleşmesinin tanımı ve kurulması (TTK tasarısı hükümlerinin değerlendirilmesi ile), *Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan*. İstanbul: Beta, s.525. Düzenlemenin isabetli olmadığı, bu düzenleme olmasa dahi TBK m.6 gereğince kurulabileceği, genel bir düzenleme varken bu düzenlemenin yapılmasının gereksiz olduğu yönünde bkz. Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3345-3346. Halbuki Alman hukukunda, sigortacının susması kural olarak bir irade beyanı olarak kabul edilmemekle birlikte, işletenin trafik sigortası sözleşmesinde sadece bazı trafik sigortaları yönünden buna benzer bir düzenleme yapılmıştır. PflVG m.5/III'e göre, sigortacı, araç işletenin önerisini iki hafta içinde yazılı olarak reddetmezse veya kanıtlanmış bir yüksek riski ileri sürerek yeni yazılı bir öneri sunmazsa, iki haftalık sürenin sonunda sözleşme geçerli şekilde kurulur. Bkz. Armbrüster, 2013, **a.g.k.**, s.213; Şenocak und Wandt, 2017, **a.g.k.**, s.164; Wandt, 2010, **a.g.k.**, s.99.

sigorta yaptırmak isteyen kişi tarafından kendisine verilen teklifnameyi[205], teklifname tarihinden itibaren 30 gün içinde reddetmezse [206] sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılacaktır. Hükümde teklifname tanımlanmamıştır. Ancak genel itibariyle teklifname, sigortacı tarafından sigorta yaptırmak isteyen kişiye verilen, rizikoya ilişkin bilgileri ve soruları içeren, sigorta ettiren tarafından doldurulduktan sonra sigortacıya verilen bir belge olarak tanımlanmaktadır[207]. Yukarıda da belirtildiği üzere, kanaatimizce bir öneri niteliğinde olmayan teklifnamenin reddedilmemesiyle inşaat sigortası sözleşmesi kurulamamalıdır. Dolayısıyla inşaat sigortası sözleşmesinin esaslı unsurlarına ilişkin verileri içermeyen teklifname, bir öneri olarak kabul edilmemeli ve Kanun'daki sonucu doğurmamalıdır [208] . Kanun koyucu, teklifnamenin içeriğini gözetmeksizin ve teklifnamenin içeriğini belirlemeksizin, reddedilmeyen tüm teklifnameler için sözleşmenin kurulduğunu varsaymıştır. Halbuki inşaat sigortası başta olmak üzere, yüksek hacimli zarar sigortalarında, sigorta yaptırmak isteyen kişi tarafından doldurulan ve sözleşmenin esaslı unsurlarını içermeyen teklifnamenin öneri olarak kabul edilmesi isabetli değildir [209] . Öte yandan söz konusu maddedeki bir tehlikeye daha dikkat çekilmelidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1405. maddesinin I. fıkrasında, Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin II. fıkrasından farklı olarak, sürenin başlangıcı için

---

[205]Teklifnameden söz edilmesi sebebiyle sadece yazılı tekliflerin hüküm kapsamında kabul edilmesi gerektiği ve bu terimin e-posta, faks gibi veri saklayıcısı aracılığıyla yapılan teklifleri de kapsayacağı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.65; Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3349-3350. Önerinin sözlü olarak yapıldığı durumlarda TTK m.1405/I'in değil, TBK m.6'nın uygulanabileceği yönünde bkz. Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3350; Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.130.

[206]30 günlük süre içinde ret yanıtının verilmesinin değil, ret yanıtının karşı tarafa ulaşması gerektiği yönünde bkz. Şenocak und Wandt, 2017, **a.g.k.**, s.162; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.68; Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3360. Bu sürenin uzun olduğu, sigorta sözleşmesinin mümkün olan en kısa sürede kurulması ilkesini ihlal ettiği yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.83; S. Aydın (2018). *Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali ve ihlal halinde sigortacının hakları*. Ankara: Seçkin, s.144; Kender, 2006, **a.g.k.**, s.525. Sürenin küçük ölçekli rizikolar yönünden uzun, büyük ölçekli rizikolar yönünden kısa olabileceği yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.48-49 dn.120. Sigortacının ret beyanının herhangi bir şekle bağlı olmadığı yönünde bkz. Şenocak und Wandt, 2017, **a.g.k.**, s.162.

[207]Teklifnameye ilişkin farklı tanımlar için bkz. Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3347. TTK m.1405'teki teklifname ifadesinin öneri şeklinde anlaşılacağı yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.81.

[208]Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3348. Benzer şekilde sigortacı, daha önce reddettiği bir teklifnamenin yeniden kendisine gönderilmesi üzerine bu teklifnameyi yeniden reddetmek zorunda değildir. Bkz. Şenocak und Wandt, 2017, **a.g.k.**, s.162.

[209]Yargıtay 4.HD, 10.06.2021, E.2021/14847, K.2021/2756 sayılı kararıyla, "…TTK'nın 1405. maddesi 1. fıkrası uyarınca davacının e-mail ile yük sorumluluk klozunun eklenmesi yönündeki teklife karşı olumsuz cevap verildiği, böylelikle icabın kabul edilmediği için davacının yük sorumluluk klozuna yer verilmemesi nedeniyle tazminat isteyemeyeceği…" şeklindeki bölge adliye mahkemesi kararı onanmış ve sigorta yaptırmak isteyen kişinin buna ilişkin beyanı bir öneri olarak değerlendirilmiştir (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1183).

teklifnamenin sigortacıya ulaştığı tarih değil, teklifname tarihi[210] esas alınmıştır[211]. Hükmün gerekçesi incelendiğinde, teklifnamenin sigortacıya ne zaman ulaştığının tespitinde ispat güçlükleri olduğu, borçlar hukuku ilkelerinden ayrılarak sigortalı lehine düzenleme yapıldığı belirtilmektedir[212]. Ancak bu gerekçeye katılabilmek mümkün değildir. Birinci olarak, gerekçede de belirtildiği üzere hukukumuzda bir irade beyanının hüküm doğurması için esas alınan an, beyanın ulaşma anıdır[213]. Tüm sözleşmeler yönünden kabul edilen bu ilkeden, yine bir sözleşme türü olan sigorta sözleşmeleri ve tabi inşaat sigortası sözleşmesi yönünden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. İkinci olarak, doldurulan teklifnamenin sigortacıya ulaşmamasından dolayı sigortacı yükümlülük altına sokulmamalıdır. Sigortacının kendisine ulaşmayan bir teklifnameyi reddetmesi beklenemez[214]. Kanaatimizce burada borçlar hukuku ilkelerinden ayrılmaksızın, yine ulaşma anının esas alınması ve fakat sigortalıyı korumak için ulaşma anını ispat yükünün sigortacıya yüklenmesi daha isabetli bir çözüm olurdu[215].

---

[210]Hükmün gerekçesinden hareketle teklifname tarihi ile kastedilenin teklifnamenin verildiği tarih olduğu, otuz günlük sürenin teklifname üzerindeki yazılı tarihte değil, sigortacı veya acentesi tarafından teklifnamenin alındığı tarihte işlemeye başlayacağı yönünde bkz. Kara, 2021, **a.g.k.**, s.135; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.77. Benzer şekilde TTK'da teklifname tarihinden anlaşılması gereken tarih belirli olmamakla birlikte, sürenin teklifnamenin verildiği tarihten itibaren başlaması gerektiği yönünde bkz. Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3355. Sürenin sigortacıya ulaştığı tarihten itibaren başladığı yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.84.

[211]SK m.11'deki düzenlemenin daha isabetli olduğu yönünde bkz. F.D. Kabukçuoğlu Özer (2012). *Sigortacılık Kanunu şerhi*. İstanbul: On İki Levha, s.155.

[212]TTK m.1405'in gerekçesinde, kanun taslağı hazırlanırken yürürlükte bulunan SMK m.28/VI'ya atıf yapıldığı görülmektedir. Halbuki atıf yapılan Kanun, 14.06.2007 tarihinde yerini SK'ya bırakmış olup, taslakla kanunlaşma süreci arasında revizyon yapılmadığı için TTK'nın gerekçesinde de değişiklik yapılmamıştır.

[213]Tüm irade beyanları yönünden ulaşma anının esas alınmasının isabetli olmadığı, korunan menfaate göre ulaşma, öğrenme veya gönderme anından birinin tercih edilebileceği yönünde bkz. Oğuzman ve Öz, 2020, **a.g.k.**, s.78 dn.222.

[214]Kabukçuoğlu Özer, 2012, **a.g.k.**, s.155. Bu ihtimalde TBK m.1 anlamında karşılıklı bir irade beyanı bulunmadığından sözleşmenin de kurulmasından söz edilemeyeceği yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.48-49 dn.120. Sürenin sigortacıya ulaşma anından başlatılmamasının isabetli olduğu yönünde bkz. Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3354.

[215]Kanun koyucunun eleştirilen bu tercihinin sonucunu bir örnekle açıklamak isabetli olacaktır. Sigorta ettiren, teklifnameyi 15.09.2021 tarihinde doldurmuş ve akabinde 18.09.2021 tarihinde kargoya vermiş; bu kargo 21.09.2021 tarihinde sigortacıya ulaşmıştır. Bu ihtimalde 30 günlük süre, teklifname tarihi dikkate alınırsa 15.09.2021 tarihinden; verme anı dikkate alınırsa 18.09.2021 tarihinden itibaren başlayacak ve sigortacı en geç 15.10.2021 ya da 18.10.2021 tarihinde teklifnameyi reddedecek ve bu beyanını yine bu tarihlere kadar sigorta ettirene ulaştıracak, aksi takdirde sözleşme kurulmuş olacaktır. Görüldüğü üzere, sigorta ettirenin teklifnameyi sigortacıya hemen ulaştırmaması durumunda, sigortacının değerlendirme için yeterli süresi kalmayabilir. Sürenin teklifnamenin sigortacının hakimiyet alanına girdiği anda başlamasının isabetli olacağı yönünde bkz. Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3357.

Burada sigortacının, sigorta ettiren tarafından yapılan prim ödemesini kabul etmesinin zımni kabul olup olmadığı da incelenmelidir. Sigortacının poliçe başta olmak üzere, sigorta belgelerini sigorta ettirene vermemiş olmasına rağmen, sigorta primini kabul etmesi, zımni kabul olarak değerlendirilmektedir[216]. Buna karşılık, sözleşme yapma yetkisi bulunmayan acentenin primi kabul etmesi[217] veya sigortacının, ilk prim olamayacak bir primle ilgili fatura göndermesi ya da herhangi bir öneri olmaksızın kendiliğinden ödenen primi kabul etmesi[218], teklifnamenin verilmesi sırasında yapılan ödeme zımni kabul sayılmayacaktır[219].

Hukukumuzda geçerli olan şekil serbesti ilkesi, inşaat sigortası sözleşmesi yönünden de geçerlidir. Buna göre, inşaat sigortası sözleşmesinin kurulması için herhangi bir şekil şartı getirilmemiştir[220].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1424. maddesinin I. fıkrasında sigortacının poliçe verme yükümlülüğü düzenlenmiş olmakla birlikte, poliçe sigorta sözleşmesini kuran değil, açıklayan bir belgedir[221]. Dolayısıyla sigortacı poliçeyi vermemiş olsa dahi, inşaat sigortası sözleşmesinin kurulduğu genel hükümlere göre ispatlanabilir. Nitekim bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun 1424. maddesinin III. fıkrasında da açıkça düzenlenmiştir. Poliçe ve sigortacının poliçe verme yükümlülüğüne ilişkin ayrıntılı

---

[216]Armbrüster, 2013, **a.g.k.**, s.213; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.134; Korkmaz, 2004, **a.g.k.**, s.78; Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s.234; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.76. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 19.11.1981, E.1981/4451, K.1981/4901 (Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.102 dn.449); Yargıtay 11.HD, 19.11.1988, E.1987/5441, K.1988/95 (Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.102 dn.449).

[217]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.77.

[218]Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s.234.

[219]Kara, 2021, **a.g.k.**, s.134.

[220]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.176; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.94; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.57; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.36-37; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.102; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.122; Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s.234; Wandt, 2010, **a.g.k.**, s.98; Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.11; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.61. Bu yönde karar için bkz. Yargıtay 11.HD, 24.10.2014, E.2013/13889, K.2014/16485 (Eriş, 2020, a.g.k., s.601. Her ne kadar TKHK m.17/III'te taksitli satış sözleşmesinin yazılı olarak yapılması gerektiği belirtilmişse de bu hükmün tüketiciyi koruyan bir düzenleme olduğu ve şekle aykırılık sebebiyle sözleşmenin geçersiz olduğunun ancak tüketici tarafından ileri sürülebileceği yönünde bkz. Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3335. Uygulamada özellikle küçük hacimli sigortaların daha çok sözlü yapıldığı, akabinde sigortacı tarafından poliçe verildiği gözlemlenmektedir. Bu şekilde primlerin taksitle ödenmesinin kararlaştırıldığı bir sigorta sözleşmesi ve teslim edilen poliçeden sonra, şekle aykılık gerekçesiyle sözleşmenin geçersiz olduğunu ne sigortacı ne de sigorta ettiren (tüketici) ileri sürebilmelidir.

[221]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.62; Yolal, 2018, **a.g.k.**, s.3328. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 13.01.1981, E.1980/5894, K.1981/3 (SMİP); Yargıtay 11.HD, 19.11.1988, E.1987/5441, K.1988/95 (Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.102 dn.449). Poliçenin sonradan da düzenlenebilmesi mümkün olduğundan, sigorta süresinin poliçenin düzenlendiği tarihe göre değil, poliçede belirtilen tarihlere göre belirlenmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 24.11.2011, E.2010/4269, K.2011/15839 (Lexpera).

açıklamalar aşağıda yapılacak olmakla birlikte[222], poliçenin istisnai olarak bazı durumlarda öneri olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu durumlarda poliçe bir öneri olacağından, ancak sigorta ettirenin kabul beyanıyla inşaat sigortası sözleşmesi kurulacaktır[223]. Sigorta ettirenin kabul beyanının bulunmadığı durumlarda ise, poliçe verilse dahi inşaat sigortası sözleşmesinin kurulmasından söz edilemeyecek[224]; buna karşılık poliçeye ilişkin bir kısım primleri ödeyen sigorta ettirenin daha sonra poliçede imzasının bulunmadığı ve dolayısıyla sözleşmenin kurulmadığına yönelik iddiası[225] da kabul edilmeyecektir[226].

[222]Bkz. aşa. s.177-183.

[223]Kender, 1984, **a.g.k.**, s.46. Kanaatimizce poliçenin öneri olduğu yönündeki iddia, diğer delillerle birlikte hassasiyetle incelenmelidir. Çünkü uygulamada poliçe, sigorta sözleşmesinin kurulmasından sonra -çoğu kez özellikle sıklıkla yaptırılan kasko sigortası, trafik sigortası gibi sigortalarda sözleşme kurulurken- düzenlenmekte ve sigorta ettirene verilmektedir. Nitekim sigortacılar bu tartışmaların da önüne geçebilmek için, önerilerini poliçe şeklinde göndermekte, ancak bunun bir öneri olduğunu açıkça belirtmektedir.

[224]Yargıtay 11.HD, 18.01.2016, E.2015/14236, K.2016/417 sayılı kararına göre, "… Sigorta sözleşmesi, kural olarak, sözlü olarak da kurulabilir. Taraflarca dosyaya sunulan e-posta (mail) yazışmalarından, taraflar arasında sözlü olarak sigorta sözleşmesinin kurulduğu sonucuna varılamaz. Taraflar arasında herhangi bir anlaşma olmadan, davacı tarafından poliçe düzenlenmesi, davalı aleyhine hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağından, yazılı gerekçeyle davanın kabulü isabetli görülmemiş…" (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.160).

[225]Yargıtay 11.HD, 19.02.2014, E.2014/1451, K.2014/2891 sayılı kararında, "… Her ne kadar, poliçede davalının imzası bulunmasa da Dairemizin 18.12.2013 tarih ve 9694/23165 Sayılı ilamında da belirtildiği üzere sigorta akdinin geçerliliği için sigortalı davalının imzasının poliçede bulunması gerekli değildir. Ödeme makbuzlarından da, davaya konu poliçeye dair bir kısım primlerin poliçeyi düzenleyen acente tarafından davacıya ödendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, dosya kapsamından aynı acente tarafından davalı adına başka sigorta poliçelerinin de düzenlendiği de görülmektedir. Dava konusu poliçeye dair bir kısım primler, davacıya ödendiğine göre, davalının sigorta ilişkisini kurulmadığına yönelik savunması T.M.K.nın 2. maddesine aykırılık oluşturur…" denilmiştir (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.199).

[226] Sigorta ettirenin prim ödemesi, sigortacının poliçe göndermesinin zımni kabul olarak değerlendirilebileceği yönünde bkz. M.İ. Yener (2020). *Sigorta sözleşmelerinde rizikonun ağırlaşması*. Ankara: Seçkin, s.173.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. İNŞAAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜK VE KÜLFETLERİ

4.1. Genel Olarak

Bütün sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi, inşaat sigortası sözleşmesinde de tarafların bazı hak, yükümlülük ve külfetleri bulunmaktadır. Bu bölümde bunları ayrıntılı olarak incelemeye başlamadan önce, yükümlülük ve külfet arasındaki farkı açıklamayı uygun buluyoruz. Zira bu iki terim farklı olmasına rağmen, bu farklılığa çok önem verilmediği, terimlerin kullanılması konusunda bir yeknesaklık bulunmadığı görülmektedir. Örneğin doktrinde mükellefiyet[227], yüküm[228], görev[229], yükümlülük[230],

---

[227] R. Atabek (1950). *Sigorta Hukuku*. İstanbul: Duygu, s.315; K. Ayiter (1960). Sigorta Ettirenin Mukavele Yapılırken Mevcut İhbar Mükellefiyeti,*Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 27 Nisan – 3 Mayıs 1959*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.242; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.242; N. Franko (1992). Sigorta Akdinde Rizikonun Ağırlaşması, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX, 8-9 Mayıs 1992*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.103; M. K. Omağ (1985). *Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu*. Ankara: Sigorta Hukuku Türk Derneği, s.88.

[228] M. Çeker (2010). Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümü, *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan*. Ankara: Turhan, s.641; K. Tunçomağ (1998). Hayat sigortasının sigorta tekniğine bağlı özellikleri, *Oğuz İmregün'e Armağan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.767. Bununla birlikte yazarın "yan borç" terimini de kullandığı makalesi için bkz. K. Tunçomağ (2001). Hayat sigortası sözleşmesinin tanım, meydana getirilmesi ve hüküm doğurması, *Prof. Dr. Nuri Çelik'e armağan.* 1. İstanbul: Beta, s.789-804.

[229] T. Memiş (2001). *Yangın sigortasında riziko*. Ankara: Seçkin, s.155; Saat, 2017, **a.g.k.**, s.95-96; Z. Şeker Öğüz (2004). Hayat sigortalarında sigorta priminin artırılması esnasında yapılan yanlış bildirimin hukuki sonuçları, *Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için armağan*. Ankara: Seçkin, s.643; Z. Şeker Öğüz (2010). *Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına göre sigorta sözleşmelerinde sözleşme öncesi ihbar görevi*. İstanbul: Filiz, s.21; Z. Şeker Öğüz (2018). Sözleşme öncesi ihbar görevi, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.155; E. Yazıcıoğlu (2007). Zarar sigortalarında sigorta himayesinin sınırlandırılması ve davranış yükümlülüklerinin teminat şartı ya da istisna olarak öngörülmesi sorunu, *Prof. Dr. Ergun A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegen Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.1185; K. Yetiş Şamlı (2018). Zarar sigortalarında sigorta ettirenin / sigortalının rizikonun gerçekleşmesine bağlı görevleri, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.557.

[230] İ. Ağsakal (2015). *Sigorta sözleşmesinde sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık ve sonuçları*. Ankara: Adalet, s.8; S. Bora Çınar (2019). *Sigorta sözleşmesinde anonim şirketin beyan yükümlülüğü*. Ankara: Seçkin, 85-86; E. Demirayak (2011). Sigorta sözleşmesinin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğünün ihlalinde nedensellik bağı, *İÜHFD*. 2 (2), s.478; İ. Doğanay (2004). *Türk Ticaret Kanunu şerhi*. 3. İstanbul: Beta, s.3304; A. Erbaş Açıkel (2019). Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali halinde sigortacının sahip olduğu haklarla ilgili bazı sorunlar, *Batider* 35 (2), s.143; A. O. Hacıömeroğlu (2015). Sigorta sözleşmelerinin kuruluş safhasındaki sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün culpa in contrahendo sorumluluğu açısından değerlendirilmesi, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi.* 2, s.50; M. Somer (2001). Türk Ticaret

yükümlülük – borç[231], mükellefiyet – borç[232], borç – görev[233], mükellefiyet – görev[234], yükümlülük – külfet[235], borç – külfet[236], yükümlülük - görev[237], borç – ödev[238], yükümlülük – görev – borç[239] terimleri kullanılmakta; Yargıtay yüküm[240] ve yükümlülük[241] terimini tercih etmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1421 ve devamı maddelerinde ise borç ve yükümlülük şeklinde bir ayrım yapılmaktadır[242].

Kanaatimizce yükümlülük ve külfet terimleri birbirinden farklıdır. Bir yükümlülük söz konusu olduğunda alacaklı, yükümlülüğün ifası için borçludan talepte bulunabileceği gibi, borcun ifa edilmemesinden doğan zararı karşılamak için tazminat da talep edebilir. Buna karşılık külfetin yerine getirilmemesinde, herhangi bir tazminat alacağı doğmamakta, külfeti yerine getirmeyen kimse haklarını kısmen veya tamamen

---

Kanunu'nun düzenlenmesi karşısında sigorta sözleşmesinin kuruluşunda hile hükümlerinin uygulanabilirliği, *Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan*. 1. İstanbul: Beta, s.745;

[231]Arseven, 1987, a.g.k., s.93-94; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.11-14; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.183; Ayli, 1997, **a.g.k.**, s.332; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.135; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.99; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.166-168; B. Köroğlu Ölmez (2016). Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü, *ÇÜHFD*. 1 (2), s.266; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.179-180; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.163-164; H.S. Türk (1995). Sigortacının temerrüdü ne zaman başlar?, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XII*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.190-191; Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.76;

[232]M. K. Omağ (2019d). Sigortacı açısından sigorta sözleşmesinin hükümleri, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*. İstanbul: On İki Levha, s.303; F. Öztan (1966). *Sigorta akdinin in'ikadında ihbar mükellefiyeti*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.29-32.

[233]Kender, 2021, **a.g.k.**, s.270; S. Ünan (1998a). *Hayat sigortası sözleşmesi*. İstanbul: Beta, s.109, 137; S. Ünan (1998b). Kara sigortalarında sigorta ettirenin görevleriyle ilgili bazı sorunlar, *SHD*. 1, s.97-98; S. Ünan (2012). 2011 tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda sigorta ettirenin görevleri, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXV*, 17 Aralık 2011, s.51; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.316, 408.

[234]İ. Kaner (1994). Zarar sigortalarında sigorta ettirenin tehlike ile ilgili görevleri, İÜHFM. 54 (1-4), s.308.

[235]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.101-102; S. Eroğlu (2005). *Hastalık sigortası sözleşmesinin kurulmasında ihbar külfeti*. Ankara: Seçkin, s.67; K. Şenocak (1995). Mal sigortalarında sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma vecibesi, *AÜHFD*. 44 (1-4), s.380; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.205.

[236]P. Altınok Ormancı (2016). *Zararı azaltma külfeti*. İstanbul: On İki Levha, s.15-16; L.M. Kurt (2015). Zarar görenin zararı azaltma külfeti. *AÜHFD*. 64 (3), s.779; M. İ. Yener (2020). *Sigorta sözleşmelerinde rizikonun ağırlaşması*. Ankara: Seçkin, s.367.

[237]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.238; K. Yetiş Şamlı (2016). Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen TTK m.1423 hükmüne ilişkin bazı değerlendirmeler, *MÜHFHAD*. 22 (3), s.2980 dn.10.

[238]Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.64-65; Ş. Kayıhan (2005). Alman ve Türk özel sigorta hukukunda sigorta ettirenin kurtarma ödevi, *AÜEHFD*. 9 (1-2), s.513-514.

[239]Taşkın, 2018, **a.g.k.**, s.153, 247, 292; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.101, 120, 139, 158.

[240]Yargıtay 11.HD, 14.03.2016, E.2015/8151, K.2016/2748 (SMİP).

[241] Yargıtay 11.HD, 26.03.2013, E.2011/4708, K.2013/5886 (SMİP); Yargıtay 11.HD, 20.01.2014, E.2013/12030, K.2014/1112 (SMİP).

[242]Türk Ticaret Kanunu'nda kullanılan yükümlülük teriminin külfeti karşılamak üzere tercih edildiği ancak bunun hatalı olduğu yönünde bkz. Çeker, 2010, **a.g.k.**, s.642; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.296; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.388. Nitekim VVG m.19 ve devamında düzenlenen hükümlerin üst başlığında "…andere Obliegenheiten" denilerek, külfet terimi tercih edilmekte ve başlık altında sadece külfetler düzenlenmektedir. Krş. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.245-246 dn.180. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda ise "Mükellefiyet ve borç" terimleri kullanılmıştı.

kaybetmektedir[243]. Ayrıca külfetin ifası sadece sözleşmenin taraflarına değil, bir üçüncü kişiye de yüklenebilir. Dolayısıyla tezimizde kullandığımız yükümlülük ve külfet terimlerini, buradaki açıklamalarımız ışığında değerlendirmek isabetli olacaktır.

Sigorta hukukunda özellikle külfetler önemli ve özel bir yerde konumlanmaktadır. Daha önceleri sigortacının, sigortalanacak menfaate yabancı olması, sigortalanacak menfaatle ilgili bilgi sahibi olmaması veya bilgiye sahip olabilmek için çok çaba harcaması, sigorta ettirenlerin haksız kazanç elde etmesinin önlenmesi gibi sebepler dikkate alınarak, sigorta ettirenin külfetlere aykırı davranışları ağır yaptırımlara tâbi tutulmaktaydı. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1290 ve devamı maddelerinde düzenlenen külfetler incelendiğinde, sigorta ettirenin tüm haklarını dahi kaybedebileceği hüküm altına alınmaktaydı. Kanun'daki bu sert nitelikteki hükümler düzenlenen genel şartlar ve mahkeme kararlarıyla yumuşatılmaktaydı[244]. Buna karşılık, yıllar içinde teknolojinin gelişmesi, sigortacının başka yollarla da sigortalanan menfaat hakkında bilgi sahibi olabilmesi, tüketicinin korunması gibi sebeplerle bu sert düzenlemeler değişmeye başlamış, bu değişim Türk Ticaret Kanunu'na da yansımıştır. Bu şekilde çoğu kez sigortacıya göre daha zayıf konumda ve bilgisi daha az olan sigorta ettiren korunmaktadır.

---

[243]Altınok Ormancı, 2016, **a.g.k.**, s.15-16; Armbrüster, 2013, **a.g.k.**, s.432-433 Rn.1497; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.183-184; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.237-238; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.13; N. İnce (2017). Yeniden müzakere etme borcu mu külfeti mi?, *Batider* 33 (1), s.181; Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.308; Kayıhan & Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.179-180; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.164; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.294; Looschelders & Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s.553 Rn.1; W. Römer, T. Langheid und R. Rixecker (2014). *VVG*. München: C.H., s.300 Rn.9; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.33; Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.380-381; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.217; Terbille und Höra, 2013, **a.g.k.**, s.74 Rn.253; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.388-389; Wandt, 2010, **a.g.k.**, s.203-204 Rn.541; Yazıcıoğlu, 2008, **a.g.k.**, s.1188; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.120; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.373. Sözleşme öncesinde sigorta ettiren tarafından yerine getirilecek davranışın bir yan yükümlülük niteliği taşıdığı yönünde bkz. Erbaş Açıkel, 2019, **a.g.k.**, s.143-144. Yan yükümlülüklere uygun ifa talep edilemese de bunların ihlalinde tazminat talebinin gündeme gelebileceği, bu sebeple külfetlerin yan yükümlülük olarak da kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.372-373. Beyan yükümlülüğünün kanundan kaynaklanan ve yerine getirilmemesi halinde kişinin haklarının kısmen veya tamamen kaybına yol açan sigorta hukukuna özgü bir yükümlülük olduğu yönünde bkz. Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.85-86.

[244]Örneğin sözleşme öncesi ihbar külfetinde illiyet bağı aranmamasına rağmen, illiyet bağı aranması gerektiğine ilişkin bkz. Yargıtay 11.HD, 03.11.1997, E.1997/5318, K.1997/7641 (Batider 1997, 19 (2), s.165-166); YHGK, 13.03.2002, E.2002/11-130, K.2002/174 (KİBB); Yargıtay 11.HD, 03.11.2003, E.2003/9709, K.2003/10221 (KİBB).

4.2. İnşaat Sigortasında Sigorta Ettirenin Yükümlülük ve Külfetleri

Bu başlık altında sigorta ettirenin hak, yükümlülük ve külfetleri incelenecektir. Ancak bu incelemeye başlamadan önce, özellikle külfet olarak belirtilen davranışların kimin tarafından yerine getirilmesi gerektiği kısaca açıklanmalıdır. Bu bölümün başlığında da görüleceği üzere, külfetin sigorta ettiren üzerinde olduğu açıktır ve sigorta ettiren ile sigortalının aynı kişi olduğu hallerde herhangi bir sorun yoktur. Buna karşılık, sigorta ettirenin bir başkası hesabına sigorta yaptırdığı ve sigortalının sigortadan haberdar olduğu veya bir temsilci aracılığıyla sigorta yapıldığı hallerde, sigortalının ve temsilcinin de davranışları dikkate alınmaktadır. Bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesinde de açıkça düzenlenmiş olup[245], genellikle başkası lehine yapılan inşaat sigortaları bakımından da önem taşımaktadır. Özellikle kamu ihaleleri sonucunda yapılan inşaatlarda, kamu kurumlarının yapılan inşaat sigortası sözleşmesinden haberdar olmaması mümkün görünmemektedir. Çünkü kamu kurumları, inşaat sigortası yapılmadan, yüklenicinin hak edişlerini dahi vermemektedir. Bu sebeple sigortadan haberdar olan sigortalının da sigorta ettiren gibi, bu külfetleri yerine getirmek zorunda olduğundan şüphe edilmemelidir[246].

Bu bölümde öncelikle sigorta ettirenin külfetleri, daha sonra yükümlülüğü ve nihayet hakkı incelenecektir.

4.2.1. Sigorta ettirenin külfetleri

İnşaat sigortası sözleşmesinin uzmanı olmasına rağmen, önce sigortalanacak daha sonra sigortalanan menfaate ve nihayet gerçekleşecek rizikoya tamamen yabancı olan sigortacının belirtilen konularla ilgili bilgi sahibi olması ve hukuki ilişkinin daha sağlıklı ilerleyebilmesi için sigorta ettirene çeşitli külfetler yüklenmiştir. Yukarıda açıklandığı üzere kural olarak sigorta ettiren bu külfetleri ihlal ettiğinde, sigortacıya

---

[245] ETTK'da yer almayan bu hükmün isabetli olduğu yönünde bkz. Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.62. Bununla birlikte sözleşme öncesi ihbar külfeti yönünden "sigortadan haberi olması" şeklindeki ifadesinin, sözleşme görüşmelerinden haberdar olma şeklinde ifade edilmesi gerektiği yönünde bkz. Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.62-63. Sözleşme öncesi ihbar külfeti, ETTK m.1290'da sadece sigorta ettiren yönünden düzenlenmişse de sigortalının da bu külfetin muhatabı olması gerektiği yönünde bkz. N. Franko (1997). Sigorta ettirenin mukavele yapılırken ihbar mükellefiyeti (TTK. m.1290), *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIV, 4-5 Nisan 1997*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.318.

[246] Köroğlu Ölmez, 2016, **a.g.k.**, s.272; eker Öğüz, 2018, **a.g.k.**, s.156; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.121-122.

karşı tazminat ödeme yükümlülüğü altına girmemekle birlikte, sigorta teminatının ortadan kalkması dahil olmak üzere bazı haklardan yoksun kalabilir[247]. İşte bu bölümde birbiriyle çelişkili çok sayıda yargı kararına da konu olan bu külfetler incelenecektir.

4.2.1.1. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfeti

Bir sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin en önemli külfeti olan sözleşme öncesi ihbar külfeti adeta sigorta sözleşmesinin de temeli gibidir. Aslında Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilen dürüstlük kuralının sigorta hukukuna bir yansıması niteliğinde[248] olan bu ilkenin sigorta hukukunda bu kadar önemli bir yer teşkil etmesinin sebebi, sigortalanacak menfaate yabancı olan, bu menfaatle ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan sigortacının, sigorta ettirenden alacağı gerekli ve doğru bilgilerin ışığında bir sigorta sözleşmesi hazırlayabileceği, bu bilgilere göre primi ve sözleşmenin kapsamını belirleyebileceğinin kabul edilmesidir[249].

Bu külfete ilişkin temel ilkeler ilk kez İngiltere'de 1766 yılındaki Carter v. Boehm davasında ortaya konulmuştur[250]. Çok katı ilkeler çerçevesinde değerlendirilen sözleşme öncesi ihbar külfeti zaman içinde sigorta ettiren lehine yumuşatılmıştır[251]. Gerçekten özellikle yüksek değerli sigortalarda sigortacı, sigorta ettirenin beyanlarıyla yetinmediğinden, bu tip sigortalarda sigorta ettirenin beyanlarının eskisi kadar önemli olmadığı, dolayısıyla sözleşme öncesi ihbar külfetinin daha çok küçük meblağlı ve riskin tamamen sigorta ettirenin beyanı ile tayin edildiği sigorta sözleşmelerinde önemli

---

[247]Sigorta ettirenin ifa etmesi gereken davranışın bir külfet niteliğinde olduğu, bununla birlikte tazminat talep edilememesinin bir sınırı bulunduğu, dolayısıyla külfetin ihlalinde tazminat talep edilebilmesinin mümkün olduğu yönünde bkz. Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.56.

[248]Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.103; Somer, 2001, **a.g.k.**, s.746-747. Bu külfetin tipik bir culpa in contrahendo sorumluluğu olarak nitelendirilebileceği yönünde bkz. Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.54; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.209 dn.139; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.206. Ayrıca bu külfetin kaynağı hukuki niteliğine ilişkin görüş ve tartışmalar için bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.33-37; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.55.

[249]Sigortacının bu kapsamda yapacağı işlemlere "rizikonun kıymetlendirilmesi" ismi verildiği yönünde bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.159. Sigortacının yapacağı bu değerlendirmenin, bankanın kredi talebinde bulunan müşterine kredi sağlayıp sağlamayacağına karar vermesi için yapmış olduğu değerlendirmeye benzediği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.23. Ayrıca bu külfetin amacına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.23-30. On beş yıldır KOAH hastalığı bulunan bir kişinin hayat sigortasına ilişkin risk değerlendirmesinin, sağlıklı bir kişinin risk değerlendirmesinden farklı olacağı ve bu sebeple sigortacının bu bilgiyi öğrenmekte menfaati olduğu yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 24.02.2021, E.2019/3295, K.2021/1855 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1279-1280).

[250]McGee, 2006, **a.g.k.**, s.59; R. Merkin (2007). *Insurance law an introduction*. London: Informa, s.37; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.402.

[251]Sözleşme öncesi ihbar külfetinin ayrıntılı tarihi gelişimi için bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.402-407.

olduğu iddia edilmektedir[252]. İnşaat sigortasının da genelde yüksek değerli ve büyük hacimli sigortalar olduğu göz önüne alındığında, ilk bakışta bu iddia isabetli olarak değerlendirilebilir. Ancak kanaatimizce, sözleşme öncesi ihbar külfetinin önemi eskiye nazaran azalsa da sigorta sözleşmesinin niteliği ve boyutu ne olursa olsun, bu külfet sigortacı bakımından hayati önemini korumaktadır.

4.2.1.1.1. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin kapsamı

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin genel kapsamının Türk Ticaret Kanunu'nun 1435. maddesinde düzenlendiği görülmektedir. Bu hükme göre sigorta ettiren, sözleşmenin yapılması sırasında kendisince bilinen veya bilinmesi gereken önemli hususları, doğru ve eksiksiz olarak sigortacıya bildirmelidir. O halde sigorta ettirenin külfeti, tüm hususları değil, sadece önemli olan hususları bildirmektir. Yine bu maddenin ikinci cümlesinde, önemli hususdan ne anlaşılması gerektiği de belirtilmiştir. Buna göre, sigortacının sözleşme yapmamasını veya değişik şartlarda[253] yapmasını gerektirecek -kısaca sigortacının kararını etkileyecek- nitelikteki hususlar önemlidir[254]. Örneğin inşaatın yapılacağı alanın topografik yapısı, jeofiziksel özellikleri, iklim şartları, inşaatın yapılacağı mevsim, çevredeki riziko faktörleri gibi unsurlar inşaat sigortası sözleşmesi bakımından önemli kabul edilebilir. Buradan da anlaşılacağı üzere,

---

[252]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.6.

[253] TTK m.1435'te geçen "değişik şartlarda" ifadesinin isabetli olmadığı, bunun yerine "daha ağır şartlarda" ifadesinin kullanılması gerektiği yönünde bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.11-12; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.172; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.246; Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.56; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.96; K. Şenocak (2018a). Sorumluluk sigortalarında sözleşme öncesi ihbar külfeti, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.183; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.301. Nitekim ETTK m.1290'da "daha ağır şartlar"dan söz edilmekteydi. TTK'da "değişik şartlar" ifadesinin tercih edilme sebebi anlaşılamamaktadır. Ancak TTK m.1435'in gerekçesinde, yeni düzenlemenin ETTK m.1290'daki düzenleme ile parelel olduğuna ilişkin cümle kapsamında, TTK m.1435'te de kastedilen hususun, "daha ağır şartlar olduğu" kabul edilmelidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, İSGŞ m.C.2/II'de de "daha ağır şartlar" ifadesi kullanılmaktadır. İngiliz hukukunda da bildirilmeyen hususun rizikoyu hafiflettiği hallerde, sigortacının buna dayanarak sorumluluktan kurtulamayacağı yönünde bkz. J. Birds (2012). *Insurance law in the United Kingdom*. Croydon: Wolters Kluwer, s.79.

[254]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.10; Armbrüster, 2013, **a.g.k.**, s.240 Rn.801; Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.107; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.169-170; R.M. Beckmann und A. Matusche-Beckmann (2015). *Versicherungsvertrags-Handbuch*. München: C.H. Beck, §14 Rn.16; Çeker, 2010, **a.g.k.**, s.646; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s. 107; Höra, 2017, **a.g.k.**, §2 Rn.118; Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.309; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s. 221; Köroğlu Ölmez, 2016, **a.g.k.**, s.273; T. Langheid, R. Rixecker, J. Gal und J. Muschner (2016). *Versicherungsvertragsgesetz*. München: C.H. Beck, §19 Rn.27; J. Prölls & A. Martin (2015). *Versicherungsvertragsgesetz*. München: C.H. Beck, §19 Rn.2; P. Schimikowski (2017). *Versicherungsvertragsrecht*. München: C.H. Beck, Rn.182; Şeker Öğüz, 2018, **a.g.k.**, s.157; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s. 413; Terbille und Höra, 2013, **a.g.k.**, s. 41 Rn.95; Wandt, 2010, **a.g.k.**, s. 277 Rn.789; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.123.

önemli hususun tespitinde sözleşmenin yapıldığı an dikkate alınmalıdır[255]. Bir başka ifadeyle, sözleşmenin yapılmasından sonra ortaya çıkabilecek durumlar, sözleşmenin yapılması sırasında önemliliğe verilen anlamı değiştirmeyecektir. Ancak bu önemli husus belirlenirken, sadece sigortayı yapacak olan sigortacı değil, o alanda çalışan sigortacıların olaya bakışı dikkate alınmalı, değerlendirme objektif kriterlere göre yapılmalı[256]; sigortacının öznel değerlendirmeleri dikkate alınmamalıdır[257]. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 1435. maddesinin son cümlesi, önemli hususun tespitindeki tartışmaları azaltabilmek için bir karine getirmiştir. Buna göre, sigortacı tarafından sigorta ettirene sorulan yazılı ve sözlü sorular[258], aksi ispatlanıncaya kadar önemli kabul edilmektedir[259]. Sigorta ettiren, kendisince bilinen[260] ve bilinmesi gereken[261] önemli

---

[255]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.163-164.

[256]Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.56; Schimikowski, 2017, **a.g.k.**, Rn.183; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s. 414. Önemli hususun belirlenmesinde sigortacının iradesini esas alan subjektif sistemin tercih edilmesi gerektiği yönünde bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s. 18; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.111; Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.98; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.112 dn.330; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s. 219; Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.183. İsteğe bağlı sigortalarda sigortacının kendi değerlendirmesinin -subjektif sistemin-, zorunlu sigortalarda ise objektif sistemin tercih edilebileceği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.175-176; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.100; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.302. Sigorta ettirenin kendi değerlendirmesinin etkisinin bulunmadığı yönünde bkz. Şeker Öğüz, 2018, **a.g.k.**, s.159.

[257]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.111; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.220. Subjektif ve objektif sisteme ilişkin açıklamalar için bkz. Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.38-40.

[258]TTK m.1435'te yazılı ve sözlü sorulardan söz edilmesine rağmen, TTK m.1436'da sadece yazılı sorulardan ve soru listesi verilmesinden söz edildiği, dolayısıyla bu iki hüküm arasında bir uyum bulunmadığı, TTK m.1435'te sözlü soruya izin verilmesinin isabetli olmadığı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.409.

[259]Farklı sigorta dallarında önemli sayılan hususlara ilişkin ayrıntılı örnekler için bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.179-183.

[260]Yargıtay 17.HD, 30.09.2019, E.2016/10271, K.2019/8657 sayılı kararına göre, "…sigortalının poliçe tanziminden önce teşhisi konulmuş ve yaklaşık 3 yıldır bilgisi dahilinde olan karaciğer rahatsızlığını sigortacıya bildirmeyerek beyan yükümlülüğüne aykırı davrandığı…" (A. Kaya vd. (2020). *Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa ilişkin kararları 2019*. İstanbul: On İki Levha, s.538-539). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 13.02.2014, E.2012/10679, K.2014/2491 (Lexpera); Yargıtay 17.HD, 29.04.2019, E.2016/11482, K.2019/5205 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.541); Yargıtay 17.HD, 13.06.2019, E.2016/17561, K.2019/7472 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.541).

[261]PEICL m.2:101/I'de de bilinmesi gereken hususların ihbar edilmesi gerektiği belirtilmiştir. "Bilinmesi gereken" ifadesinin, "Bilmek zorunda olduğu" şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.184. "Bilinmesi gereken" ifadesinden, sigorta ettirenin dürüstlük kuralına aykırı olarak öğrenmesi gereken bir hususu öğrenmekten kaçınmasının anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.168. Kanundaki bu ifadenin isabetli olmadığı, bir kimsenin bilmediği şeyi beyan edemeyeceği, sigorta ettirenin bilmesi gereken hususların aslında sigorta ettiren tarafından bilinmeyen hususlar olduğu yönünde bkz. Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.57. Buna karşılık Alman hukukunda sigorta ettirenin sadece bildiği önemli hususları bildirme külfeti altında olduğu, bunun haricinde sigorta ettirenin ayrıca bilgiyi temin etme külfeti bulunmadığı kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Langheid, Rixecker, Gal und Muschner, 2016, **a.g.k.**, §19 Rn.25; Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s. 567 Rn.38; Prölls und Martin, 2015, **a.g.k.**, §19 Rn.26; Römer, Langheid und Rixecker, 2013, **a.g.k.**, s. 176 Rn.25; Rüffer, Halbach und Schimikowski, 2020, **a.g.k.**, § 19 Rn.6; Wandt, 2011, **a.g.k.**, s.279 Rn.793.

hususları beyan etmek zorunda olup, örneğin tacir sıfatına sahip sigorta ettiren, konuya tam olarak hâkim olmadığını ileri sürerek ihbar külfetinden kurtulamaz[262]. Hatta inşaat sigortasında sigorta ettirenler çoğunlukla tacir olduğundan, tacirin basiretli bir işadamı gibi davranmak zorunda olduğu ve tacir tarafından yapılacak ihbarlarda, bu özel durumun da göz önüne alınması gerekmektedir[263]. Belirtmek gerekir ki, sigorta ettirenin ihbar etmesi gereken hususları bildiğini ispat yükü sigortacı üzerindedir[264].

Sigorta ettirenden, bilmediği ve bilemeyeceği hususları -bu hususlar önemli olsa bile- ihbar etmesi beklenmemekle birlikte[265]; sigorta ettiren, emin olmadığı -şüpheli- hususları da ihbar etmelidir[266]. Bir hususun önemli olduğunu ispat külfeti sigortacıda[267], karine kapsamında sorulan soruların önemli olmadığını ispat külfeti ise sigorta ettirendedir[268]. Sigorta ettiren, önemli hususları bildirmek zorunda olmakla birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nun 1438. maddesi uyarınca, sigortacı tarafından bilinen hususları

Ancak sigorta ettirenin açıkça aleni olan hususları gizlemesinin dürüstlük kuralına aykırılık olarak değerlendirildiği yönünde bkz. Armbrüster, 2013, **a.g.k.**, s.241 Rn.806.

[262]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s. 221-222; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.301. Nitekim Yargıtay da somut olaya göre bir değerlendirme yapmaktadır. Örneğin Yargıtay 11.HD, 30.10.2017, E.2016/8914, K.2017/5865 sayılı kararında, "…davacının çalıştığı P…isimli şirketteki pozisyonuna göre poliçe tanzim tarihi itibari ile işveren şirketin durumunu ve kendisinin işsiz kalacağını bildiği, bu hususun poliçe düzenlenmesi sırasında davalı sigorta şirketinden saklandığı…" ifadesi kullanılmıştır (Batider 2018, 34(1), s.247-250).

[263]Wandt, 2010, **a.g.k.**, s.279 Rn.793. O halde inşaat sigortası bakımından sigorta ettirenin bilmesi gereken hususların tespitinde subjektif kıstasın esas alındığı, bu kıstas gereğince sigorta ettirenin şahsi durumunun, neleri bilmesi gerektiğinin her somut olaya göre ayrı ayrı değerlendirildiği sonucuna varılmalıdır. Sigorta ettirenin bildiği ve bilmesi gereken hususların tespitinde geçerli olan objektif ve subjektif kıstasa ilişkin açıklamalar için bkz. Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.176; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.65-68.

[264]Höra, 2017, **a.g.k.**, §2 Rn.122.

[265]Armbrüster, 2013, **a.g.k.**, s. 24 Rn.800; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.246; Birds, 2012, **a.g.k.**, s.78-79; Doğanay, 2004, **a.g.k.**, s.3322; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.173; Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.310; McGee, 2006, **a.g.k.**, s.66; Merkin, 2007, **a.g.k.**, s.40; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.64; Şenocak 2000, **a.g.k.**, s.220. Yargıtay 11.HD, 02.10.2000, E.2000/6073, K.2000/7328 sayılı kararında, "…Sigorta sözleşmesinin başlangıç tarihi olan 29.04.1997 de B. Yücel'e mide kanseri olduğuna dair kesin bir teşhis konulmamıştır. Kaldı ki, böyle bir teşhis konulmuş olsa bile, içinde yaşadığımız toplumdaki uygulama, <kanser> gibi hastalıkların hasta olan şahıstan gizlenmesi, söylenmemesidir. Davacı tanıkları da aynı şekilde ifade verdiklerine göre, sigortalı B. Yücel'in sigorta sözleşmesi yapılırken teklifnamede mide kanseri olduğunu bildirmemesi, gerçeğe aykırı beyanda bulunma olarak addedilemez…" denilerek, sigorta ettiren tarafından bilinmeyen hususların ihbar edilmesinin mümkün olmadığı vurgulanmıştır (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 10.02.2020, E.2019/3077, K.2020/1105 (A. Kaya vd. (2021). *Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa ilişkin kararları 2020*. İstanbul: On İki Levha, s.557); Yargıtay 11.HD, 28.09.2020, E.2019/4865, K.2020/3577 (Kaya vd., 2021, **a.g.k.**, s.556-557).

[266]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.165; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.72.

[267]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s. 20; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.210; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.101; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s. 414.

[268]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.210-211; Schimikowski, 2017, **a.g.k.**, Rn.183; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s. 409. Sigorta ettirenin bu durumu kesin delillerle ispatlamasının zor olması sebebiyle, emareyle ispatın yeterli olacağı yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.211.

sigortacıya bildirmesi gerekmemektedir[269]. Zira sözleşme öncesi ihbar külfetinin amacı, sigortalanacak menfaate yabancı olan sigortacının, sigorta sözleşmesinin şartlarını ve kapsamını hazırlamak için bilgilendirilmesidir. Sigortacının zaten bilgi sahibi olduğu konularda, sigorta ettirenden ayrıca bilgi vermesini beklemek anlamsız olacaktır[270].

İşte bu aşamada, inşaat sigortası bağlamında ortaya konulması gereken şöyle bir sorun ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi özellikle kamu ihalelerine konu inşaat işleri Resmi Gazete'de ilan edilmektedir. Aynı şekilde daha küçük ölçekli inşaat işleri için de gazetelerde veya bazı web sitelerinde[271] ilan verilmektedir. Bu ilanlarda, yapılacak inşaat işine ilişkin başta teknik şartname olmak üzere, sigortacının bilmek isteyeceği bazı ayrıntılı bilgilerin yer alması da mümkündür. Acaba bu şekilde yapılan ilan üzerine ihaleyi kazanan yüklenici, ilan edilen hususları da beyan etme külfeti altında mıdır? Kanaatimizce bu soruya olumlu cevap verilmelidir[272]. Öncelikle sigortacıdan, tüm internet sitelerini ve gazeteleri takip etmesi, tüm ihaleler konusunda bilgi sahibi olması beklenemez. Konu belki Resmi Gazete'de yapılacak ilanlar bakımından tartışılabilir, ancak burada da vereceğimiz cevap değişmeyecektir. Bilindiği üzere Resmi Gazete'deki yayınların tüm kişi ve kurumları bağlayıcılığı bulunmakta olup, burada yayımlanan bir hususun bilinmediğinin ileri sürülmesi mümkün değildir. Bu açıdan bakıldığında, burada yayımlanan ilanların aleniyet kazandığı, herkesçe ve tabi sigortacı tarafından da bilinmek zorunda olduğu kabul edilebilir. Ancak unutulmamalıdır ki, ilan edilen husus ihale şartları ve teknik şartnamedir. Bununla birlikte süreç içinde ihalenin kazanılması ile sözleşmenin yapılması aşamaları arasında, söz konusu şartnamenin ve diğer şartların değişmesi mümkündür. Bundan başka sigortacının, inşaat sigortası yaptırılması ihtimalini dikkate alarak, her teknik şartnameyi incelemesi ve değerlendirilmesi de

---

[269]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.184-185; Doğanay, 2004, **a.g.k.**, s.3320; Höra, 2017, **a.g.k.**, §2 Rn.120; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.212; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.146-147; Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.185; Terbille und Höra, 2013, **a.g.k.**, s. 41 Rn.97.

[270] Daha önce aynı yerde meydana gelen hırsızlığın sigortacı tarafından bilinmesinin, sigorta sözleşmesiyle getirilen inşaatta bekçi bulundurma ve diğer önlemleri alma ön şartını ortadan kaldırmadığı ve bu sebeple sigortacının hırsızlık rizikosundan sorumlu olmadığı yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 29.04.2019, E.2019/1454, K.2019/3220 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.544-545). Daha önce aynı sigortacıyla yapılan hayat sigortası sözleşmesinde kanser hastalığının beyan edilmiş olmasının, sigortacının bu hastalığı bildiği anlamına gelmeyeceği, bu hastalığın diğer hayat sigortası sözleşmesi öncesinde de ihbar edilmesi gerektiği, sigortacının hastalığı bildiğinin ispat edilememesi sebebiyle sigortacının sorumluluğunun bulunmadığı yönünde bkz. İstanbul BAM 17.HD, 14.03.2018, E.2017/1594, K.2018/414 (Lexpera). Kararın eleştirisi için bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.337-339.

[271]Örneğin www.ihalebul.com.

[272]Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.148.

beklenemez. Zaten Türk Ticaret Kanunu'nun 1438. maddesinde sigortacının pozitif bilgisinde olan hususların ihbar edilmesine gerek olmadığı düzenlenmekle birlikte, hüküm sigortacıya araştırma yükümlülüğü yüklememektedir. Dolayısıyla nerede ilan edilmiş olursa olsun, sigorta ettiren, sözleşme öncesi ihbar külfetini yerine getirmeli ve ilan edilmiş olsun olmasın, kendisince bilinen tüm önemli hususları sigortacıya bildirmelidir[273].

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini yerine getirmesinde üç temel yöntem olduğu kabul edilmektedir[274]. Bunlar beyan yöntemi, liste yöntemi ve karma yöntemdir. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda bu yöntemlerden hangisinin tercih edildiği tartışmalı olmakla birlikte [275], Yargıtay karma yöntemi kabul etmekteydi[276]. Buna göre sigorta ettiren, sigortacı tarafından soru listesi verilmiş olsa dahi, kendisince bilinen ve bilinmesi gereken hususları sigorta ettirene bildirmek zorundaydı. Türk Ticaret Kanunu, sözleşme öncesi ihbar külfetini birden fazla maddede ayrıntılı olarak düzenlemiş olmasına rağmen, bu tartışmanın farklı şekilde devam ettiği

---

[273]Basında haber yapılmış genel ilgi uyandırmış önemli olayların sigortacı tarafından bilindiğinin kabul edilmesinin isabetli olacağı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.434. Herkesçe bilinen hususların sigortacı tarafından da bilindiğinin kabul edileceği ve sigorta ettirenin bu hususları ihbar etme külfeti altında olmadığı yönünde bkz. Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.147-148. Valilikçe yayımlanan ve tüm yayımlarda söz edilen sokağa çıkma yasağının, TTK m.1438 kapsamında sigortacı tarafından bilindiğinin kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Erzurum BAM 3.HD, 23.06.2020, E.2018/2408, K.2020/948 (Lexpera). Ayamama deresinin aşırı yağmurlar sebebiyle taşmasının ulusal basında haber olarak duyurulduğu, sigortalı deponun bulunduğu mahalde bu rizikonun olduğunun herkes tarafından bilinebilir olduğu, sigortacının basit bir araştırmayla önceki rizikoları tespit edebileceği, sigortacının önceki rizikoları bilmediğine ilişkin iddiasının bu sebeple dikkate alınmayacağı yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 02.06.2015, E.2014/4151, K.2015/8132 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1298-1299).

[274]Bu yöntemlere ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz. Aydın, 2018, a.g.k., s.105-108; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.74-79.

[275]Liste yönteminin kabul edildiği ve bu sebeple sigorta ettirenin, sigortacının soruları haricinde bir bildirim yapmasının gerekli olmadığı yönünde bkz. H. Arseven (1960). Ticaret Kanununun sigortaya mütallik umumi hükümlerinin meydana çıkardığı bazı meseleler, *Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 27 Nisan-3 Mayıs 1959*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.215; Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.108; Atabek, 1950, **a.g.k.**, s.322; Ayiter, 1960, **a.g.k.**, s.224; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.121; Çeker, 2010, **a.g.k.**, s.646; Doğanay, 2004, **a.g.k.**, s.3317, 3048; Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.312; Kender, 2008, **a.g.k.**, s.215.

Karma yöntemin kabul edildiği ve bu sebeple sigorta ettirenin, sigortacının soruları haricinde de önemli durumları bildirmesi gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.113; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.249; Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.225-226; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.119; Franko, 1997, **a.g.k.**, s.322, 324-325; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.80; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.221; I. Ulaş (2002). *Uygulamalı can sigortası hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, s.90; Ünan, 1998a, **a.g.k.**, s.143. Bu zorunluluğun TMK m.2'de yer alan dürüstlük kuralından kaynaklandığı yönünde bkz. Franko, 1997, **a.g.k.**, s.325.

[276]Yargıtay 11.HD, 07.10.1988, E.1988/1255, K.1988/5606 sayılı kararına göre, "…Sigorta ettirenin yukarıda açıklanan hastalığın niteliğine ve sürecine göre, ölümünden 2-3 ay gibi kısa bir müddet içinde hayat sigortası yaptıran kişinin bu durumu kendisine sorulmasa dahi sigorta şirketine bildirmek zorunda olduğunun kabulü gerekir…" (SMİP).

görülmektedir[277]. Zira, Türk Ticaret Kanunu'nun 1435. maddesinde, sigorta ettirenin önemli hususları beyan etmesinden söz edilmişken, 1436. maddesinde ise sigortacının verdiği soru listesinin cevaplanmasından ve sigortacının soru listesi dışında öğrenmek istediği hususları da ayrıca sormasından söz edilmiştir. Bu iki maddenin değerlendirilmesi sonucunda yine karma yöntemin tercih edildiği sonucuna varılmalıdır. Özellikle sigortacı tarafından soru listesi verildiği hallerde, Türk Ticaret Kanunu'nun 1436. maddesinin I. fıkrası gereğince, sigorta ettirenin sorulmasa bile önemli bir hususun varlığından haberdar ise bu hususu da kötüniyetli olarak saklayamayacağı kabul edilmelidir[278].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1435 ve 1436. maddeleri arasında önemli bir uyumsuzluk dikkati çekmektedir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1435. maddesinde yazılı veya sözlü sorulardan söz edilmekteyken, 1436. maddesinde ise yazılı sorulardan söz edilmektedir. Buna göre acaba sigorta ettiren, sadece yazılı soruları cevaplamakla yetinebilir mi? Bir başka anlatımla sigorta ettiren, sözlü sorulara cevap vermese dahi, sözleşme öncesi ihbar külfetini ifa etmiş kabul edilecek midir?

Bir görüşe göre, sigorta ettiren, dürüstlük kuralı farklı bir sonuca varılmasını gerektirmedikçe, sözlü soruları cevaplamak zorunda değildir[279]. Buna karşılık bizim de

---

[277]TTK m.1436/I'deki düzenleme sebebiyle ETTK döneminde yapılan tartışmaların bir önemi kalmadığı yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.249.

[278]TTK'da beyan yöntemi esas alınmak üzere karma sistemin benimsendiği yönünde bkz. Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.91. TTK'da liste yöntemi esasına dayanan karma sistemin benimsendiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.115. TTK'da karma yöntemin esas alındığı yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.305. Beyan yönteminin tamamen terk edilmesi gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.118. Kendisine bir soru listesi (formu) verilmemiş olsa dahi sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ifa etmek zorunda olduğu yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 17.03.2021, E.2021/2027, K.2021/2890 (H. Akkanat, M. Atalı ve V. Seven (2022). *Yargıtay kararlarında sigorta tahkim*. Ankara: Yetkin, s.857-858); Yargıtay 17.HD, 15.01.2018, E.2015/6413, K.2018/63 (Akkanat, Atalı ve Seven, 2022, **a.g.k.**, s.863-866). Buna karşılık sigorta ettirenin sadece kendisine sorulan soruları cevaplama külfeti altında bulunduğu Alman hukukunda liste yönteminin kabul edildiği sonucuna varılmalıdır. Bkz. O. Lange (2008). Die vorvertragliche Anzeigepflicht nach der VVG-Reform, *r+s* (2), s.57; K.J. Neuhaus (2008). Die vorvertragliche Anzeigepflichtverletzung im neuen VVG, *r+s* (2), s.46. Bununla birlikte, sigorta ettirenin hilesi sebebiyle sigortacıya tanınan iptal hakkı dikkate alındığında, dürüstlük kuralının gerektirdiği durumlarda beyan yönteminin de devam ettiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.112.

[279]Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.185; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.410. Aynı şekilde Ünan, TTK m.1436'da da yazılı sorulardan söz edildiğini, soruların yazılı olması, en azından kalıcı veri saklayıcı üzerinde bulunması gerektiğini, burada önemli olan hususun soruların gözle algılanması olduğunu savunmaktadır. Bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.426. Alman hukukunda da soruların yazılı formda olması gerektiği, zira bu şekilde hukuk güvenliğinin sağlanacağı ve yazılı bilgilendirmenin daha güvenilir olduğu yönünde bkz. Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s. 559 Rn.19; Rüffer, Halbach und Schimikowski, 2020, **a.g.k.**, § 19 Rn.11; Schimikowski, 2017, **a.g.k.**, Rn.182. Bununla birlikte, TTK'dan farklı olarak VVG'de sözlü soru sorulmasına ilişkin bir hüküm bulunmadığı dikkate alınmalıdır. Alman hukukunda önemli

katıldığımız görüşe göre, sigorta ettiren, sigortacının sözlü sorularını da tıpkı yazılı sorulardaki gibi cevaplamalıdır[280]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1435 ve 1436. maddesinde uyumsuzluk olmakla birlikte, Kanun'un 1435. maddesinde açıkça, sözlü sorulardan söz edilerek, sigortacı tarafından sözlü soru da sorulabileceği düzenlenmiştir. Her ne kadar bu maddeyi takip eden maddenin kenar başlığı "yazılı sorular" şeklindeyse de maddenin içeriğinde, sigortacı tarafından verilen soru listesinden söz edilmektedir. Bir listeden söz edildiğinde, akla ilk olarak yazılı sorular gelse de bunun dışında bu listede yer alan soruların sözlü olarak da ifade edilmesi mümkündür. Kaldı ki, soruların sözlü olarak sorulması birçok halde hem sigorta ettiren hem de sigortacı lehine olabilecektir. Özellikle kredilere bağlı olarak yapılan hayat ve sağlık sigortalarındaki en önemli tartışmalardan birisi, soru listesinin altındaki imzanın sigorta ettirene ait olup olmaması; diğeri ise bu listenin banka veya sigortacı tarafından doldurularak diğer kredi belgeleriyle birlikte imzalatıldığı, dolayısıyla sigorta ettirenin gerçek bir irade beyanını yansıtıp yansıtmamasıdır. Halbuki sigortacının, bu listedeki soruları sigorta ettirene sözlü olarak bildirmesi ve aynı şekilde sigorta ettirenin sözlü cevaplarını da video veya ses kaydıyla kayıt altına alması herkesin menfaatine olacak, doğması muhtemel uyuşmazlıkların önüne geçecektir[281]. Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde, sigortacı, sigorta ettirene sadece yazılı değil, sözlü sorular da sorabilir ve sigorta ettiren tüm sorulara doğru bir şekilde cevap vermek zorundadır[282]. Ancak sigorta ettirenin sorulara cevap verebilmesinin ön şartı, soruları inceleyebilmesine olanak sağlanmasıdır. Buna göre sigortacı, sorduğu soruların sigorta ettiren tarafından anlaşılmasın ve sigorta ettirenin sorular üzerinde düşünmesi için gerekli zaman ve şartları sigorta ettirene sağlamak zorundadır[283]. Bir başka ifadeyle sigorta ettirenin soru listesine vâkıf olması gerekir[284]. Yine sigortacının sigorta ettirene dijital olarak da soruları yöneltebilmesinin

---

olanın metnin sigorta ettiren tarafından okunabilmesinin mümkün olması gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.110.

[280]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.221-222; Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.92.

[281]Belirtmek gerekir ki, HMK m.199 da buna imkân sağlamaktadır. Söz konusu hükme göre film ve ses kaydı gibi elektronik veriler de belge hükmündedir ve ispat faaliyetinde mahkeme tarafından dikkate alınacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. H. Pekcanıtez, M. Özekes, M. Akkan ve H. Taş Korkmaz (2017). *Medeni usul hukuku*. 2. İstanbul: On İki Levha, s.1771-1772.

[282]Alman hukukunda, sigortacının sözlü soru sorabilmesi mümkün olmakla birlikte, sigorta ettirenin külfeti ihlal ettiğinden söz edilebilmesi için soruların mutlaka yazılı olması gerektiği hususunda bkz. Beckmann und Matusche-Beckmann, 2015, **a.g.k.**, §14 Rn.22.

[283]Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s.560 Rn.21.

[284]Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.109.

mümkün olduğu kabul edilmelidir. Ancak bu durumda sigorta ettirene, soruları ve bu sorulara verdiği cevapları kaydetme imkânı sağlanmalıdır[285]. Belirtmek gerekir ki, sorular ister yazılı ister sözlü isterse dijital ortamda sorulsun, sigorta ettirene soruları cevaplaması için yeterli zaman ve şartları sağladığını ispat yükünün sigortacıda olduğu tartışmasızdır. Ayrıca sigorta ettirenin ihbar külfetini belirli bir şekilde yerine getirmesi şartı bulunmadığından[286], bu külfetin sözlü olarak yerine getirilmesi mümkündür[287].

Sigortacının sigorta ettirene soru listesi verme zorunluluğu bulunup bulunmadığı cevaplanması gereken bir başka sorudur. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda böyle bir zorunluluk olmamasına rağmen, Yargıtay, sigortacının soru listesi verme zorunluluğu bulunduğunu, bu zorunluluğa uymayan sigortacının müterafik kusurlu olduğunu kabul etmekte[288], Yargıtay'ın bu uygulaması doktrinde haklı olarak eleştirilmekteydi[289]. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemede sigortacıya soru listesi verme yükümlülüğü değil, ihtimali hüküm altına alınmaktadır. Söz konusu hükümde, sigortacının soru listesi verilmesi ihtimali, soru listesi verilmesi halinde bunun hüküm ve sonuçları düzenlenmektedir. Sigortacının soru listesi verip vermemesi onun ihtiyarındadır. Dolayısıyla soru listesi vermeyen sigortacının müterafik kusurlu olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir. Sigortacının soru listesi verme zorunluluğu bulunmadığından, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini beyan yöntemine göre yerine getirmesi beklenmelidir[290].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1436. maddesinin I. fıkrasında, sigortacının soru listesi vermesinin hüküm ve sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre soru listesi haricindeki

---

[285]Wandt, 2010, **a.g.k.**, s.278 Rn.790.

[286]Her ne kadar Yangın Sigortası Genel Şartları gibi bazı genel şartlarda, sigorta ettirenin bildirimlerinin noter aracılığıyla veya taahhütlü mektupla yapılacağı düzenlenmişse de burada bir geçerlilik değil, ispat şekli söz konusudur. Bkz. Köroğlu Ölmez, 2016, **a.g.k.**, s.267. Nitekim İSGŞ m.C.7/I'de sigorta ettiren yönünden böyle bir ispat şekli dahi düzenlenmemiştir. Buna karşılık aynı hükmün II. fıkrasında, sigortacının bildirimlerinin noter eliyle veya taahhütlü mektupla gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Ayrıca ilgili genel şartlardaki düzenlemelerin ancak sigorta sözleşmesinin yapılmasından sonraki sürece uygulanabileceği, sözleşme öncesi ihbar külfetinin bu kapsamda olmadığı, kaldı ki genel şartlardaki bu hükümlerin TTK m.1452/III karşısında geçersiz olduğu yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.125.

[287]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.121; Beckmann und Matusche-Beckmann, 2015, **a.g.k.**, §14 Rn.42; Köroğlu Ölmez, 2016, **a.g.k.**, s.267; Prölss und Martin, 2015, **a.g.k.**, §19 Rn.33. Bununla birlikte ihbar külfetini sözlü olarak yerine getirdiğini iddia eden sigorta ettirenin, bu iddiasını somutlaştırarak ispatlaması gerekir. Bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.127-128.

[288]Yargıtay 11.HD, 07.10.1988, E.1988/1255, K.1988/5606 (SMİP).

[289]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.218-219; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.122 dn.358; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.103; Ünan, 1998a, **a.g.k.**, s.143 dn.246; Ç. Yücel (2006b). Hayat sigortasında sigorta ettirenin hak ve yükümlülükleri, *İBD*, 80 (6), s.2540.

[290]Köroğlu Ölmez, 2016, **a.g.k.**, s.274; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.127-128.

hususlara ilişkin sigorta ettirene bir sorumluluk yüklenemeyecektir. Bir başka anlatımla sigorta ettiren, sorulan soruları cevaplamakla yetinecek; bunun haricinde bir hususu bildirmesi kural olarak gerekmeyecektir. Böylece sigorta ettiren lehine önemli bir kolaylık sağlanmaktadır. Ancak bunun istisnası yine aynı hükmün son cümlesinde düzenlenmiş ve kanun koyucu, kötüniyetli[291] olarak bir hususu bildirmeyen (saklayan) sigorta ettireni korumamıştır. Dolayısıyla bu sonuç da Türk Ticaret Kanunu'nun karma usulü kabul ettiğini göstermektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1436. maddesinin II. fıkrasında ise, sigortacının soru listesi haricinde öğrenmek istediği hususlar hakkında soru sorabileceği düzenlenmiştir. İlk bakışta bu düzenlemeyle beyan yönteminin tercih edildiği, sigortacının soracağı ucu açık sorularla 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı bir hüküm getirmediği sonucuna varılabilir. Buna karşılık aynı fıkrada, sigortacı tarafından sorulacak soruların da yazılı[292] ve açık olması aranmıştır. O halde sigortacı genel nitelikte, kapalı veya anlaşılmayan nitelikte sorular soramayacak, böyle bir soruya cevap vermeyen ya da genel cevap veren sigorta ettirenin[293], sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal etmediği sonucuna varılacaktır[294]. Yeterli açıklıkta olmayan sorular sigortacı aleyhine[295], dar olarak[296] yorumlanacaktır[297]. Bununla birlikte sigorta ettiren,

---

[291]Bu hükümde kullanılan kötüniyet teriminin, kasıttan farklı olduğu ve kastı da içine alan bir anlamda kullanıldığı; kötüniyette bildirilmeyen hususun önemli olduğunun ve dolayısıyla sigortacının kararını etkileyeceğinin bilinmesinin arandığı yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.245-246. Kötüniyetli davranışlara ilişkin örnekler için bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.251-252.

[292]TTK m.1436/II'de sigortacı tarafından sorulacak soruların yazılı olacağı açıkça düzenlendiğinden, bu nitelikteki soruların sözlü olarak sorulması imkânı bulunmamaktadır. Bu yönde bkz. Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.107; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.432.

[293]Alman hukukunda sorulara kapalı veya tutarsız cevaplar verilmesi durumunda, sigortacıya bu konuyu araştırma külfeti yüklenmiştir. Bkz. Armbrüster, 2013, **a.g.k.**, s.242 Rn.809.

[294]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.97; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.238-239. Genel nitelikte soru soran sigortacının, genel nitelikte cevap almaya razı olması gerektiği ve doğru formüle edilmemiş sorular sebebiyle sigorta ettirenin ihbar külfeti bulunmadığı yönünde bkz. Langheid, Rixecker, Gal und Muschner, 2016, **a.g.k.**, §19 Rn.24; Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s. 561 Rn.23; Römer, Langheid und Rixecker, 2014, **a.g.k.**, s.176 Rn.24; Rüffer, Halbach und Schimikowski, 2020, **a.g.k.**, §19 Rn.19. Ayrıca bkz. OLG Saarbrücken 14.06.2006, 5 U 697/05-103, r+s 2007, S.11, s.464-466. Buna karşılık açık olmayan genel nitelikteki soruların dar yorumlanması gerektiği ve fakat bu halde de sigorta ettirenin ihbar külfeti bulunduğu yönünde bkz. Ünan, 2016, **a.g.k.**, s.431.

[295]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.105; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.126; Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.60; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.353-354. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 26.11.1993, E.1993/5663; K.1993/7771 (Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.126 dn.372).

[296]Beckmann und Matusche-Beckmann, 2015, **a.g.k.**, §14 Rn.27; Lange, 2008, **a.g.k.**, s.57; Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s.561 Rn.24.

[297] Soruların ortalama düzeyde ve anlayışta kişilerin anlayabileceği nitelikte hazırlanması gerektiği yönünde bkz. Höra, 2017, **a.g.k.**, §2 Rn.113. Bu yönde karar için bkz. OLG Hamm, 27. 10. 1993, 20 U 32/92 (r+s 1994, S.4, s.122).

sorulması gereken bir sorunun sorulmadığını saptamışsa, dürüstlük kuralı gereğince bu hususla ilgili de sigortacıya beyanda bulunmak zorundadır[298]. Sigorta ettirenin tüketici olduğu sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenden bu yönde bir davranış beklemek zor olsa da sigorta ettireni çoğunlukla tacir olan inşaat sigortalarında, sigorta ettirenin kendisine sorulmayan ve fakat sorulması gereken sorularla ilgili hususları sigortacıya bildirmesi sigorta ettirenden beklenen bir davranış olmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, sigortacının sigorta ettirene yeniden soru sormasını sağlayan düzenleme sigortacı yönünden bir külfet niteliğinde olup, sigortacının yeniden soru sorma zorunluluğu yoktur[299].

Sigortacı tarafından soruların cevapsız bırakılması, kural olarak sorulan hususun kabul veya reddedildiği anlamında kabul edilmemelidir[300]. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1442. maddesinin (c) bendinde, sorulardan bazıları cevaplanmamış olmasına rağmen sigorta sözleşmesini yapan sigortacının sözleşmeden cayma hakkını kullanamayacağı belirtilmiştir. Bu hükümle kanun koyucunun, sigorta ettiren lehine bir yorumu tercih ettiği açık olup, bu durumda sigortacının sadece cayma hakkını kullanamaması değil, sigortacının hiçbir yaptırım uygulayamayacağı sonucuna varılmalıdır[301]. Bununla birlikte bazı sorular cevapsız bırakılmasına rağmen, yanıt verilen sorularla gerçekleşen riziko arasında illiyet bağı mevcutsa, sigortacının yaptırım

---

[298]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.427. Yine sorulan soruların yorumu ve sigorta ettirenin bildirmesi gereken hususların tespitinde tarafların gerçek irade beyanlarının esas alınması gerektiği, konunun dürüstlük kuralı çerçevesinde değerlendirileceği yönünde bkz. Z. Şeker (2001). Sigorta ettirenin akit öncesi ihbar görevine ilişkin Alman Eyalet Yüksek Mahkemesi kararının değerlendirilmesi, *Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan*. 1. İstanbul: Beta, s.552-554.

[299]Prölls und Martin, 2015, **a.g.k.**, §19 Rn.90.

[300]Sorunun yanıtsız bırakılması veya üstünün çizilmesinin "hayır" anlamında olduğu yönünde bkz. Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.130. TTK m.1442/c'nin sözü dikkate alındığında, kanun koyucunun susmayı bir ihlal olarak düzenlediği ve fakat bu durumda sigortacıya yaptırım uygulama hakkı tanımadığı yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.227-228.

[301]Şeker Öğüz, 2018, **a.g.k.**, s.170; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.340; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.430. Bu yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 29.04.2014, E.2013/7007, K.2014/6591 (Lexpera). Kararın ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.342-343. ETTK yönünden sigortacının soruya cevap verilmemesine rağmen sözleşmeyi yapması durumunda, artık sözleşmenin mevcut duruma göre yapıldığı ve sigortacının kanundan doğan haklarını kullanamayacağı yönünde bkz. Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.312. Alman hukukunda da sorulara cevap verilmemesine rağmen, sigortacıya yeniden soru sorma külfetini yerine getirmeyerek sigorta sözleşmesini yapan sigortacının, daha sonra sigorta ettirenin ihbar külfetine aykırı davrandığını ileri süremeyeceği yönünde bkz. Prölls und Martin, 2015, **a.g.k.**, §19 Rn.85.

uygulayabileceği kabul edilmektedir[302]. Sigortacı, soru listesi haricindeki soruları da en geç sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce sigorta ettirene sormalıdır[303].

Bu bölümde son olarak incelenmesi gereken husus, sözleşme öncesi ihbar külfetinin ne zaman ifa edileceğidir. Bu külfet, en geç sözleşme kuruluncaya kadar ifa edilmelidir. Sigorta ettiren, teklif (başvuru) formu verilirken veya sözleşmenin kurulması aşamasında bu külfetini ifa edebilecektir[304]. Genelde teklif formunun verilmesinden hemen sonra kurulan sigorta sözleşmeleri yönünden önemli bir sorun bulunmamaktadır. Zira özellikle günümüz teknolojisinde sigorta ettirenin talebi ve bazı soruları cevaplaması üzerine, sigortacı tarafından birkaç dakika içinde sigorta poliçesinin hazırlanarak sigorta ettirene teslim edilmesi mümkündür. Bununla birlikte inşaat sigortası gibi yüksek hacimli ve kapsamlı sigorta sözleşmelerinde, sigortacının sigorta ettirenin talebini incelemesi uzun bir süre alabilir. Aynı şekilde Türk Ticaret Kanunu'nun 1405. maddesinin I. fıkrasında düzenlenen sigortacının susmasıyla kurulan sigorta sözleşmelerinde de bir aylık süre söz konusu olabilir. İşte bu gibi durumlar için Türk Ticaret Kanunu'nun 1443. maddesinde[305], öneri[306] ile kabul arasında meydana

---

[302]Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.340-341. Örneğin sel rizikosuyla ilgili soru cevaplanmamış, yangın rizikosuyla ilgili soru cevaplanmışsa ve yangın rizikosu gerçekleşmişse, diğer şartlar da varsa sigorta ettirene yaptırım uygulanabilecektir.

[303]Prölls und Martin, 2015, **a.g.k.**, §19 Rn.88.

[304]ETTK m.1290'a göre karara bağlanan Yargıtay 17.HD, 01.10.2018, E.2015/17983, K.2018/8402 sayılı kararında, "….Somut olayda; davacıların murisinin dava dışı bankadan kredi kullandığı, davalı tarafından 12/02/2008 tarihinden geçerli olmak üzere davalı nezdinde hayat sigorta poliçesiyle sigortalandığı, muris … ile taraflar arasında 12/02/2008 tarihli poliçe akdedildiği sırada sorulan sorular boş bırakılmışsa da başvuru formunun en altında, bütün sorulara eksiksiz cevap verdiğini, sağlık beyanında yanıtlanmayan sorulara hayır şeklinde cevap verip tamamen sağlıklı olduğunu beyan ettiğini kabul edip imzaladığı anlaşılmaktadır… Muris, poliçenin akdinden önce geçirdiği rahatsızlığı ve gördüğü tedaviyi poliçenin tanzimi sırasında bilerek gizlemiş ve bu konudaki sorulara olumsuz cevap vermiştir. Bu nedenle poliçe genel şartlarının C.2/2.2. maddesi uyarınca teminat dışında kalan talebin reddi gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir…" (https://www.emsal.co/ictihatlar/hayat-sigortasi-policesinin-teminat-disi-kalmasi/ - Erişim Tarihi: 17.12.2018)

[305]ETTK'da buna ilişkin bir düzenleme yer almamakla birlikte, doktrin ve yargı kararlarında hukuki durum, TTK m.1443'teki düzenlemeye benzer kabul ediliyordu. Bkz. Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.247-248; Çeker, 2010, **a.g.k.**, s.646; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.182-183; Prölls und Martin, 2015, **a.g.k.**, §19 Rn.104; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.90. Yargı kararı için bkz. OLG Frankfurt/M., 25.1.1995, 19 U 44/94 (r+s 1997, S.4, s.172-173). Türk hukukunda durumun belirsiz olduğu yönünde bkz. Ünan, 1998b, **a.g.k.**, s.109.

[306]TTK m.1443'te 'teklif' terimi kullanılmasına rağmen, TBK'da 'öneri' terimi kullanılmıştır. Her iki terimin de BK'daki 'icap' terimini karşıladığı özellikle madde gerekçelerinden anlaşılmaktadır. İki temel kanun arasında birçok hükümde karşımıza çıkan terim karmaşası karşısında, TBK'daki tercih edilen 'öneri' terimi tercih edilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'ndaki terminolojinin eleştirisi için bkz. A. Kendigelen (2011). *Yeni Türk Ticaret Kanunu değişiklikler, yenilikler ve ilk tespitler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.13-17; E. Moroğlu (2016). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, değerlendirme ve öneriler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.7-9.

gelen değişikliklerin de sigortacıya bildirilmesi gerektiği düzenlenmiştir[307]. Hükmün gerekçesinde de belirtildiği üzere bu olasılıkta, henüz sigorta sözleşmesi kurulmadığından, sözleşmenin devamı sırasındaki beyan ve rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin doğmadığı kabul edilmektedir[308]. Sigorta ettiren, ihbar külfetini ifa ettikten sonra sadece meydana gelen değişiklikleri değil, ortaya çıkan yeni veya bildirmeyi ihmal ettiği hususları da sigortacıya ihbar etmelidir[309]. Bununla birlikte sigorta ettiren üzerine düşen külfeti ifa ederek, henüz sözleşme kurulmadan önce beyanını göndermesine rağmen, sigortacı bu beyana sözleşmenin kurulmasından sonra vâkıf olmuşsa, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal ettiğinden söz edilememelidir[310]. İnşaat sigortası sözleşmesinin yenilendiği durumlarda ise, sigorta ettiren sigortacının edimini ağırlaştıran hallerle ilgili olmak üzere, yenilemeden önce yine ihbar külfetini ifa etmelidir[311].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1443. maddesinin uygulanabilmesi için önerinin sigortacıdan veya sigorta ettirenden gelmesinin bir önemi bulunmamaktadır[312]. Sigortacının soru listesi verdiği hallerde, soru listesinde bulunan sorunun cevabı, listenin cevaplanmasından sonra değişirse, sigorta ettirenin bu değişikliği bildirmek zorunda olduğu açıktır. Buna karşılık acaba soru listesinde yer almayan bir hususla ilgili değişiklik, sözleşmenin kurulmasından önce ortaya çıkarsa, sigorta ettiren bu hususu

---

[307]Buna karşılık Alman hukukunda, sigorta ettirene yüklenen külfet, kendisine verilen soru listesinde bulunan sorulara doğru cevap vermek olduğundan, sigorta ettiren, soru listesini cevaplamasından ve fakat sözleşmenin kurulmasından önce meydana gelen değişiklikleri sigortacıya bildirme külfeti altında değildir. Bu yönde bkz. Armbrüster, 2013, **a.g.k.**, s.241 Rn.808; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.132-134; Höra, 2017, **a.g.k.**, §2 Rn.108; T. Langheid und M. Wandt (2016). *Münhener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz*. München: C.H. Beck, §19 Rn.49; Looschelders und Pohlmann, 2011, **a.g.k.**, s.574 Rn.54; Römer, Langheid und Rixecker, 2014, **a.g.k.**, s.186 Rn.48; Rüffer, Halbach und Schmihikowski, 2020, **a.g.k.**, § 19 Rn.50; Schimikowski, 2017, **a.g.k.**, Rn.181; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.463. Bunun tek istisnasının sözleşmenin kurulmasından önce sigortacı tarafından sorulacak sorular olduğu ve sigorta ettirenin bu soruları da cevaplaması gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.134.

[308] Yener, 2020, **a.g.k.**, s.171-172. Alman hukukunda öneri ve kabul arasında riziko ağırlaşması niteliğindeki değişikliklere, sözleşme öncesi ihbar külfetine ilişkin hükümlerin değil, riziko ağırlaşmasına ilişkin hükümlerin uygulanacağı yönünde bkz. Ayli, A. (2011). Türk sigorta hukukunda rizikoyu ağırlaştırmama ve sözleşmenin süresi içindeki riziko değişikliklerini ihbar yükümlülüğü, *İKÜHFD*. 10 (2), s.159; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.248. Bununla birlikte Alman hukukunda, önerinin sigortacıdan geldiği durumlarda, sigorta ettirenin kabul beyanından sonra riziko ağırlaşmasının gündeme geleceği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.172.

[309]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.15, 91; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.70; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.122.

[310]Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.58. TTK m.1443'teki düzenlenmenin isabetli olmadığı, tıpkı Alman hukukundaki gibi, sigorta ettirenin sözleşme yapma iradesini açıklama anına kadar bu külfeti ifa etmesi gerektiği ve bu kapsamda değişiklik yapılması gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.153.

[311]Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.315-316.

[312]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.137; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.462.

sigortacıya bildirme külfeti altında mıdır? Bir görüşe göre, burada dürüstlük kuralına göre bir değerlendirme yapılmalı, sigortacının gerektiğinde yeni sorular ekleme ve sözleşmeye ilişkin önerisini geri çekme veya değiştirme hakkına sahip olduğu gözetilmelidir[313]. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'nun 1443. maddesi, bu maddenin açık atfı da dikkate alınarak Kanun'un 1435. maddesi ile birlikte değerlendirilmelidir[314]. Buna göre Türk Ticaret Kanunu'nun 1435. maddesinde, sigorta ettirene sözleşmenin yapılması sırasında kendisince bilinen veya bilinmesi gereken tüm önemli[315] hususları sigortacıya bildirme külfeti yüklenmiştir. İncelediğimiz olasılıkta sözleşme henüz kurulmadığına göre, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması veya farklı şartlarda kurulmasını gerektirecek değişiklikleri sigortacıya bildirmesi gerekecektir. O halde sigorta ettiren, soru formunu doldursa dahi, sözleşme kuruluncaya kadar bildirmesi gereken hususları ayrıca sigortacıya bildirmelidir. Özellikle ihale sonucunda yapılan inşaat sözleşmelerinde, henüz iş başlamadan önce değişiklikler yapılması olağan bir süreçtir. İşte bu gibi hallerde, sigortacının kararını etkileyecek önemli hususlar, henüz inşaat sigortası sözleşmesi kurulmadan ayrıca ihbar edilmelidir.

4.2.1.1.2. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlali

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlaline bağlanan sonuçlar, Türk Ticaret Kanunu'nun 1439 vd. maddelerinde düzenlenmiştir[316]. Söz konusu düzenleme, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1290. maddesinde düzenlenen ve sigorta ettiren aleyhine katı hükümler içerdiği kabul edilen düzenlemeden ciddi biçimde

---

[313]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.462-463.

[314]TTK m.1443'teki 'kıyas yoluyla uygulanır' ibaresinin isabetli olmadığı yönünde bkz. Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.92. Buna karşılık bu ifadenin gereksiz olmadığı, bu düzenlemeyle daha sonra ortaya çıkabilecek tartışmaların da engellendiği yönünde bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.92.

[315]TTK m.1443'te bildirilmesi gereken değişikliklerin 'önemli' değişiklikler olduğunun vurgulanması gerektiği yönünde bkz. Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.92. TTK m.1443'teki 'kıyas yoluyla uygulanır' ifadesini eleştiren ve zaten sözleşmenin kurulmadığı aşamadaki külfetin, sözleşme öncesi ihbar külfeti olduğunu belirten yazarın, bu kez TTK m.1443'te 'önemli değişiklik' ifadesine yer verilmesi gerektiğini savunması kendi içinde çelişkilidir. Kanaatimizce TTK m.1443'te yapılan sözleşme öncesi ihbar külfetine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağına ilişkin düzenleme gereğince, hükümde ayrıca 'önemli' şeklinde bir vurgulamaya gerek yoktur. Zira TTK m.1435'te bu husus zaten açıkça belirtilmiştir.

[316]Bu bölümde incelenecek husus, ihbar külfetinin ihlal edildiğinin sözleşmenin kurulmasından sonra öğrenilmesidir. Buna karşılık ihlal, henüz sözleşme kurulmadan önce öğrenilmişse, sigortacı sözleşmeyi kurmaktan vazgeçebilir, primi artırabilir veya inşaat sigortası sözleşmesinin kapsamını değiştirebilir. Dolayısıyla bu halde TTK m.1439'da düzenlenen yaptırımlar uygulanmaz. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.136-139.

ayrılmıştır[317]. Ancak bu kez de farklı maddelerde yapılan düzenlemelerin birbiriyle uyumsuzluğu ve tutarsızlığı dikkat çekmektedir. Bu uyumsuzluk ve tutarsızlığı en yalın haliyle açıklayabilmek için, Kanun'daki sırayı mümkün olduğunca takip ederek, yaptırımlar sınıflandırılarak incelenecektir. Ancak bu incelemeye geçmeden önce, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1290. maddesinde kullanılan ve Türk Ticaret Kanunu'nda da tekrarlanan cayma terimi üzerinde durulmalıdır. Zira 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu uygulamasında sigortacının, sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal eden sigorta ettirene karşı kullanabileceği haklardan birisi olan ve Kanun'da cayma olarak geçen bu terimin 'dönme' şeklinde anlaşılması gerektiği kabul edilmekteydi[318]. Buna göre sigortacının sözleşmeden cayması, sözleşmeden dönme anlamındaydı ve sözleşme geçmişe etkili (ex tunc) olarak sona ermekteydi[319]. Aynı ilke Türk Ticaret Kanunu tarafından da kabul edilmiştir[320]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1441. maddesinin gerekçesi de bu sonucu doğrulamaktadır[321]. Bununla birlikte bu hükmün gerekçesinde,

---

[317]ETTK m.1290'da sigorta ettirenin ihbar külfetini ihlalinde ihlal edilmeyen husus ile gerçekleşen riziko arasında illiyet bağı aranmamakta, sigortacıya riziko öncesi veya sonrasında sözleşmeden dönme hakkı verilmekteydi. Ancak bu sert düzenleme genel şartlar ve yargı kararlarıyla yumuşatılmaktaydı.

[318]Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.219; M.K. Omağ (2019a). Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hükümlerine ilişkin bazı mülahazalar, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*. İstanbul: On İki Levha, s.35; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.222. Cayma yerine fesih teriminin kullanılmasının isabetli olacağı, ancak feshin geçmişe etkili hüküm ve sonuç doğuracağı yönünde bkz. Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.115 dn.57.

[319]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.110; Bozer, 1981, **a.g.k.**, s.121-122; Demirayak, 2011, **a.g.k.**, s.479; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.219; Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.316; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.157; Şeker Öğüz, 2004, **a.g.k.**, s.646; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.176; Ünan, 1998a, **a.g.k.**, s.160. Bu yönde karar için bkz. Yargıtay 11.HD, 25.01.2000, E.1999/6585, K.2000/328 (KİBB). Aksi yönde bkz. Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.227; Doğanay, 2004, **a.g.k.**, s.3323. Rizikonun gerçekleşmesinden önce sözleşmeden dönülebileceği, buna karşılık rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşmeden dönülemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 04.03.1999, 1998/9829, 1999/1826 (SMİP). Kararın ayrıntılı eleştirisi için bkz. Şeker Öğüz, 2004, **a.g.k.**, s.653-656. Caymayı sözleşmenin feshi olarak değerlendiren karar için bkz. Yargıtay 17.HD, 10.06.2008, E.2008/1080, K.2008/3180 (SMİP). Ayrıca sigortacının sözleşmeden caymasının borçlar hukukundaki genel caymadan farklı olduğu, sigortacıya tanınan bu hakkın kanundan doğan bir hak olması sebebiyle, ödenen primin sigortacıda kaldığı yönünde bkz. Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.75.

[320]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.298; Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.63; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.214 dn.818; Köroğlu Ölmez, 2016, **a.g.k.**, s.282; Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.187-188; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.437; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.131. TTK'da sigortacıya tanınan cayma hakkının iptal hakkını yansıttığı, zira ihbar külfetine aykırılıkta sigortacı yönünden yanılma ve / veya aldatmadan kaynaklı bir irade sakatlığı doğduğu, dolayısıyla sözleşmeden cayılmasıyla kuruluş aşamasında iradesi sakatlanan sigortacı tarafından sözleşmenin tümüyle geçersiz kılındığı yönünde bkz. Ö. S. Kayam (2021). Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık halinde sigortacının cayma hakkının hukuki niteliği, *KHÜHFD*. 9 (1), s.168-175. Sigorta sözleşmeleri bakımından hükme bağlanan cayma hakkının, özel nitelikte bir dönme hakkı olduğu yönünde bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.196.

[321]TTK m.1441'in bir unutkanlık ve dikkatsizlik sonucunda TTK'ya aktarıldığı, her ne kadar hükmün gerekçesinde "mevcut sistemin korunduğu" ifadesi yer alsa da aslında mevcut sistemin ne olduğunun da tartışmalı olduğu, özellikle sigortacının kısmi hasar ödemesi yaptığı ve sigorta sözleşmesinin devam ettiği durumlarda, caymanın dönme olarak kabul edilmesinin sigortacı aleyhine haksız sonuçlar doğuracağı, ya

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu döneminde yapılan tartışmaların sona erdirilmek istendiği belirtilmiş olmasına rağmen, maalesef terminolojide yapılması gereken değişiklik yapılmamıştır. Sözleşmeyi sona erdiren tek taraflı irade beyanları incelendiğinde, bunların fesih, dönme, geri alma ve iptal olduğu görülmektedir. Fesih, ileri etkili (ex nunc) irade beyanıyken; geri alma, dönme ve iptal geriye etkili (ex tunc) irade beyanlarıdır[322]. Hukukumuzda bu terimler yerine örneğin cayma gibi bir terim kullanıldığında, bu kez bu terimle hangi kurumun kastedildiğine ilişkin tartışmalar yaşanmaktadır. Bu tartışmayı başından sona erdirmenin yolu, doğru yerde doğru terimin kullanılmasıdır[323]. Ancak maalesef Türk Ticaret Kanunu'ndaki tercih yine isabetli olmamıştır. Bu sebeple sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlale bağlanan yaptırımlardan biri olan ve Türk Ticaret Kanunu'nun tercih ettiği 'cayma' terimi yerine tezimizde 'dönme' terimi kullanılacaktır[324].

Riziko gerçekleşmeden önce

Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin I. fıkrasında, sigortacının henüz rizikonun gerçekleşmediği dönemde, külfetin ihlal edildiğini öğrenmesi ve buna bağlanan sonuçlar düzenlenmiştir. Buna göre sigortacı, külfetin ihlal edildiğini öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde sözleşmeden dönebilecek veya sigorta ettirenden[325] prim farkı[326] talep edebilecektir[327]. Görüldüğü üzere burada sigortacıya bir

---

hep ya hiç ilkesinin terk edildiği TTK'da cayma teriminin fesih olarak anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Erbaş Açıkel, 2019, **a.g.k.**, s.149-153. Yazarın sigortacının kısmen sigorta tazminatı ödediği hallerde, caymanın geçmişe etkili olması durumunun sigortacı aleyhine sonuçlar doğuracağına ilişkin endişesi ve gerekçesi isabetli olmakla birlikte, özellikle TTK m.1441'in unutkanlık ve dikkatsizlik sonucu ihdas edildiği, ETTK döneminde cayma teriminin tartışmalar yarattığı yönündeki görüşüne katılamıyoruz. Zira ETTK m.1290'daki cayma terimiyle ilgili tartışmalar yaşanmış olsa da gerek doktrindeki baskın görüş gerekse yargı kararları, caymanın dönme şeklinde anlaşılması gerektiği yönündeydi.

[322]Ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.293-296; Kayam, 2021, **a.g.k.**, s.154-162.

[323]Omağ, 2019a, **a.g.k.**, s.35.

[324]Olması gereken hukuk bakımından sözleşmeden dönme yerine, sözleşmenin feshinin tercih edilmesi gerektiği; bu şekilde çözümün tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere daha uygun olduğu, ayrıca bu çözümün tercih edilmesiyle sözleşmenin fesih tarihine kadarki primin otomatik olarak sigortacıda kalacağı yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.299-300.

[325]Sigorta sözleşmesi bir başkası lehine yapılsa dahi beyanın sigorta ettirene yöneltilmesi gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.300; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.119; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.455.

[326] Alman hukukunda sigortacı, bildirilmeyen hususla ilgili rizikoyu sigorta kapsamı dışına da çıkartabilmektedir. Bkz. Rüffer, Halbach und Schimikowski, 2020, **a.g.k.**, § 19 Rn.65.

[327]Buna karşılık sigorta sözleşmesine konulan külfetin ihlali durumunda sözleşmenin kendiliğinden sona ereceğine dair hükümler geçersizdir. Bkz. Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.135. Kayıhan ve Bağcı ise, tam ziya sonucunu doğuran rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta sözleşmesinin sona ereceğini, sigorta sözleşmesinin sona ermesinden sonra sözleşmeden dönülmesinin mümkün olmadığını, sigortacının

seçim hakkı tanınmıştır[328]. Sigortacının seçimlik hakkını kullanabilmesi için sigorta ettirenin kusur durumunun önemi bulunmamaktadır[329]. Bir başka ifadeyle sigorta ettiren, sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlalinde kusursuz olsa dahi, sigortacı seçimlik haklarını kullanabilecektir[330]. Aynı şekilde bu hüküm kapsamında sigortacının seçimlik hakkını kullanabilmesi için, henüz riziko gerçekleşmemiş olduğundan illiyet bağının da önemi bulunmamaktadır[331]. Sigortacının seçimlik hakkını kullanabilmesi 15 günlük[332] hak düşürücü süreye[333] bağlanmıştır[334]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1440. maddesinin II.

---

sözleşmeye koyacağı bir hükümle veya TBK'daki genel hükümler çerçevesinde kendini savunabileceğini kabul etmektedir. Bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.227. Yazarların görüşlerini destekleyici olarak andıkları Yargıtay 11.HD, 16.11.2000, E.2000/7609, K.2000/8987 sayılı kararında da, "…Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşmeden cayma esasen mümkün olmaz. Böyle bir durumda sigortacı ya sözleşmeye koyacağı hükümle, ya da Borçlar Kanununun genel hükümlerine dayanarak savunma hakkını koruyabilecektir…" denilmiştir (SMİP). Ancak ne Kayıhan ve Bağcı'ya ne de söz konusu karara katılmak mümkündür. ETTK ve TTK, Yargıtay'ın bu yorumunu destekleyici nitelikte hüküm içermemektedir. Aksine kanun, sigortacıya sözleşmeden dönme hakkı vermektedir ki, kanunla verilen bir hakkın kullanılması için ayrıca sözleşmede de hüküm bulunmasını aramak isabetli değildir. Bundan başka rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşmeden dönülmesini engelleyen bir hüküm de bulunmamaktadır. Aksine sözleşmeden dönme geriye etkili hüküm ve sonuç doğurduğundan, riziko gerçekleşse dahi sözleşmeden dönülebilir ve taraflarca alınanlar diğer tarafa iade edilir. Rizikonun gerçekleşmesinden ve tam ziya meydana geldikten sonra sözleşmeden dönülememesinin sebebi, sigorta sözleşmesinin sona ermesi değil, TTK m.1439/II'de rizikonun gerçekleşmesinden sonra dönmeye izin verilmemesidir. Krş. Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.135 dn.310. Ayrıca ETTK yönünden sigortacının rizikonun gerçekleşmesinden sonra da sözleşmeden dönebileceğine ilişkin bkz. Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.223; Ünan, 1998b, **a.g.k.**, s.112.

[328] Bu seçim hakkının yetersiz olduğu, tıpkı Alman hukukunda ve PEICL m.2:102/I'deki gibi, sözleşmenin tadilinin de mümkün olması ve bu kapsamda rizikonun istisna edilmesi, sözleşmenin süresinin kısaltılması gibi farklı seçeneklerin de gündeme gelmesi gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.360-362.

[329]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.288-289; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.252; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.210; Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.187; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.443; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.131. Kusur aranmamasının uygun bir çözüm olmadığı yönünde bkz. Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.58.

[330]Buna karşılık İSGŞ m.C.2/II-a'daki düzenlemede sözleşmeden dönülebilmesi için sigorta ettirenin kastının bulunması aranmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. s.89-90.

[331] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.440. Rizikonun gerçekleşmediği bir dönemde illiyet bağının söz konusu olamayacağı yönünde bkz. Demirayak, 2011, **a.g.k.**, s.482.

[332]Her ne kadar İSGŞ m.C.2'de bir aylık süre bulunmaktaysa da TTK m.1439'da yer alan sigorta ettiren lehine olan 15 günlük süre dikkate alınmalıdır. Bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.199; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.252.

[333]Hak düşürücü nitelikteki bu sürenin başladığı (ihlalin öğrenildiği) tarihi ispat yükünün sigorta ettiren üzerinde olduğu yönünde bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.150; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.134; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.456. Buna karşılık bu yükün sigortacı üzerinde olduğu yönünde bkz. Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.223.

[334]Ağsakal, 15 günlük sürenin sadece sözleşmeden dönme hakkının kullanıldığı durumlarda geçerli olduğunu, buna karşılık prim farkı talep edildiğinde, TTK m.1445'teki bir aylık sürenin uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.182. Söz konusu görüşe katılabilmemiz mümkün değildir. Zira TTK m.1439/I'de açıkça TTK m.1440'a atıf yapılmış; bu atıf yapılırken prim farkı ve dönme yönünden hiçbir ayrım yapılmamıştır. Dolayısıyla prim farkını talep edecek sigortacının süresi de 15 günle sınırlıdır.

fıkrası gereğince bu süre, sigortacının veya temsilcisinin[335] ihlali öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar[336]. Bu sürenin başlayabilmesi için sigortacının kesin bir bilgiye sahip olması gerekir, dolayısıyla sigortacının tahmini veya şüphesi sürenin başlayabilmesi için yeterli değildir[337]. Sigortacının irade beyanını 15 gün içinde kullanması yeterli olmayıp, beyanın aynı sürede sigorta ettirene ulaşması gerekir[338]. Sigortacının irade beyanı gerekçeli olmalıdır[339]. Prim farkı talep eden sigortacı, bu prim farkının kabul edilmemesinin hüküm ve sonuçlarını, prim farkı kabulü için gerekli süreyi de belirterek sigorta ettirene bildirmelidir[340]. Sigortacı tarafından talep edilebilecek prim farkı, inşaat sigortası sözleşmesinde kararlaştırılmış olan primle gerçek duruma göre alınması gereken prim arasındaki farktır[341]. Prim farkı tespit edilirken, kural olarak sözleşmenin yapıldığı andaki prim tarifesi dikkate alınır, ancak süreç içinde prim tarifesi değişmişse külfetin ihlalinin öğrenildiği tarihteki tarife uygulanır. Eğer böyle bir tarife de yoksa prim farkı, objektif kriterlere göre belirlenmelidir[342].

---

[335]Bu anlamda acentenin bilgisi de sigortacının bilgisi gibi kabul edilir. Ancak bunun için acentenin bu bilgiyi temsil yetkisini kullandığı sırada elde etmesi gerekir. Bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.146-147, 197; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.255-256; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.144. Buna karşılık temsil yetkisi bulunmayan sigortacı çalışanlarının bilgisinin sigortacıyı bağlamayacağı yönünde bkz. Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.143.

[336]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.211; Sürenin ihlalin öğrenildiği tarihi takip eden gün başlayacağı yönünde bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.151; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.301.

[337]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.149; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.302; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.227; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.133; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.223.

[338]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.199; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.230-231; Franko, 1997, **a.g.k.**, s.327; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.120; Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.187. Aksi yönde Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.151; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.304; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.456. Aksi yönde kararlar için bkz. bkz. Yargıtay 11.HD, 25.01.2000, E.1999/6585, K.2000/328 (Batider 2000, 20 (3), s.227-229); Yargıtay 11.HD, 24.11.2000, E.2000/9932, K.2000/9269 (SMİP). Yargıtay kararlarında, ETTK m.1290'da cayma hakkının bildirilmesinden değil, kullanılmasından söz edildiği, caymanın fesihten farklı olduğu ve bu sebeple beyanın karşı tarafa aynı sürede ulaşmasının şart olmadığı kabul edilmiştir. Ancak TTK m.1440'ta açıkça bildirimden söz edilmektedir. Kaldı ki, caymanın sözleşmeden dönme olarak kullanıldığı yönündeki görüşümüz gereğince de yenilik doğurucu karşı tarafa ulaşması gerekli tek taraflı bir irade beyanı olan sözleşmeden dönmenin, kanunda belirtilen süre içinde karşı tarafa ulaşması aranmalıdır. Buna karşılık her ne kadar TTK m.1444'te bildirimden söz edilmişse de bu ifadenin isabetli olmadığı, amaca hizmet etmediği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.304.

[339]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.149; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.137; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.456. Aksi yönde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.308-309, 357. Buna karşılık Aydın, olması gereken hukuk yönünden, sigortacının gerekçe bildirmesi gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.309.

[340]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.357-358; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.169; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.438-439. Bildirimin bu şekilde yapılmamasının hüküm ve sonucunun, on günlük sürenin başlamaması olduğu yönünde bkz. Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.189.

[341]Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.69; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.437.

[342]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.224-225. Sigortacının teklifindeki prim artışının makul olması gerektiği yönünde bkz. Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.189. Kanaatimizce artışın makul olup olmadığı, TMK m.2

Sigortacının prim farkı talebine ilişkin beyanı üzerine, bu kez sigorta ettirenin bir seçim hakkı doğacaktır. Şöyle ki, sigorta ettiren sigortacının prim farkı talebini 10 gün içinde kabul edebilir veya reddedebilir. Eğer talep reddedilirse, inşaat sigortası sözleşmesinden dönülmüş olacak; buna karşılık talep kabul edilirse, sözleşme yeni prim miktarına göre devam edecektir. Belirtmek gerekir ki, prim farkı, inşaat sigortası sözleşmesinin yapıldığı andan itibaren geçerli olur ve tüm sigorta süresini kapsar[343]. Her ne kadar sigorta ettirenin prim farkını kabul etmesinin tek başına yeterli olmadığı, ayrıca talep edilen prim farkını da derhal sigortacıya ödemesi gerektiği savunulmuşsa[344] da kanaatimizce sigorta ettirenin prim farkını kabul etmesi yeterlidir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin I. fıkrasında sadece prim farkının kabul edilmesinden söz edilmiş, buna karşılık prim farkının ödenmesiyle ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. O halde sigorta ettirenin prim farkını kabul edip, farkı ödememesi durumunda, sigorta primini ödemede temerrüde ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin III. fıkrası uygulanmalı ve sözleşme ancak buradaki sürece uyularak sona erdirilmelidir[345].

Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 1440. maddesinin başlığı "Caymanın şekli ve süresi" şeklindeyse de bu maddede, sözleşmeden dönmenin şekline ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla sigortacının sözlü beyanının dahi yeterli olduğu kabul edilmektedir[346]. Ancak sigorta ettirenin de tacir olduğu durumlarda Türk Ticaret Kanunu'nun 18. maddesinin III. fıkrasının uygulanmasının gerekip gerekmediği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, sigorta ettiren tacir olsa dahi Türk Ticaret Kanunu'nun 18. maddesinin III. fıkrası uygulanmayacaktır[347]. Buna karşılık bizim de katıldığımız aksi görüşe göre, sigorta ettirenin tacir olduğu durumlarda sözleşmeden dönme beyanı noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya elektronik posta sistemiyle

---

kapsamında, sigortacının diğer inşaat sigortası sözleşmelerine uyguladığı primler de dikkate alınarak belirlenmelidir.

[343]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.161; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.359. Aksi yönde bkz. Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.225; Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.189.

[344]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.439.

[345]TTK m.1434/II'deki sürecin izlenmesi gerektiği, aksine bir yorumun kötüniyetli sigorta ettirenleri koruyacağı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.439.

[346]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.177; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.304; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.223; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.224; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.211; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.455

[347]Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.113; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.139.

yapılmalıdır[348]. Zira sigortacının sözleşmeden dönmeye ilişkin irade beyanı, Türk Ticaret Kanunu'nun 18. maddesinin III. fıkrasında düzenlenen işlemlerden birisidir[349]. Ancak şu husus da belirtilmelidir ki, bu hükümdeki düzenlemenin bir geçerlilik şartı getirip getirmediği de tartışmalıdır. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 20. maddesinin III. fıkrasındaki düzenlemenin, bir geçerlilik şartı olduğu kabul edilmekteydi[350]. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 18. maddesinin III. fıkrasında "muteber olması için" ifadesine yer verilmemiş ve bu husus madde gerekçesinde de açıkça vurgulanarak, artık şeklin bir geçerlilik şartı değil, ispat şartı olduğu belirtilmiştir. Buradan hareket eden bir görüş, hükümdeki şeklin bir ispat şartı olduğunu savunmaktayken[351], Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesinden hareket eden diğer görüş, buradaki şeklin bir geçerlilik şartı olduğunu[352], Türk Ticaret Kanunu'nun sözünden hareket eden bir başka görüş ise hükümdeki ifadenin emredici olduğunu ve şeklin geçerlilik şekli olduğunu kabul etmektedir[353]. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemede, eski metinde yer alan "muteber olması için" ifadesinin yer almaması, madde gerekçesinde açıkça şeklin bir ispat şartı olduğunun vurgulanması ve nihayet Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesinin sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurabilmesi için geçerli şekil şartını belirlediği, buna karşılık yapılması bir şekle bağlı olmayan sigorta sözleşmesinin sona erdirilmesinde bu hükmün uygulanmasının mümkün olmadığı hep birlikte değerlendirildiğinde, Türk Ticaret Kanunu'nun 18. maddesinin III. fıkrasındaki düzenlemenin bir ispat şartı olduğu kabul edilmelidir.

---

[348]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.177; Doğanay, 2004, **a.g.k.**, s.3324; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.223-224 dn.710; Franko, 1992, **a.g.k.**, s.116-117; Franko, 1997, **a.g.k.**, s.328; M. Gülhan (2020). *Sigorta sözleşmesini sona erdiren haller*. Ankara: Seçkin, s.84; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.225; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.211; Ş. Kayıhan ve H. Yıldız (2018). Zarar sigortalarında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü, *HKÜHFD*. 8 (15), s.19; Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.187; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.455.

[349]TTK m.18/III'teki düzenleme, sadece bu hükümde yer alan hukuki işlemler için geçerlidir. Buna karşılık özellikle ayıp ihbarı başta olmak üzere, diğer ihbarların başka şekillerde yapılabilmesi mümkündür. Nitekim ayıp ihbarının e-posta ile yapılacağı yönünde bkz. Yargıtay 19.HD, 19.02.2019, E.2018/4155, K.2019/960 (https://www.emsal.co/cari-hesap-nedeniyle-yapilan-takibe-itirazin-iptali/ - Erişim tarihi: 21.10.2019).

[350]Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.74; Türk, 1995, **a.g.k.**, s.208 dn.78. Tacir sigorta ettiren ile tacir olmayan sigorta ettiren arasında bir ayrım yapılmasının isabetli olmadığı ve bu sebeple sözleşmeden dönmenin bir geçerlilik şekline tâbi tutulmadığı yönünde bkz. Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.122-123; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.449.

[351]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.178; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.194; Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.305; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.196 dn.127; Gülhan, 2020, **a.g.k.**, s.84; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.225; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.211; Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.187.

[352]S. Arkan (2021). *Ticari işletme hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.170-171; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya ve Nomer Ertan, 2015, **a.g.k.**, s.288-289.

[353]Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.160-161.

Sigorta sözleşmesinden dönme başlığı altında tartışılması gereken bir diğer husus, sözleşmeden kısmen dönülmesinin mümkün olup olmadığıdır. Gerçekten özellikle inşaat sigortası sözleşmesi gibi sigorta sözleşmelerinde, birden fazla ve çoğu kez birbiriyle ilgisiz rizikolara karşı sigorta koruması sağlandığı görülmektedir. Sigorta ettirenin bu rizikolardan sadece bir tanesiyle ilgili yanlış bilgi vermesi sebebiyle sigortacı sadece bu riziko yönünden sözleşmeden dönebilecek midir? Bu soruya olumlu cevap verilmekte ve sigortacının sözleşmeden kısmen dönebileceği kabul edilmektedir[354]. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 1415. maddesinde de kısmen dönmenin mümkün olduğu belirtilmiştir. Buna göre örneğin, işyerinde başlayan grev sigortacıya ihbar edilmeksizin yapılan ve grevden kaynaklı hasarları da teminat altına alan bir inşaat sigortası sözleşmesinde, sigortacı bu grevi öğrendikten sonra, sadece grevden kaynaklanan hasarlar için prim farkı talep edebilecek veya inşaat sigortası sözleşmesinden dönebilecektir.

Sigortacının sözleşmeden dönmesinin hüküm ve sonucu, tarafların aldıkları edimleri birbirine iade etmesidir. Bu aşamada henüz riziko gerçekleşmediğinden ve sigortacı tarafından sigorta ettirene bir ödeme yapılmadığından, sigorta ettiren tarafından iade edilmesi gereken bir edim bulunmamaktadır. Buna karşılık sigortacının, sigorta primini kısmen veya tamamen tahsili durumunda, tahsil edilen bu prim sigorta ettirene iade edilmelidir. Bununla birlikte, sigorta ettirenin kastı varsa Türk Ticaret Kanunu'nun 1441. maddesi gereğince, sigortacı rizikoyu taşıdığı süreye ait (sözleşmeden dönünceye kadarki) primlere hak kazanacak ve bu primi sigorta ettirene iade etmeyecektir[355]. Bir görüşe göre, sigortacı sigorta sözleşmesinden dönmesi üzerine, Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre menfi zararların tazminini sigorta ettirenden talep edebilecektir[356]. Bu görüşe katılabilmemiz mümkün değildir. Çünkü sigorta ettirenin bu külfetinin ihlaline bağlanan sonuç, Türk Ticaret Kanunu'nda özel

---

[354]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.160; Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.158; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.266; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.177.

[355] Sigortacının sözleşmenin sona erdirildiği dönemle sınırlı olmaksızın tüm prime hak kazanacağı yönünde bkz. Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.188. Sigortacının prime hak kazanmasının culpa in contrahendo sorumluluğu ile açıklanamayacağı yönünde bkz. Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.65. Sigorta ettirenin beyan külfetine aykırılıkta kastın bulunduğu durumlarda sözleşmenin ileri etkili olarak sona erdiği, zira sigortacının prime hak kazandıığı yönünde bkz. Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.157. Belirtmek gerekir ki, sigorta ettirenin beyan külfetini kasıtlı olarak ihlal etmesi durumunda sigortacının prime hak kazanmasının sebebi, sigorta sözleşmesinin ileri etkili olarak sona ermesi değil, TTK'da özel düzenleme bulunmasıdır. Bu sebeple yazarın bu görüşüne katılamıyoruz.

[356]Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.66-67.

olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemede sigortacının sadece prime hak kazanacağı da belirtilmektedir. Kanun koyucunun bununla ilgili olarak Türk Borçlar Kanunu'na atıf yapmaması veya Türk Borçlar Kanunu'nun hükümlerinin saklı olduğunu belirtmemesi de bu görüşü doğrulamaktadır. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 1451. maddesinin I. fıkrasında buna benzer bir atıf yapılmışsa da bu atıf, Türk Ticaret Kanunu'nda hüküm bulunmayan durumları kapsamalıdır. Kaldı ki, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar görevinin külfet niteliğinde olmasının bir sonucunun da sigortacının, sigorta ettirenden tazminat talep edememesi veya anılan davranışın ifasını dava edememesi olduğu unutulmamalıdır[357].

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra

Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin II. fıkrasında, sigortacının rizikonun gerçekleşmesinden sonra külfetin ihlal edildiğini öğrenmesi ve buna bağlanan sonuçlar düzenlenmiştir. Burada maddenin I. fıkrasından farklı olmak üzere, sigorta ettirenin kusuruna[358] göre ayrım yapılmış, ayrıca illiyet bağı olup olmaması yönünden farklı hükümler getirilmiştir.

Öncelikle rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin kusurunun, ihmal derecesinde olduğu anlaşılırsa ve ihlal sigorta tazminatının miktarına ya da rizikonun gerçekleşmesine etki etmiş [359] nitelikteyse, ihmalin derecesine göre sigorta tazminatından indirim yapılacaktır. Sigorta ettirenin sadece bildiği hususları beyan etmemesi veya yanlış beyan etmesi değil, aynı zamanda bilmesi gereken hususları bilmemesi de bir kusurdur[360] ve bunun derecesine göre tazminattan indirimi gerektirir. Sigorta ettirenin kusuru her somut olaya göre belirlenecektir. İnşaat sigortası gibi birden fazla rizikoya karşı koruma sağlayan sigorta sözleşmelerinde, bildirilmeyen husus ile

---

[357]Belirtmek gerekir ki, Hacıömeroğlu'nun özellikle büyük ölçekli sigorta sözleşmelerine ilişkin verdiği örnek isabetlidir. Gerçekten aynı durum inşaat sigortasında da söz konusu olabilir. Sigortacı, bu sigortayı yapabilmek için ciddi masraf yapmış, kaynak ayırmış, hatta kredi dahi kullanmış olabilir. Bununla birlikte kanun koyucunun tercihi bu yönde olmadığından, görüşün olması gereken hukuk yönünden değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Krş. Hacıömeroğlu, 2015, **a.g.k.**, s.67.

[358]Hukukumuzda kusur üst kavramı altında kasıt ve ihmal incelenmelidir. Sözleşme öncesi ihbar külfeti yönünden kasıt, sigorta ettirenin önemli bir hususu ihbar etmesi gerektiğini bilmesine rağmen, sonuçları bilerek bu hususu ihbar etmemesidir. İhmal ise, sigorta ettirenin hukuka aykırı sonucu istememekle birlikte, bu sonucun meydana gelmemesi için ortalama bir kişinin göstereceği yeterli özeni göstermemesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.369-374.

[359]Her ne kadar TTK m.1439/II'de 'etki edebilecek' ifadesi kullanılmışsa da bunun 'etki etmiş' şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.366 dn.1238; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.442.

[360]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.443.

rizikonun ilgisinin olması aranmaktadır[361]. Kanun'da sigortacının sigorta tazminatında indirim yapacağını bildirmesi için herhangi bir süre öngörülmemiş olmakla birlikte, sigortacının Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin II. fıkrasında düzenlenen 45 günlük süre içinde bu bildirimi yapması gerektiği kabul edilmektedir[362].

Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise külfetin ihlali ile gerçekleşen riziko arasında illiyet bağının olup olmadığına bakılmalıdır[363]. İlliyet bağı, Türk Ticaret Kanunu'nun 1437. maddesinde ayrıca özel olarak düzenlenmiştir[364]. Eğer illiyet bağı varsa, sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü ortadan kalkacaktır. Buna karşılık eğer illiyet bağı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını ödeyecektir[365]. Her somut olaya göre ayrıca belirlenmesi gereken illiyet bağını ispat yükü, genel hükümlere göre tespit edilmeli ve ihlal ile riziko arasında illiyet bağı bulunduğunu iddia eden sigortacı bunu ispatlamalıdır[366]. Örneğin, inşaat sahasında yakıt deposu bulunmadığı beyan edilmesine rağmen, bu yakıt deposunun etkisiyle başlayan bir yangın sonucu oluşan hasar, kastın ve illiyet bağının varlığı dikkate alınarak ödenmeyecektir. Buna karşılık aynı örnekte sel rizikosu gerçekleşmişse, külfetin ihlali ile meydana gelen riziko arasında illiyet bağı bulunmadığından, sigortacı sigorta tazminatını ödenmesi gereken primin oranını dikkate alarak ödeyecektir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin II. fıkrasında, ihbar külfetinin ihlalini sigortacının bilmesi durumunda, sigortacının sözleşmeyi hiç yapmayacak olmasının sonucu düzenlenmemiştir. Böyle bir durumda artık inşaat sigortası sözleşmesi hiçbir şekilde yapılmayacağından, ödenmesi gereken bir primden de söz edilemeyeceği ve

---

[361]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.443-444.
[362]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.172.
[363]Külfetin kasten ihlalinde dahi illiyet bağının aranmasının isabetli olmadığı yönünde bkz. Demirayak, 2011, **a.g.k.**, s.489.
[364]TTK m.1439'daki düzenleme dikkate alındığında bu hükmün gereksiz olduğu yönünde bkz. Aydın, 2018, a.g.k., s.364-365.
[365]Yargıtay 4.HD, 09.06.2021, E.2021/14972, K.2021/2642 sayılı kararına göre, "…sigortalının poliçe başlangıç tarihinden önce var olan şikayetiyle poliçe teminat süresi içinde gerçekleştirilen ameliyatı arasında doğrudan illiyet bağının olup olmadığı, başka bir anlatımla ameliyatın gizlenen hastalık nedeniyle gerçekleşip gerçekleşmediği tespit ettirildikten sonra, illiyet bağı varsa davanın reddine, illiyet bağı yoksa yani farklı oluşumlar ise TTK 1439. maddesinin değerlendirilerek gerekirse ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki orana göre (proporsiyon hesabıyla) tazminatın belirlenmesi suretiyle bu hususun karar yerinde tartışılması…" (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1304-1305). Aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 05.03.2020, E.2019/278, K.2020/2714 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1310-1312).
[366]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.369.

ihbar külfetinin ihlaliyle riziko arasında illiyet bağı bulunmasa dahi, sigortacının edim yükümlülüğünden tamamen kurtulduğu kabul edilmektedir[367].

Görüldüğü üzere Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin II. fıkrasında, sigortacının sigorta sözleşmesinden dönme hakkı düzenlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacının sözleşmeden dönme hakkı bulunmamaktadır. Her ne kadar bu halde de sigortacının sigorta sözleşmesinden dönebileceği savunulmuşsa [368] da, kanaatimizce kural olarak rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacının sözleşmeden dönebilmesi mümkün değildir[369]. Sigortacı çoğu kez rizikonun gerçekleşmesinden sonra külfetin ihlal edildiğini öğrenmektedir. Bu sebeple özellikle sigorta ettirenin kasıtlı olarak külfeti ihlal ettiği durumlarda sigortacıya sözleşmeden dönme hakkı verilmelidir. Bununla birlikte kanun koyucu, tercihini bu şekilde kullanmamış ve net bir ayrım yaparak sigortacıya dönme hakkı vermemiştir. Dolayısıyla burada bir kanun boşluğundan söz edilmesi de mümkün görünmemektedir[370]. Her ne kadar İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.2. maddesinin II. fıkrasında sigorta ettirenin kastının varlığında rizikonun gerçekleşmesinden sonra da sigortacının sözleşmeden dönebileceğinin düzenlendiği ve buna dayanarak, sigortacının sözleşmeden dönebileceği kabul edilmekteyse[371] de bu görüşe de iştirak edebilmek mümkün değildir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyeceğine ilişkin, 1452. maddesinin III. fıkrası karşısında Genel Şartlar'daki bu düzenlemenin uygulanabilme kabiliyeti yoktur. Buna karşılık Yargıtay, rizikonun gerçekleşmesinden sonra da sigortacının sözleşmeden dönebileceğini kabul

---

[367]Şenocak, 2018a, **a.g.k.**, s.192. Şenocak, sigorta tazminatı = hasar x (ödenen prim / ödenmesi gereken prim) formülünden hareket etmekte, sigorta sözleşmesi hiç yapılmayacağından, ödenmesi gereken primin sıfır olduğunu ve bu durumda formülün de tanımsız kalması sebebiyle, tazminat ödenmeyeceği sonucuna varmaktadır.

[368]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.165; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.213; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.446. Buna karşılık Ünan, daha önce riziko gerçekleştikten sonra sigortacının sözleşmeden dönmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Bkz. S. Ünan (2005). Türk sigorta mevzuatına genel bakış, *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü, I. Ulusal Sigorta Sempozyumu 24 Mayıs 2005*. İstanbul: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, s.281. Dönmenin mümkün olduğuna ilişkin ayrıntılı bir açıklaması olmamakla birlikte, illiyet bağı bulunmaması durumunda sigortacının sözleşmeden dönse dahi tazminat ödemek zorunda olduğu yönünde bkz. Demirayak, 2011, **a.g.k.**, s.488.

[369]Bu yönde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.377-378. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra dahi sigortacının bazı durumlarda sigorta tazminatı yükümlülüğünden kurtulmasının sebebinin, sözleşmeden dönülmesi değil, TTK m.1439/II'deki özel düzenleme olduğu yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.377.

[370]Aksi yönde bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.165.

[371]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.197.

etmektedir[372]. Kararlara konu olaylarda sigortacı, rizikonun gerçekleştiğini sigorta ettirenin ihbarı üzerine öğrendiğinden, sigorta ettirene uygulanabilecek yaptırım Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin II. fıkrasında düzenlenen yaptırımlardan birisidir. Söz konusu kararlara konu olayların gelişimine göre yerel mahkeme ve Yargıtay'ın sigorta ettirenin kastının bulunduğu, kasıtlı davranışla gerçekleşen riziko arasında illiyet bağı bulunduğu görüşüne vardığı anlaşılmaktadır[373]. Bu durumda uygulanacak yaptırım, sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkması olacaktır. Dolayısıyla Yargıtay'ın kararlarına belirttiğimiz gerekçelerle katılabilmemiz mümkün değildir[374].

---

[372] Yargıtay 11.HD, 30.10.2017, E.2016/8914, K.2017/5865 sayılı kararına göre, "…Davacı vekili, müvekkilinin davalı sigorta şirketine 11/02/2013 tarihinde gelir koruma sigortası yaptırdığını, işsizlik/geçici iş göremezlik hususunda risklerini teminat altına alındığını, iş sözleşmesi ile çalıştığı P… Yapı Marketleri A.Ş. isimli işverenin iflas etmesi nedeni ile sözleşmenin feshedildiği, bunun üzerine davalı sigorta şirketine ödemede bulunulması için başvurulduğunu, ancak davalı şirketin ödeme yapmadığını…ileri sürerek…tazminatın riziko gerçekleşme tarihi olan 16/07/2013 tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir…Mahkemece…davacının çalıştığı şirkette satın alma müdürü olduğu, iflas erteleme kararı alan ve bilahare iki hafta içinde iflas eden dava dışı P… firması çalışanlarının yoğun olarak gelir koruma sigortası yaptırmak üzere davalı şirkete başvurup sigorta yaptırdıkları, kurum içi yazışmalar ve davacının kendi konumu itibariyle çalıştığı şirketin zor durumda olduğunu bilebilecek durumda olduğu, bu hususu gizleyerek poliçe yaptırdığı, bu nedenle davalının bu poliçe ile bağlı olamayacağı, davacının doğru bildirim yükümlülüğünü ihlal ettiği, davalının da buna karşılık sözleşme 3. maddesi ve 6102 sayılı Yasa'nın 1439. maddesindeki cayma hakkını kullanmış olması nedeniyle tazminat talep edemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir…temyiz itirazlarının reddi ile kararın ONANMASINA…" (Batider 2018, 34 (1), s.247-250). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 28.09.2020, E.2019/5290, K.2020/3619 (Kaya vd., 2021, **a.g.k.**, s.555-556).

[373]Sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlalinde önemli bir yer tutan kasıt unsurunun tespiti ve ispatı kolay değildir. Her ne kadar somut olaya ilişkin dosya okunamamışsa da karardan anlaşıldığı kadarıyla, iflas erteleme başvurusunda bulunacak şirkette, bu durumu bilen ve iflası kuvvetle muhtemel gören personelin gelir koruma sigortası yaptırdığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple kanaatimizce, bu somut olay yönünden kasıt unsurunun bulunduğuna ilişkin tespit yerindedir.

[374]Yargıtay 17.HD, 17.10.2018, E.2015/18916, K.2018/9216 sayılı kararında "…Davalı vekili, muris … beyan yükümlülüğünü kasten ihlal ettiğinin tespit edildiğini, bu sebeple sözleşmeden cayıldığını beyan ederek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.…Gerek TTK'nın 1290. maddesi ve gerekse Hayat Sigortası Genel Şartlarının C-2.2. maddesi düzenlemesine göre sigorta şirketinin sorusu üzerine veya her hangi bir soru sorulmadan (dolayısı ile buna ilişkin bir form doldurulmadan) sigortalı, sözleşmesinin yapılması sırasında kendisinin bildiği ve sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek bütün halleri sigortacıya bildirmekle yükümlü olup, şayet sigortalı tarafından var olan hastalık kasten bildirilmemiş ise sigortacının sözleşmeden cayma hakkı söz konusudur…Yargılama sırasında alınan ATK raporunda; murisin ölüm belgesinde koroner arter hastalığı, hiperkolsterolomi, hipertansiyon, hastalığının bulunduğu, murisin akut miyokard infarktüsü sebebi ile öldüğü bildirilmekle birlikte mevcut verilerle kesin ölüm sebebinin bilinemediği 21/02/2013 tarihli sigorta sözleşmesi öncesinde tanısı konulan kalp damar hastalığının ölüm üzerinde etkisinin olup almadığının bilinemediği bu sebeple daha önceki yıllardan gelen kalp rahatsızlığı ile ölüm arasında illiyet bağı bulunmadığı belirtilmiştir. Mahkemece buna dayanılarak davanın kısmen kabul kısmen reddine karar verilmişse de; varılan sonuç dosya kapsamına uygun düşmemektedir. Dosya içinde bulunan tıbbi geçmişe ilişkin bilgilerden ve dava dışı murisin 2007 yılından beri koroner arter hastalığı, arteriel hipertansiyon hastalığı sebebi ile takip edildiği, 2010 yılından beri kalp yetmezliği, hiperkolesterolemi,

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlaline bağlanan hüküm ve sonuçlar Türk Ticaret Kanunu'nda özel olarak düzenlendiğinden, sigortacının Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen irade sakatlığına ilişkin hükümlerden yararlanması mümkün değildir[375]. Aynı şekilde sigortacı, culpa in contrahendoya dayanarak da bir talepte bulunamayacaktır[376]. Buna karşılık, henüz sözleşme yapılmadan önce sigorta ettirenin külfeti ihlal ettiğini tespit eden ve sözleşme yapmaktan vazgeçen sigortacı, culpa in contrahendoya göre sözleşme hazırlığı için yaptığı masrafları talep edebilir[377].

---

hiperlipimedi-koroner arter hastalığı teşhisleri sebebi ile muayene edildiği ve tedavi gördüğünün kayıtlı olduğu, dava konusu hayat sigortası sözleşmesi imzalanırken "Kalp hastalığınız var mı" sorusuna "Hayır" şeklinde cevap verilerek imza edildiği anlaşılmıştır. Davacıların murisi 2007 yılından beri kalp rahatsızlığı sebebi ile ilgili takipte olup, TTK 1435,1439 ve 1440 maddelere göre beyan yükümlülüğüne aykırı davrandığının anlaşılmasına ve dava dışı murisin kalp krizi sebebi ile vefat ettiğinin ölüm belgesinde düzenlenmiş olmasına göre mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken…" (https://www.emsal.co/ictihatlar/murisin-hayat-sigortasinda-beyan-yukumlulugune-aykiri-davrandigi/ Erişim Tarihi: 23.01.2019). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 08.04.2019, E.2018/601, K.2019/2751 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.547-548). Kararlara konu olaylarda sigortacı, külfetin ihlal edildiğini rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenmesine rağmen, sigorta sözleşmesinden dönmüş ve Yargıtay da buna ilişkin herhangi bir açıklama yapmayarak, davanın reddine karar verilmesi gerektiğini belirterek yerel mahkeme kararını bozmuştur. Hayat sigortasından kaynaklanan bu olaylarda Yargıtay'ın ulaştığı sonuç isabetli olsa dahi, sigorta bedelinin ödenmemesinin gerekçesi, sigortacının sözleşmeden dönmesi değil, sigorta ettirenin kastı ve illiyet bağının bulunması sebebiyle TTK m.1439/II gereğince sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünden kurtulmasıdır. Bir an için mülga Hayat Sigortaları Genel Şartları'nın C.2.2. maddesinde sigortacının dönme hakkının düzenlendiği iddia edilse dahi, nispi emredici nitelikteki TTK m.1439/II'nin aleyhine olan bu hükmün uygulanabilmesi mümkün değildir.

[375]Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.275-278; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.308; Şeker Öğüz, 2004, **a.g.k.**, s.647; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.157. Aksi yönde bkz. Erbaş Açıkel, 2019, **a.g.k.**, s.155-161; Somer, 2001, **a.g.k.**, s.759. ETTK m.1290 kapsamında irade sakatlığına ilişkin hükümlerin uygulanmasının mümkün olmadığı; buna karşılık ETTK m.1370'in açık yollaması sebebiyle, denizcilik rizikoları yönünden BK m.28-31 hükümlerinin uygulanabileceği yönünde bkz. Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.156-158. Yanılma (hata) durumunda TBK hükümlerinin uygulanamayacağı; buna karşılık aldatma (hile) durumunda TBK hükümlerinin uygulanabileceği, zira TTK'da aldatma sebebiyle sigortacının uğrayacağı zararlarla ilgili bir düzenleme yapılmadığı yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.269-274. Somer, olması gereken hukuk bakımından, EVVG m.22'deki gibi sigortacının hileye (aldatmaya) ilişkin hükümlere dayanabileceğine ilişkin bir düzenlemeye gidilmesini tavsiye etmektedir. Bkz. Somer, 2001, **a.g.k.**, s.763. Nitekim Alman hukukundaki bu düzenleme, VVG m.22'de de yer almıştır. Buna karşılık TTK'da da bu yönde bir tercih yapılmamıştır ve kanaatimizce bu tercih, aldatmaya ilişkin hükümlerin uygulanmaması yönündeki görüşümüzü desteklemektedir.

[376]Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.278; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.74; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.309; Şeker Öğüz, 2004, **a.g.k.**, s.643 dn.8. Alman hukukunda sigorta ettirenin sözleşmesi öncesi ihbar külfetine ilişkin hükümlerin özel olarak düzenlendiği, bu sebeple culpa in contrahendoya dayanarak talepte bulunulamayacağı yönünde bkz. BGH, Urteil vom 07.02.2007 – IV ZR 5/06. Aksi yönde bkz. Erbaş Açıkel, 2019, **a.g.k.**, s.162-163; Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.316.

[377] Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.263; Erbaş Açıkel, 2019, **a.g.k.**, s.162; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.278-279. Kanaatimizce bu ihtimalde inşaat sigortası sözleşmesi hiç kurulmadığı için TTK hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün olmadığından, çatışan hüküm de bulunmamaktadır. Dolayısıyla culpa in contrahendo sorumluluğunun tartışılmasının da anlamı olmayacaktır. Buna karşılık Aydın, sözleşmenin kurulmasından sonra sigortacının TTK uyarınca sözleşmeden dönmesi durumunda, yaptığı masrafları culpa in contrahendo sorumluluğu kapsamında talep edebileceği görüşündedir. Bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.263. TTK m.1439/I'de sigortacıya tanınan sözleşmeden dönme hakkı yanında böyle bir hak tanınmaması dikkate alındığında, anılan görüşe katılmıyoruz.

Sigortacının, ihbar külfetinin ihlaline ilişkin yaptırımlara dayanamayacağı durumlar

Sigortacının sözleşmeden dönme hakkını kullanamayacağı haller Türk Ticaret Kanunu'nun 1442. maddesinde düzenlenmiştir. Her ne kadar bu hükümde sadece "Cayma hakkının düşmesi"nden söz edilmişse de hükmün, diğer tüm yaptırımlara da uygulanacağı kabul edilmektedir[378]. Dolayısıyla bu hükümde düzenlenen hallerin varlığında sigortacı sözleşmeden dönemeyecek, prim farkı talep edemeyecek ve tazminatta indirim yapamayacaktır. Söz konusu hükümde birbirinden farklı üç hal düzenlenmiş olmakla birlikte, sigortacının haklarını kullanamayacağı haller bu üç halle sınırlı değildir.

Birinci olarak, Türk Ticaret Kanunu'nun 1442. maddesinin (a) bendine göre, sigortacı açık veya örtülü olarak sözleşmeden dönme hakkını kullanmaktan vazgeçebilir. Sigortacının sözleşmeyi devam ettirme yönündeki açık bir irade beyanının varlığında sorun yoktur. Buna karşılık külfetin ihlal edildiğini öğrenen sigortacının, ihtirazi kayıt koymaksızın primi kabul etmesi[379], sigorta tazminatını ödemesi[380] örtülü vazgeçmeye örnek olarak verilebilir.

İkinci olarak, külfetin ihlaline sigortacı veya temsilcisi sebebiyet vermişse, sigortacı ihlalden doğan haklarını kullanamayacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1442. maddesinin (b) bendinde düzenlenen bu durumda, sigortacının ihlalde kusurlu olup olmamasının önemi yoktur ve ihlal, aktif veya pasif davranışla gerçekleşebilir[381]. Bu durum özellikle sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesinde söz konusu olabilir[382]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde düzenlenen bu yükümlülük kapsamında sigortacı, inşaat sigortası sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri yazılı olarak sözleşme yapılmadan önce sigorta ettirene bildirmelidir. Bu

---

[378]Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.334; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.460; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.135.
[379]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.313; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.143; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.224.
[380]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.313; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.253; Öztan, 1966, **a.g.k.**, s.143; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.135.
[381]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.316.
[382]Ağsakal, 2005, **a.g.k.**, s.188; Aydın, 2018**, a.g.k.**, s.65; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.257; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.149-150. Alman hukukunda VVG m.19/V'te sigortacının ihlale dayanan haklarını kullanabilmesi için sigorta ettireni bilgilendirmesi gerektiği açıkça ve ayrıca belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rüffer, Halbach und Schimikowski, 2020, **a.g.k.**, §19 Rn.70-71. Benzer düzenlemenin TTK'da da yer alması gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018**, a.g.k.**, s.65.

yükümlülüğe uymayan sigortacının, külfetin ihlalinden doğan haklarını kullanamaması hakkaniyete de uygundur. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin II. fıkrası da göz ardı edilmemeli ve sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğü ihlal edilmiş olmasına rağmen, sigorta ettiren 14 gün içinde buna itiraz etmemişse, sigortacının haklarını kullanabileceği kabul edilmelidir[383].

Üçüncü olarak, sigortacının sözleşmeden önce sigorta ettirene soru sorduğu veya soru listesi verdiği hallerde, sigorta ettiren tarafından cevapsız bırakılan soru olmasına rağmen inşaat sigortası sözleşmesi yapılmışsa, yine sigortacı kanundan doğan haklarını kullanamayacaktır. Ancak bunun için cevaplanmayan soru ile ihlal arasında illiyet bağı bulunması gerektiği kabul edilmektedir[384]. Benzer şekilde sigorta ettirenin beyanlarında açık belirsizlik veya çelişkiler olmasına rağmen, sigorta ettirene yeni soru sormayan, durumu aydınlatmayan sigortacının da hakkı düşmekte ve konu yine Türk Ticaret Kanunu'nun 1442. maddesinin (c) bendi kapsamında değerlendirilmektedir[385].

Dördüncü olarak, Türk Ticaret Kanunu'nun 1438. maddesine göre, sigortacı kendisine bildirilmeyen önemli hususu bildiği ve bilmesi gerektiği[386] hallerde haklarını kullanamayacaktır[387]. Zira burada bildiği bir önemli hususla ilgili istediği primi talep edebilecek, rizikoyu kapsam dışında bırakabilecek hatta sözleşmeyi hiç yapmayabilecekken, bunları göz ardı edip sözleşme yapan sigortacının sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlaline dayanan sonuçlardan yararlanması mümkün değildir[388]. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 1438. maddesinde, gerçek durumu bilen veya bilmesi gereken sigortacının sözleşmeden dönemeyeceği düzenlenmişse de sadece sözleşmeden dönme değil, diğer yaptırımlar da gündeme gelmemelidir. Bir başka anlatımla bu gibi durumlarda sigorta ettirenin ihbar külfetini ihlalinde kasıt veya ihmal ayrımına

---

[383]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.190.
[384]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.323; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.136.
[385]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.329-330.
[386]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.336; Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.255. Örneğin sigortacının kendisine sunulan bir bilgi veya belgeyi dikkate almamasının bu nitelikte olduğu yönünde bkz. Eroğlu, 2005, **a.g.k.**, s.256. Yargıtay 11.HD, 26.02.2018, E.2016/8061, K.2018/1415 sayılı kararına göre, "…dava şirket tarafından sunulan belgelerden, davacının 2006 tarihinden her yıl diğer rahatsızlıklarının yanıdna kalp rahatsızlığından da tedavi olduğu ve bu durumun poliçe hasar durumu kısmında yer aldığı, bu nedenle davalı sigorta şirketinin davacının kalp rahatsızlığından haberdar olduğu anlaşılmaktadır…" (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1296).
[387]Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.330; Şeker Öğüz, 2010, **a.g.k.**, s.143. Aslında bu ihtimalde sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal ettiğinden söz edilemeyeceği, ihlal bulunmadığına göre sigortacının doğmayan haklarını kullanmasının da mümkün olmadığı yönünde bkz. Aydın, 2018, **a.g.k.**, s.335-336.
[388]Sigortacının önemli hususu bildiğini ispat yükü sigorta ettiren üzerindedir. Bkz. Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.195.

gidilmemeli ve durumu bilen veya bilmesi gereken sigortacının sorumluluğunun doğduğu kabul edilmelidir[389].

Beşinci olarak, sigortacının ihlali gösterebilecek nitelikte veriler olmasına rağmen, riziko incelemesi yaptırmamasının da haklarını kullanmayı engelleyici nitelikte olduğu kabul edilmektedir[390].

İnşaat Sigortası Genel Şartları bağlamında hukuki sonuçlar

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfeti başlığı altında son olarak sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlale özel sonuçlar bağlayan İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.2. maddesi incelenmelidir[391]. Türk Ticaret Kanunu ile sözleşme

---

[389]Buna karşılık Yargıtay 17.HD, 19.06.2019, E.2016/19983, K.2019/7782 sayılı kararında, "…tanık banka çalışanı…beyanında, …'yü banka müşteri olması nedeniyle tanıdığını, hasta olduğu dönemde evine giderek sözleşme şartlarının gereği görüşme yapmadan hayat sigortasını imzalatmadığını, poliçenin düzenlendiği zamanı hatırlamasa da kanser hastası olduğunu bildiğini belirtmiştir…Bu durum karşısında; davalı sigorta şirketi acentesi sıfatı ile sözleşmeyi yapan dava dışı bankanın poliçenin imzalanması sırasında uzun yıllar çalıştıkları müşterileri olan davacıların murisinin kanser hastası olduğunu bilebilecekleri, murisinin dış görünüşünden önemli bir rahatsızlığı olduğunun herkes tarafından anlaşılabileceği, davalı sigorta şirketi yetkililerinin davacıların murisinin kanser hastası olduğunu bilmemesinin hayatın olağan akışına uygun olamayacağı…yine de bu hususun muris tarafından açıkça poliçede belirtilmediği anlaşılmaktadır…TTK'nın 1439/2. maddesinin ilk cümlesindeki ihmal suretiyle beyan yükümlülüğüne uymama hali için tazminattan indirim gerektiğinin düzenlendiği de gözetilmeden…" diyerek, sigorta bedelinden indirim yapılması gerektiğini vurgulamıştır (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.545-546). Söz konusu karara katılabilmek mümkün değildir. Zira kredi sözleşmesini yapan aynı zamanda sigortacının acentesi olan banka personeli, sigorta ettirenin kanser olduğunu bildiğini kabul etmiştir. Burada artık sigortacının, sözleşme öncesi durumu bildiği kabul edilmeli ve sigorta bedelinden herhangi bir indirim yapılmamalıdır. Ayrıca bkz. bkz. Yargıtay 17.HD, 12.06.2019, E.2016/15599, K.2019/7380 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 04.02.2021, E.2019/5106, K.2021/735 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1285-1286). Acente kredi kuruluşunu temsilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini yapan banka çalışanının bilgisinin, sigortacının bilgisiyle eşdeğer olduğu yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.337.

[390]Ağsakal, 2015, **a.g.k.**, s.143-144.

[391]Belirtilen hükmün önemi sebebiyle burada aynen yer alması isabetli olacaktır:

Sigortacı bu sigortayı sigorta ettirenin rizikonun hakiki durumunu bildirmek üzere teklifname, poliçe ve eklerinde yazılı beyanına dayanarak kabul etmiştir.

Sigorta ettirenin beyanı hakikate aykırı veya eksik ise, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek hallerde:

a) Sigorta ettirenin kasdı varsa, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren 1 ay içinde sözleşmeden cayabilir ve riziko gerçekleşmiş ise tazminatı ödemez. Cayma halinde sigortacı prime hak kazanır.

b) Sigorta ettirenin kasdı yoksa ve bu durum rizikonun gerçekleşmesinden evvel anlaşılırsa sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta poliçesini feshetmek veya rizikonun ağırlığına uygun prim farkını almak suretiyle yürürlükte tutmak şıklarından birini seçer.

Sigortacı tarafından yapılan fesih ihbarı postaya veya notere verildiği tarihten itibaren 15 gün sonra öğleyin saat 12.00'de hüküm ifade eder ve işlemeyen sigorta müddetine ait prim aşağıdaki uygulamaya tabi olur:

I.Fesih esas inşaat devresi içinde olursa işlemeyen sigorta müddetine ait prim gün esasına göre iade olunur. Ayrıca bakım devresi teminatı bahis konusu ise bu devreye ait prim de tamamen iade edilir.

öncesi beyan külfetinin ihlaline bağlanan yaptırımlar, esaslı değişikliklere uğramasına rağmen, maalesef Genel Şartlar'ın değiştirilmemesi sebebiyle hükümler arasında ciddi çelişkiler ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrası gereğince sigorta ettiren lehine düzenleme yapılabileceği dikkate alınarak, hükümde sigorta ettiren lehine yapılan değişiklikler dikkate alınacak; buna karşılık sigorta ettiren aleyhine hükümler yerine Türk Ticaret Kanunu uygulanacaktır. Genel Şartlar'da düzenlenen bazı hükümlerle ilgili yukarıda açıklama yapıldığından, burada sadece açıklama yapılmayan hususlar incelenecektir.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.2. maddesinin II. fıkrasının (a) bendinde, sigorta ettirenin kastı düzenlenmektedir. Bu düzenleme gereğince, sigortacının riziko gerçekleşmeden sözleşmeden dönebilmesi için ihbar külfeti kasıtlı olarak ihlal edilmelidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin I. fıkrasında sigorta ettirenin kusur durumuyla ilgili hiçbir düzenleme yapılmamasının sonucu olarak, sigorta ettiren kusursuz olsa dahi sigortacı sözleşmeden dönebiliyorken, Genel Şartlar'da kusur dahi yeterli olmamakta, mutlaka kasıt aranmaktadır. Anılan düzenleme sigorta ettiren lehine olduğu için geçerlidir, ancak menfaatler dengesine ne kadar uygun olduğu tartışılmalıdır. Sigortacı sözleşmeden döndüğünde, prime de hak kazanmaktadır. Hükümde, Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak sigortacının prim farkı talep ederek sözleşmeyi ayakta tutabilmesi düzenlenmemiştir. Ancak prim farkı ödenerek sözleşmenin ayakta tutulabilmesi sigorta ettirenin lehine olacağından, sigortacı prim farkı talep edebilmelidir[392]. Bununla birlikte sigorta ettirenin kastı yoksa, sigorta ettiren prim farkını kabul etmediğinde dahi sigortacı sözleşmeden dönemeyecektir. Düzenlemede rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta tazminatının ödenmeyeceği belirtilmektedir. Halbuki Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin II. fıkrasında bunun için ihlal ile riziko arasında illiyet bağı aranmaktadır. Dolayısıyla Genel

---

II.Fesih bakım devresinde vuku bulursa bu devreye ait primden iade yapılmaz. Sigorta ettiren talep edilen prim farkını kabul etmediğini 15 gün içinde bildirdiği takdirde akit feshedilmiş olur ve işlemeyen sigorta müddetine ait prim iade edilir.
c)Süresinde kullanılmayan cayma, fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.
d) Sigorta ettirenin kasdı bulunmadığı hallerde riziko:
1- Sigortacı durumu öğrenmeden önce veya,
2-Sigortacının fesih ihbarında bulunabileceği süre içinde veyahut,
3- Bu ihbarın hüküm ifade etmesi için geçecek süre içinde gerçekleşirse, sigortacı tazminatı tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre belirler.

[392]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.122.

Şartlar'daki düzenleme, ancak illiyet bağı varsa uygulanabilecek [393] ve sigortacı tazminat ödemeyecektir[394].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.2. maddesinin II. fıkrasının (b) bendinde ise, sözleşme öncesi ihbar külfetinin kasıt olmaksızın ihlali düzenlenmiştir. Sigortacı külfetin ihlalini rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenirse sözleşmeyi bir ay içinde feshedebilecek veya prim farkı talep ederek sözleşmeyi yürürlükte tutabilecektir. Öncelikle hükümdeki sözleşmenin feshi, Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin I. fıkrasında düzenlenmemiş bir yaptırım türüdür. Buna karşılık anılan hüküm ilk bakışta sözleşmeden dönmeye göre sigorta ettirenin daha lehinedir. Zira feshin hüküm ve sonuçları ileri etkili olduğundan, sözleşme feshedilmesine rağmen süreçte riziko gerçekleşirse, sigortacı rizikodan sorumlu olacaktır. Buna karşılık eğer riziko gerçekleşmemişse bu düzenleme sigorta ettiren aleyhinedir. Çünkü bu ihtimalde sigorta ettiren, fesih tarihine kadar işlemiş primden sorumlu olacak ve sigortacı bu primi sigorta ettirene iade etmeyecektir. Hükümdeki sigortacının prim farkı talebine ilişkin düzenleme Türk Ticaret Kanunu ile uyumlu olduğundan herhangi bir özellik arz etmemektedir. Sadece sigorta ettirenin prim farkına ilişkin cevap süresi 15 gün olarak belirtilmiştir, ki bu düzenleme de sigorta ettiren lehine olduğundan yine geçerli kabul edilmelidir.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.2. maddesinin II. fıkrasının (b) bendinde, feshin ne zaman hüküm ve sonuç doğuracağı da açıkça düzenlenmektedir. Buna göre fesih ihbarı postaya veya notere verildiği tarihten itibaren 15 gün sonra öğlen saat 12.00'de hüküm ifade etmektedir. Görüldüğü üzere hükümde muhataba varma yerine, irade beyanının verildiği tarih esas alınmaktadır. Fesih gerçekleştiğinde işlemeyen süreye ilişkin prim ile bakım devresi primi iade edilecek; eğer fesih bakım devresinde gerçekleşirse bu devreye ilişkin prim iade edilmeyecektir.

Sigorta ettirenin kastının bulunmadığı durumlarda riziko sigortacı durumu öğrenmeden önce veya sigortacının fesih iradesini kullanabileceği süre içinde ya da ihbarın hüküm ifade etmesi için gerekli süre içinde gerçekleşirse sigorta tazminatı, tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre

[393] İlliyet bağına ilişkin bir ayrım yapmaksızın sigortacının sigorta tazminatını ödeme yapmayacağı yönünde bkz. Algün, 2013, a.g.k., s.118.
[394] Bu farklılığın temel sebebi ETTK m.1290'da illiyet bağının düzenlenmemesi ve ihlal ile riziko arasında illiyet bağı bulunmasa dahi sigortacının sözleşmeden dönebilmesidir.

belirlenecektir. Bu düzenleme genel itibariyle sigorta ettiren lehine olmakla birlikte hükümde, Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinin II. fıkrasından farklı olarak illiyet bağına ilişkin düzenleme yer almamaktadır. Halbuki sigorta tazminatından indirim yapılabilmesi için ihlal ile riziko arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Ayrıca Kanun'da ancak kusurlu sigorta ettiren yönünden yaptırım öngörülmüşken, Genel Şartlar'da sigorta ettirenin kusuruna ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısıyla hükmün, sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlalinde kusuru bulunmayan sigorta ettirenler yönünden Türk Ticaret Kanunu karşısında uygulanabilmesi mümkün değildir[395].

4.2.1.2. Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfeti

Sigorta ettiren için inşaat sigortası sözleşmesinin kurulmasından önce getirilen ihbar külfeti her zaman tek başına yeterli olmayabilir. Çünkü sigorta ilişkisinde amaç, başta belirlenen riziko – prim dengesinin, sözleşme süresince korunmasıdır[396]. Gerçekten sigorta ettiren, sözleşme yapılmadan önce, ihbar külfetini eksiksiz şekilde yerine getirmiş olmasına rağmen, sözleşme süresi içinde, değişik durumlar oluşabilir. Değişiklik, dengeyi bozmuyorsa riziko ağırlaşmasından da söz edilmez[397]. Buna karşılık değişiklik, dengeyi sigortacı aleyhine bozuyorsa, riziko ağırlaşması[398]; sigortacı lehine bozuyorsa riziko hafiflemesinin veya rizikonun tamamen yok olmasının bulunduğu[399] kabul edilir.

---

[395]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.254.

[396]E. Akgün (2012). Türk hukuk ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL) çerçevesinde rizikonun ağırlaşması ve hafiflemesi, *https://www.academia.edu* (Erişim Tarihi: 14.09.2021), s.4; K. Şenocak (2018b). Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama ve rizikonun ağırlaşması halinde ağırlaşan rizikoyu ihbar külfeti, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.201; Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.63-64; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.464; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.73, 374. Buradaki dengeden kastın, tarafların edimlerinin objektif olarak birbirlerine denk olması değil, tarafların edimlerin denk olduğu konusunda subjektif olarak kanıda bulunması olduğu yönünde bkz. H. Bilgeç (2021). Covid-19 tedbirlerinin karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk (trafik) sigortası primi üzerindeki etkileri, *Covid-19 ve Hukuk Sempozyumu*. On İki Levha: İstanbul, s.153 dn.22.

[397]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.113; Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.13; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.228; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.57.

[398]Akgün, 2012, **a.g.k.**, s.4; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.229; Kayıhan ve Yıldız, 2018, a.g.k., s.16; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.216; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.163.
Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.14.

[399]Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.172-173; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.113; A. O. Hacıömeroğlu (2021). Covid-19 pandemisi etrafında alınan tedbirlerin bazı sigorta türleri bakımından rizikonun hafiflemesine etkisi, *Ticaret Hukuku Sempozyumu 2021 9-12 Şubat 2021 Bildiri Kitabı*. Ankara: Yetkin, s.441. Hacıömeroğlu, aktif ve / veya pasif sigortası ile muhtelif rizikolara karşı sigortalanan gece kulübünün pandemi tedbirleri

Riziko ağırlaşması, Türk Ticaret Kanunu'nun 1444 ve 1445. maddesinde özel olarak düzenlendiğinden[400], rizikoyu ağırlaştıran haller taraflarca inşaat sigortası sözleşmesinde ayrıca kararlaştırılmamış ve düzenlenmemiş olsa dahi uygulama alanı bulacaktır. Bununla birlikte inşaat sigortası sözleşmesinde, sigorta ettiren veya diğer ilgililere bazı özel külfetler yüklenmesi mümkündür ve bu külfetlerin ihlali halinde Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesi uygulanacaktır. Bir hususun sözleşmesel külfet olarak belirlenmesi, riziko ağırlaşmasına ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı anlamına gelmemelidir. Zira inşaat sigortası sözleşmesinde bazı özel külfetlerin düzenlenmiş olması, riziko ağırlaşmasına ilişkin hükümlerin uygulanmaktan vazgeçildiği şeklinde yorumlanmamalıdır[401].

Belirtmek gerekir ki, riziko ağırlaşması, sigortalanan rizikonun tamamen değişmesinden farklıdır. Buna göre riziko ağırlaşmasında, rizikonun tamamında değil, onu belirleyen faktörlerde değişiklik söz konusuyken; rizikonun tamamen değişmesinde, sigortalanan riziko tamamen ortadan kalkarak, inşaat sigortası sözleşmesinin korumadığı bir başka tehlike ortaya çıkmaktadır. Bu halde ortaya çıkan yeni rizikoyla ilgili taraf iradeleri arasında bir uyuşma bulunmadığından, yeni riziko inşaat sigortası sözleşmesi kapsamı dışında değerlendirilecektir[402].

---

kapsamında tamamen kapatılması durumunda, TTK m.1408'in uygulanması gerektiğini, zira artık sigorta sözleşmesiyle teminat altına alınan zararın gerçekleşme ihtimalinin kalmadığını, sigortacının rizikoyu taşıdığı döneme ait prime hak kazanacağı, sözleşmenin geçersizliğinden sonraki döneme ilişkin primlerin ise sigorta ettirene iade edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Hacıömeroğlu, 2021, **a.g.k.**, s.441-442. Yazarın verdiği örnekte rizikonun hafiflediği tartışmasız olmakla birlikte, menfaatin tamamen ortadan kalktığını söyleyebilmek mümkün değildir. Zira pandemi döneminde alınan tedbirlerin geçici tedbirler olduğu, bu tedbirlerin gelişmelere göre gözden geçirildiği ve değiştiği görülmektedir. Bu ihtimalde sigorta sözleşmesinin sona erdiği kabul edildiğinde, gece kulübü yeniden açıldığında sigorta koruması devreye girmeyecek ve sigorta ettiren yönünden ciddi hak kayıpları gündeme gelecektir. Dolayısıyla tedbirlerin geçici niteliği de dikkate alınarak, TTK m.1433/I gereğince primde indirimin gündeme gelmesi daha isabetlidir. Covid-19 tedbirlerindeki değişikliğin devamlılık unsuru taşıdığı, dolayısıyla bu yönden de TTK m.1433/I'in uygulanma şartlarının sağlandığı yönünde bkz. Bilgeç, 2021, **a.g.k.**, s.163.

[400] Bu düzenlemenin aslında sigorta hukukuna özgü sözleşmenin uyarlaması niteliğinde olduğu, özel düzenleme bulunduğundan TTK m.1451 uyarınca riziko ağırlaşmasında TBK m.138'e göre uyarlama talep edilemeyeceği, sigorta sözleşmesine TBK m.138'in uygulanacağına ilişkin bir hükmün konulmasının dahi bunu sağlamayacağı yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.65-67, 445. Buna karşılık TBK m.138 uyarınca sigorta sözleşmesini fesheden sigortacının bu gerekçesinin ve hasar sonrası durumun sigortacı yönünden aşırı ifa güçlüğü yaratıp yaratmadığının araştırılması gerektiğine ilişkin bkz. İstanbul BAM 12.HD, 28.05.2020, E.2018/1480, K.2020/532 (Lexpera).

[401] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.467. Riziko ağırlaşması teşkil etmeyecek nitelikteki değişikliklerin TTK anlamında riziko ağırlaşması olarak kabul edileceğine ilişkin sözleşme hükümlerinin TTK m.1452/III karşısında geçersiz olacağı yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.105.

[402] Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.317; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.229-230.

4.2.1.2.1. Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin kapsamı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinin I. fıkrasına göre, sigorta ettiren sözleşme süresince, sigortacının izni olmaksızın rizikoyu ağırlaştıracak davranış ve işlemlerde bulunamayacaktır. Her ne kadar bu hükümde, 'tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemler'den söz edilmişse de riziko ağırlaşmasında dikkate alınması gereken tek husus, tazminat miktarının artması değildir. Çünkü burada önemli olan sigorta ettirenin davranış veya işleminin tazminat tutarını artırması değil, rizikonun gerçekleşme ihtimalini veya rizikonun etkisini artırıp artırmadığıdır[403].

Riziko ağırlaşması, subjektif ve objektif riziko ağırlaşması olarak ikiye ayrılmaktadır[404]. Subjektif riziko ağırlaşması, sigorta ettirenin veya onun izniyle üçüncü kişilerin eylemi ile gerçekleşmekteyken; objektif riziko ağırlaşması, üçüncü bir kişinin eylemiyle[405] veya hiç kimsenin eylemi olmaksızın gerçekleşmektedir[406]. Örneğin, inşaatın yapıldığı bölge üçüncü derece deprem kuşağındayken, yeni yapılan araştırmalar sonucunda sahanın birinci derece deprem bölgesi ilan edilmesi, alınan bir idari karar

---

[403]Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.159; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.217; Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.203; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.355; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.181-182. Riziko ağırlaşmasının tanımı ve unsurları için bkz. Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.41-53. Yargıtay 11.HD, 08.10.2020, E.2019/832, K.2020/3949 sayılı kararında, "…davacı ile davalı arasında 26.02.2014 tarihinde sigorta sözleşmesi yapıldığı, 10.04.2014 tarihli Ortaklar Kurulu Kararı ile dava dışı şirketin Türkiye pazarından çekilme kararı aldığı, 08.08.2014 tarihinde davacının iş akdinin sonlandırıldığı ve 12.08.2014 tarihinde davacının davalıya başvuruda bulunduğu, bu başvurunun 18.08.2014 tarihinde davalı tarafından reddedildiği anlaşılmaktadır. Davacının dava dışı şirkette satınalma grup müdürü pozisyonunda görev yapmakta olduğu da nazara alındığında, dava dışı şirket tarafından alınan Türkiye pazarından çekilmeye ilişkin ortaklar kurulu kararından iş akdinin son bulduğu 08.08.2014 tarihine kadar haberdar olmadığı düşünülemez. Bu itibarla, mahkemece davacının sigorta sözleşmesi süresi içinde beyan yükümlülüğünü ihlal etttiği kabul edilerek, TTK'nın 1445/(5). maddesi kapsamında bir değerlendirme yapılması gerekirken…" denilmiştir (SMİP). Bu karara katılabilmek mümkün değildir. Zira sigorta sözleşmesinin konusu, sigorta ettirenin işsiz kalma rizikosunun teminat altına alınması olup, süreç içinde sigorta ettirenin durumu bilip bilmemesinin önemi bulunmadığı gibi, ihbarda bulunması gereken bir bilgi de yoktur. Buna karşılık sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce sigorta ettirenin bir bilgisinin bulunduğu tespit edilirse konu, TTK m.1439 vd. kapsamında değerlendirilebilecektir.

[404] Yener, subjektif riziko ağırlaşmasını da kusurlu ve kusursuz subjektif ağırlaşması olarak ikiye ayırmakta, kusursuz subjektif ağırlaşmasının objektif riziko ağırlaşmasına yaklaştığını kabul etmekte, kusursuz riziko ağırlaşmasında sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştıran faktörleri bildiği ve fakat bunların rizikoyu ağırlaştıran niteliğe haiz olduğunun bilincinde olmamasının mümkün olduğunu belirtmektedir. Ayrıntılı açıklama ve örnekler için bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.338-342.

[405]İstisnai olarak bazı durumlarda sigorta ettirenin davranışının da objektif riziko ağırlaşmasına sebep olabileceği, özellikle sigorta ettirenin davranışının iradi olmadığı durumlarda, objektif riziko ağırlamasından söz edilmesi gerektiği, bu duruma araçtaki arızayı bilmeksizin aracı kullanmaya devam eden sigorta ettirenin davranışının örnek olarak verilebileceği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.350.

[406]Akgün, 2012, **a.g.k.**, s.4; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.123-124; Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.160; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.126; Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.65-67. Bu iki riziko ağırlaşmasını birbirlerinden ayıran özelliğin, ağırlaşmanın sigorta ettirenin iradesine bağlanıp bağlanamaması olduğu yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.299. Riziko ağırlaşmasına ilişkin ayrıntılı örnekler için bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.127-132.

sonucunda inşaat sahasına girişin yasaklanması[407], alarm sisteminin bozulması[408], inşaat şantiyesinin hemen yanına akaryakıt istasyonu yapılması[409] objektif riziko ağırlaşması; inşaatta geceleri bulunacak güvenlik görevlisinin işine son verilmesi ve güvenlik görevlisi istihdam edilmemesi, subjektif riziko ağırlaşması kabul edilecektir[410]. Subjektif riziko ağırlaşmasında sigorta ettiren rizikoyu ağırlaştırmama, eğer ağırlaştırmışsa bunu ihbar külfeti altındayken; objektif riziko ağırlaşmasında sigorta ettirenin tek külfeti, gerçekleşen ve kendisince bilinen[411] riziko ağırlaşmasını sigortacıya ihbar etmektir[412].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinin I. fıkrasında, subjektif riziko ağırlaşması düzenlenmiştir[413]. Çünkü hükümde sigorta ettirenin veya onun izniyle bir başkasının[414] davranış ve işlemlerinden[415] söz edilmektedir. Her ne kadar, Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinin I. fıkrasında, II. fıkrasından farklı olarak, 'onun izniyle başkası' ifadesi yer almamışsa da kanaatimizce her iki fıkra birlikte değerlendirilmeli ve ister sigorta ettirenin isterse sigorta ettirenin izniyle bir başkasının davranışları, subjektif riziko ağırlaşmasının konusunu oluşturmalıdır. Çünkü sigorta ettirenin

---

[407]Yener, bu gibi objektif riziko ağırlaşmalarının sadece bir sigorta ettirene değil, çok sayıda riziko ettireni içeren riziko topluluklarını etkilemesi sebebiyle, bu riziko ağırlaşmalarını genel objektif riziko ağırlaşması olarak ifade etmektedir. Bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.343-345.

[408]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.351.

[409]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.117.

[410]Bu durumun rizikoyu hafifleten durumda bir değişiklik olduğu yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.140. Riziko ağırlaşmasına ilişkin farklı ve ayrıntılı örnekler için bkz. Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.58-63; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.111-144.

[411]Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.89.

[412]Kender, 2021, **a.g.k.**, s.310; Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.210-211; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.343. ETTK m.1291'e göre sigorta ettirenin objektif riziko ağırlaşmasını ihbar külfetinin bulunmadığı yönünde bkz. Franko, 1992, **a.g.k.**, s.112.

[413]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.230; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.312; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.468.

[414]"Bir başkası" ifadesinin üçüncü kişi olarak anlaşılması gerektiği, üçüncü kişinin davranışından hukuken sigorta ettirenin sorumlu olduğu kişiler dışında kalan kişi olarak anlaşılması gerektiği; zira zaten sigorta ettirenin hukuken sorumlu olduğu kişilerin TTK m.1412 kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.329.

[415]Her ne kadar TTK m.1444/I'de işlemden söz edilmekteyse de buradaki işlem sözcüğünün göz ardı edilmesi gerektiği, davranışın işlemi de kapsayıcı nitelikte bulunduğu, işlem sözcüğünün hukuki işlem olarak değerlendirilmemesi gerektiği, çünkü riziko ağırlaşmasının konusunun daima bir maddi fiil olacağı, buna karşılık hukuki işlemin gerçekleştirilmesi suretiyle rizikonun ağırlaştırılamayacağı yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.300. Yazarın görüşüne genel olarak katılmakla birlikte, bazı durumlarda rizikoyu ağırlaştıran sebebinin bir hukuki işlem olabileceği kanaatindeyiz. Örneğin işverenin hukuki sorumluluğunu sigorta eden işveren sorumluluk sigortasında, sigortalı işverenin sürekli olarak hizmet aldığı iş sağlığı ve güvenliği şirketinin danışmanlık sözleşmesini feshetmesi ve bu hizmeti almayı bırakması, bu sigorta türü yönünden bir riziko ağırlaşması olarak değerlendirilebilecektir. Sigorta ettirenin sözleşmeyi feshetmesi bir hukuki işlem olmakla birlikte, bunun hükümde geçen geniş anlamlı davranış sözcüğünün kapsamına girdiği açıktır. Krş. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.301.

izniyle[416] davranan başkasının davranışları subjektif riziko ağırlaşmasının bir alt türü olarak kabul edilmelidir ve sigorta ettiren bu kişinin rizikoyu ağırlaştırmasına da izin vermemekle yükümlüdür[417]. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinde, sigortalıdan söz edilmemiş olmasına rağmen, Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesi gereğince, sigorta sözleşmesinden haberdar sigortalının davranış veya işlemleri sonucu meydana gelen riziko ağırlaşması da bizzat sigorta ettirenin meydana getirdiği riziko ağırlaşması niteliğindedir[418]. Buna karşılık sigorta ettirenin izni olmaksızın üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen davranışlar, objektif riziko ağırlaşması kapsamında değerlendirilecektir[419].

Sigortacının izniyle riziko ağırlaşmasına sebep olabilecek davranışlarda bulunan sigorta ettirenin bu davranışı, riziko ağırlaşması sonucunu doğurmayacaktır. Sigortacı, en geç rizikonun gerçekleşmesinden önce buna izin vermelidir[420]. Burada sigortacının izin iradesini beyan etmiş olması yeterli olup, bu beyanın rizikonun gerçekleşmesinden önce sigorta ettirene ulaşmış olması aranmamalıdır. Benzer şekilde sigortacının talebiyle gerçekleştirilen bir eylem sonucunda riziko ağırlaşmışsa, sigortacı kanundan doğan haklarını kullanamayacaktır[421].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinde, sigorta ettirenin hareketsiz kalması sonucu oluşan riziko ağırlaşması ihtimali ayrıca düzenlenmemiştir. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1291. maddesinde de bu durum açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen, sigorta ettirenin hareketsiz kalmasının da riziko ağırlaşmasına sebep olabileceği kabul ediliyordu[422]. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu bakımından da aynı sonuca varılmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinde açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, maddede 'davranış'tan söz edilmiştir ve davranış terimi icrai

---

[416]Sigorta ettirenin açık izninin aranması gerektiği, buna karşılık iznin zımnen verilemeyeceği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.331-332.
[417]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.328-329.
[418]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.479; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.119-120, 327. Sigorta sözleşmesinden haberdar olmayan sigortalı için, rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin bulunmadığı yönünde bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.230; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.217. ETTK m.1291'de düzenlenen bu külfetin sigortalıya da uygulanacağı yönünde bkz. Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.20, 93. Nitekim İSGŞ m.C.4/X'da gereksiz bir şekilde bu husus açıkça belirtilmiştir.
[419]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.330.
[420]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.473.
[421]Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.212-213.
[422]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.117; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.229; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.58-59. Rizikonun tamamen değişmesine ilişkin örnekler için bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.60-61.

hareketler[423] gibi, pasif davranışları da kapsamalıdır[424]. Dolayısıyla inşaat sigortası sözleşmesi kapsamında, sigorta ettirenin inşaat şantiyesinde bulunan alarm sistemi arızalanmasına rağmen, bu arızayı gidermemesi veya inşaata uzun süre ara verilmesi[425] bir riziko ağırlaşması olarak değerlendirilmelidir[426].

Meydana gelen değişikliğin riziko ağırlaşması olarak değerlendirilebilmesi için, değişikliğin sigortacının kararını etkileyecek nitelikte olması gerekir. Bir başka ifadeyle, riziko ağırlaşması için değişiklik esaslı olmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nda, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1291. maddesinden farklı olarak, esaslı değişikliğe ilişkin bir vurgu yapılmamış olmakla birlikte, değişikliğin esaslı olması şartı aranacaktır [427] . Buna göre değişiklik sonrası ortaya çıkan durum, sözleşmenin kuruluşunda mevcut olsaydı, sigortacı sözleşmeyi yapmayacak veya farklı şartlarla yapacaksa, değişiklik esaslıdır[428]. Değişikliğin esaslı olup olmadığı, sadece sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigortacı değil, aynı sigorta branşında faaliyet gösteren sigortacıların ilgili değişikliğe ilişkin değerlendirmelerine göre belirlenmelidir[429]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinin II. fıkrasında belirtildiği üzere, inşaat sigortası sözleşmesinde bir durum açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilse dahi,

---

[423]Sigortalı işyerinin bir kısmının tiner üreten bir başka kişiye kiraya verildiği ve yangının tiner boşaltımı sırasında çıkmasında riziko ağırlaşmasının gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiği; sigortacının riziko ağırlaşmasına dayanarak proporsiyon hesabıyla ödeme yapmasının isabetli olduğu yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 05.10.2015, E.2013/12583, K.2015/10148 (SMİP). Araca LPG dönüşümü yapılması ve LPG sisteminin takılmasının rizikoyu ağırlaştırdığı yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 02.12.2019, E.2018/5746, K.2019/11354 (SMİP).

[424] TTK m.1444/I'in lafzının açık olduğu, "davranış veya işlemde bulunulması" ifadesinin aktif bir davranışa işaret ettiği, dolayısıyla ancak aktif davranışların rizikonun ağırlaşması kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.310, 318. Ayrıca rizikonun yapmama yoluyla gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, objektif riziko ağırlaşmasında sigorta ettirenin dengeleme külfeti altında bulunup bulunmadığına ilişkin ayrıntılı açıklama ve tartışmalar için bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.311-316. Sigorta ettirenin rizikonun dengelenmesine ilişkin külfeti bulunmadığı için bu külfetin TTK m.1449'a göre sözleşmesel külfet olarak düzenlenebileceği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.317-318.

[425]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.115.

[426]Bkz. ve krş. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.472-473.

[427] Yener, 2020, **a.g.k.**, s.221-222. ABBL m.B3-2.1.3'te de riskin önemsiz artışlarında, bir riziko ağırlaşmasından söz edilemeyeceği belirtilmiştir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A3.2 Rn.5-6.

[428]Akgün, 2012, **a.g.k.**, s.5; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.262; Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.57; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.228; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.223. İstanbul BAM 17.HD, 25.11.2021, E.2018/2516, K.2021/1364 sayılı kararında, "…Davacının leasing yolu ile aldığı ve iş yerine kurdurduğu makinenin davalı sigorta şirketi tarafından sigortalandığı, sigortalının teminata konu makine üzerinde kapasite ve verimliliği arttırmak amacı ile değişiklik yaptığı, yangının makinenin elektrik aksamından çıktığı, davacı tarafından yapılan değişikliğin rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlem niteliğinde bulunup bulunmadığı konusunda delillerin değerlendirilmediği anlaşılmıştır…" denilerek, dolaylı olarak değişikliğin esaslı olup olmadığının araştırılması gerektiği vurgulanmıştır (SMİP).

[429]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.225.

ağırlaşmanın esaslı olması unsuru burada da aranacaktır[430]. Genel ilke gereğince değişikliğin esaslı olduğunu ve rizikonun ağırlaştığını ispat yükü sigortacıdadır[431].

Riziko ağırlaşmasının tespitinde önceki durum ile sonraki durum kıyaslanırken riziko durumunun bütününe bakılmalıdır[432]. Zira özellikle inşaat sigortası gibi paket sigortalarda meydana gelecek değişiklikler rizikoyu hem ağırlaştırıcı hem de hafifletici etki yaratabilir. Meydana gelen değişikliklere rağmen, sigortacının sözleşme sırasında dikkate aldığı toplam rizikoda artış yoksa, riziko ağırlaşmasından söz edilmemelidir[433]. Yine riziko ağırlaşmasından söz edebilmek için değişiklik, sürekli nitelik taşımalıdır[434]. Sigorta ettirenin tehlikeyi artıran davranışı derhal rizikoya sebep olmuşsa, riziko ağırlaşmasına ilişkin hükümler uygulanmaz ve sigortacı sigorta tazminatını, riziko ağırlaşmasına ilişkin hükümleri uygulamaksızın ödemek zorundadır[435]. İnşaat sigortası sözleşmesinin yapıldığı sırada sigortacı tarafından öngörülebilecek değişikliklerde riziko ağırlaşmasından söz edilmez. Çünkü sigortacı ileride meydana gelebileceğini öngördüğü değişiklikleri hesaba katmalı ve sözleşmeyi ona göre yapmalıdır[436].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesindeki ifade dikkate alındığında, sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfeti, sözleşmenin kurulmasından itibaren başlayacaktır[437]. Sigorta ettirenin bu külfete tâbi olması için inşaat sigortası sözleşmesinin yapılması yeterli olup, Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesinin I.

---

[430]Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.178; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.185. Nitekim PEICL m.4:201'deki düzenlemenin de bu şekilde olduğu yönünde bkz. Akgün, 2012, **a.g.k.**, s.6.

[431]Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.75; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.274-275.

[432]Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.13; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.469; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.277-278.

[433] Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.117; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.470. Bu gibi durumlarda meydana gelen değişikliklerin somut sonucuna bakılması ve buna göre rizikonun ağırlaşıp ağırlaşmadığının değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.117.

[434]Akgün, 2012, **a.g.k.**, s.5; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.201; Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.156-157; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.260; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.77; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.229; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.310; Köroğlu Ölmez, 2016, **a.g.k.**, s.276; Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.50; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.356; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.470; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.149; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.207; Yücel, 2006b, **a.g.k.**, s.2546. Buna karşılık değişikliğin belli bir süre devam etmesinin şart olmayıp, uzun süre devam etmeye elverişli olmasının yeterli olduğu yönünde bkz. Kaner, 1994, **a.g.k.**, s.318; Şenocak, 2000a, s.227. Değişikliğin devamlı olması gerekmekle birlikte, kalıcı veya kesintisiz olmasının aranmayacağı yönünde bkz. Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.50. Konuyla ilgili ayrıntılı değerlendirme ve örnekler için bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.197-220.

[435]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.471.

[436]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.229; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.309; Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.49; Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.205; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.471; Yücel, 2006b, **a.g.k.**, s.2546.

[437] Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.54; Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.202. Geçmişe etkili sigortada, sözleşmenin kurulmasından önceki değişikliklerin riziko ağırlaşması olarak değerlendirilmeyeceği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.177; Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.197. VVG m.23/I'den hareketle, rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin sigorta ettirenin sözleşmeyi kurmaya yönelik beyanından veya sözleşme öncesi ihbar külfetini yerine getirdiği andan itibaren başladığı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.470.

fıkrası anlamında sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlaması şart değildir[438]. Sözleşmenin kurulması anından itibaren başlayan rizikoyu ağırlaştırmama külfeti, rizikonun gerçekleşmesinin kesin gözüyle bakılabildiği ana kadar geçerlidir ve rizikonun gerçekleşmesinin kesin gözüyle bakıldığı andan itibaren, artık rizikoyu ağırlaştırmama külfeti değil, zararı önleme ve azaltma külfeti gündeme gelecektir[439]. Sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma külfeti kapsamındaki davranışları sonucunda riziko gerçekleşmemesine rağmen, rizikonun ağırlaşması mümkündür. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin IV. fıkrası gereğince bu ağırlaşma esaslı olmadığından, rizikonun ağırlaşması kapsamında değerlendirilmemelidir[440].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinin II. fıkrasında sigorta ettiren için ihbar külfeti getirilmiştir. Buna göre sigorta ettiren riziko ağırlaşmasına sebep olabilecek bir durum ortaya çıktığında ve bundan haberdar olduğunda[441], bu durumu belirli sürelerde sigortacıya ihbar edecektir[442]. Ancak söz konusu hükümde, I. fıkradan farklı durumlar düzenlenmiştir[443]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinin I. fıkrasında sadece subjektif riziko ağırlaşması düzenlenmiş olmasına rağmen, II. fıkrasında objektif riziko ağırlaşması da düzenlenmiştir. Zira hükümde sigorta ettirenin bilgisi dışındaki davranış ve işlemlerden kaynaklı riziko ağırlaşmasına da yer verilmiştir[444]. Söz konusu düzenleme gereğince sigorta ettiren veya sigorta ettirenin izniyle bir başkası, rizikoyu ağırlaştırıcı nitelikte işlemlerde bulunursa veya sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş hususlardan birisi[445] gerçekleşirse derhal; bu işlemler

---

[438]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.228; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.171.
[439]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.178.
[440]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.179-180.
[441]Sigorta ettirenin ihbar külfetinin ancak ağırlaşmadan müspet olarak haberdar olunma anından itibaren doğacağı yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.390-391.
[442]TTK m.1444/II'de, ihbar külfeti altındaki kişi açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, buradaki ihbar külfetinin sigorta ettirene ait olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.481. Gerçekten hükümde net bir özne olmamakla birlikte, külfetin sigorta ettirende olduğu anlaşılmaktadır. Ancak özellikle sigortadan haberdar olan ve rizikoyu ağırlaştırmama külfeti altında bulunan sigortalının durumunun da ayrıca incelenmesi gerekir. Kanaatimizce sigortadan haberdar olan ve TTK m.1412 gereğince, rizikoyu ağırlaştırmama külfeti kapsamında bulunan sigortalı, aynı şekilde TTK m.1444/II'deki ihbar külfetine de tâbi olmalıdır. Nitekim ETTK'da da açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen sigortadan haberdar olan sigortalının da ihbar külfetine tâbi olduğu yönünde bkz. Bozer, 1965, **a.g.k.**, s.166; Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.92-93; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.228; Yücel, 2006b, **a.g.k.**, s.2547. Aksi yönde bkz. Ünan, 1998a, **a.g.k.**, s.214.
[443] Bu düzenlemenin eleştirisi için bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.480.
[444] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.262-263; Kender, 2015, **a.g.k.**, s.274.
[445] Sigorta sözleşmesiyle kararlaştırılan değişikliğin de yine esaslı bir değişiklik olması gerektiği, esaslı olmayan değişikliklerin sözleşme ile kararlaştırılsa dahi bir riziko ağırlaşması olarak

sigorta ettirenin bilgisi dışında gerçekleşmişse bunun öğrenilmesinden itibaren on gün içinde durum sigortacıya ihbar edilmelidir[446]. Görüldüğü üzere kanun koyucu burada iki farklı durumu düzenlemiştir. Buna göre sigorta ettiren, riziko ağırlaşmasına sebep olacak nitelikteki işlemi bizzat yapıyorsa veya bunun bir başkası tarafından yapılmasına izin veriyorsa, durumu derhal ihbar edecektir. Burada kullanılan 'derhal' terimi, makul olan en kısa süre olarak anlaşılmalı[447] ve somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Buna karşılık, kendi bilgisi dışında gerçekleşen objektif riziko ağırlaşması niteliğindeki işlemler için sigorta ettirene on günlük bir süre tanınmıştır. Sigorta ettirene fazladan on günlük süre tanınması haklı olarak eleştirilmektedir[448]. Çünkü sigorta ettirenin bilgisi olmadan önce zaten riziko ağırlaşmıştır ve sigortacının on gün daha aynı şartlarla sorumlu tutulması isabetli bir çözüm olmamıştır. Sigorta ettiren tarafından yapılacak ihbar için bir şekil şartı getirilmemiştir[449]. İhbarın on günlük süre içinde yapılması yeterli olup, ayrıca ihbarın aynı süre içinde sigortacıya ulaşması aranmamalıdır[450]. Çünkü burada sözleşmeyi sona erdiren veya değiştiren bir irade beyanı değil, bir durumun ihbar edilmesi söz konusudur.

Bu başlık altından son olarak belirtmek gerekir ki, her ne kadar İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.4. maddesinin I. fıkrasının (b) bendinde objektif riziko ağırlaşmasını kastedecek şekilde sigorta ettirenin açık veya zımni rızası olmaksızın bir başka kişinin davranışlarının ihbarından söz edilmişse de objektif riziko ağırlaşması,

---

değerlendirilemeyeceği, zira TTK m.1452/III gereğince, TKK m.1444 ve 1445'in nispi emredici nitelikte olduğu yönünde bkz. Ayli (2012), **a.g.k.**, s.273; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.360-361. Sözleşmeyle belirlenen riziko değişikliklerinin, TTK anlamında riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilmesi için TTK'daki şartların sağlanması gerektiği, aksine bir yorumun durumu sigorta ettiren aleyhine genişleteceği ve bunun caiz olmadığı; TTK'daki özensiz ifadenin yerine "sözleşmede açıkça rizikonun ağırlaşması teşkil edebileceği kabul edilen riziko değişikliği" ifadesi kullanılması yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.354-355.

[446]Her ne kadar İSGŞ m.C.4/I-b'de sekiz günlük bir süre yer almakla birlikte, TTK m.1452/III gereğince bu süre yerine nisbi emredici nitelikte ve sigorta ettiren lehine olan TTK m.1444/I'deki on günlük süre uygulanmalıdır. Bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.131; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.271. ETTK döneminde kaleme alınmış genel şartlardaki sekiz günlük sürelerin sigorta ettiren aleyhine olması sebebiyle ve geçersiz olduğu yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.415.

[447] Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.101; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.411-412.

[448] Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.179-180; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.274; Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.102; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.481. Buna karşılık TTK m.1444/II'de sübjektif ve objektif riziko ağırlaşması yönünden bir ayrım yapılmadığı, 10 günlük sürenin azami süre olarak belirlendiği, dolayısıyla objektif riziko ağırlaşmasında da ihbar külfetinin derhal yerine getirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.411-414.

[449]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.133; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.219; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.416.

[450] Aksi yönde bkz. Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.80; Kayıhan & Bağcı (2016), s.232; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.219; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.389. Burada yapılacak ihbar, yenilik doğurucu nitelikte bir irade beyanı olmadığından, yapılacak ihbarın on günlük süre içinde sigortacıya ulaşması aranmamalıdır. Krş. yuk. s.77 dn.338.

üçüncü kişinin davranışı olmaksızın da ortaya çıkabileceğinden, bu hükmün tüm objektif riziko ağırlaşmalarını ve sigorta ettirenin ihbar külfetinin bu durumları da kapsadığı kabul edilmelidir[451].

4.2.1.2.2. Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin ihlali

Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinde sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin ihlalinin hüküm ve sonuçları çok ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Gerçekten 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1291. maddesinde sadece bir maddede üç fıkra olarak düzenlenen bu külfetin iki ayrı maddede toplam dokuz fıkrada düzenlendiği görülmektedir. Yeni düzenleme çok ayrıntılı olmakla birlikte, başarılı olmaktan uzaktır. Genel olarak doktrinde eleştirilen bu hükmün gerekçesi de maalesef aydınlatıcı nitelikte değildir [452] . Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesi yedi fıkradan oluşmasına rağmen, madde gerekçesi sadece bir kısa paragraftan oluşmaktadır ve hükmün içeriğine ilişkin hiçbir somut bilgi vermemektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin I. fıkrasında, sözleşme süresi [453] içinde henüz rizikonun gerçekleşmediği dönemdeki sigortacı hakları düzenlenmiştir. Buna göre sigortacı, henüz riziko gerçekleşmeden önce riziko ağırlaşmasını öğrendiği tarihten itibaren bir ay[454] içinde inşaat sigortası sözleşmesini feshedebilecek veya prim

---

[451]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.409.

[452]Eleştiriler için bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.316; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.484.

[453] TTK m.1445/I'deki sürenin şekli süreyi ifade ettiği, zira sigorta ettirenin bu külfetinin sigorta sözleşmesinin kurulmasıyla başladığı yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.436.

[454]ETTK m.1291/II'deki sekiz günlük sürenin bu kadar uzatılması eleştirilmelidir. Riziko ağırlaşmasının öğrenilmesiyle sigorta ettireni bir an önce belirsizlikten kurtarmak yerine, genelde bir yıllık süreyle yapılan sigorta sözleşmesi için bu kadar uzun bir sürenin belirlenmesi isabetli değildir. Krş. Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.115. Nitekim İSGŞ m.C.4/II'de bu süre sekiz gün olarak belirlenmiştir. Bu düzenlemenin sigorta ettirenin lehine olması sebebiyle geçerli olduğu yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.127-128; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.266. Makine kırılması sigortası bakımından aynı yönde bkz. Saat, 2017, **a.g.k.**, s.111. Buna karşılık bir aylık sürenin sigortacının gerekli değerlendirmeleri yapabilmesi için uygun olduğu yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.442-443. ETTK döneminde ihdas edilmiş genel şartlardaki sekiz günlük sürenin, sigorta ettirenin aleyhine olabileceği, çünkü bu kadar kısa sürede prim farkını belirlemesi çok zor olan sigortacının, sigorta sözleşmesinin feshini tercih edeceği, bu sebeple genel şartlardaki sürelerin geçersiz kabul edilerek doğrudan TTK'daki sürenin uygulanması gerektiği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.445. Yazarın görüşüne genel itibariyle iştirak ediyoruz. Kanaatimizce ETTK'ya göre kaleme alınan genel şartlardaki sürelerde doğrudan TTK'nın uygulanması isabetli olacaktır. Bununla birlikte, genel şartların sigorta sözleşmesinin ayrılmaz bir parçası olduğu, ilgili sigorta branşında uygulanması zorunluluğu dikkate alındığında, anılan görüşün uygulanma kabiliyeti düşüktür.

farkı[455] talep edebilecektir[456]. Talep edilen prim farkının on günlük süre[457] içinde kabul edilmesi durumunda[458], prim farkı rizikonun ağırlaşması anından itibaren talep edilecektir[459]. Buna karşılık prim farkının kabul edilmemesi yine inşaat sigortası sözleşmesinin feshi sonucunu doğuracaktır. İnşaat sigortası sözleşmesi on günlük sürenin sonunda sona ermekle birlikte, sigorta ettirenin bu süreyi beklemeksizin prim farkı talebini reddettiği durumda, bu ret beyanının sigortacıya ulaşmasıyla birlikte sözleşmenin sona erdiği kabul edilmelidir[460]. Görüldüğü gibi, burada inşaat sigortası sözleşmesini doğrudan feshetmek veya prim farkını talep etme konusunda sigortacıya bir takdir hakkı tanınmıştır. Ancak sigortacı bu takdir hakkını mutlaka bir aylık hak düşürücü süre içinde kullanmalıdır. Kanun'da prim farkı talep eden sigortacının talebinde, ayrıca fesih beyanında da bulunması düzenlenmemiştir. Kanun'un sadece lafzı dikkate alındığında, prim farkının kabul edilmemesiyle, inşaat sigortası sözleşmesinin kendiliğinden feshedildiğini sonucu ortaya çıkmaktadır[461]. Buna karşılık kanaatimizce feshin tek taraflı bir irade beyanı olduğu, fesih iradesinin açıkça ortaya konulmadığı bir durumda sözleşmenin feshedildiğini kabul etmenin menfaatler

---

[455]Prim farkı, tahakkuk ettirilen primle tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki farktır. Böylece bozulan prim-riziko dengesi sağlanmaktadır. Bkz. Akgün, 2012, **a.g.k.**, s.27; Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.170-171; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.471. Sigortacıya verilen hak, prim farkını talep edebilme yetkisi olup, sigortacının TTK m.1414'e göre tek taraflı olarak prim artırma yetkisi yoktur. Bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.470-471.

[456]Bu hükümde sadece rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin değil, ağırlaşan rizikoyu ihbar külfetinin ihlalinin de düzenlendiği, zira TTK m.1499'da beş yıldan uzun süreli hayat sigortası sözleşmesinde, riziko ağırlaşmasını beyan külfetinin ihlalinde sadece prim farkı talep edilebileceğinin düzenlenmesinin de bu görüşü desteklediği yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.359-360. TTK m.1445/I'de sigorta ettirenin kusur durumuna göre bir ayrım yapılmamasının isabetli olmadığı yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.264.

[457]Bu süre İSGŞ m.C.4/III'te sekiz gün olarak düzenlenmiş olmakla birlikte, TTK m.1445/I'deki on günlük süre sigorta ettiren lehine olduğundan, inşaat sigortasında da sürenin on gün olduğu kabul edilmelidir. Bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.129; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.267. Makine kırılması sigortası bakımından aynı yönde bkz. Saat, 2017, **a.g.k.**, s.111. ETTK döneminde kaleme alınan genel şartların tamamında yer alan buna benzer düzenlemelerin TTK m.1452/III gereğince geçersiz olduğu yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.474.

[458]Sigorta ettirenin sadece prim farkı talebini kabul etmesi yeterli olup, aynı süre içinde prim farkını ödeme zorunluluğu yoktur. Bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.477.

[459] Nitekim İSGŞ m.C.4/VI'da, talep edilecek prim farkının rizikonun ağırlaşmasından sözleşmenin sona ereceği tarihe kadarki süre için talep edilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.128; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.266. Buna karşılık TTK'ya göre taraf iradelerinin uyuşmasıyla primin arttığı, ağırlaşma anından itibaren primin artacağına ilişkin genel şart hükümlerin TTK m.1452/III karşısında geçersiz olduğu yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.476-477. Kanaatimizce taraf iradelerinin uyuşmasıyla prim artmakla birlikte, bu prim artışının rizikonun ağırlaşması anından itibaren geçerli olmasının önünde bir engel bulunmadığın, İSGŞ m.C.4/VI'daki düzenleme geçerlidir.

[460]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.478.

[461]Bu yönde bkz. Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.172; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.267.

dengesine de uymayacağı dikkate alınmalıdır ve sigortacının, fesih iradesini açıkça ortaya koymadığı [462], sadece prim artışından söz ettiği ihtarla sözleşme feshedilmemelidir[463]. Şu halde inşaat sigortası sözleşmesinin feshedilmiş sayılması için prim artışı teklifinde, teklifin kabul edilmemesi halinde sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı açıkça vurgulanmalıdır.

Fesih için öngörülen bir aylık sürede fesih iradesinin bildirilmesi yeterli olmayıp, sigorta ettirene ulaşması şarttır[464]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin I. fıkrasının anlatımı açık olmamakla birlikte, kanaatimizce hüküm hem objektif hem subjektif riziko ağırlaşması durumlarında uygulanacaktır[465]. Zira kanun koyucu burada herhangi bir ayrım yapmadığı gibi, sadece subjektif riziko ağırlaşmasını düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesinin I. fıkrasına da herhangi bir atıf yapmış değildir. Ayrıca henüz rizikonun gerçekleşmediği dönemde riziko ağırlaşmasını öğrenen bir sigortacının, objektif riziko ağırlaşmasına rağmen inşaat sigortası sözleşmesini devam ettirmesini beklemek adil bir çözüm değildir[466]. Kanun koyucu rizikonun ağırlaşmasında sigorta ettirenin kusuruna ilişkin bir ayrım yapmadığından, sigorta ettiren rizikonun ağırlaşmasında ve ihbar külfetinin ihlalinde kusurunun da önemi bulunmamaktadır[467].

Sigortacı, riziko ağırlaşması ortadan kalkmışsa, bir başka ifadeyle değişiklikten önceki duruma dönülmüşse, fesih hakkını kullanamayacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin II. fıkrasında bu durum açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, sadece

---

[462]Örneğin sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün doğmadığı, edim yükümlülüğünün azaldığı, daha az tazminat ödeyeceği yönündeki beyanlarının fesih iradesi olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.208.

[463]Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.209. Hükmün ayrıntılı ve haklı eleştirisi için bkz. Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.171-172; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.267-268. Sadece prim artışı talep edildiği durumlarda sigortacının bu talebi için bir şekil şartı bulunmamakla birlikte, fesih iradesinin de bulunduğu ihtarlar TTK m.18/III'e uygun olarak yapılmalıdır. Buna karşılık Şenocak, bu şekilde bir ayrım yapmamakta ve tarafların tacir olduğu durumlarda TTK m.18/III'ün uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Krş. Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.209.

[464]Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.117; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.485.

[465]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.263; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.313; Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.208. TTK m.1445/I'in genel nitelikte olduğu, objektif riziko ağırlaşmasını da kapsar nitelikte anlaşılabileceği, halbuki hükmün sadece TTK m.1444'te düzenlenen külfete aykırılık halinde uygulanacak yaptırımları düzenlemesi gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.485. Buna karşılık hükümde subjektif ve objektif riziko ağırlaşması yönünden herhangi bir ayrım yapılmamasının isabetli olduğu ve fakat subjektif riziko ağırlaşmasında kusurun ağırlığına göre bir ayrım yapılmamasının isabetli olmadığı yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.264.

[466]Sigortacı lehine düzenlemenin yerinde olmadığı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.485.

[467] Yener, 2020, **a.g.k.**, s.432-433. Bununla birlikte sigortacının haklarını kullanabilmesinin sigorta ettirenin kusurlu külfet ihlaline bağlanmasının TTK m.1452/III'e uygun olduğu yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.434.

fesih hakkına yönelik bir düzenleme yapılmıştır. Ancak sigortacı, rizikonun belli bir dönem ağırlaştığını ileri sürerek prim farkı da talep edememelidir[468]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin VI. fıkrasına göre, sigorta ettirenin kasıtlı olarak ihbar külfetini yerine getirmemesine dayalı olarak inşaat sigortası sözleşmesini fesheden sigortacı, fesih tarihine kadarki prime hak kazanacaktır[469]. Rizikonun ağırlaştığını öğrenen sigortacının buna rağmen, prim tahsil etmek gibi, sözleşmenin devamına razı olduğunu gösterir eylemlerde bulunması, fesih hakkını düşürür[470].

Kanun koyucu, her riziko ağırlaşması durumunda sigortacıya inşaat sigortası sözleşmesini fesih veya prim farkı talep etme hakkı tanımayı adil bulmamış ve Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin IV. fıkrasında düzenlenen durumlarda, sözleşmenin feshedilemeyeceğini ve prim farkı talep edilemeyeceğini hükme bağlamıştır. Buna göre rizikoyu ağırlaştırıcı davranış, aynı zamanda sigortacının menfaatineyse; riziko ağırlaşmasına sigortacının sorumlu olduğu bir olay veya insani bir görevin yerine getirilmesi kapsamındaki davranışlar sebep olmuşsa[471] yaptırım uygulanmayacaktır[472].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin I. fıkrasında fesih veya prim farkı talep konusunda sigortacıya bir aylık süre verilmiştir. Ancak bu süre içinde henüz fesih bildirimi yapılmadan önce veya prim farkı talep edildiği hallerde, prim farkını kabul için gerekli on günlük süre geçmeden önce rizikonun gerçekleşmesi mümkündür.

---

[468]Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.171; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.266-267; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.482-483.

[469]Feshin zaten ileriye etkili olarak hüküm ve sonuç doğurması sebebiyle, sigorta sözleşmesi feshedilse dahi, sigortacının fesih tarihine kadar prime zaten hak kazanacağını, dolayısıyla buradaki düzenlemenin gereksiz olduğu yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.315; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.495.

[470]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.266; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.234; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.221; Omağ, 1985, **a.g.k.**, s.128. Bu ilke, İSGŞ m.C.4/VIII'de de özel olarak düzenlenmiştir.

[471] Yine hayat sigortası yönünden sağlık durumundaki değişikliklerde de sigortacının haklarını kullanamayacağı TTK m.1445/IV'te açıkça düzenlenmiştir. Hayat sigortasında sigortalının sağlık durumunun bozulmasının riziko ağırlaşması olarak kabul edilemeyeceği, çünkü öngörülemez bir durumun bulunmadığı, bu sebeple düzenlemenin gereksiz olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.488. Konumuzla ilgili olmamakla birlikte, şu husus da belirtilmelidir ki, hayat sigortası yaptıran sigortalının değişik amaçlarla kasten vücuduna hastalık alması veya sigorta yaptırmadan önce tedavisiyle ilgili ihbarda bulunan sigortalının hiçbir sebep olmaksızın tedavisini kesmesi sigortacının yaptırım uygulayabileceği riziko ağırlaşması durumlarıdır. Bkz. Yücel, 2006b, **a.g.k.**, s.2546-2547.

[472] TTK m.1445/IV'teki düzenlemenin eksik olduğu, bu maddede sigortacının muvafakati, sigorta ettirenin zaruret hali ve meşru müdafaasına da yer verilmesi gerektiği yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.273.

veya

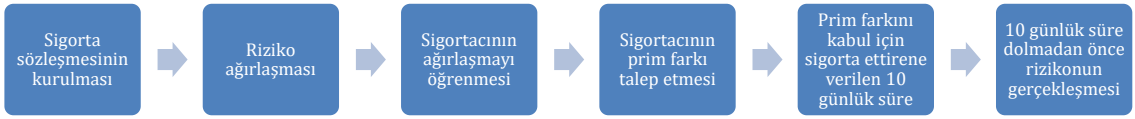

Yukarıdaki tablolarda gösterildiği üzere, Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin VII. fıkrasında, belirtilen bu ihtimaller düzenlenmiştir. Buna göre, sigortacıya tanınan fesih bildirim süresi olan bir ay veya feshin hüküm ifade etmesi için gerekli süre içinde, yapılan değişiklikle[473] illiyet bağı olan bir riziko gerçekleşirse, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki orana göre sigorta tazminatı ödeyecektir[474]. Hükümdeki "feshin hüküm ifade etmesi için verilen süre" ifadesinden anlaşılması gereken, sigortacının yaptığı fesih bildiriminde ayrıca bir süre vermesi veya prim farkı için öngörülen on günlük süredir[475]. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin VII. fıkrası, sigortacının henüz rizikonun gerçekleşmediği dönemde riziko ağırlaşmasını öğrenmesine ilişkin bir hükümdür ve bu bağlamda Kanun'un 1445. maddesinin I. fıkrasıyla bağlantılıdır. Dolayısıyla bu hükmün, rizikonun gerçekleşmesinden sonra uygulanması gereken Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin V. fıkrasıyla da bir ilgisi bulunmadığından[476], bu fıkranın, V. fıkradan önce yer alması daha isabetli olurdu.

---

[473]TTK m.1445/VII'nin ifadesinden bu hükmün sadece subjektif riziko ağırlaşmasına uygulanabileceği yönünde bkz. Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.208-209; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.516-517.

[474]Hiç sigorta edilmeyecek rizikolarda alınması gereken primden de söz edilemeyeceği, bu ihtimalde primin sıfır kabul edilebileceği ve bu ihtimalde sigortacının ödeme yükümlülüğünden tamamen kurtulacağı, halbuki kanun koyucunun amacının orantısal bir ödeme yapılmasını sağlamak olduğu yönünde bkz. Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.69. Henüz rizikonun gerçekleşmediği dönemde sigorta sözleşmesini fesheden sigortacının, fesih beyanı sigorta ettirene ulaşana kadar gerçekleşecek rizikolardan dolayı sorumlu tutulmasının isabetli olmadığı yönünde bkz. Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.168.

[475]Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.68-69; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.496.

[476]Ünan'a göre, TTK m.1445/VII rizikonun gerçekleştiği durumlarda uygulanacak bir hükümdür ve riziko, henüz fesih hüküm doğurmadan önce gerçekleşmiş olmaktadır. Bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.495. Ancak kanaatimizce TTK m.1445/V, rizikonun gerçekleşmesinden sonra riziko ağırlaşmasını ve ihbar külfetinin ihlal edildiğini öğrenen sigortacının durumunu düzenlemektedir. Buna karşılık henüz rizikonun gerçekleşmediği dönemde riziko ağırlaşmasından haberdar olan sigortacının hakları TTK m.1445/I'de düzenlenmiştir. TTK m.1445/VII'de açıkça sözleşmenin feshinden söz edilmektedir ve fesih hakkı rizikonun gerçekleşmediği dönemde sigortacıya verilmiştir. Her ne kadar TTK m.1445/V'te de

Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin V. fıkrasında, riziko ağırlaşmasını rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenen sigortacının uygulayabileceği yaptırımlar düzenlenmiştir[477]. Hükümde farklı durumlar için farklı yaptırımlar getirilmiş olmakla birlikte, tüm durumlar için ortak olan ilke, sigortadan haberdar olan sigortalının da bu hüküm kapsamında değerlendirileceğidir. Kanun koyucu bu hükümde sigorta ettirenin kusuruna göre farklı yaptırımlar getirmiştir.

Birinci olarak, sigorta ettirenin ihmaliyle meydana gelen değişiklik, riziko ağırlaşmasına sebep olmuşsa ve bu durum ihbar edilmemişse, ihmalin derecesine göre sigorta tazminatından indirim yapılacaktır[478]. Bu durumda sigorta ettirenin ihmalinden söz edildiğinden, ihmalin hafif veya ağır olmasının önemi yoktur. Ancak ihmalin derecesi arttıkça, tazminattan yapılacak indirim de artacaktır.

İkinci olarak, riziko ağırlaşması sigorta ettirenin kasti bir davranışı sonucu meydana geliyorsa, değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında illiyet bağı olup olmadığına bakılacaktır. Değişiklikle gerçekleşen riziko arasında illiyet bağı varsa, sigortacı sözleşmeyi feshedebilecek[479] ve fakat sigorta tazminatı ödemeyecektir[480].

---

sigortacının sigorta sözleşmesini feshedebileceğinden söz edilmişse de buradaki feshin TTK m.1445/VII'deki fesihten farklı olduğu açıktır. Zira TTK m.1445/VII'de sigortacıya tanınan fesih bildirim süresi veya feshin hüküm ifade etmesi için verilen süreden söz edilmekteyken, TTK m.1445/V'te fesih için böyle bir süre verilmediği, bu sürenin sadece I. fıkrada yer aldığı görülmektedir. Aksine bir yorum yapıldığı takdirde, sigorta ettirenin kastına dayalı olarak riziko gerçekleştikten sonra inşaat sigortası sözleşmesini fesheden sigortacının, sigorta tazminatını ödemek zorunda olduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca TTK m.1445/V'teki düzenlemenin, m.1445/VII'nin uygulama alanını sınırladığı ve öncelikle uygulanması gerektiği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.517-518.

[477] Bu sebeple hükümdeki "etki edebilecek nitelikte" ifadesinin, "etki etmişse" şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Şenocak, 2018b, **a.g.k.**, s.211.

[478] TTK m.1445/V'in birinci cümlesinde, "söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise" ifadesinin tamamı riziko ağırlaşmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla bu ifade yerine sadece "riziko ağırlaşması"ndan söz edilmesi yeterli olurdu.

[479] Sigortacının fesih hakkının doğmasının yeterli olmadığı, bu hakkın kullanılması gerektiği, aksi taktirde burada belirtilen yaptırımdan yararlanılamayacağı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.494. TTK m.1445/V'te açıkça sözleşmenin feshedilmesinden söz edildiğinden, sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünden kurtulmak isteyen sigortacının sözleşmeyi feshetmesi gerekmektedir. Bununla birlikte fesih, ileriye etkili hüküm ve sonuç doğuracağından ve fesihten önce riziko gerçekleştiğinden fesih tek başına sigortacıyı koruyamayacağından, kanun koyucu sadece feshi yeterli görmemiş, aynı zamanda sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulacağını da açıkça düzenlemiştir.

[480] TTK m.1445/V'te sigortacının ödeme yükümlülüğü olmadığına dair bir düzenleme yapılmasının yeterli olacağı, fesih ile ödeme borcundan kurtulma sonuçlarının birbiriyle bağdaşmadığı yönünde bkz. Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.70-71; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.490, 492; Yener, 2020, **a.g.k.**, s.498. Yine TTK m.1445/V'te kullanılan 'fesih' teriminin isabetli olmadığı, zira Kanun'un başka maddelerinde geçmişe etkili fesih için 'cayma' teriminin tercih edildiğini, sözleşme feshedildiğinde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulamayacağı yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.315. Fesih hakkının sigortacı için fayda sağlamayacağı, burada sigortacıya cayma ve sigorta dönemine ait primin tamamını tahsil edebilme imkanı tanınmasının isabetli olacağı yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.269; Saat, 2017, **a.g.k.**,

Buna karşılık, değişiklikle gerçekleşen riziko arasında bir illiyet bağı yoksa, sigortacı sözleşmeyi feshedemeyecek ve ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını ödeyecektir[481].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin V. fıkrasında, sigorta ettirenin ihmali veya kasti davranışlarına bazı sonuçlar bağlanmış olmakla birlikte, buradaki ihmal veya kastın sadece rizikoyu ağırlaştıran duruma ilişkin mi olduğu, yoksa bu durumun sigortacıya ihbar edilmesini de kapsayıp kapsamadığı net değildir. Hükümdeki "…sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün saptandığı takdirde…" ifadesinin nasıl anlaşılacağı tartışmalıdır. Bu hükmün sözünden hareket eden birinci görüşe göre, hem değişikliğe sebep olan davranış hem de bunun sigortacıya bildirilmemesinde ihmal veya kast araştırılmalıdır[482]. Buna karşılık ikinci görüşe göre, bu hükümdeki "ve" bağlacı "veya" olarak anlaşılmalıdır ve sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırma külfetini ihlal etmesi veya bu durumu ihbar etmemesi durumlarında da yaptırım uygulanabilmelidir[483]. Nihayet katıldığımız üçüncü görüşe göre, hüküm subjektif ve objektif riziko ağırlaşması yönünden farklı şekilde anlaşılmalıdır. Bu görüş uyarınca subjektif riziko ağırlaşmasında sigorta ettirenin rizikoyu kasten ağırlaştırmasında bu yaptırım uygulanmalı, sigorta ettirenin ayrıca ihbar külfetini de kasten ihlal edip etmediği incelenmemeli; objektif riziko ağırlaşmasında ise sigorta ettirenin riziko ağırlaşmasına kasten sebep olması mümkün olmadığından sadece ihbar külfetinin kasten ihlali aranmalıdır[484].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin V. fıkrası bakımından incelenmesi gereken bir başka husus, fıkrada yer alan üç cümle arasındaki uyumsuzluktur. Fıkranın birinci cümlesinde, sigorta ettirenin ihmalinden ve değişikliklere ilişkin beyan külfetine

---

s.110. Feshin geçmişe etkili kabul edilmesi sonucunda sigortacının edim yükümlülüğünden kurtulabileceği, buna karşılık sigorta sözleşmesinin sürenin sona ermesi sebebiyle sona erdiği durumlarda, sigortacının edim yükümlülüğünden de kurtulamayacağı, bu sebeple hükümdeki "sigortacı sözleşmeyi feshedebilir" ifadesinin yazılmamış sayılması gerektiği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.498.
Doktrindeki bu eleştiriler isabetli olmakla birlikte, kanun koyucu burada sözleşmenin feshedilmesinden söz ettiği için, sözleşmenin fesih anına kadar hak edilen primler sigortacıda kalmaya devam edecektir. Ayrıca bu hükümde, sigorta tazminatının ödenmeyeceğine ilişkin özel düzenleme getirilmiş olduğundan, sözleşme feshedilmiş olmasına rağmen, sigortacı, sigorta tazminatını ödemeyecektir.

[481]İlliyet bağının bulunduğunun varsayım olarak kabul edilmesi, illiyet bağının bulunmadığını sigorta ettirenin ispatlaması gerektiği yönünde bkz. Yener, 2020, **a.g.k.**, s.506.

[482]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.490.

[483]Ayli, 2011, **a.g.k.**, s.167.

[484]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.495-497.

aykırılıktan söz edilmekteyken, ikinci ve üçüncü cümlelerde bu ifadelere yer verilmeyerek doğrudan sigorta ettirenin kastından söz edilmektedir. Acaba bu durumda sigorta ettirenin davranışındaki kasta mı bakılacak, yoksa ihbar külfetinin ihlalindeki kasıt durumu da araştırılacak mıdır? Her ne kadar burada sadece rizikonun ağırlaşmasına etki eden davranıştaki kasıt durumunun araştırılması gerektiği savunulmuşsa da [485] , kanaatimizce söz konusu fıkra bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Buna göre rizikonun gerçekleşmesinden sonra tespit edilen riziko ağırlaşmalarında, ihmal ve kasta göre farklı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenleme yapılırken de henüz ilk cümlede açıkça değişikliğe ilişkin ihbar külfetinin ihlalinden de söz edilmiştir. Kanun koyucunun genel ilkeyi -başarısız da olsa- belirlemesinden sonra, her cümlede aynı hususu yeniden tekrar etmesini beklemek isabetli bir yaklaşım olmayacaktır. Dolayısıyla sigorta ettirenin kasıtlı davranışı sonucu oluşan riziko ağırlaşması değil, sigorta ettirenin kasıtlı olarak ağırlaşmayı ihbar etmemesi de dikkate alınmalıdır.

Son olarak 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'na göre kaleme alınan ve bu bölümde ayrıca belirttiğimiz -ihbar, fesih süreleri gibi- hususlar dışında İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.4. maddesinin de incelenmesi isabetli olacaktır. Genel Şartlar'ın C.4. maddesinin IV. fıkrasında fesih ihbarının hüküm ifade etmesi için gerekli süre düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre fesih, ihbarın postaya veya notere verilmesinden itibaren sekiz gün sonra saat 12.00'de hüküm ve sonuç doğuracaktır. Buna karşılık Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin I. fıkrasında sigorta ettirene prim farkının kabulü için on günlük süre tanındığı dikkate alındığında, bu hükmün uygulanabilme kabiliyeti bulunmamaktadır. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrasına göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1445. maddesinin sigorta ettiren aleyhine değiştirilmesi hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.4. maddesinin VIII. fıkrasında ise, sigortacının bazı davranışlarının sigortacının fesih ve prim farkı talep edebilme hakkını ortadan kaldıracağı açıkça düzenlenmiştir. Hükümde bu davranışlara örnek olarak sigortacının prim tahsil etmesi gösterilmiş olmakla birlikte, "gibi" ifadesinden buradaki saymanın sınırlı sayı ilkesine tâbi olmadığı anlaşılmaktadır.

---

[485]Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.71; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.493.

4.2.1.3. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar ve sigortacının araştırma yapmasına izin verme külfeti

Rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte, sigorta ettirenin yerine getirmesi gereken başka külfetler ortaya çıkmaktadır. Yukarıda incelenen külfetlerin temel amacı prim ve riziko dengesini sağlamak iken, burada inceleyeceğimiz külfetin temel amacı, rizikonun gerçeklemesinden sonra sigortacının gerekli araştırmaları yapması, gerekli önlemleri almasının sağlanmasıdır[486]. Zira sigortacı, çoğu kez sigorta ettirenin bu külfetlerini yerine getirmesiyle rizikodan haberdar olacak, gerekirse riziko ve zarara ilişkin araştırma yapacaktır. Belirtmek gerekir ki, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinden sonraki külfetlerinden birisi de zararın artmasını önleme ve azaltma külfetidir. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinde, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlar için de sigorta ettirene bazı külfetler yüklendiğinden, zararı önleme ve azaltma külfeti ayrı bir başlık altında incelenecek[487]; bu bölümde sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar etme ve sigortacının araştırma yapmasına izin verme külfeti açıklanacaktır.

4.2.1.3.1. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar ve sigortacının araştırma yapmasına izin verme külfetinin kapsamı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesinin I. fıkrasına göre, sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğini [488] öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya [489] ihbar etmelidir. Hükümden de anlaşılacağı üzere, sigorta ettirenin ihbar külfetinin doğabilmesi için öncelikle sigorta ettiren, bu rizikodan haberdar olmalıdır. Sigorta

---

[486]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.280; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.236; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.223; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.319; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.154.

[487]Bkz. aşa. s.118-130.

[488]İnşaat sigortası gibi zarar sigortalarında, rizikonun gerçekleştiği anda zarar da doğduğundan, rizikonun gerçekleşmesinden maksat, zararın doğmasıdır. Bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.237; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.225; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.320.

[489] İstanbul BAM 12.HD, 07.02.2019, E.2018/625, K.2019/143 sayılı kararında, "…poliçenin 7.maddesinde yer alan "Jeran" klozu gereğince sigortalının rizikoyu poliçede jeran olarak gösterilen davacı sigorta şirketine ihbar etmesi yeterlidir ve Jeran hasar prosedürünü hem kendi hem de koasürörler adına yürütecektir. O halde poliçe uyarınca Jeran konumunda olup tüm hasar prosedürünü diğer kuasürörler adına da yürütmüş olan davacı sigorta şirketinin dava dışı sigortalıya ödemiş olduğu tutardan, diğer sigorta şirketlerinin payları oranında sorumlu oldukları açık olup, davalının sigortalının yasal sürede ihbarda bulunmadığından bahisle hasar bedelinin hissesine düşen kısmın bir bölümünden sorumlu olmadığı yönündeki savunmasına itibar edilmemiştir…" denildiğinden, müşterek sigortada jeran atanmışsa, ihbarın da sadece jerana yapılması yeterlidir (SMİP).

ettirenin rizikonun gerçekleştiğine ilişkin tahmini yeterli değildir[490]. Örneğin mevsim şartları sebebiyle işlere ara verilen ve herhangi bir çalışanın bulunmadığı bir inşaatta meydana gelen rizikodan haberdar olmayan sigorta ettirenden, bu ihbar külfetini yerine getirmesi beklenmemelidir. Kanun koyucu, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1292. maddesinden farklı olarak, ihbarın yapılması için bir süre öngörmemiş; bunun yerine "gecikmeksizin" terimini tercih etmiştir. Bunun sebebi, hükmün gerekçesinde de belirtildiği üzere ihbar süresinin her olaya göre değişebilmesi ve burada hâkime bir takdir hakkı tanınmasıdır. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrendiğinde bu durumu gecikmeksizin (derhal) sigortacıya ihbar edecektir[491]. Kanun'dan farklı olarak İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.1. maddesinin (a) bendinde ihbar için beş günlük bir süre bulunmaktadır. Söz konusu süre, Kanun'a göre sigorta ettiren lehine olduğundan, sigorta ettirenin beş gün içerisinde yaptığı ihbarlar da gecikmeksizin yapılmış bir ihbar olarak kabul edilecektir[492]. Bununla birlikte her ne kadar İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda beş günlük bir süre öngörülmüşse de bu süreden sonra yapılan ihbarların da yine geçerli olduğu, sigortacının ödeme yükümlülüğünün devam ettiği vurgulanmalıdır. Çünkü 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu yürürlükteyken de ihbar süresinin hak düşürücü bir süre olmadığı, bu süre geçtikten sonra yapılan ihbarın da geçerli olduğu belirtiliyordu[493]. Dolayısıyla hiçbir geçerli mazeret olmaksızın beş günlük süreden sonra yapılan ihbar da geçerli kabul edilecek ve fakat aşağıda inceleneceği üzere şartları varsa sigortacının ödeyeceği tazminatta indirime gidilebilecektir. Somut olayda ihbar külfetini yerine getirmeyi engelleyen bir mücbir

---

[490]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.275.

[491] İhbar süresinin somut olaya göre dürüstlük kuralı uyarınca ilk elverişli fırsatta ihbar edilip edilmediğine göre belirlenmesi gerektiği yönünde bkz. Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.224; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.154; Z. Şeker Öğüz (2021). Sigortacının tazminat ödeme borcu, *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'nu Anma Toplantıları*. İstanbul: On İki Levha, s.168. TTK m.1444'teki "derhal", m.1446'daki "gecikmeksizin" terimlerinin farklı anlamlarda kullanıldığı yönünde bkz. Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.104.

[492]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.143; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.281; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.243.

[493]Yargıtay 11.HD, 20.09.2004, E.2004/8469, K.2004/8442 sayılı kararına göre, "…Hırsızlık Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının B.1.1. maddesinde öngörülen 5 günlük ihbar süresi, Dairemizin yerleşmiş uygulamasına göre hak düşürücü süre değildir. İhbarın kasten geciktirildiği davalı tarafça kanıtlanamadığına göre, mahkemece dava konusu olayda ihbarın geç yapılmasının zararın talep edilmesine engel teşkil etmeyeceği nazara alınarak deliller toplanıp neticesine göre bir karar verilmek gerekirken…" (SMİP).

sebep varsa, ihbar süresi işlemeyecek ve mücbir sebebin ortadan kalkmasıyla birlikte, süre işlemeye başlayacaktır[494].

İnşaat sigortalarında rizikonun gerçekleştiğini kim ihbar edecektir? Bir görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesi, nispi emredici nitelikte olduğundan, bu külfeti sigortalıyı da içine alacak şekilde genişletmek mümkün değildir[495]. Buna karşılık bizim de katıldığımız görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesinin açık düzenlemesi sebebiyle, sigortadan haberdar sigortalı, bu ihbar külfetini yerine getirmelidir[496]. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu'nda, külfeti yerine getirecek kişi için sigorta ettiren terimi kullanılmıştır. Örneğin sözleşme öncesi ihbar külfetini yerine getirecek kişi de sigorta ettiren olarak belirtilmiştir. Buna karşılık bir başkası hesabına yapılan inşaat sigortası sözleşmesinde, bu sigortadan haberdar olan sigortalının da ihbar külfetini yerine getirmesi açıkça aranmaktadır. Dolayısıyla inşaat sigortası sözleşmesinden haberdar olan sigortalı, rizikonun gerçekleştiğini öğrendiğinde, bu durumu sigortacıya bildirmelidir. Nitekim, hasar sonrası yükümlülükleri (külfetleri) düzenleyen İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.1. maddesinde de açıkça sigortalıdan söz edilmiştir. Bununla birlikte özellikle Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamında yaptırılan inşaat sigortasındaki özel durumun da tartışılması gerekir. Yukarıda açıklandığı üzere, kamu ihalesi sözleşmesi kapsamında yapılan inşaat sigortası sözleşmelerinde, yüklenici sigorta ettiren, idare ise sigortalı olmaktadır. İdare tarafından ihalesi ve yer teslimi yapılan bir inşaat sahasında meydana gelen riziko sonrasında, bu rizikoyu sigortacıya kim ihbar etmelidir? Kanaatimizce inşaatı yapan, inşaatla ilgili en geniş şekilde bilgi sahibi olan ve tabi ki sigortacıyla inşaat sigortası sözleşmesini yapan yüklenici, ihbar külfetini yerine getirmelidir. Bu durumda sigorta ettiren yüklenici, sigortalının kendisi olmadığını ileri sürerek, bu külfeti ifa etmekten kaçınamamalıdır. Buna karşılık bir rizikonun gerçekleştiğinin sigortalı idareye bildirilmesinden sonra, sigortalı idare yönünden de ihbar külfetinin doğacağı açıktır[497].

---

[494]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.281; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.319.
[495]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.237; Kayıhan ve Yıldız, 2018, **a.g.k.**, s.21; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.224.
[496]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.281; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.154; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.277.
[497]Sigortacı yönünden ihbarın kim tarafından yapıldığının önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla sigorta ettiren, ihbarın yapılması için yardımcı kişileri de kullanabilir. Bununla birlikte sigorta ettiren, bu

Sigortacı, rizikonun gerçekleştiğini biliyorsa, ayrıca ihbara gerek yoktur[498]. Ancak bu külfetin kapsamına sadece rizikonun gerçekleştiği değil, aynı zamanda rizikoyla ilgili bazı önemli bilgilerin verilmesi de girdiğinden[499], sigortacının rizikoyla ilgili tam bir bilgi sahibi olmadığı durumlarda sigorta ettiren bu önemli bilgileri sigortacıya ihbar etmelidir. Buna göre sigorta ettiren ihbarında, rizikonun ne zaman, nerede ve nasıl gerçekleştiğini, görünüşte nasıl bir zararın oluştuğunu da belirtmelidir. Örneğin bir bölgede gerçekleşen deprem sonucunda, binalar ve tabi inşaatlar ciddi bir şekilde hasarlanmış olsa dahi, sigortalı malın hasarlanıp hasarlanmadığı belli olmadığından, sigortacının rizikodan haberdar olduğu ileri sürülemez[500].

Kanun koyucu, ihbar için özel bir şart getirmediğinden[501], inşaat sigortalarında ihbarın sözlü veya yazılı olarak yapılması mümkündür. Ancak ispat yükü sigorta ettirende olduğundan, sigorta ettirenin ihbarını yazılı, hatta noter aracılığıyla yapması, sigorta ettirenin menfaatine olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1447. maddesinde, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda yer almayan bir hüküm ihdas edilmiştir. Bu maddede birbirine benzer ve fakat aynı zamanda ayrı üç farklı külfetin düzenlendiği görülmektedir. Bu külfetlerden birincisi sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşme uyarınca veya sigortacının talebi üzerine, rizikoyla ilgili bilgi ve belgeleri makul bir süre içinde sigorta ettirene sağlamasıdır[502]. Bu düzenlemenin aslında Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesinin amacını teşkil ettiği kabul edilmektedir[503]. Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmeden önce de genel şartlarda yer alan ve rizikonun gerçekleştiğini bildirme külfetinin uzantısı olan bu külfetin amacı, sigortacının riziko ve hasarla ilgili bilgileri en

---

kişilerin ihmalini ileri sürerek ihbar külfetini ifa etmiş olarak kabul edilemez. Bkz. Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.244.

[498]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.120; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.281; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.244. Aynı yönde Yargıtay TD, 04.10.1960, E.1960/1281; K.1960/2698 (Batider 1962, 2 (3), s.400-401).

[499]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.237; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.245; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.282-283; Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.75.

[500]Benzer şekilde sadece riziko ihbar edilmesine rağmen, tazminat talebi yoksa, gerekli bilgi ve belgeler sigortacıya verilmemişse, örneğin TTK m.1427'ye göre sigortacının temerrüdünden söz edilemeyecektir.

[501]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.281; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.279; Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.75; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.502. Şekil şartı getiren bir genel şartın, kanuna aykırı olacağı yönünde bkz. Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.244-245.

[502]Bilgi ve belge verilmediği sürece TTK m.1427/II gereğince sigortacının ödeme yükümlülüğünün muaccel hale gelmemesi, ayrıca sigorta kapsamında bir rizikonun gerçekleştiğini ispat yükünün sigorta ettirende bulunması dikkate alındığında TTK m.1447'ye ihtiyaç bulunmadığı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.506.

[503]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.244; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.324.

kısa zamanda toplaması, topladığı bilgilere göre sağlıklı bir değerlendirme yapabilmesidir. Bunun için de bilgi ve belgeler makul bir sürede temin edilmelidir. Kanun'daki "makul süre" ifadesi, her somut olaya göre değerlendirilmelidir[504]. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.1. maddesinin (c) bendinde kullanılan "gecikmeksizin" ifadesini de Kanun'a uygun olarak "makul süre" olarak anlamak isabetli olacaktır. Sigorta ettirenin bu külfetinin doğabilmesi için ya sözleşmede açık bir düzenleme bulunmalı[505] ya da bilgi ve belgeler sigortacı tarafından talep edilmelidir[506]. Bu külfet, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.1. maddesinin (c) bendinde açıkça düzenlenmiş olmakla birlikte, aynı hükümde ayrıca sigortacının talebinden söz edildiğinden, sigortacının talebi olmadığı sürece sigorta ettirenin bu külfeti de doğmayacaktır. Ancak sigortacının talebi üzerine sigorta ettiren, sigortacı tarafından sorulmamış bilgileri, talep edilmemiş belgeleri de sigortacıya vermelidir[507]. Bununla birlikte talep edilecek ve sigorta ettiren tarafından temin edilecek bilgi ve belgeler, değerlendirme için gerekli ve ölçülü olmalıdır[508].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1447. maddesinde düzenlenen külfetlerden ikincisi, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiği yerde veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermesidir[509]. Buradaki "diğer ilgili yer" ifadesi, her somut olaya göre belirlenmelidir[510]. Özellikle inşaat sigortası gibi sigortalarda, rizikonun

---

[504]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.289-290; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.291.

[505]Genellikle poliçelerde rizikonun türüne göre talep edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğu, bunların rizikodan sonra sigortacıya ibraz edilmesi gerektiği düzenlenmektedir. Ancak sigortacının talep edeceği bilgi ve belgeler, poliçede yazılı olanlarla sınırlı kabul edilmemeli ve duruma özel hususlar dikkate alınmalıdır. Ayrıca bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.291.

[506]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.507.

[507]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.153-154; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.290. Ayrıca bkz. OLG Köln, 31.05.1990, 5 U 262/89 (r+s 1990, (8), s.284-285).

[508]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.286.

[509]Benzer bir külfet İSGŞ m.C.3/II'de yer almaktadır. Bu hükümde, sigortacının sigorta konusu bina ve tesisleri inceleyebilme hakkı düzenlenmiştir. Buradaki külfet ile TTK m.1447'deki düzenleme birbirine benzemekle birlikte aralarındaki en önemli fark, Genel Şartlar'daki hükmün rizikonun gerçekleşmediği devrede geçerli olmasıdır. Bu sebeple bu külfetin ihlalinde TTK m.1447/II'deki yaptırımın uygulanması mümkün değildir. Bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.139-140; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.259. Bu külfetin ihlaline TTK m.1449/II'deki yaptırımın uygulanabileceği düşülebilse de aynı maddenin III. fıkrasındaki düzenleme dikkate alınarak, henüz rizikonun gerçekleşmediği devreye bu yaptırımın uygulanabilmesi de mümkün görünmemektedir.

[510]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.508. Örneğin bir şantiyede meydana gelen sel baskını sonucu oluşan hasarın sağlıklı bir şekilde değerlendirebilmesi, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde belirtilen önlemleri alıp almadığının tespit edilebilmesi için, şantiye sahası dışındaki yerler de incelenmelidir ve bu yerler TTK m.1447/I'deki "ilgili yer" ifadesine dahildir. İnşaat sahası dışında yer alan bu ilgili yerin incelenmesine izin verme yetkisinin sigorta ettirende olduğu durumlarda sorun yoktur. Örneğin selin başladığı komşu arazi de sigorta ettirene aitse veya onun kontrolünde bir başka inşaat sahasıysa, sigorta ettiren incelemeye

gerçekleştiği yerin incelenmesi büyük önem kazanmaktadır. Hatta bu yerlerin çok hızlı bir şekilde, herhangi bir değişiklik yapılmadan incelenmesi, sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için olmazsa olmaz bir şarttır. Rizikonun gerçekleştiği yer adeta bir suç yeri gibi korunmalıdır. Bununla birlikte İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.1. maddesinin (c) bendinde buna iki istisna getirilmiştir. Birinci istisnaya göre sigorta ettiren, rizikoyu ihbar ettikten sonra, inşaatın aksamaması için küçük çaplı tamiratları, yine tamir ihbarında bulunmak şartıyla, yaptırabilecektir. Bu düzenlemedeki amaç, genellikle bir takvime bağlı olan inşaat işlerinde, takvime uyulmaması durumunda ağır yaptırımlarla karşılaşabilecek yüklenicinin korunmasıdır. Ancak yüklenicinin tamirata başlamadan önce hasara ilişkin bazı fotoğraf, video gibi hasarın ispatına yarayacak bazı kayıtları tutması menfaatine olacaktır. Genel Şartlar'da getirilen ikinci istisna ise, rizikonun ihbar edilmesinden itibaren yedi gün içinde eksperin gelmemesi durumunda, sigorta ettirenin başkaca hiçbir ihbar yapmaksızın tamirata başlayabilmesidir. Bu düzenleme de yine yukarıda belirtildiği üzere, inşaatın belirlenen takvimde tamamlanabilmesine hizmet etmektedir. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin II. fıkrasında sigortacıya araştırmalarının bitirilmesi için azami 45 günlük bir süre tanınmışsa ve bu kapsamda sigortacının bu süre içinde istediği zaman eksperi gönderebileceği şeklinde sonuca varılabilse de bu hüküm, yine Kanun'un 1452. maddesinin III. fıkrası gereğince sigorta ettiren lehine değiştirilebileceğinden, Genel Şartlar'daki yedi günlük süre uygulanmalıdır.

Nihayet Türk Ticaret Kanunu'nun 1447. maddesinde düzenlenen külfetlerden üçüncüsü, sigorta ettirenin kendisinden beklenen önlemleri almasıdır[511]. Kanun koyucu burada da genel bir hüküm ihdas etmiştir ve bu külfetin kapsamı yine her somut olayın özelliklerine göre belirlenecektir.

Bu bölümde yine rizikonun gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan ve sigorta ettirene yeni bir külfet getiren Türk Ticaret Kanunu'nun 1471. maddesinin incelenmesi

---

izin verecektir. Buna karşılık ilgili yerin sigorta ettirenin kontrolünde olmadığı, bir başkasının mülkiyetinde bulunan yerlerde gerekirse delil tespiti talep edilecek, mahkeme aracılığıyla inceleme yapılacaktır. Bu gibi durumlarda izin verme yetkisi sigorta ettirende olmayacağından, sigorta ettirenin bu külfeti ihlal ettiğinden söz edilemeyecektir. Bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.305.

[511]Bu düzenlemenin belirsizlik içerdiği, zira burada düzenlenen külfetin zararı önleme veya azaltmak için gerekli tedbirlerin alınmasıysa, bu külfetin esas itibarıyla TTK m.1446'da zaten düzenlendiği; eğer düzenlenen külfetin niteliği farklıysa bu hususların açıkça belirtilmesi gerektiği yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.292.

de isabetli olacaktır. Söz konusu maddenin I. fıkrasına göre sigorta ettiren, hasar konusu yer ve malda hasar sebebi veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek bir değişiklik yapamaz. Görüldüğü üzere söz konusu hüküm, sigorta ettirenin riziko sonrası külfetlerinin[512] özel bir görünümü olup, kanun koyucu aslında genel hükümler arasında düzenlenmesi beklenebilecek nitelikteki bir hükmü, mal sigortalarına ilişkin hükümlerin arasına yerleştirmiştir. Düzenlemenin amacı, yine rizikonun gerçekleştiği yerin veya malın korunması ve bu şekilde olaya tamamen yabancı sigortacının gerekli incelemeleri yapmasına fırsat tanınmasıdır. Sigorta ettirene anılan külfet yüklenmediği taktirde sigorta ettiren, bazı değişiklikler yapabilecek, bazı verileri yok edebilecek ve bu şekilde kendi lehine bazı sonuçların ortaya çıkmasını sağlayabilecektir. Sigorta ettirenin hasar konusu yer ve malda hasar sebebi veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek değişiklik yapmama külfeti, rizikonun gerçekleşmesinden sonra doğar ve hasarın tespitine kadar devam eder[513]. Bu noktada hasarın tespiti ve bu tespite kadar geçecek süre önem kazanmaktadır. Kanun koyucu, tespit için genel bir süre öngörmediğinden, sigorta ettirenin beklemesi gereken makul süre[514], somut olayın özelliklerine göre tespit edilmelidir. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.1. maddesinin (c) bendinde, Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak bu süre yedi gün olarak belirtildiğinden, yedi gün içinde eksper görevlendirilmesi yapılmazsa sigorta ettiren, istediği değişikliği yapabilir. Görevlendirme yapılmış ve fakat hasarın tespiti için daha uzun bir süreye ihtiyaç duyulmuşsa, makul süre kriteri dikkate alınabilmeli[515] ve sigorta ettiren makul sürenin sonuna kadar herhangi bir değişiklik yapamamalıdır. Aynı şekilde meydana gelen olayla ilgili olarak adli

---

[512]TTK m.1471/I'in külfet niteliğinde olduğu açıktır. Bu yönde bkz. M.B. Günay (2013). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. ve 1471. maddelerine ilişkin değerlendirmeler, *GÜHFD* 17 (1-2), s.697; Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.223. Yazarlar, TTK m.1471/II'de yükümlülük teriminin kullanılmasının isabetli olmadığını, aslında buradaki davranış bir külfet olduğunun açık olduğunu belirtmektedir. Yazarların bu görüşü isabetli olmakla birlikte, kanun koyucunun bu terimi seçmesinin kendi içinde tutarlı olduğu belirtilmelidir. Zira tezimizde ayrıntılı bir şekilde açıkladığımız üzere, kanun koyucu, borç ve yükümlülük şeklinde bir ayrım yapmış ve aslında külfet niteliğindeki davranışlar için yükümlülük terimini kullanmıştır. Dolayısıyla aynı kanun koyucunun burada külfet terimini kullanmasını beklemek mümkün değildir.

[513]Günay, 2013, **a.g.k.**, s.697; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.299.

[514]Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.224.

[515]Özellikle inşaat sigortası gibi büyük ve kapsamlı sigortalarda meydana gelen zararlar da kapsamlı olduğundan inceleme uzun sürebilir. Eksper, konuyla ilgili ayrı bir uzman veya uzmanlara ihtiyaç duyabilir. Bu gibi durumlarda eğer sigortacı, hasar konusu yer veya malda değişiklik yapılmaması konusunda sigorta ettirene talimat vermişse, TTK m.1447 de dikkate alınarak, yedi günlük süre uzayabilmelidir.

makamlara başvurulduğu ve özellikle delil tespiti talep edildiği takdirde, mahkemenin gelerek gerekli incelemeleri yapacağı ana, hatta bazı durumlarda bilirkişilerin tekrar tekrar hasarı inceledikleri dikkate alındığında, bu süreç sona erinceye kadar değişiklik yapılmamalıdır. Ancak sigortacının haklı bir sebep olmaksızın incelemeyi geciktirmesinde, artık sigorta ettirenin külfeti ihlal ettiğinden söz edebilmek mümkün değildir[516]. Aynı şekilde doğa olayları, kamu otoritesinin kararları, üçüncü kişinin eylemleri sebebiyle malda veya yerde yapılan değişiklikler de külfet ihlali değildir[517].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1471. maddesinin I. fıkrasında iki istisna getirilmiştir. Sigorta ettiren, sigortacının onayıyla veya zararı azaltma amacıyla bazı değişiklikler yapabilecektir. Bundan başka İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.1. maddesinin (c) bendine göre sigorta ettiren, rizikoyu sigortacıya ihbar ettikten sonra küçük çaplı tamiratları yaptırabilir[518].

4.2.1.3.2. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar ve sigortacının araştırma yapmasına izin verme külfetinin ihlali

Sigorta ettirenin ihbar külfetini ihlali sebebiyle uygulanacak yaptırım Türk Ticaret Kanunu'nun 1446 ve 1447. maddelerinde ayrı ayrı düzenlenmiş olmakla birlikte, bu yaptırımların ortak nitelikte olduğu görülmektedir. Buna göre sigorta ettirene bir yaptırım uygulanabilmesi için, külfeti ihlal eden sigorta ettirenin kusurlu olması ve kusurlu ihlal sebebiyle sigortacının ödeyeceği tazminatın artması gerekir. Külfet ihlal edildiğinde, sigorta ettirenin kusurunun ağırlığına [519] göre sigortacının ödeme yükümlülüğü indirilecektir. Sigorta ettirenin kusurunun durumu ve varsa kusurunun ağırlığı, somut olayın özelliklerine göre hâkim tarafından belirlenecektir[520]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1446 ve 1447. maddelerinde sadece kusurun ağırlığından söz edilmesi, buna karşılık 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1292. maddesinin III. fıkrasındaki "kasıt" teriminin kullanılmaması sebebiyle, bu külfetlerin kasten

---

[516]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.300.
[517]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.301.
[518]Bkz. yuk.113.
[519]Bu kavramın borçlar hukukundaki haksız fiil sorumluluğuna ilişkin bir kavram olması sebebiyle, kusurun ağırlığı ölçüsünün kullanılmasının isabetli olmadığı yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.322-323.
[520]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.239; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.227.

ihlalinde durumun ne olacağı tartışmalıdır[521]. Bir görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu'nda kasıt halinin düzenlenmemesi bir eksikliktir ve kast halinde dahi sigortacının ödeme yükümlülüğü altında olması isabetli değildir[522]. Buna karşılık bizim de katıldığımız görüşe göre, kasıt kusurun ağır bir türü olup, Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesinde sözü geçen kusur terimi, kastı da kapsamaktadır[523]. Nitekim bu husus, hükmün gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla sigorta ettirenin kastı durumunda, bunun ağırlığını dikkate alacak hâkim, bu kasta bağlı olarak artan tazminatın artan kısmının tamamının ödenmemesine karar verebilecektir. Zira yeni düzenlemede sigorta ettirenin kusuru hatta kastı olsa dahi, eğer ödenecek tazminatta bir artış olmuyorsa, sigortacı sigorta tazminatını ödemekten kurtulamayacaktır[524]. Her ne kadar bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme külfetini ve külfetin ihlaline bağlanan yaptırımı düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 1447. maddesinde ve madde gerekçesinde kasta ilişkin herhangi bir açıklama yer almasa da, Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesi yönünden ulaştığımız sonucun, 1447. madde yönünden de geçerli olması gerekmektedir[525].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin I. fıkrasında sigorta ettirenin kusurundan hiç söz edilmemiştir. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrası gereğince nispi emredici nitelikte olan 1446. maddesinin aksi

---

[521]TTK m.1292'nin kasıtlı ihlalinde sigortacının ödeme yükümlülüğünden kurtulacağı yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 08.02.2007, E.2005/11212, K.2007/1487 (KİBB); Yargıtay 11.HD, 05.06.1995, E.1995/3732, K.1995/4612 (KİBB).

[522]Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.75; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.503. Yine TTK m.1447/II'de de kasıt olasılığının düzenlenmemesinin eksiklik olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.509-510.

[523]D. Algantürk Light (2012). Sigorta sözleşmesi içinde sigorta ettirenin yükümlülükleri, *İTÜSBD*. 11 (22), s.6; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.283. TTK m.1446/II'ye sadece kasıt yönünden atıf yapan ve riziko sonrası ihbar külfetinin kasıtlı ihlalinde, rizikonun teminat kapsamında kaldığını ispat yükünün sigorta ettirende bulunduğunu vurgulayan karar için bkz. Yargıtay 11.HD, 28.03.2016, E.2015/10780, K.2016/3872 (Akkanat, Atalı ve Seven, 2022, **a.g.k.**, s.813-816).

[524]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.240; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.227.

[525]Kanun koyucunun birçok hükümde karşımıza çıkan özensiz yaklaşımın bu sonuca ulaşmamızda etkili olduğu da belirtilmelidir. Nitekim TTK m.1446/II ile 1447/II arasında bir başka fark daha dikkat çekmektedir. TTK m.1446/II'de "tazminat veya bedel" terimi kullanılırken, TTK m.1447/II'de sadece "tazminat" terimi kullanılmıştır. Sadece lafzi bir yorum yapıldığında, TTK m.1447'nin meblağ sigortalarına uygulanmayacağı sonucuna varılabilirse de söz konusu hükmün genel hükümler arasında yer alması dikkate alınarak hem zarar hem meblağ sigortalarına uygulanması gerekir. Bununla birlikte önemle belirtmek gerekir ki, TTK m.1447/I'de düzenlenen bilgi ve belge temin etme külfetinin ihlali, sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünün muacceliyetini de engelleyebilir. Bkz. aşa. s.200-202.

sigorta ettiren aleyhine kararlaştırılamayacağından, Genel Şartlar'ın bu hükmünün uygulanması mümkün değildir[526].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesinin III. fıkrasına göre, sigortacı, rizikodan haberdarsa maddenin II. fıkrasında öngörülen yaptırım uygulanmayacaktır[527]. Bununla birlikte sigortacının rizikonun gerçekleştiğini öğrenmesi her zaman yeterli olmayabilir. Sigortacı, rizikonun nasıl, ne zaman gerçekleştiğine ilişkin bilgiye ihtiyaç duyabilir. Bu gibi durumlarda sigorta ettiren, sigortacı yönünden gerekli ihbarı yapmamışsa, sigorta ettirenin ihbar külfetini gereği gibi yerine getirmediği sonucuna varılmalıdır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesinin II. fıkrasının ve 1447. maddesinin II. fıkrasının uygulanabilmesi için sigorta ettirenin kusuru yeterli olmayıp, ayrıca sigorta ettirenin kusuru ile ödenecek tazminatta meydana gelen artış arasında illiyet bağı bulunmalıdır[528]. Nitekim bu husus İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin I. fıkrasında da açıkça belirtilmiştir.

Son olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 1471. maddesinin I. fıkrasında düzenlenen sigorta ettirenin hasar konusu yer ve malda değişiklik yapmama külfetinin ihlalinin yaptırımı da incelenmelidir. Aynı maddenin II. fıkrasına göre sigortacı, ihlal ile zarar arasında illiyet bağı bulunması ve sigorta ettirenin kusurlu olması şartıyla tazminatta indirim yapacaktır[529]. Örneğin sigorta ettirenin yetkisiz kişilere yaptırdığı küçük çaptaki tamir yanlış yapılmışsa ve bunun sonucunda zarar artmışsa, sigortacı ödeyeceği tazminatta indirim yapacaktır. Belirtmek gerekir ki, buradaki zarar, yasağın ihlali sonucunda ortaya çıkan zarardır[530].

---

[526]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.145, 157-158; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.284-285.
[527]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.282; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.504.
[528]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.282, s.292. YHGK, 17.05.1995, E.1995/265, K.1995/11-520 sayılı kararına göre, "…özellikle sigortalının, rizikonun oluştuğunu süresinde ihbar etmemiş olması sigortacının sorumluluktan kurtulması için yeterli değildir. Sadece ihbar yükümlülüğünün süresinde yerine getirilmemesi nedeniyle hasar miktarında artış olduğu takdirde artan bu zarardan sorumlu tutulamayacağı aşikardır…" (SMİP).
[529] Sigorta ettirenin kastında sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünden tamamen kurtulacağı yönünde bkz. Günay, 2013, **a.g.k.**, s.703. Tam olarak ifade edilmemekle birlikte aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 18.01.2016, E.2015/9885, K.2016/481 (SMİP).
[530] Günay, 2013, **a.g.k.**, s.703. TTK m.1471/II'deki zarar teriminin isabetli olmadığı, bunun yerine "sigortacının olumsuz etkilenmesi" ifadesinin kullanılması gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.225. Elektronik cihaz poliçesi ile teminat altına alınan bilgisayarlı tomografi cihazındaki x-ray tüpü arızasına konu x-ray tüpünün sigortacının muvafakati olmaksızın Almanya'ya gönderilmesi ve bu sebeple sigortacının arızalı bu tüp üzerinde inceleme yapabilme hakkının engellenmesinin TTK m.1471'e aykırı

4.2.1.4. Sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfeti

Sigorta ettirenin bir başka külfeti ise, rizikonun gerçekleşmesinin kesin olduğu andan itibaren ve özellikle riziko gerçekleştikten sonra ortaya çıkan zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfetidir. Temelini Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinin I. fıkrasında düzenlenen dürüstlük kuralından alan[531] bu külfetin temel amacı, sigorta ettirenin 'nasılsa sigortam var, sigortacı zararı öder' şeklinde bir düşünceyle zararın gerçekleşmesine veya büyümesine kayıtsız kalmamasını sağlamaktır[532]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinde düzenlenen bu külfetin sadece zarar sigortalarında uygulanabileceği kabul edilmektedir[533].

4.2.1.4.1. Sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfetinin kapsamı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin I. fıkrasında sigorta ettiren için getirilen iki külfeti ayrı ayrı incelemek isabetli olacaktır. Zira her ne kadar söz konusu hükümde, bu külfetler birlikte değerlendirilmişse de külfetlerin kapsamı ve sigorta ettirenin külfeti yerine getireceği zaman bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre bu hükümde sigorta ettirene getirilen külfetler, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması ve sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunması şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

---

olduğu, sigorta ettirenin bu davranışında ağır kusurlu olduğu, sigorta ettirenin sadece TTK m.1409'daki ispat yükü kuralına dayanmasının hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirileceği, dolayısıyla sigortacının davaya konu rizikodan sorumlu olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 19.01.2022, E.2021/1797, K.2022/424 (Batider 2022, 38(1), s.188-191).

[531]Altınok Ormancı, 2016, **a.g.k.**, s.19; Kurt, 2015, **a.g.k.**, s.19.

[532]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.285; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.240; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.227; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.325; Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.371; K. Şenocak (2016). Sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma külfetine ilişkin Yargıtay kararlarının değerlendirilmesi, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVIII*, 27 Aralık 2014. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.48. Nitekim bu husus İSGŞ m.B.1-b'de "Sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve korunma tedbirlerini almak" şeklinde ifade edilmiştir.

[533]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.240; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.325; A. H. Yıldırım (2019). *Sigortacının koruma ve kurtarma masraflarından sorumluluğu (TTK m.1448/f.3-4)*. İstanbul: On İki Levha, s.16-17. Bunun gerekçesinin TTK m.1448/II'de sadece tazminattan indirim yapılacağının belirtilmesi olduğu yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.325. Hükümde yer alan zararın önlenmesi, azaltılması, armasına engel olunması, sigortacının halefiyet haklarının korunmasının ancak zarar sigortalarında gündeme geleceği yönünde bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.16. Bir zarar sigortası olan sorumluk sigortalarında da bu külfetin uygulanacağı yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 09.11.2015, E.2015/3120, K.2015/11801 (SMİP).

Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin I. fıkrasında düzenlenen birinci külfet gereğince, sigorta ettiren zararı önlemeli, azaltmalı ve zararın artmasına engel olmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesi, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1293. maddesinin kapsamını genişletmiştir. Çünkü 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda bu külfetin, rizikonun gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkacağı kabul edilmişken, Türk Ticaret Kanunu'nda sigorta ettirenin külfetinin başlangıç anı rizikonun henüz gerçekleşmediği döneme çekilmektedir[534]. Buna göre sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda da gerekli önlemleri alma külfeti altındadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinde kullanılan "yüksek ihtimal" teriminin isabetli olmadığı [535] ve bunun olasılığın yüksek olması şeklinde değil, rizikonun gerçekleşmesinin kesin – muhakkak olması şeklinde anlaşılması gerektiği[536] haklı olarak kabul edilmektedir[537]. Eğer böyle bir kesinlik yoksa konu, sigorta ettirenin

---

[534]ETTK m.1293'te açıkça bir düzenleme yer almasa dahi, külfetin rizikonun gerçekleşmediği dönem için de geçerli olduğu yönünde bkz. Kayıhan, 2005, **a.g.k.**, s.532; Şenocak, 1994, **a.g.k.**, s.416; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.253; Şenocak, 2016, **a.g.k.**, s.53. Aksi yönde Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.124-125; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.241; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.172. Yargıtay TD 15.12.1970, E.1970/645, K.1970/5122 sayılı kararına konu olayda, sigortalı kamyonda el feneri ve yangın söndürme cihazının mevcut olmaması, hasarın büyümesine bir sebep olarak gösterilmiş ve ETTK m.1293/I kapsamında tazminat miktarının hesabında dikkate alınması gerektiğine karar verilmiştir (Doğanay, 2004, a.g.k., s.3343 dn.166).

[535]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.512.

[536]'Yüksek ihtimal' teriminin lafzi bir yorumla aynen kabulü halinde maalesef hukuka tamamen aykırı sonuçlara varıldığı görülmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararına konu olayda, kablolar döşeneceği Uludağ'a götürülmüş, döşeme yapılacak yere bırakılmış, havanın kararması üzerine işe ertesi gün devam edilmek üzere, olay yeri terk edilmiştir. Ancak gece, dağda bırakılan kablolar çalınmış; bunun üzerine sigorta ettiren, hırsızlık rizikosunun gerçekleştiği iddiasıyla sigortacıya başvurmuş ve fakat sigortacının ödeme yapmaması üzerine açılan davada yerel mahkeme davayı "…mezkur hasarın oluş şekli gözetildiğinde davacının çalınan kabloların çalınma ihtimalinin yüksek olmasına rağmen, davacı şirketin kabloları açık alanda korumasız şekilde bıraktığından…" gerekçesiyle reddetmiş, bu karar herhangi bir açıklama yapılmaksızın onanmıştır. Bkz. Yargıtay 11.HD, 08.02.2017, E.2016/1907, K.2017/672 (SMİP). Kararın eleştirisi için bkz. Ünan (2020). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*. 6. İstanbul: On İki Levha, s.420-421. Benzer şekilde inşaat sigortasında rizikonun gerçekleşmesi ihtimalinden söz eden ve bu ihtimalin çıktığı andan itibaren alınan önlemlerden doğan masrafların TTK m.1448 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin karar için bkz. Yargıtay 17.HD, 21.12.2020, E.2018/1511, K.2020/8747 (Lexpera).

[537]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.241; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.228; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.325; Şenocak, 2016, **a.g.k.**, s.49, 53; Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.78; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.513; Ünan, 2020a, **a.g.k.**, s.394; Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.41; Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.581. Ayli'ye göre sigorta ettirenin bu külfetinin başlangıç anı, rizikonun gerçekleşmesinin kaçınılmaz olduğu veya gerçekleşebileceği yönünden kuvvetli ihtimalin ortaya çıktığı andır. Bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.285). Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz ise, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin somut hale gelmesinden söz etmektedir. Bkz. Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.156. Nitekim Yargıtay 17.HD, 27.11.2017, E.2016/19947, K.2017/10994 sayılı kararında, "…Söz konusu traktörün sürücüsünün 23/09/2013 tarihinde kısım kısım yanan tarla içerisinde tarla sürüm işine devam ettiği dosya kapsamından anlaşılmaktadır…somut olayda zararın meydana gelmesinde; davacıya ait traktör sürücüsünün ihmalinin olup olmadığı, gerekli önlemleri alıp almadığı, zararın artmasına bir etkisinin olup olmadığı hususlarının tartışılıp; TTK'nın 1448. maddesi

rizikoyu ağırlaştırmama külfeti kapsamında değerlendirilebilir[538]. Bundan başka sigorta ettiren kusurluysa, konu sigorta ettirenin kusurunun sigorta korumasına etkisi bakımından da incelenebilir. Belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin I. fıkrası gereğince, aksine sözleşme yoksa sigortacı, sigorta ettirenin, sigortalının ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmalinden doğan zararlardan da sorumludur. Dolayısıyla henüz zararın gerçekleşmesinin kesin olmadığı dönemde sigorta ettirenin ihmali sonucunda ortaya çıkacak zararlarda Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin tartışılması isabetli olmayacaktır[539]. Yine aynı şekilde, sigorta ettirenin Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi kapsamında yaptığı masrafların da sigorta ettiren tarafından sigortacıdan talep edilebilmesi mümkün değildir[540]. Buna karşılık aksi yönde isabetli kararlar bulunmakla birlikte[541], yeni tarihli

---

hükmünde de değerlendirilerek…davalının sorumlu tutulabileceği zarar miktarı ve tüm tedbirleri alsada rizikonun gerçekleşme ihtimalinin bulunup bulunmadığı konularında rapor alınarak sonucuna göre bir karar verilmesi…" denilmiştir (SMİP). Kanaatimizce karara konu olayda tarlada yangının başlamış olmasıyla, artık yangının traktörü de etkileyecek şekilde genişleyeceği ve böylece zararın önlenmesi külfetinin ihlal edildiği açıktır.

[538] Buna karşılık Yargıtay 11.HD, 01.12.2016, E.2015/15796, K.2016/9281 sayılı kararında, "….Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve dosya kapsamına göre; davacı şirket ile dava dışı ... Tic. A.Ş arasında makine kırılması sigorta poliçesinin tanzim edildiği, olay tarihinde 01:55 ile 03:57 saatleri arasında elektrik kesintileri ve dalgalanmaların meydana geldiği, saat:03.57 sıralarında arızanın giderilerek fabrikaya yeniden elektrik verildiği ancak bu çalışma sırasında rts fazlarının ters verilmesi sonucunda dava konusu makinelerde hasar meydana geldiği, davacı şirketin hasarı sigortalısına ödediği, bilirkişi raporuna göre ... 'ın kontrolündeki yüklenicinin yaptığı O.G. Şebekesindeki faz sırası hatası nedeniyle bu zararın meydana geldiği, davacının ödediği tazminat miktarını davalıdan tahsil etmeye rücuen hak sahibi olduğu gerekçesiyle; davanın kabulüne…karar verilmiştir…Dava, makine kırılması sigorta poliçesine dayalı rücuen tazminat istemine ilişkin olup, mahkemece…davanın kabulüne karar verilmişse de, davacının sigortalısı olan şirketin sigortalı olan ve arızalanan dava konusu cihaz ve makinelerinin korunması amacıyla emniyet sistemlerinin bulunması gerekip gerekmediği, böylece sigortalının zararın önlenmesi veya azaltılması yönünde herhangi bir tedbir alıp alamayacağı yönünde bir inceleme yaptırılmamış, davalının sigortalının da alması gereken tedbirleri almadığı yönündeki savunması değerlendirilmemiştir. Bu suretle, davacının sigortalısının hasar gören cihaz ve makinelerdeki dava konusu zararı önleyebilecek ya da azaltabilecek bir tedbir alıp alamayacağı yönünde bilirkişi incelemesi yaptırılarak sonucuna göre bir karar verilmek gerekirken…" denilmiştir (A. Kendigelen (2018). *Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanununa ilişkin kararları* (2015-2016). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.679-680). Oy çokluğuyla alınan bu kararın karşı oy gerekçesinde ise, "…Sigorta hukukunda zararın önlenmesi ve azaltması yükümlülüğü, zararın gerçekleşmesine kesin gözüyle bakılan hallerde veya zararın gerçekleşmesi halinde bir yükümlülük olarak sigortalıya yüklenir. (m. YTTK 1448, eTTK, 1293 m.). Somut olayda davacının sigortalısına bu yönde bir yükümlülük yükleme olanağı olmadığından, kararın onanması görüşünde olmam nedeniyle çoğunluğun görüşüne katılamıyorum" ifadesi yer almaktadır. Söz konusu karara konu olayın bir elektrik dalgalanması – kesintisi olduğu ve akabinde elektrik gelmişse de bu elektriğin fazının doğru bağlanmaması sebebiyle hasarın oluştuğu anlaşılmaktadır. Burada elektrik kesintisi ve dalgalanması üzerine mutlaka rizikonun meydana geleceğini kabul edebilmek ve dolayısıyla bu kapsamda sigorta ettirene bir külfet yükleyebilmek mümkün değildir. Kanaatimizce karar bu açıdan isabetli değildir. Ayrıca krş. Yargıtay 17.HD, 15.05.2019, E.2016/3837, K.2019/6137 (Ünan, 2020a, **a.g.k.**, s.390-392).

[539]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.518; Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.580-581; Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.42.

[540]Krş. Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.415-416; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.258.

yargı kararlarında konunun isabetli olarak değerlendirilmediği görülmektedir. Bir Yargıtay kararında[542] henüz rizikonun gerçekleşmediği ve gerçekleşeceğinin de kesin olmadığı bir zaman kesitine Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır ki, karara ve bu karara dayanak teşkil eden yerel mahkeme kararına katılabilme imkânı yoktur. Zira bu karar kabul edildiğinde, olumsuz hava ve / veya yol koşullarında gerçekleşen trafik kazalarının hemen hepsinde sigorta ettirenin müterafik kusuru[543] kabul edilebilecek ve bu kusur oranında sigortacı tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulacaktır. Bu sonucun kabul edilmesi ise ne Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin I. fıkrasıyla ne de genel sigorta hukuku ilkeleri ile bağdaşacaktır[544]. Yine Yargıtay'ın bir başka kararına konu olayda, sigorta ettiren, aracının bozulması üzerine aracını bir yere bırakmış, birkaç gün sonra aracını

---

[541] Yargıtay 11.HD, 10.01.2013, E.2011/15431, K.2013/340 sayılı kararına göre, "…davacının ekskavatörü 6 aydan fazla bir süre dağ başında başıboş bırakması nedeniyle TTK'nun 1292/son maddesi gereğince meydana gelen zarardan dolayı %50 müterafik kusurlu sayılarak yazılı şekilde karar verilmiş ise de, TTK'nun 1278. maddesi gereğince tazminatın belirlenmesinde davacının kusur oranının dikkate alınması mümkün olmadığı gibi, rizikonun meydana gelmesinden sonra sigorta ettiren tarafından zararın artmasını engelleyici tedbirlerin alınmaması nedeniyle tazminattan indirim yapılmayı gerektiren ve dava konusu olayda uygulama olanağı bulunmayan TTK.'nun 1293/son yollamasıyla aynı yasanın 1292/son maddesinin uygulanması doğru değildir…" (SMİP).

[542]Yargıtay 17.HD, 05.06.2017, E.2016/13045, K.2017/6381 sayılı kararına göre, "…Mahkemece, araç sürücüsünün kontrolsüz şekilde su birikintisi olan bölgeden geçmeye çalıştığı ve eylemi ile araçta hasar meydana geldiği, su birikintisini gördüğü halde görerek ve bilerek suyun içine girdiği, oluşacak zarar ve ziyanı hesap etmesi gerekirken ve yine olayın gerçekleştiği an itibariyle hasarın meydana gelmesini önleyecek tedbirleri de alma imkanına sahipken özensiz ve dikkatsiz bir şekilde aracı ile bu bölgeden geçmesi ile kusurlu ve sorumlu olduğu, sürücünün kusur ve sorumluluğu neticesinde oluşan olayla ilgili olarak davacı … şirketinin kasko poliçesi kapsamında ödemiş olduğu meblağı davalı idareye rücu edemeyeceği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir…Aşırı yağış nedeniyle oluşan su birikintisinin tahliye edilememesinde…Genel Müdürlüğü'nün kusuru bulunup bulunmadığının uzman bilirkişi marifetiyle değerlendirilmek suretiyle tartışılmamış, bu yönde yapılan araştırma inceleme sonucunda … Genel Müdürlüğü'nün kusurlu olduğunun anlaşılması halinde ise, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "Zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü başlıklı" 1448/1-2 maddesi…hükümleri uyarınca sigortalının müterafik kusuru bulunup bulunmadığı ve bu hükümler muvacehesinde tazminattan indirim yapılıp yapılmayacağı hususu da değerlendirilmek suretiyle sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde red kararı verilmesi doğru bulunmamıştır…" (Lexpera).

[543]ETTK m.1293 (TTK m.1448)'te yapılan özel düzenleme varken, BK m.43 (TBK m.52)'ün sigorta ilişkilerine doğrudan doğruya uygulanamayacağı yönünde bkz. Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.374-375.

[544] Kararın eleştirisi için bkz. Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.581-582; K. Yetiş Şamlı (2020). Zarar sigortalarında teminat kapsamındaki rizikoların belirlenmesine ilişkin bazı sorunlar, *"Prof. Dr. Rayegân Kender'e Saygı Günü" Sigorta Genel Şartlarının Düzenlenmesi, Denetlenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar Sempozyumu.* İstanbul: Filiz, s.113. Yine TTK m.1429 ile m.1448 arasında bağlantı kurulan ve fakat konunun isabetli olarak değerlendirilmediği kararlar için bkz. Yargıtay 17.HD, 21.02.2018, E.2015/11492, K.2018/1176 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 26.04.2018, E.2017/5281, K.2018/3189 (SMİP); Yargıtay 17. HD, 20.09.2018, E.2015/18399, K.2018/8018 (E-uyar). ETTK m.1278 ile m.1293 yönünden bkz. Yargıtay 17.HD, 06.04.2010, E.2010/488, K.2010/3183 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 18.01.2011, E.2010/6434, K.2011/91 (SMİP); Yargıtay17.HD, 05.04.2011, E.2010/9095, K.2011/3065 (SMİP).

kaldırması için polislerce aranmış, polislerin aramasından birkaç gün sonra ise, aracın yandığı bilgisini almış; Yargıtay, polislerin aracın kaldırılması gerektiğine ilişkin uyarısına rağmen aracın kaldırılmaması ve sonrasında yangın rizikosunun meydana geldiğini, dolayısıyla sigorta ettirenin gerekli önlemleri alıp almadığının değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir[545]. Kanaatimizce karara konu olayda, gerçekleşen hasarın Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Zira dava konusu olayda, aracın bir yerde bırakılmış olması sebebiyle yangının kesin veya kesine yakın bir olasılıkla çıkacağı söylenemez. Henüz rizikonun gerçekleşmediği yaklaşık iki haftalık bir zaman kesitinde, sigorta ettirene rizikonun önlenmesine yönelik külfet yüklenmesi isabetli değildir[546].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesiyle düzenlenen külfetle, Kanun'un 1444 ve devamı maddelerinde düzenlenen rizikoyu ağırlaştırmama külfeti arasındaki sınırın da çizilmesi gerekmektedir. Rizikonun gerçekleşeceğinin kesin olduğu ana kadar sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma külfetinden değil, rizikoyu ağırlaştırmama külfetinden söz etmek isabetli olacaktır[547]. Örneğin sel rizikosuna karşı koruma sağlayan bir inşaat sigortasında, sigorta ettiren, inşaat sigortası sözleşmesini yaparken sele karşı su yolunun değiştirilmesi gibi bazı önlemler aldığını belirtmiş ve alınan bu önlemler sebebiyle, sözleşme daha uygun bir prim karşılığında yapılmış olabilir. Süreç içinde sel rizikosuna karşı alınan önlemler ortadan kalkmışsa rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin ihlalinden söz edilir. Buna karşılık hava durumu raporlarına göre yoğun yağış

---

[545]Yargıtay 17.HD, 08.02.2016, E.2015/11667, K.2016/1292 (SMİP).

[546]Buna karşılık Yargıtay 17.HD, 30.09.2014, E.2014/13747, K.2014/13051 sayılı kararında, "…Davacı kaza sonucu aracın benzin akıttığını fark etmesine rağmen kolluk kuvvetlerinin kendisini saat 17.30 da serbest bıraktıktan aracın yandığı saat 23.00 sırasına kadar gerekli önlemleri almamasında dolayı kasıt değil ancak ihmalinin bulunduğu sabittir Bu durumda sigorta bedelinden indirim yapılması gerekmektedir…" denilmiştir (SMİP). Karara konu olayda rizikonun gerçekleşmesiyle sonraki zararın gerçekleştiği zaman arasında, uzun sayılamayacak bir süre geçmesi sebebiyle, konunun TTK m.1448 kapsamında değerlendirilmesi isabetli olmuştur. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 09.05.2019, E.2016/15370, K.2019/5853 (SMİP).

[547]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.518. Buna karşılık konuyu TTK m.1429 ve 1448 kapsamında ele alan Yargıtay 17.HD, 10.02.2016, E.2016/646, K.2016/1427 sayılı kararına göre, "…Sözkonusu aracın 13.04.2012 tarihinde motor yağ kaçakları nedeniyle hafif kusurlu olarak trafik muayenesinin yapıldığı, bundan yaklaşık 10 ay sonra 16.01.2013 tarihinde trafik kasası tespit tutanağına göre 100 metre yağ akıtan aracın motordan sızan yağların alev alması nedeniyle motorunun yandığı, davacının motoru yağ sızdıran bir araç ile gerekli önlemleri almamasından dolayı tazminattan indirim olup olmayacağı tartışılmadan hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır…" (SMİP). Her ne kadar Yargıtay konuyu TTK m.1429 ve 1448 kapsamında değerlendirmişse de kanaatimizce konu, TTK m.1444 vd. kapsamında değerlendirilmeli ve sigorta ettirenin davranışının rizikoyu ağırlaştırmama külfetini ihlal edip etmediği tartışılmalıdır.

ve buna bağlı olarak sel ihtimalinin kesin olduğunu öğrenmesine ve imkânı bulunmasına rağmen, su yolunu değiştirmeyen sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma külfetini ihlal ettiği kabul edilmelidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin I. fıkrasında düzenlenen ikinci külfet ise, sigortacının üçüncü kişilere karşı rücu haklarının korunabilmesi için gerekli önlemlerin alınmasıdır. Bilindiği üzere Türk Ticaret Kanunu'nun 1472. maddesi gereğince, zarar sigortalarında sigortacı, sigorta ettirenin sigorta kapsamındaki bir zararını tazmin ettikten sonra sigorta ettirenin halefi olarak, zararın ortaya çıkmasına sebep olan kişi veya kişilere rücu edebilir[548]. İşte getirilen bu külfetle sigorta ettirenin bazı davranış veya işlemlerle sigortacının rücu hakkını ihlal etmesi önlenmekte[549]; sigortacının rücu hakkını kullanabilmesi için gerekli bilgi ve belgelerin sigortacıya verileceği düzenlenmektedir[550]. Rücu hakkının ihlal edilmemesi bakımından getirilen bu külfet, sadece riziko gerçekleştiğinde veya rizikonun gerçekleşmesinin kesin olduğu anda değil, inşaat sigortası sözleşmesinin yapıldığı andan itibaren geçerlidir[551]. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacının rücu hakkını engelleyecek şekilde üçüncü kişiyle bir anlaşma yaparak, sigortacının rücu hakkının ihlali halinde, külfetin ihlal edildiği konusunda tartışma yoktur[552]. Buna karşılık bazı hallerde riziko gerçekleşmemişken hatta öyle bir ihtimal dahi yokken, sigorta ettiren, üçüncü kişi ile bir sözleşme (özellikle sorumsuzluk sözleşmesi) yaparak, sigortacının rücu hakkını ihlal edebilir. Bu örnekte, sigorta ettirenin eyleminin rizikoyu ağırlaştırmama külfetini

---

[548] Ayrıntılı bilgi için bkz. İ. Aral Eldeleklioğlu (2016). Yangın sigortalarında yapı malikine rücu, *MÜHFHAD*. 22 (3), s.986-989; E. M. Bilge (2001). Sigorta tazminatını alan sigortalının zarar veren üçüncü şahısla yaptığı işlemlerin sigortacının halefiyeti üzerindeki etkisi ve Yargıtay uygulaması, *Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan*. 1. İstanbul: Beta, s.70-72. Sigortacının halefiyetine ilişkin düzenlemenin amacının sigorta ettirenin zenginleşmesini önlemek ve zarara sebebiyet veren kişinin yükümlülüklerinden kurtulmasını engellemek olduğu yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A3.4 Rn.3.

[549] Sadece zarar sigortalarında uygulanabilecek bu külfetin, genel hükümler arasında yer almasının isabetli olmadığına ilişkin haklı eleştiri için bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.514.

[550] Bilge, 2001, **a.g.k.**, s.75.

[551] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.514.

[552] Halefiyet, sigortacının sigorta tazminatını ödemesinden itibaren kanun gereğince kendiliğinden gerçekleştiğinden, sigortacının bu ödemeyi yapmasından sonra, sigorta ettiren ile üçüncü kişi arasında yapılan sözleşmelerin kural olarak sigortacıya karşı ileri sürülebilmesi mümkün değildir. Zira, sigortacının sigorta ettirene yaptığı bu ödemeden sonra artık sigorta ettirenin üçüncü kişiden bir tazminat alacağı kalmamıştır ve kalmayan bir alacakla ilgili üçüncü kişiyle yapılacak sözleşme, sigortacının halefiyet hakkını engellemeyecektir. Bu ihtimalde üçüncü kişi, iyiniyetli olarak hareket ettiğini -sigortacının halefiyet hakkını bilmediğini- ispatlayabilirse, sigortacının rücu hakkını engelleyebilir ve sigortacı yaptığı ödemenin iadesini sigorta ettirenden talep edebilir. Bkz. Bilge, 2001, **a.g.k.**, s.79-80. Bu yönde karar için bkz. Yargıtay 11.HD, 04.11.2020, E.2020/632, K.2020/4721 (SMİP).

düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 1444. maddesi mi yoksa rücu hakkını ihlal etmeme külfetini düzenleyen 1448. maddesi mi kapsamında değerlendirileceği tartışmalıdır[553]. Rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin amacı, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttırmamasıdır. Buna karşılık sigorta ettirenin burada tartışılan işleminin rizikonun gerçekleşmesi ihtimali arttırdığını söylemek mümkün değildir. Ayrıca, rücu hakkına ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesindeki düzenlemenin daha özel bir hüküm olduğu da dikkate alındığında, kanaatimizce rücu hakkının ihlalinde uygulanması gereken hüküm Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesi olmalıdır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesi gereğince sigorta ettiren, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere rücu haklarını kullanabilmesi için önlem almalıdır ve buna ilişkin sigortacı talimatlarına uymalıdır. Burada sigorta ettirenden beklenen eylem, ortalama bir sigorta ettirenden beklenecek, dürüstlük ilkesi çerçevesinde tespit edilecek eylemdir[554]. Sigorta ettirenden kendisini veya yakınlarını tehlikeye atacak bir eylemde bulunması beklenmez[555]. Örneğin bir inşaat sigortası kapsamındaki şantiyede sel sonucu toprak kayması meydana gelmiş ve bu alanda yine sigorta kapsamındaki bazı iş makineleri varsa, toprak kaymasının ve tehlikenin devam ettiği bir durumda, sigorta ettirenden bu iş makinelerini kurtarması için çalışmasını beklemek mümkün değildir. Zira sigorta ettirenden beklenen eylem makul ve mümkün önlemlerin alınmasıdır[556]. Buna karşılık toprak kaymasının

---

[553]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.515.

[554]Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.406. "…İsviçre Federal Mahkemesi'nin sigorta hukukuna ilişkin 5C.18/2006 kararında, lisanlı bir dalıcıdan, dalış sonrası hissettiği şiddetli ağrı neticesinde derhal doktora gitmesinin beklendiği ifade edilerek, somut olayda dalıcının bir hastanenin acil servisine başvurması yeterli görülmüş, yerel mahkemenin "zarar görenin, bu alanda uzman doktora başvurmayarak, hastanenin acil servisindeki doktora gitmekle yetinmesini" ağır kusur olarak değerlendirmesi ve tazminatta indirim sebebi olarak kabul etmesi yerinde bulunmamıştır. Federal Mahkeme'ye göre, acil servis doktorunun yanlış teşhisinin sonuçları zarar gören dalıcıya yüklenemez. Bu nedenle İsviçre Federal Mahkemesi yerel mahkemenin, zarar görenin sigorta alacağında yaptığı indirimi bozmuştur…" (Altınok Ormancı, 2016, **a.g.k.**, s.77 dn.262'den naklen).

[555]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.149; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.287; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.184; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.118; Doğanay, 2004, **a.g.k.**, s.3343; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.218; Kayıhan, 2005, **a.g.k.**, s.534; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.228-229; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.326; Kurt, 2015, **a.g.k.**, s.781; Saat, 2017, **a.g.k.**, s.124; Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.406; Şenocak, 2016, **a.g.k.**, s.54; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.513; Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.583; Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.53. Makul davranış, ortalama bir sigorta ettiren dikkate alınarak tespit edilmekle birlikte, yapılacak değerlendirmede sigorta ettirenin korku, telaş, tecrübesizlik, heyecan gibi subjektif durumunun da dikkate alınması gerektiği yönünde bkz. Şenocak, 2016, **a.g.k.**, s.55.

[556]Algantürk Light, 2012, **a.g.k.**, s.7; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.287.

sona ermesi, tehlikenin atlatılmasından ve gerekli önlemlerin alınmasından uzun bir süre sonra dahi iş makinelerinin yerinin değiştirilmemesi ve sonrasında toprak kaymasının devam etmesi bu külfetin ihlali olarak değerlendirilebilir. Sigortalı şeyle sigortalı olmayan şeyin aynı rizikoya maruz kalması durumunda, sigorta ettirenin ilk olarak sigortalı şeyi kurtarma külfeti de yoktur[557]. Bir başka ifadeyle sigortacı, sigorta ettirenin sigortalı şey yerine sigortalı olmayan şeyleri kurtardığını ileri sürerek, sigorta tazminatını ifadan kaçınamaz.

Sigorta ettiren, bu külfet kapsamında sigortacı tarafından verilen talimatlara mümkün olduğu kadar uymalıdır. Burada da talimat kapsamında sigorta ettirenden beklenebilecek eylem, yukarıda belirtilen ilkelerden farklı değildir. Sigorta ettiren buna rağmen talimatlara uymamışsa ve bu sebeple zararın gerçekleşmesine veya artmasına sebep olunmuşsa, sigorta ettiren Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin II. fıkrasında belirtilen yaptırıma tâbi olacaktır[558]. Birden fazla sigortacının bulunması ve bu sigortacıların birbirleriyle çelişkili talimatlar vermesi durumunda ise, sigorta ettiren bunlar arasından en uygun olanı dikkate alacaktır. Burada sigorta ettiren, subjektif bir değerlendirmeyle en uygun talimatı belirleyecektir. Bununla birlikte sigorta ettirenin tercih ettiği talimatın, en uygun talimat olmadığı ortaya çıkarsa, sigorta ettiren sadece bu talimatı veren sigortacıya karşı külfeti ifa etmiş kabul edilecektir[559]. Türk Ticaret Kanunu'nda ve İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda düzenlenmemiş olmakla birlikte, sigorta ettirenin, alınacak tedbirleri kendiliğinden sigortacıya sorması gerektiği kabul edilmektedir[560]. Zira çoğu kez sigortacının deneyimi ve bilgisi, sigorta ettirene göre daha fazla olacağından, sigortacının vereceği talimatlar da külfetin ifasında daha etkili olacaktır.

Sigorta ettiren bakımından rizikonun gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin kesin olmasıyla başlayan zararı önleme ve azaltma külfeti, zararın azaltılmasının mümkün olmadığı veya tedbir amacına ulaştığı anda sona erecektir[561]. Aynı şekilde inşaat sigortası sözleşmesinin sona ermesiyle de bu külfet sona ermekle birlikte, riziko sözleşmenin sona ermesinden önce gerçekleşmiş olsa dahi sigorta ettirenin zararı

[557]Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.406.
[558]Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.52.
[559]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.518. En uygun talimatın tespiti çok kolay olmamakla birlikte, hâkim somut olayın özelliklerine göre talimatın uygun olup olmadığını tespit etmelidir.
[560]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.286.
[561]Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.418; Şenocak, 2016, **a.g.k.**, s.54.

önleme ve azaltma külfeti devam edecek[562] ve sigorta ettiren buna ilişkin masraflarını da yine sigortacıdan talep edebilecektir.

Bu külfet, ancak sigorta kapsamında yer alan riziko yönünden hüküm ifade edecektir. Bir başka anlatımla sigorta ettiren, ancak sigorta teminatı kapsamında yer alan bir riziko için zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfeti altındadır[563]. Buna karşılık eğer gerçekleşen veya gerçekleşmesi kesin olan riziko, sigorta teminatı altında değilse, sigorta ettirenin böyle bir külfeti yoktur. Sigorta ettiren buna rağmen, zararı önleme ve azaltma adına bazı önlemler almışsa, bu önlemlere ilişkin giderleri sigortacıdan talep edemez[564]. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin III. fıkrasında düzenlenen ve sigortacı tarafından ödenecek makul giderler, ancak sigorta kapsamındaki rizikolar için geçerlidir. Örneğin sel rizikosuna karşı teminat sağlamayan bir inşaat sigortasında, sigorta ettiren, yoğun yağış ve kesin sel tehlikesini dikkate alarak, sigorta konusu bazı malzemeleri taşımış ve bunun için bir masraf yapmış olsa dahi, bu masrafları sigortacıdan talep edemeyecektir. Bununla birlikte sigorta teminatına ilişkin şüpheli bir durum varsa veya rizikonun teminat kapsamında kaldığını gösteren emareler varsa, sigorta ettirenin buna ilişkin yaptığı masrafları da sigortacıdan talep edebilmesi gerekir[565].

Sigortacı, Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin III. fırkası gereğince sigorta ettirenin bu külfeti ifa edebilmek için yaptığı makul[566] ve ispatlanabilen[567]

---

[562]Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.419; Şenocak, 2016, **a.g.k.**, s.54.
[563]Şenocak, 2016, **a.g.k.**, s.49-50; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.518.
[564]Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A2.2 Rn.7; Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.79; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.521; Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.39.
[565]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.522; Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.588. Kasko sigortasında kavrulma rizikosunun sigorta kapsamında yer alıp almadığı tartışmalı olduğundan, kavrulma sonrasında alevli yangının çıkmasına engel olmak üzere alınan önlemler için yapılan masraflar sigorta koruması kapsamında değerlendirilmelidir. Bu yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 10.05.2017, E.2016/11536, K.2017/5300 (Lexpera).
[566]Makul giderler, yapılan işe uygun ve gerekli giderlerdir. Yapılan gider yerine daha az giderle aynı amacın elde edilmesi mümkünse, giderin makul olduğundan söz edilemez. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.44-48.
[567]Yargıtay 11.HD, 18.01.2016, E.2015/6510, K.2016/356 sayılı kararına göre, "…sigortalı ....'nin dava dışı.....'nin satıcısı olduğu madeni yağların ... arası taşınması işini üstlendiğini, taşımanın davalı ...'ın maliki ve işleteni, diğer davalının kira sözleşmesi ile devraldığı araçla yapıldığını, emtianın alıcısına teslim edilmediğinin tespit edildiğini, sigortalının kendi imkanları ile yağları bulduğunu ve bu iş için yaptığı masrafların müvekkili şirketi tarafından karşılandığını, zarardan davalıların sorumlu olduğunu ileri sürerek, 11.981,00 TL'nin asıl ve birleşen davalarda davalılardan tahsilini talep ve dava etmiştir…. sigortalı malların bulunabilmesi için yapılmış olan belgeli ve ayrıca bilirkişi tarafından makul bulunan harcamalar dışında, diğer masraflar adı altında talep edilen 5.000,00 TL'nin de davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Oysa, davacı tarafından bu masrafın neden ibaret olduğu açıklanmadığı gibi buna dair

giderleri ödemekle yükümlüdür[568]. Bu giderler malvarlığının aktif kısmının azalması şeklinde olabileceği gibi, pasif kısmının artması şeklinde de olabilir[569]. Burada belirtilen makul giderler somut olayın özellikleri[570] ve sigorta ettirenin durumuna[571] göre belirlenecektir. Söz konusu önlemler sebebiyle yapılan giderler, sigorta bedelini aşacak olsa dahi, sigortacının yükümlülüğünde değişiklik olmayacaktır[572]. Buna karşılık eksik sigorta söz konusuysa, sigortacı tarafından ödenecek gider, Türk Ticaret Kanunu'nun 1462. maddesi uyarınca oranlama yapılarak tespit edilecektir. Sigorta ettiren tarafından bu külfet kapsamında gerçekleştirilen eylemlerin ve buna ilişkin yapılan giderlerin, faydalı olup olmaması önemli değildir. Bunlar faydasız kalsa dahi, sigortacının giderleri ödeme yükümlülüğü devam edecektir[573]. Aynı şekilde sigorta ettirenin bu külfetin ifası sırasında gerçekleştirdiği eylemler sonucunda başka zararlar oluşmuşsa, sigortacı bu zararlardan da sorumludur[574].

Ayrıca sigortacı, Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin IV. fıkrasına göre, makul giderin karşılanması için sigorta ettiren tarafından talep edilen gerekli avansı sigorta ettirene ödemek zorundadır. Sigorta ettirenin mali durumu, avansın ödenmesine etkili olmadığından, mali yönden çok güçlü bir sigorta ettirenin avans talebi de karşılanmalıdır[575]. Bu hükümde rizikonun gerçekleşip gerçekleşmemesi yönünden

---

herhangi bir belge de ibraz edilmemiştir. Bu durumda, mahkemece, açıklaması yapılmayan bu miktarın da davalıdan tahsiline karar verilmesi doğru olmamış…" (Kendigelen, 2018, **a.g.k.**, s.682).

[568]Sigortacının birden fazla olduğu durumlarda giderlerin paylaşılmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.31-33.

[569]Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.11. Örneğin kurtarma faaliyeti sebebiyle üçüncü kişiye borçlanılmasının veya üçüncü kişinin malına zarar verilmesinin pasifi arttıracağı yönünde bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.11-12. Buna karşılık giderin, sigorta ettirenin malvarlığında bir artışa sebep olması durumunda, artış miktarının giderden mahsup edilmesi gerektiği yönünde bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.96.

[570]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.229; Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.588. Bu değerlendirmenin de giderlerin yapıldığı andaki duruma göre yapılması gerektiği yönünde bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.46.

[571]Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A2.2 Rn.9.

[572]Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.79; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.519-520. Faaliyetler sebebiyle sigorta ettirenin uğradığı bedensel zararların, kazanç kaybının dahi TTK m.1448/III kapsamında kaldığı yönünde bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.66, 73. ABBL m.A2-2.1/II'de sigortacının azami sorumluluğunun sigorta bedeli ile sınırlı olduğu, ancak sigortacının talimatları kapsamında alınan önlemler sebebiyle yapılan masraflar için böyle bir sınır bulunmadığı düzenlenmiştir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A2.2 Rn.10-11.

[573]Örneğin 2021 yaz mevsiminde Muğla'nın farklı yerlerinde orman yangını çıkmış, bu yangınlardan en şiddetlisi Milas'ta yaşanmış ve yangın Milas'ta bulunan termik santrali tehdit etmiştir. Yangının yönü ve şiddeti dikkate alındığında, yangının termik santrale de sıçrayacağı kesinleşince, termik santralde üretimde kullanılan kömür ve diğer kimyasallar boşaltılmıştır. Ancak akabinde yangın termik santralin üretim bölümüne ulaşmadan söndürülmüştür. İşte burada yapılan çalışmalar faydasız kalsa dahi boşaltma giderleri sigortacıdan talep edilebilmelidir.

[574]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.258.

[575]Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.116-117.

herhangi bir ayrım yapılmadığından, riziko henüz gerçekleşmeden yapılması gereken giderler yönünden de avans talep edilebilir[576].

Sigorta ettirenin zararı önleme veya azaltma için gerçekleştirdiği eylemin, zararın artmasına sebep olması da ihtimal dahilindedir. Acaba böyle bir durumda ne olacaktır? Burada ikili bir ayrım yapılarak sonuca ulaşmanın isabetli olacağı kabul edilmektedir. Buna göre sigortacıdan talimat alabilme imkanı bulunmayan sigorta ettirenin bu külfet kapsamında gerçekleştirdiği eylemler, söz konusu külfetin ihlali olarak değerlendirilmeyecek; buna karşılık sigortacıdan talimat alma imkanı olmasına rağmen sigortacıdan talimat almadan eyleme geçen ve bunun sonucunda zararın artmasına sebep olan sigorta ettirenin Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinde öngörülen bu külfeti ihlal ettiği sonucuna varılacaktır[577].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinde de sigorta ettirenden söz edilmekle birlikte, bu külfet Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesi uyarınca sigortadan haberdar olması şartıyla sigortalıları da kapsayacaktır[578]. Ayrıca sigorta ettirenin veya sigortalının birden fazla olduğu inşaat sigortalarında, kurtarma külfetinin ifası tüm sigorta ettirenler veya sigortalılardan beklenecektir[579]. Bunun doğal sonucu olarak sigorta ettiren gibi, sigortalı da yapacağı giderler için hak sahibidir ve bu hakkını sigortacıdan doğrudan talep edebilir[580].

4.2.1.4.2. Sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfetinin ihlali

Zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu hakkını koruma külfetinin ihlalinin yaptırımı, Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin II. fıkrasında düzenlenmiştir.

---

[576]Aksi yönde bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.118. Alman hukukunda avans talep edilebilmesi için mutlaka rizikonun gerçekleşmesi gerektiği yönünde bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.117.
[577]Şenocak, 2016, **a.g.k.**, s.61-62.
[578]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.515. ETTK m.1293'te kara sigortalarına ilişkin bir düzenlememe bulunmamakla birlikte, deniz sigortalarını düzenleyen ve sigortalıya da koruma tedbirlerini alma külfeti yükleyen ETTK m.1378'in kara sigortalarına da kıyasen uygulanması ve böylece sigortalının da bu külfeti ifa etmesi gerektiği yönünde bkz. Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.395.
[579]Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.396.
[580]Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.23. Buna karşılık Alman hukukunda sigortalının doğrudan talep hakkı olmadığı, bu talebin sigorta ettiren tarafından ileri sürülebileceği kabul edilmektedir. Bkz. Yıldırım, 2019, **a.g.k.**, s.23 dn.50.

Külfetin ihlali, sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa[581], kusurun ağırlığına[582] göre tazminattan indirim yapılacaktır. Sigorta ettirenin kusurunun ağırlığına göre yapılacak indirim, artan tazminat üzerinden yapılacaktır[583]. Her ne kadar sigorta ettirenin kusurunun objektif kriterler dikkate alınarak belirlenmesi gerektiği kabul edilmekteyse de[584], kanaatimizce olayın gelişimine ilişkin subjektif şartlar[585] ve özellikle sigorta ettirenin içinde bulunduğu durum[586], kusurun tespitinde dikkate alınmalıdır[587]. Bununla birlikte sigorta ettirenin içinde bulunduğu durum incelenirken de tamamen subjektif bir değerlendirme yapılmamalı, aynı şartlar altındaki özenli kişiden beklenen hareket

[581]Diğer külfetlerde yer almayan bu şartın isabetli olmadığı yönünde bkz. Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.584.
[582]Kusurun ağırlığına ilişkin kararlar için bkz. Yargıtay 17.HD, 30.09.2014, E.2014/13747, K.2014/13051 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1340-1341); Yargıtay 17.HD, 19.11.2019, E.2017/2482, K.2019/10804 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1340); Yargıtay 17.HD, 01.07.2020, E.2019/5805, K.2020/4220 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1340).
[583]Kender, 2021, **a.g.k.**, s.326; Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.585.
[584]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.243; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.230. Objektif kriterlerin yanında, kişiliğe ilişkin subjektif kriterlere başvurmasının gerekli olup olmadığının her somut olaya göre ayrıca değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Altınok Ormancı, 2016, **a.g.k.**, s.78; Kurt, 2015, **a.g.k.**, s.781-782.
[585]STK, 16.08.2016, K.2016/İHK-2083 (HKD 2016, S.28, s.64-68).
[586]Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.406. Zarar görenin özellikle korku gibi içsel durumunun dikkate alınmaması gerektiği, zira korku gibi durumların zararı azaltma külfetini ifa etmeme için bir bahane olarak kullanılabileceği yönünde bkz. Altınok Ormancı, 2016, **a.g.k.**, s.79; Kurt, 2015, **a.g.k.**, s.782. Ankara BAM 21.HD, 10.02.2017, E.2017/140, K.2017/123 sayılı kararına göre, "…kazanın şehirlerarası karayolunda geceleyin köpeğe çarpmak sureti ile meydana geldiği, kaza sonrasında aracın motorunun bir müddet daha çalıştırılmaya devam edilmesi nedeni ile motordaki zararın oluştuğu, ancak davacının aracı ve motoru hemen durdurmaması nedeni ile rizikonun gerçekleşmesi ve artmasına kasti davranışı ile sebep olduğunun, davalı sigorta tarafından ispatlanamadığı, bilirkişiler tarafından da belirtildiği gibi davacının zararın önlenmesi veya artmasını önleyecek gerekli önlemleri almadaki kusurlu davranışı nedeni ile zararın artmasına sebep olduğu anlaşıldığından, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1448/2. maddesi ve Kasko Sigortası Genel Şartlar B.2. maddeleri uyarınca kusurun ağırlığına göre tespit edilen tazminatta %40 oranında indirim yapılmasının usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmıştır…" (Lexpera).
[587]Nitekim Yargıtay 17.HD, 13.01.2016, E.2015/9308, K.2016/299 sayılı kararında, "…Somut olayda kaza gece, havanın soğuk olduğu bir zamanda ve terör bölgesinde meydana gelmiştir. Aynı zamanda olay yeri inceleme tutanağında da belirtildiği üzere hasarın aracın hareket etmesini önleyecek cinsten olmadığı da tespit edilmiştir. Bu durumda zorunluluk nedeniyle yola devam edilmiş ve davacının kasıtlı olarak zararın artmasına neden olduğu kanıtlanamamıştır. Mülga 6762 sayılı TTK 1293'e (6102 sayılı TTK'nun 1448.maddesi) göre davacının kasten zararın artmasına neden olup olmadığı değerlendirilmeksizin karar verilmiş olması doğru görülmemiştir…" denilerek, kusur belirlenirken somut olayın dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (SMİP). Aynı yönde karar için bkz. Yargıtay 17.HD, 27.09.2016, E.2016/6261, K.2016/8254 (SMİP). Belirtmek gerekir ki, Yargıtay'ın olayı ele alış biçimi isabetli olmakla birlikte, olayın sadece kasıt çerçevesinde değerlendirmesi isabetli olmamıştır. Zira hem ETTK m.1293 hem TTK m.1448'de sadece kasıttan değil, kusurdan söz edilmektedir. Kusur kavramının ihmali de kapsadığı tartışmasızdır. Buna karşılık yine sigorta ettirenin kastının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği yönündeki kararlar için bkz. Yargıtay 17.HD, 22.11.2017, E.2016/19337, K.2017/10866 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 29.11.2017, E.2016/20277, K.2017/11132 (SMİP). Sigorta ettirenin aracı çalıştırmaya devam etmesinde zorunluluk olup olmadığının tespit edilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 08.04.2014, E.2014/5841, K.2014/5291 (SMİP).

dikkate alınarak objektifleştirilmiş kusur tespit edilmelidir[588]. Buna karşılık sigorta ettirenin mutlaka bilgi sahibi olması aranmamalı ve sigorta ettirenin külfeti öngörmesi yeterli kabul edilmelidir[589].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin I. fıkrasında, Türk Ticaret Kanunu'na benzer bir düzenleme yapılmış ve külfet ihlalinde sigortacının ödeyeceği tazminattan artan kısmın indirileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Genel Şartlar, Kanun'dan kusur noktasında ayrılmış ve sigorta ettirenin kusuruna ilişkin bir düzenleme getirmemiştir[590]. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda, sigorta ettirenin kusuruna ilişkin düzenleme yapılmaması, sigorta ettirenin aleyhine olduğundan ve Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesi nispi emredici nitelikte olduğundan, sigorta ettiren lehine olan Kanun hükmü uygulanmalı[591] ve sigorta ettirenin kusuru yoksa, ödenecek tazminattan herhangi bir indirim yapılmamalıdır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin II. fıkrasında tazminattan indirim yapılacağına ilişkin yaptırım düzenlenmiş olmasına rağmen, külfet ihlalinin tazminatın ödenmesinden sonra tespiti halinde nasıl bir yol izleneceği belirtilmemiştir. Bu durumda fazla ödenen miktarın sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri alınabileceği kabul edilmektedir[592].

4.2.1.5. Sigorta ettirenin sözleşmeden doğan diğer külfetleri

Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesinde, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda yer almayan bir hüküm ihdas edilmiştir. Bu hükmün amacı, kanunda ayrıca düzenlenmeyen ve fakat sözleşme ile getirilen külfetlere ilişkin hüküm ve sonuçların genel bir hükümle düzenlenmesidir[593]. Ancak getirilen düzenlemenin başarılı olduğu ve amacı gerçekleştirebileceğini söyleyebilmek mümkün değildir. Gerçekten aşağıda ayrıntılı olarak inceleneceği üzere gerek külfetin kapsamı gerekse külfetin ihlaline

---

[588]Altınok Ormancı, 2016, **a.g.k.**, s.86-89, 93.
[589]Şenocak, 1995, **a.g.k.**, s.421.
[590]İSGŞ m.B.4/I'deki düzenlemenin amaca daha uygun olduğu yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.287-288.
[591]Ayli, 2016, **a.g.k.**, s.288.
[592]Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.79; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.519; Yetiş Şamlı, 2018, **a.g.k.**, s.585.
[593]Bu şekilde genel bir hüküm ihdas edilmesinin isabetli olduğu yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.331; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.524. Böyle bir düzenleme yapılmamasının boşluk doğuracağı, bu boşluğun külfetlerle ilgili genel bir düzenleme yer vermeyen TBK tarafından da doldurulamayacağı yönünde bkz. Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.81.

bağlanan yaptırımlar yeni tartışmalara sebep olmaktadır. Belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesindeki düzenleme, sigorta sözleşmesi ile kararlaştırılan külfetlere uygulanacağından, bu hüküm kapsamında getirilen külfetler sözleşmesel külfet olarak anılacaktır. Ayrıca sözleşmesel külfetten söz edebilmek için, sözleşmede belirtilen külfetin Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıca ve açıkça düzenlenen bir külfet olmaması gerekir. Bir başka anlatımla Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan bir külfet, sigorta sözleşmesinde düzenlense dahi, bu külfet Türk Ticaret Kanunu'nda özel olarak düzenlenen külfet kapsamında değerlendirilecektir[594]. Nitekim bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesinin I. fıkrasında da açıkça belirtilmiştir. Örneğin inşaat sigortası sözleşmesinde, sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfetiyle ilgili olarak bazı hükümler yer alabilir. Bu hükümler, sözleşme ile kararlaştırılsa bile, hakkında özel düzenleme bulunan sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfeti kapsamında değerlendirilmeli ve bu külfetlere Türk Ticaret Kanunu'nun 1444 ve 1445. maddeleri uygulanmalıdır[595].

İnşaat sigortasında da sözleşmeyle bazı külfetlerin kararlaştırılması mümkündür. Şantiye sahasında sürekli güvenlik görevlisi bulundurulması, sel baskınlarını engellemek üzere bazı önlemlerin alınması, yangın ihtimalini azaltmak üzere belli bir miktardan daha fazla akaryakıtın şantiye sahasında bulundurulmaması gibi külfetler, inşaat sigortası sözleşmesiyle kararlaştırılabilecektir. Bu şekilde sigorta ettirene bir davranış yükümü getirilen durumlarda, bunların teminat dışı olarak düzenlenmesine olanak tanınmamalı ve davranış, sözleşmesel külfet kapsamında değerlendirilmelidir[596]. Benzer şekilde, rizikoyu ağırlaştırmama külfeti kapsamında değerlendirilmesi gereken bir durumun, riziko istisnası olarak düzenlenmesine de imkân tanınmamalı ve konu, rizikoyu ağırlaştırmama külfeti çerçevesinde değerlendirilmelidir[597].

Bu bölümde Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıca düzenlenmemiş, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.3. maddesinin I. fıkrasında düzenlenmiş külfet hakkında kısaca açıklama yapmak isabetli olacaktır. Söz konusu hükümde, sigorta ettirene ihtimam

---

[594]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.210; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.533; Yazıcıoğlu, 2008, **a.g.k.**, s.1190.
[595]Bu durumda sigortacının TTK m.1444-1445 veya m.1449'a dayanabileceği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.537-538.
[596]Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.81.

[597]Yetiş Şamlı, 2020, **a.g.k.**, s.98.

(özen) gösterme külfeti yüklenmiştir. Bu külfet gereğince sigorta ettiren malzeme, teçhizat tesisat ve makinelerin emniyeti ve korunması için sigortalı değilmişçesine gerekli ihtimamı göstermelidir. Genel Şartlar'da ayrı bir külfet olarak düzenlenmişse de aslında genel şartların da bir sözleşme niteliğinde olduğu dikkate alındığında bu külfetin bu başlık altında değerlendirilmesi ve yaptırımın da buna göre belirlenmesi isabetli olacaktır[598].

Belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesi gereğince sadece sigorta ettiren değil, sigortalı da sözleşmeyle kararlaştırılan külfetin muhatabı olabilecektir.

4.2.1.5.1. Sigorta ettirenin sözleşmeden doğan diğer külfetlerinin kapsamı

Sözleşmesel külfet, genel nitelikte bir külfet olup, bu külfetin kapsamı inşaat sigortası sözleşmesine göre belirlenecektir. Bu sebeple kanundan doğan diğer külfetlerde olduğu gibi külfetin kapsamına ilişkin genel geçer ilkeler ortaya koyabilmek mümkün değildir. Ancak bir sözleşmesel külfete ilişkin şu hususlar vurgulanabilir:

Birinci olarak külfet, açıkça inşaat sigortası sözleşmesinde düzenlenmelidir. Sigortacı, sözleşmede düzenlenmeyen bir külfete dayanarak, Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesinde düzenlenen haklarını kullanamaz. Kanunda ve genel şartlarda açıkça düzenlenen bir külfetin, ayrıca sözleşmede yer alması bu külfeti sözleşmesel külfet haline getirmeyecek, külfet özel hükümler çerçevesinde değerlendirilecektir[599].

İkinci olarak külfetin ihlalinin hüküm ve sonuçlarının inşaat sigortası sözleşmesinde gösterilmesi gerekir ki, bu hüküm ve sonuç, sigortacının sözleşmeyi kısmen veya tamamen feshederek ifadan kurtulmasıdır. Çünkü Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesinde sözleşmenin kısmen veya tamamen feshedilmesi ifadesi yer almaktadır. İnşaat sigortası sözleşmesinde fesih yerine riziko istisnası düzenlense dahi, eğer sigorta ettirene bir sözleşmesel külfet yükleniyorsa sonuç değişmemeli ve konu Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesi çerçevesinde değerlendirilmelidir[600].

---

[598] Nitekim İSGŞ m.C.3/I'de düzenlenen bu külfet için ayrı bir yaptırım öngörülmediğinden, TTK m.1449'un uygulanabileceği yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.138; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.257-258.

[599] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.535. Bu ihtimalde külfetin ihlalinin yaptırımının da sözleşmeye göre değil, TTK'ya göre belirlenmesi gerektiği yönünde bkz. Yazıcıoğlu, 2008, **a.g.k.**, s.1190.

[600] Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.81; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.528. Buna karşılık yazar, kanundaki ifade sigorta sözleşmesinde yer almamışsa TTK m.1449'un hiç uygulanmamasının isabetli olacağını da

Buna karşılık inşaat sigortası sözleşmesinde sadece külfet düzenlenmiş ve fakat herhangi bir yaptırım düzenlenmemişse, Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesi devre dışı kalacaktır[601].

Üçüncü olarak sözleşmesel külfetin ihlaline bağlı olarak sigortacının fesih hakkını kullanabilmesi için, sigorta ettiren kusurlu olmalıdır. Bir başka ifadeyle sözleşmesel külfetin ihlalinde sigorta ettirenin kusuru yoksa, sigortacı sözleşmeyi feshedemez. Kanun koyucu, kusurun derecesine ilişkin herhangi bir ayrım yapmadığından, sigorta ettirenin ihmal derecesindeki kusuru dahi yeterlidir[602].

---

savunmaktadır. Bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.547. ETTK'da sözleşmesel külfete ilişkin bir hüküm yer almadığından, nisbi emredici nitelikteki ETTK m.1291, 1292 ve 1293'e aykırı olacak şekilde riziko istisnası olarak dahi külfet getirilmesinin, kanunun dolanılması kapsamında değerlendirilmesi ve geçersiz kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Yazıcıoğlu, 2008, **a.g.k.**, s.1192. Sigorta ettirenin davranışlarını külfet olarak düzenlemek yerine, riziko istisnası olarak düzenlenmesi durumunda "saklanmış veya kamufle edilmiş görev"den söz edildiği yönünde bkz. Ünan, 1998b, **a.g.k.**, s.104. Aslında sözleşmesel külfetin ihlalinde TTK m.1449'un mu uygulanacağı yoksa külfet ihlalinde bir riziko istisnasının mı söz konusu olacağı tartışılabilir. Zira sigorta sözleşmelerinde genel eğilim, riziko istisnası şeklinde düzenleme yapılmasıdır. Bu şekilde sigortacı sözleşmeyi feshetmeksizin, sözleşmedeki özel düzenleme kapsamında ifa yükümlülüğünden kurtulabilmektedir. Bununla birlikte TTK m.1449'da sözleşmesel külfetler için ayrıca ve açıkça bir hüküm ihdas edilmişken, bu hükmü görmezden gelerek her durumun riziko istisnasına sokulması, TTK m.1449'u anlamsız kılacak; belki de kanunun dolanılmasına yol açacaktır. Dolayısıyla eğer sigorta ettirene bir sözleşmesel külfet yüklenmişse, bu külfetin ihlalinin sonucu riziko istisnası olarak düzenlense dahi, en azından TTK m.1449'da belirtilen hususların (kusur ve illiyet bağı) somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılmalı; eğer gerçekleşmemişse, riziko istisna edilmemelidir. Bununla birlikte bu değerlendirme yapılırken öncelikle sigorta ettirene bir sözleşmesel külfet yüklenip yüklenmediği irdelenmelidir. Nitekim Yargıtay 11.HD, 11.12.2018, E.2017/2586, K.2018/7822 sayılı kararında "…Sigorta poliçesinin özel şartlar kısmında 'sigortalı veya sigorta ettirenin aynı zamanda poliçeye konu emtianın taşıyıcısı olması durumunda teminat, taşıyıcıların veya profesyonel sürücülerin 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ve bağlı yönetmeliklerle belirlenmiş niteliklere ve kapsamdaki geçerli belgelere sahip olması ve bunların sigortacı tarafından talep edildiğinde ibraz edilmesi şartıyla geçerlidir. Aksi halde sigortacının hasarı reddetme hakkı saklıdır.' şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Tarafların iddia ve savunmalarına, bilirkişi raporuna göre sigortalı davacının aynı zamanda taşıyıcı olduğu ve davacı şoförünün SRC- 4 belgesine sahip olmadığı ihtilafsızdır. Bu durumda, anılan özel şart nazara alındığında davalı şoförünün karıştığı trafik kazası neticesinde taşınan emtiada meydana gelen hasar poliçe kapsamı dışındadır. 6102 sayılı ...'nın 1449. maddesi sigorta ettirenin yükümlülüklerini ihlal etmesi halinde uygulama bulacak bir düzenleme olup, işbu uyuşmazlıkta uygulanması söz konusu değildir. Taraflar arasındaki uyuşmazlık, poliçede kararlaştırılan özel şartın ihlal edilip edilmediği ve hasarın teminat dışında olup olmadığına ilişkin olup, az önce de açıklandığı üzere özel şart uyarınca hasar teminat kapsamı dışındadır. Bu durumda, hasarın teminat kapsamında bulunmadığının kabulü ile karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş…" denilmiştir (SMİP). Görüldüğü üzere Yargıtay, TTK m.1449'un uygulanabilmesi için sigorta ettirene bir külfet yüklenmesi gerektiğini kabul etmekte, böyle bir külfet yoksa TTK m.1449'un devreye girmeyeceğine hükmetmektedir. Özellikle uyulmamasının rizikonun gerçekleştirme ihtimalini ya da sigortacının ödeyeceği tazminat miktarını artıran davranışların, riziko istisnası olarak kararlaştırılamayacağı; buna karşılık uyulmaması doğrudan rizikonun gerçekleşmesine sebep olmayacak davranışların riziko istisnası olarak kararlaştırılabileceği yönünde bkz. Yazıcıoğlu, 2008, **a.g.k.**, s.1193.

[601] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.534.

[602] Bunun yerine sigortacının ancak sigorta ettirenin kastı veya ağır kusurunda sorumluluktan kurtulabilmesinin düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.82; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.542.

Dördüncü olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesinin III. fıkrası gereğince, sözleşmesel külfetin ihlali ile riziko arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Sigorta ettiren sözleşmesel külfetini ihlal etmiş olsa dahi, bu ihlal rizikonun gerçekleşmesine veya sigortacının ediminin kapsamında etki etmemişse sigortacı, ifa yükümlülüğünden kurtulamaz[603]. Örneğin bir inşaat sigortası sözleşmesinde sigorta ettirene 24 saat güvenlik görevlisi istihdam etme külfeti getirilmesine rağmen, bu külfet yerine getirilmemekle birlikte, yağmur sonucunda gerçekleşen sel rizikosu sonucunda hasar meydana gelmişse, külfet ihlali ile riziko ve nihayetinde hasar arasında illiyet bağı bulunmadığından, sigortacı hasardan sorumlu olacaktır.

Beşinci olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesi hem riziko öncesi hem riziko sonrası için getirilen sözleşmesel külfetlere uygulanır[604]. Bununla birlikte sözleşmesel külfetlerin asıl amacı rizikonun gerçekleşmesini önlemek veya hasarı mümkün olan düşük seviyede tutmak olduğundan, sözleşmesel külfetlerin genellikle rizikonun gerçekleşmesinden önceki dönem için getirildiği belirtilmelidir[605].

4.2.1.5.2. Sigorta ettirenin sözleşmeden doğan diğer külfetlerinin ihlali

Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesinin I. fıkrasında, sözleşmesel külfetin ihlaline bağlanan sonuç da düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta ettirenin sözleşmesel külfetini ihlal etmesinin sonucu, sigortacının inşaat sigortası sözleşmesini kısmen veya tamamen feshederek ifadan kurtulabilmesidir. Ancak bunun için yukarıda da belirtildiği üzere, sözleşmede sigortacıya fesih hakkına ve bu hakkın kullanılmasıyla sigortacının ifa yükümlülüğünden kurtulabileceğine ilişkin bir hüküm yer almalıdır. Sadece sözleşmesel külfetin yer aldığı ve fakat fesih yaptırımının bulunmadığı bir inşaat sigortası sözleşmesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesine göre sözleşmenin feshedilebilmesi mümkün değildir. Sigortacı, riziko gerçekleşmeden önce sadece ihlal edilen sözleşmesel külfet yönünden sözleşmeyi feshedebilecektir. Aynı şekilde riziko

[603]Her ne kadar TTK m.1449/III'te "ve" bağlacı kullanılmışsa da bunun "veya" şeklinde anlaşılması gerekmektedir. Sözleşmesel külfetin ihlali rizikonu gerçekleşmesine etki etmese dahi, eğer sigortacının ediminin kapsamını etkiliyorsa illiyet bağının bulunduğu kabul edilmelidir.
[604]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.533.
[605]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.525.

gerçekleştikten sonra da sadece rizikonun sonuçlarıyla sınırlı olarak inşaat sigortası sözleşmesinin feshi gündeme gelebilir[606].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesinin II. fıkrasında sigortacının fesih hakkını kullanabilmesi için azami bir süre getirilmiştir. Buna göre sigortacı, kanunda başkaca bir süre öngörülmemişse, sözleşmesel külfetin ihlal edildiğini öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde inşaat sigortası sözleşmesini feshetmelidir. Aksi takdirde sigortacının fesih hakkı düşecektir. Hükümde fesih süresinin başladığı tarih, sigortacının ihlali öğrendiği tarih olduğundan, sigortacı ihlali riziko gerçekleştikten sonra öğrense dahi, fesih süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır. Burada akla gelen soru, feshin ileri etkili hüküm ve sonuç doğurması ve dolayısıyla özellikle rizikonun gerçekleşmesinden sonraki feshin sigortacıyı yükümlülükten kurtarıp kurtaramayacağıdır. Bu durumda sözleşmede sadece sözleşmenin feshedilebileceğinin belirtilmesi yeterli değildir. Sözleşmede ayrıca ve açıkça sigortacının ifadan kurtulabileceği de yer almalıdır. Eğer inşaat sigortası sözleşmesinde böyle bir hüküm yoksa, sigortacı sözleşmeyi feshetse dahi sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünden kurtulamaz.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1449. maddesi nispi emredici olduğundan, inşaat sigortası sözleşmesinde fesih süresi kısaltılabileceği gibi, sözleşmenin feshi yerine daha hafif yaptırımlar getirilebilir.

4.2.2. Sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü

Yukarıda ayrıntılı olarak incelendiği üzere, sigorta ettirenin gerek kanundan doğan gerekse sözleşme ile öngörülebilecek farklı nitelikte külfetleri bulunmaktadır. Çok sayıda külfete karşılık, sigorta ettirenin tek bir yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülük de sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. İşte bu bölümde tek yükümlülük olan prim ödeme yükümlülüğü incelenecektir. Belirtmek gerekir ki, her ne kadar kanun koyucu, prim ödeme borcu terimini tercih etmişse de

[606]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.541. Buna karşılık sözleşmesel külfetin ihlalinde sözleşmeden dönülebileceğine ilişkin sözleşme şartlarının geçersiz olduğu yönünde bkz. Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.83.

yukarıda açıkladığımız gerekçelerle[607], biz yükümlülük terimini kullanmayı tercih ediyoruz.

4.2.2.1. Genel olarak sigorta primi

Tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olan inşaat sigortası sözleşmesinde, sigorta tazminatını ödeme borcunu üstlenen sigortacının edimine karşılık sigorta ettiren de sigorta primi ödemektedir. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen prim, sigortacının sigorta teminatı sağlaması karşılığında sigorta ettiren tarafından yapılan ödemedir. Prime ek olarak alınan araştırma – soruşturma gideri gibi ücretler prim kapsamında değerlendirilmemelidir[608]. Sigorta priminin konusu daima paradır ve para yerine mal karşılığında bir sigorta sözleşmesi yapılabilmesi mümkün değildir[609].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesi gereğince, külfetlerin ifası sadece sigorta ettirenden değil, sigortadan haberdar olan sigortalıdan da beklenmekteyken, sigorta primini ifa yükümlülüğü sadece sigorta ettirenin sorumluluğundadır. Bir başka ifadeyle, başkası lehine inşaat sigortası sözleşmesi yapılsa dahi, prim ödeme yükümlülüğü sigortalıda değil, sigorta ettiren üzerindedir[610]. Bu sebeple sigortacı, sigorta primini

---

[607]Bkz. yuk. s.57-58.

[608]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.317.

[609]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.103; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.94; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.206; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.192; Kubilay, 1992, **a.g.k.**, s.89.

[610]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.103; İ. Aral Eldeleklioğlu (2012b). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu uyarınca sigorta ettirenin prim ödeme borcu, *İTÜSBD*. 11 (22), s.207; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.137; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.206; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.192; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.275; H. Kubilay (1992). Prim borcu için kambiyo senedi verilmesi ve zamanaşımı sebebiyle bedelsizlik defi, *İzBD*. (3), s.86-87; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.206; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.250; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.318; E. Tüzemen Atik ve O. Yolal (2020). *Sigorta sözleşmelerinde prim ödeme borcunun muacceliyeti*. Ankara: Seçkin, s.33; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.139. Yargıtay 11.HD, 09.02.1998, E.1997/10083, K.1998/570 sayılı kararına göre, "…davacı sigortalı prim borcundan bizzat sorumludur. Davacının yerine şimdiye dek üçüncü kişinin prim borcunu ödemiş olması, onu sigortacıya karşı prim borcunu ödeme yükümlülüğünden kurtarmaz…" (SMİP). Yine Yargıtay 11.HD, 12.02.1991, E.1989/6012, K.1991/864 sayılı kararında, "…Davacı vekili, davalı Hazineye ait ve davalı Tek-Art kollektif şirketince inşa edilen okul binasının inşaat sigortasının müvekkili şirkete yaptırıldığını ve aynı poliçeye istinaden zeyilnameler düzenlendiği halde bundan doğan … primin ödenmediğini, diğer davalının da sonunda sıfatıyla sorumlu olduğunu ileri sürerek bu alacağın reeskont faiziyle birlikte davalılardan müteselsilen tahsilini talep ve dava etmiştir. Davalı Hazine vekili, sigorta aktinin davacı ile davalı kollektif şirket arasında yapıldığını, prim borcundan da kollektif şirketin sorumlu bulunduğunu savunarak davanın reddini istemiştir…mahkemece, prim borcundan davalı hazinenin sorumlu olduğu gerekçesiyle davalı Hazine hakkındaki davanın kabulüne, diğer davalılar hakkındaki davanın reddine dair verilen hüküm…davacı ile davalı kollektif şirket arasındaki sigorta ilişkisinin, inşaat bitene kadar devam etmesine göre prim borcundan davalı kollektif şirketin sorumlu tutulması gerektiğinden ve davalı Hazinenin tahsile karar verilmesinin yanlış olduğundan bahisle bozulmuştur…" denilerek, inşaat sigortası sözleşmesinde de idare sigortalı olsa da prim ödeme yükümlülüğünün sigorta ettirene (çoğu kez

inşaat sigortası sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişiden talep edemez. Bununla birlikte, üçüncü kişinin sigorta primini ifa etmek istemesi durumunda, sigortacı bu ifayı kabul etmek zorundadır[611]. Ayrıca istisnai olarak sigortalının, sigorta ettirenin bilgisi dışında inşaat sigortası sözleşmesini uzatması durumunda, prim ödeme yükümlülüğünün sigortalıya geçeceği kabul edilmektedir[612]. Yine Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesi kapsamında sigorta konusu menfaatin sahibinin değişmesi ve bu halde inşaat sigortası sözleşmesinin sona ermeyeceğinin öngörülmesi durumunda yeni menfaat sahibi, prim ödeme yükümlüsü olacaktır[613].

Birden fazla sigorta ettiren varsa, sigorta ettirenlerin prim ödeme yükümlülükleri öncelikle inşaat sigortası sözleşmesine göre belirlenecektir. Sözleşmede buna ilişkin bir hüküm bulunmaması durumunda, sigorta ettirenlerin primden müteselsilen sorumlu oldukları kabul edilmektedir[614].

Sigorta priminin alacaklısı ise inşaat sigortası sözleşmesinin diğer tarafı olan sigortacıdır. Sigortacının tek olduğu durumlarda, herhangi bir sorun bulunmaz. Buna karşılık inşaat sigortası gibi büyük ölçekli sigorta sözleşmelerinde genelde birden fazla sigortacı yer alır. İşte bu gibi durumlarda sigorta ettirenin sigorta primini bunlardan hangisine veya hangilerine ödeyeceği sorunu karşımıza çıkacaktır. Sorun, inşaat sigortası sözleşmesinde sigorta priminin kime ödeneceğine ilişkin özel bir düzenleme

---

yükleniciye) ait olduğu vurgulanmıştır (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 10.06.2013, E.2012/14307, K.2013/11969 (SMİP).

[611]Aral Eldeleklioğlu, 2012, **a.g.k.**, s.207; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.162; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.202; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.147-148; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.279; Kubilay, 1992, **a.g.k.**, s.87; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.206; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.34.

[612]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.192. Yargıtay 11.HD, 02.03.1978, E.1978/893, K.1978/946 sayılı kararına göre, "…sigorta akdinin bir başkası lehine yapılmış olması halinde dahi, prim borcunun, sigorta âkidi olan sigorta ettirene ait olacağının kabulü gerekir…mezkur sigorta mukavelesinin 1.10.1969 tarihinden sonra devam etmesine âkid olan davalı şirket muvafakat etmediği halde, mücerret diğer davalının isteği üzerine düzenlenen bir zeyilname ile süre uzatılarak, sigorta bedeli dahi yükseltilmiş ve bu zeyilnameye ait primin ödeneceği davalı kurum tarafından davacıya karşı taahhüt edilmiş olmasına ve esasen akitlerden birinin tek taraflı olarak mukavale koşullarını diğer tarafın aleyhine ağırlaştırması da olanaksız bulunmasına…" (Batider 1978, 9 (1), s.879-881). Kararın sonucunun doğru ve fakat gerekçesinin yanlış olduğu, zira lehine sözleşme yapılan kişinin sigortalı olduğu, sigortalının mevcut sigorta sözleşmesini değiştiremeyeceği, sigortalının teklif ettiği değişikliğin sigortacı tarafından kabul edilmesiyle yepyeni bir sigorta sözleşmesi kurulduğu yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.275 dn.191.

[613]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.206 dn.516; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.318-319; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.37. Bu yönde karar için bkz. Yargıtay 11.HD, 08.06.1978, E.1978/3144, K.1978/3031 (Ulaş, 2005, **a.g.k.**, s.56). TTK m.1470'te ETTK m.1303'ten farklı olarak, sigortacıya, önceki menfaat sahibine (sigorta ettirene) başvurma imkânı tanınmadığından, önceki menfaat sahibinin prim yükümlülüğünün devam edebilmesi için sözleşmede özel hüküm bulunmalıdır.

[614]Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.364; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.207; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.193; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.34.

varsa, bu hüküm dikkate alınarak çözülmelidir. Özellikle birden fazla sigortacı olmasına rağmen, bunlardan birinin prim tahsil yetkisine sahip olduğu durumlarda, sigorta ettiren bu belirlenmiş sigortacıya primi ödeyerek, yükümlülüğünden kurtulacaktır[615]. Sigorta ettiren, sigorta primini sigortacıya ödeyebileceği gibi, sigortacının prim tahsil etmeye yetkili temsilcisine de ödeyebilir[616].

Kural olarak sigorta primi, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde inşaat sigortası sözleşmesinin taraflarınca serbestçe belirlenebilmelidir [617] . Nitekim bu husus Sigortacılık Kanunu'nun 12. maddesinin I. fıkrasının ilk cümlesinde vurgulanmıştır. Bununla birlikte aynı hükmün ikinci cümlesinde, "...bu Kanuna ve diğer kanunlara göre ihdas edilen zorunlu sigortaların teminat tutarları ile tarife ve talimatları Bakan tarafından tespit olunur ve Resmî Gazetede yayımlanır…" hükmü gereğince, zorunlu sigortalarda tarafların prim belirleme özgürlüğü sınırlandırılmıştır[618]. İnşaat sigortasının kısmen zorunlu bir sigorta olduğu yukarıda açıklanmıştır[619]. Dolayısıyla bu sigortanın zorunlu olarak yapıldığı durumlar için belirtildiği şekilde bir tarifenin yayımlanması gerekirken, inşaat sigortasına ilişkin bir tarife talimat Resmî Gazete'de yayımlanmamıştır. Aslında belirtmek gerekir ki, inşaat sigortasının niteliği, böyle bir tarife talimat yayımlanmasını da imkânsız kılmaktadır. Zira inşaat sigortası içinde birçok rizikoya karşı koruma sağlayan, inşaatın yapıldığı bölgeye göre değişkenlik

---

[615]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.208; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.319. Yargıtay 11.HD, 16.12.1986, E.1986/6225, K.1986/6885 sayılı kararına göre, "…dosya kapsamından da daha önceki sigorta primlerinin davalı sigorta ettiren tarafından jeran durumunda olan davacı sigorta şirketine ödendiği ve onun tarafından primin diğer sigorta şirketlerine paylaştırıldığı anlaşılmaktadır. O halde, davacı sigorta şirketinin jeran sıfatiyle sigorta primlerinin tahsiline ilişkin bu dava müşterek sigortaya dahil diğer şirketler adına da dava açma yetkisinin bulunduğu kabul edilmelidir…" (Ulaş, 2005, **a.g.k.**, s.59).

[616]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.211; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.279. Prim tahsil yetkisi bulunan acenteye yapılan prim ödemesinin geçerli olduğu, acentenin tahsil ettiği primi sigortacıya aktarmamasının sigortacı ile acente arasındaki ilişki olduğu ve bunun sigorta ettirene karşı ileri sürülemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 28.03.2016, E.2015/8366, K.2016/3400 (SMİP). Acentenin kusuru sebebiyle primin tahsil edilmemesi durumunda, rizikonun teminat kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 11.03.2019, E.2017/5286, K.2019/1949 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.523-524). Bundan başka sadece ilk prim tahsil yetkisi verilen acentenin, tüm primi peşin olarak tahsil etmesi durumunda acentenin primin tamamını tahsil yetkisi bulunduğu yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 12.09.2014, E.2013/14971, K.2014/13685 (Batider 2014, 30 (4), s.343-346).

[617]Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.366; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.210; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.196.

[618]SK m.12/II'de de inceleme konumuzun dışında kalan bazı sigorta türlerinde, sigorta tarifeleri, primleri, formül ve cetvellerin uygulanması Bakan onayına tâbi tutulmuştur. Zorunlu sigortalarla ilgili yayımlanan bu tarifeden farklı bir primin belirlenmesinin mümkün olmadığı, sigorta sözleşmesinde farklı prim belirlenmesi durumunda sözleşmedeki prim miktarı yönünden sözleşmenin kısmi hükümsüz olduğu ve yayımlanan tarifedeki primin dikkate alınacağı yönünde bkz. Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.367.

[619]Bkz. yuk. s.33-40.

gösteren, ayrıca içeriğinde çok sayıda riziko sınırlandırması içerdiğinden, prim miktarı sürekli değişebilecek büyük ölçekli bir zarar sigortasıdır. Dolayısıyla kanaatimizce tüm inşaat sigortalarını kapsayacak şekilde genel geçer bir prim ve tarife belirlemek mümkün olmadığından, böyle bir tarifenin belirlenmemiş olması isabetlidir.

Sigorta ettirenin prim yükümlülüğü bölünemediğinden, sigortacının sorumluluğu, primin geç ödenmesi sebebiyle geç başlasa dahi, sigortacı inşaat sigortası sözleşmesinde belirlenen primin tamamına hak kazanır[620]. Aksi kararlaştırılmadıkça sigorta primi, Türk Lirası olarak ödenecektir[621]. Bununla birlikte Türk Borçlar Kanunu'nun 99. maddesinin II. fıkrası gereğince, sigorta priminin yabancı para olarak kararlaştırılabilmesi mümkündür[622].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1430. maddesinin I. fıkrasında, sigorta ettirenin kararlaştırılan primi ödemekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Bu hükümde kararlaştırılan bir primden söz edilmiş olması sebebiyle, inşaat sigortası sözleşmesinin taraflarının sadece prim ödeneceğini kararlaştırmaları yeterli midir? Yoksa sözleşmede prim miktarının da kararlaştırılması gerekecek midir? Doktrinde baskın olan görüşe göre, sigorta sözleşmesinde prim miktarının gösterilmemiş olması sigorta sözleşmesini

---

[620] Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.210; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.196. Sigorta sözleşmesinin bir yıldan fazla süre için yapıldığı ve primlerin yıllık olarak ödendiği durumlarda, bölünmezlik ilkesinin bir yıl için uygulanacağı, örneğin beş yıllık bir sigorta sözleşmesinin üçüncü yıl içinde feshedilmesi durumunda, sigortacının dördüncü ve beşinci yıllara ilişkin primleri talep edemeyeceği yönünde bkz. Kubilay, 1992, **a.g.k.**, s.88.

[621] Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.211. Yargıtay 11.HD, 30.10.1996, E.1996/6837, K.1996/7297 (Ulaş, 2005, **a.g.k.**, s.42.

[622] Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ ile yurtiçinde yerleşik kişilerin bazı sözleşmeleri yabancı para üzerinden yapması yasaklanmış olmakla birlikte, Tebliğ'de sayılan sözleşmeler arasında sigorta sözleşmeleri sayılmamıştır (RG, 16.11.2018, S.30597). Kanaatimizce belirtilen tebliğde sigorta sözleşmeleri sayılmış olsaydı dahi, tarafların Anayasa m.48/I ve TBK 99/II kapsamında yabancı para üzerinden inşaat sigortası sözleşmesi yapabilmeleri mümkün olurdu. Çünkü anılan Tebliğ, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun gereğince çıkarılmış olup, aykırılığın yaptırımı bu Kanun'un 3. maddesinin I. fıkrasında idari para cezası olarak öngörülmüştür. Dolayısıyla bu Tebliğ'e aykırı davranarak yabancı para üzerinden yapılan inşaat sigortası sözleşmesi geçerli sayılmalı ve fakat sözleşmenin taraflarına idari para cezası verilebilirdi. Bu yönde bkz. E. Gökyayla (2019). 32 Sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kararın satış ve eser sözleşmelerinde bedele etkisi, *Türk Parasın Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar Çerçevesinde Döviz ile Sözleşme Yapma Yasağı ve Sözleşmenin Uyarlanması*. Ankara: Seçkin, s.81; U. Yeniocak (2019). Dövizle sözleşme kurma yasağı ve bu yasağa aykırılığın yaptırımı, *Türk Parasın Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar Çerçevesinde Döviz ile Sözleşme Yapma Yasağı ve Sözleşmenin Uyarlanması*. Ankara: Seçkin, s.66-70. Buna karşılık bu düzenlemeye aykırı bir sözleşmenin TBK m.27/I'e göre hükümsüz olduğu yönünde bkz. B. Şit İmamoğlu (2018). Yabancı para üzerinden sözleşme akdetme özgürlüğünün sınırlanmasına ilişkin 12 Eylül 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı kararı hakkında bir değerlendirme. *Batider (2018)*, 34(3), s.153. Tebliğ gereğince yabancı para üzerinden sözleşme yapılamayacağını dolaylı yönden kabul eden karar için bkz. Yargıtay 12.HD, 02.11.2021, E.2021/9299, K.2021/9545 (SMİP).

geçersiz kılmamaktadır; zira sigorta bedeli sözleşmede tespit edildiğinden, prim miktarının tayin edilebilmesi mümkündür[623]. Buna karşılık bizim de katıldığımız görüşe göre, prim sigorta sözleşmesinin esaslı unsurlarından birisidir ve tarafların prim miktarı üzerinde anlaşmamaları durumunda sigorta sözleşmesi kurulmamış olacaktır[624]. Her şeyden önce bir sözleşmede, tarafların sözleşmenin esaslı unsurlarında anlaşmaları gerekmektedir. Tarafların böyle bir anlaşması yoksa, sigorta sözleşmesinin kurulmasından da söz edilememelidir. Çünkü sigorta sözleşmesinin iki esaslı unsuru sigorta bedeli ve sigorta primidir. Sigorta priminin gösterilmemesi durumunda primin nasıl belirleneceğine ilişkin bir hukuk kuralı da yoktur[625]. Özellikle inşaat sigortası gibi geniş kapsamlı, çok sayıda birbirinden farklı rizikolara karşı koruma sağlayan, içeriğinde çok sayıda kloz içeren bir sigorta sözleşmesinde primin sözleşmede gösterilmeyip sonradan objektif bir şekilde belirlenebilmesi mümkün görünmemektedir. Ayrıca 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1294. maddesinin I. fıkrasının ikinci cümlesindeki "Sigorta primi mukavelede gösterilmemişse ilgili vekaletçe tasdik edilmiş olan tarifeler gereğince tayin olunur." ifadesinin yeni kanuna alınmaması da görüşümüzü destekleyen bir başka unsurdur. Bununla birlikte inşaat sigortası sözleşmesinde prim miktarı açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen, sigorta ettiren tarafından ödenen primin sigortacı tarafından kabul edilmesi ve fakat rizikonun gerçekleşmesinden sonra inşaat sigortası sözleşmesinin kurulmadığının iddia edilmesi ise dürüstlük kuralına aykırı olacak ve sigortacı, gerçekleşen hasardan sözleşme şartlarında sorumlu olacaktır.

İnşaat sigortası sözleşmesinde prim miktarının yanlış belirlenmesi gündeme gelebilir. Burada yanlışlık, sigortacının hatalı değerlendirmesinden kaynaklanıyorsa, sigortacı henüz riziko gerçekleşmeden önce, Türk Ticaret Kanunu'nun 1451. maddesi

---

[623]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.158; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.104; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.274; F.T. Keskin (2017). *Uygulamada sigorta hukuku*. 1. Ankara: Adalet, s.193; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.206.

[624] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.320. Yazar, sigorta priminin belirlenebilir olması şartıyla, prim ödeme yükümlülüğünün üstlenilmesinin yeterli görülmesinin, uygulamada kolaylık sağlayacağını, ancak birçok sigortada tarifelerin serbest olduğu, sigortacıların yayımlamış olduğu tarife bulunmadığı, baz tarifeler olsa dahi acentelerin bu tarifelerden ayrılabildiklerini, dolayısıyla tüm bu hususların primin miktarı üzerinde anlaşma sağlanmadığı şeklinde değerlendirilebileceğini savunmaktadır. Bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.320-321.

[625]Hukukumuzda bazı sözleşmeler yönünden bu yönde hükümler bulunmaktadır. Satış sözleşmesinde bedelin belirlenmesi için TBK m.233, hizmet sözleşmesinde ücretin belirlenmesi için TBK m.401 örnek olarak gösterilebilir.

uyarınca Türk Borçlar Kanunu'nun 30 ve devamı hükümlerinde düzenlenen yanılma (hata) kurumuna dayanabilir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra ise sigortacının, sigorta tazminatından indirim yapabileceği kabul edilmektedir[626]. Yanlışlığın inşaat sigortası sözleşmesi kurulmadan önce sigorta ettirenin gerçeğe aykırı beyanlarından kaynaklanması durumunda da sigortacının Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen yanılma ve aldatma (hile) hükümlerine dayanabileceği ileri sürülmekle birlikte[627], kanaatimizce bu görüşe katılabilmek mümkün değildir[628]. Zira sözleşme öncesi ihbar külfeti Türk Ticaret Kanunu'nda özel ve ayrıntılı olarak düzenlenmiş olup, bu hükümlerin temel amacı sigortacının ihtiyacı olan bilgileri doğru bir şekilde alması, bu bilgilere göre sigortanın kapsamını ve tabi en önemlisi sigorta primini de tespit edebilmesidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1451. maddesine göre, Türk Ticaret Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde, Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Buna karşılık sigorta ettirenin bu külfetinin ihlaline bağlanan yaptırımlar özel nitelikteki Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinde düzenlendiğinden, sigortacı ancak ve sadece bu hükümde düzenlenen haklardan yararlanabilmelidir[629].

Uygulamada ender görülmekle birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 1433. maddesinde primin indirilmesi düzenlenmiştir. Bu maddenin I. fıkrası gereğince, primi etkileyen sebeplerde süreklilik arz eden, sigorta ettiren tarafından öngörülemeyen ve sigorta ettirenin kusuruna dayanmayan [630] rizikonun hafiflemesini gerektiren değişiklikler meydana gelmişse, prim indirilecek ve prim tahsilatı gerçekleşmişse prim

---

[626]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.324-325.
[627]Erbaş Açıkel, 2019, **a.g.k.**, s.161; Somer, 2001, **a.g.k.**, s.759; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.324.
[628]Köroğlu Ölmez, 2016, **a.g.k.**, s.282-283.
[629]ETTK m.1290'da, m.1370'teki gibi açık atıf olmamasına rağmen, ETTK m.1290 ile BK m.28'in aynı durumu düzenlemediği, bu sebeple iki hüküm arasında özel hüküm – genel hüküm ilişkisi bulunmadığını, hatta BK m.28'in özel olarak hileyi düzenlediği dikkate alındığında, BK m.28'in özel hüküm olarak değerlendirilebileceği, dolayısıyla sigorta ettirenin hilesinde BK m.28'e dayanılabileceği yönünde bkz. Somer, 2001, **a.g.k.**, s.757-758. Aynı durumun TTK – TBK arasındaki ilişki bakımından da devam ettiği yönünde bkz. Erbaş Açıkel, 2019, **a.g.k.**, s.157-161. VVG m.22'de sigortacını hileye dayanabileceğinin açıkça hükme bağlanmış olmasına rağmen, TTK'da böyle bir özel düzenlemenin bulunmadığı, bu sebeple özel hüküm genel hüküm ilişkisinin genel ilkeler çerçevesinde tespit edilmesi gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2012, **a.g.k.**, s.57.
[630] Hacıömeroğlu, 2021, **a.g.k.**, s.443. Münhasıran sigorta ettirenin iradesinden kaynaklanan riziko hafiflemelerinde, primin indirilmesinin ahde vefa ilkesiyle bağdaşmayacağı ve dürüstlük kuralına aykırı olacağı yönünde bkz. Bilgeç, 2021, **a.g.k.**, s.161.

iade edilecektir[631]. Aynı düzenleme İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.4. maddesinin V ve IX. fıkralarında da yer almaktadır. Hükümlerde belirtilmemiş olmakla birlikte, sigortacının kendiliğinden böyle bir yükümlülüğe sahip olmadığı, ancak sigorta ettirenin talebi üzerine prim indiriminin gündeme geleceği kabul edilmektedir[632]. Sigorta ettirenin talebinin karşılanmaması durumunda, sigorta ettiren ispat yükü kendisinde olacak şekilde primin indirilmesi ve / veya iade edilmesini mahkemeden talep edecektir[633]. Maddenin II. fıkrasında ise, yüksek primin sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfeti çerçevesindeki yanlış bildirimi sonucunda belirlenmesi durumu düzenlenmektedir. Burada da aynı şekilde sigorta ettirenin talebi üzerine, sigortacı, primi indirecek ve gerektiğinde aldığı primi iade edecektir. Kanunda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, prim riziko dengesinin korunması amacı dikkate alınarak, dengenin sigortacının lehine bozulduğu andan itibaren indirim uygulanmalıdır[634]. Dolayısıyla riziko gerçekleştikten sonra da primin indirilmesini gerektirecek sebepler ileri sürülebilir[635].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1430. maddesinin I. fıkrasına göre, taraflar arasında aksine anlaşma yoksa prim peşin olarak ödenecektir. Buna karşılık uygulamada da sıklıkla görüldüğü üzere, sigorta priminin taksitle ödeneceği kararlaştırılmaktadır. İşte aynı maddenin II. fıkrasında, primin taksitle ödeneceğinin kararlaştırılması durumunda

---

[631]TBK m.138'de düzenlenen sözleşmenin uyarlanması kurumunun özel bir görünümü olan bu hükmün, özel hüküm olması sebebiyle öncelikle uygulanacağı ve TBK m.138'deki öngörülmezlik gibi şartların aranmasına gerek olmadığı yönünde bkz. Bilgeç, 2021, **a.g.k.**, s.154-155, 160. Primin nasıl, ne zaman ve hangi taleple indirileceğinin düzenlenmemiş olmasının bir eksiklik olduğu yönünde bkz. Aral Eldeleklioğlu, 2012, **a.g.k.**, s.210.

[632]Bilgeç, 2021, **a.g.k.**, s.164; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.115; Hacıömeroğlu, 2021, **a.g.k.**, s.445; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.352. Alman hukukunda VVG m.41'te talep şartı açıkça düzenlenmektedir. Primin indirilmesini gerektirecek değişikliklerin ortaya çıkması durumunda, sigortacının primin indirilmesi konusunda bir takdir hakkının bulunmadığı ve primi mutlaka indirmesi gerektiği yönünde bkz. Akgün, 2012, **a.g.k.**, s.32. Ayrıca sigortacının indirim yerine sözleşmenin süresinin uzatılması, sözleşme kapsamının değiştirilmesi gibi farklı bir telafi modelini dayatamayacağı yönünde bkz. Bilgeç, 2021, **a.g.k.**, s.169.

[633]Bilgeç, 2021, **a.g.k.**, s.164; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.353. TTK'da sadece primin indirilmesi düzenlenmiş olmasına rağmen, primin indirilmemesi durumunda sigorta ettirene fesih hakkı verilmemiştir. Halbuki PEICL m.4:301/II'de sigorta primi indiriminde anlaşılamazsa, sigorta ettirenin sözleşmeyi feshedebileceği düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akgün, 2012, **a.g.k.**, s.33-35.

[634]Bilgeç, 2021, **a.g.k.**, s.167. Nitekim İSGŞ m.C.4/V'te bu durum açıkça düzenlenmiş ve fakat aynı hükmün IX. fıkrasında ise, değişikliğin sigortacıya bildiriminden itibaren primin indirileceği belirtilmiştir. TTK m.1433'ün nispi emredici nitelikte olduğu dikkate alındığında, birbiriyle çelişen bu iki düzenlemelerden V. fıkranın uygulanması gerektiği açıktır.

[635]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.185.

ilk taksitin mutlaka nakden ödeneceği[636] ve fakat sonraki taksitler için kambiyo senedi verilebileceği, ödemenin de kambiyo senedinin tahsili ile gerçekleşeceği kabul edilmektedir. Söz konusu düzenlemenin aksinin kararlaştırılıp kararlaştırılamayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesinin I. fıkrası sigorta ettiren lehine değiştirilerek, prim ödenmeden önce sigortacının sorumluluğunun başlayacağı düzenlenebildiğine göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1430. maddesinin II. fıkrasına aykırı bir inşaat sigortası sözleşmesi yapılabilir[637]. Buna karşılık doktrinde baskın olan görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin II. fıkrasındaki açık düzenleme gereğince, Türk Ticaret Kanunu'nun 1430. maddesinin II. fıkrası emredici niteliktedir ve bu hükmün aksinin kararlaştırılabilmesi mümkün değildir[638]. Kanunun açık lafzı karşısında, doktrinde baskın olan görüşün isabetli olduğu sonucuna varmakla birlikte, kambiyo senedi alındığında sigortacının durumunu belirleyen 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'na göre hükme bağlanmış Yargıtay kararları dikkate alındığında[639], bu hükmün uygulanması pek mümkün görünmemektedir[640]. Zira taksitle

---

[636]Kredi kartıyla yapılacak ödemelerin de nakden ödeme olarak kabul edileceği yönünde bkz. Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.67. Kredi kartıyla yapılan ödemenin ifa uğruna değil, ifa yerine yapılmış bir edim niteliğinde olduğu, bu sebeple prim tahsilatının kredi kartıyla işlemin yapıldığı tarihte gerçekleştiği, bu kapsamda sigortacının bu tahsilatı finans kurumundan ne zaman tahsil ettiğinin öneminin bulunmadığı yönünde bkz. Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.171-172. Kredi kartıyla yapılan ödemelerde sigortacının sorumluluğunun başlayıp başlamadığına ilişkin bir düzenleme bulunmadığı, bununla birlikte sözleşmenin taraflarının kredi kartıyla ödeme konusunda anlaştıkları dikkate alındığında, ödeme sigortacının hesabına geçmeden sigortacının sorumluluğunun başlayacağı yönünde bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.184 dn.114. Yazarların görüşlerine iştirak etmekle birlikte, kredi kartı süresinin dolması, yeterli bakiyenin bulunmaması, kredi kartının iptal ettirilmesi gibi sigorta ettirenden kaynaklanan bir sebeple ilk primin tahsil edilemediği durumlarda, sigortacının sorumluluğunun başlamadığının kabulü isabetli olacaktır. Sigortacıya bildirilen kredi kartı numarasından tahsilat mümkün olmasına rağmen, bu tahsilatı yapmayan, tahsilat durumunu takip etmeyen sigortacının sorumluluğunun bulunduğu yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 02.05.2016, E.2015/17067, K.2016/5268 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1319-1320).

[637]Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.102; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.183.

[638]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.211; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.279; Keskin, 2017, **a.g.k.**, s.198; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.46.

[639]YHGK, 20.12.1995, E.1995/11-935, K.1995/1137 sayılı kararına göre, "…Prim borcuna karşılık kambiyo senedinin rizikodan önce verilmiş olması sigortacının sorumluluğunun başlaması için yeterli olup, riziko tarihine vadenin henüz gelmemiş olması sonucu değiştirmez…" (Keskin, 2017, **a.g.k.**, s.199). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 12.10.1978, E.1978/3692, K.1978/4319 (Kender, 2021, **a.g.k.**, s.276 dn.195); Yargıtay 11.HD, 16.11.1990, E.1990/7193, K.1990/7312 (Keskin, 2017, **a.g.k.**, s.199); Yargıtay 11.HD, 14.04.2003, E.2002/11441, K.2003/3638 (Ulaş, 2005, **a.g.k.**, .44-45); Yargıtay 11.HD, 25.04.2006, E.2006/1036, K.2006/4617 (Çeker, 2011, **a.g.k.**, s.75 dn.68). Buna karşılık aksi yöndeki Yargıtay 11.HD, 15.03.2007, E.2005/12907, K.2007/4513 sayılı kararında, "…TK. nun 1294/2 fıkrası gereğince primin para olarak ödenmesi, prim için kambiyo senedi verilmesi durumunda senet bedelinin tahsil edildiği tarihte primin ödenmiş sayılacağı belirtilmiş ise de, Dairemizin TTK. nun 1294 ve 1295 maddelerini yorumlayan içtihatlarında kambiyo senedinin rizikodan önce verilmiş olması sigortacının sorumluluğunun başlaması yönünden yeterli görülmemiştir…" denilmiştir (SMİP).

ödemenin düzenlendiği bir inşaat sigortası sözleşmesinde, Kanun'un emredici hükmü gereğince büyük bir ihtimalle ilk taksit de diğer taksitler gibi ayrıca belirtilecek ve hatta bu ilk taksit için kambiyo senedi alınmasına rağmen, bu husus sözleşmede geçmeyecektir. Ülkemizde çok sık karşılaşıldığı üzere, genelde uzun vadeli olan bu kambiyo senedini kabul eden sigortacının, artık inşaat sigortası sözleşmesindeki hükmün geçersiz olduğu, ilk taksit için kambiyo senedi alınamayacağı, primin ilk taksiti fiilen tahsil edilmediği için sorumluluğunun başlamadığı iddiası dikkate alınmamalıdır[641].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1430. maddesinin II. fıkrası gereğince, sonraki taksitler için kambiyo senedi düzenlenmesi durumunda, taksit, kambiyo senedinin ödendiği tarihte ödenmiş kabul edilecektir[642].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1430. maddesinin III. fıkrasına göre, sigorta ettiren sigortacının sorumluluğu başlamadan önce[643], kararlaştırılmış primin yarısını ödeyerek sözleşmeden tamamen veya kısmen cayabilecektir[644]. Uygulamasına neredeyse hiç rastlanılmayan bu hükmün, Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin II. fıkrasındaki düzenleme sebebiyle ölü bir hüküm olduğu savunulmaktadır[645]. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin II. fıkrası gereğince, prim, vadeden itibaren üç ay içinde sigortacı tarafından dava veya takip yoluyla talep edilmezse, inşaat sigortası sözleşmesi

---

[640]TTK m.1452'de yer alan m.1430/II'ye yapılan atfın çıkarılması yönünde bkz. Adıgüzel, 2011, **a.g.k.**, s.18-19.

[641]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.170. Aksi yönde bkz. Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.48. Görüşümüze dayanak olarak aldığımız Yargıtay kararlarının ETTK m.1295 kapsamında verildiği, ETTK m.1264/IV gereğince, m.1295/I'in aksinin kararlaştırılabildiği, buna karşılık TTK m.1452/II'nin mutlak emredici olduğu ve bu sebeple sigortacının kambiyo senedi verdiği durumlarda, sigortacının sorumluluğunun başlamayacağı ileri sürülebilir. Bununla birlikte sigortacının böyle bir iddiası, TMK m.2/II anlamında, hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir ve bu emredici hükme rağmen sigortacının sorumluluğunun başladığı kabul edilmelidir. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 27.11.1997, E.1997/ 7768, K.1997/8645 (SMİP).

[642]TBK m.133/II'deki düzenleme karşısında TTKm.1430/II'nin gereksiz olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.326.

[643]Bu hükümde önemli olanın sigortacının sorumluluğunun başlaması olduğu, bu hükmün 'riziko gerçekleşmeden önce' şeklinde anlaşılmasının mümkün olmadığı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.329.

[644]TTK m.1430/III'te kullanılan cayma ifadesi, dönme şeklinde anlaşılmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. s.73-75. Buna karşılık bu hükümdeki cayma hakkını tam olarak karşılayan kavramın "geri alma hakkı olduğu" yönünde bkz. Kara, 2021, **a.g.k.**, s.207 dn.132. Cayma hakkının sözleşmeye bağlılık ilkesinin istisnası değil, tam tersine tamamlayıcısı olduğu, sözleşme adaletini sağlama işlevi gördüğü, özellikle karmaşık sözleşmelerde sözleşme konusunda yeterince aydınlatılmayan, sözleşmenin yapılması safhasında yeterince düşünmeyen kişi tarafından gerekçesiz bir şekilde kullanılabilecek bir hak olduğu yönünde bkz. B. Baysal (2017). Cayma hakkının sözleşme hukukundaki yeri, *İÜHFM*. 75 (1), s.277-282.

[645]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.328-329.

kendiliğinden sona erecektir[646]. Dolayısıyla bu imkân varken hiçbir sigorta ettiren, primin yarısını ödeyerek sözleşmeden dönmeyecektir. Bununla birlikte tartışılan bu hükümlerin uygulamada görülme ihtimali çok düşük olmakla birlikte, şu pratik faydası olabilir. Sigortacı, inşaat sigortası sözleşmesinin kendiliğinden sona ermesini önlemek için sigorta ettirenden dava veya takip yoluyla prim alacağını talep edebilir ve bu şekilde sigorta ettireni inşaat sigortası sözleşmesinin devamına zorlayabilir. Yine uygulamada çok rastlanmasa da sigorta ettirenin Türk Ticaret Kanunu'nun 1430. maddesinin III. fıkrası kapsamında, inşaat sigortası sözleşmesinden kısmen dönmesi de mümkündür. Bu hükümdeki kısmen dönmeden maksat, paket sigortalarda, sigorta konusu hususların bazılarından dönmedir[647].

4.2.2.2. Sigorta priminin ödeme zamanı ve ödeme yeri

Türk Ticaret Kanunu'nun 1431. maddesinde sigorta priminin ödeme zamanı düzenlenmiştir[648]. Bu maddenin I. fıkrasına göre, sigorta priminin tamamı veya ilk taksiti, sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmelidir. Her ne kadar burada 'sözleşme yapılır yapılmaz' ifadesi kullanılmışsa da belirleyici unsur poliçenin teslim anıdır ve poliçe teslim edilinceye kadar sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü muaccel olmaz[649]. Bir başka ifadeyle sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü, inşaat sigortası sözleşmesinin yapılmasıyla doğar ve fakat ancak poliçenin teslim edilmesiyle muaccel olur[650]. Sigortacının poliçe yerine geçici sigorta ilmühaberi veya bir başka belge vermesi, prim ödeme yükümlülüğünü muaccel hale

---

[646]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.187.
[647]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.329.
[648]Hükümde ödeme zamanı dışındaki konuların da düzenlenmesi sebebiyle maddenin başlığı ile içeriğinin uyumsuz olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.333.
[649]Kender, 2021, **a.g.k.**, s.276; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.334. TTK m.1431/I'deki ifadenin "Sözleşme yapılır yapılmaz ve en geç poliçenin teslimi karşılığında" şeklinde düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.78. Nitekim bu ifade, İSGŞ m.C.1/I'de açıkça yer almaktadır. Karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, poliçe düzenlenmemiş olsa dahi sigorta sözleşmesinin yapılmasıyla, prim ödeme yükümlülüğü muaccel olmaktadır.
[650]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.100; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.212; Keskin, 2017, **a.g.k.**, s.195; Kubilay, 1992, **a.g.k.**, s.90; F. Topsoy (2015). Sigorta primlerinin zamanında ödenmemesi ve bu nedenle sigortacının, gemi ipoteği alacaklısına karşı tazminat ödeme borcundan kurtulması, *İÜHFD*, 6 (3), s.34; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.69-70. Poliçenin tesliminin muacceliyet koşulu olmadığı, TTK'daki düzenlemenin ödemezlik def'i benzeri primi ifadan kaçınma def'i sağladığı yönünde bkz. Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.367-368.

getirmez[651]. Aynı şekilde sigortacının poliçeyi teslim etmeksizin, poliçenin hazır olduğuna ilişkin bir bildirimde bulunması da muacceliyet için yeterli değildir[652]. Buna karşılık poliçenin fiilen teslimi yanında, poliçenin elektronik ortamda gönderilerek sigorta ettirene ulaşması da teslim hükmünde kabul edilmeli ve sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü muaccel hale gelmelidir. Sigorta ettiren, kendisine poliçe teslim edilmemiş olmasına rağmen ödeme yapmak isterse, sigortacı bu ödeme talebini geri çeviremeyecektir[653].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1431. maddesinin II. fıkrası gereğince, primin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa, taksitlerin ödeme zamanı, miktarı, ödememe durumunda sonuçların ne olacağı poliçeye yazılır veya poliçe ile birlikte ayrıca yazılı olarak sigorta ettirene verilir. Söz konusu hükümde kural belirlenmiş olmasına rağmen, bu kurala uymamanın yaptırımı düzenlenmemiştir[654]. Primin taksitle ödeneceği kararlaştırılmışsa, her taksitin tam ve zamanında ödenmesi şarttır. Taksitin bir kısmı ödenip bir kısmı ödenmemişse, taksitin ödenmediği kabul edilmelidir[655].

Primin taksitle ödeneceğinin kararlaştırıldığı durumlarda riziko gerçekleşirse, ödenecek sigorta tazminatına ilişkin primlerin tümü muaccel olacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1431. maddesinin III. fıkrasında düzenlenen bu kural kapsamında, kısmi hasar durumunda ödenecek sigorta tazminatıyla prim arasında bir oranlama yapılacak[656]; buna karşılık tam hasarda ödenecek primin tamamı muaccel olacaktır. Ayrıca farklı teminatları içeren ve farklı teminatlar için farklı primlerin belirlendiği

---

[651]Arseven, 1987, **a.g.k.**, s.100; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.212; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.198; Keskin, 2017, **a.g.k.**, s.195; Kubilay, 1992, **a.g.k.**, s.90; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.208. Aksi yönde bkz. Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.96. TTK m.1424'te, ETTK m.1265'ten farklı olarak, sigortacının geçici ilmühaber düzenlemesi yükümlülüğü bulunmamaktadır.

[652]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.208. Poliçenin öneri olarak sigorta ettirene verildiği durumlarda da henüz sigorta sözleşmesi kurulmadığından, sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünden de söz edilemez. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.337.

[653]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.335. Poliçe teslim edilmese de primin ödenmesiyle sigorta korumasının da başlayacağı yönünde bkz. A. Ayli (2004). Hayat sigortalarında prim ödememenin sonuçları, *MÜHFD*. 1-4, s.382.

[654]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.338. Sigortacı tarafından yapılacak uyarının, sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğü kapsamında değerlendirilerek, sözleşme öncesinde yapılması gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.338.

[655]Kubilay, 1992, **a.g.k.**, s.90. Bu yönde karar için bkz. Yargıtay 11.HD, 08.04.1976, E.1976/1780, K.1976/1917 (Kubilay, 1992, **a.g.k.**, s.105 dn.28).

[656]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.338-339.

inşaat sigortası sözleşmesinde de her prim için ayrı hesaplama yapılması kabul edilmektedir[657].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1431. maddesinin IV. fıkrasında, başkası lehine yapılan sigortada prim yükümlülüğünü ifa etmeyen sigorta ettiren yerine, prim yükümlülüğünün ifa edilebilmesi düzenlenmiştir. Anılan hükme göre, prim yükümlülüğünü ifa etmeyen sigorta ettiren aleyhine yapılan takip semeresiz kalmışsa, sigortalı, bu durumun kendisine bildirilmesi üzerine, prim yükümlülüğünü üstlenebilir ve bu durumda inşaat sigortası sözleşmesi sigortalıyla devam eder.

Türk Borçlar Kanunu'nun 89. maddesinde bir para borcunun ifa yeri, alacaklının yerleşim yeri olarak düzenlenmiştir. Bir başka ifadeyle para borçları, götürülecek borç niteliğindedir. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 1432. maddesi bu genel ilkeden ayrılmış ve primin sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde ödeneceğini düzenlemiştir. Prim ödeme yükümlülüğünün, aranacak borç olarak düzenlenmesinin amacı, sigorta ettireni korumaktır[658]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1432. maddesinin aksinin kararlaştırılabilmesi mümkün olduğundan, taraflar, ifa yerinin sigortacının yerleşim yeri olduğu konusunda anlaşabilirler. Kanun koyucu, sigorta sözleşmesinde gösterilen adrese atıf yaptığından, inşaat sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin adresi gösterilmezse, genel kuralın devreye gireceği ve primin sigortacının yerleşim yerinde ödeneceği kabul edilmektedir[659]. Bundan başka inşaat sigortası sözleşmesinin yapılmasından sonra, sigorta ettirenin adresi değişirse ve bu adres değişikliği sigortacıya bildirilirse, sigortacı artık sigorta ettirenin yeni adresinde tahsilat yapmalıdır[660].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1432. maddesinde ödeme yerine ilişkin getirilen bir başka kural, sigorta sözleşmesinde bir başka ödeme yeri gösterilmiş olmasına rağmen, sigorta priminin fiilen sigorta ettirenin gösterdiği adreste ödenmesi durumunda,

---

[657]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.340.

[658]Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.179-180; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s. 212; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.197-198 Yazarlara göre, sigorta ettiren prim ödeme yükümlülüğünde temerrüde düşmüşse, ödeme artık sigortacının yerleşim yerinde yapılmalıdır. Bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.212. Kanaatimizce sigorta ettirenin temerrüde düştüğü durumlarda, ödeme yerini değiştiren bir hüküm ne TTK ne TBK'da bulunduğundan, aksine TTK m.1432'de TBK m.89'un aksi açıkça ifade edildiğinden, TTK m.1432'de düzenlenen ilkeden ayrılmamak gerekir. Bu yönde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.,** s.346-347.

[659]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.346. Yazara göre, primin sigortacının yerleşim yerinde ödenebilmesi için, sigortacının bu konuda sigorta ettireni ayrıca uyarması gerekmektedir. Bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.346.

[660]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.346.

sözleşmede ödeme yerine ilişkin şartın yok sayılmasıdır. Ancak bunun için sigortacının primi düzenli, periyodik ve kesintisi olarak sigorta ettirenin yerleşim yerinde tahsil etmesi gerekir[661].

4.2.2.3. Sigorta primini ödeme yükümlülüğünde temerrüt

Türk sigorta hukukunun en tartışmalı konularından birisi, sigorta ettirenin sigorta primini ödeme yükümlülüğünde temerrüdü ve temerrüde bağlanan sonuçlardır. Gerçekten 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu döneminde sıkça tartışılan[662] sigorta ettirenin sigorta primini ödeme yükümlülüğünde temerrüdü konusu, Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinde de özel olarak düzenlenmiştir. Bu konuya ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nda ayrıntılı hükümler bulunmasına rağmen, konunun ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nda da özel olarak düzenlenmesinin sebebi, sigorta ettirenin korunmasıdır[663]. Buna göre Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesi, nispi emredici niteliktedir ve bu hükmün sigorta ettiren aleyhine değiştirilmesi durumunda, kanun hükmü uygulanacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin I. fıkrasına göre, sigorta ettirenin mütemerrit olabilmesi için sigortacı, sigorta primini Kanun'un 1431. maddesine göre sigorta ettirenden istemelidir. Kanun koyucunun sadece 1431. maddeye atıf yapması, buna karşılık ödeme yerini düzenleyen 1432. maddeye herhangi bir atıf yapmaması dikkate alındığında, sigorta ettirenin temerrüdü için sigorta ettirenin yerleşim yerinde primi talep etme zorunluluğunun bulunup bulunmadığı tartışılmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1432. maddesi gereğince sigorta prim borcu aranacak bir borç olduğundan ve sigortacının bunu sigorta ettirenin inşaat sigortası sözleşmesinde gösterilen adresinde talep etmesi zorunlu olduğundan, açık atıf olmamasına rağmen sigortacının sigorta primini sigorta ettirenin adresinde talep etmesi gerektiği kabul edilmektedir[664]. İnşaat sigortası sözleşmesinde izleyen primlerin ödeme zamanı, miktarı ve vadede

---

[661]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.208.
[662]Sigorta ettirenin sigorta primini ödeme yükümlüğünün ihlaline bağlanan hükümler ve uygulamanın tarihsel süreci için bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.356-362. ETTK m.1297'de düzenlenen sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün ihlaliyle ilgili olarak yapılan değişiklikler, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ve sonrasındaki durumla ilgili ayrıntılı değerlendirme için bkz. M. Can (2005). Sigorta ettirenin sigorta primini ödeme borcunu ifada temerrüde düşmesinin sonuçları, *Batider* 2005, 23(4), s.166-173.
[663]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s,.355.
[664]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.363.

ödememenin sonuçları belirtilmişse veya poliçeyle birlikte bu hususlar sigorta ettirene bildirilmişse, artık sigortacının ödenmeyen primi ayrıca istemesi aranmaz[665]. Zira kesin vadenin hüküm ve sonuçlarını düzenleyen genel nitelikteki Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesinin II. fıkrasında temerrüdün kendiliğinden gerçekleşeceği belirtilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinde prim taksitle ödenecekse ilk taksit (prim) veya tamamı bir defada ödenecekse primin tamamının ödenmesinde temerrüt ile sonraki primler yönünden bir ayrım yapılmıştır. Bu ayrımla ilgili ayrıntılı açıklamalarımıza geçmeden önce, ilk prime[666] ilişkin kısa bir açıklama yapılması isabetli olacaktır[667]. İlk prim, ödenecek prim taksite bağlanmışsa ilk taksiti veya toplam pirimin ilk kısmını ifade etmektedir[668]. İnşaat sigortası sözleşmesi sona erdikten sonraki yıl için yapılan inşaat sigortası sözleşmesi yeni bir sözleşme olacağından, yine ödenecek ilk taksit bu sözleşme bakımından ilk prim olarak değerlendirilecek; buna karşılık inşaat sigortası sözleşmesinin değiştirilmesinden sonra ödenecek prim ilk prim olarak kabul edilmeyecektir[669]. Çünkü bu durumda sadece bir değişiklik yapılmakla birlikte, yeni bir sözleşme yapılmamaktadır. Benzer şekilde sözleşme süresinin bir yıldan fazla olduğu ve ilgili yıla ait primin o yıl başında ödeneceğinin kararlaştırıldığı inşaat sigortası sözleşmelerinde de yeni bir sözleşme yapılması söz konusu olmadığından, sonraki yıllara ait primler ilk prim olarak değerlendirilmemelidir[670].

Temerrüde düşülen primin ilk prim olup olmamasının iki önemli sonucu vardır. Birinci olarak, Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesinin I. fıkrasına göre aksi

---

[665]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.363.

[666]Tezimizde gerek taksitle ödenmesi kararlaştırılan primin ilk taksiti gerekse bir defada tamamı ödenecek primi kapsamak üzere "ilk prim" terimi tercih edilmiştir.

[667]İlk prime ve ilk prim kapsamında sigortacının sorumluluğunun başlamasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. aşa. s.185-193.

[668]K. Şenocak (2015). Yargıtay kararları ışığında sigorta sözleşmesinde ilk primin ödenmesi, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVII*, 27 Aralık 2013, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.164;Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.364; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.64. Primin taksitlere bölünmediği ve tek seferde ödeneceği durumlarda, kararlaştırılan tüm primin ilk prim olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bkz. Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.64.

[669]Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.103-105; Şenocak, 2015, **a.g.k.**, s.164-165; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.365. Yine sigorta sözleşmesinin süresinin uzatılmasının, devam eden sözleşmede primin arttırılmasının sözleşme değişikliği olduğu, uzama süresinde ödenecek primin veya artan primin ilk prim değil, izleyen prim olduğu yönünde bkz. Şenocak, 2015, **a.g.k.**, s.165-166. İnşaat sigortası sözleşmesine yeni bir rizikonun eklenmesi durumunda, rizikonun müstakil olarak sigortalanabilir olup olmadığına bakılmalıdır. Riziko bağımsız olarak sigortalanmayıp, mevcut inşaat sigortası sözleşmesinin kapsamına ekleniyorsa, bir sözleşme değişikliğinden söz edilir ve yeni prim ilk prim değildir. Buna karşılık riziko, bağımsız olarak sigortalanabiliyorsa artık yeni bir sigorta sözleşmesinin kurulduğu kabul edilmeli ve ilk prime ilişkin ilke uygulanmalıdır. Bkz. Şenocak, 2015, **a.g.k.**, s.166.

[670]Yargıtay 11.HD, 11.09.1973, E.1973/2810, K.1973/3314 (Doğanay, 2004, a.g.k., s.3350 dn.177)

kararlaştırılmamışsa, ilk prim ödenmeden sigortacının sorumluluğu başlamamaktadır[671]. Zira ilk prim haricinde sonraki primlerin ödenmemesi, sigortacının sorumluluğunu sona erdirmemektedir. İkinci olarak, temerrüde düşülen prim ilk prim ise, sigortacının sorumluluğu başlamadığı gibi, sigortacı belli bir süreç izlemeksizin sözleşme kendiliğinden sona ermektedir.

İlk primi ödemede temerrüdün hüküm ve sonuçları Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin II. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenleme gereğince sigortacı, ilk prim ödenmemişse vadeden[672] itibaren üç ay içinde inşaat sigortası sözleşmesinden dönebilecektir[673]. Belirtmek gerekir ki, uygulamada, Türk Ticaret Kanunu'nun 1431. maddesinin I. fıkrasına da uygun olmak üzere, ilk prim için vade öngörülmemekte, sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ilk prim ödenmektedir. Dolayısıyla bu düzenlemenin isabetli olmadığı kabul edilmektedir[674]. Kanun koyucu, sigortacıya sözleşmeden dönme imkânı getirmekle kalmamış ayrıca, sigortacı lehine bir düzenleme daha yapmıştır. Buna göre sigortacı, ilk prim alacağının muacceliyet tarihinden itibaren üç ay içinde ilk prim alacağına ilişkin sigorta ettiren aleyhine bir icra takibi başlatmaz veya dava açmazsa, inşaat sigortası sözleşmesinden dönülmüş olacaktır. Bir başka ifadeyle burada otomatik olarak gerçekleşen kanuni bir dönme söz konusudur[675]. Hükümde sadece icra takibi ve davadan söz edildiğinden, sigortacının ilk prim alacağına ilişkin olmak üzere ihtarname, e-posta, kısa mesaj göndermesi veya uygulamada sıklıkla karşılaşıldığı üzere çağrı merkezince aranması kanuni dönmeyi

---

[671] Sigortacının sorumluluğunun ilk primin ödenmesiyle başlamasının sebebi, sigortacının rizikoyu taşımasının hiç olmazsa karşı edimin kısmen ifasından sonra başlamasıdır. Bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.214; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.281. Sigortacının sorumluluğunun ilk primin ödenmesinden önce örneğin poliçenin teslimiyle başlayacağının kararlaştırılabileceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 13.01.2003, E.2002/7620, K.2003/120 (Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.105-106 dn.81).

[672] Kural olarak sürenin, muacceliyetin poliçenin teslimiyle gerçekleştiği dikkate alınarak, poliçenin teslimi tarihiyle başlayacağı; ancak ilk primin vadeye bağlanması durumunda, üç aylık sürenin bu tarihten itibaren hesaplanması gerektiği yönünde bkz. Topsoy, 2015, **a.g.k.**, s.41. Vadenin pirm ödeme yükümlülüğünün muaccel olacağı, yani sözleşmenin yapıldığı ve poliçenin telim edildiği tarihten itibaren işleyeceği yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.196.

[673] Her ne kadar TTK m.1434/II'de cayma terimi kullanılmışsa da bu terim dönmeyi ifade etmektedir. Bkz. Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.377; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.215; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.201. Sigorta sözleşmesinin geriye etkili olarak sona erdiği yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.270; Topsoy, 2015, **a.g.k.**, s.44. Uygulamada sigortacının bir zeyilname ile sigorta sözleşmesini sona erdirmesi de bu kapsamda kabul edilmekte ve bu işlem TTK m.1434/II'ye uygun olarak değerlendirilmektedir. Bkz. Yargıtay 11.HD, 10.02.2016, E.2015/15214, K.2016/1242 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1272).

[674] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.365.

[675] Bu düzenlemenin taraf iradelerini aşan nitelikte olması ve sigorta ettirenin korunması ilkesine aykırılığı sebebiyle isabetli olmadığı yönünde bkz. Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.201.

engellemeyecektir[676]. Sözleşmeden dönme, sadece ilk primin tamamen ödenmemesinde değil, ilk primin kısmen ödenmemesinde de gerçekleşecektir[677]. Sigortacı, ilk primin ödenmediğini ileri sürerek sözleşmeden dönebilecek veya süre sonunda kendiliğinden dönme gerçekleşecektir. Sigortacının ilk primi kısmen tahsil ettiği bu gibi durumlarda, sözleşmeden dönülmüş olduğundan ve sigortacının prime hak kazanacağına ilişkin bir hüküm bulunmadığından, sigortacı tahsil ettiği primi sigorta ettirene iade etmelidir. Buna karşılık inşaat sigortası sözleşmesinden dönüldükten sonra veya kanuni dönme gerçekleştikten sonra, sigorta ettiren ilk primi ödemişse ve sigortacı da bunu kabul etmişse taraflar arasında içeriği aynı ileriye dönük yeni bir inşaat sigortası sözleşmesi kurulmuş olur[678]. Sigortacının sigorta ettiren ile anlaşarak ilk primin ödenmesinin ertelendiği hallerde, sigortacı erteleme tarihine kadar sözleşmeden dönemeyeceği gibi, kanuni dönme de gerçekleşmez[679]. Sigortacı, Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde düzenlenen aydınlatma yükümlülüğü kapsamında, sigorta ettireni ilk prim ödemede temerrüdün hüküm ve sonuçları hakkında bilgilendirmelidir. Bununla birlikte sigortacı bu yükümlülüğünü ifa etmese dahi, sigortacının ilk prim ödeme yükümlülüğü devam etmekte[680] ve sigortacı, sözleşmeden dönebilmekte veya kanuni dönme gerçekleşmektedir.

İlk prim haricinde kalan ve kanun koyucunun "izleyen prim" olarak adlandırdığı primleri ödemede temerrüdün hüküm ve sonuçları, Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin III. fıkrasında düzenlenmiştir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, ilk primden farklı olarak izleyen primlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi, sigortacının başlayan sorumluluğuna bir etkisi bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, sigorta ettiren temerrüde düşse dahi kural olarak sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü devam etmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin III. fıkrasına göre, sigortacı, izleyen primlerden birini zamanında ödemeyen sigorta ettirene noter aracılığıyla veya iadeli taahhütlü mektupla[681] bir ihtar göndermelidir[682]. Her ne kadar bu hükümde ihtarın

---

[676]Topsoy, 2015, **a.g.k.**, s.44; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.366.
[677]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.366.
[678]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.366.
[679]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.367. İlk primin ödenmesi ertelendiğinde, sigortacının sorumluluğunun başladığı yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.281.
[680]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.372.
[681]Bu hükümdeki şeklin TBK m.12 gereğince bir geçerlilik şekli olduğu yönünde bkz. Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.381.

şekline ilişkin bir düzenleme yer almaktaysa da kanaatimizce sigorta ettirenin de tacir olduğu durumlarda sigortacı, Türk Ticaret Kanunu'nun 18. maddesinin III. fıkrasındaki düzenleme kapsamında bu ihtarı taahhütlü mektupla, telgrafla veya kayıtlı elektronik posta sistemiyle yapabilmelidir[683]. Sigortacı, göndereceği ihtarda borcun ifası için sigorta ettirene on günlük bir süre vermelidir[684]. Yine aynı ihtarda bu on günlük süre içinde prim borcunun ödenmemesi durumunda, süre sonunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı da belirtilmelidir. Bu düzenleme emredici nitelikte olduğundan, bunlardan biri ihtarda yer almıyorsa, izleyen primlerde temerrüt sebebiyle inşaat sigortası sözleşmesinin feshedilmesi de mümkün değildir. Sigortacının fesih hakkını kullanabilmesi için, ödenmeyen prim miktarının önemi bulunmamaktadır[685].

İzleyen primlerin ödenmesinde temerrüde düşen sigorta ettiren, on gün içinde prim borcunu ödemelidir. Her ne kadar hükümde, on günlük sürenin başlangıç tarihine ilişkin bir düzenleme yer almamaktaysa da Türk Borçlar Kanunu'nun 92. maddesinin I. fıkrasının (1). bendi gereğince sürenin, ihtarın sigorta ettirene ulaştığı günün ertesi günü başladığı kabul edilmelidir[686]. Sigorta ettiren, kendisine verilen on günlük süre içinde prim borcunu ödemezse, inşaat sigortası sözleşmesi feshedilmiş olacaktır. Kanun'da sürenin sonunda kendiliğinden feshedileceği belirtildiğinden, sigortacının ayrıca fesih iradesini bildirmesine gerek bulunmadığı savunulmakla birlikte[687], kanaatimizce sigortacı, göndereceği ihtarda sözleşmenin feshedileceğini belirtmemişse, sözleşmenin kendiliğinden feshedilmesinden de söz edilemeyecektir[688]. Türk Ticaret Kanunu'nun

---

[682]Sigortacı ancak vadesi gelen prim borcu için ihtar gönderebilir. Vade gelmeden vadeye ilişkin yapılan hatırlatmalar, ihtar niteliğinde değildir. Bkz. Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.217.

[683]TTK m.1434/III'teki düzenlemenin m.18/III'e göre özel bir düzenleme olduğu, bu sebeple ihtarın sadece bu hükümde belirtilen şekilde yapılabileceği yönünde bkz. Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.381. Aslında sadece bu hükmün karşılaştırılmasında dahi kanun koyucunun kavramlara gerekli özeni göstermediği, bir yerde taahhütlü mektuptan söz etmekteyken diğer yerde iadeli taahhütlü mektuptan söz ettiği; gerekçede buna ilişkin tercihlerin sebeplerine ilişkin hiçbir ifadenin yer almadığı belirtilmelidir. TTK m.1434/III'te ihtarın elektronik ortamda gönderilmesi imkânı tanınmamasının isabetli olmadığı yönünde bkz. Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.381; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.382.

[684]TTK m.1452/III'e göre nispi emredici nitelikteki bu hükümde belirtilen on günlük sürenin uzatılması mümkündür. Bkz. Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.381.

[685]Ödenmeyen prim miktarının önemsiz derecede az olması durumunda fesih hakkını kullanmanın TMK m.2'ye aykırı olacağı ve bu durumda sigortacının fesih hakkının bulunmadığı yönünde bkz. Topsoy, 2015, **a.g.k.**, s.45.

[686]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.376. Sürenin ihtarın ulaştığı tarihte başlayacağı yönünde bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.190; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.215; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.202; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.284; Topsoy, 2015, **a.g.k.**, s.48.

[687]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.216; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.379.

[688]Demirsatan, 2017, **a.g.k.**, s.381.

1434. maddesinin III. fıkrasının son cümlesinde sigortacının, sigorta ettirenin temerrüdü sebebiyle Türk Borçlar Kanunu'ndan doğan diğer haklarının saklı olduğu belirtilmiştir. Burada saklı tutulan hükümler, borçlunun temerrüdünde alacaklının haklarını düzenleyen Türk Borçlar Kanunu'nun 125. maddesidir. Buna göre sigortacı, inşaat sigortası sözleşmesini feshetmek yerine aynen ifa ile birlikte gecikme tazminatını talep edecek veya borcun ifa edilmemesinden doğan zararını talep edebilecek ya da sözleşmeden dönebilecektir[689]. Belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin gerekçesinde, Borçlar Kanunu'nun 107. (Türk Borçlar Kanunu'nun 124.) maddesine atıf yapılmışsa da bu gerekçenin yazılmasına sebep olan V. fıkra kanun metninden çıkarılmıştır. Dolayısıyla Türk Borçlar Kanunu'na yapılan atıf, kesin vadeye ilişkin değildir[690]. Bu sebeple sigortacı, inşaat sigortası sözleşmesinde -özellikle sigorta poliçesinde- vadenin kesin olarak belirlendiğini iddia ederek, sigorta ettirene on günlük süre vermekten kaçınamayacaktır. Kanun'un sigorta ettirene verilmesi gereken on günlük süreye ilişkin düzenlemesi genel nitelikte olup, sigorta ettirenin tüketici olup olmamasının buna etkisi yoktur[691].

Sigorta ettiren, kendisine verilen on günlük süre içinde sigorta primini ödemezse, inşaat sigortası sözleşmesi ileriye etkili (ex nunc) olarak sona erecektir. Dolayısıyla sigortacı, fesih anına kadarki prim alacaklarını sigorta ettirenden talep edebilir[692]. Sigorta ettiren, kendisine verilen on günlük süre geçtikten sonra ödeme yapmışsa şu iki olasılık gündeme gelir. Sigorta ettiren ödeme yapmadan önce riziko gerçekleşmişse, inşaat sigortası sözleşmesi feshedilmiş olacağından, sigortacının sorumluluğundan söz edilemez. Sigortacının kendisine ödenen primi iade etmemesi de bu sonucu değiştirmeyecektir. Buna karşılık riziko gerçekleşmeden önce prim ödenmişse, kalan

---

[689]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.202; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.284; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.376-377. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 08.02.2017, E.2016/1410, K.2017/664 (SMİP).

[690]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.381.

[691]TTK m.1434'te yer alan V. fıkranın madde metninden çıkarılmasını öneren TBMM önergesinin gerekçesinde "Eski Borçlar Kanununun 107 nci maddesinin sigortalıya uygulanmasının sakıncalı olacağı, bir tüketici olan sigortalının bu tür bir uygulamaya muhatap olmaması gerektiği düşünülerek beşinci fıkra hükmünün metinden çıkarılması ve eski Borçlar Kanununun 107 nci maddesinin sigorta sözleşmesinde uygulanmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır" ifadesi yanıltıcı niteliktedir. Zira gerekçeden sigorta ettirenin sadece tüketici olabileceği sonucuna varıldığı anlaşılmaktadır. Halbuki sigorta sözleşmelerinde her sigorta ettirenin tüketici olduğunu ileri sürmek mümkün değildir. Aynı şekilde bu gerekçeden hareket ederek sigorta ettireni tüketici olmayan sigorta sözleşmelerinde kesin vade kararlaştırılsa dahi sigorta ettirene 10 günlük ödeme süresi verilmelidir.

[692]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.216; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.202.

süreye eşit olacak şekilde inşaat sigortası sözleşmesinin ileriye etkili şekilde sürdürüleceği kabul edilebilir[693].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin IV. fıkrasında, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda yer almayan bir düzenleme yapılmıştır. Bu hükme göre, bir sigorta dönemi içinde sigorta ettirene iki ihtar gönderilmişse, sigortacı, sigorta döneminin sonunda hüküm doğurmak üzere inşaat sigortası sözleşmesini sona erdirebilecektir. Bu düzenleme kira sözleşmeleri bakımından Türk Borçlar Kanunu'nun 352. maddesinden esinlenmektedir. Buna karşılık kira sözleşmesinden farklı olarak bu düzenlemenin inşaat sigortası sözleşmeleri yönünden pratik bir faydasının bulunmadığı söylenmelidir[694]. Zira sigorta sözleşmelerinin çoğunluğu bir yıllık olup, inşaat sigortası sözleşmelerinde de süre sonu inşaatın bitme tarihine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla sigorta sözleşmesi bu sürenin sonunda zaten sona ermektedir. Halbuki kira sözleşmesi, kiracı tarafından ihbar edilmediği sürece kendiliğinden uzamaktadır. İnşaat sigortası sözleşmesi, süre sonunda kendiliğinden sona erdiğine göre, ayrıca sözleşmenin feshedilmesinin anlamı yoktur[695]. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin IV. fıkrasında, ihtarın içeriğine ilişkin bir hüküm yer almamışsa da bu düzenlemenin, maddenin III. fıkrasıyla birlikte değerlendirilmesi gerekir. Buna göre sigortacı tarafından gönderilecek ihtar, maddenin III. fıkrasında belirtilen unsurları içermelidir[696].

4.3. İnşaat Sigortası Sözleşmesinde Sigortacının Yükümlülükleri

Bu bölümde sigortacının yükümlülüklerine ilişkin ayrıntılı açıklamalara geçilmeden önce, bir hususa açıklık getirilmelidir. Kullanılan başlıktan da anlaşılacağı üzere, sigorta ettirenin gerçekleştirmesi gereken davranışlarla ilgili külfet ve yükümlülük gibi bir ayrım yapılmasına rağmen, sigortacı yönünden bu şekilde bir ayrım yapılması mümkün değildir. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nda sigortacının borç ve

[693]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.377-378.
[694]Gülhan, 2020, **a.g.k.**, s.63-64; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.217; Ünan, 2005, **a.g.k.**, s.279; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.379.
[695]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.379.
[696]Gülhan, 2020, **a.g.k.**, s.62-63; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.202-203.

yükümlülüklerinden söz edilerek[697], aslında sigorta ettirende olduğu gibi bir ayrım yapılmışsa da kanaatimizce bu ayrım isabetli değildir. Çünkü sigortacının gerçekleştirmesi gereken davranışların tamamı yükümlülük niteliğinde olup, sigortacının bu yükümlülüğe aykırı davranışının sonucu, sigorta ettirenin tazminat talebi olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bir başka ifadeyle yükümlülüğünü ifa etmeyen sigortacı, sadece bir hakkı elde etmekten mahrum olmamakta, tazminat ödeme yükümlülüğü altına da girmektedir[698]. Dolayısıyla bu bölümde sigortacının gerçekleştirmek zorunda olduğu tüm davranışlar için yükümlülük terimi tercih edilecektir.

4.3.1. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü

Sigorta ettiren için ağır sayılabilecek nitelikte bir külfet olan sözleşme öncesi ihbar külfetini düzenleyen 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin bir hüküm yer almamaktaydı[699]. Bu yükümlülük dürüstlük kuralı ve culpa in contrahendoya dayandırılmakla birlikte[700], bu kurum yeterli koruma sağlamamaktaydı[701]. Sigortacının bu yükümlülüğü ilk kez mülga Sigorta Murakabe Kanunu'nun ek 2. maddesi dayanak gösterilerek[702] Sigorta Sözleşmelerinde

---

[697]TTK'da rizikoyu taşıma, aydınlatma, poliçe verme yükümlülüğünden; giderleri ve tazminatı ödeme borcundan söz edilmektedir. Halbuki aşağıda her bir yükümlülük incelenirken belirtileceği üzere, bu şekilde yapılan ayrım isabetli değildir.

[698]Kayıhan ve Günergök, yaptıkları yükümlülük – borç ayrımında, sigortacının aydınlatma davranışını bir borç olarak değil, bir yükümlülük olarak değerlendirmektedir (Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.186). Kanaatimizce yaptığımız açıklama çerçevesinde, sigortacının bu davraşınışı bir külfet değil, gerçek anlamda bir yükümlülük olduğundan; yazarların bu yükümlülüğü kendi yaptıkları ayrımda borç olarak değerlendirmemeleri isabetli değildir.

[699]Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetiyle sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün çok yakın bir ilişki içinde olduğu, hatta sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün ilk etkisinin, sigorta ettirenin ihbar külfetinin açıklanması olduğu, bunlardan birinin ihlal edildiği iddia edildiğinde diğer tarafın kusurunun incelenmesi gerektiği yönünde bkz. Aydın, 2018**, a.g.k.**, s.55-56.

[700]İ. Aral Eldeleklioğlu (2012a). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve sigortacılık mevzuatı uyarınca sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, *MÜHFHAD*. 18 (1), s.384; Omağ, 2019d, **a.g.k.**, s.304-305; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2980.

[701]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.187. Nitekim Yargıtay 11.HD, 25.10.2011, E.2009/13221, K.2011/14404 sayılı kararında, henüz yönetmelik dahi yürürlüğe girmemişken, sigortacının TMK m.2 uyarınca sigorta ettireni aydınlatmadığı ve bu sebeple meydana gelen zarardan dolayı sigortacının sorumlu olduğu yönündeki yerel mahkeme kararını bozmuştur (SMİP). Yargıtay kararının eleştirisi için bkz. Özdamar, 2013, **a.g.k.**, s.354-355.

[702] Her ne kadar SMK m.28/III'te de sigortacının gerçeğe aykırı, yanıltıcı, aldatıcı beyanda bulunamayacağı düzenlenmişse de bu düzenleme, gerçek anlamda bir aydınlatma yükümlülüğü ihdas etmemekteydi.

Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'te düzenlenmiş[703], söz konusu Yönetmelik daha sonra yerini Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesine dayanılarak ihdas edilen Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'e[704] bırakmıştır. Söz konusu Yönetmelik yürürlükteyken bu kez konu, Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesiyle düzenlenmiş, bu düzenlemeyle konu ilk kez kanuni bir dayanağa kavuşmuş ve fakat bu kez de hükmün yetersizliği sebebiyle, sigortacının aydınlatma yükümlülüğü yeterince aydınlanamamıştır[705]. Nihayet son olarak Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden yaklaşık sekiz yıl sonra Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik[706]; yine yaklaşık 10 yıl sonra Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Genelge[707] yayımlanmıştır. Bu yükümlülüğe ilişkin ayrıntılı değerlendirmelerimize geçmeden önce üç husus ön sorun olarak incelenmelidir.

Ön sorunlardan birincisi, kullanılacak terimdir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in gerek adında gerekse içeriğinde "Bilgilendirme yükümlülüğü"nden söz edilmesine karşın, Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde "Aydınlatma yükümlülüğü" terimi tercih edilmiştir. Yine Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra yayımlanan yönetmelikte de "Bilgilendirme yükümlülüğü" terimi kullanılmıştır. Bu ikili kullanım, hangi teriminin kullanılması gerektiği konusunda şüphe uyandırmaktadır. Nitekim bazı yazarlar bilgilendirme yükümlülüğü terimini kullanmaktayken[708], bazı yazarlar ise aydınlatma yükümlülüğü terimini tercih etmektedir[709]. Kanun koyucunun bilinçli bir tercih yapmadığını ve bu iki terimin

---

[703]RG, 28.11.2006, S.26360.
[704]RG, 28.10.2007, S.26684.
[705]Hatta TTK m.1423'ün TTK'nın Sigorta Hukuku Kitabının en sorunlu maddesi olduğu yönünde bkz. E. Yazıcıoğlu (2018). Sigortacının bilgilendirme (aydınlatma) yükümlülüğü, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.410; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.112.
[706] RG, 14.02.2020, S.31039. Tezimizin bu bölümünde anılan yönetmelikler sadece "Yönetmelik" şeklinde anılacaktır ve yürürlükten kalkan yönetmelik için de "Mülga Yönetmelik" terimi tercih edilecektir.
[707]Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 29.04.2022 tarihinde yayımlanan ve 01.07.2022 tarihinde yürürlüğe girecek bu 2022/14 sayılı Genelge için bkz. https://seddk.gov.tr/files/doc/genelge-2022-14.pdf (Erişim tarihi: 05.05.2022).
[708]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.186; Ünan, 2021, **a.g.k.**, s.11; Taşkın, 2018, **a.g.k.**, s.153-154; Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.394; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.102.
[709] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.175-176; Z. Avcı (2019). Sigorta sözleşmesinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, *THD*. 14 (155), s.1339; M. Bahtiyar (2020). *Sigorta hukukunda tüketici aydınlatma*

birbirine benzer hatta aynı anlamda kullanıldığını düşünmekle birlikte[710], bu yükümlülük için aydınlatma yükümlülüğü ifadesini kullanmak daha isabetlidir. Zira öncelikle kanun koyucu, aydınlatma yükümlülüğü terimini tercih etmiştir. Bundan başka, sigorta sözleşmesinin daha güçlü ve sigorta sözleşmelerine ilişkin daha fazla bilgi sahibi olan tarafı olan sigortacının, sigorta ettireni bilgilendirmesi değil, onu aydınlatması beklenmektedir[711]. Bu anlamda aydınlatma, bilgilendirmeyi de kapsayacak şekilde daha geniş niteliktedir[712]. Nihayet bilgilendirme, genelde sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfeti için tercih edilmektedir. Gerçekten sigorta ettiren sözleşme öncesinde, inşaat sigortası sözleşmesi bakımından önemli olabilecek -çoğu kez daha önce gerçekleşmiş- hususlarda sigortacıyı bilgilendirmektedir. Halbuki sigortacı, sigorta ettirene yapılacak inşaat sigortası sözleşmesiyle ilgili bilgiler vermektedir[713]. Bu bilgiler sigorta ettirenin inşaat sigortası sözleşmesini yapıp yapmama kararını etkilemesinden başka, sigorta ettireni sözleşme süresince dikkat etmesi gereken hususlarda da aydınlatmaktadır. Tüm bu gerekçelerle tezimizde sigortacının aydınlatma yükümlülüğü terimi tercih edilmiştir.

Ön sorunlardan ikincisi, yeni Yönetmelik'in yürürlüğe girmesinden sonra önemi kalmamasına rağmen, mülga Yönetmelik yürürlükteyken uygulanacak hukukun belirlenmesidir. Yukarıda da belirtildiği üzere hukukumuzda sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, kanundan önce bir yönetmelikle düzenlenmiş, sonrasında kanuni bir

---

açıklaması (TTK. 1423). İstanbul: Aristo, s.5; Aral Eldeleklioğlu, 2012a, **a.g.k.**, s.387; Aydın, 2020, **a.g.k.**, s.47; Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.179; R. Durgut ve E. H. Bulut (2020). Karar incelemesi: Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü ve bu yükümlülüğe aykırılığın sorunları, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*. 6 (2), s.340; S. Gökyar Çınar (2021). *Sigorta hukukunda sigortacının aydınlatma yükümlülüğü*. Ankara: Yetkin, s.5-6; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.169; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.202; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.150, 186; M. Özdamar (2010). Sigortacının sözleşmenin kurulmasından sonraki aydınlatma yükümlülüğü, *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan*. 2. Ankara: Turhan, s.1678 dn.2; M. Özdamar (2013). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu bağlamında sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl eden sigortacıya uygulanacak yaptırım sorunu, *İÜHFM*, 71 (2), s.348 dn.5; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2981; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.103.

[710]Kara, 2021, **a.g.k.**, s.172. TTK m.1423'te, sigorta mevzuatında yerleşmiş "bilgilendirme" yerine, Sermaye Piyasası Kanunu'nda yerleşmiş "aydınlatma" teriminin tercih edilmesi sebebiyle bir farklılık oluştuğu yönünde bkz. Kara, 2021, **a.g.k.**, s.172. Bilgilendirme ile aydınlatma kavramlarının birbirinden tamamen farklı olduklarını ileri sürebilmek de mümkün değildir. Bkz. ve krş. Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.101.

[711]Hatta sigorta ettiren finansal yönden güçlü olsa dahi, sigorta konusunda sigortacı kadar bilgi sahibi olmadığından, bu nitelikteki sigorta ettirenlerin de korumadan yararlanması gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.188.

[712]Aral Eldeleklioğlu, 2012a, **a.g.k.**, s.387.

[713]Sigortacıya aydınlatma yükümlülüğü getirilmesinin sebebinin sigortanın önceden denenebilir bir ürün olmaması, sigorta almadan önce görmek hissetmek olanağının bulunmaması olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.187.

düzenleme yapılmış ve fakat bu kanuni düzenlemeden sonra uzun yıllar boyunca yönetmelik değişikliğine gidilmemiştir. Hatta Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin III. fıkrasında özellikle tüketicilerin aydınlatılmasının içeriğine ilişkin Hazine Müsteşarlığı'na[714] yetki verilmiş olmasına rağmen, böyle bir düzenleme de yapılmamıştır. Bu durum sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne hangi hükümlerin uygulanacağı sorusunu gündeme getirmiştir. Kanaatimizce mülga Yönetmelik'in yürürlükte olduğu süreçte Türk Ticaret Kanunu, hem sonraki düzenleme[715] hem de üstün norm niteliğinde olması sebebiyle, çatışan hükümlerde öncelikle uygulanmalıdır[716]. Buna karşılık kanundaki ve yönetmelikteki düzenlemelerin çatışmadığı durumlarda, mülga Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik ile Türk Ticaret Kanunu aynı anda uygulanabilmelidir[717]. Halen yürürlükte olan Türk Ticaret Kanunu ve Yönetmelik'in çatışması durumunda ise, üstün norm olan Türk Ticaret Kanunu'nun uygulanması gerektiği açıktır[718]. Buna ilişkin hususlar aşağıda yeri geldikçe tartışılacaktır.

Ön sorunlardan üçüncüsü ise, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda, sigorta ettirenin Türk Borçlar Kanunu'nun 36. maddesinde düzenlenen ve iradeyi sakatlayan sebeplerden birisi olan aldatmaya dayanarak inşaat sigortası sözleşmesini iptal edip edemeyeceğidir. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün bulunmadığı dikkate alındığında, bu dönemde Borçlar Kanunu'nun 28. maddesindeki hile hükmüne dayanabileceği kabul edilebilmesi

---

[714]Belirtmek gerekir ki, 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığı'na ait yetkiler Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na verildiğinden, TTK'da yapılan bu atfın, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na yapıldığı kabul edilmelidir.

[715]Bu yönde bkz. İstanbul BAM 17.HD, 04.04.2019, E.2018/1805, K.2019/640 (Lexpera).

[716]Taşkın, 2018, **a.g.k.**, s.157.

[717] Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.9. Buna karşılık Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 2012/9 sayılı genelgesinde, TTK m.1423'te aydınlatmanın şekli açıkça düzenlenmiş olmasına rağmen, sözlü aydınlatmanın da mümkün olduğu sonucuna varılmıştır. Konuyla ilgili ayrıntılı değerlendirme için bkz. aşa. s.164-165.

[718]Normlar hiyerarşisi yönünden vardığımız sonuç bu şekilde olmakla birlikte, özellikle tazminat hakkının TTK'da düzenlenmemesine rağmen, SSBİY'de düzenlenmesi dikkate alındığında, bu gibi durumlarda SSBİY'nin uygulanmasının isabetli olduğu yönünde bkz. Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.353. TTK m.1423'teki eksiklikler giderilinceye kadar pratik çözümün, eksik bırakılan hususlarda SSBİY'nin uygulanması olduğu yönünde bkz. Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2983. TTK'da sadece itiraz hakkının düzenlendiği, buna karşılık fesih ve tazminata ilişkin düzenlemenin bulunmadığı, bu sebeple yükümlülüğün ihlaline TTK'dan önce yürürlükte olan SSBİY hükümlerinin uygulanamayacağı, bu boşluğun TMK m.2 ile doldurulabileceği ve sigorta ettirenin TMK m.2 uyarınca tazminat talep edebileceği yönünde bkz. Özdamar, 2013, **a.g.k.**, s.357.

mümkün olmakla birlikte[719], kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça düzenlenen bu yükümlülüğün ihlaline yine Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanmalı ve sigorta ettiren yanılma veya aldatmaya dayanarak inşaat sigortası sözleşmesinin iptali talep edememelidir[720].

4.3.1.1. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesi gereğince, sigortacı ve acentesi, inşaat sigortası sözleşmesi kurulmadan önce sigorta ettireni yazılı olarak aydınlatmalıdır. Aydınlatmanın kapsamına geçmeden önce, bu yükümlülüğün sigortacı ve acentesi tarafından [721] ifa edilmesi gerektiği belirtilmelidir [722]. Bununla birlikte Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 6. maddesinde yapılan düzenleme gereğince, sigortacı bir kalıcı veri saklayıcısı [723] kurmuşsa ve bunun üzerinden aydınlatma yapılıyorsa, artık acentenin aydınlatma yükümlülüğü bulunmayacaktır.

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün muhatabı sigorta ettirendir. Çünkü sigortalı veya lehtar, sigorta sözleşmesinden sadece hak kazanacağından bunların aydınlatılmasına gerek yoktur [724]. Bununla birlikte sigorta ettirenin talebi halinde,

---

[719]Nitekim sigorta ettiren gibi, sigortacının irade sakatlığına dayanarak sözleşmeyi iptal ettirebileceği yönünde bkz. Somer, 2001, **a.g.k.**, s.760-761. Ayrıca yazar, olması gereken hukuk bakımından, tarafların hileye (aldatmaya) ilişkin hükümlere dayanabileceğine ilişkin bir düzenlemeye gidilmesini tavsiye etmektedir. Somer, 2001, **a.g.k.**, s.763. Buna karşılık TTK'da da bu yönde bir tercih yapılmaması, görüşümüzü destekleyen niteliktedir.

[720]Aksi yönde bkz. Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.350.

[721]Sigorta ettiren tarafından temsil yetkisiyle donatılmış olmasa dahi brokerın da sigorta ettirene karşı aydınlatma yükümlülüğünün bulunduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.220. TTK m.1423'te aydınlatma yükümülüleri arasında brokerın sayılmamasının eksiklik olduğu yönünde bkz. Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.13.

[722]Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.12; Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.344; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.203; Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1694-1695; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.220; Yazıcıoğlu (2018), s.399; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.103. Acentenin temsil yetkisiyle donatılmasa dahi aydınlatma yükümlülüğü altında olduğu yönünde bkz. Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.12; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.223. Buna karşılık temsil yetkisi bulunmayan acentenin ancak sözleşme görüşmesi yapması durumunda aydınlatma yükümlülüğüne tâbi olacağı yönünde bkz. Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.103.

[723] SSBİY m.4/I-c'de kalıcı veri saklayıcısının "Kalıcı veri saklayıcısı: Sigorta ettirenin, sigortalının ve sigortadan faydalanacak kişilerin gönderdiği veya kendisine gönderilen bilgiyi, bu bilginin amacına uygun olarak makul bir süre incelemesine elverecek şekilde kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve bu bilgiye aynen ulaşılmasına imkân veren kısa mesaj, elektronik posta, internet, disk, CD, DVD, hafıza kartı, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi üzerinden veya E-Devlet üzerinden kurulacak yapı ve benzeri her türlü araç veya ortamı"nı ifade ettiği belirtilmiştir.

[724]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.217. Sigortalının da aydınlatılması gerektiği yönünde bkz. Kara, 2021, **a.g.k.**, s.173. Uygun düştüğü ölçüde sigortalı veya lehtarın da aydınlatılması gerektiği yönünde bkz. Gökyar

sigortadan yararlanacak diğer kişiler de aydınlatılmalıdır[725]. Aydınlatılacak kişi bakımından herhangi bir ayrım yapılmadığından, aydınlatılacak kişinin tacir, esnaf veya tüketici olmasının herhangi bir önemi yoktur[726].

Buna karşılık Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde sadece inşaat sigortası sözleşmesinden önceki aydınlatma yükümlülüğü değil, sözleşmenin devamı sırasındaki aydınlatma yükümlülüğü de düzenlenmiştir. Nitekim maddenin I. fıkrasının son cümlesinde bu yükümlülük düzenlenirken, yükümlülüğün muhatabı olarak sigorta ettiren değil, sigortalı gösterilmiştir. Kanaatimizce aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı eğer sigorta ettireni de ilgilendiriyorsa, sigorta ettiren de aydınlatılmalıdır[727]. Hükmün ihdas amacı dikkate alındığında, bu sonuca varılması isabetli olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin I. fıkrasında, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne giren hususlar belirtilmiştir. Kanun koyucu, sigortalının hakları, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümler, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülükleri konusunda aydınlatma yükümlülüğünden söz etmiş, ayrıca bunlardan ayrı olarak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgilerin de sigorta ettirene

---

Çınar, 2021, **a.g.k.**, s.39. İstisnai hallerde sigorta sözleşmesinin sigorta ettiren yerine bir başka kişiyle devamı mümkünse (TTK m.1431/IV, m.1456/V), ileride sigorta ettirenin yerini alacak kişi de aydınlatılmalıdır. Bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.217.

[725]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1342; Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.344; Gökyar Çınar, 2021, **a.g.k.**, s.39; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.203; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.187; Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1696; Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.400-401; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.104. Sigortacının, sözleşmenin tarafı olmayan sigortalıyı da aydınlatmak zorunda bırakılmasının isabetli olmadığı, ayrıca Yönetmelik hükmünün kanuni düzenlemeyle de uyumlu olmaması sebebiyle uygulanmasının mümkün olmadığı yönünde bkz. Taşkın, 2018, **a.g.k.**, s.165. Her ne kadar SSBİY m.5/I'de aydınlatmanın muhatabı sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen kişiler olarak belirtilmişse de bu ifadenin bir anlam ifade etmediği vurgulanmalıdır. Çünkü sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen kişi, sigorta ettiren olacak kişidir. Dolayısıyla hükümde sadece sigorta ettirenden söz edilmesi yeterlidir. Eğer bu ifade, sigortalı veya lehtarı kastedecek şekilde kullanılmışsa, bu kullanım da isabetli değildir. Çünkü sigortalı veya lehtar sigorta sözleşmesinin tarafı değildir.

[726]Her ne kadar TTK m.1423/III'te tüketici ifadesi kullanılmışsa da bu yükümlülüğün muhatabının sadece tüketiciler olmadığı ve tüm sigorta ettirenleri kapsadığı yönünde bkz. Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.16-17; Taşkın, 2018, **a.g.k.**, s.162-163 dn.23.

[727] SSBİY m.10'da aydınlatma yükümlülüğünün muhatabı sigorta ettiren veya sigortalı olarak gösterilmiştir. Buna karşılık TTK'da sigortalı teriminin her zaman sözleşmenin tarafı olmayan sigortalı anlamında kullanılmadığı, bu sebeple kural olarak sözleşmenin devamı sırasındaki aydınlatma yükümlülüğünün muhatabının da sigorta ettiren olduğu, ancak sigorta ettirenin talebi üzerine sigortalının aydınlatılması gerektiği yönünde bkz. Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.401; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.105. Sigorta sözleşmesinin tarafının sigorta ettiren olması sebebiyle, aydınlatmanın kapsamı yönünden herhangi bir ayrım yapılmaksızın sigortalıyla birlikte sigorta ettirenin de aydınlatılması gerektiği yönünde bkz. Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2988. TTK m.1423/I'deki sigortalı teriminin, sigorta ettiren olarak anlaşılması gerektiği ve her durumda sigorta ettirenin aydınlatılması gerektiği yönünde bkz. Taşkın, 2018, **a.g.k.**, s.166-167. Kanun koyucunun sigorta ettiren ve sigortalı terimlerini ETTK'da da isabetli bir şekilde kullanmadığına ilişkin bkz. Omağ, 2019a, **a.g.k.**, s.34.

bildirilmesinden söz etmiştir[728]. Görüldüğü üzere hükümde, sigortacının aydınlatma yükümlülüğü çok ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve neredeyse hiçbir sınır çizilmemiştir. Bundan başka Kanun'da belirtilmemiş olmasına rağmen, Yönetmelik'in 5. maddesinin IV. fıkrasında, sigorta ettireni yanıltıcı davranıştan kaçınma yükümlülüğü düzenlenerek, pasif davranışların da aydınlatma yükümlülüğü kapsamında olduğu belirtilmiştir[729].

Türk Ticaret Kanunu'nda kapsamın çok geniş tutulduğu[730] ve makul bir sınırlama olması gerektiği kabul edilmektedir[731]. Gerçekten sigortacının kurulacak inşaat sigortası sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri sigorta ettirene vermesi demek, aslında inşaat sigortası sözleşmesi taslağının sigorta ettirene verilmesidir. Çünkü inşaat sigortası sözleşmesine ilişkin tüm bilgiler doğal olarak ancak sözleşme taslağında yer alır. Sigortacının bu şekilde verdiği bilgi, aydınlatma olarak kabul edilmemelidir. Çünkü çoğu kez inşaat sigortası sözleşmesine ilişkin daha az bilgiye sahip sigorta ettirenin, bu şekilde kendisine gönderilen sözleşme taslağından da bir anlam çıkarmasını beklemek iyimser bir yaklaşım olacaktır. Halbuki sigorta ettirenin ihtiyacı olan husus, aşırı bilgiye boğulmadan[732], kendi durumunu dikkate alan[733], yapılacak sigortanın özelliklerini gözeten[734], özellikle dikkat edilmesi gereken hususlarda aydınlanmadır[735]. Örneğin sigortacının sorumluluğunun primin tamamının veya ilk primin ödenmesinden itibaren

---

[728] TTK m.1423/I'de tüm bilgiler denildikten sonra diğer hususların sayılmasının anlamsız olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.227. Buna karşılık kanaatimizce hükümde sayılan hususların örnek olarak sayıldığı sonucuna varmak daha isabetli olacaktır.

[729]Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.80; Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1683. Hatta aydınlatma yükümlülüğü kapsamında, sigortacının danışmanlık da yapması gerektiği, özellikle seçenekler arasında tavsiyede bulunması ve müşterinin en uygun sözleşmeyi seçmesine yardımcı olması gerektiği yönünde bkz. Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1686.ss

[730]Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.343.

[731]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.226.

[732]Aral Eldeleklioğlu, 2012a, **a.g.k.**, s.389; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.191; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2986. Aydınlatılacak kişinin iradesini etkileyecek, anlamasını zorlaştıracak ölçüde fazla bilgi verilmesinin de aydınlatma yükümlülüğünün ihlali niteliğinde olduğu yönünde bkz. Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1348.

[733]Aydın, 2018**, a.g.k.**, s.58.

[734]Yargıtay 11. HD, 25.06.2013, E.2013/15550, K.2013/13304 sayılı kararında, "..Dava, yat poliçesine istinaden tazminat istemine ilişkindir…davacı taraf, sigorta poliçesi tanzimi sırasında sigortacının, poliçedeki "Instite Speedboard Clauses" ibaresinin ne anlama geldiğinin kendisine açıklanmadığını, dolayısıyla sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirmediğini ileri sürerek, tazminat isteminde bulunmaktadır…davalı sigortanın aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği hususu tartışılarak, hasıl olacak sonua göre bir karar vermesi gerekirken…" denilmiştir (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.390).

[735]Aydın, 2020, **a.g.k.**, s.52; Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.21.

başlayacağı yönündeki bilgi hayati öneme sahip bir bilgidir[736]. Uygulamada birçok kişi, sigorta poliçesini aldıktan sonra, sigorta korumasının başladığını sanmakta ve bu sebeple ağır hak kayıpları gündeme gelmektedir. Benzer şekilde bazı önemli riziko istisnaları [737] ve sigorta tazminatında belirli oranda veya miktarda muafiyet [738] uygulanması, riziko gerçekleştiğinde sigorta ettirenin izleyeceği prosedür[739] de sigorta ettiren yönünden önemlidir. Kanaatimizce burada tıpkı sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinde olduğu gibi, sözleşmenin yapılmasına ve sigorta ettirenin davranışlarına etki edecek unsurlarda aydınlatma yapılması gerektiği kabul edilmelidir[740]. Nitekim Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 7. maddesinde bu husus düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre makul aydınlatma, sigorta sözleşmesinin nasıl kurulacağı, sigorta genel şartları, sigorta korumasının kapsamı, sigorta korumasının ne zaman başlayacağına ilişkin asgari bilgileri içermelidir[741]. Buna karşılık aynı Yönetmelik'in 8. maddesinde ise aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı çok geniş tutulmuştur. Geniş kapsam içinden gerekli bilgilerin alınmasını beklemek de isabetli

---

[736]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.230; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.80. Nitekim bu husus PEICL m.2:203'te açıkça düzenlenmiş ve buna ilişkin uyarı yapmayan sigortacının, kusursuz olması hariç olmak üzere, rizikodan dolayı sorumlu olacağı belirtilmiştir.

[737]Yetiş Şamlı, 2020, **a.g.k.**, s.99. Sigorta ettiren bakımından hangi rizikoların kapsam dışında kaldığını bilmek önemli olmakla birlikte, genel şartlarla riziko istisnası olarak düzenlenmiş hususlar, aydınlatma yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmemelidir. Sigortacının riziko istisnaları yönünden ilgili genel şarta yaptığı yollama yeterli kabul edilmelidir.

[738]STK, 26.03.2012, K.2012/337 sayılı kararına göre, "…Poliçenin özel şartlarında aşağıdaki şekilde düzenlemeye yer verilmiştir: 'Tekel maddeleri satışı için gerekli yetki belgesinin bulunması kaydıyla teminat, emtea sigorta bedeli %10'u ve herhalukarda 30.000 TL. ile sınırlı olarak (bedeli poliçedeki emtia bedeli içinde olmak kaydı ile) verilir.' Poliçe özel şartı açık ve net olup, Yangın Sigortası Genel Şartları ile Sigortacılık Kanunu, Türk Ticaret Kanunu'nun emredici hükümlerine da aykırılık teşkil etmemektedir. Ancak sigortalının ticari iştigal konusu işyerinde tekel maddelerinin satışı olup, poliçede tekel maddelerini teminat altına alan ana teminatlardan ''HIRSIZLIK'' teminatında, emtea sigorta bedelinin %10'una teminat veren, %90'ını teminat dışı bırakan bir düzenlemede sigortalının sağlıklı bir şekilde bilgilendirilmesi ve bilgilendirmenin sigortacı tarafından ispat edilebilmesi gerekmektedir. Sigortacı tarafından bu hususta ilgili mevzuat çerçevesinde sigortalıya bilgilendirme yapıldığının ispat edilmesi gerektiği aksi takdirde yetersiz veya gereği gibi yapılmayan bilgilendirmenin sigortalının kararında etkili olması durumunda sigortalının uğradığı zararın tazmin edilmesi gerekmektedir…" (HKD 2012, S.9, s.19-21). Muafiyetlerin özellikle inşaat sigortalarında yer aldığı, muafiyetsiz inşaat sigortasına rastlamanın mümkün olmadığı, bu sayede sigortacının çok düşük zararları ödemekten kurtulduğu, muafiyetin maktu ve / veya nispi olarak belirlenebileceği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A3.1 Rn.63-67. Muafiyet ile sigorta ettirenin daha düşük prim ödemesinin mümkün hale geldiği, ayrıca sigorta ettirenin inşaatta daha dikkatli ve basiretli çalışmasının sağlandığı yönünde bkz. Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.433.

[739]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.103.

[740]Aydınlatmada gereksiz bilgiden kaçınılması gerektiği ve detaylı bilginin ancak sigorta ettirenin talebi üzerine verilmesi gerektiği yönünde bkz. Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1342.

[741]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.228-229. Bu kapsamda aydınlatma metninde sigortanın kapsamının ayrıntılı olarak tek tek belirtilmesi, riziko istisnaları ve muafiyet kayıtlarının gösterilmesi beklenmemelidir. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 27.11.2014, E.2014/10970, K.2014/18507 (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.388-389).

değildir. Ayrıca inşaat sigortası gibi paket sigortalarda, her bir sigorta için ayrı aydınlatma yapılması gerektiğinden[742], paket sigortaların aydınlatma metinlerinin sayfalarca süreceği[743] ve bu şekilde hazırlanan metinlerin esasında bir aydınlatma değil, adeta bir yasak savma olacağı açıktır.

Kanunda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi ifa ettiğinin kabulü için, yükümlülük inşaat sigortası sözleşmesinin yapılmasından önce ifa edilmeli ve sigorta ettirene düşünme – inceleme için yeterli süre[744] verilmelidir[745]. Genellikle uygulamada sigorta poliçesi verilirken aydınlatma metni de verilmekte ve aynı anda her ikisine de imza alınmaktadır. Bu şekilde yapılan aydınlatmanın hukuka uygun olduğu söylenemez. Sigortacının, inceleme için yeterli süre vermesi yeterli olup, bu süreyi kullanmadan iradesini açıklayan sigorta ettiren, kendisine yeterli süre verilmediğini ileri süremez[746].

Sigortacı tarafından yapılacak aydınlatmada açık anlaşılır bir dil kullanılmalıdır[747] ve bu dil kural olarak Türkçe olmalıdır[748]. Yukarıda da belirttiğimiz gibi aşırı bilgiye boğulan, sigorta ettirenin anlaması zor terimler içeren bir metnin aydınlatma metni olarak kabulü mümkün değildir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin I. fıkrasında aydınlatmanın şekli açıkça belirtilmiştir. Buna göre aydınlatma mutlaka yazılı olarak yapılmalıdır. Kanun koyucu, yazılı aydınlatmayla ilgili ayrı bir hüküm getirmediğinden, bu aydınlatma bir kağıda basılan metnin sigorta ettirene verilmesi şeklinde olabileceği gibi, sigorta

---

[742]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.231.

[743] SSBYUG m.4/II'de metnin iki sayfayı geçemeyeceği ifade edilmiştir. Sigorta ettirenin bilgiye boğularak asıl aydınlanacağı hususların göz ardı edilmesini önlemek için getirilen bu düzenleme isabetli olmakla birlikte, tüm sigorta sözleşmelerini kapsayacak şekilde, böyle genel geçer bir ilke tespit etmek de isabetli değildir. İnşaat sigortası gibi çok sayıda rizikonun kapsamda yer aldığı, birçok klozun bulunduğu, kapsamlı bilgi gerektiren sigortalarda, aydınlatma için iki sayfanın yeterli olmaması mümkündür. Bu gibi durumlarda sigortacının iki sayfayı aşacak nitelikte aydınlatma metni hazırlaması hukuka aykırı olarak kabul edilmemelidir.

[744]SSBİY m.1'de "Makul süre" ifadesi kullanılmıştır.

[745]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1347; Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.18; Gökyar Çınar, 2021, **a.g.k.**, s.44-45; Şenocak und Wandt, 2017, **a.g.k.**, s.166; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.192, 223; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2984. Yeterli süre, her somut olaya göre belirlenmelidir. Buna göre sürekli yapılan küçük ölçekli bir sigorta sözleşmesinde bu süre daha kısayken, büyük ölçekli bir sigorta sözleşmesinde bu süre daha uzun olabilir. Buna karşılık küçük ölçekli bir sigorta sözleşmesinin sigorta ettirenin çoğu kez tüketici olduğu dikkate alınarak, bu sürenin daha uzun olması gerektiği de savunulabilir.

[746]Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.407; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.109.

[747]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1342; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.196.

[748]Sigorta ettirenin talebi üzerine bir başka dilde de aydınlatmanın mümkün olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.233. PEICL m.1:203/I'de kullanılan dilin anlaşılır ve sözleşmenin görüşüldüğü dilde olması gerektiği açıkça düzenlenmiştir.

ettirene e-posta, faks gibi iletişim araçlarıyla da gönderilebilir[749]. Özellikle internet üzerinden kurulan inşaat sigortası sözleşmelerinde aydınlatma, elektronik ortamda e-postayla da yapılabilir[750]. Ancak bu gibi durumlarda aydınlatma metninin karşı tarafa ulaştığını veya aydınlatma metninin karşı taraf tarafından indirildiğini ispat yükümlülüğü sigortacı üzerindedir. Sigortacının, elektronik olarak gönderdiği aydınlatma metninin karşı tarafa ulaştığını ispat etmesi yeterli kabul edilmeli, bundan başka sigorta ettirenin bunu okuyup okumadığı dikkate alınmamalıdır. Ancak ulaşma anı belirlenirken sigorta ettirenin çalışma saatleri dikkate alınmalı, e-posta çalışma saatleri dışında ulaşmışsa, e-postanın ilk çalışma saatinde ulaştığı kabul edilmelidir[751].

Bir görüşe göre, işin gereği olarak yazılı aydınlatma yapılamıyorsa, yazılı aydınlatma şartı aranmayacaktır[752]. Nitekim Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından yayımlanan genelgede de aydınlatmanın yapılmasına ilişkin başka usullerin de belirlenebileceği belirtilmişti[753]. Yine Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 5. maddesinin I. fıkrasında aydınlatmanın sözlü yapılabileceği, aynı maddenin III. fıkrasında da çağrı merkezi veya telefonla yapılacak aydınlatmada görüşmenin manyetik veya dijital ortamda kayıt altına alınması gerektiği belirtilmiştir. Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Genelge'nin 2. maddesinde de sözlü aydınlatma yapılabilecek durumlar gösterilmiştir. Görüldüğü üzere, kanundan farklı olarak idari düzenleyici işlemlerle sözlü aydınlatmanın önü açılmıştır. Kanaatimizce kanun koyucu, aydınlatmanın şekliyle ilgili bir istisna getirmemiştir. Bir başka ifadeyle aydınlatmanın yazılı olarak yapılması emredici bir şekilde düzenlenmiştir[754]. Dolayısıyla kanun tarafından emredici olarak düzenlenen bir konunun, yönetmelik veya genelgeyle sigorta ettiren aleyhine olacak şekilde değiştirilmesi mümkün değildir[755]. Bu kapsamda inşaat sigortası sözleşmesi

---

[749]Ünan, sigorta poliçesinin elektronik ortamda da gönderilebileceği ve imzalanabileceğine ilişkin TTK m.1526/II'deki düzenlemeye de atıf yaparak, aydınlatma metninin elektronik ortamda düzenlenerek gönderilebileceğini savunmaktadır. Bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.234.
[750]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1345; Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1698-1699.
[751]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.235.
[752]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1345; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.80; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.175; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.204.
[753] Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 04.07.2012 tarihinden yayımladığı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge III.
[754]SSBİY m.5./I'de de aydınlatmanın yazılı yapılmasının esas olduğu düzenlenmiştir.
[755]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.179 dn.597; Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.183; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.178-179; Ünan, 2019a, **a.g.k.**, s.122; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2990.

sözlü olarak (örneğin telefon üzerinden) kurulsa dahi, sözleşme yapılmadan önce sözlü olarak sigorta ettireni aydınlatan sigortacı, en kısa zamanda aydınlatma yükümlülüğünü yazılı olarak da ifa etmelidir[756]. Ancak şu husus da önemle belirtilmelidir ki, sigorta ettiren bakımından önemli olan hususları kapsayan, açık anlaşılır sözlü aydınlatma beyanının, bilgiye boğulmuş yazılı bir aydınlatma beyanından çok daha etkili olabileceği açıktır[757]. Dolayısıyla somut olayda yapılan sözlü aydınlatma beyanının yeterli olduğu sonucuna varılıyorsa, sigortacının yükümlülüğünü ifa ettiği kabul edilmelidir[758]. Bununla birlikte hem kanun hem yönetmelikte uzun uzun açıklanan ve sigortacının ifa etmek zorunda olduğu aydınlatma yükümlülüğünün sözlü olarak ifa edilmesi hayatın olağan akışına da aykırıdır. Çünkü çağrı merkezleriyle yapılan görüşmelerde çoğu kez insanlar en kısa sürede telefon görüşmesini sonlandırmakta, çağrı merkezindeki kişinin konuşmalarını dinlememekte, çağrı merkezindeki kişi konuşurken başka işlerle meşgul olmaktadır. Özetle böylesine kapsamlı bir aydınlatmanın sözlü olarak yapılabilmesi, ancak bir ütopya olarak kabul edilmelidir.

Türk Ticaret Kanunu'nda aydınlatma yükümlülüğü bakımından sigorta sözleşmeleri arasında herhangi bir ayrım yapılmamıştır. Dolayısıyla sigortacı, sigorta ettirenin tüketici olduğu bir kasko sigortasında da sigorta ettirenin tacir olduğu bir inşaat sigortasında da sigorta ettireni aydınlatmakla yükümlüdür[759].

---

[756]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1345; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.221, 235.

[757]Gereğinden fazla bilgi verilmesinin, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlali niteliğinde olduğu yönünde bkz. Gökyar Çınar, 2021, **a.g.k.**, s.53.

[758]Sadece telefonla yapılan aydınlatmanın yeterli olmadığı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.197; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2991. Mülga Yönetmelik kapsamında değerlendirilmiş olmakla birlikte, sözleşmenin yapılmasından önceki aydınlatma yükümlülüğü gereğince telefonla yapılan aydınlatmanın kayıt altına alınarak yükümlüğün ifa edildiğinin kabul edileceği yönünde bkz. Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1698. Nitekim TKHK m.49/II uyarınca, tüketici ile yapılacak sigorta sözleşmelerinde aydınlatmanın çağrı merkezi aracılığıyla yapılabileceği düzenlenmiştir. Ancak bu düzenlemenin sadece tüketicinin taraf olduğu sigorta sözleşmeleriyle sınırlı olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.180-181.

[759]Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1689; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.219. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 27.02.2019, E.2019/494, K.2019/1632 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.525). Olması gereken hukuk yönünden büyük rizikoların aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı dışında kalması gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.196-197, 219; Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.399. Nitekim VVG m.7/V'te büyük rizikolar aydınlatma yükümlülüğü kapsamı dışında bırakılmıştır. Bunun sebebinin büyük rizikolara karşı yapılan sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenlerin yeterli iş deneyimine sahip olması olduğu yönünde bkz. Şenocak und Wandt, 2017, **a.g.k.**, s.168. Kanaatimizce büyük rizikolarda da sigortacının aydınlatma yükümlülüğü bulunmalıdır. Zira sigorta ettiren, sigorta konusunda sigortacıya göre daha bilgisiz ve zayıf durumdadır. Sigorta ettirenin tacir olduğu, sigortanın kapsamının geniş, değerinin büyük olduğu sigorta sözleşmelerinde dahi bu durum değişmemektedir. Dolayısıyla TTK m.1423'te buna ilişkin bir ayrım yapılmaması isabetli olmuştur. Tacir olmanın ve basiretli bir iş adamı olarak davranmanın, tacirin kendi iş alanıyla ilgili daha tecrübeli ve öngörüşü olmasını gerektirdiği, buna karşılık sigorta sözleşmesinin

İnşaat sigortası sözleşmesinin yenilendiği durumlarda da sigortacı, yeniden aydınlatma yükümlülüğü altına girecektir. Özellikle sigorta korumasının daraldığı, riziko istisnalarının arttığı durumlarda sigortacının aydınlatma yükümlülüğü daha da önem kazanmaktadır[760]. Ancak uygulamada, yenilenen sigorta sözleşmeleri bakımından aydınlatma yükümlülüğünün ifa edilmediği, sigorta ettirene doğrudan sigorta poliçesinin gönderildiği görülmektedir. Bu davranış şeklinin hukuka aykırı olduğu açıktır. Bu gibi durumlarda sigortacı, sigorta sözleşmesinin ilk sözleşmenin devamı olduğu yönünde savunma yaparak sorumluluktan kurtulamamalıdır. Buna karşılık yenilenen sözleşme ile eski sözleşme arasında, sigorta ettirenin kararını değiştirebilecek nitelikte önemli bir fark yoksa, sigortacıdan ayrıca bir aydınlatma yükümlülüğünü ifa etmesini beklemek isabetli değildir[761].

Belirtmek gerekir ki, özellikle sigortacıların web sitelerinde sigorta sözleşmesinin türüne göre aydınlatma metinlerinin olduğu görülmektedir. Sigortacının yaptığı aydınlatmadaki beyanla, daha önce kamuoyuna duyurduğu aydınlatma beyanı çelişirse, kamuya yaptığı açıklamalar esas alınmalıdır[762]. Öte yandan sigortacı, web sitesi üzerinden veya diğer araçlarla aydınlatma yaptığını ileri sürerek, aydınlatma yükümlülüğünden kurtulamaz. Ancak elektronik ortamda yapılan inşaat sigortası sözleşmelerinde, internet sitesinde yayımlanan aydınlatma beyanlarının yeterli

---

bambaşka bir uzmanlık olması sebebiyle tacirin burada da aydınlatılması gerektiği yönünde bkz. Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1689.

[760]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.224-225.

[761]Gökyar Çınar, 2021, a.g.k., s.57; Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.400. Sigorta ettirenin önceki sözleşme sebebiyle bilmekte olduğu hususların aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı dışında kaldığı yönünde bkz. Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.344. Nitekim STK, 15.05.2018, K.2018/29290 sayılı kararında, "…Başvuran vekili…davalı sigortacının…poliçenin genel ve özel şartları ile ilgili olarak bilgilendirme yapmamış olduğunu…poliçede teminat dışı bırakılan hususlar hakkında müvekkiline bilgilendirme yapılmadığı gibi, müvekkili yanıltılarak, bilgisi dışında poliçeye özel şart adı altında teminat kapsamını daraltan madde eklendiğini, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik uyarınca sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne uymadığını…beyanla başvuru konusu zarardan sigortacının sorumlu olduğunu beyan etmiştir…Başvuran vekili…başvuranın aynı işyerine ait ve 23.12.2015 – 23.12.2016 tarihleri arasında geçerli olan…önceki poliçesini dosyaya sunmuştur. Önceki poliçenin incelenmesinde, sigortalının başvuran şirket ve sigortacının davalı…olduğu, başvuranın aynı işyerinin teminat altına alınmış olduğu, önceki poliçenin dava konusu yenileme poliçesiyle aynı koşullarda düzenlenmiş olduğu görülmüştür. Başka deyişle, önceki poliçe içeriğinde de "Tamirhane Sorumluluk" teminatı ve şartları dava konusu poliçeyle aynı olup, aynı istisna ve muafiyetleri içermektedir. Bu durumda, başvuran sigortalının bu durumu bilmediğine ilişkin iddiaları yerinde bulunmamıştır…" denilmiştir (HKD, Nisan-Haziran 2018, 34, s.63-68). Nitekim SSBYUG m.7/III'te de bu husus vurgulanmıştır.

[762]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.236-237.

olduğu[763] kabul edilmelidir[764].

Sigortacı, inşaat sigortalarında sadece sözleşme kurulmadan önce yapacağı aydınlatmayla yükümlülükten kurtulamayacaktır. Zira kanun koyucu, sigortacıya sözleşmenin devamı sırasındaki sigorta ilişkisi bakımından önemli olay ve gelişmeleri de poliçeden bağımsız olarak aydınlatma yükümlülüğü getirmiştir. Önemli olay ve gelişmeden maksat, sigortalının veya sigorta ettirenin konumunu etkileyen, genel şart değişikliği, teminat kapsamındaki değişiklikler gibi mevcut durumu değiştiren gelişmelerdir[765]. Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 10. maddesinde, sözleşmenin devamı sırasındaki aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı (önemli olay ve gelişmeler) somutlaştırılmıştır. Buna göre sigortacı iflas, tasfiye, ruhsat iptalleri, inşaat sigortası sözleşmesinden yararlanacak kişilerin hak ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyecek her türlü değişikliği bildirmelidir. Kanun koyucu, sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün muhatabı olarak sadece sigorta ettireni belirlemişken, sigorta sözleşmesinin devamı sırasındaki aydınlatma yükümlülüğünün muhatabı olarak sigortalıyı göstermiştir. Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'te ise kapsam biraz daha genişlemiş ve sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişinin (lehtar) de aydınlatılması gerektiği düzenlenmiştir. İnşaat sigortası sözleşmesinin henüz kurulmadığı dönemde, aydınlatma yükümlülüğünün muhatabının sigorta ettiren olması doğaldır. Zira bu aşamada henüz sözleşme kurulmamıştır ve sözleşmeyi yapıp

---

[763]Yargıtay 11.HD, 05.02.2013, E.2012/873, K.2013/11916 sayılı kararında, "…Davacının, sigorta akdini internet üzerinden gerçekleştirdiği, davalının da bu işlemin yapıldığı internet sitesinde aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin bilgileri bulundurduğu çekişmesizdir. İnternet üzerinden işlem yapma yeteneğine sahip bulunan ve işlem tarihi itibariyle davalının internet sitesinde yer alan aydınlatma yükümlülüğü ile ilgili bilgilere ulaşması mümkün olan davacının, sözleşmenin yapılmasından 2 aydan uzun bir süre sonra aydınlatma yükümlülüğüne uyulmadığını ileri sürmesi TMK madde 2'ye aykırıdır…" denilmiştir (Lexpera). Kararın eleştirisi için bkz. Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1346.

[764]Aynı şekilde elektronik ortamda kurulan sigorta sözleşmesinde, sigortacının internet sitesinde gerekli bilgilerin yayımlanmasıyla sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ifa ettiği yönünde bkz. Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.109.

[765]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1343; Özdamar, 2010, **a.g.k.**, s.1692; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.237. Yargıtay 11.HD, 30.11.2021, E.2021/5515, K.2021/6713 sayılı kararına göre, "…6102 sayılı TTK'nın 1423/1. maddesi hükmü uyarınca sigortacının sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce sigortalıyı aydınlatma yükümlülüğü bulunduğu gibi sözleşmenin devamı sırasında da önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklamak durumundadır. Bu durumda sigortacının sigorta sözleşmesinin devamı sırasındaki aydınlatma yükümünü yerine getirdiği sigortacı tarafından ispatlanmaksızın, mevcut kullanım koşullarında araçta meydana gelen hasarın sigorta sözleşmesi kapsamında olduğunun kabulü gerekirken hasardan kısa bir süre önce davaya konu araçlar yönünden resmi sertifikasyon programı başlatıldığı ve hasara yol açan operatörün bu tür bir sertifikasının bulunmadığı gerekçesiyle ve hatalı değerlendirmeyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış…" (Batider 2021, 37(4), s.247-250).

yapmama kararını verecek kişi, sigorta ettirendir. Buna karşılık inşaat sigortası sözleşmesinin kurulmasından sonra sözleşmeden yararlanacak kişi sigortalı olacağından, aydınlatma sigortalıya yapılacaktır. Bir başka ifadeyle, sözleşmenin kurulmasından sonra kural olarak sigorta ettirene yönelik bir aydınlatma yapılmayacaktır[766]. Buna karşılık, aydınlatma konusu sigorta ettireni de ilgileniyorsa, sigorta ettirenin de aydınlatılması gerekmektedir[767].

Türk Ticaret Kanunu'nda sigorta sözleşmesinin devamı sırasında meydana gelen önemli olay ve gelişmelerin bildirilmesine ilişkin bir süre öngörülmemiştir. Buna karşılık Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 10. maddesinde on iş günü içinde bildirim zorunluluğu getirilmiştir. Hükümde bildirimin şekline ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamakla birlikte, kural olarak sigortacı bu bildirimi de yazılı olarak yapmalıdır. Bildirimin sözlü olarak yapıldığı hallerde de mutlaka en kısa zamanda -herhalde bu on iş günlük süre içinde- yazılı bildirim yapılmalıdır[768].

Kanunda açıkça düzenlenmediğinden ve Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrası gereğince sigorta ettiren aleyhine bir düzenleme yapılamayacağından, sigorta ettirenin aydınlatılma hakkından vazgeçebilmesi mümkün değildir[769].

4.3.1.2. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün ihlali

Türk Ticaret Kanunu'ndaki diğer yükümlülük ve külfetlerden farklı olarak, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün ihlaline bağlanan sonuçların çok farklı bir şekilde düzenlendiği, bu yükümlülüğün ihlaline bağlanan yaptırımların belirsiz olduğu belirtilmelidir. Gerçekten Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde sigorta ettirenin aydınlatma açıklamasının verilmemesine[770] 14 gün içinde itiraz edebileceği[771], bu süre

---

[766]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.237. Aksi yönde bkz. Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.105.
[767]Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.345.
[768]10 günlük sürenin değişiklik veya gelişme tarihinden başlaması gerektiği yönünde bkz. Taşkın, 2019, a.g.k., s.171.
[769]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.220-221; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.113. Buna karşılık Alman hukukunda VVG m.7/I gereğince sigorta ettiren, yazılı olmak şartıyla aydınlatılma hakkından vazgeçebilecektir.
[770]Her ne kadar TTK m.1423/II'de sadece aydınlatma açıklamasının verilmemesinden söz edilmişse de bu ifadenin aydınlatmanın eksik veya hatalı yapılmasını da kapsadığı yönünde bkz. Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1347-1348; Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.29-30; Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.347; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.238-239; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.193 dn.80; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.113; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2991. Hatta sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün sadece aktif davranışları değil, yanlış

içinde itiraz edilmemişse, sigorta sözleşmesinin poliçede yazılı şartlarla yapıldığının kabul edileceği düzenlenmiştir[772]. Söz konusu düzenleme birçok yönden tartışılmaya muhtaçtır ve maalesef yapılan yönetmelik değişikliğinde de tartışılan konulara ilişkin hiçbir düzenleme yapılmamıştır.

Birinci olarak kanun koyucu, hemen hiçbir hükümde yer almayan itiraz şeklinde bir kuruma yer vermiştir. Sözleşmeden dönme veya sözleşmenin feshinin ya da sözleşmenin iptalinin anlamı, sonuçları belli olmakla birlikte, bu hükümde kullanılan "itiraz" terimi nasıl değerlendirilmelidir? Birinci görüşe göre sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini ancak geleceğe etkili olarak sona erdirebilecektir, dolayısıyla itirazın sonucu inşaat sigortası sözleşmesinin feshedilmesidir[773]. İkinci görüşe göre, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin kurulmasına itiraz etmesi, o sözleşmenin hüküm doğurmasını engelleme girişimi olacağından, itirazın sonucu inşaat sigortası sözleşmesinin geçmişe etkili olarak sona erdirilmesi, dolayısıyla sözleşmeden

---

anlaşılabilecek davranışlardan da kaçınmak suretiyle pasif davranışlarda bulunmayı da kapsadığı yönünde bkz. Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.344.

[771]Bu sürenin poliçenin ulaşmasından itibaren başladığı yönünde bkz. Aral Eldeleklioğlu, 2012a, **a.g.k.**, s.398; Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.31; Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.189; Şenocak und Wandt, 2017, **a.g.k.**, s.167; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.190; Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.412; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.114. Ayrıca bu sürenin VVG m.8/II'deki gibi, sigortacının sigorta ettirene itiraz hakkı olduğunu bildirmesinden itibaren başlaması gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.239. Yine sigortacının kendisine yüklenen aydınlatma yükümlülüğünden söz etmemesi durumunda, sigorta ettirenin 14 gün içinde buna itiraz etmesini beklemenin hakkaniyete ve sigorta hukukunun sigorta ettirenleri koruma ruhuyla bağdaşmadığı yönünde bkz. Kara, 2021, **a.g.k.**, s.183; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.190-191. İtiraz süresinin poliçenin düzenlenmesinden itibaren başladığı yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 01.11.2017, E.2016/18373, K.2017/9923 (SMİP).

[772] İstanbul BAM 8.HD, 21.06.2018, E.2017/884, K.2018/658 sayılı kararına göre, "…poliçenin 14/07/2015 tarihinde tanzim edilmesi, bu tarihten itibaren 14 günlük süre içinde sigorta ettiren tarafından poliçeye herhangi bir itirazda bulunulmaması hususları gözönünde tutulduğunda davacı tarafın bilgilendirme yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin istinaf itirazlarının da reddine karar verilmesi gerekmektedir…" (SMİP). Yine İstanbul BAM 17.HD, 04.04.2019 tarihli, 2018/1805, K.2019/640 sayılı kararına göre, "…Taraflar arasında düzenlenen poliçede, hırsızlık sigortası genel şartlarının ve hangi hükümlerin uygulanacağı ve ayrıca yukarıda ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere, hırsızlık klozu ve hırsızlık güvenlik notunun hangi hususları kapsadığı açıkça belirtilmiş ve başvuran tarafından TTK 1423. maddesi kapsamında, sigorta sözleşmesinin yapılmasına ondört gün içinde itiraz edilmediğinden ve meydana gelen hırsızlık rizikosunun sigorta teminatı kapsamında kabulü mümkün olmadığından, itiraz hakem heyetinin red kararının yerinde olduğu kanaatine varılarak…" (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 04.10.2017, E.2016/17231, K.2017/8624 (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.383-384); İstanbul BAM 17.HD, 11.04.2019, E.2017/2162, K.2019/679 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 13.02.2020, E.2018/4329, K.2020/1351 (Kaya vd., 2021, **a.g.k.**, s.545,546); Yargıtay 11.HD, 16.06.2021, E.2020/6094, K.2021/5119 (Batider 2021, 37(3), s.210-213). İtiraz edildiğinin ispat yükünün sigorta ettirende olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 16.12.2019, E.2019/1676, K.2019/8202 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.524).

[773]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.205.

dönülmesidir[774]. Üçüncü görüşe göre itiraz, sözleşmenin feshi veya dönme anlamında kullanılmamıştır ve Türk Borçlar Kanunu'nun 39. maddesindeki iptal hakkını ifade etmektedir[775]. Dördüncü görüşe göre itiraz, sözleşmenin içeriğine kapsamına yönelik anlaşılmalıdır ve itirazın sonucuna göre fesih, dönme veya iptal gündeme gelmelidir[776]. Beşinci görüşe göre, itiraz dönme, cayma veya fesih bildirimi niteliğinde olmayıp, sadece yükümlülüğün yerine getirilmediğinin ihbarı anlamını taşımaktadır[777]. Görüşlerin hepsine itibar edilmesi mümkündür, zira ne hükümde ne de hükmün gerekçesinde bizi sonuca götürecek bir ifade yer almaktadır[778]. Bundan başka Yönetmelik'in 7. maddesinde, sigorta ettirenin sözleşmeyi feshetmesinden söz edilmiş olmasına rağmen, bu düzenlemenin mülga Yönetmelik'in 7. maddesindeki hükmün aynısı olduğu, itirazla ilgili hiçbir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. İnşaat sigortası sözleşmesinin kurulmasına itirazın[779], sözleşmeden dönme olarak anlaşılması durumunda, özellikle bu 14 günlük süre içinde riziko da gerçekleşmişse, sözleşmeden dönülmesi sigorta ettiren aleyhine hüküm ve sonuç doğuracaktır[780]. Sigorta ettireni

---

[774]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1348; Şenocak und Wandt, 2017, **a.g.k.**, s.166; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.239. Bu sebeple itiraz yerine iptal veya cayma teriminin kullanılmasının daha doğru olacağı yönünde bkz. Ünan, 2021, **a.g.k.**, s.11.

[775]Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.32-33; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2994. Yetiş Şamlı, TBK m.39 gereğince sözleşmenin iptal edilinceye kadar askıda geçerli durumda olduğunu, öngörülen yaptırım fesih veya dönme olsaydı bunun açıkça düzenleneceğini, sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde iptalin geçmişe etkili olması işin niteliğine uygun düşmediğinden, hükümsüzlüğün iptal anına kadarki edimleri etkilemeyeceğini ve dolayısıyla itirazdan önce ifa edilmiş edimlerin bundan etkilenmeyeceğini, buna karşılık sigorta koruması başlamamışsa itirazın geçmişe etkili sonuç doğuracağını savunmaktadır. Bkz. Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2993-2996.

[776] Kara, 2021, **a.g.k.**, s.182; Özdamar, 2013, **a.g.k.**, s.356. Sadece fesih ve dönmenin gündeme gelebileceği yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.188-189.

[777]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.230.

[778] Hatta hukuki işlemi yaparken yeterince bilgilendirilmeyen kişiyi koruma amacı taşıyan cayma hakkından hareket edilerek, burada itirazın cayma hakkının kullanılması şeklinde yorumlanması da mümkündür. Bununla birlikte sigorta hukukunda cayma hakkının sadece TTK m.1489/I'de düzenlendiği, tüketici sigorta sözleşmesi olmadığı sürece TTK m.1423'te cayma hakkı tanınmadığı yönünde bkz. Baysal, 2017, **a.g.k.**, s.287. Yazarın ifadesinden, tüketici sigorta sözleşmeleri yönünden cayma hakkının bulunduğu sonucuna varılmaktadır. TKHK'nın farklı hükümlerinde cayma hakkı düzenlenmiş olmakla birlikte, TTK m.1423'te sigorta ettirenin tüketici olup olmamasına göre bir ayrım yapılmadığından, bu görüşe iştirak edilememiştir.

[779] Yazıcıoğlu, burada ikili bir ayrım yapmakta ve sözleşmenin yapılmasına itiraz edilmesiyle aydınlatmamaya dayalı olarak sözleşme şartına itiraz edilebilmesini birbirinden ayırmaktadır. Yazara göre sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına itiraz ediyorsa, itiraz sözleşmenin feshi olarak anlaşılmalı; buna karşılık sözleşme şartına itiraz ediliyorsa mülga Yönetmelik hükümlerine göre hakkını aramalıdır. Bkz. Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.412-413; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.114-115. Kanaatimizce TTK m.1423'te yer alan niteliği belirsiz "İtiraz" terimi, bu şekilde yapılacak bir ayrımla daha da içinden çıkılmayacak bir hal alacaktır ve belirsizlik daha da artacaktır. Ayrıca TTK m.1423'te bu şekilde bir ayrım da yapılmamış ve sadece sözleşmenin yapılmasına itirazdan söz edilmiştir.

[780]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.239-240.

koruma amacıyla getirilen bir hükmün bu şekilde yorumlanması ise isabetli değildir. Buna karşılık bu süre içinde riziko gerçekleşmeden önce sözleşmeye itiraz edilmesinin fesih olarak anlaşılması durumunda ise, sigortacının feshe kadar geçen sürede oluşan sigorta primine hak kazanabileceği sonucuna da varılabilir. Kanun koyucunun bunu amaçladığını söylemek de mümkün değildir. Bu sebeplerle böyle bir itiraz olduğunda somut olayın şartlarına göre değerlendirme yapılmalı ve sonucuna göre bir karar verilmelidir [781] . Yönetmelik'te açıkça ve ayrıca sözleşmeden dönme hakkının düzenlenmemiş olması da bu sonucu değiştirmemelidir [782] . Kanaatimizce sigorta ettirenin itiraz ederken ayrıca sözleşmeden döndüğünü, sözleşmeyi feshettiği veya iptal ettiğini bildirmesi isabetli olacak ve yukarıda belirttiğimiz tartışmaların da önüne geçecektir.

İkinci olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde sadece itiraz hakkından söz edilmiş ve fakat tazminat hakkı düzenlenmemiştir. Acaba sigorta ettirenin, aydınlatma yükümlülüğünü ihlal eden sigortacıdan tazminat talep edebilme hakkı bulunmakta mıdır? Bir görüşe göre, her ne kadar mülga Yönetmelik'te sigorta ettirenin tazminat talep edebilme hakkı düzenlenmişse de yönetmelikle bir sorumluluk hali ihdas edilemeyeceğinden, sigorta ettirenin yönetmelik hükümlerine göre sigortacıdan tazminat talep edebilmesi mümkün değildir. Bu halde sigorta ettiren, Türk Borçlar Kanunu'ndaki genel düzenlemelerden hareket ederek veya culpa in contrahendo sorumluluğu[783] çerçevesinde sigortacıdan tazminat talep edebilecektir[784]. Buna karşılık bir başka görüşe göre, sigorta ettiren Yönetmelik kapsamında sigortacıdan tazminat

---

[781]Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.413.

[782]Doğrudan konuya ilişkin bir yargı kararı da bulunmadığından, yargı organlarının konuya bakış açısı da bilinememektedir.

[783] Yükümlülüğün sözleşmenin kurulmasından sonraki aşamada ifa edilmemesi durumunda, culpa in contrahendo ilkesine dayanarak tazminat talep edilebilmesi mümkün değildir.

[784]Avcı, 2019, **a.g.k.**, s.1349; Bahtiyar, 2020, **a.g.k.**, s.33-34; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.183; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.238; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.192-196; Yetiş Şamlı, 2016, **a.g.k.**, s.2999. Ünan ve Yetiş Şamlı'nın görüşlerinin mülga Yönetmelik'teki hükmü aynen koruyan Yönetmelik yönünden de geçerli olacağını tahmin ediyoruz. Henüz Yönetmelik yürürlüğe girmeden önce sigortacının culpa in contrahendo sorumluluğu kapsamında sorumlu olduğu yönünde bkz. Omağ, 2019d, **a.g.k.**, s.307. TTK'da tanınmayan tazminat hakkının yönetmelikle tanınmasının normlar hiyerarşisine aykırı olduğu, bu sebeple yönetmelik hükmünün uygulanmasının mümkün olmadığı yönünde bkz. Bora Çınar, 2019, **a.g.k.**, s.189. TTK m.1423'ün Yönetmelik hükmünü zımnen ortadan kaldırdığı, bu sebeple Yönetmelik'e dayanarak tazminat talep edilebilmesi veya sözleşmenin feshedilebilmesinin mümkün olmadığı yönünde bkz. Aydın, 2020, **a.g.k.**, s.54-55. Ancak yazar, sigorta ettirenin itiraz ile birlikte Yönetmelik'teki haklarını da kullanabileceği şeklinde görüşü de savunmaktadır. Bkz. Aydın, 2020, **a.g.k.**, s.55.

talep edebilecektir[785]. Kanaatimizce sigorta ettirenin, aydınlatma yükümlülüğünü ifa etmeyen sigortacıdan tazminat talep edebilme hakkı bulunmaktadır[786]. Bu hakkın kaynağını borçlar hukukunun genel ilkeleri ve özellikle Türk Borçlar Kanunu'nun 112. maddesi oluşturmaktadır[787]. Sigortacı, kanundan doğan yükümlülüğü yerine getirmediğine göre, sigorta ettiren bundan doğan zararının tazminini talep edebilmelidir[788]. Bununla birlikte sigorta ettirenin, Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin II. fıkrasında düzenlenen 14 günlük sürede itiraz etmemesi, tazminat talep edebilme hakkını da sona erdirecektir. Zira inşaat sigortası sözleşmesinin poliçedeki şartlara göre yapıldığını kabul eden sigorta ettirenin, daha sonra tazminat talep edebilmesi Kanun'un açık hükmüne de aykırı olacaktır[789]. Bununla birlikte riziko, 14 günlük itiraz süresi içinde gerçekleşmişse sigorta ettirenin tazminat talep edebilme hakkının bulunduğu kabul edilmelidir[790]. Ayrıca Yargıtay, aydınlatma yükümlülüğüne

---

[785]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.204-205; Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.413; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.115.

[786]Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün bir görev sayılması durumunda sigorta ettirenin tazminat talep edemeyeceği; buna karşılık bu yükümlülüğün gerçek anlamda bir borç sayılması durumunda sigorta ettirenin borca aykırılıktan doğan zararlarını talep edebileceği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.199.

[787]Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.351-352.

[788] Yargıtay 17.HD, 15.02.2016, E.2015/10782, K.2016/1632 sayılı kararında, "…davacı tarafın poliçedeki ek teminatlar ve bunların kapsamı hakkında davalı sigortacı tarafından bilgilendirme yapılmamış olması nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürdüğü gözetildiğinde, davacının poliçeye dayalı olarak tazminat talep edemeyeceği, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu gereği çıkartılan Bilgilendirme Yönetmeliği hükümlerine dayalı tazminat davası açmasının gerekeceği, geçersiz olduğunu ileri sürdüğü poliçeye dayalı olarak dava açmada hukuki yararı olmadığının gözetilmemiş olması yerinde değildir…" denilerek, Yönetmelik kapsamında tazminat talep edilebileceği sonucuna varılmıştır (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 16.12.2019, E.2018/342, K.2019/12026 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1225). Açık bir şekilde belirtilmese de sigorta ettirenin tazminat talep edebilme hakkına sahip olduğu yönünde bkz. İstanbul BAM 17.HD, 26.09.2019, E.2017/2702, K.2019/1648 (Lexpera). Ayrıca bu yönde bkz. Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.408 dn.23.

[789] TTK m.1423'teki itiraz ifadesinin sözleşmenin geriye etkili olarak ortadan kaldırılması olarak anlaşılması gerektiği, 14 günlük süre içinde itiraz edilmemesi sebebiyle sigortacıya yüklenen bir yükümlülüğü ifa etmeyen sigortacının korunmasının / kurtarılmasının isabetli olmadığı, sigortacının bu yükümlülüğünün ihlal edildiğinin çoğu kez rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenildiği, itiraz süresi geçtiği için sigorta ettirenin hiçbir hakka sahip olmadığını kabul etmenin isabetli olmadığı, dolayısıyla 14 günlük sürede itiraz edilmese dahi sigorta ettirenin aydınlatma yükümlülüğünü ihlal eden sigortacıdan tazminat talep edebileceği yönünde bkz. Ünan, 2021, **a.g.k.**, s.11-13. Benzer şekilde bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.2126. TTK m.1423'ün güncel ihtiyaçları karşılamaktan uzak olan niteliği sebebiyle Ünan'ın eleştirileri isabetli olmakla birlikte, hükmün ne sözü ne de özü bu yoruma izin vermektedir. Henüz itiraz süresi dolmadan önce gerçekleşen riziko sebebiyle, sigorta ettirenin aydınlatma yükümlülüğüne dayanarak tazminat talep edebilmesi mümkün olmasına rağmen, bu sürenin itirazsız geçmesinden sonra gerçekleşen rizikolarda sigorta ettirenin tazminat talep edebilmesi mümkün değildir.

[790]Sigorta sözleşmesinin kurulmasıyla rizikonun gerçekleştiği tarihler kararda yer almamakla birlikte, genellikle nakliyeden hemen önce yaptırılan nakliyat emtia sigorta poliçesi kapsamında, aydınlatma yükümlülüğünün ifa edilmemesi sebebiyle sigortacının meydana gelen zarardan sorumlu olacağı yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 06.12.2017, E.2017/4761, K.2017/6982 (İ. Demirağ (2020). Sigorta hukuku uygulayıcıları için BAM ve Yargıtay kararları. İstanbul: Aristo, s.235-236). Aksi yöndeki Yargıtay

aykırılığa dayalı olarak tazminat talep edilebilmesi için, bu hususun açıkça belirtilmesi gerektiğini aramakta, mahkemenin bu hususu kendiliğinden gözetemeyeceğini kabul etmektedir[791]. Öte yandan belirtmek gerekir ki, sigorta ettirenin tazminat hakkının kaynağını culpa in contrahendo ilkesine dayandırmak da kesin çözüm olmaktan uzaktır. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesine göre sigortacının sadece sözleşmenin kurulmasından önce değil, sözleşmenin devamı süresince de aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Burada şu husus da vurgulanmalıdır ki, eğer başkası hesabına sigorta varsa sigortalının da tazminat hakkı bulunmaktadır[792].

Üçüncü olarak sigorta ettirene tanınan 14 günlük süre içinde sözleşmeye itiraz edilmemesine bağlanan sonuç, yani sigorta sözleşmesinin poliçedeki şartlara göre yapılmış olması ne kadar isabetlidir? Gerçekten öncelikle inşaat sigortası sözleşmesi yapılır, sonrasında ise tarafların hak ve yükümlülüklerini gösteren poliçe sigortacı

17.HD, 19.02.2020, E.2018/1213, K.2020/1723 sayılı kararına konu olayda, poliçenin düzenlenmesi ve sigorta ettirene poliçenin e-postayla gönderilmesinden üç gün sonra riziko gerçekleşmiş, sigorta ettiren, riziko istisnaları konusunda aydınlatılmadığını, bu şekilde sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davrandığını ileri sürmüş ve fakat Yargıtay, süresi içinde itiraz edilmediği gerekçesiyle sigorta ettirenin talebinin reddine karar vermiştir (Kaya vd., 2021, **a.g.k.**, s.544-545). Benzer yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 16.12.2019, E.2019/1676, K.2019/8202 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.524). Kanaatimizce karardaki gerekçeye iştirak edebilmek mümkün değildir. Zira riziko, sigorta ettirenin itiraz süresi henüz dolmadan gerçekleşmiştir. Kanundaki düzenlemenin amacı, sigorta ettirenin itiraz süresi içinde gerekirse poliçeyi yeniden incelemesi ve bu inceleme üzerine, yeterince aydınlatılmadığı iddiasıyla hakkını kullanabilmesidir. Henüz bu süre içinde sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanabileceği açık olduğuna göre, artık sigorta ettireni yeterince aydınlatmayan sigortacının korunmasının da bir anlamı yoktur. Karara konu olayla ilgili şu husus da vurgulanmalıdır ki, olayda sigortacı poliçeyi e-postayla göndermiş ve aynı e-postada "bilgilendirme formuna www….com.tr adresinden ulaşılabileceği" belirtilmiştir. Dolayısıyla burada sigortacının gerekli aydınlatmayı yaptığı kabul edilirse kararın da doğru olduğu sonucuna varılabilir. Ancak bu ihtimalde de TTK m.1423/I'e uygun olarak sözleşmenin yapılmasından önce aydınlatma yapılmadığı dikkate alınmalıdır.

[791] Yargıtay 11.HD, 14.03.2016, E.2015/8151, K.2016/2748 sayılı kararında, "…davacılar, dava dilekçesinde, davalı sigorta şirketinin bilgilendirme yükümüne aykırı davranmasına dayalı olarak tazminat talep etmedikleri, davalarını murisin beyan yükümüne aykırı bir davranışının bulunmamasına rağmen tazminatın ödenmemesinin haksız olmasına dayandırdıkları halde mahkemece, davalı sigorta şirketinin bilgilendirme yükümüne aykırı davrandığı gerekçesiyle de yazılı şekilde karar verilmesi yerinde görülmemiş…" denilmiştir (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.626-627). Yine Yargıtay 11.HD, 04.06.2013, E.2011/9093, K.2013/11663 sayılı kararına göre, "… mahkemece, anılan özel şarta ilişkin mümeyyiz davalı tarafından davacının bilgilendirilmediğinden, bu özel şartın geçerli olmadığı sonucuna varılarak yazılı şekilde hüküm tesis edilmiş ise de, davacı davasını, davalı sigorta şirketinin bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal ettiği iddiasına dayalı olarak açmamış olması karşısında, davacının ileri sürmediği hususun mahkemece kendiliğinden gözönüne alınması doğru olmamış…" (SMİP). Buna karşılık karardan tam olarak anlaşılamamakla birlikte, aydınlatma yükümlülüğüne aykırılığı kendiliğinden araştırarak, bu yükümlülüğün gereği gibi ifa edilmemesi ve poliçenin teslim edildiğinin ispatlanamaması sebebiyle sigortacıyı sorumlu tutan karar için bkz. STK, 11.09.2017, K.2017/31886 (HKD 2017, S.31, s.29-32).

[792] Örneğin kredi sözleşmesi kapsamında yapılan hayat sigortasının, kredi geri ödemesi süresince kendiliğinden yenilenmeyeceğinin sigortalıya bildirilmemesinin aydınlatma yükümlülüğünün ihlali olduğu yönünde bkz. Aral Eldeleklioğlu, 2012a, **a.g.k.**, s.389; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.205; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.190.

tarafından düzenlenir. Bu hususlar Türk Ticaret Kanunu'nun 1424 ve 1425. maddelerinde de açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla önemli olan taraflar arasında yapılmış inşaat sigortası sözleşmesidir[793]. Buna karşılık aynı kanun koyucu, burada süreci neredeyse terse çevirmiş ve sigorta sözleşmesine değil, sigorta poliçesine üstünlük tanımıştır[794]. Her ne kadar bu hükmün gereksiz olduğu ve uygulanabilirliğinin bulunmadığı iddia edilmekteyse de[795] kanaatimizce bu hüküm, hiçbir sınırı çizilmemiş ve tüm sigorta sözleşmelerine uygulanacak aydınlatma yükümlülüğünün sakıncalarını gidermek üzere getirilmiştir. Çünkü uygulamada, sigorta sözleşmesinin tarafları arasında ayrı bir yazılı sözleşme yapılmamakta, sigortacı tarafından düzenlenen poliçe sigorta ettirene verilmektedir. Bu poliçe aynı zamanda adeta taraflar arasında yapılmış bir sözleşme olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla ayrı bir yazılı sözleşme yapılmadığından, kanun koyucu, sigorta ettirene adeta bir külfet yüklemekte ve sigorta ettiren 14 günlük süre içinde itiraz etmezse, artık aydınlatılmadığı iddiasıyla sigortacıdan talepte bulunmasının önü kapatılmaktadır[796]. Kanaatimizce bu düzenleme, sigorta sözleşmeleri bakımından hiçbir ayrım yapmayan, kapsamı belirsiz aydınlatma yükümlülüğünü sigortacı lehine hafifleten ve menfaatler dengesine de uygun bir düzenlemedir[797]. Bu düzenleme olmasaydı sigorta ettiren, riziko istisnasına ilişkin bir

---

[793]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.240.

[794]Bu şekilde aydınlatma yükümlülüğünü ifa etmeyen, tek taraflı olarak poliçe düzenleyip sigorta ettirene veren sigortacının dayatmasının hukuka uygun hale getirildiği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.241.

[795]Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.348; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.241.

[796] İstanbul BAM 17.HD, 10.10.2019, E.2019/122, K.2019/1769 sayılı kararına göre, "…Dosya kapsamından davalı sigorta şirketinin düzenlediği bilgilendirme formunun imzasız olduğu, davalının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiğini kanıtlayamadığı görülmektedir. Ancak davacının 04.12.2014 başlangıç, 04.12.2015 bitiş tarihli poliçeye 14 günlük süre içinde itiraz etmediği anlaşılmakla, poliçe ve eki olan genel şartların aynen geçerli olduğu kabul edilmelidir…" (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 24.01.2017, E.2016/14337, K.2017/423 (SMİP); STK, 13.04.2018, K.2018/İHK-2548 (HKD 2018, S.34, s.73-80); İstanbul BAM 8.HD, 21.06.2018, E.2018/884, K.2018/658 (Lexpera); İzmir BAM 11.HD, 11.02.2019, E.2017/1067, K.2019/181 (Lexpera); İstanbul BAM 17.HD, 21.03.2019, E.2017/2071, K.2019/498 (Lexpera); İstanbul BAM 17.HD, 04.04.2019, E.2018/1805, K.2019/640 (Lexpera); İstanbul BAM 17.HD, 11.04.2019, E.2017/2162, K.2019/679 (Lexpera). Ayrıca bu yönde bkz. Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.415. Bununla birlikte sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ifa etmediğinin anlaşıldığı durumlarda, poliçeyi teslim ettiğini kanıtlayamıyorsa, sözleşmenin poliçede yazılı şartlarda kurulmuş kabul edilemeyeceği ve bu sebeple aydınlatma yükümlülüğünü ihlal eden sigortacının tazminat ödemekle yükümlü olacağı yönünde bkz. STK, 01.01.2020, 2020/İHK-11111 (HKD 2021, S.45, s.106-108).

[797] Aksi yöndeki STK, 17.01.2019, K.2019/3991 sayılı kararında, "…1423. Maddeye göre… aydınlatmanın yapılmaması halinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigortacı hakkında hangi yaptırımın uygulanacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamıştır. Yani maddeye göre sözleşme gerçekleşmektedir, ancak sözleşme öncesi aydınlatma yapılmadığı ve bundan bir zarar doğduğu takdirde sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü hükümleri çerçevesinde bundan sorumlu olacağı gerçeğini ortadan kalkmamaktadır. Zira bilgilendirme veya aydınlatma aktif bir eylem olup, yasa koyucunun amacı,

konuda aydınlatma yapmadığı iddiasıyla sözleşmenin yapılmasından aylar sonra ve muhtemelen riziko gerçekleştikten sonra, sigortacıdan talepte bulunabilecekti[798]. Kaldı ki, sigorta ettirene tanınan 14 günlük süre, bir poliçenin okunması ve değerlendirilmesi için yeterlidir.

Dördüncü olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde yer almamakla birlikte, Yönetmelik'in 7. maddesindeki "…ve bu hallerden biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise…" ifadesi nasıl anlaşılmalıdır? Bilindiği üzere Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrası gereğince, 1423. maddesi sözleşmeyle sigorta ettiren aleyhine değiştirilemez. Buna karşılık Yönetmelik'e göre sigorta ettirenin haklarını kullanabilmesi için sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi yeterli olmayacak, ayrıca bu ihlalin sigorta ettirenin sözleşme yapma kararına etkisinin bulunması da aranacaktır. Kanaatimizce Yönetmelik'teki ifade, sigorta ettiren aleyhine bir düzenleme olarak değil, Türk Ticaret Kanunu'nun uygulamasının netleştirilmesi olarak anlaşılmalıdır. Örneğin genel şartlar sebebiyle kesin olarak teminat dışında sayılan bir rizikoya ilişkin aydınlatma yapılmaması, sözleşmeyi kurma iradesini etkilemeyeceğinden, sigorta ettirenin haklarını kullanabilmesi de mümkün değildir[799].

---

sigortacının aktif olarak sigortalıyı sözleşme başlangıcından önce başlamak üzere sözleşmenin her aşamasında gerekli her konuda bilgilendirmesini temin etmektir. Sigorta ettiren ise bilgilendirme ve aydınlatma eylemi karşısında sözleşmenin pasif olan tarafıdır. TTK nun 1423/2. Maddesi hükmünün aydınlatma kurumunda sigortacıyı aktif durumdan çıkarıp sigorta ettireni aktif olmaya zorlamış olduğu ve sigortacıyı yerine getirmediği yükümlülük sebebiyle sorumluluktan kurtardığı düşünülemez. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11/3. Maddesi ve buna göre çıkarılmış olan Bilgilendirmeye ilişkin Yönetmelik halen yürürlükte dururken, TTK. nun 1423/2. maddesinin bu şekilde sigorta ettiren aleyhine geniş yorumlanması, aydınlatma yükümlülüğü kavramının özüne ve ruhuna da aykırı olacaktır…" denilmiştir (HKD 2019, S.37, s.58-76). Aynı yönde bkz. STK, 15.11.2016, K.2016/32761 (HKD 2017, S.28, s.33-40).

[798] Kayıhan ve Günergök'e göre, sigorta hukukunda sigorta ettirenin korunması ilkesi kapsamında, örneğin riziko istisnalarına ilişkin poliçe hükmü, aydınlatılma hakkı bulunduğunu bilmesine rağmen bu hakkını kullanmayan sigorta ettiren hariç olmak üzere, aydınlatılmayan sigorta ettirene uygulanamamalıdır (Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.151-152). Yazarların bu görüşü, sigorta ettirenin korunması ilkesine uygun olmakla birlikte, TTK'ya ve menfaatler dengesine uygun değildir. Bu görüşün kabulü durumunda, aydınlatma metni adeta poliçenin tekrarı olacaktır ve aslında aydınlatma, adeta yazı kalabalığında kaybolacaktır. Ayrıca sigorta ettiren, bunu kullanarak hemen her türlü külfetinden kurtulabilecek, riziko istisnaları anlamsız kalacaktır. Kaldı ki, kendisine poliçe teslim edilen sigorta ettirenin en azından poliçeyi aldıktan sonra bunu kısaca incelemesi, hele ki inşaat sigortası gibi büyük ölçekli poliçelerde, sigorta ettirenden beklenebilecek basit bir davranıştır.

[799] Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.414. Aslında bu yorum, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlalinin yaptırımını düzenleyen TTK m.1439 ile de uyumludur. Çünkü TTK m.1439/I'de de yaptırım için bildirilmeyen hususun sigortacı yönünden önemli olması aranmaktadır. Buna karşılık kanunda düzenlenmeyen bir hususun, yönetmelikle düzenlenemeyeceği ve sadece aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinin yeterli olduğu yönünde bkz. Durgut ve Bulut, 2020, **a.g.k.**, s.349. Kanunda böyle bir düzenleme yapılmamakla birlikte, aydınlatma yükümlülüğünün ihlaliyle sözleşmenin yapılması kararı arasında bir

Aydınlatma konusu hususun inşaat sigortası sözleşmesinin yapılmasına etkili olduğunu ispat yükü sigorta ettiren üzerindedir[800].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde, sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün ihlaline itiraz gibi belirsiz yaptırım getirilmiş ve fakat sözleşme sırasındaki aydınlatma yükümlülüğünün ihlali için hiçbir yaptırım düzenlenmemiştir. Bununla birlikte Yönetmelik'in 7. maddesinde sigorta ettirenin sözleşmeyi feshedebileceği veya sigortacıdan tazminat talep edebileceği belirtilmiştir. Belirtmek gerekir ki anılan düzenleme yapılmamış olsa dahi, sigorta ettirenin sigortacının yükümlülüğünü ihlal etmesine dayanarak tazminat talep edebilmesi veya sözleşmeyi feshedebilmesi mümkün olurdu. Sigorta ettirenin fesih hakkını kullanabilmesi için azami bir süre bulunmamakla birlikte, bu hakkın makul bir süre içinde gecikmeksizin kullanılabileceği kabul edilmektedir[801]. Yine sigortacının sözleşme süresi içindeki aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi sebebiyle zarara uğrayan sigorta ettiren uğradığı olumlu zararları, sigortacıdan talep edebilecektir[802].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin II. fıkrasına göre, aydınlatma yükümlülüğünün gereği gibi ifa edildiğini ispat yükü sigortacıdadır. Her ne kadar Yargıtay bir kararında, aydınlatma yükümlülüğünün ifa edildiğinin sigorta ettirenin imzasını taşıyan bir formla ispat edileceği belirtmişse[803] de aydınlatma yazılı olarak yapılabileceği gibi, elektronik ortamda özellikle e-postayla da yapılabilir[804]. E-postayla bildirimde sigortacının aydınlatma metnini e-postayla sigorta ettirene ulaştırdığını ispat etmesi yeterlidir. Bununla birlikte sigorta ettirenin prim ödemesi, aydınlatma yapıldığına dair karine olarak değerlendirilmemelidir. Zira uygulamada çoğu kez ilk prim poliçenin verilmesiyle ödenmektedir. Halbuki kanun koyucu sigorta ettirene, 14 günlük itiraz süresi tanımıştır. Primin ödenmesi, aydınlatmanın yapıldığının karinesi olarak kabul edilirse, sigorta ettiren itiraz hakkını kullanamayacak, hüküm tamamen

---

illiyet bulunmadığı durumlarda, sigorta ettirene sözleşmeyi sona erdirme imkânı tanınmasının isabetli olmadığı yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.191.

[800]Yazıcıoğlu, 2018, **a.g.k.**, s.413-414.

[801]Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.197.

[802]Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.198.

[803]Yargıtay 17.HD, 02.04.2015, E.2014/25229, K.2015/5264 sayılı kararına göre, "…kasko poliçesinde teminat dışı bırakılan özel şartlarla ilgili olarak davacının usulüne uygun şekilde bilgilendirildiğine ilişkin davacının imzasını içeren poliçe aslını veya poliçenin yönetmelik hükümlerine uygun düzenlendiğine ilişkin davacının imzasını içeren bilgilendirme formunu ibraz etmesi ve hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken…" (Ünan, 2019a, **a.g.k.**, s.113-118).

[804]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.242.

anlamsız hale gelecektir. Buna karşılık özellikle kanunda belirtilen 14 günlük sürenin geçmesinden sonra primlerin ödenmeye devam edilmesi, aydınlatma yükümlülüğünün ifa edildiğine ilişkin bir karine olarak kabul edilebilmelidir[805].

4.3.2. Sigortacının poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğü

Sigortacının ifa etmesi gereken bir başka yükümlülüğü, poliçe düzenlemek ve düzenlediği bu poliçeyi sigorta ettirene vermektir. Bu bölümde öncelikle sigortacı tarafından düzenlenecek sigorta poliçesinin içeriği ve kapsamı incelenecek, sonrasında ise bu yükümlülüğe aykırılığın hüküm ve sonuçları üzerinde durulacaktır.

4.3.2.1. Poliçenin içeriği

Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesinin I. fıkrasına göre poliçe, tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümleri[806], genel ve özel şartları[807] içerecektir. Söz konusu düzenleme poliçede yer alması gereken asgari hususları içermekte olup, poliçenin daha ayrıntılı ve başka hükümler içermesi de mümkündür[808]. Nitekim uygulamada poliçede özellikle inşaat sigortası poliçelerinde çok sayıda kloz yer almakta, riziko istisnalarına yer verilmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça

---

[805] Alman hukukunda primin ödenmesinin aydınlatma yükümlülüğünün ifa edildiğine karine teşkil edeceği kabul edilmekle birlikte, konunun Türk hukuku yönünden tartışmalı olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.242. Çoğu kez izleyen primler, aylık periyotlarla (taksitlerle) ödeneceğinden ve izleyen primin vadesi geldiğinde 14 günlük süre çoktan geçmiş olacağından, hukukumuzda bu tartışmanın pratik bir faydası da bulunmamaktadır.

[806] Temerrüde ilişkin hükümlerin kanunda emredici olarak düzenlendiği, bu sebeple poliçede yer almasının gereksiz olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.251.

[807] Özel şartlar, sigorta sözleşmesinin taraflarınca sigorta ilişkisinin özelliklerine uygun olarak, o anda yaptıkları sözleşme göz önünde bulundurularak kararlaştırılan hükümlerdir. Buna göre bir hükmün sigorta sözleşmesine girmesinde taraf iradeleri etkiliyse, özel şarttan; taraf iradeleri etkili değilse genel şarttan söz edilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. E. Kara (2020). Sigorta genel şartlarının hukuki niteliği, *HKÜHFD*. 10 (19), s.162; M. Bahtiyar (1998). Sigorta poliçesi özel koşulları, genel koşullardan ayırdedilmesi ve bazı sorunlar, *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.133, 138-139. Özellikle sigortacının belirli sigorta dallarında geçerli olacak şekilde bazı hükümleri, o sigorta dalındaki tüm sigorta sözleşmelerine aynen uygulaması, bunların genel şart olarak nitelendirilmesi sonucunu doğuracaktır. Ancak bu genel şart, sigorta hukukunda kabul edilen ve yetkili makam tarafından düzenleyici bir idari işlem olan tebliğ ile yayımlanan genel şartlardan farklıdır. Dolayısıyla sigortacı, ilgili hükümleri çok sayıda sigorta sözleşmesinde kullansa dahi, bunlar sigorta hukuku anlamında özel şart olarak kabul edilmelidir. Bununla birlikte bu özel şartların kanunun emredici hükümlerine aykırı olamayacağı tartışmasızdır. Krş. Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.163. Ayrıca özel şartlardaki riziko istisnalarının yorumunda TBK m.23'ün dikkate alınacağı yönünde bkz. Yetiş Şamlı, 2020, **a.g.k.**, s.107.

[808] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.250.

belirtilmemiş olmakla birlikte, sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın bilgilerinin tam ve doğru bir şekilde poliçede yer alması aranmalıdır[809]. Yine aynı fıkrada, poliçenin rahat ve kolay okunmasından söz edilmişse de bunu, poliçenin anlaşılabilir olması şeklinde anlamak isabetlidir[810]. Bununla birlikte anlaşılabilir olma kıstası da her somut olaya ve poliçeye göre belirlenmelidir. Genelde tüketicilere verilen ve sıklıkla yapılan bir kasko sigortası poliçesi ile daha karmaşık yapıda bulunan ve çoğu kez sigorta ettireni tacir olan bir inşaat sigortası poliçesi aynı nitelikte değerlendirilmemelidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesinin II. fıkrasında, poliçe ve zeyilname ile teklifname veya kararlaştırılan hükümler arasında oluşan farklılıkların hüküm ve sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre, bunlar arasında oluşan farklılıklarda, poliçede yer alan sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş hükümler geçersizdir. Ancak iki farklı durumu düzenleyen bu hükmün başarılı bir şekilde kaleme alınmadığı, uygulama kabiliyetinin de sınırlı olduğu anlaşılmaktadır[811]. Öncelikle hükümde, poliçe ile teklifname arasındaki farktan söz edilmektedir. Buradaki teklifname, sadece sigorta ettiren tarafından verilen yazılı öneriyi değil, sigortacı tarafından verilen öneriyi de kapsamaktadır[812]. Bununla birlikte söz konusu düzenlemede aslında poliçe ile teklifname arasında farklılık bulunduğunda, kurulmuş bir inşaat sigortası sözleşmesinden söz edilemeyeceği gerçeği dikkate alınmamıştır. Gerçekten yukarıda da belirttiğimiz üzere, sigorta sözleşmesi sigortacı ve sigorta ettirenin karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanlarıyla kurulacaktır. O halde teklifname ile poliçe arasında bir farklılık bulunduğunda, taraflar arasında geçerli

---

[809] Yargıtay 17.HD, 13.06.2019, E.2016/19361, K.2019/7489 sayılı kararına göre, "…Davalı sigorta şirketi tacir olup, basiretli tacir gibi davranmak, poliçeyi düzenlerken sigortalının bildirdiği adresin yetersiz olduğu anlaşıldığında, adresi tebliğe yarar şekilde netleştirdikten sonra poliçeyi düzenlemek zorundadır…" (E-uyar).

[810] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.252. Bu konuda TKHK m.4/I'deki "Bu Kanunda yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir…" düzenlemesinin uygulanabileceği yönünde bkz. Kender, 2021, **a.g.k.**, s.205.

[811] Uygulamada büyük rizikolara ilişkin sigorta sözleşmeleri hariç olmak üzere, taraflar arasında ayrı yazılı bir sigorta sözleşmesi yapılmamakta, bu sözleşmeyle ilgili karşılıklı öneri ve kabul aşamalarının bulunmadığı görülmektedir. Çoğu kez sigorta ettiren sigorta yaptırmak istediği konuya ilişkin bazı bilgiler vermekte, bunun üzerine sigortacı fiyatı söylemekte ve akabinde de poliçeyi düzenleyerek sigorta ettirene vermektedir. Çok istisnai olarak bazı hallerde, poliçe olarak düzenlenecek belgenin, teklif olarak gönderildiği, sigorta ettirenin onayı üzerine aynı metnin bu kez poliçe olarak gönderildiği görülmektedir. İşte bu halde sigorta ettiren tarafından gönderilen teklifle, daha sonra düzenlenen poliçe arasında bir fark bulunduğunda, TTK m.1425/II'nin uygulanabilmesi mümkündür.

[812] Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.184; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.168. Aksi yönde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.252.

şekilde kurulmuş inşaat sigortası sözleşmesinden söz etmek de mümkün değildir[813]. Buna karşılık poliçenin, taraflarca kararlaştırılan hükümlerden farklı hükümler içermesi durumunda, hüküm anlamlı hale gelecektir[814]. Zira bu durumda, artık taraf iradelerine uygun geçerli bir inşaat sigortası sözleşmesi kurulmuş ve fakat sigortacı, anlaşılan hükümler yerine farklı hükümler içeren bir poliçe düzenlemiştir. İşte bu durumda, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine öngörülmüş poliçe hükümleri geçersiz kabul edilecektir[815]. Bundan başka poliçenin sigortacıdaki nüshasıyla, sigorta ettirenin elindeki nüshası arasında fark varsa, sigorta ettirenin elindeki poliçe nüshası dikkate alınmalıdır[816].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesinin III. fıkrasında sigorta genel şartlarıyla ilgili bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre kanunlarda aksine bir hüküm bulunmadıkça, sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar lehine yapılan genel şart değişiklikleri derhal uygulanacaktır. Söz konusu hüküm ilk bakışta sigortacıya göre daha zayıf olan belirtilen kişileri korumaya yönelik olmakla birlikte, genel şartlar bir sözleşme şartı olduğundan, sigorta ettirenin ayrıca bir kabulü olmadan yapılan genel şart değişikliklerinin inşaat sigortası sözleşmesine uygulanması da mümkün olmamalıdır[817]. Ancak açık kanun hükmü sebebiyle, lehe genel şart değişikliklerinin mevcut inşaat sigortası sözleşmelerine uygulanacağı tartışmasızdır. Buna karşılık, yapılan genel şart değişikliği sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar aleyhine ise değişiklik uygulanmayacaktır. Zira kanunda buna ilişkin bir istisnaya yer verilmemiştir. Ayrıca genel şartlarda, genel

---

[813]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.252.

[814]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.254. Bu yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 06.09.2018, E.2015/17376, K.2018/7489 (SMİP); Ankara BAM 23.HD, 03.04.2019, E.2017/1830, K.2019/564 (Lexpera).

[815]Belirtmek gerekir ki, aslında bu hüküm olmasaydı dahi aynı sonuca varılabilirdi. Çünkü bir sözleşme ilişkisinde önemli olan tarafların üstünde mutabık kaldıkları ve sözleşmede yer alan hükümler olup, taraflardan birinin tek taraflı irade beyanıyla karşı tarafa gönderdiği belgenin hüküm ve sonuç doğurması mümkün değildir.

[816]Ayli, 1997, **a.g.k.**, s.334; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.190; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.208. Yargıtay 11.HD, 30.11.2015, E.2015/5034, K.2015/12732 sayılı kararında "…Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre; davalı sigorta şirketinin elindeki poliçede bulunan muafiyet indirimine ilişkin şart ile ehliyetsiz kişilerin kullanımına ilişkin şartın davacı sigortalının elindeki poliçede bulunmadığı, TTK'nın 1425/2 maddesi gereğince sigorta konusu teknede meydana gelen … zararın sigorta poliçesi teminatı kapsamında olduğu, gerekçesiyle 19.800,00 TL'nin 26/12/2012 tarihinden itibaren işleyecek avans faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiştir…" şeklindeki yerel mahkeme kararını onamıştır (SMİP).

[817]Kender, 2021, **a.g.k.**, s.206; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.257.

şartların yürürlüğüne ilişkin özel düzenlemeler varsa, bu düzenlemeye itibar edilecek ve yapılan düzenlemenin lehe veya aleyhe olması dikkate alınmayacaktır[818].

Genel şartlarda yapılan değişikliğin, sigortacıya bir yükümlülük getirmesi ve bunun sonucunda sigortacının ek prim alması gerekebilir. Örneğin inşaat sigortası sözleşmesi yapılırken yürürlükte bulunan genel şartlarda riziko istisnası olarak belirlenen bir riziko, genel şart değişikliğiyle istisna olmaktan çıkarılırsa, sigortanın kapsamı genişleyecektir. Bunun sonucunda sigortacının ek prim alması gündeme gelirse, sigortacı bunu sekiz günlük hak düşürücü süre[819] içinde sigorta ettirenden talep edebilir. Ancak sigortacının bu hakkını kullanmaması da mümkündür. Sigortacı bu hakkını kullanarak bildirimde bulunursa, bu kez sigorta ettiren söz konusu talebi sekiz gün içinde kabul edebilir. Sigorta ettiren bu süre içinde talebi kabul etmezse, inşaat sigortası sözleşmesi eski genel şartlarla devam edecek; buna karşılık talebi kabul ederse sözleşme artık yeni genel şartlara göre devam edecektir. Sigorta ettirenin bu süre için talebe ilişkin kabul beyanı yeterli olup, ek primin bu süre içinde ödenmesi şart değildir[820]. Burada cevaplanması gereken bir başka soru, genel şartlarda yapılan değişikliğin birden fazla sayıda olması durumunda talebin ve kabulün durumudur. Gerçekten ek prime sebep olabilecek nitelikte birden fazla değişiklik yapıldığında, sigortacının tüm değişikliklerle ilgili tek bir ek prim belirlemesi isabetli olmayacaktır. Zira sigorta ettiren, bu değişikliklerden bazılarının uygulanmasını bazılarının ise uygulanmamasını talep edebilir. Bu sebeple sigortacının her bir lehe değişiklik için ayrı ayrı prim belirlemesi isabetli olacaktır. Sigortacı buna rağmen tek bir ek prim belirlemişse, kanaatimizce sigorta ettirene bir hak tanınmalı ve sekiz gün içinde sigortacıdan hangi değişiklik için ne tutarda ek prim talep edildiğinin açıklanmasını

---

[818]Yargıtay 17.HD, 26.02.2018, E.2016/14180, K.2018/1313 sayılı kararına göre, "…Yeni genel şartlar C.11 maddesine göre genel şartlar yürürlük tarihi olan 01.06.2015 tarihinden sonra akdedilmiş sözleşmelere uygulanacaktır. Bunun doğal sonucu olarak yeni genel şartların, yeni genel şartların yürürlük tarihinden önce düzenlenen poliçelerde uygulanma imkanı bulunmamaktadır…" (SMİP). İstanbul BAM 16.HD, 12.12.2018, E.2017/1262, K.2018/2662 sayılı kararına göre, "…Somut olayda kaza 26/08/2015 tarihinde meydana gelmiştir. Davalı tarafından poliçe 27/02/2015 tarihinde düzenlenmiştir. Bu durumda davalının sorumluluğunun poliçe tarihinde yürürlükte bulunan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına göre belirlenmesi gerekirken…" (SMİP). Aynı yönde bkz. Samsun BAM 5.HD, 22.01.2019, E.2018/1203, K.2019/144 (Lexpera); Gaziantep BAM 17.HD, 17.01.2019, E.2018/324, K.2019/81 (Lexpera). Buna karşılık aynı genel şart değişikliğiyle ilgili İstanbul BAM 40.HD, 16.12.2019, E.2019/412, K.2019/709 sayılı kararında, TTK m.1425/III gerekçe gösterilerek, eski genel şartlara göre hüküm kurulmuştur (Lexpera).

[819]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.255.

[820]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.256.

talep edebilmeli; sigortacının açıklamasından sonra kabule ilişkin irade beyanı açıklayabilmelidir.

4.3.2.2. Sigortacının poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğünün kapsamı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1424. maddesinin I. fıkrasına göre, poliçeyi düzenleme yükümlülüğü sigortacıdadır. İnşaat sigortası sözleşmesi acente tarafından yapılsa dahi bu durum değişmez. Sigortacı, Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesinin I. fıkrasındaki asgari hususları[821] içerir poliçeyi düzenleyecek ve bu poliçeyi kural olarak yirmi dört saat içinde sigorta ettirene teslim edecektir. Buna karşılık poliçe sigortacı veya acentesi tarafından düzenlenmemişse, kanun koyucunun ifadesiyle 'diğer hallerde' sigorta ettirene teslim süresi on beş gün olacaktır. Kanun'daki diğer haller ifadesi, belirsizlik içermesi ve çok uzun olması sebebiyle doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir[822]. Bununla birlikte bu ifadenin, sigorta ettirenin temsilcisi olan broker veya sigortacı ad ve hesabına sözleşme yapma yetkisi bulunmayan acenteyi kapsadığı kabul edilmektedir[823].

Sigortacı poliçeyi sadece düzenlemeyecek aynı zamanda sigorta ettirene teslim edecektir[824]. Poliçeyi teslim yükümlülüğü, sigorta ettirenin yerleşim yerinde ifa edilmelidir[825]. Poliçenin teslim edildiğini ispat yükü, sigortacı üzerindedir. Her ne kadar poliçe tesliminin fiili bir olgu olduğu, bu sebeple her türlü delille ispatlanabileceği savunulmaktaysa[826] da kanaatimizce poliçenin teslimi, bir hukuki işlem olmamakla birlikte, hukuki işlemle iç içe geçmiş bir hukuki fiildir[827] ve bu sebeple poliçenin teslimi

---

[821]Poliçenin TTK m.1425'deki asgari şartları içermese dahi, sigorta sözleşmesinin kurulduğunu ispat edebileceği yönünde bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.179.

[822]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.181; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.245; Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.204; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.102.

[823]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.179; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.165; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.203. Ancak uygulamada sigorta sözleşmelerinin hemen hepsinin sigortacı veya acente tarafından yapıldığı dikkate alındığında, TTK m.1424/I'deki "diğer haller" ifadesinin ölü bir hüküm olduğu; ayrıca bu iletişim çağında bunun için on beş günlük süre getirilmesinin isabetli olmadığı ifade edilebilir.

[824]Sigorta sözleşmesi üçüncü kişi yararına yapılsa dahi poliçenin sigorta ettirene teslim edileceği yönünde bkz. Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.205.

[825]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.181.

[826]Kender, 1997, **a.g.k.**, s.13; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.246; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.77. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 26.01.1982, E.1982/74, K.1982/1125 (SMİP).

[827]Hukuki fiil ve hukuki işlem ile hukuki fiil arasındaki farka ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. B. Kuru (2001). Hukuk muhakemeleri usulü. 3. İstanbul: Demir Demir, s.2316-2319; M. Yavaş (2009). *Senetle ispat ve senede karşı senetle ispat kuralları ile bu kuralların istisnaları*. Ankara: Turhan, s.204-208.

tanıkla ispat edilememelidir[828]. Uygulamada sıkça görüldüğü üzere poliçenin elektronik ortamda özellikle e-postayla gönderilmesi mümkündür ve bu şekilde gönderilen e-postanın alıcının hakimiyet alanına ulaşmasıyla, poliçenin sigorta ettirene teslim edildiği kabul edilir[829]. Her ne kadar hükümde poliçenin imzalanmasından söz edilmişse de Türk Ticaret Kanunu'nun 1526. maddesinin II. fıkrası gereğince imza, elektronik veya mekanik bir araçla da atılabilir[830].

Poliçeyi kaybeden sigorta ettiren, masrafı kendisine ait olmak üzere yeni bir poliçe verilmesini talep edebilir. Bu durumda sigortacı, yeni bir poliçe düzenleyerek sigorta ettirene vermek zorundadır. Kanunda düzenlenmemekle birlikte, poliçe verme yükümlülüğünü ifa eden sigortacının, yeni poliçeyi düzenlemek ve sigorta ettirene teslim etmesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun 1424. maddesinin I. fıkrasındaki süreler kıyasen uygulanabilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1424. maddesinin III. fıkrasında açıkça belirtildiği üzere, poliçe bir ispat aracı olup, poliçenin verilmediği veya kaybolduğu hallerde inşaat sigortası sözleşmesinin ispatı genel hükümlere tâbidir[831]. Örneğin inşaat sigortası

---

[828]Poliçe tesliminin ancak yazılı delille ispatlanabileceği yönünde bkz. YHGK, 28.09.1983, E.1982/11-929, K.1983/853 (SMİP). Yargıtay, farklı hukuki ilişkilerde de teslim olgusunun yazılı delille ispatlanabileceği yönünde karar vermektedir. Örneğin kira sözleşmesi kapsamında anahtar tesliminin yazılı delille ispat edilebileceğine ilişkin bkz. Yargıtay 3.HD, 15.05.2019, E.2017/8435, K.2019/4558 (E-uyar); fatura tesliminin yazılı delille ispat edilebileceğine ilişkin bkz. Yargıtay 11.HD, 17.03.1977, E.1977/1091, K.1977/1266 (Batider 1977, 9(1), s.230-231); kiralananın kiracıya teslim edilmediği iddiasının yazılı belgeyle ispat edilebileceğine ilişkin bkz. YHGK, 16.11.2021, E.2017/6-1848, K.2021/1423 (E-Uyar).

[829] Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.210; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.73. TBK m.14/II'deki düzenlemenin de bunu desteklediği yönünde bkz. Ünan, 2016a, **a.g.k.**, s.228.

[830]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.177, 232; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.247. TTK m.1526/II'deki düzenlemenin, poliçenin millletlerarası alandaki geçerliliğine ilişkin olduğu, Türk hukuku yönünden poliçenin elektronik ortamda düzenlenip düzenlenmeyeceğine ilişkin bir hüküm içermediği, ancak 509 sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin IV.9 numaralı bölümünde sigorta poliçesinin elektronik olarak düzenlenebileceği belirtildiğinden, bu düzenleme gereğine elektronik poliçenin, kağıt ortamındaki poliçeyle aynı nitelikte olduğu yönünde bkz. Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.71-72.

[831]Kara, 2021, **a.g.k.**, s.187, 189; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.119-120; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.103; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.209; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.244, 249. TTK m.1424/III'te yapılan bu açık düzenlemeyle, ETTK dönemindeki sigorta poliçesinin kıymetli evrak niteliğinin olup olmadığına ilişkin tartışma da tamamen sona ermiştir. Tartışma ve görüşler için bkz. Ayli, 2007, **a.g.k.**, s.330-332. Belirtmek gerekir ki, ETTK dönemindeki yargı kararlarında da poliçe, bir ispat aracı olarak belirtilmiştir. Yargıtay 11.HD, 27.11.2006, E.2005/11647, K.2006/12276 sayılı kararında, "…TTK.nun 1235'nci madesi uyarınca sigorta akitleri şekle tabi akitlerden değildir. Bu nedenle sigorta poliçeleri aktin geçerlilik koşulu olmayıp sadece tarafların hak ve yükümlülüklerini gösteren bir ispat aracıdır. Ancak HUMK.nun 288 vd. maddeleri uyarınca dava konusu alacağın miktarı itibariyle senetle (kesin delille) ispatı zorunlu olup davalının açık kabulü olmadan tanık dinlenemez. Zeyilname de asıl poliçenin cüzünü teşkil eder ve dolayısıyla da aynı koşullara tabi olduğu gibi, doğurduğu sonuçlarda aynıdır…" (Çelik & Lale (2007), s.38-39). Aynı yönde kararlar için bkz. Yargıtay 11.HD, 08.12.1977, E.1977/5108,

sözleşmesine ilişkin beyanları içerir e-posta yazışmaları, sigortacı tarafından gönderilen teklifin kabul edildiğine ilişkin sigorta ettiren beyanı, yine primlerin yatırıldığını gösterir dekontlar gibi belgelerle inşaat sigortası sözleşmesinin ispatı mümkündür[832].

4.3.2.3. Sigortacının poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğünün ihlali

Türk Ticaret Kanunu'nun 1424. maddesinin I. fıkrasında, sadece poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğü değil, bu yükümlülüğünün ihlaline bağlanan hukuki sonuç da düzenlenmiştir. Buna göre sigortacı, poliçenin geç verilmesinden doğan zararlardan sorumludur. Türk Ticaret Kanunu, bu zararların kapsamına ilişkin herhangi bir açıklama yapmamakla birlikte, doktrinde bu zararların hem menfi hem de müspet zararları kapsadığı kabul edilmektedir[833]. Kural olarak sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü, poliçenin kendisine verilmesiyle muaccel hale gelir. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü ise, ayrık haller saklı olmak üzere, sigorta ettirenin primi veya primin ilk taksitini ödemesinden itibaren gündeme gelir. O halde özellikle sigortacının poliçeyi vermemesi ve bu kapsamda sigorta ettirenin de prim ödeme yükümlülüğünün muaccel hale gelmediği dönemde meydana gelen rizikolarda, sigortacının koruma yükümlülüğü başlamadığından, sigorta ettiren poliçenin kendisine verilmemesi sebebiyle sigorta korumasından yoksun kaldığını ileri sürerek bu kapsamda uğradığı zararların tazminini talep edebilir[834]. Ancak bu ihtimalde, sigorta ettirenin kendisine poliçe verilmemesine rağmen uzun bir süre susması kabul edilmemeli ve sigorta ettiren

---

K.1977/5444 (Batider 1978, 9 (3), s.866-868); YHGK, 26.09.1979, E.1978/11-320, K.1979/1265 (KİBB); Yargıtay 11.HD, 02.03.2000, E.2000/565, K.2000/1700 (Çelik & Lale (2007), s.21); Yargıtay 11.HD, 06.10.2005/E.2004/10610, K.2005/9315 (Çelik & Lale (2007), s.34-35); Yargıtay 11.HD, 03.04.2006, E.2005/3758, K.2006/3475 (Çelik & Lale (2007), s.37-38); Yargıtay 11.HD, 14.10.2014, E.2013/13880, K.2014/15547 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 18.12.2014, E.2014/11108, K.2014/19045 (SMİP).

[832]İstanbul BAM 13.HD, 30.01.2020, E.2018/1576, K.2020/107 sayılı kararına göre, "…sigorta şirketinin kendileri tarafından imzalanmış bulunan poliçenin bir örneğini sigortalıya götürerek ona vermek, dilerse bir suretini sigortalıya imzalattırarak almak ve özellikle primi veya ilk taksidi poliçenin teslimi karşılığı tahsil etmekle yükümlü olduğu görülecektir. Davacının dosyaya ibraz ettiği poliçe aslında davalı sigortalının imzası bulunmamaktadır…Davacı taraf poliçenin davalıya teslim ya da tebliğ edildiğini ispata yarar hiçbir delil ibraz etmemiştir. Buna göre taraflar arasında sigorta sözleşmesi kurulduğu kanıtlanamamıştır…" (SMİP).

[833]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.183; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.167; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.105.

[834]Yargıtay 11.HD, 03.11.2008, E.2007/8812, K.2008/12196 sayılı kararında, "…poliçe davacıya teslim edilmediğinden prim ödenmeden rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle…davacı, davalı sigorta şirketinden tazminat talep etme hakkını haizdir…davacının da müterafik kusuru olup olmadığı değerlendirilerek neticesine göre bir karar vermek gerekirken…" (Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.109).

müterafik kusurlu kabul edilerek, tazminattan indirim yapılmalı[835], hatta olayın özelliği dikkate alınarak sigorta ettirenin tazminat talebi tamamen reddedilebilmelidir[836]. Buna karşılık sigortacının yükümlülüğü, poliçeyi düzenleme ve sigorta ettirene teslim etmekle sınırlı olup, ayrıca sigorta primini tahsil yükümlülüğü bulunmamaktadır[837].

4.3.3. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü

Sigortacının bir başka yükümlülüğü rizikoyu taşıma yükümlülüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. Sigortacının yükümlülüğünün rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta tazminatı ödeme şeklinde doğacağı ileri sürülse de sigortacı, sigorta sözleşmesinin yapılmasından ve sigorta korumasının başlamasından sonra rizikonun gerçekleşmediği dönemde de rizikoyu taşımayı taahhüt etmektedir[838]. Riziko gerçekleşinceye kadar statik halde olan sigorta korumasının, rizikonun gerçekleşmesinden sonra dinamik hale geldiği kabul edilmektedir[839]. Sigortacının taşımakla yükümlü olduğu rizikonun kapsamına ilişkin ayrıntılı açıklamalar tezimizin son bölümünde yapılacağından, bu bölümde sadece bu yükümlülüğün başlamasına ilişkin hususlar incelenecektir.

---

[835]Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.70; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.183; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.168; Kender, 1997, **a.g.k.**, s.9; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.209; Omağ, 2019d, **a.g.k.**, s.323. Yargıtay 11.HD, 29.05.2003, E.2002/13161, K.2003/5691 sayılı kararına göre, "…poliçe tanzim teklifnamesinin sonuçlarını takip etmeyen o poliçe için pirim borcunu yerine getirmek üzere sigortaya başvurmayan T.T.T.'nun 1267. maddesinde ki sürelerde poliçeyi talep hakkını iki aya yakın bir sürede kullanmayan davacının da olayda müterafik kusurunun bulunduğunun kabulü gerekir…" (Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.108-109).

[836]Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.108.

[837]Yargıtay 17.HD, 11.03.2019, E.2018/3885, K.2019/2753 sayılı kararındaki, "…TTK'nın 1424 ve devamı maddeleri birlikte incelendiğinde, sigorta şirketinin kendileri tarafından imzalanmış bulunan poliçenin bir örneğini sigortalıya ulaştırmak ve özellikle pirimi veya ilk taksidi de poliçenin teslimi karşılığı tahsil etmekle yükümlüdür….Dosya kapsamından sigortalı murisin Garanti Bankası mevduat hesabında prim miktarı bulunmadığı için tahsilatın yapılamadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar sigortalının hesap bakiyesinin yeterli olup olmadığını incelemesi gerekir ise de; prim ilk taksitinin ödeme tarihinin 28/03/2012, sigortalının vefatının ise 20/04/2020 oluşu karşısında somut olayda; sigortalıya hesap bakiyesinin kontrolünü yapmadığı ve primi ödemediği konusunda bir kusur yüklenemeyeceği anlaşıldığından, bu hususların gözönünde bulundurularak, davalının sorumluluğunun buna göre değerlendirilmesi gerekirken…" ifadesine katılabilmek mümkün değildir (Lexpera). Bu kararla Yargıtay, sigortacıya kanunda öngörülmeyen bir yükümlülük yüklemektedir ki, aslında sigortacının prim tahsil etme yükümlülüğünden değil, hakkından söz edilebilir. TTK m.1431/I'deki ifade de sigorta ettirene yönelik bir yükümlülüktür.

[838]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.186.

[839]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.177; R. Kender (1992). Sigorta tazminatının muacceliyeti meselesi, *Ticaret ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX, 8-9 Mayıs 1992*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.79; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.332.

4.3.3.1. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlaması

Kural olarak, inşaat sigortası sözleşmesinin yapılması hatta poliçenin teslim edilmiş olması, sigortacının sorumluluğunu başlatmamaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesinin I. fıkrasında da belirtildiği üzere, inşaat sigortalarında sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü primin tamamının veya primin taksitle ödenmesinin kararlaştırıldığı hallerde ilk taksitin (primin) ödenmesiyle başlamaktadır. Kanun koyucu edimlerin ifa sırasıyla ilgili bir düzenleme yapmış ve önceliği sigorta ettirenin edimine vermiştir[840]. Sigorta ettiren ilk primi ödemediği sürece, sigortacının sorumluluğu başlamaz ve primin ödenmemesinde sigorta ettirenin kusurunun önemi de yoktur[841].

Sigorta ettirenin primi ödemesiyle sigortacının sorumluluğu başladığından, daha sonra inşaat sigortası sözleşmesinin örneğin bazı riziko istisnaları yönünden değiştirilmesi ve bu kapsamda uygulamadaki adıyla zeyilname yapılması, yeni bir inşaat sigortası sözleşmesi sayılmayacağından, bu değişiklikten sonra yapılacak prim ödemeleri ilk prim kapsamında değerlendirilmemelidir[842]. Buna karşılık, inşaat sigortası sözleşmesine, ayrı bir sözleşmeyle eklenebilecek nitelikte bir riziko ekleniyorsa, sigorta sözleşmesinin yenilendiği kabul edilir ve yenilemeden sonra ödenmesi gereken prim ilk primdir[843]. Örneğin işveren sorumluluk sigortası koruması bulunmayan bir inşaat

---

[840]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.166.

[841]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.167. Tek seferde ödenecek primin kararlaştırıldığı ve fakat primin kısmen ödendiği durumlarda, zımnen taksitle ödemenin kararlaştırılıp kararlaştırılmadığı, sigortacının sorumluluğunun başlayıp başlamayacağı tartışmalıdır. Sigortacının kısmi ödemeyi kabul etmesiyle tarafların primin taksitle ödenmesi konusunda zımnen anlaştığı ve sigorta korumasının başlayacağı yönünde bkz. Topsoy, 2015, **a.g.k.**, s. 33-34. Sigortacının kısmi ödemeyi kabul etmesinin, taksitle ödeme konusunda zımnen anlaşma anlamına gelmediği, ayrıca ödenen miktarın önemli olduğu, ödenmeyen miktar cüzi bir miktarsa sigorta korumasının başlayacağı yönünde bkz. Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.43-44. İlk primi kısmen tahsil eden ve bu ödemeyi reddetmeyen sigortacının sorumluluğunun başlayacağı yönünde bkz. Doğanay, 2004, **a.g.k.**, s.3348. Buna karşılık primin taksitle ödenmesinin kararlaştırıldığı ve ilk taksitin (primin) eksik ödendiği durumlarda sigortacının sorumluluğunun başlamayacağı yönünde bkz. Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.44. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 08.04.1976, E.1976/1780, K.1976/1917 (Doğanay, 2004, **a.g.k.**, s.3348 dn.172). Alman hukukunda ilk primin ödenmemesi sebebiyle sigortacının sorumluluğunun başlamaması için, sigortacının buna ilişkin hüküm ve sonuçları sigorta ettirene e-posta, faksı gibi ayrı bir şekilde veya poliçede dikkat çekici (örneğin koyu ve büyük yazılı) bir şekilde bildirmesi gerekmektedir. Bu husus ABBL m.B1-4.3/I'de de açıkça vurgulanmıştır. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § B.1.2. Rn.15-16.

[842]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.167.

[843]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.168. Bu şekilde bir ayrım yapmaksızın, mevcut sigorta sözleşmesine bir başka teminat eklenmesiyle yeni bir sigorta sözleşmesinin söz konusu olduğu ve değişiklikten önce ödenen primlerin, ilk prim ödemesi sayılmayacağı yönünde bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.213-214.

sigortası sözleşmesi devam ederken, bu sözleşmeye işveren sorumluluk sigortası eklendiğinde, yeni sigortaya ilişkin prim farkı, ilk prim olarak kabul edilecek ve buna ilişkin ödeme yapılmadıkça, sigortacının işveren sorumluluk sigortası kapsamındaki sorumluluğu başlamayacaktır. Zira işveren sorumluluk sigortası ayrı bir sigorta olarak yapılabilir. Buna karşılık İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin I. fıkrasının (c) bendi gereğince ancak ek sözleşmeyle teminat kapsamına alınabilen ve fakat başlangıçta teminat altına alınmayan enkaz kaldırma masraflarının inşaat sigortası sözleşmesine eklenmesi durumunda, ödenecek prim farkı ilk prim kapsamında değerlendirilmeyecektir. O halde yapılan işlemin yenileme veya değişme olduğunun tespitinde taraf iradeleri ve somut olayın özellikleri araştırılarak [844] bir sonuca ulaşılmalıdır[845].

---

[844]Yargıtay 11.HD, 10.02.2006, E.2006/376, K.2006/1565 sayılı kararına göre, "…Somut olayda, "İnşaat Sigortaları Ek Belge No: 2" olarak düzenlenen belgede ve davaya konu rizikonun gerçekleştiği dönemi kapsayan "İnşaat Sigortaları Ek Belge No: 6" olarak düzenlenen belgede, yeni teklifname alınmaksızın ilk sigorta poliçesine ait bilgilerin yer alması ve "İnşaat Sigorta Poliçesi ile teminat altına alınan işin süresi sigortalının yazısına istinaden uzatıldığı" meşruhatının bulunması ve müteakip 8 ve 11 nolu ek belgelerde sigorta başlangıcının asıl poliçedeki başlangıç tarihi olarak belirtilmesi nedeniyle, bu ek belgelerin yeni bir sigorta akdi niteliğinde olmayıp sigorta süresinin uzatımı niteliğinde belgeler olduğunun kabulü gerekir…Sigorta süresinin uzatımına dair belgelerdeki primin zamanında ödenmemesi hali, sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmayıp sigortacıya, sigortalıdan bu primleri talep hakkı verir, sigortacı bu halde, sigortalıya ihtarname gönderip temerrüde düşürebileceği gibi, buna rağmen primin ödenmemesi halinde fesih hakkını da kullanabilir…Prim ödenmemesine dayalı olarak, rizikonun teminat altında olmadığından söz edilebilmesi için, yeni dönem için yeni bir sigorta akdinin yapılması gerekir. Oysa, burada yeni bir sigorta akdi olmayıp süre uzatımı sözkonusu olmasına göre, davalının sorumluluğunun belirlenerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken…" (SMİP).

[845] Yargıtay 11.HD, 12.09.2014, E.2013/7934, K.2014/13658 sayılı kararında, "…davacı şirketlerin yapımını üstlendikleri yol inşaatının 17/06/1994- 31/12/1999 vadeli İnşaat All Risks Sigorta Poliçesi ile davalı sigorta şirketi nezdinde sigorta ettirilmesinden sonra 12.01.1999 tarihinde düzenlenen "İnşaat All Risk Sigorta Zeyilnamesi" başlıklı belgede yeni teklifname alınmaksızın ilk sigorta poliçesi olan "R3.28.000017" nolu poliçeye atıf yapılarak anılan poliçedeki bilgilere yer verildiği ve sonra bu ilk poliçe kastedilerek "yukarıda tarih ve numarası yazılı poliçe teminat süresinin inşaat işleri bitiş tarihi 31/12/1998 tarihinden, 31/12/1999 tarihine kadar uzatılmıştır. Bakım teminat süresi de 31/12/1999-31/12/2000 tarihleri arasında devam edecektir. Proje kapsamındaki işlerde meydana gelen %29.95'lik artış nedeni ile sigorta bedeli 29.990,00 USD'ye ulaşmıştır" denildikten sonra da bu duruma göre sigortalıdan tahsili gereken fark primi ve teferruatı aşağıda gösterilmiştir" denilerek "süre uzatım priminin 10.816,00 USD karşılığı TL" olarak belirlenmiş olmasına ve taraflar arasında yapılan yazışmalarda da ilk poliçenin numarası ve bu poliçedeki başlangıç tarihi yazılarak süre uzatımından bahsedilmiş olmasına göre; 19 nolu zeyilnamenin yeni sigorta akdi niteliğinde olmayıp sigorta süresinin uzatılması, teminat miktarının ve bunlara bağlı olarak prim artışının belirlenmesi niteliğinde bulunmasına, sigorta süresinin uzatımına dair belgedeki primin zamanında ödenmemesi halinin sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmayıp, sigortacıya, sigortalıdan bu primleri talep hakkı vereceğinden…" denilerek, yapılan işlem yeni bir sigorta sözleşmesi olarak değerlendirilmemiştir (Batider 2014, 30 (4), s.379-383). Buna karşılık söz konusu kararın karşı oyunda yer alan "…Bakım devresi teminatı, esasen müteahhidin işverene karşı mali sorumluluk sigortası niteliğindedir. Müteahhidin veya onun emrinde çalışanların, inşaatın bitmiş; fakat henüz kesin kabulü yapılmamış kısımları ziyaretlerinde ve bu kısımlarda yapacakları ek çalışmalar esnasında verecekleri zarar veya ziyanı azami all risk sigortası bedeline veya önceden tespit edilmiş bir bedele kadar teminat altına alır…Şu halde, bu devrede poliçe all

İnşaat sigortası sözleşmesinin süresinin bitmesinden sonra yapılan veya bitmesinden önce yapılmakla birlikte, sözleşmenin bitiş tarihinde devreye girecek inşaat sigortası sözleşmesinin de artık yeni bir sözleşme olduğu[846] ve ödenecek primin de ilk

---

risks sigortası özelliğini yitirdiğinden sadece eksikliklerin tamamlanması sırasında ve bu faaliyetlerle sınırlı olarak müteahhit tarafından gerçekleştirilen zarar ve ziyanları güvence altına almaktadır…bakım devresindeki teminat kapsamı bu kadar sınırlı iken bu devreyi kapsayacak şekilde yeni bir inşaat sigortası yapılması, sigortanın tekrar müstakil sigorta sözleşmesine konu alabilecek riskleri all risks sigortası altında birleştirilerek teminatın ve sigortacının üstlendiği rizikonun genişlemesi anlamına gelir. Sigorta sözleşmelerinde bu şekilde bir değişiklik ise; yeni sözleşme kapsamına dahil edilen riziko müstakilen sigortalanabilir nitelikte ise, yeni bir sigorta sözleşmesinin akti söz konusu olur. Böyle bir durumda salt sözleşmenin değiştirilmesinden söz edilemez. Yeni bir sigorta sözleşmesinin varlığı karşısında sigortacı açısından sorumluluğun başlaması için ilk primin ödenmesi şarttır. İlk prim ödenmedikçe sigortacının sorumluluğu başlamayacaktır…Bu açıklamalardan sonra somut olaya gelindiğinde; inşaat süresinin, 30.12.1998 tarihinde sona erdiği ve bakım devresini başlattığı, 12.01.1999 tarihinde bakım devresi içinde inşaat all risks sigorta zeyilnamesi düzenlendiği, hasar ihbarı yapıldıktan sonra, peşinat ve ilk taksitin ödendiği göz önüne alındığında, 12.01.1999 tarihli inşaat all risks sigorta zeyilnamesinin yeni bir sigorta sözleşmesi olduğu, bu nedenle rizikodan sonra ilk primin ödenmesi karşısında, rizikonun teminat kapsamında olmadığı, davanın reddi gerektiği görüşünde olmam nedeniyle, yukarıda açıklanan çoğunluğun görüşüne katılmamaktayım." şeklindeki ifade de dikkat çekicidir. Söz konusu karardan anlaşıldığı kadarıyla, inşaatın bitiş tarihi 31.12.1998 olmasına rağmen, inşaatın bitirilemediğini, sigorta süresinin uzatıldığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple karşı oy yazısındaki açıklamalara katılmakla birlikte, poliçenin geçerli olduğu tarihler dikkate alındığında, yapılan işlemin bir uzatma olduğu ve bu kapsamda yeni bir sigorta sözleşmesinden söz edilmemesi gerektiği yönündeki kararın isabetli olduğu kanaatindeyiz.

[846] Yargıtay 11.HD, 22.02.2011, E.2000/10557, K.2001/1501 sayılı kararında, "…ikinci poliçede "Yenileme" sözcüğü kullanılması, sözleşme hukuku anlamında bir yenileme değildir. İlk sigortaya göre, hasarsızlık nedeniyle davacı yararına daha az prim istemeyi öngören bir ibaredir. Dosyada mevcut poliçe örneğinde de ilk primin ödenmeden sorumluluğun başlamayacağı açıkça öngörülmüş bulunmaktadır. Davacının bizzat sigorta işlemlerini takip edip, ikinci yıl için sigortasını yaptırması ve sigorta primini zamanında ödemesi zorunludur. Somut olayda, davacının yeni poliçenin sigorta primini hasardan önce ödemediği ve davalının sorumluluğunun başlamadığının kabulüyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken…" denilmiştir (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 24.03.2003, E.2002/10437, K.2003/2739 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 28.04.2009, E.2008/1073, K.2009/5018 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 28.09.2009, E.2009/2468, K.2009/5770 (Lexpera); STK, 13.01.2010, K.2010/4 (HKD 2010, S.1, s.9-15). Aksi yöndeki Yargıtay 11.HD, 31.12.1976, E.1976/4390, K.1976/5786 sayılı kararına göre, "…Olayda 31.10.1975 tarihinde süresi biten ilk poliçe yerine sürenin sona ermesinden bir ay önce 1.10.1975 tarihli ikinci poliçe düzenlenmiş ve başlangıç tarihi 31.10.1975 olarak gösterilmiştir. Her iki poliçeye (46032) numara verilmiş ve tüm işlemler bu numara üzerinden yürütülmüştür. Her iki poliçeye eklenen klozlarda bir değişiklik yapılmamış, rizikonun mahiyeti, müfredatı, tarifi, beher madde üzerinde temin olunan meblağlar, fiyatlar ve alınan prim miktarları aynen muhafaza edilmiştir. Sigorta akdi yapılırken Türk Ticaret Kanunun 1290. maddesine uygun olarak sigorta ettirenden alınması gereken bildirim, ilk poliçe için (yangın sigorta teklifnamesi) adı altında davacıdan alındığı halde, ikinci poliçe düzenlenirken yeni bir teklifname alınmamış ve ilk teklifname ile yetinilmiştir. Görülüyor ki, her iki poliçenin arada fasıla kalmayacak şekilde ve tarafları, konusu, koşulları ve bütün unsurları aynı olmak üzere, akdin devamlılığı amacına yönelik biçimde düzenlendiği açıktır. Olayda, davacının 31.10.1976 tarihinde sona ermesi gereken ve 1.10.1975 tarihli poliçe ile kabul edilen süre, ilk akdin devamı niteliğinde olmasına ve ikinci poliçenin kanıtladığı bu sözleşmenin feshi fiilen gerçekleşmeden ve ihtarname ile verilen süre sona ermeden 7.11.1975 tarihli makbuzla prim taksit borcunu ödemiş ve akdin devamı sırasında riziko 24.12.1975 tarihinde gerçekleşmiş bulunmasına göre, işin esası incelenerek sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken, ikinci poliçenin yeni bir akit olduğu kabul edilerek primin ödenmediğinden bahisle davanın reddi isabetsiz ve davacının temyiz itirazlarının bu yönden kabulü gerekmiştir…" (SMİP). Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 17.02.1981, E.1981/247, K.1981/640 (SMİP). Kararların kesin hukuki gerekçeye sahip olmamasına rağmen, adil olduğu yönünde bkz. Arseven, 1987,

prim kapsamında değerlendirileceği kabul edilmektedir[847]. Hatta inşaat sigortası sözleşmesi, uzun yıllar boyunca kesintisiz olarak yenilense dahi yeni döneme ilişkin prim ilk prim olarak değerlendirilmelidir[848]. Bununla birlikte, zımni uzatma şartı içeren inşaat sigortası sözleşmelerinde, sözleşmenin aksi yönde bir ihbar bulunmaması sebebiyle kendiliğinden uzaması mümkündür ve bu ihtimalde artık yeni bir sözleşmeden söz edilemez[849]. Benzer şekilde inşaat sigortası sözleşmesi devam ederken, sözleşmenin süresinin uzatılması da yeni sözleşme olarak değerlendirilmemeli ve daha önce ilk prim ödemesiyle başlayan sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün devam ettiği kabul edilmelidir[850].

---

a.g.k., s.102. Poliçelerin birbirini takip etmesi, numaralarının aynı olması, poliçelerdeki şartlarda değişiklik yapılmaması, sözleşme öncesi ihbar külfetinin ifasına ilişkin sigorta ettirenden yeniden beyan alınmaması gibi gerekçelerin, süresi dolan sigorta sözleşmesinin sona erdiği ve yapılan sigorta sözleşmesinin yeni bir sözleşme olduğu gerçeğini değiştirmeyeceği yönünde bkz. R. Kender (1998). Sigorta sözleşmesinin süresine ilişkin bazı sorunlar, *SHD*. (1), s.44-45. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 16.02.1996, E.1996/622, K.1996/1091 (SMİP).

[847]Kender, 2021, **a.g.k.**, s.402-403; Şenocak, 2015, **a.g.k.**, s.167; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.168. Taraf iradelerinin araştırılması gerektiği, taraflar eski sigorta sözleşmesini devam ettirme niyetindeyse sigortacının sorumluluğunun devam edeceği; sigorta sözleşmesini yenileme iradesine sahipse, artık yeni bir sigorta sözleşmesinden söz edilmesi gerektiği yönünde bkz. Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.93.

[848]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.169. Ayrıca sigorta poliçesinin yenileme işlemlerinin takibinde ve yapılmasında sigortacının ve acentenin herhangi bir yükümlülüğü bulunmadığı yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 09.12.2019, E.2019/1503, K.2019/7989 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.522-523).

[849]Kender, 1998, **a.g.k.**, s.43. Her ne kadar İSGŞ başta olmak üzere genel şartlarda bu yönde bir düzenleme yer almamaktaysa da sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde, taraflar sözleşmeye zımni uzatmaya ilişkin hüküm koyabilir. Nitekim Alman hukukunda VVG m.11/I'e göre, aksine bir ihbar yapılmadığı sürece sigorta sözleşmesinin bir yılı geçmeyecek şekilde uzayabilmesi mümkündür.

[850]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.214. Buna karşılık STK, 05.12.2017, K.2017/60615 sayılı kararında, "…Sigorta Şirketinin 12/10/2015 tarihinde biten "İnşaat Süresi" teminatının, 28/12/2015 tarihine kadar uzatılmasının, ek poliçe anlamına geldiği, Sigorta Şirketinin bu süre için teminat verirken, 12/10/2015 tarihinden, Sigorta ettirenin yazılı beyanda bulunduğu 27/11/2015 tarihine kadar herhangi bir hasar olmadığı beyanı ile yukarıdaki TTK'nun ve Poliçe Genel Şartlarının "beyan" yükümlülüğünü ihlâl ettiği, 23/11/2015 tarihinde vukubulan kazayı bildirmediği, Sigorta Şirketinin gerekli araştırmayı yaparak zarar görenleri ve ödemekle yükümlü olacağı tazminatları öğrenmesi engellediği, bu şekilde Sigorta Şirketinin poliçeyi düzenlememe veya daha fazla pirim alma hakkını engellediği, TTK'nun 1439/2 ve 1445/5 md. göre "kasıtlı olarak" bildirimde bulunmadığı, Sigorta Şirketinin tazminat ödeme mükellefiyeti bulunmadığı…" denilmiştir (Lexpera). Söz konusu kararda, inşaat sigortası sözleşmesinin uzatıldığı dönem, ayrı bir sözleşme olarak ele alınmış ve hatta sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfeti ile rizikoyu ağırlaştırmama külfetini ihlal ettiği kabul edilerek, sigortacının gerçekleşen hasardan sorumlu olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu karardaki sonuç doğru olmakla birlikte, uzayan dönemin ayrı bir sözleşme olarak kabul edilmesi isabetli değildir. Burada inşaat sigortası sözleşmesinin süresinin uzaması söz konusu olup, hasar "… tarihleri arasında yaşanan hasarlar ve dolaylı neticeleri teminat haricidir" notu gereğince ödenmemiştir. Dolayısıyla sonuç olarak karar doğru olmakla birlikte, gerekçeye katılabilmek mümkün değildir. Nitekim sigorta sözleşmesinin uzadığı dönemde meydana gelen rizikoyu, zeyilnameye konulan özel şart sebebiyle inşaat sigortası kapsamı dışında değerlendiren karar için bkz. Yargıtay 17.HD, 15.06.2010, E.2008/12120, K.2010/6894 (Saat, 2017, **a.g.k.**, s.53-55 dn.21)

Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün sigorta ettirenin ilk primi ödemesinden itibaren başlayacağına ilişkin kural, mutlak olmayıp kuralın istisnaları bulunmaktadır. İstisnalardan ilki bizzat Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesinin I. fıkrasında yer almaktadır. Buna göre taraflar, sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün ilk primin ödenmesinden önce başlayabileceğini kararlaştırabilir. Zira söz konusu hükümde açıkça, aksine sözleşme yapılabileceği belirtilmiştir. Aslında bu ifade daha çok kafa karıştırıcı niteliktedir. Çünkü Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrasında, 1421. maddenin sigorta ettiren lehine değiştirilebilmesine imkan tanınmıştır. Bir başka ifadeyle 1421. maddenin I. fıkrası, sigorta ettiren lehine değiştirilebileceğinden, taraflar sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün henüz ilk prim yatırılmadan da başlayabileceğini kararlaştırabilir. Bu sebeple hükümdeki "Aksine sözleşme yoksa" ifadesi, "Sigorta ettiren lehine aksine sözleşme yoksa" şeklinde anlaşılmalıdır[851]. Buna göre taraflar, ilk prim ödenmeksizin sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlayabileceğini kararlaştırabilecektir.

İkinci istisna da yine Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre kara ve denizde eşya taşıma sigorta işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur. Bu sigortalarda sigortacının riziko taşıma yükümlülüğünün başlaması için ilk primin ödenmesi aranmayacak ve sözleşmenin yapılması yeterli olacaktır. Kanun koyucu bu ilkeyi, sadece kara ve deniz taşımaları için öngördüğünden, hava ve demiryolu taşımalarında genel ilke uygulanacaktır[852].

Üçüncü istisna, geçmişe etkili sigortadadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1458. maddesi uyarınca taraflar, inşaat sigortalarında sigorta korumasının inşaat sigortası sözleşmesinin yapıldığı tarihten önce başlamasını kararlaştırabilir. Tarafların sadece geçmişe etkili bir sigorta sözleşmesi kurması veya inşaat sigortası sözleşmesini yaptıktan sonra, geçmişe etkiyi kararlaştırmaları da mümkündür[853]. Hatta taraflarca açıkça kararlaştırılmamakla birlikte, sigorta genel şartlarında sigorta korumasının saat

---

[851]"Aksine sözleşme yoksa" ifadesinin tamamen yok sayılması yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.173.

[852]Kanun koyucunun taşımalar arasında bu şekilde ayrım yapmasının isabetli olmadığı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.171.

[853]K. Atamer (2019). Geçmişe etkili sigorta, *Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan*. İstanbul: On İki Levha, s.233. Hatta sigorta genel şartlarında geçmişe etkili sigortayı engelleyen bir hüküm olsa dahi tarafların geçmişe etkili sigortayı kararlaştırabileceği yönünde bkz. Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.115-116. Bununla birlikte TTK m.1458'de açıkça düzenlendiği üzere, geçmişe etkili sigortanın yapılmasından önce rizikonun gerçekleştiği taraflardan birisi veya sigortalı tarafından biliniyorsa sigorta sözleşmesi geçersiz olacaktır. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 21.06.1993, E.1992/4750, K.1993/4519 (Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.428).

12.00'de başladığı belirtildiğinden, bu saatten sonra yapılan inşaat sigortası sözleşmelerinde diğer şartlar da varsa, geçmişe etkili sigorta yapıldığı kabul edilmektedir[854]. Bu durumlarda sigorta koruması, sözleşmenin yapılmasından önceki bir dönemden itibaren başladığına göre, rizikoyu taşıma yükümlülüğü için ayrıca sigorta priminin ödenmesi şartı aranmamalıdır[855]. Ancak bu halde de sigorta ettirenin prim ödemek zorunda olduğu tartışmasız olmakla birlikte, kanun koyucu sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün ne zaman muaccel hale geleceği konusunda özel bir düzenleme yapmamıştır. Geçmişe etkili sigortada da Türk Ticaret Kanunu'nun 1431. maddesinin I. fıkrasının uygulanması kabul edilmektedir[856]. Dolayısıyla geçmişe etkili sigortada poliçenin sigorta ettirene tesliminden sonra sigorta koruması sona erecek, sigorta ettirenin ilk primi ödemesiyle birlikte yeniden devreye girecektir[857].

Dördüncü istisna, geçici sigorta korumasıdır. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmeyen geçici sigorta koruması, inşaat sigortası sözleşmesinin kurulmasıyla ilgili olarak tarafların önerisi ile kabulü arasında geçen sürede meydana gelen sigorta koruması boşluğunu doldurma amacıyla yapılan bir sigortadır[858]. Özellikle inşaat sigortası gibi büyük ölçekli sigortalarda, sigorta değeri, sigortalanacak menfaat ve rizikoların tespitinin uzun bir süre aldığı dikkate alındığında, sigorta ettiren bu süreçte de sigorta koruması kapsamında kalmayı talep edebilir. İşte bu sigortada, sigorta ettirenin geçici sigorta koruması talep ettiğine ilişkin beyanı ve bu beyanın sigortacı tarafından kabulüyle geçici sigorta koruması sağlanmakta[859] ve sigorta ettiren ilk primi

---

[854]Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.111.

[855]Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.104; M.S. Çapa (2014). Geçmişe etkili sigorta, *GÜHFD*, 18 (3-4), s.355-356; K. Şenocak (2003). Geçici sigorta himayesi (Geçici güvence), *Batider*. 22 (1), s.60-61; Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.33, 181. Buna karşılık prim ödenmedikçe sigortacının sorumluluğunun başlamayacağı, sigorta korumasının ilk primin ödenmesinden sonra başlayacağına ilişkin ilkeden ayrılmayı gerektirecek bir sebep bulunmadığı, VVG m.2/IV'teki düzenlemenin yeni olduğu, halbuki TTK m.1458'de böyle bir hükmün yer almadığı, dolayısıyla Alman hukukunun da bu görüşe dayanak olamayacağı yönünde bkz. Atamer, 2019, **a.g.k.**, s.234-235.

[856]Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021, **a.g.k.**, s.216; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.174-175; Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.195.

[857]S. Ünan (2019b). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*.5. İstanbul: On İki Levha, s.202.

[858]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.21; Kara, 2021, **a.g.k.**, s.163; Şenocak, 2003, **a.g.k.**, s.53.

[859]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.20; Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.103; Kayıhan, 2004, **a.g.k.**, s.110; Kender, 1984, **a.g.k.**, s.47; Şenocak, 2003, **a.g.k.**, s.53, 66; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, 2020, **a.g.k.**, s.98. Sigorta zorunlu bir sigorta olsa dahi, sigortacının geçici sigorta koruması talebini kabul etmek zorunda olmadığı yönünde bkz. Kara, 2021, **a.g.k.**, s.164.

ödemeksizin sigorta teminatından yararlanmaktadır[860]. Geçici sigorta koruması, bir süre ile sınırlandırılmışsa bu sürenin bitiminde veya asıl inşaat sigortası sözleşmesinin yapılmasının reddedilmesi ya da asıl inşaat sigortası sözleşmesinin yapılmasıyla sona erecektir[861].

Uygulamada sıklıkla karşılaşıldığı üzere, ilk primin rizikonun gerçekleşmesinden sonra yatırılması ve yatırılan bu primin sigortacı tarafından iade edilmemesi durumunda, primin yatırılmasından önce gerçekleşen rizikolardan dolayı sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı tartışılmalıdır. Yargıtay, aksi yönde kararları[862] olsa da özellikle 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'na göre incelediği önüne gelen çok sayıda uyuşmazlıkta, riziko gerçekleştikten sonra prim tahsil eden ve akabinde primi iade etmeyen veya sigorta sözleşmesini feshetmeyen[863] sigortacının, meydana gelen rizikodan dolayı sorumlu olduğunu kabul etmiştir[864]. Buna

---

[860]Geçici sigorta korumasında, sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün, akdedilmesi amaçlanan kesin sigorta sözleşmesine ilişkin primin muaccel olacağı tarihe kadar ertelendiği ve kesin sigorta sözleşmesinin akdedilmemesi durumunda, geçici sigorta korumasına ilişkin primin sözleşmenin niteliğine ve koruma süresine göre belirleneceği yönünde bkz. Şenocak, 2003, **a.g.k.**, s.67. Geçici sigorta koruması ile geçmişe etkili sigorta arasındaki farklar konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Şenocak, 2003, **a.g.k.**, s.60-63; Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.80-84.

[861]Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.21.

[862]Yargıtay 11.HD, 25.04.2016, E.2015/10212, K.2016/4621 sayılı kararında, "…somut olayda, riziko 07.06.2012 tarihinde gerçekleşmiş, peşinat ise rizikodan sonra 14.06.2012 tarihinde ödenmiştir. 6762 sayılı TTK'nın 1295/3. maddesine göre, sigortacının sorumluluğu, primin ya da ilk taksitin ödendiği tarihten itibaren başlar…sigortacının sorumluluğu başlamamıştır…" denilmekle birlikte, aynı kararda TTK m.1434'teki aylık süreye de atıf yapılmakta ve fakat bu hüküm henüz yürürlüğe girmediği için hükmün somut olaya uygulanmasının mümkün olmadığı belirtilmektedir (SMİP). Prim ödenmeden sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlamayacağı yönünde kararlar için bkz. İstanbul BAM 9.HD, 30.01.2020, E.2019/1243, K.2020/144 (ww.lexpera.com.tr); İstanbul BAM 17.HD, 14.06.2019, E.2017/2371, K.2019/1083 (SMİP); Erzurum BAM 3.HD, 20.04.2017, E.2017/283, K.2017/306 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 25.04.2017, E.2016/2084, K.2017/2406 (SMİP); YHGK, 17.02.2010, E.2010/11-76, K.2010/76 (SMİP); Yargıtay 11.HD, 03.03.2008, E.2007/1030, K.2008/2518 (SMİP); Yargıtay 11.HD, 15.01.2007, E.2005/13311, K.2007/171 (SMİP); Yargıtay 11.HD, 05.07.2005, E.2004/10375, K.2005/7204 (SMİP). Poliçenin yürürlükten kaldırıldığı durumlarda sigortacının sigorta tazminatı ödemek zorunda olmadığı yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 02.05.2016, E.2015/17083, K.2016/5269 (SMİP).

[863]Yargıtay 17.HD, 01.04.2010, E.2009/7838, K.2010/3031 sayılı kararında, "…Sigorta hukukunda kural olarak, sigorta sözleşmesinin meydana gelmiş olması, sigortacının sorumluluğunun başlamış olmasını gerektirmez. Sigortacının sorumluluğunun başlayabilmesi için TTK'nun 1282 ve 1295. maddeleri hükmünce, kazadan önce primin tamamının veya ilk taksitinin ödenmiş olması zorunludur. Ancak; prim peşinatının rizikodan önce yatırılmaması nedeniyle sigortacının sorumluluğunun TTK'nun 1295/3 maddesi hükmü uyarınca başlamadığı hallerde, sigortacının olaydan ve ihbardan, diğer anlatımla rizikoyu öğrendikten sonra primleri tahsil etmesi, sonrasında geri vermemesi ve bir ihtarla da sözleşmeyi feshetmemesi hallerinde sigortacının sözleşmeyi ayakta tutması karşısında, tahsil öncesi gerçekleşen rizikodan sorumludur…" denilmiştir (SMİP).

[864] Yargıtay 17.HD, 17.01.2011, E.2010/5471, K.2011/3 sayılı kararına göre, "…prim peşinatının rizikodan önce yatırılmaması nedeniyle sigortacının sorumluluğu TTK.'nun 1295/2. maddesi uyarınca başlamaz ise de; sigortacının olaydan ve ihbardan, diğer anlatımla rizikoyu öğrendikten sonra primleri

benzer uygulamanın Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra da devam ettiği görülmektedir[865]. Kanaatimizce Yargıtay'ın bu kararlarına katılabilmek mümkün değildir. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünü ilk primin ödenmesinden önceki döneme çeken kararlar incelendiğinde, kararlarda somut ve tatmin edici bir gerekçe bulunmadığı, herhangi bir kanun hükmüne atıf yapılmadığı görülmektedir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra primin ödenmesiyle sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü geçmişe etkili olarak başlamamalıdır[866]. Çünkü Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesinde sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlangıcı açıkça düzenlenmiş olup, farklı hükümlerde bu ilkenin istisnaları da düzenlenmiştir. Yargıtay kararlarındaki gerekçelerden hiçbirisi, bu istisnalarla uyuşmamaktadır. İnşaat sigortası sözleşmesi yürürlükteyken yapılan prim ödemesi, sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü kapsamında ve prim borcuna mahsuben yapılmış sayılmalıdır[867]. Bu şekilde yapılan ödemenin sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünü geçmişe etkili olarak başlattığı sonucuna varmaksa mümkün değildir[868]. Aynı şekilde Yargıtay'ın

---

tahsil etmesi, sonrasında geri vermemesi ve bir ihtarla da sözleşmeyi feshetmeyerek ayakta tutması karşısında, sigortacı tahsil öncesi gerçekleşen rizikodan sorumludur. Dairenin yerleşik uygulaması da bu yöndedir…" (SMİP). Yargıtay 11.HD, 02.10.2006, E.2005/9045, K.2006/9584 sayılı kararına göre, "…poliçe, 13.10.1999 gününde tanzim edilmiş olup riziko, 12.11.1999 günü meydana gelmiş, sigorta prim alacağı ise, davalı şirketçe, rizikonun gerçekleştiği bilinmesine rağmen 25.01.2000 gününde tahsil edilmiştir…TTK. nun 1295/2. maddesinin açık hükmüne rağmen, davalı sigorta şirketinin, yapılan prim ödemesini kabul etmesinin, sigorta sözleşmesini ayakta tutmak iradesini ortaya koyması anlamına gelip gelmeyeceğinin…değerlendirilmesi…" (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 25.04.2006, E.2006/1036, K.2006/4617 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 28.02.2017, E.2015/7206, K.2017/2158 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1217-1218).

[865] Yargıtay 17.HD, 18.03.2019, E.2016/4838, K.2019/3114 (Lexpera); Yargıtay 17.HD, 24.06.2020, E.2019/5638, K.2020/3903 (Kaya vd., 2021, **a.g.k.**, s.552); Yargıtay 17.HD, 16.02.2021, E.2019/5299, K.2021/1399 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1233).

[866] Şenocak, 2015, **a.g.k.**, s.171; V. Seven (2010). Sigorta priminin rizikonun gerçekleşmesinden sonra tahsil edilmesinin sonuçları, *DEÜHFD*, 11, s.1275; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.177-178; Ünan, 2019b, **a.g.k.**, s.201; Tüzemen Atik ve Yolal, 2020, **a.g.k.**, s.111. Bu ihtimali tamamen bertaraf edebilmek için rizikonun gerçekleşmesinden sonra ödenen primin sigorta korumasını geçmişe etkili olarak başlatmayacağı yönünde poliçeye hüküm eklenmesi yönünde bkz. Şenocak, 2015, **a.g.k.**, s.174.

[867] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.178.

[868] Nitekim YHGK, 02.04.2019, E.2018/17-26, K.2019/396 sayılı kararındaki "…Yürürlükte bulunan bir sigorta sözleşmesi çerçevesinde, rizikonun gerçekleşmesinden sonra ödenen prim sigortacının geriye etkili olarak sorumluluğunu doğurmaz ve sigortacı, riziko anında ilk prim henüz ödenmiş olmadığı için edim yükümlülüğü altına girmemiş idiyse, sonradan primi kabul etmiş olması yüzünden sorumlu olmaz. Riziko anında sigortadan yararlanma hakkına sahip bulunmayan bir sigorta ettirenin, bu durumu bilerek daha sonra gerçekleştireceği bir işlemle (burada: prim ödemesi) sigorta parasına hak kazanmış hâle gelmesi, hukuken mümkün değildir. Riziko anında ve primin sonradan ödendiği sırada sigorta sözleşmesi yürürlükte ise, sigortacı yapılan ödemeyi geri vermekle yükümlü olmaz. Bu olasılıkta, ödenen prim sözleşmeden doğmuş olan ve varlığını aynen sürdüren prim borcuna sayılacaktır. Sigortacının tahsil ettiği primi geri vermemiş olmasına "gerçekleşen riziko için sorumlu olmayı kabul ettiği" gibi bir sonuç

kabulünün aksine, sigortacının Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin II. fıkrası kapsamında primin ödenmemesi sebebiyle sözleşmeden dönmemesi ve akabinde riziko gerçekleştikten sonra primi tahsil etmesi de sigortacının sorumluğunun başladığını göstermemektedir[869]. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, inşaat sigortası sözleşmesinin yapılmasıyla kural olarak sigortacının sorumluluğu başlamamaktadır. Öte yandan Türk Ticaret Kanunu'nun 1434. maddesinin II. fıkrasında sözleşmeden dönme zorunluluğu getirilmemiş ve bu hak açıkça sigortacıya bırakılmıştır. Bu süre içinde sigortacının bu hakkını kullanmamış olmasının sigortacı aleyhine yorumlanabilmesi mümkün değildir. Kaldı ki yine aynı hükümde, üç aylık sürenin sonunda otomatik olarak sözleşmeden dönülmüş olacağı da belirtilmiştir. O halde artık sözleşme kendiliğinden sona erdiğine göre, bundan sonra primin yatırılmasıyla yeni bir sözleşmenin kurulduğu kabul edilebilir[870].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesinin II. fıkrasında, 1430. maddenin saklı tutulduğu belirtilmekteyse de buradaki ifadenin belirsiz olduğu belirtilerek, buradaki ifadeden 1430. maddenin II. fıkrasının saklı tutulduğu sonucuna varılabileceği kabul

---

bağlamak, bu açıdan da yerinde görünmemektedir…" ifadesinin bundan sonraki tüm kararlarda kabul edilmesini temenni ediyoruz (SMİP).
Aslında sigorta hukukundaki kanayan yaranın tedavisi için iki yol önerilebilir. Bunlardan ilki sigortacının, sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü layıkıyla yerine getirmesi ve özellikle ilk prim yönünden gerekli uyarı yapmadığı durumlarda, ilk prim yatırılmasa dahi sigortacının meydana gelen zarardan tamamen sorumlu tutulmasıdır. İkinci yol ise, bir kanun değişikliğini gerektirmektedir. Buna göre tıpkı VVG m.37/II'deki gibi, sigortacının ilk prim ödenmedikçe sorumlu olmayacağına dair ayrı bir bildirimde bulunması, böyle bir bildirim olmadığı sürece sigortacının prim ödenmese dahi rizikodan sorumlu olacağı kararlaştırılabilir.

[869]Yargıtay 17.HD, 02.11.2020, E.2019/4632, K.2020/6340 sayılı kararına göre, "…Davaya konu somut olayda; taraflar arasındaki poliçede, ilk taksitin 09.05.2013 tarihinde ödenmesi kaydıyla, primin 6 taksit halinde ödenmesinin kararlaştırıldığı; davaya konu edilen rizikonun 18.05.2013 tarihinde gerçekleştiği ve 09.05.2013 tarihinde ödenmesi gereken prim ilk taksitinin 20.05.2013 tarihinde ödendiği görülmektedir. Bu itibarla; davacının, poliçe priminin ilk taksitini ödemede temerrüte düştüğü; davalının temerrüt nedeniyle sözleşmeden cayma iradesini ortaya koymadığı ve primin 2.taksitini 26.06.2013 tarihinde tahsil ettiği; bir taraftan da davacının hasar ihbarı nedeniyle eksper görevlendirip inceleme yaptırdığı; eksperin 28.08.2013 tarihli raporundaki "çalındığı iddia edilen emtia ile ilgili belgelerin gerçeği yansıtmadığı" şeklindeki görüş nedeniyle, davacının hasar başvurusunu reddettiği dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Prim ilk taksitinin vadesi olan 09.05.2013 tarihinden sonraki 3 aylık süre sonu olan 09.08.2013 tarihine kadar sözleşmeden cayma iradesini ortaya koymadığı gibi, sonraki prim taksitini tahsil eden ve eksper görevlendirip zarar konusunda inceleme yaptıran (hasar talebini de prim ödenmeyişi nedenli cayma sebebiyle değil, hasar miktarının şüpheli görülmesi sebebiyle reddeden), dava açıldıktan sonra prim peşinatının ödenmeyişi savunmasını yapan davalı sigortacının sözleşmeden caydığının kabulü mümkün değildir. Zira; güven ve iyiniyet temelinde akdolunan sigorta sözleşmelerinde, tarafların tüm haklarının kullanımında (sözleşmenin kurulmasında olduğu kadar, sona erdirilmesinde de) bu ilkelere bağlı biçimde hareket etmesi gereklidir…" (Kaya vd., 2021, **a.g.k.**, s.554-555).

[870]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.366.

edilmektedir[871]. Bunun sonucunda da taraflar anlaşsa dahi, sigorta priminin nakden ödenmesi kuralının ve kambiyo senedinin tahsil tarihi itibariyle prim ödemesinin gerçekleşeceği kuralının aksi kararlaştırılamayacaktır. Bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin II. fıkrasında açıkça belirtilmiştir. Bu hükümle, 1430. maddenin II. fıkrasına aykırı sözleşme şartları açıkça geçersiz kılındığından[872], hükmün saklı tutulmasının da çok anlamlı olmadığı sonucuna varılmalıdır.

İnşaat sigortalarında sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü başlamadan önce rizikonun gerçekleşmesi imkansızlaşabilir. Sonraki kusursuz ifa imkansızlığı Türk Borçlar Kanunu'nun 136. maddesinde düzenlenmiş olup, kural olarak borcun ifası, borçlunun sorumlu olmayacağı bir sebeple imkansızlaşırsa borç sona erecektir. Borç sona erdiğinde de ifa edilen edim varsa, edim sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade edilecek; eğer edim ifa edilmemişse ifayı talep hakkı düşecektir. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 1422. maddesi, Türk Borçlar Kanunu'ndan ayrılmıştır. Buna göre sigortacının sorumluluğu başlamadan öne sigorta ettiren, sigortalı ve can sigortalarında lehtarın fiilleri ve etkileri olmaksızın rizikonun gerçekleşmesi imkansızlaşırsa sigortacı prime hak kazanamayacak; buna karşılık bu kişilerin fiilleri ve etkileriyle rizikonun gerçekleşmesi imkansızlaşırsa, sigortacı prime hak kazanacaktır[873].

4.3.3.2. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün sona ermesi

Kural olarak bir inşaat sigortası sözleşmesiyle yüklenilen rizikonun, sonsuza kadar taşınması mümkün değildir. Bu yükümlülüğün farklı sebeplerle sona ermesi mümkündür. İnşaat sigortası sözleşmesini ve buna bağlı olarak sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünü sona erdiren durumlar, tezimizin farklı bölümlerinde incelenmiş olup, burada uygulamada da en çok görülen sona erme sebebi olan, inşaat sigortası sözleşmesinin süresinin dolması incelenecektir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1410. maddesine göre, sigorta süresi sözleşmeyle kararlaştırılacak ve fakat kararlaştırılmamışsa süre mahkemece belirlenecektir. Uygulamada sadece inşaat sigortası sözleşmesinde değil, hemen her sigorta sözleşmesinde başlangıç ve bitiş tarihleri bulunmaktadır. Hatta uyuşmazlıkların önüne

[871]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.180-181.
[872]TTK m.1430/II'nin ayrıntılı eleştirisi için bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.181-183.
[873]Bu düzenlemenin isabetli olmadığı yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.185.

geçme amacıyla, sadece tarihler değil, başlangıç ve bitiş saatleri de belirlenmektedir. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.8. maddesinde de belirtildiği üzere, aksi kararlaştırılmadıkça sigorta, Türkiye saatiyle öğlen saat 12.00'de başlamakta[874], yine öğlen saat 12.00'de sona ermektedir[875]. İnşaat sigortası sözleşmesi süresinin dolmasıyla, sözleşme kendiliğinden sona erdiğinden, bu andan itibaren gerçekleşecek rizikolar yönünden sigortacının bir sorumluluğu da doğmayacaktır[876].

Özellikle inşaat sigortası gibi büyük ölçekli sigortalarda sigorta süresinin belirlenmemesi gibi bir ihtimal bulunmamakla birlikte, bu şekilde bir süre kararlaştırılmamışsa, sigorta süresi mahkeme tarafından tespit edilecektir[877]. Mahkeme bu tespiti yaparken taraf iradelerini, yerel teamülleri, hal ve şartları dikkate alacaktır. Örneğin bir kamu ihale sözleşmesi kapsamında yapılan bir inşaat işinin süresi, kamu ihale şartnamesi ve akabinde yapılacak sözleşmede belirtildiğinden ve uygulamada genellikle inşaat sigortası sözleşmeleri bu inşaat süresince geçerli olacak şekilde yapıldığından, inşaat sigortası sözleşmesindeki boşluk, buna göre doldurulabilir. Uygulamada çok görülmemekle birlikte sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde taraflar, aksine bir bildirim olmadığı sürece inşaat sigortası sözleşmesinin otomatik olarak belli periyotlarla yenilebileceğini kararlaştırabilir[878]. Örneğin inşaat sigortası sözleşmesine sigortanın, inşaatın işsahibine tamamen teslimine kadar devam edeceğine veya inşaat süresinin belli bir süre uzayabileceğine[879] ilişkin bir hüküm eklenebilir. Belirtmek

---

[874]Sigorta sözleşmesinin saat 12.00'den önce yapılıp, ilk primin de bu saatten önce ödendiği durumlarda, genel şartların aksine bir düzenleme yapıldığının kabul edilmesi ve sigortacının sorumluluğunun başladığının kabul edilmesinin uygun olacağı yönünde bkz. Saat, 2017, **a.g.k.**, s.55; Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.110.

[875]Hemen her genel şartlarda bulunan bu düzenlemenin amacının gece gerçekleşen rizikoların hangi anda gerçekleştiğini belirlemek olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.115; Yolal, 2022, **a.g.k.**, s.109-110. İnşaat sigortası süresinin son gününde gerçekleşen rizikoda, rizikonun gerçekleşme saatinin tespit edilmesi gerektiği yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.196-197.

[876]Yargıtay 11.HD, 28.02.2017, E.2017/551, K.2017/1170 sayılı kararına göre, "…davaya konu poliçede teminat başlangıç tarihinin 19.04.2012, bitiş tarihinin ise 15.06.2012 tarihi olarak belirlendiği, rizikonun ise teminat süresinin bitmesinden sonra 17.06.2012 tarihinde meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, dava konusu hasarın poliçede teminat döneminin bitiminden sonra meydana geldiği, bu nedenle hasarın teminat kapsamında olmadığı gözetilerek…" (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1199). Buna karşılık rizikonun sigorta dönemi içinde meydana gelmesi ve fakat hasarın, sigorta sözleşmesinin sona ermesinden sonra gerçekleşmesi durumunda, sigortacının sorumlu olacağı yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 26.11.2014, E.2014/16405, K.2014/18397 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1199).

[877]Belirtmek gerekir ki, tezimizin yazım tarihi itibariyle buna ilişkin bir yargı kararı tespit edilememiştir.

[878]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.116.

[879]Yargıtay 11.HD, 17.09.2014, E.2014/5576, K.2014/13938 sayılı kararında, poliçede yer alan beş haftalık sapma klozunun geçerli olduğu, inşaat süresinin bu şekilde uzadığı durumlarda, poliçedeki bu

gerekir ki, sigorta ettirenin prim yükümlülüğünü zamanında ifa etmemesi sebebiyle, sigorta koruması sonraki bir tarihte başlasa dahi, boşa geçen bu süre sigorta süresine eklenmeyecektir[880].

4.3.4. Sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü

Tam iki tarafa borç yükleyen inşaat sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün karşısında sigortacının da sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü yer almaktadır. Bu yükümlülük sigortacının temel yükümlülüğü olup, riziko gerçekleştiğinde sigorta ettirenin en önemli beklentisi, sigortacının sigorta tazminatını ödemesidir. Dolayısıyla bu yükümlülüğe ilişkin uyuşmazlıklar, sigortacının diğer yükümlülüklerine göre çok daha fazla karşımıza çıkmaktadır.

Sigorta tazminatına ilişkin açıklamalarımıza geçmeden önce, bu yükümlülüğü düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin isabetli bir şekilde kaleme alınmadığı belirtilmelidir. Sigorta kitabının genel hükümlerinde düzenlenen ve dolayısıyla meblağ sigortalarına da uygulanacak bu hükmün başlığı "Tazminat ödeme borcu" şeklindedir. Hükümde ise sigorta tazminatı veya sigorta bedeli ifadeleri kullanılmıştır. Halbuki meblağ sigortalarında, sigorta tazminatından değil, sigorta meblağı veya sigorta tutarından söz edilmektedir. Bu sebeple doktrinde haklı olarak söz konusu hüküm eleştirilmekte ve sigorta kitabının genel hükümlerinde sigorta bedelinden söz edilmemesi gerektiği savunulmaktadır[881]. İnşaat sigortası bir zarar sigortası olduğundan, ayrıca tezimizin ikinci bölümünde de belirtildiği üzere[882] sigorta bedeli terimi, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu azami miktarı belirttiğinden, biz sigorta tazminatı terimini tercih edeceğiz.

4.3.4.1. Sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün kapsamı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin I. fıkrasında, sigorta tazminatının nasıl ifa edileceği düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, aksine sözleşme yoksa

---

sapma süresinde gerçekleşen rizikonun da teminat kapsamında olduğu vurgulanmıştır (Ünan, 2019a, **a.g.k.**, s.11-13). Kararın isabetli olduğu yönünde bkz. Ünan, 2019a, **a.g.k.**, s.13-14).

[880]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.117.

[881]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.276; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.51-52.

[882] Bkz. yuk. s.20.

sigorta tazminatı nakden ödenecektir. Ancak bu düzenleme emredici nitelikte olmadığından, taraflar zararın aynen tazmin edileceğini de kararlaştırabilir. Bu kapsamda aynen tazmin tamir, yeniden ikame veya yeniden inşa şeklinde gerçekleşebilir[883]. Yine sorumluluk sigortaları bakımından sigorta tazminatının konusu, bir hizmetin ifası -örneğin sigortacının sigortalıyı temsil etmesi- da olabilir[884]. Belirtmek gerekir ki, kanunun açık hükmü karşısında aynen tazmin için tarafların açıkça anlaşması gerekmektedir. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.3. maddesinin II. fıkrasında "Sigortacı hasarlı herhangi bir kıymeti tamir ettirebileceği gibi zararları nakden de ödeyebilir" denilerek[885], aynen veya nakden tazmin konusunda sigortacıya bir seçim hakkı verilmiştir. Ayrıca şu husus da vurgulanmalıdır ki, sigortacının sigortalı malın tamiri için tamiri yapan kişiye yaptığı ödeme, tamir ettirme niteliğinde olmayıp, sigorta tazminatı yine nakden ödenmektedir[886]. Buna karşılık yapılacak tamir işinin sigortacı tarafından belli kişi ya da kişilerce yaptırılacağına ilişkin bir sözleşme bulunmaktaysa, bunun aynen tazmin olduğunda şüphe edilmemelidir.

İnşaat sigortalarında sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün muacceliyeti için rizikonun gerçekleşmesi tek başına yeterli değildir[887]. Sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünün muacceliyetini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin II. fıkrasında, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1299. maddesinden farklı bir düzenleme yapılarak sigortacının araştırma yapabilmesi için süre öngörülmüş ve bu sürenin başlaması, işlememesine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler getirilmiştir[888]. Ancak maalesef bu yapılırken, sigorta kitabının birçok hükmünde gördüğümüz üzere farklı yorumlara yol açabilecek ifadeler

---

[883]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.196; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.180; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.53-54.
[884]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.197.
[885]İSGŞ m.B.3, çok karışık şekilde kaleme alınmış ve hükümdeki fıkralar, bentler ve alt bentler birbirine girmiştir. Ancak biz tezimizde benimsediğimiz numaralandırma çerçevesinde, anılan cümlenin olduğu kısmı, ikinci fıkra; hükümde 1, I, a şeklinde yer alan düzenlemeleri ise bent ve alt bent olarak değerlendirmeyi uygun bulduk.
[886]A. Sevinç Kuyucu (2018). Zarar sigortalarında sigortacının ödeme yükümlülüğü ve sınırları, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.43; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.277. Aksi yönde bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.197.
[887]Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.45; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.278.
[888]TTK m.1427/II'deki süreler dolmadan sigortacı aleyhine yargı yoluna başvurulmasında hukuki yarar bulunmadığı, bu sebeple talebin usulden reddedilmesi gerektiği yönünde bkz. STK, 29.08.2018, K.2018/57489 (Lexpera). TTK m.1427/II'nin genel olarak muacceliyeti düzenleyen TBK m.90'a göre özel bir düzenleme olduğu, sigorta sözleşmelerinin kendine özgü durumu dikkate alındığında, özel düzenlemenin manfaatler dengesine daha uygun olduğu yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.27.

kullanılmıştır. Nitekim aşağıda inceleyeceğimiz yargı kararlarında görüleceği üzere, bu yorum farklılıkları kararlara da yansımıştır. Hükme göre sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün muaccel olabilmesi için riziko gerçekleşmeli, riziko sigortacıya ihbar edilmeli[889], rizikoyla ilgili belgeler sigortacıya verilmeli ve nihayet sigortacı araştırmalarını[890] tamamlamalıdır[891]. Sigortacının araştırma yaparak sonuca ulaşması için sigortacıya bir süre tanıyan kanun koyucu, bu süreyi sınırlamayı da uygun bulmuş ve her halde Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesine göre sigortacıya yapılacak ihbardan[892] itibaren 45 gün sonra muaccelleliyetin gerçekleşeceğini belirtmiştir[893]. Ancak burada da bu sürenin değişmez bir süre olmadığı, sigortacıya yüklenemeyecek bir kusurdan dolayı inceleme gecikmişse, söz konusu 45 günlük sürenin işlemeyeceği hükme bağlanmıştır[894]. Kanunda belirtilen bu süre azami süre olup, inceleme daha önce tamamlanmışsa muacceliyetin o aşamada gerçekleştiği kabul edilmektedir[895]. Özellikle

---

[889]TTK m.1427'nin gerekçesinde de belirtildiği üzere, sigortacının rizikoyu bir başka şekilde öğrendiği durumlarda ayrıca ihbar şartı aranmayacaktır. Bununla birlikte sigortacıya ayrıca ihbar yapılmadıkça, TTK'daki 45 günlük sürenin işlemeye hiç başlamayacağı kabul edilmelidir. Zira bu durumda sigortalı tarafından, sigortacıdan bir talepte bulunulup bulunulmayacağı belli değildir. Bu şekilde sürenin başlaması ve akabinde muacceliyetin gerçekleşmesi sonucunda zamanaşımının da işlemeye başlayacağı kabul edildiğinde, ortaya çıkan sonucun sigorta ettiren aleyhine olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Aksi yönde bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.195; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.179. Hatta rizikonun gerçekleştiğinin ihbar edilmesinin dahi doğrudan doğruya sigorta tazminatının ödenmesi talebi anlamına gelmeyeceği yönünde bkz. Türk, 1995, **a.g.k.**, s.207.

[890] TTK m.1427/II'deki araştırma ifadesinin geniş olarak yorumlanması gerektiği, bu ifadenin sigortacıdan talep edilen tazminatla ilgili gerekli tüm belge ve bilgileri kapsadığı, sigortacının kendisine iletilen belge ve bilgilerin doğruluğunu resmî kurumlar nezdinde doğrulaması için yaptığı çalışmaların ve eksper incelemesinin de araştırma kavramına dahil olduğu yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.113-114.

[891]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.279. Alman hukukunda da aynı sonuca varılmakla birlikte, sigortacının gereksiz olarak işi ağırdan aldığı durumlarda, araştırmalar tamamlanmadan da sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün muaccel hale gelebileceği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A3.2 Rn.7.

[892] Sürenin, sigortacının rizikonun gerçekleştiğini öğrenmesiyle başlayacağı, zira sigortacının sigorta ettirenin ihbarı dışında da rizikoyu öğrenebileceği yönünde bkz. Şeker Öğüz, 2021, **a.g.k.**, s.169.

[893] TTK'da azami inceleme süresi için süre belirlenmesinin isabetli olmadığı, incelemenin sigortacı tarafından tamamlanmasıyla muacceliyetin gerçekleşmesi ve bu kapsamda sigortacıya makul süre tanınması gerektiğine ilişkin bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.283. Düzenlemenin bazı durumlarda sigortacı, bazı durumlarda hak sahipleri aleyhine olabileceği, bu sakıncanın düzenlemenin konuluş gerekçesine uygun olarak yorumlanmasıyla giderilebileceği yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.237-238. Özellikle inşaat sigortası gibi kapsamlı ve büyük sigortalar için yazarın bu görüşüne katılmakla birlikte, sürekli yapılan ve daha fazla uyuşmazlık çıkaran diğer sigortalar yönünden makul sürenin belirlenmesinin zor olduğu, bu belirsizliğin daha fazla uyuşmazlık çıkarması ihtimalinin göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmelidir.

[894]"Sürenin işlememesi" ifadesinin hem sürenin hiçbir şekilde işlemeye başlamaması hem de işlemeye başlayan sürenin durması şeklinde anlaşılmaya müsait olduğu yönünde bkz. Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.48; Şeker Öğüz, 2021, **a.g.k.**, s.170; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.281. Kanaatimizce burada sürenin işlememesinden kasıt, sigortacının rizikoyu öğrenmesiyle işlemeye başlamış olan sürenin durmasıdır.

[895]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.284.

sigortacının sigorta tazminatının bir kısmını ödemesi[896] veya sigorta tazminatı ödeme talebini reddetmesi[897], sigortacının incelemeyi bitirdiğini, dolayısıyla muacceliyetin de gerçekleştiğini göstermektedir.

İlk bakışta bu açıklamalarımız çerçevesinde konunun net olduğu düşünülse de yargı kararlarında aynı netlik görülmemektedir. Öncelikle kural olarak muaccel olmayan bir alacak için dava açıldığında, davanın hukuki yarar yokluğu sebebiyle usulden reddi gerekmekle birlikte[898], sigorta hukukuna ilişkin yargı kararlarında bu ilkenin uygulanmadığı görülmektedir[899]. Yine muacceliyet tarihinin tespiti yönünden yeknesak bir uygulamaya da rastlanmamaktadır. Yargı kararlarının çoğunda sadece ihbar tarihi araştırılmakta ve bir başka hususa değinilmeksizin, sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün ihbarı takip eden 45. gün sonunda gerçekleşeceği kabul edilmekteyken[900]; azınlıkta kalan kararlarda 45 gün dikkate alınmaksızın ihbarın sigortacıya ulaştığı tarih muacceliyet tarihi olarak kabul edilmektedir[901]. Bazı yargı kararlarında herhangi bir şekilde ihbar aranmamakta, rizikonun gerçekleştiğinin sigortalı tarafından öğrenmesi dikkate alınmaktadır[902]. Yargı kararlarından bazılarında

---

[896]STK, 10.09.2018, K.2018/85069 sayılı kararına göre, "…ekspertiz talep tarihinin 21.10.2013 tarihi olduğu, ekspertizin ise 23.10.2013 tarihinde kesinleştiği anlaşılmıştır. Davalı sigortacının tazminat tutarının %50'sini 11.11.2013 tarihinde ödediği sabit olmakla, davalı sigortacının en erken 11.11.2013 tarihinde temerrüde düştüğü…" (Lexpera).

[897] Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A3.2 Rn.8. Yargıtay 17.HD, 16.12.2015, E.2015/6563, K.2015/14261 sayılı kararına göre, "…ekspertiz raporuna göre, riziko 25.03.2011 tarihinde davalı sigortacıya ihbar edilmiş ve gerekli incelemeler yapılarak 19.04.2011 tarihinde ekspertiz raporu sonucu kazanın teminat dışı kaldığı belirtilerek talep reddedilmiştir. Bu durumda davalı sigorta şirketinin talebin redolunduğu 19.04.2011 tarihinde temerrüde düştüğünün kabulü…" (SMİP).

[898]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.69-70.

[899] Yargıtay 17.HD, 13.06.2019, E.2016/15044, K.2019/7381 sayılı kararına göre, "… Mahkemece…davalı sigorta şirketi tarafından davacılardan talep edilen belgeler tamamlanmadığı belirtilen madde gereğince borcun muaccel hale gelmediği talebin gerekçesiyle reddine karar verilmişse de varılan sonuç dosya kapsamına uygun değildir. Dosya içerisinde, davalılar tarafından teminat bedelinin ödenmesine esas olmak üzere talep edilen tüm belgelerin mevcut olmasına göre mahkemece davanın esasına girilerek karar verilmesi gerekirken talep edilen belgeler tamamlanmadığı için borcun muaccel hale gelmediği gerekçesi ile talebin reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir…" (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 02.06.2020, E.2019/419, K.2020/3077 (SMİP). Kararların haklı eleştirisi ve ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.72-76.

[900]Bu yönde kararlar için bkz. STK, 07.09.2015, K.2015/8825 (Lexpera); Yargıtay 17.HD, 29.02.2016, E.2015/14279, K.2016/2395 (SMİP); STK, 25.03.2018, K.2018/19028; STK, 08.04.2018, K.2018/22452 (SMİP); STK, 02.07.2018, K.2018/40859; İstanbul BAM 8.HD, 24.10.2019, E.2017/2346, K.2019/3754 (Lexpera); İstanbul BAM 13.HD, 18.12.2019, E.2018/1455, K.2019/1814 (Lexpera); Yargıtay 17.HD, 06.07.2020, E.2019/1089, K.2020/4351 (E-uyar). Ayrıca bkz. Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.195; Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.46.

[901]Yargıtay 11.HD, 02.12.2019, E.2019/1270, K.2019/7712 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.527).

[902]Muacceliyetin sigortalının rizikoyu öğrenmesiyle başlayacağı yönünde bkz. İstanbul BAM 40.HD, 07.11.2019, E.2019/168, K.2019/419 (Lexpera). Muacceliyetin sigortalının rizikoyu öğrenmesini takip

ise, Kanun'da açıkça belirtilen ihbar ve belgelerin toplanması kriterlerinden farklı olarak muacceliyet, eksper incelemesi tarihine göre belirlenmektedir[903]. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu döneminde de yeknesak bir uygulaması bulunmayan[904] bu konuya ilişkin bizim görüşümüz şu şekildedir:

Öncelikle Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin II. fıkrasında kabul edilen temel ilke, rizikonun sigortacıya ihbarı ve sigortacının gerekli incelemeleri yapabilmesi için belgelerin (bilgilerin) sigortacıya verilmesidir. Bir başka ifadeyle rizikonun sadece ihbar edilmiş olması, 45 günlük sürenin işlemesi için yeterli olmamalıdır. Nitekim bu husus hükmün son cümlesinde ve hükmün gerekçesinde de yer almıştır. Bununla birlikte hükümde ayrıca ihbardan itibaren 45 günlük sürenin her halde uygulanacağı belirtilmiştir. O halde kanaatimizce inşaat sigortalarında rizikonun ihbar edilmesi ve sigortacının rizikoyu öğrenmesiyle birlikte 45 günlük süre işlemeye başlayacaktır. Bunun üzerine uygulamada sıklıkla olduğu üzere sigortacı tarafından bir hasar dosyası açılır ve bu hasar dosyasında eksik olan bilgi ve belgeler talep edilir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1447. maddesinin I. fıkrası gereğince sigorta ettirenin, rizikoyla ilgili kendisinden talep edilen bilgi ve belgeleri sigortacıya teslim etme külfeti bulunmaktadır. İşte bu aşamada bilgilerin talep edilmesiyle birlikte 45 günlük süreden kalan süre duracak, bu bilgilerin sigortacıya iletilmesiyle birlikte duran süre kaldığı yerden yeniden işlemeye başlayacaktır[905]. Nihayetinde sigortacı, bu şekilde hesap edilen

---

eden 45. gün sonunda gerçekleşeceği yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 20.09.2017, E.2016/8397, K.2017/8038 (SMİP).

[903]İhbar tarihine göre muacceliyet sonra gerçekleşse dahi, daha önce tamamlanan ekspertiz raporunun hazırlanmasıyla muacceliyetin gerçekleşeceği yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 22.10.2015, E.2015/1727, K.2015/11072 (SMİP); STK, 27.03.2017, K.2017/11505 (Lexpera); STK, 26.04.2018, K.2018/26314 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 20.12.2018, E.2018/2969, K.2018/8119 (SMİP). Buna karşılık ekspertiz raporu daha önce hazırlansa dahi, muacceliyetin başvuru tarihinden itibaren 45. günün sonunda gerçekleşeceği yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 08.10.2018, E.2015/11212, K.2018/8713 (SMİP). Eksper incelemesinin ihbar tarihine göre 45. günden sonra yapıldığı durumlarda, muacceliyetin ekspertiz raporuna göre değil, ihbar tarihine göre belirleneceği yönünde bkz. İstanbul BAM 13.HD, 16.10.2019, E.2019/1890, K.2019/1403 (Lexpera); Erzurum BAM 3.HD, 21.03.2019, E.2019/584, K.2019/503 (Lexpera); Erzurum BAM 3.HD, 19.03.2019, E.2019/454, K.2019/463 (Lexpera). İhbar tarihinin kesin olarak belirlenemediği durumlarda, ihbarın en geç ekspertiz raporunun düzenlendiği tarihte yapıldığının kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Antalya BAM 11.HD, 15.02.2019, E.2018/1198, K.2019/270 (Lexpera).

[904]Farklı uygulamalara ilişkin kararlar için bkz. Türk, 1995, **a.g.k.**, s.199.

[905]Rizikonun ihbarıyla birlikte sigortacının derhal çalışmaya başlaması gerektiği, kendisine bazı bilgi ve belgelerin verilmediği gerekçesiyle araştırmaya başlamaması durumunda sürenin işlemeye devam edeceği yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.252. Belirtmek gerekir ki, sigortacının talep ettiği bilgilerin gerçekten ilgili hasar özelinde gerekli olup olmadığı da araştırılmalıdır. Eğer talep edilen bilgiler, basmakalıp tüm hasarlarda talep edilen ancak ilgili hasarla hiçbir ilgisi bulunmayan nitelikteyse, sadece

toplam 45 gün içinde sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünü ifa etmelidir[906]. Buna karşılık, örneğin inşaat sigortası kapsamında meydana gelen zararın tespiti için şantiye sahasında inceleme yapmak isteyen sigortacının veya görevlendirilen eksperin şantiyeye sokulmaması, pandemi önlemleri kapsamında alınan idari tedbirler çerçevesinde uygulanan sokağa çıkma yasakları [907] gibi durumlarda, bu olaylar sigortacıya yüklenemeyeceğinden, yükümlülüğün muacceliyetinden de söz edilememelidir [908]. Bununla birlikte, ihbardan sonra sigortacı kendi imkanlarıyla araştırmasını sonuçlandırabilecek durumdaysa artık gerekli bilgilerin kendisine verilmediğini ileri sürememelidir[909]. Benzer şekilde, sigortacının talep ettiği bilgi ve belgelerin temini beklenemez nitelikteyse, bir başka anlatımla sigorta ettirenin bilgi ve belgeleri temin etmemesinden değil, temin edememesinden söz ediliyorsa, sigortacının ediminin muaccel olduğu sonucuna varılmalıdır[910].

Burada yargı kararlarında sürekli atıf yapılması sebebiyle, ekspertiz rapor tarihinin kural olarak muacceliyet bakımından bir belirleyiciliğinin bulunmadığı belirtilmelidir. Zira eksperler, sigortacıdan bağımsız bir şekilde görev yapan uzmanlar olup, ekspertiz raporları, sigortacı tarafından hazırlanmamaktadır. Sigortacı diğer bilgi

---

gerekli bilgilerin sigortacıya verilmesi, sürenin yeniden başlaması için yeterli kabul edilmelidir. SK m.32/III'te yer alan "Sigorta şirketleri, iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatının ödenmesini geciktiremez." düzenlemesi de bu yorumumuzu destekler niteliktedir.

[906]Bununla birlikte İstanbul 4.ATM, 01.11.2018, E.2015/390, K.2018/1133 sayılı kararında, "…Davalı tarafa bildirim 02/11/2012 Tarihinde yapılmıştır. Kanun maddesi uyarınca 45 gün sonrası 17/12/2012 Tarihinde dolmaktadır. Bu Hali ile davacı tarafın temerrüdü 17/12/2012 Tarihinde oluşmuştur. Ancak dosya kapsamında tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde davalı tarafça hasarın tespiti amacı ile görevlendirilen Eksper…hasar tespit çalışmalarını 26/03/2014 Tarihinde tamamladığı, Mail yazışmaları ile sabit olduğu üzere davalı ... şirketi yetkililerinin bu süreç içinde davacı taraftan belge ve bilgi talep etmeye devam ettikleri anlaşılmakla birlikte, taraflar arasında 30/12/2014 Tarihinde Sulh Protokolünün yapıldığı görülmüştür. Davacı taraf davalı tarafın 4721 Sayılı Kanunun 2.md uyarınca zamanaşımına define dayanma hakkını kaybettiğini iddia etmiştir. Bu hali ile 4721 Sayılı Kanunun 2.md incelenmesi gerekir…Davalı taraf, belli şartların mevcudiyeti halinde tazminatı ödeyeceği hususunda Davacı tarafta intiba uyandırmıştır. Davacı tarafın, kendisinde oluşan inanç nedeni ile dava açmaktan alıkonulduğu anlaşılmakla davalı tarafın zamanaşımı itirazında bulunması Mahkememizce açıkça hakkın açıkça kötüye kullanılması niteliğinde görülmüştür…" denilerek, muacceliyetin gerçekleştiği ancak mevcut durumda zamanaşımı def'i ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olacağı sonucuna varılmıştır (Lexpera). Benzer şekilde bkz. Yargıtay 4.HD, 13.10.2021, E.2020/10448, K.2021/6731 (E-uyar). Kanaatimizce görüşümüzün kabulü durumunda, TMK m.2 yerine özel hüküm niteliğindeki TTK m.1427'den hareket ederek daha kolay bir çözüme ulaşılması mümkündür.

[907]Şeker Öğüz, 2021, **a.g.k.**, s.170.

[908]Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.48. TTK m.1427/II'deki "her halde" ifadesine mutlak bir anlam verilemeyeceği yönünde bkz. Ünan, 2020a, **a.g.k.**, s.370. Sigortacıya yüklenemeyecek olayların ispat yükümlülüğünün sigortacıda olduğu yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.243-244.

[909]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.283.

[910]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.294-296.

ve belgeler gibi, ekspertiz raporunu da değerlendirmekte ve sonucunda hasarla ilgili bir karar vermektedir. Dolayısıyla özellikle 45 günlük süre dolmadan ekspertiz raporunun daha önceki bir tarihte hazırlanmasına dayanarak muacceliyeti de önceki bir tarihe çeken kararlara katılma olanağı bulunmamaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrasına gereğince, 1427. maddenin II. fıkrasının aksi sigorta ettiren aleyhine kararlaştırılamayacaktır. Dolayısıyla sigortacının bu yükümlülüğü için sigorta ettiren aleyhine yükümlülük veya külfet getirilemeyeceği gibi 45 günlük sürenin uzatılması da mümkün değildir. Buna karşılık sigorta ettiren lehine yapılacak düzenlemeler geçerlidir [911] . Bu anlamda inşaat sigortasında hasarın tespitini düzenleyen İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.2. maddesinin I. fıkrasının (h) bendi de incelenmelidir. Söz konusu hükümde tarafların sigorta tazminatında anlaşamadıkları durumlarda, alacağın hakem-bilirkişi[912] kararıyla muaccel olacağı ifade edilmektedir[913]. Bir başka ifadeyle sigorta ettiren, hakem-bilirkişi kararı tamamlanmadıkça alacağı muaccel olmayacağı için, sigortacı aleyhine herhangi bir hukuki yola başvuramayacaktır. Her ne kadar doğrudan sürede bir değişiklik yapmasa, sigorta ettiren aleyhine bir yükümlülük getirmese de bu düzenlemenin Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin II. fıkrasına aykırı olduğu açıktır. Bu sebeple inşaat sigortasında da sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün muacceliyeti, Türk Ticaret Kanunu'na göre belirlenmelidir.

Bu bölümde son olarak ayrı bir başlık altında incelemediğimiz sigortacının giderleri ödeme yükümlülüğünden de söz edilmesi isabetli olacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1426. maddesinin I. fıkrasına göre, sigortacı sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar tarafından rizikonun ve sigorta tazminatının kapsamının belirlenmesi amacıyla

---

[911] Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.245. Sigorta ettiren lehine hükmün uygulanacağı yönünde bkz. STK, 15.09.2014, K.2014/2988 (Lexpera).

[912]Hakem-bilirkişi kurumu hakkında ayrıntılı bilgi ve açıklamalar için bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.192-219. Hakem-bilirkişi kurumunun, taraflar arasında yapılmış bir delil sözleşmesi niteliğinde bulunduğu, rizikonun teminat içinde kaldığı yönünde tarafların mutabakatının bulunduğu durumlarda sadece hasar miktarının belirlenmesi için başvurulabileceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 07.04.2003, E.2002/11345, K.2003/3313 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 13.12.2005, E.2004/13328, K.2005/12248 (Lexpera).

[913]Genel şartlardaki bu düzenlemelerin ETTK'ya göre hukuka uygun olduğu yönünde bkz. Türk, 1995, **a.g.k.**, s.213-214. Her ne kadar ilk bakışta hakem bilirkişi raporu tamamlanmadan alacağın muaccel olmaması ve buna bağlı olarak zamanaşımı süresinin başlamamasının sigorta ettiren lehine olduğu düşünülse de bu düşüncenin isabetli olmadığı, muacceliyet gerçekleşmeden alacaklının alacağını talep edememesinin sigorta ettiren aleyhine olduğu, dolayısıyla genel şartlardaki bu düzenlemenin hukuka aykırı olduğu, muacceliyetin ETTK m.1292'ye göre belirlenmesi gerektiği yönünde bkz. Kender, 1992, **a.g.k.**, s.88-89. Ayrıca bkz. YHGK, 12.10.1994, E.1994/11-264, K.1994/594 (SMİP).

yapılan makul giderleri ödemekle yükümlüdür. Özellikle inşaat sigortalarında eksper ücretleri, eksper haricinde kapsamlı araştırma masrafları, zararın kapsamını tespit edebilmek için alınan rapor ücretleri[914], uzmanlık isteyen rizikolarda uzmanlara[915] ödenen ücretler, riziko sebebini ortaya çıkarmak için yapılan laboratuvar masrafları[916], sigortacının gerçekleşen rizikonun sigorta kapsamında olup olmadığını tespiti için yapılan harcamalar[917] bu hüküm kapsamında değerlendirilmelidir. Kanun koyucu, sigortacının her türlü giderden sorumlu olması yerine sadece makul (gerekli)[918] giderlerden sorumlu olmasını kabul etmiştir. Yapılan giderin makul olup olmadığı her somut olaya göre değerlendirilmelidir[919]. Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıca düzenlenmemiş olmakla birlikte yapılan makul masraf, sigorta bedelini aşsa dahi sigortacının sorumlu olduğu kabul edilmelidir[920]. Hükümde, yapılan giderler yararsız kalsa dahi bu giderlerden yine sigortacının sorumlu olduğu da düzenlenmiştir. Ancak sigorta koruması kapsamında bulunmadığı açık olan bir riziko sebebiyle yapılan giderlerden sigortacının sorumlu olmaması gerekir[921].

4.3.4.2. Sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün ihlali

Sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün muaccel olmasıyla gerçekleşen ilk sonuç, Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin IV. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre muacceliyetin gerçekleşmesiyle birlikte sigortacı, başkaca

---

[914]Yargıtay 4.HD, 24.06.2021, E.2021/2872, K.2021/3608 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s. 1244); Yargıtay 4.HD, 28.06.2021, E.2021/2480, K.2021/3715 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1244).

[915]Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.34. Örneğin şantiyede gerçekleşen yangının çıkış sebebini araştırmak üzere görevlendirilen kimya mühendisinin ücreti veya inşaatı devam eden özel bir çatı sisteminde meydana gelen hasarda çatıda kullanılan malzemelerde kusur olup olmadığının tespiti için yapılan test masrafları sigortacı tarafından karşılanacaktır. Buna karşılık HMK m.400 vd. kapsamında talep edilen delil tespiti taleplerinin TTK m.1426 kapsamında değerlendirilmeyeceği ve asıl davada talep edilebilecek yargılama gideri olarak kabul edileceği yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.268 dn.575.

[916]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.267.

[917]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.33.

[918]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.269.

[919]Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.35. Yargıtay 17.HD, 24.02.2016, E.2015/13983, K.2016/2178 sayılı kararına göre, "…Davacı vekili…araç değer kaybının tespiti için eksper şirketine ödediği…davalı…şirketinden tahsilini talep etmiştir…Davacı tarafından yapılan eksper giderlerinin TTK'nın 1426 maddesi kapsamında değerlendirilerek makul olup olmadığı makul değilse hakkaniyete uygun bir miktarın davacı lehine hükmedilmesi yerine yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır…" (SMİP).

[920] Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.271-272.

[921]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.263.

bir ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer[922]. Bir görüşe göre, sigortacının rizikoyu re'sen öğrendiği durumlarda, temerrüt için ayrıca bir ihtara ihtiyaç vardır[923]. Kanaatimizce hükümde herhangi bir ayrım yapılmadığından, inşaat sigortalarında sigortacının rizikoyu öğrenme şeklinin temerrüt bakımından önemi yoktur. Bununla birlikte yukarıda da değindiğimiz üzere, eğer sigorta ettiren tarafından bir ihbar yapılmamışsa, sigortacıya iletilen bir talep ve belge yoksa, sigortacının rizikodan haberdar olmasının muacceliyet için yeterli olmadığı unutulmamalıdır. Muacceliyetle birlikte temerrüt de kendiliğinden gerçekleşeceğinden, sigortacı kusursuz dahi olsa faiz ödeme zorunda kalacak; sigorta ettirenin faizle karşılanamayan bir zararı doğmuşsa sigortacı kusurlu olmak şartıyla aşkın zarardan sorumlu olacaktır[924].

Bu başlık altında, Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin III. fıkrasıyla getirilen yeni bir düzenleme olan sigortacının avans ödeme yükümlüğü de incelenmelidir. Bu yükümlülük gereğince sigortacı, rizikonun kendisine ihbarından itibaren üç ay içinde incelemeleri tamamlayamamışsa, mutabık kalınan tazminatın veya mutabakat yoksa, mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre tespit edilecek miktarın en az %50'sini, daha sonra ödenecek tazminattan mahsup edilmek üzere avans olarak ödeyecektir.

Hükme göre inşaat sigortalarında sigortacının avans yükümlülüğünün doğabilmesi için öncelikle rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya ihbar edilmesi gerekir. Zira üç aylık süre bu ihbardan itibaren başlamaktadır. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesi, sigortacının rizikoyu kendiliğinden öğrenmesine de bazı sonuçlar bağlamışsa da üç aylık sürenin başlangıcı için bu yeterli olmamalıdır[925]. Çünkü sigortacı herhangi bir sebeple rizikonun gerçekleştiğini öğrense dahi, sigorta ettirenin bir talebinin bulunmadığı durumlarda araştırmalara başlamayacak, konuyla ilgili

---

[922] Bu hükümle, ETTK m.1292/I'e göre yapılan ihbarın muacceliyet için yeterli olduğu ve fakat sigortacının temerrüdü için ayrıca bir ihbara ihtiyaç olup olmadığı yönündeki tartışmalar da son bulmuştur. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Türk, 1995, **a.g.k.**, s.211-213. Düzenlemenin sigorta ettirenin menfaatlerini koruması sebebiyle isabetli olduğu yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.79.

[923] Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.195; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.179.

[924] Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.49. Alacaklının faizle karşılanmayan zararlarının aşkın zarar kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, aksine uygulamanın mülkiyet hakkının ihlali olduğu yönünde bkz. AYM, 21.12.2017, E.2014/2267 (RG 25.01.2018, S.30312).

[925] Aksi yönde bkz. Yıldırım, 2020, a.g.k., s.317.

çalışmayacaktır[926]. Benzer şekilde her ne kadar hükümde sadece ihbardan söz edilmekteyse de gerekçede de açıklandığı üzere, sigortacıya bilgi ve belgeler de verilmiş olmalıdır[927]. Hatta gerekçede belirtilmemiş olmakla birlikte, eğer inceleme özellikle sigortacıdan kaynaklanmayan bir sebeple -örneğin eksperin şantiyeye alınmaması- tamamlanamamışsa, üç aylık sürenin geçmesi avans ödeme yükümlülüğü için yeterli olmamalıdır[928].

İnşaat sigortalarında sigortacının avans ödeme yükümlülüğünün doğabilmesi için bir başka koşul, üç aylık sürenin geçmiş olması ve bu sürede araştırmaların tamamlanamamasıdır. Dolayısıyla sigortacı bu sürenin geçmesinden önce veya sonra talebi kabul ederse ya da reddederse avans ödeme yükümlülüğü doğmayacaktır[929]. Önemle belirtilmelidir ki, hükümdeki tamamlanmayan araştırmalardan maksat, zarar miktarının tespitine ilişkin araştırmalar olup, devam eden araştırmaların sigortacının sorumluluğunun bulunup bulunmadığına ilişkin olması durumunda sigorta ettiren avans talep edemeyecektir[930]. Bu anlamda meydana gelen riziko kapsamında sigortacının sorumluluğu yoksa[931] veya rizikoyla ilgili cezai ya da idari bir soruşturma varsa[932],

---

[926]Örneğin sigorta ettiren, hasarsızlığının bozulmaması, hasar miktarının düşük olması, sigorta süreciyle uğraşmama gibi amaçlarla zararının tazmin edilmesi yönünde bir talepte bulunmayabilir. Bu gibi durumlarda sigortacının bir şekilde rizikoyu öğrenmesine dayanarak üç aylık süreyi başlatmak isabetli olmayacaktır.

[927]Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.51; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.335. İhbarın yeterli olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.285. VVG m.14/II'de, sigorta ettirenin kusuruyla inceleme tamamlanamazsa, sürenin işlemeyeceği kabul edilmektedir. TTK m.1427/III'teki boşluğun TTK m.1427/II'ye göre doldurulmasının mümkün olduğu ancak bu düzenlemede, sigortacıya yüklenemeyecek kusur ifadesiyle sigortacının eksper veya hakem – bilirkişi raporunun hazırlanamadığı gerekçesiyle sorumluluktan kurtulabileceği; buna karşılık hem Alman hukukundaki düzenleme hem de TMK m.2'de düzenlenen hakkın kötüye kullanılması yasağı dikkate alınarak, sigorta ettiren ve diğer ilgililerin kusurundan kaynaklanan sebeplerle incelemenin tamamlanamadığı hallerde üç aylık sürenin işlemeyeceğinin kabul edilmesinin daha isabetli olacağı yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.334-335.

[928]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.320.

[929]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.318.

[930]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.321.

[931]Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.52; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.287; Ünan, 2020a, **a.g.k.**, s.362. Nitekim sigortacının, tazminat ödemesi talebini rizikonun teminat dışında kaldığı iddiasıyla reddettiği olayda, sigortacının sorumluluğu tartışmalı olması sebebiyle avans ödeme kararı verilemeyeceği yönünde bkz. İstanbul BAM 43.HD, 07.07.2021, E.2021/801, K.2021/892 (SMİP). Sigorta kapsamı dışında kalan bir riziko gerçekleşmişse veya sigortacı örneğin ilk primin ödenmemesi sebebiyle sorumluluğunun başlamadığını iddia ediyorsa, özel hüküm niteliğindeki TTK m.1427/III uygulanamayacağından, TBK m.76'nın da uygulanabilmesi mümkün değildir. Bkz. Ünan, 2020a, **a.g.k.**, s.363.

[932]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.288. Nitekim ABBL m.A3-2.4/(2)'de sigorta ettiren veya temsilcisi hakkında yapılan ve doğrudan sigortacının ödeme yükümlüğünü ilgilendiren soruşturmanın sigortacının tazminat ödemesi yükümlülüğünü erteleyeceği açıkça düzenlenmiştir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A3.2 Rn.21-23.

sigortacının avans ödeme yükümlülüğü doğmayacaktır[933].

Sigortacının avans ödeme yükümlülüğü, tazminat ödeme yükümlülüğünün muaccel olmasından önceki aşamaya ilişkindir[934]. Dolayısıyla inşaat sigortalarında sigortacının tazminat ödeme talebini kabul etmesi veya reddetmesi durumlarında artık muacceliyet gerçekleştiğinden, sigortacının avans ödeme yükümlülüğü doğmayacaktır[935].

Ödenecek avansın tespitinde iki ihtimal bulunmaktadır. İlk ihtimal tarafların mutabakatıdır. Özellikle inşaat sigortası gibi kapsamlı sigortalarda, inceleme süresinin uzun sürmesi ihtimal dahilindedir. Hasarın tespiti için çok ayrıntılı ve teknik incelemeye ihtiyaç duyulan inşaat sigortasında, tarafların mutabakatı çerçevesinde belli bir miktarın avans olarak ödenmesi gündeme gelebilir. Burada tarafların mutabık olduğu miktar, ödenecek avans miktarı olup, hasar miktarı sigortacının araştırmalarının tamamlanmasıyla belli olacaktır[936]. İkinci ihtimalse, kanaatimizce çok uygulama kabiliyeti bulunmamakla birlikte avansın mahkemenin yaptıracağı ön ekspertiz raporunda belirlenen miktara göre belirlenmesidir. Söz konusu düzenlemenin uygulama kabiliyetinin bulunmamasının sebebi, mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz raporuyla[937] ilgili belirsizliktir. Ayrıca kanun koyucu, bu raporun alınmasıyla ilgili farklı bir yargılama usulü benimsemediğinden, konu bu yönden de tartışmalıdır. Bir görüşe göre

---

[933]Buna karşılık Yargıtay 17.HD, 23.12.2019, E.2019/761, K.2019/12303 sayılı kararına konu olayda, sigortacı aleyhine açılan davada sigorta ettiren ileride hüküm altına alınacak tazminattan mahsup edilmek üzere %50 avansın tahsilini talep etmiş, delil tespitinde belirlenen miktarın %50'sinin avans olarak sigortacıdan tahsiline karar verilmiştir (Ünan, 2020a, **a.g.k.**, s.355-360). Ancak bu karara konu olayda sigortacı, meydana gelen rizikonun sigorta teminatı kapsamında kalmadığı savunmasına rağmen, Yargıtay'ın avans ödenmesine ilişkin yerel mahkeme kararını bu yönden bozmadığı görülmektedir. Kararın eleştirisi için bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.318-319 dn.32.

[934]Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.243; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.308.

[935]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.318, 322-323.

[936]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.324.

[937] "Ön ekspertiz" ifadesinden henüz her yönden tamamlanmamış ekspertiz raporunun anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.286. Ön ekspertiz raporunu da bir eksperin hazırlayacağı yönünde bkz. Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.51. Ön ekspertiz ifadesinin, bilirkişi incelemesi anlamına geldiği, mahkemenin atayacağı bilirkişinin sadece hasar bedelini tespit edeceği, buna karşılık gerçekleşen rizikonun poliçe kapsamına girip girmediğini araştırmayacağı, tazminatın tam olarak tespit edilemediği hallerde bilirkişinin, tarafların menfaatini dikkate alarak tahmini bir hasar miktarı belirlenmesi gerektiği yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.326-327. Aslında kullanılan ifadenin, mahkemeye de uzak olduğu söylenebilir. Zira HMK m.266 gereğince mahkeme tarafından teknik konulara ilişkin alınacak rapor, bilirkişi raporudur. Yine HMK m.282 gereğince, hâkim bilirkişi raporuyla da bağlı değildir. Halbuki TTK m.1427/III'teki ön ekspertiz raporunun kimden alınacağı belli olmadığı gibi, hâkime bu raporu değerlendirme yönünde bir yetki de verilmemiştir. Bununla birlikte burada amacın bir an önce hasarın tespitinin sağlanması olduğu dikkate alındığında, hâkimin böyle bir yetkisinin de bulunmaması anlaşılabilir.

yargılamada basit yargılama usulü uygulanacaktır[938]. Bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre ön ekspertiz raporunun hazırlanması, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382. maddesi kapsamında değerlendirilebilecek bir çekişmesiz yargı işidir[939] ve mahkeme, yaptıracağı bilirkişi incelemesi ile hasar miktarını belirleyecektir[940].

Tarafların anlaşması veya mahkemenin yapacağı bilirkişi incelemesi sonucunda hasar miktarının tespit edilmesiyle, sigortacının tespit edilen miktarın en az %50'si olmak üzere avans ödeme yükümlülüğü muaccel hale gelecektir[941]. Dolayısıyla bu andan itibaren sigorta ettiren, bu avansı sigortacıdan talep edebilecektir. Sigortacının avansı ödememesi durumunda sigorta ettiren, sigortacı aleyhine dava açabilecek olup, mahkeme tespit edilen miktarın %50'sinden az olmamak[942] ve tazminattan mahsup edilmek üzere avansa hükmedecektir[943]. Ayrıca avans talep edebilme hakkının muaccel olmasıyla birlikte, alacak rehinle de teminat altına alınmadığından, ihtiyati haciz[944] talep

---

[938]Yargılamada HMK m.316 vd. düzenlenen basit yargılama usulünün uygulanacağı yönünde bkz. Şeker Öğüz, 2021, **a.g.k.**, s.171; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.286. Bununla birlikte yazarlar bu işin çekişmeli veya çekişmesiz yargı konusuna girip girmediğine ilişkin değerlendirme yapmamaktadır. Ancak HMK m.316'da hangi hallerde basit yargılama usulünün uygulanacağı belirtilmiş olup, ön ekspertiz incelemesi bunların arasında sayılmamıştır. Hükmün (g) bendinde, kanunlarda gösterilen hallerde basit yargılama usulünün uygulanacağı belirtilmişse de TTK'da böyle bir düzenleme de yer almamaktadır. Niteliği gereği ticari bir dava olacak avans talebi davasında miktar veya değeri 500.000,00 TL'nin üzerindeki işlerde yazılı yargılama usulünün uygulanacağı; ayrıca hukukumuzda yazılı yargılamanın kural olduğu dikkate alındığında, yargılamanın çekişmeli yargı işi olduğu kabul edilirse, bu değerin üstündeki yargılamaların basit yargılama kapsamında kaldığını söyleyebilmek mümkün değildir.

[939]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.326. TTK m.1427/III'e göre alınacak raporun çekişmeli bir yargı işi olduğu, hatta bunun bir eda davası niteliğinde olduğu kabul edilirse, bu kez alacak talebine ilişkin bu davanın TTK m.5/A'a göre arabuluculuk sürecine tâbi olacağı, bunun hasar tespitini bir an önce yapmayı amaçlayan hükme de ters düşeceği açıktır.

[940]Belirtmek gerekir ki, hasar tespitinin HMK m.400'de düzenlenen delil tespiti şeklinde de yapılabilmesi gündeme gelebilir. Nitekim İstanbul BAM 17.HD, 06.06.2018, E.2018/782, K.2018/1032 sayılı kararına konu uyuşmazlıkta, sigorta ettiren delil tespiti sonucunda belirlenen hasarın %50'sinin ihtiyaten haczi talep edilmiş ve fakat delil tespiti dosyasında alınan bilirkişi raporu, bir ön ekspertiz raporu olarak kabul edilmemiştir. Karar için bkz. aşa. s.208 dn.946.

[941]Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.331.

[942]Mahkemeye böyle bir takdir hakkı tanımak yerine, ön ekspertiz raporunda yazılı miktarın avans olarak tespit edilmesi gerektiği yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.287. TTK'daki düzenlemenin isabetli olmadığı yönünde bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.328. Alman hukukunda avansın somut olaya göre belirleneceği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A3.2 Rn.10.

[943] Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.330.

[944]Sevinç Kuyucu, 2018, **a.g.k.**, s.52-53; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.288; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.333. Yazarlardan Sevinç Kuyucu ve Ünan, aynı zamanda ihtiyati tedbir de talep edilebileceğini ileri sürmekteyseler de bu görüşe katılabilmek mümkün değildir. Zira HMK m.389/I'e göre, ihtiyati tedbir sadece uyuşmazlık konusu hakkında verilebilmektedir. Halbuki avans alacağının konusu para olup, para alacaklarında uygulanabilecek geçici hukuki koruma tedbiri, ihtiyati haciz olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla avans alacağına ilişkin sadece ihtiyati haciz talep edilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. E. Erişir (2013). Geçici hukuki korumanın temelleri ve ihtiyati tedbir türleri. İstanbul: On İki Levha, s.230-231; B. Kuru (2020). *Medenî usul hukuku el kitabı*. 2. Ankara: Yetkin, s.1267-1300. İhtiyati haczin ancak para alacaklarında talep edileceği yönünde bkz. YİBBGK, 27.12.2017, E.2016/1, K.2017/6 (RG, 29.06.2018,

edilebilecektir[945]. Belirtmek gerekir ki, ihtiyati haczin en önemli şartı alacağın muaccel olmasıdır ve ihtiyati haciz talebini inceleyen mahkemenin, muacceliyet şartını dikkatle incelemesi zorunludur. Özellikle uygulamada görüldüğü gibi, yaptırılacak bir delil tespiti sonucunda alınacak bilirkişi raporuna dayanarak bir talepte bulunulduğunda, mutlaka ilgili delil tespiti dosyasının da incelenmesi, eğer sigortacının özellikle sigorta korumasının kapsamına ilişkin itirazları varsa bunların da değerlendirilmesi zorunluluktur. Mahkeme, avans talebine dayalı olarak ihtiyati tedbir taleplerini ise, başkaca bir araştırma yapmaksızın reddetmelidir[946].

Bu bölümde son olarak, her ne kadar doğrudan konumuzla ilgili olmasa da sigortacının avans ödeme yükümlülüğünün tüm sigorta türleri yönünde uygulanabilirliği tartışılmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesi, genel hükümler arasında yer almakla birlikte, kanaatimizce bu hükmün sorumluluk sigortalarında zarar gören tarafından doğrudan yapılan taleplere uygulanabilmesi mümkün görünmemektedir. Zira sorumluluk sigortalarında, zarar görenin doğrudan sigortacıya başvurabilmesi

---

S.30463). Dava konusunun para alacağı olduğu davalarda ihtiyati tedbir karar verilemeyeceği yönünde bkz. İstanbul BAM 14.HD, 08.03.2018, E.2018/241, K.2018/229 (SMİP).

[945]Ünan (2016b), s.288. İstanbul BAM 17.HD, 06.06.2018, E.2018/782, K.2018/1032 sayılı kararına göre, "…Talep sahibi vekili, sigorta poliçesi ile sigortalı fabrika binasında 24/06/2017 tarihinde çıkan yangın sonucunda oluşan hasarın davalı şirkete bildirilmesine rağmen ödenmediğini…2017/976 D.İş sayılı dosyasından alınan Bilirkişi Raporu ile hasar bedelinin … olarak belirlendiğini, TTK'nun 1427/2 maddesi hükmü uyarınca alacağın muaccel hale geldiğini, keşide edilen ihtarname ile, TTK'nun 1427/3 maddesindeki emredici düzenleme uyarınca hasar bedelinin %50 sinin ödenmesinin istenildiğini, avans ödemesinin yapılmadığını belirtilerek borçlu sigorta şirketinin avans ödeme yükümlülüğüne esas olmak üzere ihtiyati haciz isteminde bulunulmuştur… somut olayda; TTK.nun 1427/3 maddesi avans ödemesi yapılabilmesinin şekli koşullarını düzenlemekte olup, hasar tutarı konusunda taraflar arasında anlaşma olmadığı gibi ortada yargılama sırasında tarafların iddia ve savunmalarının değerlendirilmesi suretiyle mahkemece alınmış bir ön ekspertiz raporu da bulunmadığı, her ne kadar 2.fıkrada muacceliyetin şartları belirtilmiş ise de ön ekspertiz raporu bulunmadığından alacağın muaccel hale geldiğinin kabul edilemeyeceği, İİK'nun 257/2. maddesindeki koşulların da somut olayda gerçekleşmediği, ilk derece mahkemesinin kararında bir isabetsizlik bulunmadığından davacı vekilinin istinaf taleplerinin reddine karar vermek gerekmektedir…" (SMİP).

[946]Konuyla ilgili tespit edebildiğimiz İstanbul BAM 43.HD, 07.07.2021, E.2021/801, K.2021/892 sayılı kararına konu olayda, yerel mahkemenin avans ödemesi talebini bir tedbir talebi olarak ele aldığı ve bu talebi reddettiği, bu ret kararı üzerine konunun -büyük bir ihtimalle HMK m.391/III'e göre- bölge adliye mahkemesine taşındığı; ancak bölge adliye mahkemesinin konuyu ihtiyati tedbir talebi bağlamında tartışmadığı görülmektedir (SMİP). Buna karşılık İstanbul BAM 14.HD, 14.03.2017, E.2017/97, K.2017/101 sayılı kararında, "…HMK 391/3.maddesi uyarınca, ihtiyati tedbir talebinin reddi kararına karşı istinaf yoluna başvurulabilir. HMK 394/5.maddesi uyarınca, ihtiyati tedbire itiraz üzerine verilen kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilir. Geçici ödeme talebi hakkında verilen kararlar bu kapsamda değerlendirilemez. Dolayısıyla geçici ödeme istemine karşı verilen kararlara karşı istinaf kanun yolu yasada öngörülmemiştir. Açıklanan sebeplerle, istinaf konusu ara kararına karşı istinaf kanun yolu caiz olmadığından, istinaf talebinin usulden reddine…" denilerek, avans ödenmesi talebinin bir ihtiyati tedbir talebi olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir (Lexpera). Çok istisnai hallerde zaruret halindeki alacaklının para alacağının geçici tahsili için eda tedbiri yoluna başvurabileceği yönünde bkz. Erişir, 2013, **a.g.k.**, s.235-236.

mümkündür ve bu başvuru üzerine sigortacı gerekli incelemelere başlamaktadır. Ancak bu incelemelerin mal sigortalarındaki incelemeden çok farklı olduğu tartışmasızdır. Zira sorumluluk sigortalarında tarafların kusur durumu, zarar görenin geliri, yaşı, meslekte kazanma gücü[947], hesaplamada kullanılan formüller ve hatta manevi tazminat miktarının belirlenmesi gibi, birbirinden farklı çok sayıda değişken bulunmaktadır. Kaldı ki sorumluluk sigortalarında, hükümde belirtildiği gibi bir ön ekspertiz raporu alınabilmesi de gerçekçi bir yaklaşım değildir. Hükümde sigorta ettirenden söz edilmediği, Türk Ticaret Kanunu'nun 1475. maddesinin 1427. maddeye yaptığı atfın, maddenin tamamını kapsadığı, böylece zarar görenin gecikmeden korunacağı, bu sebeple avansın zarar gören üçüncü kişilerin talepleri yönünden de uygulama alanı bulması gerektiği savunulmakla birlikte[948], belirttiğimiz gerekçelerle bu görüşe katılabilmek mümkün değildir. Dolayısıyla Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin III. fıkrasının, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesi kapsamında ek sözleşme ile teminat altına alınmış sorumluluk sigortalarında zarar gören tarafından yapılacak taleplere uygulanmaması[949], menfaatler dengesine daha uygundur[950]. İşte bu aşamada bir başka

---

[947]Bazı durumlarda iyileşme ihtimali gündeme geldiğinden, zarar görenin meslekte kazanma gücü kaybını belirleyebilmek yıllar almaktadır. Maalesef iyileşme tıbbi bir süreç olduğundan ve bunun için bir zaman gerektiğinden, mahkemenin bu oranı belirleyebileceğine ilişkin görüş çok gerçekçi değildir. Görüş için bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.323. Bununla birlikte, çalışma gücü kaybının kesin olarak belirlenebildiği uzuv kaybı gibi durumlarda, bu oranın belirlenebilmesi mümkündür.

[948]Atamer, 2011, **a.g.k.**, s.92-93; Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.42, 315. Yıldırım'a göre VVG m.14'te açıkça sigorta ettirenden söz edildiğinden Alman hukukunda üçüncü kişilerin avans ödeme talepleri karşılanmamakla birlikte, TTK m.1427/III'te sigorta ettirene atıf yapılmadığından üçüncü kişilerin avans talepleri de dikkate alınmalıdır. Belirtmek gerekir ki yazar, sorumluluk sigortasına konu olaylarda çoğu kez hukuk veya ceza davalarının bulunduğunu, talebin haksız olduğu, sorumluluğun hiç bulunmadığı ya da iddia edilen kadar olmadığı yönünden savunma yapılabileceği, bu sebeple sigortalı tarafından sigortacıya yapılan tazminat taleplerinde, uyuşmazlığın sonucunun beklenmesinin uygun olacağı, dolayısıyla TTK m.1427'deki araştırma ifadesinin geniş anlaşılması gerektiğini de savunmaktadır. Bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.43, 46. Kanaatimizce bu kadar belirsizlik karşısında araştırma için uzun zaman gerektiğini haklı olarak belirten yazarın, üçüncü kişilerin avans taleplerinin karşılanması yönündeki görüşü menfaatler dengesine uygun düşmemektedir. Bir an için sigortacının araştırmalarını tamamlaması sebebiyle temerrüde düşmediği, dolayısıyla TTK m.1427/III'ün uygulanma kabiliyetinin bulunmadığı iddia edilebilirse de konuyla ilgili verilen kararlar dikkate alındığında, bu iddianın daha büyük sıkıntılar doğuracağı açıktır.

[949]Sigorta ettirenin, özellikle bir dava sonucunda zarar görene ödeme yaptığı ve daha sonra kendi sigortacısında talepte bulunduğu durumlarda ise, TTK m.1427/III'ün uygulanabilmesi ve sigorta ettirenin avans talep edebilmesi, diğer şartlar da varsa, mümkündür.

[950]Buna karşılık Yargıtay 11.HD, 01.07.2020, E.2019/4560, K.2020/3377 sayılı kararına konu olayda, tıbbi kötü uygulamalar sebebiyle %100 engelli kalan zarar görenin 400.000,00 TL'lik talebine ilişkin incelemeler üç ay içinde tamamlanamadığından, zarar görenin avans talebi olmamasına rağmen, zarar görene 200.000,00 TL avans ödenmesine karar veren Uyuşmazlık Hakem Heyeti kararını onamıştır (SMİP). Bu karara katılabilmek mümkün değildir. Zira bu kararın genel ilke olarak kabulü durumunda, sorumluluk sigortalarında zarar görenlerin talebinin yarısının her durumda avans olarak verilebileceği

geçici hukuki koruma olarak hukukumuza giren[951], Türk Borçlar Kanunu'nun 76. maddesinde düzenlenen geçici ödemeler gündeme gelebilir[952]. Bu hükme göre zarar gören, haklılığına ilişkin inandırıcı kanıtlar sunarsa ve ekonomik durumu da gerektirirse, kendisine geçici bir ödeme yapılmasını talep edebilir[953]. Dolayısıyla inşaat sigortalarında sorumluluk sigortasında zarar gören, bu hükme dayanarak sorumluluk sigortacısından geçici ödeme talep edebilir.

şeklinde bir sonuca varılır ki, kanun koyucunun amacının bu olmadığı tartışmasızdır. Özellikle üçüncü kişinin manevi tazminat taleplerinde avansın nasıl belirleneceği, manevi tazminata ilişkin ön ekspertiz raporunun nasıl düzenleneceği tam bir belirsizlik içermektedir. Kanaatimizce TTK m.1427/III'ün sorumluluk sigortalarına uygulanması mümkün olmamakla birlikte, TTK'ya göre ihdas edilen genel şartlar incelendiğinde de sorumluluk sigortalarında da avans ödemesinin ayrıca düzenlendiği görülmektedir. Nitekim Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.2.5. maddesinde, Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.3.3. maddesinin III. fıkrasında, Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.3.3. maddesinin III. fıkrasında bu yönde düzenleme yer almaktadır.

[951]Kuru, 2020, **a.g.k.**, s.1314.

[952]TTK m.1427/III ile TBK m.76 arasındaki farklar için bkz. Yıldırım, 2020, **a.g.k.**, s.308-309.

[953]Haksız fiilleri düzenleyen bölümde yer almasına rağmen, hükmün sözleşmeden doğan davalarda da uygulanabileceği yönünde bkz. E. Badur (2016). Geçici ödemeler. *THD*. 11 (114), s.15; K. Kılıçoğlu Yılmaz (2014). Geçici ödemeler. *TBB Dergisi*. 26 (10), s.111-112; Oğuzman ve Öz, 2021, **a.g.k.**, s.142; Kuru, 2020, **a.g.k.**, s.1315.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. İNŞAAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

İnşaat sigortası sözleşmesinin kurulmasından sonra sözleşmenin farklı sebeplerle sona ermesi mümkündür. Bu sebeplerin bir kısmı tezimizin ilgili kısımlarında incelenmiş olup, bu bölümde kanun koyucu tarafından özel olarak düzenlenmiş bazı sona erme durumları incelenecektir. Bir sözleşmenin sona ermesi iki şekilde gerçekleşir. Birinci olarak sözleşme, bazı olayların gerçekleşmesiyle kendiliğinden sona erer ve burada tarafların ayrıca bir irade beyanına ihtiyaç duyulmaz. İkinci olarak sözleşmenin sona ermesi için olayın gerçekleşmesi yeterli değildir, mutlaka onu sona erdirecek bir irade açıklamasına ihtiyaç vardır. İşte bu bölümde bu çerçevede konu iki ana başlık altında incelenecektir.

5.1. İnşaat Sigortası Sözleşmesinin Kendiliğinden Sona Ermesi

İnşaat sigortası sözleşmesinin kendiliğinde sona ermesinde, taraflardan herhangi birisinin herhangi bir girişimi olmaksızın bazı sebeplerin gerçekleşmesiyle sözleşme kendiliğinden sona ermektedir. Bu sebeplerden bir tanesi olan sürenin sona ermesi yukarıda[954] incelenmiş olup, bu bölümde diğer kendiliğinden sona erme sebepleri incelenecektir.

5.1.1. Sigorta menfaatinin ortadan kalkması veya tam ziyanın geçekleşmesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 1408. maddesinin I. fıkrasına göre, inşaat sigortası sözleşmesinin yapılmasından sonra sigorta menfaati ortadan kalkarsa, menfaatin ortadan kalktığı andan itibaren sözleşme sona erecektir. Özellikle sigorta konusu şeyin, sigorta koruması dışında kalan bir sebeple zayi olduğu durumlarda, inşaat sigortası sözleşmesi sona ermektedir[955]. Örneğin İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin I. fıkrasının (h) bendi gereğince, riziko istisnası olarak düzenlenen ve plan

[954]Bkz. yuk. s.195-196.
[955]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.249; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.236; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.403; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.142.

hatası sebebiyle tamamen zayi olan inşaat sebebiyle, inşaat sigortası sona erecektir ve sigortacının da herhangi bir yükümlülüğü gündeme gelmeyecektir.

Söz konusu düzenlemenin hüküm ve sonuçları tartışmalıdır. Bir görüşe göre burada, Türk Borçlar Kanunu'nun 136. maddesinde düzenlenen sonraki imkansızlık hâli vardır ve menfaatin ortadan kalkması sonucunda borcun ifası da imkansız hale geldiğinden, taraflar borçlarından kurtulur ve borç ifa edilmişse, ifa edilen borç sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade edilir[956]. Buna karşılık bizim de katıldığımız görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1408. maddesinin I. fıkrasında özel bir düzenleme yer almaktadır ve bu düzenleme kapsamında inşaat sigortası sözleşmesinin sona erdiği kabul edilmeli, işlemiş döneme ilişkin primler iade edilmemeli, işlememiş döneme ilişkin primler ise iade edilmelidir[957].

Aynı şekilde inşaat sigortası sözleşmesi kapsamındaki bir riziko sonucunda eşya tamamen zayi olmuşsa yine sözleşme sona erecektir[958]. Nitekim İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.5. maddesinin II. fıkrasında da belirtildiği üzere inşaat, inşaat sigortası kapsamındaki bir riziko, örneğin deprem sonucunda, zayi olmuşsa inşaat sigortası sözleşmesi sona erecek ve fakat sigortacı meydana gelen zararlardan sorumlu olacaktır.

5.1.2. Sigorta menfaatinin el değiştirmesi

İnşaat sigortası sözleşmesini kendiliğinden sona erdiren durumlardan birisi de sigorta menfaatinin el değiştirmesidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesi, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1303. maddesinden tamamen farklı olarak, aksine sözleşme yoksa sigorta menfaatinin el değiştirmesini inşaat sigortası sözleşmesini sona erdiren bir durum olarak düzenlemiştir[959]. Bu hükme göre, inşaat

---

[956]Taşkın, 2017, **a.g.k.**, s.275-276.

[957]B. Sopacı Öztuna (2018). Sigorta konusu menfaatin yokluğunun ve menfaat sahibi değişikliğinin sözleşmeye etkisi, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.124. Her ne kadar TTK m.1451 gereğince, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde TBK uygulanacaksa da tartışılan konuyla ilgili TTK'da hükümler bulunduğundan, ayrıca TBK'ya gidilmesine ihtiyaç olmadığı yönünde bkz. Sopacı Öztuna, 2018, **a.g.k.**, s.122. ETTK'da konuya ilişkin hüküm bulunmadığından BK m.117'nin uygulanması gerektiği yönünde bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.144-145.

[958]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.248; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.403; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.290. Alman hukukunda ise, ETTK m.1303'teki gibi, sigorta sözleşmesinin devam edeceği VVG m.95'te açıkça düzenlenmiştir.

[959]Söz konusu değişikliğin isabetli olmadığı yönünde bkz. Taşkın, 2017, **a.g.k.**, s.278 dn.62. Hükmün ayrıntılı eleştirisi için bkz. M. A. Gümüş (2015). Mal sigortalarında sigorta ettirenin sigorta menfaatinin bağlantılı olduğu malvarlığı değerinin sahibindeki değişimin sigorta sözleşmesine etkisi (6102 sayılı TTK

sigortası sözleşmesi konusu menfaat devredildiğinde sözleşme kendiliğinden ve derhal sona ermektedir[960].

Kanun koyucu devre ilişkin herhangi bir sınırlama getirmediğinden, menfaat sahibinin yargı kararı, cebri icra veya idari bir kararla değiştiği durumlarda da yine inşaat sigortası sözleşmesi sona erer[961]. Birden fazla mal grubu aynı sigorta sözleşmesi çerçevesinde sigortalanmış ve fakat daha sonra bunlardan bir kısmı devredilmişe, sigorta sözleşmesi sadece devredilen mal grubu yönünden sona ermelidir[962]. Başkası hesabına sigorta yapılmışsa, menfaat sigortalıya ait olduğundan, menfaat değişikliğinden kasıt sigortalının menfaatinin kalmamasıdır[963]. Dolayısıyla sigorta ettiren nezdinde gerçekleşen değişikliklerin bu hüküm kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığından, özellikle kamu ihale sözleşmeleri kapsamında yapılan inşaatlarda, sigortalı idare olduğundan, inşaat sigortası sözleşmesi yüklenicinin bir şekilde değişmesinden etkilenmeyecektir. Kanunda sözleşmenin sona erme anı olarak menfaat sahibinin değişmesi gösterilmiş olup, bu an, ilgili kanun hükmüne göre belirlenecektir. Buna göre taşınırlarda tarafların anlaşması ve zilyetliğin devri, taşınmazlarda ise tarafların anlaşması ve tapu kütüğüne tescil anından itibaren sigorta sözleşmesi sona erer[964].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesinin gerekçesinde, yeni getirilen ve eski sistemi tamamen tersine çeviren bu düzenlemenin sebebi, sigorta uygulamaları olarak gösterilmiş; zaten uygulamada çok sayıda genel veya özel şartta sözleşmenin sona ereceğinin düzenlendiği, özellikle sigortalının şahsındaki değişikliğin sigortacı yönünden bir riziko ağırlaşması niteliğinde olabileceği belirtilmiştir. Söz konusu gerekçeye ilke olarak katılmakla birlikte, sigorta sözleşmesinin derhal sona ermesi, bir geçiş süresi öngörülmemesi isabetli değildir. Özellikle inşaat sigortası gibi büyük ve

---

m.1470), *UAÜHFD*. 3 (5), s.165-199; M. İ. Yener (2021). Sigortalı malın sahibinin değişmesine dair TTK m.1470 ile getirilen sistem değişikliğine ilişkin bir değerlendirme, *Batider* 37 (1), s.218-222.

[960]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.249; Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.215. ETTK m.1303'ün geçici sigorta korumasında uygulanmayacağı ve sigortalı malın devriyle birlikte geçici sigorta korumasının da sona ereceği yönünde bkz. Şenocak, 2003, **a.g.k.**, s.73.

[961]Sopacı Öztuna, 2018, **a.g.k.**, s.131; Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.218.

[962]Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.215.

[963]Günay, 2013, **a.g.k.**, s.695; Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.218.

[964]S.N. Bağrıaçık (2016). Sigorta sözleşmesinde sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi durumu, *İKÜHFD*. 15 (1), s.747; Günay, 2013, **a.g.k.**, s.693.

kapsamlı sigortalarda, sigorta korumasının derhal sonlanması, sigorta ettiren aleyhine olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesinde açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, menfaat değişikliği üzerine sona eren inşaat sigortası sözleşmesinde prim tamamen ödenmişse fazla ödenen prim sigorta ettirene iade edilecek; prim eksik ödenmişse eksik ödemeden dolayı sigorta ettirenin yükümlülüğü devam edecektir[965].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesinden de açıkça anlaşılacağı üzere, menfaat değişikliği üzerine inşaat sigortası sözleşmesinin sona ermesi emredici nitelikte değildir. Taraflar bu düzenlemenin aksini kararlaştırarak, sözleşmenin devam etmesini sağlayabilirler[966]. Bununla birlikte bu düzenlemenin, borçlar hukukunun temel ilkelerinden birisi olan sözleşmenin ancak tarafları arasında hüküm ve sonuç doğuracağı, sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü kişinin borç altına sokamayacağı ilkesini ihlal ettiği savunulmaktadır[967]. Bu görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesindeki "aksine sözleşme yoksa" ifadesi "üç taraflı sözleşmenin" devri anlaşması olarak anlaşılmalıdır[968] ve bu sözleşmenin üçüncü kişi yönünden de bağlayıcı olabilmesi için, sigortacı, sigorta ettiren ve üçüncü kişi arasında Türk Borçlar Kanunu'nun 205. maddesi kapsamında sözleşmenin devri anlaşması yapılmalıdır[969]. Bir başka ifadeyle menfaati devralan üçüncü kişinin sigorta sözleşmesinin tarafı olmaması sebebiyle, sigortacı ile sigorta ettiren arasında yapılacak sözleşme, inşaat sigortası sözleşmesinin devamı için yeterli değildir[970]. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesiyle getirilen ve sistemi tamamen değiştiren düzenleme isabetli olmamakla birlikte, inşaat sigortası sözleşmesine konulacak bir hükümle sözleşmenin devamını sağlayan hüküm, bir istisna hükmü olarak anlaşılmalıdır[971]. Zira aksinin

---

[965]Bağrıaçık, 2016, **a.g.k.**, s.750; Günay, 2013, **a.g.k.**, s.693.

[966]Benzer şekilde genel şartlarda da sözleşmenin devamına ilişkin özel bir düzenleme yer alabilir. Örneğin Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın C.4. maddesinde sigortacıya, asgari sigortalama şartlarının bulunmadığı gerekçesiyle sözleşmeyi sona erdirebilme yetkisi verilmiştir.

[967]Gümüş, 2015, **a.g.k.**, s.167; Yener, 2021, **a.g.k.**, s.207. Hak devredilirken sözleşmenin sona ermesini önleyebilmek için ya ETTK m.1303 gibi bir kanun hükmüne ya da üçlü bir devir sözleşmesine ihtiyaç olduğu yönünde bkz. Yener, 2021, **a.g.k.**, s.204.

[968]Gümüş, 2015, **a.g.k.**, s.167-168; Yener, 2021, **a.g.k.**, s.208.

[969]Taşkın, 2017, **a.g.k.**, s.280; Yener, 2021, **a.g.k.**, s.208.

[970]Sözleşmenin devamı için sadece sigorta ettiren ile sigortacı arasında yapılacak bir sözleşmenin yeterli olmadığı, devralan kişinin de bu sigorta sözleşmenin devamına rıza göstermesi gerektiği, aksine bir kabulün üçüncü kişi aleyhine sözleşme ilkesiyle çelişeceği yönünde bkz. Taşkın, 2017, **a.g.k.**, s.281 dn.66; Yener, 2021, **a.g.k.**, s.207.

[971]Bağrıaçık, 2016, **a.g.k.**, s.748-749. Aksi yönde bkz. Gümüş, 2015, **a.g.k.**, s.168.

kabulü halinde Türk Borçlar Kanunu'nun 205. maddesindeki açık düzenleme varken, böyle bir düzenleme yapılmasının bir anlamı olmayacaktır[972]. Bundan başka, devir anlaşmasının ancak menfaat devrinden önce yapılmasıyla hüküm ve sonuç doğuracağı, devir anlaşmasının menfaatin devrinden sonra yapılmasının bir anlamının bulunmayacağı, çünkü herhangi bir sebeple sona ermiş sözleşmenin devredilemeyeceği, bu durumda yeni bir sigorta sözleşmesi yapılması gerektiği belirtilmektedir[973]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesindeki düzenlemenin istisna hükmü olarak kabul edilmesiyle, yeni bir inşaat sigortası sözleşmesi yapılması da gerekmeyecektir[974].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesinde sözleşmenin devamı konusunda anlaşılması durumda, taraflar arasındaki ilişkinin kapsamına ve şartlarına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır[975]. Kanaatimizce bu eksiklik genel şartlarda yapılacak düzenlemeler veya özel şartlara konulacak hükümlerle giderilebilir[976]. Nitekim 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'na uygun olarak ihdas edilen İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.5. maddesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun aksine bir düzenleme yer almaktadır ve mülkiyet değişikliğinin sözleşmeyi kendiliğinden sona erdirmeyeceği düzenlenmiştir. Belirtmek gerekir ki bu düzenleme, tek başına inşaat sigortası sözleşmesinin devamını sağlayabilecek nitelikte değildir. Zira genel şartlardaki düzenlemelerle, sözleşmenin devamının sağlanabilmesi mümkün değildir[977]. Taraflar arasında ayrıca kararlaştırılmışsa uygulanabilecek İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.5. maddesinin I. fıkrasına göre, sigorta ettiren ve sigortanın mevcudiyetini öğrenen yeni hak sahibi, 15 gün içinde durumu sigortacıya bildirmelidir, aksi takdirde sigortacının sorumluluğu sona erecektir. Sigortacı, bu bildirimin kendisine ulaşmasından itibaren veya yeni hak sahibi sigortanın mevcudiyetini öğrendiği tarihten itibaren 8 gün içinde inşaat sigortası sözleşmesini feshederek, sözleşmeyi sona

---

[972]Nitekim TTK m.1470'teki düzenleme olmasaydı dahi TBK m.205'e göre sözleşmenin devamının sağlanabileceği yönünde bkz. Yener, 2021, **a.g.k.**, s.168.

[973] Gümüş, 2015, **a.g.k.**, s.168. Nitekim ETTK döneminde verilmiş Yargıtay 11.HD, 15.05.2006, E.2005/5739, K.2006/5616 sayılı kararına konu olayda, kasko sigortalı aracını satan sigortalının bu işlemiyle Eski Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın C.5. maddesi gereğince kendiliğinden sona eren kasko sigortası sözleşmesinin, bu kişinin aracı yeniden satın almasıyla kendiliğinden canlanmayacağı, ayrıca ve yeni bir sigorta sözleşmesi yapılması gerektiği belirtilmiştir (SMİP).

[974]Şenocak, 2015, **a.g.k.**, s.169.

[975]Bunun önemli bir eksiklik olduğu yönünde bkz. Sopacı Öztuna, 2018, **a.g.k.**, s.127; Ünan, 2016c, **a.g.k.**, s.215.

[976]Sopacı Öztuna, 2018, **a.g.k.**, s.134.

[977] Yener, 2021, a.g.k., s.210-211.

erdirebilecektir. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.5. maddesinin II. fıkrasına göre, sigortacı tarafından kullanılan fesih iradesi, hüküm ve sonuçlarını karşı tarafa ulaşmasını takip eden 8. günün sonunda saat 12.00'de; yeni hak sahibi tarafından kullanılan fesih iradesi ise sigortacıya ulaştığı günü takip eden saat 12.00'de hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır[978]. İnşaat Sigortası Genel Şartları'ndaki bu düzenleme, hem sigortacıya hem de menfaati devralan kişiye inşaat sigortası sözleşmesini fesih hakkı tanıdığından, menfaatler dengesini de sağlayabilecek niteliktedir[979].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.5. maddesinin IV. fıkrasında, sigorta ettirenin ölümünün de inşaat sigortası sözleşmesini sona erdirmeyeceği, sözleşmeden doğan tüm hak ve yükümlülüklerin yeni hak sahiplerine intikal edeceği düzenlenmiştir. Bu ihtimalde, diğer iradi değişikliklerden farklı olarak taraflara inşaat sigortası sözleşmesini fesih hakkı da tanınmamıştır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesinde devre ilişkin herhangi bir ayrım yapılmaması sebebiyle, külli halefiyette devam etmesi gereken sigorta sözleşmesinin sona erdiği savunulmaktaysa[980] da kanaatimizce Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinde mirasın bir bütün olarak kendiliğinden geçmesi, ölümün sözleşmeden doğan hak ve yükümlülükleri kural olarak sona erdirmemesi, Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemede daha çok iradi devirlerin göz önüne alınması hususları bir arada değerlendirildiğinde, sigorta ettirenin ölümünün inşaat sigortası sözleşmesini sona erdirmediği kabul edilmelidir[981].

5.1.3. Sigortacının iflası

Sigorta ettirenin iflası inşaat sigortası sözleşmesini kendiliğinden sona erdirmezken, Türk Ticaret Kanunu'nun 1418. maddesinde sigortacının iflasının sözleşmeyi sona erdireceği açıkça düzenlenmiştir. Bu sona erme ileriye etkilidir[982]. Bunun sonucu olarak iflastan önce gerçekleşen rizikolardan dolayı sigortacının

---

[978]Her ne kadar İSGŞ m.B.5/II'de, fesih ihbarının postaya veya notere verildiği tarihten itibaren 8 gün sonra hüküm ve sonuç doğuracağı belirtilmişse de bunun, fesih iradesinin karşı tarafa ulaşması şeklinde anlaşılması gerekir. Ayrıntılı açıklama için bkz. aşa. s.219-220.

[979]Alman hukukundaki benzer şekilde sigortacı ve devralan üçüncü kişiye fesih hakkı tanınması gerektiği yönünde bkz. Yener, 2021, **a.g.k.**, s.225.

[980]Yener, 2021, **a.g.k.**, s.218.

[981]Alman hukukunda sigortalı menfaatin devrine ilişkin düzenlemelerin külli halefiyet ile intikal halinde uygulanmayacağı yönünde bkz. Yener, 2021, **a.g.k.**, s.218 dn.78.

[982]Gülhan, 2020, **a.g.k.**, s.75; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.256; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.243; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.153.

yükümlülükleri devam edecek; buna karşılık iflasın açılmasıyla birlikte sigorta koruması son bulacaktır[983].

5.2. İnşaat Sigortası Sözleşmesinin Taraf İradeleriyle Sona Ermesi

İnşaat sigortası sözleşmesinin taraf iradeleri sonucunda sona ermesi de mümkündür. Sözleşmeyi sona erdiren bazı taraf iradelerine ilişkin açıklamalar, tarafların yükümlülük ve külfetleri incelenirken yapılmış olup, burada bunların dışında kalan sona erme sebeplerine değinilecektir.

5.2.1. Kısmi tazminat ödemesi üzerine fesih hakkı

Yukarıda açıklandığı üzere, rizikonun gerçekleşmesi sonucu tam ziya gerçekleştiğinde, artık sigorta konusu değer ortadan kalktığından inşaat sigortası sözleşmesi kendiliğinden sona ermektedir. Buna karşılık, gerçekleşen riziko sonrasında kısmen zarar meydana gelmesi ve bunun sonucunda sigortacının kısmen sigorta tazminatı ödemesi de mümkündür. İşte Türk Ticaret Kanunu'nun 1428. maddesi bu ihtimali düzenlemektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1428. maddesinin I. fıkrasına göre sigortacı, aksine sigorta ettiren lehine bir sözleşme yapılmamışsa[984] kısmi sigorta tazminatını ödedikten sonra tazminatı, toplam sigorta bedelinden düşecektir. Benzer düzenleme, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.5. maddesinin II. fıkrasında da yer almaktadır. Aynı hükmün III. fıkrasına göre sigorta bedeli her birim için ayrı ayrı belirlenmişse, kısmi hasar hangi birimde meydana gelmişse ödenen tazminat, sadece o birimin sigorta bedelinden düşülecektir. Kısmi hasar üzerine üç ihtimal gündeme gelir.

İlk ihtimal, inşaat sigortası sözleşmesinin düşen sigorta bedeli üzerinden devam etmesidir. Bu ihtimal genelde sigorta ettiren aleyhinedir. Çünkü özellikle inşaat sigortası gibi kapsamlı ve uzun süreli sigorta sözleşmelerinde, süre içinde çok sayıda

---

[983]Sigorta ettirenin birden korumasız kalmasının isabetli olmadığı, sigorta ettirene iflası öğrenmesinden itibaren bir başka sigortacıyla sözleşme yapmasına yetecek bir zaman dilimi tanınabileceği, bu konuda iflastan sonra sigorta sözleşmesinin bir ay yürürlükte kalacağına ilişkin VVG m.16 hükmünün isabetli olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.153.

[984]TTK m.1428/I'de sadece "aksine sözleşme yoksa" ifadesi yer almaktaysa da anılan düzenleme TTK m.1452/III gereğince nispi emredici olduğundan, sadece sigorta ettiren lehine değişiklik yapılabilir.

rizikonun meydana gelmesi mümkündür. Sigorta bedelinin düşmesi sonucunda sigorta ettiren, sonraki rizikolarda gerçek zararını karşılayamama tehlikesi içinde kalacaktır.

İkinci ihtimal, inşaat sigortası sözleşmesindeki sigorta bedelinin, eski miktara çıkarılmasıdır. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.5. maddesinin V. fıkrasında açıkça düzenlendiği üzere, hasar tarihinden itibaren gün esası üzerinden prim alınmak suretiyle, sigorta bedeli güncellenebilecektir. Ancak bunun için tarafların sözleşme değişikliği konusunda anlaşması şarttır. Bir başka ifadeyle, prim alınarak sigorta bedelinin güncellenmesi konusunda herhangi bir tarafa yetki verilmemiştir. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 1428. maddesinde bu yönde bir düzenleme yer almamaktaysa da aksine sözleşme yapılmasının mümkün olması ve tarafların karşılıklı anlaşmayla sigorta bedelinin güncellemesinin sigorta ettiren aleyhine olmaması sebebiyle, Genel Şartlar'daki düzenleme geçerli kabul edilmelidir. Özellikle sigorta süresinin başlarında gerçekleşen kısmi hasarlarda sigorta ettirenin lehine olacak böyle bir anlaşmaya sigorta ettirenin de sıcak bakması kuvvetle muhtemeldir.

Üçüncü ihtimalse, Türk Ticaret Kanunu'nun 1428. maddesinin II. fıkrasında düzenlenen sigorta sözleşmesinin feshedilmesidir. Söz konusu hükme göre, kısmi tazminat ödemelerinde sigortacı veya sigorta ettiren, inşaat sigortası sözleşmesini feshedebilecek; sigortacının fesih hakkını kullanabilmesi için öncelikle sigorta tazminatını ödemesi aranacaktır. Bu hüküm, sigortacının kısmen tazminat ödemek zorunda kaldığı rizikolarda uygulanacağı için, riziko gerçekleşmesine ve hatta hasar meydana gelmesine rağmen, sigortacı riziko istisnası, muafiyet veya bir başka sebeple herhangi bir sigorta tazminatı ödememişse, sözleşmenin feshi gündeme gelmez[985]. Kanunda sigortacının fesih hakkını kullanması hakkı açıkça tazminat ödemesi şartına tâbi kılınmıştır. Buna karşılık İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.5. maddesinin VII. fıkrasında tam tersi bir düzenleme yapılmıştır ve hem sigorta ettiren hem sigortacı yönünden fesih hakkının ancak tazminat ödemesinden önce kullanılabileceği hükme

[985]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.293. Yazara göre, sigorta ettirenin feshinin gündeme gelmesi için rizikonun teminat kapsamında olup olmadığı aranmamalıdır; çünkü kanunda böyle bir şart öngörülmemiştir (Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.293). Buna karşılık kanaatimizce TTK m.1428, sigortacının kısmi tazminat yükümlülüğünü ve bu yükümlülük kapsamında tarafların fesih hakkını düzenlediğinden, kısmi tazminat ödeme yükümlülüğü doğmadan ne sigortacı ne sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebilir.

bağlanmıştır[986]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrası uyarınca, 1428. maddenin aksi sigorta ettiren aleyhine kararlaştırılamayacağından, Genel Şartlar'daki bu düzenlemenin sigorta ettirenin aleyhine olup olmadığı tartışılmalıdır. Kanaatimizce sigorta ettirenin sigorta tazminatına daha önce kavuşmasını sağlayan ve inşaat sigortası sözleşmesinin feshi için öncelikle sigortacının ödeme yükümlülüğü şartını getiren Kanun'daki düzenleme sigorta ettirenin lehine olduğundan, Genel Şartlar'ın B.5. maddesinin VII. fıkrasının uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Aslında fesih hakkının ne zaman kullanılacağı değil, fesih hakkının hangi süre içinde kullanılacağının belirlenmesi daha önemlidir. Zira fesih hakkının rizikonun gerçekleşmesinden çok uzun süre sonra kullanılmasına izin verilmemelidir[987]. Son olarak belirtmek gerekir ki, inşaat sigortası sözleşmesinin Türk Ticaret Kanunu'nun 1428. maddesinin II. fıkrasına göre feshedilebilmesi için, kısmi bir hasarın gerçekleşmesi ve tazminatın ödenmesi yeterli kabul edilmiştir. Dolayısıyla sözleşmenin feshedilebilmesi için başka şartların gerçekleşmesi aranmamalıdır[988].

Kanun koyucu, fesih hakkının kullanılabilmesi için bir süre öngörmemiştir. Özellikle rizikonun meydana gelmesinden ve tazminatın ödenmesinden aylar sonra sözleşmenin feshinin gündeme gelmesi isabetli değildir[989]. Kanaatimizce buradaki boşluk Türk Ticaret Kanunu'nun 1413 ve 1414. maddesinde yer alan bir aylık fesih süresinin kıyasen uygulanmasıyla veya genel şartlara konulacak hükümlerle doldurulmalıdır[990]. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda buna ilişkin bir düzenleme yer almamakla birlikte, Genel Şartlar'ın B.5. maddesinin VIII ve IX. fıkralarında feshin

---

[986]Yargıtay 11.HD, 02.12.2016, E.2016/797, K.2016/9287 sayılı kararında "…B.8/8.4. maddesi uyarınca kısmi hasar niteliğinde olduğu, genel şartların anılan maddesi uyarınca kısmi hasarlarda tarafların poliçeyi fesih hakkını ancak tazminat ödemeden önce kullanabileceği…" demiştir (SMİP).

[987]Ünan, 2019b, **a.g.k.**, s.179.

[988] Ankara BAM 23.HD, 14.03.2017, E.2017/150, K.2017/219 sayılı kararında TTK m.1428/II ile m.1445/I karşılaştırılarak "…Somut olayda sigorta poliçesine konu davacıya ait konutta ilk hasarın 02.06.2015 tarihinde meydana geldiği ve hasarın davalı sigorta şirketi tarafından kısmen ödendiği, aynı konutta davaya konu 22.08.2015 tarihinde yeniden su baskını meydana geldiği, iki olayın farklı tarihlerde meydana geldiği, birbiri ile irtibatta olmadığı, bu nedenle davalının olaya TTK. 1428/2 maddesinin uygulanması yönündeki savunmasının yerinde olmadığı, davalı sigorta şirketinin 22.08.2015 tarihinde meydana gelen hasardan poliçe şartları ve teminatları dahilinde sorumlu olduğu…" denilmiştir (Ünan, 2019b, **a.g.k.**, s.171-175). İlk rizikodan sonra, ikinci rizikodan önce sigortacının başkaca bir gerekçe göstermeksizin TTK m.1428/II'deki fesih hakkını kullandığını göz ardı eden bu kararın eleştirisi için bkz. Ünan, 2019b, **a.g.k.**, s.176-179.

[989]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.294.

[990] Bir aylık fesih süresi getiren ve feshin, feshi takip eden bir ay sonra hüküm doğurmasını düzenleyen VVG 92/II'deki düzenlemenin daha isabetli olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.294.

sonuç doğuracağı zamanla ilgili düzenleme yapılmıştır. Bu hükme göre sigortacının feshi, ihbarın postaya veya notere verildiği tarihten itibaren 15 gün sonra öğlen saat 12.00'de; sigorta ettirenin feshi ise ihbarın postaya veya notere verildiği tarihi takip eden gün öğlen saat 12.00'de hüküm ifade edecektir. Bu hükümlerin ne kadar geçerli ve isabetli olduğu tartışmaya açıktır. Zira fesih, varması gereken tek taraflı bir irade beyanı olup, bu hükümde feshin varması değil, postaya veya notere verilmesi dikkate alınmaktadır. Halbuki karşı tarafa ulaşmayan fesih iradesini içerir irade beyanın bu şekilde hüküm doğurması hakkaniyete de aykırıdır[991]. Notere verilen ama noter tarafından bir sebeple postaya verilmeyen veya postada kaybolması sebebiyle sigorta ettirene ulaşmayan fesih beyanı sonucunda inşaat sigortası sözleşmesinin sona ermesi mümkün değildir. Kanaatimizce Genel Şartlar'ın lafzına uyumlu olmamakla birlikte, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.5. maddesinin VIII. fıkrasında sigortacı için getirilen 15 günlük sürenin, sigortacının fesih beyanının karşı tarafa ulaşmasından itibaren sigorta korumasının devam edeceği süre olarak anlaşılması, düzenlemeyi hem anlamlı hale getirir hem de sigorta ettirenin lehine bir yorum olur. Böylece inşaat sigortası sözleşmesi feshedilen sigorta ettiren, bu 15 günlük süreç içinde yeni bir sözleşme yapmak üzere çalışacak ve aynı zamanda bu süreçte sigorta koruması da devam edecektir.

Kısmi sigorta tazminatına dayalı olarak inşaat sigortası sözleşmesinin feshinde tartışılması gereken son husus, sigortacının bu hakkını kullanabilmesi yönünden bir sınırlamanın bulunup bulunmadığıdır. Bir başka ifadeyle, sigortacı bu hakkını, ilk tazminat ödemesi sonrasında kullanmak zorunda mıdır, yoksa bu hak ikinci ve sonraki hasarlardan sonra da kullanılabilir mi? Kanunda buna ilişkin bir düzenleme yer almamakla birlikte, hükmün I. fıkrasında kısmi tazminat ödemelerinden söz edilmesi sebebiyle, inşaat sigortalarında sigortacının birinci hasardan sonraki kısmi hasarlarda da

[991] Nitekim kasko sigortasında kısmi ödeme yapan sigortacının sözleşmeyi feshettiği iddiasının değerlendirildiği Yargıtay 17.HD, 13.06.2019, E.2016/19361, K.2019/7489 sayılı kararında, "… Davalı sigorta şirketinin; adresin yetersiz olduğunu görerek sigortalının tebliğe yarar adresini öğrendikten sonra zeyilnameyi tebliğe çıkarıp, tebliğe elverişli adrese tebliğ yapılması yada tebligatın bila tebliğ iade gelmesi durumunda feshin gerçekleştiğini öne sürmek yerine yetersiz adrese tebligat çıkardıktan sonra sözleşmenin feshedildiğini öne sürmesi tüzel kişi tacir olan şirketin basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü karşısında, iyiniyet ve varsayımlara dayalı olarak işlem yapılacağı inancına sahip olması ticaret hukuku ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir…" denilmiştir (E-Uyar).

fesih hakkını kullanabileceği kanaatindeyiz[992]. Ayrıca fesih hakkının kullanılabilmesi için farklı tarihlerde meydana gelen hasarlar arasında bir irtibat bulunması da şart değildir[993].

5.2.2. Olağanüstü durumlarda tarafların fesih hakkı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1413. maddesinde olağanüstü durumlarda fesih hakkı düzenlenmiştir. Kanun koyucu, inşaat sigortası sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkan bazı gelişmeleri, olağanüstü bir durum olarak kabul ederek, sözleşmenin taraflarına fesih hakkı tanımıştır. Buna göre sigortacının konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi, sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi durumlarda sigorta ettirene; ödenmemiş prim borcu bulunan sigorta ettirenin konkordato ilan etmesi[994] ise sigortacıya sözleşmeyi fesih hakkı tanımaktadır[995]. Fesih hakkı, olağanüstü durumların öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde kullanılmalıdır[996]. Hükümde 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda yer almayan konkordatoya yer verilmiş olup, konkordato ilan edilmesi ifadesini borçlu hakkında geçici mühlet kararının ilan edilmesi olarak anlamak gerekir[997]. Çünkü kanun koyucunun buradaki

---

[992] Bu sebeple 11.HD, 02.12.2016, E.2016/797, K.2016/9287 sayılı kararın karşı oyunda yer alan "….feshin…birden çok kısmi hasardan sonra kullanılmasının mümkün olmadığı…" ifadesine katılmıyoruz (SMİP).

[993] Aksi yönde bkz. Ankara BAM 23.HD, 14.03.2017, E.2017/150, K.2017/219 (Lexpera).

[994] Kanaatimizce TTK m.1413'te yer alan konkordato ilan edilmesi ifadesi isabetli değildir. İcra ve İflas Kanunu'nun konkordatoya ilişkin hükümleri 28.02.2018 tarihli 7101 sayılı Kanunla neredeyse tamamen değişmiştir. TTK, doğal olarak bu değişiklikten önceki hükümler dikkate alarak kaleme alınmıştır. Ancak ne eski ne yeni düzenlemelerde konkordatonun ilanından söz edilmektedir. Gerçekten eski düzenleme incelendiğinde, konkordato talebinin ve konkordato tasdiki kararının ilanı yer almaktayken; yeni düzenlemede geçici mühletin, kesin mühletin ve konkordato tasdikinin ilanına yer verildiği görülmektedir. Dolayısıyla TTK m.1413'teki düzenlemedeki ifadenin anlamı yorumlanmaya muhtaçtır.

[995] TTK m.1413'te olağanüstü durumlara dayalı fesih hakkı yönünden sigortacı ve sigorta ettiren arasında ayrım yapılmıştır. Buna göre sigortacı yönünden olağanüstü durumlar sınırlı sayıda değildir. Bu sebeple örneğin hükümde sayılmamış olmakla birlikte, sigortacı konkordatoya başvurmamakla birlikte İİK m. 309/M vd. maddeleri kapsamında sermaye şirketlerinin yeniden yapılandırılması yoluna başvurmuşsa, sigorta ettiren yine bu hükme dayanarak sözleşmeyi feshedebilmelidir.

[996] TTK m.1413/I ile II arasında ifade farklılığı olmakla birlikte, bir aylık sürenin fesih hakkının kullanılması için gerekli süre olduğuna ve bildirimin bu sürede gönderilmesinin yeterli olduğuna ilişkin bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.128-129. Kanaatimizce sigorta sözleşmesini sona erdiren bu irade beyanlarının bu süre içinde kullanılması yeterli olmayıp, karşı tarafa ulaşması da aranmalıdır.

[997] İİK m.287'de düzenlenen geçici mühlet kurumu yeni bir kurum olup, daha önce geçici ve kesin mühlet şeklinde bir ayrım yoktu. Hükmün eski halinde konkordato talebinin ilanından söz edilmekteydi. Dolayısıyla her ne kadar TTK m.1413'te konkordato ilanından söz edilmekteyse bunu önceki düzenlemeye göre konkordato talebinin ilanı, yeni düzenlemeye göre ise geçici mühlet kararının ilanı olarak anlamak isabetli olacaktır. Zira İİK m.288/I'deki geçici mühlet kararının, kesin mühlete ilişkin hüküm ve sonuçları doğuracağına ilişkin düzenleme de bu yorumumuzu destekler niteliktedir.

amacı, yükümlülüklerini ifa etmesi şüpheli hale gelen kişi karşısında diğer tarafı korumaktır. Geçici mühlet kararıyla kredibilitesi düşen, borçlarını ödemesiyle ilgili ciddi şüpheler ortaya çıkan borçlunun karşısındaki diğer tarafa bu imkânı tanımak, kanun koyucunun amacına uygun olacaktır[998]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1413. maddesinin III. fıkrasında sigorta ettiren lehine yapılan düzenleme gereğince, zorunlu sigorta yaptıran sigorta ettiren hakkında konkordato geçici mühlet kararı ilan edilse dahi sigortacı sözleşmeyi buna dayanarak feshedemez. Burada bir sorunun cevaplandırılması gerekmektedir. Acaba bazı durumlarda zorunlu bir sigorta olarak karşımıza çıkan inşaat sigortasında sigortacı, konkordatoya dayanarak inşaat sigortası sözleşmesini feshedemeyecek midir? Bu sorunun cevabı için ilk başvurulacak kaynak olan hükmün gerekçesinde maalesef konuya ilişkin bir cümle dahi yoktur. Gerekçe, sadece iki fıkraya göre kaleme alınmış, son fıkradan hiç söz edilmemiştir. Dolayısıyla burada hükmün amacından yola çıkarak bir sonuca varılmalıdır. Kanaatimizce Türk Ticaret Kanunu'nun 1413. maddesinin III. fıkrasının amacı, genelde üçüncü kişilerin zararlarını karşılamak üzere yapılan sorumluluk sigortalarında üçüncü kişilerin, sosyal gerekçelerle getirilen zorunlu sigortalar kapsamında sigortalıların sigorta korumasından mahrum kalmasını önlemektir. Aslında inşaat sigortalarının her iki gruba da girmediği açıktır. Bununla birlikte kamu ihalesi sonucunda yapılan işlemler sebebiyle yaptırılan zorunlu inşaat sigortalarında, kamunun menfaatinin yüksek olması, inşaat sektöründe yüklenicilerin sıklıkla ekonomik zorluklarla karşılaşması dikkate alındığında, Türk Ticaret Kanunu'nun 1413. maddesinin III. fıkrası zorunlu inşaat sigortalarında da uygulanmalıdır. Belirtmek gerekir ki, sigortacı konkordatoya dayalı olarak inşaat sigortası sözleşmesini feshedemese dahi, sigorta ettirenin temerrüdüne ilişkin hükümlere dayanarak sözleşmeyi feshedebilir[999].

[998] Burada İİK m.296/I'de yer alan işletmenin devamı için önemli sözleşmelerin konkordatoya başvurulduğu gerekçesiyle sona erdirilemeyeceğine ilişkin düzenlemenin de incelenmesi gerekir. Söz konusu düzenlemeyle, işletmenin devamı için önemli sözleşmelerin alacaklının irade beyanıyla tek taraflı olarak sona erdirilmesi ve böylece borçlunun işlerinin aksaması, azalması engellenmektedir. Söz konusu hüküm TTK m.1413'e göre sonraki tarihli olmakla birlikte, TTK m.1413'ün özel bir düzenleme olması, sigorta sözleşmesinin güven ilişkisi üzerine kurulması dikkate alındığında, İİK m.296/I'in sigorta sözleşmelerinde uygulanması mümkün görünmemektedir.

[999] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.129.

5.2.3. Aciz sebebiyle tarafların fesih hakkı

Tarafların aczi, takibin semeresiz kalmasına dayanarak inşaat sigortası sözleşmesinin feshedilebilmesi mümkündür. Türk Ticaret Kanunu'nun 1417. maddesine göre, sigorta ettiren aciz haline düşen veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigortacıdan bir teminat verilmesini talep edebilirken, sigortacı da aciz haline düşen, hakkında yapılan takip semeresiz kalan veya iflas eden sigorta ettirenden aynı şekilde teminat verilmesini talep edebilir. Hükümde sigortacı ve sigorta ettiren yönünden hüküm ve sonuçlar hemen hemen aynı belirlenmekle birlikte, sigorta ettirenin iflası da bir teminat verme sebebi olarak öngörülmüştür. Türk Ticaret Kanunu'nun 1418. maddesinde sigortacının iflası ayrıca düzenlendiğinden, kanun koyucu burada bilinçli bir şekilde sadece sigorta ettirenin iflasını kaleme almıştır. Teminat talebi üzerine, bir hafta içinde teminat verilmelidir. Aksi takdirde diğer taraf sözleşmeyi feshedebilecektir. Bu hükümde cevaplanması gereken soru, aciz halinden ne anlaşılması gerektiğidir. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda, Borçlar Kanunu'nun 82. maddesine atıf yapılmışken, Türk Ticaret Kanunu'nda Türk Borçlar Kanunu'nun 98. maddesine atıf yapılmamış olması, sorunu daha karmaşık hale getirmektedir. Bir görüşe göre, aciz hali borcun ifa edilmesindeki güçsüzlüğü ifade eder ve geniş bir anlama sahiptir. Bu görüş uyarınca borçlunun borçlarını ödemeyi durdurması, kambiyo senetlerinin protesto edilmesi gibi durumlar, borçlunun aczini göstermektedir ve Türk Ticaret Kanunu'nun 1417. maddesi bu durumlarda uygulanabilir[1000]. Buna karşılık bizim de katıldığımız görüşe göre, acizden kasıt borçlu hakkında İcra ve İflas Kanunu'na göre düzenlenen aciz belgesi veya talepleri askıya alan adli kararlardır[1001]. Kanaatimizce her şeyden önce 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça Borçlar Kanunu'na atıf yapılırken, Türk Ticaret Kanunu'nda böyle bir atıf yapılmamıştır. Dolayısıyla Türk Borçlar Kanunu'nun 98. maddesindeki ifa güçsüzlüğünün esas alınabilmesi mümkün olmamalıdır[1002]. Bundan başka borçlunun, özellikle sigorta ettirenin, dönem dönem

[1000] Bozkurt, 2021, **a.g.k.**, s.108; Gülhan, 2020, **a.g.k.**, s.66; Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.254; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.240.
[1001] Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.146.
[1002] TTK m.1451 uyarınca TTK'da hüküm bulunmayan durumlarda TBK hükümlerinin uygulanacağı açıkça belirtilmiş olmakla birlikte, buradaki tartışma aciz halinden ve daha önce ETTK'da yer alan açık atfın yeni kanunda yer almamasından ne anlaşılması gerektiğidir. Dolayısıyla TTK m.1451'deki düzenlemeye rağmen, görüşümüzün sigorta ettiren lehine ve menfaatler dengesine daha uygun olduğunu düşünüyoruz.

ödeme güçlüğü içine düşebilmesi, borçlarını geç ifa etmesi ya da bazı kambiyo senetleri hakkında protesto işlemi yapılması mümkündür. Her yapılan işlemin ifa güçlüğü şeklinde değerlendirilerek karşı taraftan teminat talep edilebilmesi, hükmün amacıyla da bağdaşmayacaktır [1003] . Türk Ticaret Kanunu'nun 1417. maddesinde belirtilen durumlarda, sigorta ettiren veya sigortacı, diğer taraftan taahhüdün yerine getirileceğine ilişkin teminat talep edebilir. Kanun koyucu talep edilecek teminatın niteliğine ilişkin herhangi bir sınırlama yapmadığından, bu teminat banka teminat mektubu, kefalet, rehin veya ipotek şeklinde olabilir[1004]. Teminat talebi üzerine bir hafta içinde teminat verilmezse, teminat talep eden taraf inşaat sigortası sözleşmesini feshedebilir.

5.2.4. Ayarlama hakkının kullanılması üzerine sigorta ettirenin fesih hakkı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1414. maddesinde özellikle inşaat sigortası gibi uzun süreli ve kapsamlı sigorta sözleşmelerinde karşımıza çıkabilecek bir düzenleme yapılmıştır. Söz konusu hükme göre sigortacı inşaat sigortası sözleşmesinde yer alan ayarlama şartına dayanarak primi yükseltirse, sigorta ettiren buna ilişkin bildirimden itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir. Bu hükmün amacı, inşaat sigortası sözleşmesinin değişen şartlara uygunluğunun sağlanması [1005] ve prim – riziko dengesinin korunmasıdır. Ancak bu hükümdeki ayarlama klozundan kasıt, primi tespit eden formüller değildir[1006]. Dolayısıyla örneğin bir işveren sorumluluk sigortasında, işçi sayısının değişimine göre prim ayarlaması yapılacağına ilişkin getirilen formüller, Türk Ticaret Kanunu'nun 1414. maddesi kapsamında bir ayarlama değildir ve sigorta ettirene buna dayanarak fesih hakkı vermez. Sigorta ettirenin fesih hakkı bir aylık hak düşürücü süreyle sınırlandığından, bunun bildiriminden itibaren süresinde kullanılmayan fesih hakkı düşecektir.

[1003] Belirtmek gerekir ki, TTK m.1417'nin gerekçesinde konuya ilişkin yine hiçbir tespit yer almamaktadır. Gerekçede, ETTK'dan farklı olarak sürelerde bazı değişiklikler yapıldığı belirtilmekte, ancak TBK m.98'e atıf yapılmamasına ilişkin açıklama yapılmamaktadır. Dolayısıyla buradan hareketle, aslında kanun koyucunun tercihinin bilinçli olmadığı, gerekçede değişiklikle ilgili susulması sebebiyle aslında yine TBK m.98'deki ifa güçlüğünün dikkate alınabileceği savunulabilir. Bununla birlikte hükmün amacı ve kullanılan terimlerden yola çıkılarak, aciz halinin mümkün olduğunca dar yorumlanması gerektiği, bu yorumun genelde daha zayıf konumda olan sigorta ettirenin de lehine olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca BK m.82 kapsamında bir ödeme güçlüğünden söz edilebilmesi için borçlunun yeterli para ve ekonomik araçlardan sürekli olarak yoksun kalması gerektiği yönünde bkz. Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.287.
[1004]Kayıhan ve Bağcı, 2016, **a.g.k.**, s.255.
[1005]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.131.
[1006]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.131-132.

5.2.5. Kısmi fesih veya kısmi dönme hakkı sebebiyle sözleşmenin tamamen feshi / sözleşmeden tamamen dönme hakkı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1415. maddesinin I. fıkrasında, inşaat sigortası sözleşmesinin bir kısmını feshetme veya bir kısmından dönme hakkı bulunan sigortacıya, sözleşmenin tamamını feshetme veya tamamından dönme hakkı tanınmıştır. Söz konusu düzenleme kapsamında sigortacının bu hakkını kullanabilmesi için, sigortacının sözleşmenin geri kalan hükümleriyle sözleşmeyi aynı şartlarda yapmayacağının anlaşılması gerekir ve bunu ispat yükü sigortacı üzerindedir[1007]. Kanun koyucu buna ilişkin herhangi bir örnek vermemiştir. Dolayısıyla konu tamamen yargı organlarının uygulamaları sonucunda şekil kazanacaktır. Bununla birlikte doktrinde söz konusu düzenlemenin uygulama kabiliyetinin bulunmadığı ifade edilmektedir[1008]. Özellikle birden fazla sigortanın aynı poliçede yer aldığı durumlarda, söz konusu hükmün uygulanabileceği düşünülse de bu gibi poliçelerde her bir sigorta sözleşmesi (koruması) ayrı işlem gördüğünden, bu gibi sözleşmelerde Türk Ticaret Kanunu'nun 1415. maddesi uygulanmaz[1009]. Bir başka ifadeyle bu gibi sigortalarda, sigortacı kısmi fesih veya dönme hakkını kullandığını ileri sürerek, sözleşmenin tamamını feshedemeyecek veya tamamından dönemeyecektir. Örneğin inşaat sigortasında üçüncü kişilere karşı sorumluluklar ek sözleşmeyle teminat altına alınabilir. Böyle bir sözleşme yapıldığında ve fakat sonrasında sigortacı bu teminat yönünden sözleşmeyi feshetse dahi Türk Ticaret Kanunu'nun 1415. maddesine dayanarak inşaat sigortası sözleşmesini feshedememelidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1415. maddesinin II. fıkrasında ise sigorta ettirene fesih ve dönme hakkı tanınmıştır. Buna göre sigortacı sözleşmeyi kısmen feshetmiş veya sözleşmeden kısmen dönmüşse, sigorta ettiren sözleşmenin tamamını feshedebilecek veya sözleşmeden dönebilecektir.

Kanun koyucu sigortacı ve sigorta ettirenin fesih veya dönme hakkını kullanabilmesi için bir süre öngörmemiştir[1010]. Kanaatimizce burada tarafların bu hakkını makul bir sürede kullanabileceği, bu sürenin makul olup olmadığının tespitinin

---

[1007]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.135.
[1008]Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.133.
[1009]Taşkın, 2019, **a.g.k.**, s.389; Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.138.
[1010]Bu durumun bir eksiklik olduğu yönünde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.140.

de uygulamaya bırakıldığı kabul edilmelidir[1011]. Çünkü böyle bir süre öngörülmediği takdirde sigorta ettiren, belki de sözleşme bitimine yakın inşaat sigortası sözleşmesinin tamamından dönebilecek ve bunun sonucu olarak ödediği primlerin iadesini bile talep edebilecektir. Makul süre kabul edilmezse bu durumun hakkın kötüye kullanılması kapsamında değerlendirilmesi de mümkündür.

[1011] Kanaatimizce TTK m.1413 ve 1414'teki bir aylık süre, kıyasen buraya da uygulanarak boşluk doldurulabilir.

ALTINCI BÖLÜM

6. İNŞAAT SİGORTASININ KAPSAMI

Bir sigorta sözleşmesi bakımından en önemli unsurlardan birisi, belki de en önemlisi, sigortanın kapsamıdır. Her ne kadar çoğu kez sigorta ettiren, sigorta poliçesinde yazılı prime göre sigorta tercihini belirlese de aslında o primi belirleyen temel unsurun sigortanın kapsamı olduğunu gözden kaçırmaktadır. Zira kapsam genişledikçe sigorta primi artmakta, buna karşılık kapsam daraldıkça prim düşmektedir. Özellikle inşaat sigortası gibi, kural olarak bütün risklere karşı koruma sağlayan ve rizikonun kapsam içinde kalmasının kural, kapsam dışında kalmasının ise istisna olduğu sigortalarda, kapsamın belirlenmesi daha da önemli hale gelmektedir. İşte bu aşamada sigortanın kapsamını belirleyen riziko sınırlandırmalarının kısaca açıklanması gerekmektedir.

Sigortacının üstlendiği rizikolar, rizikonun birincil sınırlandırılması, sigortacının üstlenmediği yani kapsam dışında bırakılan rizikolar, rizikonun ikincil sınırlandırılması (riziko istisnası) [1012] ve nihayet ikincil sınırlandırmanın istisnası yani yine koruma kapsamında kalan rizikolar, üçüncül riziko sınırlandırması olarak adlandırılmaktadır[1013]. Bu şekilde yapılan ayrımın önemi, ispat yükünde ortaya çıkmaktadır. Zira gerçekleşen

---

[1012]İkincil riziko sınırlandırması için riziko istisnası terimi de kullanıldığından, tezimizde riziko istisnası terimi tercih edilmiştir.

[1013]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.439; K. Şenocak (2008). Sigorta hukukunda ispat kolaylıkları, *Prof. Dr. Bilge Öztan'a Armağan*. Ankara: Turhan, s.807-808. Sınırlamanın birincil ve ikincil sınırlama olarak ikiye ayrıldığı, sigortalı şahıs, eşya ve sigorta menfaatiyle ilgili sınırlandırmaların birincil sınırlandırma; sigortalı şahıs, eşya ve sigorta menfaati ile ilgili sınırlamalar dışında kalan sınırlamaların ise ikincil sınırlandırma olduğu yönünde bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.75-76. Sınırlamanın birincil ve ikincil sınırlama şeklinde ikiye ayrıldığı; birincil sınırlamanın rizikonun konu, yer ve zaman bakımından sınırlandırılmasına hizmet ettiği, ikincil sınırlamanın ise mutlak muafiyetler ve sigorta teminatına dahil edilebilecek haller olduğu yönünde bkz. Saat, 2017, **a.g.k.**, s.46-47. Sadece birincil ve ikincil riziko sınırlaması olduğu yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.136-137; E. Akgün (2017). Sigorta sözleşmelerinde teminatın kapsamına genel bir bakış, *BÜHFD*. 12 (153-154), s.101. Olumlu ve olumsuz sınırlandırma şeklinde ayrım için bkz. Y. Karayalçın (1984a). Taşıma sigortalarında 'all risks' (Bütün riskler) klozu, *Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşımacılığı Sempozyumu, 26-27 Ocak 1984*. Ankara: Sigorta Hukuk Derneği, s.215. Asli ve tali riziko sınırlandırması şeklinde ayrım için bkz. Yetiş Şamlı, 2020, **a.g.k.**, s.90. Riziko sınırlandırması veya riziko istisnası ifadeleri yerine muafiyet ve muafiyet klozu ifadeleri kullanımı için bkz. M.K. Omağ (2006). Özel sigorta hukukunda muafiyet klozları, *Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan*. İstanbul: Beta, s.529. "Muafiyet" ifadesi, sigortalının zarara bizzat katılması için de kullanılmakta olup, özellikle uygulamada poliçelerde zararın bir kısmının sigortalı üzerinde bırakılmasını ifade etmek için daha sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Bu gerekçeyle "muafiyet" ifadesinin karışıklığa sebep olacağı yönünde bkz. A. Yongalık (1998). Sigortalının zarara katılması (Bizzat katılma), *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.151 dn.13.

rizikonun birincil riziko sınırlandırması olduğunu sigorta ettiren[1014], riziko istinası kabul edilmesi gerektiğini sigortacı[1015], üçüncül riziko sınırlandırması kapsamında kaldığını sigorta ettiren ispatlamalıdır[1016]. Nitekim riziko istisnasının ispat yükünün sigortacıda olduğu Türk Ticaret Kanunu'nun 1409. maddesinin II. fıkrasında da açıkça hükme bağlanmıştır[1017]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin III. fıkrası gereğince nispi emredici nitelikteki bu hükmün sigorta ettiren aleyhine değiştirilebilmesi mümkün olmadığından, ispat yükünü değiştirecek şekilde bir delil sözleşmesi yapılabilmesi de mümkün değildir[1018]. Bununla birlikte, sigorta ettirenin özellikle riziko sonrası ihbar külfetini dürüstlüğe aykırı bir şekilde ihlal ettiği durumlarda[1019], ispat yükünün yer

---

[1014]İstanbul BAM 17.HD, 04.04.2018, E.2017/1510, K.2018/638 sayılı kararına göre, "…Dava tarihinde yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK nun 1409.maddesinde, sigortacının sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumlu olduğu, sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükünün sigortacıya ait olduğu düzenlenmiştir. Madde kapsamında sigorta şirketinin zarardan veya bedelden sorumlu olması için öncelikle sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesi gerekir. Yargıtay içtihatları ile de kabul edildiği üzere, diğer mal sigorta türlerinde olduğu gibi, hırsızlık sigortasında da sigortalı rizikonun gerçekleştiğini ve uğradığı gerçek zararı kanıtlamak yükümlülüğündedir…" (SMİP). Aynı yönde bkz. STK, 05.01.2018, K.2018/İHK-126 (HKD 2018, S.33, s.129-132); İstanbul BAM 17.HD, 23.05.2018, E.2017/1619, K.2018/897 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 06.02.2020, E.2018/561, K.2020/878 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1192-1193).

[1015]Yargıtay 17.HD, 25.09.2019, E.2017/596, K.2019/8531 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.501-502); Yargıtay 17.HD, 14.02.2020, E.2019/4843, K.2020/8365 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1192); YHGK, 05.03.2020, E.2018/17-1083, K.2020/259 (Kaya vd., 2021, **a.g.k.**, s.525-529).

[1016]Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.439; Şenocak, 2008, **a.g.k.**, s.809.

[1017]YHGK, 14.03.2019, E.2017/11-2477, K.2019/306 sayılı kararında, "…söz konusu poliçede ayrıca teminat dışı hâller de belirtilmiş olup, paket turun hiç gerçekleştirilememesi hâli teminat dışı hâller arasında sayılmamıştır. TTK'nın 1409/2 maddesi gereğince; sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir…" denilmiştir (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 17.01.2018, E.2016/13913, K.2018/373 (SMİP); İstanbul BAM 17.HD, 11.04.2018, E.2017/1374, K.2018/690 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 17.07.2018, E.2017/3605, K.2018/6377 (SMİP); STK, 18.12.2018, K.2018/82186 (Lexpera); STK, 29.02.2020, K.2020/19681 (Lexpera).

[1018]İ. Demirkıran (2007). Sigorta hukukunda ispat sorunları, *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan.* 1. İstanbul: Vedat, s.921.

[1019]Sigorta ettirenin dürüst olmaması, sigorta ettirenin iddiasının akla uygun ve mantıklı olmaması, sigorta ettiren beyanlarında çelişkiler, sigortacının yanıltılmaya çalışılması, bu durumlara örnek olarak gösterilebilir. Ayrıntılı bilgi ve örnekler için bkz. Şenocak, 2004, **a.g.k.**, s.816-818. Yine Yargıtay 17.HD, 13.05.2019, E.2016/14936, K.2019/5914 sayılı kararında, "…davacının, hırsızlık tarihi olarak iddia ettiği tarihten yaklaşık 1 hafta önce aracını park edip İzmit ilindeki bir cenazeye gittiğini, döndüğünde 21.11.2014 tarihinde aracını yerinde bulamadığını, bunun üzerine 5 gün boyunca kendi çabaları ile aracını bulmaya çalıştıktan sonra 26.11.2014 tarihinde polise şikayette bulunduğunu beyan ettiği görülmektedir…somut olayın özellikleri ve bilhassa davacının kendisi Konya/ Seydişehir'de yaşadığı halde aracını 1 haftalık uzun bir süre için Konya ilinde bilmediği bir sokakta park edip bıraktığı; aracını park ettiği sokağın karşısında güvenlik önlemleri bulunması muhtemel olan kamyon garajı bulunduğu halde bu yer yerine, hiçbir kontrol sağlamasının mümkün olmadığı ve bilmediği sokağa aracını bıraktığı; aracının yerinde olmadığını anladığı 21.11.2014 tarihinden sonra derhal kolluk güçlerine başvurmayıp bu tarihten 5 gün sonra hırsızlık için kolluğa şikayette bulunduğu hususları hep birlikte gözetildiğinde,

değiştirdiği ve rizikonun teminat kapsamında kaldığını ispat yükünün sigorta ettirenin üzerinde olduğu haklı olarak kabul edilmektedir[1020].

Bu bölümde bu sınıflandırmayı dikkate alan bir yöntem izlenecektir. Buna göre öncelikle birincil riziko sınırlandırmaları incelenecektir. İnşaat sigortasında kural olarak, istisna tutulan rizikolar hariç olmak üzere, tüm rizikolar kapsama dahil olduğundan[1021], bu inceleme yapılırken genel ilkeler ortaya konacak ve uygulamada sıklıkla karşılaşılan rizikolara değinilecektir. Daha sonra inşaat sigortası kapsamında yer almayan rizikoları yani riziko istisnaları incelenecektir. Hem birincil sınırlandırma hem riziko istisnaları incelenirken, yeri geldikçe varsa üçüncül riziko sınırlandırmasına değinilecektir.

Belirtmek gerekir ki, inşaat sigortasının kapsamı incelenirken, bu sigorta türü için çok önemli nitelikte olan ve uygulamada sıklıkla kullanılan Münih Reasürans klozları da dikkate alınmalıdır. Bu sebeple ilgili riziko veya riziko istisnası incelerken bu klozların sigortanın kapsamı üzerindeki etkileri üzerinde duracağız.

---

hırsızlık rizikosunun gerçekleştiği iddiasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu dikkate alınmalıdır…" denilerek, hayatın olağan akışına aykırılık hususu vurgulanmıştır (SMİP).

[1020]Demirkıran, 2007, **a.g.k.**, s.923-924; Kayıhan ve Günergök, 2020, **a.g.k.**, s.176. Yargıtay 17.HD, 04.04.2019, E.2016/9594, K.2019/4109 sayılı karara göre, "…TTK'nın 1409/1. maddesi uyarınca, sigortacı geçerli bir sigorta ilişkisi kurulduktan sonra oluşan rizikolardan sorumlu olduğu gibi aynı maddenin 2. fıkrası hükmüne göre, kural olarak rizikonun teminat dışında kaldığına ilişkin iddianın sigortacı tarafından kanıtlanması gerekmektedir. Olayın sigortalının ihbar ettiği şekilde değil de sigortacının iddia ettiği şekilde gerçekleşmesi halinde ise, bu oluş şeklinin Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.5. maddesinde sayılan teminat dışında kalan hallerden olması gerekmektedir. İlkeler yukarıda anlatılan şekilde olmakla birlikte sigortalı, Kasko Poliçesi Genel Şartları'nın A.5. maddesi ve TTK 1446/2 maddesi uyarınca rizikonun gerçekleştiğine dair doğru ihbar mükellefiyetini kasten yerine getirmez veya iyiniyet kurallarına açıkça aykırı şekilde sigorta teminatı dışında kalan bir hususu sanki bu oluşan riziko teminat içinde imiş gibi ihbar ederse ispat yer değiştirip oluşan rizikonun teminat içinde kaldığını ispat yükü sigortalıya geçer…Taraflar arasında güven ve iyiniyet esasına dayanan sigorta sözleşmelerinde, gerek sigortalının gerekse sigortacının haklarını kullanırken ve yükümlülüklerini yerine getirirken iyiniyetle hareket etmesi; rizikonun gerçekleşmesinden sonra doğru ihbar yükümlülüğü altında bulunan sigortalının, bu yükümlülüğüne uyup uymadığının saptanmasında da bu ilkenin gözönünde tutulması gerekir. Bu itibarla da, somut olayın özellikleri gereği, davacıya ait araç sürücüsünün kaza anında alkollü olmadığı ve zararın poliçe teminatı kapsamında kaldığını ispat yükünün, davacı sigortalıya geçtiği dikkate alınarak…" (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 16.12.2019, E.2018/6246, K.2019/12031 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1332-1333); Yargıtay 17.HD, 06.02.2020, E.2018/561, K.2020/878 (Sertkaya ve Karakaya, 2022, **a.g.k.**, s.1195).

[1021] Kural olarak tüm rizikoların teminat kapsamında kalması rizikonun genelliğinden; belli bazı rizikoların teminat kapsamına alınmasında ise rizikonun belirliliğinden söz edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yetiş Şamlı, 2020, **a.g.k.**, s.94-95.

6.1. İnşaat Sigortasında Birincil Riziko Sınırlandırması

İnşaat Sigortası Genel Şartları, Resmi Gazete'de aynen "İnşaat Sigortası Genel Şartları (Bütün Riskler)" olarak yayımlanmıştır. Genel Şartlar'ın adından da anlaşılacağı üzere, inşaat sigortası kural olarak bütün risklere[1022] karşı koruma sağlayan bir zarar sigortasıdır. Bu sebeple sigorta ettirenin olayın gerçekleştiğini ispatlaması yeterli olup, riziko sebebini ispatlaması aranmaz[1023]. Bununla birlikte gerçekleşen riziko ne olursa olsun, rizikonun sigorta kapsamında kabul edilebilmesi için bazı ön şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, sigorta koruması gerçekleşen rizikoda ancak bu ön şartlar bulunduğu takdirde gündeme gelecektir. İşte bu bölümde genel kapsam başlığı altında, bu ön şartlar; sonrasındaysa uygulamada sıklıkla karşılaşılan bazı rizikolar ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

6.1.1. Genel kapsam

İnşaat sigortasında meydana gelen rizikonun sigorta kapsamında kalabilmesi için gerekli şartlar rizikonun beklenmeyen ani bir sebep sonunda gerçekleşmesi, rizikonun gerçekleştiği yerin inşaat sigortası sözleşmesinde kararlaştırılan yer (inşaat – şantiye) olması ve nihayet rizikonun sigorta süresi içinde gerçekleşmesidir.

6.1.1.1. Beklenmeyen ani sebep

Öncelikle İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.1. maddesinde sigorta korumasının

---

[1022]"Bütün riskler" ifadesinin yanıltıcı nitelikte olduğu, zira bu sigortalarda da teminat dışında bırakılan rizikoların bulunduğu yönünde bkz. Karayalçın, 1984a, **a.g.k.**, s.217; Y. Karayalçın (1984b). Makine ve montaj sigortaları, *SHD*. 2 (1-2), s.91. "Bütün riskler" ifadesinin tüm hasarların karşılanacağı şeklinde anlaşılmaması gerektiği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.2 Rn.6. Esasında "Bütün riskler", "Tüm riskler" veya "All risks" ifadeleri, sigorta teminatında genellik ilkesinin bir yansımasıdır. Anılan ilkenin kabul edildiği sigortalarda, özellik ilkesinden farklı olarak, sigorta teminatına giren rizikolar teker teker sayılmamakta, genel olarak belirtilmekte; buna karşılık istisna edilen rizikolar ayrıca sayılmaktadır. Genellik ilkesinin kabul edildiği sigortalarda sigorta ettiren, gerçekleşen rizikonun bu genel tarif içine girdiğini ispatla yetinirken, sigortacı rizikonun istisna edilen bir durumdan kaynaklandığını ispatla yükümlüdür. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akgün, 2017, **a.g.k.**, s.92-93; Karayalçın, 1984b, **a.g.k.**, s.91-93; Saat, 2017, **a.g.k.**, s.40-41. Nitekim Yargıtay 11.HD, 31.01.2002, E.2001/8725, K.2002/691 sayılı kararında, "…davalı tarafından düzenlenen "İnşaat Sigorta Poliçesi" All Risk kayıtlı Şartlar başlıklı 1'inci maddesinde; Henüz yerine monte edilmemiş inşaat ve/veya montaj malzemelerine (ihrazat) vaki olacak hasarların ödenebilmesinin ön şartı, bu malzemelerin kapalı, emniyetli, kilitli bir depoda muhafaza edilmesi…" kolulu ile, inşaat/montaj malzemelerine sigorta güvencesi verildiğinin ve bu hükmün tüm riskleri kapsayacak şekilde düzenlendiğinin anlaşılması karşısında…" denilerek, all risk ifadesinden tüm rizikolara karşı teminat sağlandığı sonucu çıkarılamayacağı vurgulanmıştır (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.308-309).

[1023]Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.2 Rn.11.

hangi olayları kapsayacağı genel olarak belirtilmiştir. Buna göre inşaat sigortası, poliçede gösterilen istisnalar dışında kalan önceden bilinmeyen ve ani bir sebeple oluşan ziya ve hasara karşı koruma sağlayacaktır. Her ne kadar Genel Şartlar'da bilinmeyen bir sebepten söz edilse de, bu kavramın beklenmeyen sebebe göre daha dar olduğu, bilinmemenin hiç kimse tarafından bilinmeme şeklinde anlaşılması durumunda, karşımıza mücbir sebebin çıkacağı, halbuki kapsam dahilinde bulunan rizikoların mücbir sebep sonucunda gerçekleşmesinin şart olmadığı, bu sebeple beklenmeyen sebep teriminin tercih edilmesi gerektiği kabul edilmektedir[1024]. Gerçekten mücbir sebep, beklenmeyen sebebe nazaran daha büyük bir şiddet, mutlak kaçınılmazlık içerir ve işletme faaliyetine yabancı bir dış olaydır[1025]. Buna karşılık beklenmeyen sebep, öngörememe olarak karşımıza çıkar[1026]. Dolayısıyla biz de beklenmeyen sebep ifadesinin durumu daha iyi yansıttığını belirten görüşe katılıyoruz[1027].

Beklenmeyen sebep şartının gerçekleşip gerçekleşmediği, her somut olaya göre değerlendirilmelidir[1028]. Özellikle basiretli bir tacir olarak davranma yükümlülüğü bulunan yüklenicinin, ortalama bir özenle öngörebileceği, engelleyebileceği olaylar beklenmeyen sebep kavramı dışında kalmalı ve bu gibi durumlarda sigorta koruması devreye girmemelidir[1029]. Örneğin yapı denetim şirketi tarafından tespit edilen ve yükleniciye bildirilen bir bağlantı hatasına rağmen, yüklenicinin bu hatayı düzeltmeden

---

[1024] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.68-69. Buna karşılık önceden bilinmemenin bir olayın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin bilinmemesi yani rizikonun karşılığı olduğu yönünde bkz. Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.531.

[1025] Eren, 2021a, **a.g.k.**, s.640.

[1026] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.69; Saat, 2017, **a.g.k.**, s.16. YHGK, 27.02.2013, E.2012/10-1141, K.2013/282 sayılı kararına göre, "…Doktrinde mücbir sebep; genel bir davranış normunun veya borcun ihlaline mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan öngörülemez, karşı konulamaz ve dışarıdan gelen olağanüstü bir olay olarak tanımlanır. Mücbir sebep çoğunlukla yıldırım düşmesi, kasırga, deprem, sel gibi bir doğa olayı olabileceği gibi bazen savaş, genel grev, askeri darbe gibi beşeri ya da sosyal bir olay, hatta ithal yasağı, kamulaştırma gibi hukuki bir olay da olabilir. Mücbir sebep teşkil eden olay, umulmayan hale göre daha şiddetli ve mutlak bir kaçınılmazlık arzederken, umulmayan hal daha sınırlı bir etkiye sahiptir. Mücbir sebep borçlu veya sorumlunun işletme veya faaliyetine yabancı, dışarıdan gelen bir olay iken, umulmayan hal işletme veya faaliyet içi bir olay da olabilir. Mücbir sebepte öngörülemezlik ve kaçınılmazlık objektif yani herkes için geçerli olup, mutlak bir anlam taşır…" (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 17.HD, 24.05.2004, E.2004/3117, K.2004/6490 (SMİP); YHGK, 13.06.2018, E.2015/10-1100, K.2018/1185 (SMİP).

[1027] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.69. Nitekim ABU/ABN/ABBL m.A.1-2.1/I'de "unvorhergesehen (beklenmeyen, umulmayan, öngörülmeyen)" terimi kullanılmıştır.

[1028] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s72; Saat, 2017, **a.g.k.**, s.18. Beklenmedik sebebin, sigorta ettirene göre belirlenmesi gerektiği, bu sebebin bir başka sigorta ettiren bakımından beklenebilir olup olmamasının önemli olmadığı yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.2 Rn.40.

[1029] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.70, 72; Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.2 Rn.47-48.

beton dökmesi ve sonuç olarak beton dökülen yerin çökmesi, beklenmeyen sebep olarak değerlendirilemez. Zira artık burada beklenen bir olay vardır[1030].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda belirtilmemekle birlikte, beklenmezlik hem sigorta ettiren hem de sigortalı yönünden aranmalıdır[1031]. Sigorta ettirenin işçileri ve ifa yardımcıları tarafından görülebilecek tehlikeler sigortacının tazmin yükümlülüğünü etkilemeyecektir[1032]. Burada yüklenici tarafından tercih edilen ve fakat işe uygun yetenekte – kapasitede olmayan işçilerin verdiği zararlardan dolayı sigortacının sorumlu olup olmadığı gündeme gelebilir. Bir görüşe göre, yüklenici, kusurlu bir seçim yaparak uygun yetenekte olmayan bir kişiyi çalıştırmışsa ve bu kişinin eyleminden kaynaklanan bir zarar meydana gelmişse, sigortacı tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulacaktır[1033]. Kanaatimizce bu görüşe katılabilmek mümkün değildir. Çünkü Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesine göre, aksine sözleşme yoksa sigortacı, sigorta ettirenin, sigortalının ve bunların eylemelerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden doğan zararı karşılamakla yükümlüdür. Dolayısıyla yüklenicinin yaptığı yanlış seçimden dolayı sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulabilmesi mümkün değildir[1034].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.1. maddesinde, sadece beklenmeyen sebepten değil, aynı zamanda anilikten de söz edilmiştir. Beklenmezlik ve anilik özdeş olmamakla birlikte, aralarında güçlü bir bağ vardır[1035]. Buna göre ani bir sebeple meydana gelme, zararın zamansal hızla seyretmesi, fasılasız birdenbire gerçekleşmesidir[1036]. Her somut olay yönünden beklenmezlik ve anilik unsurları ayrıca değerlendirilmelidir[1037].

[1030]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.74; Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.2 Rn.42-45. ABBL m.A.1-2.3/(5)'te de betondaki büzülme, sıcaklık veya statik gerilimlerin sebep olduğu çatlaklar sigorta kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu hükmün öngörülebilirlik tartışmasını sona erdirdiği yönünde bkz. R. M. Roos und S. Schmitz-Gagnon (2018). AABL 2018 – Die neuen Musterbedingungen in der Bauleitungsversicherung, *r+s*, s.589.

[1031]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.74.

[1032]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.75.

[1033]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.75.

[1034]Buna karşılık sigorta ettirenin bu şekilde yanlış kişi seçimi, rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin veya sözleşmesel bir külfetin ihlali şeklinde gerçekleşmişse, bu külfetlerin ihlaline bağlanan sonuçlar gündeme gelebilir.

[1035]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.79.

[1036]Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.531-532. Yazarın konuyla ilgili verdiği örneği aynen aktarmak isabetli olacaktır. Aşırı yüklenen vincin öne yatması ve iki gün sonra tamamen çökmesiyle yapının zarar görmesinde, yapı iki gün sonra zarar görmesine rağmen, ani sebep şartı gerçekleşmiştir. Buna karşılık vincin yan yatmasına rağmen, halen kullanılmaya devam edilmesi, ani sebebi ortadan kaldıracaktır. Bkz.

6.1.1.2. Yer yönünden kapsam

İnşaat sigortasında birincil riziko sınırlandırması bakımından incelenmesi gereken bir başka husus, sigortanın yer yönünden kapsamıdır. Rizikonun yer bakımından sınırlanması, sigortacının sorumluluğunun doğabilmesi için rizikonun belirli bir alanda meydana gelmesidir[1038]. Nitekim İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.1. maddesinde, sigorta konusunu teşkil eden değerlerin inşaat sahasında bulunduğu sırada meydana gelen zararların, sigorta teminatı kapsamında olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu ifade sebebiyle, sadece inşaat sahasında bulunan değerler inşaat sigortası kapsamında değerlendirilecek, buna karşılık bu değerler inşaat sahası dışında zarar gördüğünde sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü doğmayacaktır. Genel Şartlar'da inşaat sahasının birincil riziko sınırlandırmasının bir unsuru olarak tespit edilmesinin temel sebebi, yerin rizikonun kıymetlendirilebilmesi yönünden çok önemli olmasıdır[1039]. Çünkü bu yerin sık sık deprem olan bir bölgede yer alması, deprem ihtimalini artıracaktır. Aynı şekilde bölgenin iklimi, toprak yapısı, ortalama yağış miktarı, özellikle belirlenecek prim bakımından dikkatle incelenecektir. Hatta hırsızlık rizikosu bakımından bölgedeki hırsızlık suçu istatistikleri; terör olayları rizikosu yönünden bölgedeki terör eylemleri dikkate alınacaktır.

Genel Şartlar'da sigorta yeri inşaat sahasıyla sınırlandırılmış olmakla birlikte, inşaat sahasından ne anlaşılması gerektiğine ilişkin bir hüküm getirilmemiştir. Öncelikle inşaatın yapıldığı arsanın, inşaat yer altında, deniz, göl gibi suyun içine yapılıyorsa bu yerlerin inşaat sahası olduğu açıktır. Buna karşılık, inşaat anılan yerde yapılsa dahi, inşaat sahası bundan daha geniş bir alanı ifade eder. Bir inşaat yapılırken iş makinelerinin, kullanılacak malzemelerin, inşaatta çalışan işçilerin kalacağı prefabrik yapıların konulduğu alanlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin şehir içinde yapılan bir

---

Topsoy (2018), s.532. Yazarın verdiği son örnekte, zararı önleme ve azaltma külfetinin ihlal edildiği tartışılabilirse de aniliği ispat yükünün sigorta ettiren üzerinde olduğu dikkate alındığında, sigortacının ani sebebin bulunmadığını iddia etmesi daha beklenir bir sonuçtur.

[1037]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.79. Yazar, inşaat temel kazısında yer altı su kaynağının patlatılması sonucunda temelin suyla dolması ve temeldeki suyun tahliye edilmeksizin inşaata devam edilmesi durumunda artık beklenmeyen bir olayın bulunmadığını, su boşaltılmadan inşaata devam edilmesi sebebiyle oluşacak zararların sigorta teminatı kapsamı dışında kalacağını, ancak önlem alınmaya çalışılırken patlağın genişlemesi ve zararın arttığı durumlarda ise olayın ani olmakla birlikte beklenmedik olmadığını ve fakat bu durumda da zararın sigorta teminatı kapsamında değerlendirileceğini, zira olayın çok hızlı gerçekleştiğini, artık sonuçtan kaçmanın mümkün olmadığını belirtmektedir. Bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.79-80.

[1038]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.155.

[1039]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.158.

inşaatta, inşaat sahasının darlığı sebebiyle, inşaatın yapıldığı arsanın yanındaki arsanın inşaat için kullanılması gündeme gelebilir. Benzer şekilde çok daha büyük alanlarda gerçekleştirilen köprü, metro, baraj inşaatlarında inşaatın yapıldığı alandan çok daha geniş bir alana ihtiyaç duyulabilir. Acaba kullanılan bu alanlar da inşaat sahası olarak kabul edilecek midir?

Bir görüşe göre, bu gibi yerlerin inşaat sahası olarak kabul edilebilmesi için inşaat sigortası sözleşmesinde bunun açıkça gösterilmesi gerekir [1040]. Buna karşılık kanaatimizce bu gibi yerler, inşaat sigortası sözleşmesinde açıkça gösterilmemiş olsa dahi, burada gerçekleşen rizikolar da yer yönünden kapsam dahilinde kabul edilmelidir. Zira İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda inşaat sigortasının yer yönünden kapsamının ayrıca ve açıkça inşaat sigortası sözleşmesinde gösterileceğine ilişkin bir hüküm yer almamaktadır [1041]. Elbette inşaat sigortası sözleşmesinde, inşaatın yapılacağı yer belirtilecektir. Ancak tartışma konusu yerler sözleşmede belirtilmese dahi, somut olayın özellikleri, kullanılan yerin inşaata yakınlığı gibi unsurlar bir arada değerlendirilerek inşaat sahası belirlenmelidir [1042]. Örneğin yamaç bir arazide yapılan inşaatta, iş makinelerinin toplu olarak konulduğu, ayrıca tel örgüyle çevrilmiş bu inşaata en yakın düzlük arazi veya inşaata komşu arsanın yanındaki depolama alanı olarak kullanılan arsa[1043] da inşaat sahası olarak kabul edilmelidir. Aksi takdirde inşaat sahasının ve dolayısıyla inşaat sigortasının kapsamı çok daralacaktır[1044]. Buna karşılık inşaat sahası

[1040]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.161.

[1041]Buna karşılık ABU/ABN §4/I'de sigorta sözleşmesinde, ABBL m.A1-4'te poliçede gösterilen yerin sigorta yeri olduğu açıkça düzenlenmiştir. Örnekler için bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.1 Rn.12.

[1042]Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.4 Rn.6.

[1043]Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.4 Rn.11.

[1044]Yargıtay 11.HD, 24.01.2014, E.2012/9489, K.2014/1525 sayılı kararında, "…Dava, inşaat all risk sigorta poliçesine dayalı tazminat istemine ilişkindir. Davacı ile davalı şirket arasında konusu davacının yapımını üstlendiği…sosyal tesis inşaatı ile altyapı ve çevre düzenlenmesi işi olan poliçe düzenlenmiştir. Bu poliçede verilen teminatlar şantiye sahasının tel çitle çevrili olması ve 24 saat bekçi ve/veya özel güvenlik bulundurulması şartı ile verilmiştir. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın Sigortanın Kapsamı başlıklı A.1 maddesinde…hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümler çerçevesinde dava konusu poliçe ile verilen teminatın şantiye sahası ile sınırlı olmak üzere verildiği anlaşılmaktadır. Dava konusu kablolar ise şantiye sahası dışında şantiye ile yaklaşık 1 km uzaklıkta bulunan trafo arasına döşenen kablolardır. Bu itibarla mahkemece, söz konusu kablo hırsızlığının mahkemenin de kabulünde olduğu üzere şantiye sahası dışında gerçekleştiği ve poliçe özel şartları ile İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın Sigortanın Kapsamı başlıklı A.1 maddesi uyarınca teminat kapsamı dışında olduğu kabul edilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken…" denilmiştir (SMİP).

Bu karardaki iki hususun birbirinden ayrılması gerekmektedir. Birinci husus, inşaat sahasına ve dolayısıyla yer yönünden kapsama ilişkin yapılan tespittir. Eğer inşaat sigortası sözleşmesinde, ayrıca ve açıkça inşaat sahasının sadece bu telle çevrili alan olduğu belirtilmemişse, inşaatın devamı için elektrik

olarak kabul edilmesi mümkün olmayan yerde gerçekleşen rizikolar inşaat sigortası teminatı dışında kalacaktır[1045]. Uyuşmazlıkları engellemek yönünden, inşaat sahasının ayrıntılı bir şekilde poliçede belirtilmesi isabetli olacaktır[1046].

İnşaat sigortası bakımından inşaat sahasının belirlenmesi özel bir öneme sahip olup, bu sahanın dışına çıkan sigorta konusu değer, inşaat sigortası kapsamından da çıkmaktadır. Buna aykırı olarak sigorta ettiren lehine hüküm konulması ve bu durumda dahi sigorta teminatının devam ettiğinin kararlaştırılabilmesi mümkündür. Ancak böyle bir hüküm yoksa, bu değerin kesin olarak sigorta teminatı dışında kalıp kalmadığı tartışmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1444 ve 1445. maddesinde düzenlenen rizikoyu ağırlaştırmama külfeti ve bu külfetin ihlaline bağlanan hüküm ve sonuçlarından hareket eden bir görüşe göre, sigorta konusunun inşaat sahasından çıkarılması tek başına yeterli olmamalı, sigorta ettirenin değişiklik kastının varlığı ve gerçekleşen rizikoyla bu değişiklik arasında bir illiyet bağının bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır[1047]. Kanaatimizce bu görüşe de katılabilmek mümkün değildir. Rizikoyu ağırlaştırmama külfeti, sigorta ettirenin külfetlerinden birisidir. Bu külfetin ihlaline özel hüküm ve sonuçlar getirilmiştir. Buna karşılık burada söz konusu olan husus, sigorta korumasının kapsamının belirlenmesidir ve bu husus, rizikoyu ağırlaştırmama külfetinden ayrı olarak

---

alınması ve bu elektriğin alınması için de en yakın trafoya kablo çekilmesinin zorunlu olduğu dikkate alınarak, gerçekleşen rizikoda yer yönünden kapsamın gerçekleştiği sonucuna varılmalıdır. İkinci husussa, taraflar arasında bir riziko istisnasının özel olarak belirlenmesidir. Bu hükme göre teminat ancak, tel çit ve 24 saat güvenlik olması şartıyla verilmekte; bu şartlar yerine getirilmediği takdirde sigorta teminatı devreye girmemektedir. Kanaatimizce somut olayda, bu şart gerçekleşmediğinden sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü doğmamalıdır. Dolayısıyla Yargıtay'ın kararına katılmakla birlikte, gerekçesine katılabilmemiz mümkün değildir. Trafoya kadar döşenen elektrik kablolarının inşaat sahası içinde sayılması gerektiği yönünde bkz. Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.539 dn.105.

[1045] Yargıtay 11.HD, 26.05.2021, E.2019/4760, K.2021/4460 sayılı kararına göre, "…dava konusu kompresörün alındığı noktadan götürülmesi gereken noktaya kadar olan güzergahın kısmen köy yolu statüsünde olduğu, hasarı doğuran kazanın buradan ayrılan ve Nato tesisleri için özel yapılmış yolda meydana geldiği tespit edilmiştir. Keşfen belirlenen bu tespite göre sigortalı kompresörün şantiye/ inşaat sahası içinde bulunup bu alanda hasarlandığı kabul edilemeyeceğinden…" (Lexpera).

[1046] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.162. Yargıtay 11.HD, 01.11.2010, E.2012/12485, K.2012/17235 sayılı kararına göre, "…zarara yol açan heyelan olayının inşaat alanında mı, yoksa inşaat alanı dışında mı gerçekleştiği, zararın ne şekilde meydana geldiği hususlarının da tespitini içeren…davaya konu inşaat alanının ve heyelanının meydana geldiği yeri gösteren bir krokinin de ekli olduğu yeterli inceleme sonucu düzenlenmiş bir bilirkişi raporu alınarak…" (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.472-473). Üçüncü kişilere karşı sorumluluk sigortası teminatını içeren inşaat sigortası sözleşmesinde, kazanın meydana geldiği yerin inşaat sahasında olup olmadığının ayrıntılı bir şekilde araştırılıp belirlenmesi gerektiği yönünde bkz. YHGK, 03.06.2020, E.2019/11-446, K.2020/345 (Lexpera). Bu kapsamda inşaat sahasına yakın bir yerde inşa edilen ve inşaatta kullanılacak prefabrik parçaları üreten bir fabrikanın dahi açıkça sözleşmede belirtilmekle şartıyla inşaat sigortası kapsamına dahil edilebileceği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.4 Rn.13.

[1047] Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.539.

düzenlenmiştir. Çünkü inşaat sigortasında prim riziko dengesi bakımından en önemli sınırlandırmanın yer olduğu açıktır. Aksinin kabulünde inşaat sigortası sözleşmesinde belirtilen inşaat sahası için sigortalı olan bir iş makinesinin başka bir şantiyede kullanıldığı sırada meydana gelen rizikonun da sigorta teminatı kapsamında yer aldığı kabul edilecek; sonrasında rizikonun ağırlaşıp ağırlaşmadığı, sigorta ettirenin kastı ve illiyet bağı araştırılacaktır. Kaldı ki, rizikoyu ağırlaştırmama külfetinin ihlaline bağlanan hüküm ve sonuçların, sigortanın kapsamına bağlanan hüküm ve sonuçlardan da tamamen farklı olduğu açıktır. Tüm bu hususlar değerlendirildiğinde, sigorta konusunun inşaat sahasından çıktığı andan itibaren, inşaat sigortası teminatının son bulacağı sonucuna varılmalıdır. Öte yandan aynı inşaat sahası içinde kalmakla birlikte, sigorta konusunun yerinin değiştirildiği durumlarda konunun rizikonun ağırlaştırılmaması külfeti yönünden incelenmesi mümkündür ve herhangi bir riziko ağırlaşması yoksa, sigorta teminatı da etkilenmeyecektir[1048].

Burada tartışılması gereken bir başka konu, aynı sigorta ettirene ait birden fazla inşaat sahasının durumudur. Birbirlerine çok uzak mesafede bulunmayan inşaat sahalarında devam eden inşaatlarda, özellikle iş makinelerinin sahalar arasında taşındığı bilinmektedir. Her saha için ayrı bir makine temini yerine sahalar arasında makinelerin yerini değiştiren yüklenici, bu şekilde maliyetleri ciddi bir şekilde düşürmektedir. İşte bu gibi durumlarda, tüm inşaat sahalarının inşaat sigortası kapsamında yer alabilmesi için bunun inşaat sigortası sözleşmesinde açıkça kararlaştırılması gerekir[1049]. Aynı şekilde inşaat sigortası sözleşmesinde kararlaştırılmış olmak şartıyla, inşaat sahaları arasında sadece bu sahaların arasındaki şeylerin taşınması amacıyla yapılan bağlantı yollarında meydana gelen rizikolar da yine inşaat sigortası kapsamındadır[1050]. Belirtmek gerekir ki, bu şekilde bir sözleşme yapılmamışsa sigorta konusu şey, inşaat sahasından çıktığında sigorta teminatı da sona ereceğinden, nakliye sırasında gerçekleşecek rizikolar için ayrı bir sigorta yapılmalı veya bu husus yapılacak inşaat sigortası sözleşmesinde açıkça hükme bağlanmalıdır.

[1048]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.157.
[1049]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.157.
[1050]Nitekim bu husus ABU/ABN §A.4/II'de açıkça düzenlenmiştir. Buna karşılık ABBL'de açıkça yer almamakla birlikte, nakliye güzergahlarında gerçekleşecek rizikolar, ABBL m.A1-4'e ek olarak ayrı bir klozla (TK A5170) sigorta kapsamına alınabilir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.4 Rn.14-17.

Bu bölümde son olarak inşaat sahasına gelen ve fakat henüz sahaya boşaltılmayan malzemelerin, iş makinelerinin durumuna değinilmelidir. Aslında inşaat sigortasının süresi yönünden kapsam başlığı altında inceleyeceğimiz, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesinin I. fıkrasında teminatın, sigorta konusu kıymetlerin inşaat sahasına boşaltılmasıyla başlayacağı belirtilmiştir. İnşaat sahasına getirilen ancak onu boşaltacak iş makinesinin hazır edilememesi gibi bir sebeple sahaya henüz boşaltılmayan şeylerin nakliyede kullanılan ve hareket halinde bulunmayan kamyon, dorse vs. üzerinde bulunduğu sırada, inşaat sigortası kapsamındaki bir riziko gerçekleştiğinde, bu rizikonun sigorta teminatı kapsamında kaldığı kabul edilmelidir[1051]. Her ne kadar Genel Şartlar'ın lafzı buna izin vermemekteyse de artık nakliyenin tamamlandığı dikkate alındığında varılan bu sonuç sigortanın amacıyla da bağdaşmaktadır.

6.1.1.3. Süre yönünden kapsam

İnşaat sigortası teminatı süre yönünden de sınırlandırıldığından, teminatın süre yönünden kapsamı da incelenmelidir. Bu kapsam İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Bu hükmün I. fıkrasına göre öncelikle poliçede belirtilen tarih, başlangıç tarihi olarak esas alınmalıdır. Her ne kadar bu hükümde poliçede belirtilen başlangıç tarihinden söz edilmekteyse de dikkate alınması gereken tarih, aksi kararlaştırılmadıkça sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünü başlatan prim ödeme tarihidir[1052]. İnşaat sigortasında sadece yapı değil, başta inşaat malzemeleri olmak üzere birçok farklı şey, sigortanın konusunu oluşturduğundan, henüz inşaat yapılmaya başlanmamış olsa dahi, sigortacının yükümlülüğünün başlaması şartıyla hazırlık faaliyetleri kapsamında inşaat sahasında bulunan malzemelerin ve iş makinelerinin sigorta teminatında yer aldığı kabul edilmelidir[1053].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesinin I. fıkrasında, tartışma yaratmaya müsait bir düzenleme de getirilmiştir. Söz konusu düzenleme gereğince, teminat sigortalı kıymetin inşaat sahasına boşaltıldığı andan itibaren; buna karşılık

---

[1051]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.159.
[1052]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.278; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.144. ABU/ABN §B.2.1'de ve ABBL m.B1-1'de poliçede belirtilen sigorta başlangıç süresinin, ancak prim ödenmesine ilişkin hükümlere uyulması şartıyla geçerli olacağı belirtilmiştir.
[1053]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.144.

boşaltılan kıymet için bir nakliye sigortası yapılmışsa, teminat nakliye sigortası teminatının bitiminden itibaren başlayacaktır. Teminatın inşaat sahasına boşalmasından itibaren başlaması yönünden tartışılacak bir husus bulunmamaktadır. Buna karşılık konu nakliye sigortasına ilişkin düzenleme yönünden tartışılmalıdır. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda, inşaat sigortası teminatının nakliye sigortasının bitiminden itibaren başlayacağının belirtilmesine gerek yoktur. Çünkü önemli olan, teminat kapsamındaki bir kıymetin inşaat sahasına boşaltılmış olması[1054] ve riziko anında inşaat sahasında bulunmasıdır. Nakliye sigortası teminatı bitmesine rağmen, taşımaya konu emtia inşaat sahasına girmemişse, bu emtia inşaat sigortası teminatı kapsamında değerlendirilemez. Aynı şekilde inşaat sahasına girmiş olmasına rağmen, emtianın araç üzerinde harekete devam ettiği durumlarda da emtia inşaat sigortası teminatı kapsamında değildir. Buna karşılık, hareketin sona erdiği ve bazı gerekçelerle inşaat sahasında bekletilen araçların üzerindeki emtia, nakliye sigortası teminatı bitse dahi, inşaat sigortası teminatı kapsamında kabul edilmelidir[1055].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesinin I. fıkrasında teminatın bitiş süresi de belirlenmiş olup, kural olarak teminat poliçede belirtilen bitiş tarihinde kendiliğinden sona erecektir. Bu tarihin tarafların anlaşmasıyla uzatılması mümkündür. Nitekim bu husus Genel Şartlar'ın A.5. maddesinin II. fıkrasında da belirtilmiştir. Buna göre inşaat sigortası sözleşmesinin tarafları olan sigorta ettiren ve sigortacı, uzamaya ilişkin şartlarda uzlaşmalıdır[1056]. Bir başka ifadeyle, sigortacı sözleşme süresini uzatmak zorunda olmadığından, sigorta ettirenin talebi üzerine sürenin kendiliğinden uzayabilmesi mümkün değildir[1057].

[1054]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.278; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.144.

[1055]Örneğin, tuğla taşıyan kamyon inşaat sahasına girmiş, inşaat için geçici olarak oluşturulmuş yollardan geçerken yoldan çıkmışsa ve bunun üzerine tuğlalar zarar görmüşse, inşaat sigortacısı İSGŞ m.A.5/I'e göre tazminat ödeme yükümlülüğü altında olmamalıdır. Çünkü tuğla henüz inşaat sahasına boşaltılmamıştır ve kamyonun hareketi de devam etmektedir. Buna karşılık inşaat sahasına giren kamyonun üzerindeki tuğlalar, inşaat sigortası kapsamındaki sel rizikosu kapsamında zarar görmüşse, riziko inşaat sigortası teminatı kapsamında değerlendirilmelidir.

[1056]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.279; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.145. Henüz sigorta sözleşmesi yapılırken sözleşmeye inşaatın uzamasına ilişkin getirilen sapma (uzama) süresinin geçerli olduğu ve bu sürede gerçekleşen rizikonun da sigorta teminatına dahil olacağı yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 17.09.2014, E.2014/5576, K.2014/13938 (Ünan, 2019a, **a.g.k.**, s.11-13).

[1057]Yargıtay 11.HD, 10.02.2006, E.2006/376, K.2006/1565 sayılı kararında, "…Somut olayda, "İnşaat Sigortaları Ek Belge No: 2" olarak düzenlenen belgede ve davaya konu rizikonun gerçekleştiği dönemi kapsayan "İnşaat Sigortaları Ek Belge No: 6" olarak düzenlenen belge…" ifadesinden, tarafların anlaşarak süreyi uzattığı anlaşılmaktadır (SMİP). Nitekim ABBL m.B1-2/IV'te de sigorta ettirenin, teminat süresini uzatmayı talep edebileceği belirtilmiştir. İnşaat sigortası sözleşmesinin süresinin

Poliçede yer alan bitiş tarihi, azami süreyi göstermekte olup, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesinin II. fıkrasına gereğince inşaat bu tarihten önce kısmen veya tamamen bitirilerek teslim edilmişse veya teslim edilmemekle birlikte kullanılmaya[1058] başlanmışsa, sigorta teminatı bu kısımlar için kendiliğinden derhal sona erecektir[1059]. İşsahibinin geçici[1060] veya kesin kabulü şart olmayıp, yapılan iş tam anlamıyla kontrol edilmemiş olsa dahi tamamlanan kısımların kullanılması yeterlidir[1061]. Kısmi teslim veya kullanım durumlarında, henüz tamamlanmayan ve teslim edilmeyen veya kullanılmayan kısımlar yönünden inşaat sigortası teminatı devam edecektir[1062]. Aynı şekilde inşaatın teslimi veya kullanımı sebebiyle yapılar yönünden inşaat sigortası sona erse dahi, poliçede belirtilen tarihi geçmemek üzere inşaat sahasında yer alan sigortalı kıymetler yönünden inşaat sigortası teminatı devam edecektir[1063]. Ancak unutulmamalıdır ki, devam eden sigorta süresi, inşaat sigortası sözleşmesinde belirtilen süre sonu ile sınırlı olduğundan, bu süre sona erdikten sonra inşaatın sona erip ermemesinden teslim edilip edilmemesinden bağımsız olarak sigorta

---

belirlenmesinde sözleşmenin (poliçenin) bir bütün olarak incelenmesi gerektiği, poliçede belirtilen inşaat süresi geçmekle birlikte, inşaat süresinin uzaması durumunda primin nasıl hesaplanacağının poliçede belirtilmesi durumunda, sigorta süresinin sona ermesinden söz edilemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 14.06.1988, E.1988/1777, K.1988/3918 (Ulaş, 2005, **a.g.k.**, s.335-336).

[1058]ABBL m.B1-2/I-1b, kullanma üzerine derhal sona erme yerine, kullanımın başlamasından itibaren altı iş günü geçmesiyle sona ermeyi tercih etmiştir.

[1059]ABBL m.B1-2/I-(1a)'da bina inşaatları ve diğer inşaatlar yönünden farklı durumlar düzenlenmiştir. Buna göre bina inşaatlarında bina kullanıma hazırsa veya kullanıma hazır olup olmadığına bakılmaksızın fiilen kullanılmasından itibaren altı iş günü geçmişse ya da binanın hatasız olarak yapıldığı ve kullanıma hazır olduğu resmi olarak kabul edilmişse, inşaat sigortası sona erecektir. Diğer inşaatlarda ise yapının kullanılmaya hazır hale gelmesi veya inşaatın tamamının teslim alınması ya da bir kısmı teslim alınıyorsa, teslim alınan kısım yönünden sigorta teminatı sona erecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § B.1.2. Rn.8-15.

[1060]Geçici kabulle birlikte inşaat sigortasının sona erdiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 26.03.1990, E.1190/1447, K.1990/2529 (Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.430).

[1061] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.279-280; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.145-147. Yargıtay 11.HD, 17.10.1996, E.1996/3010, K.1996/5730 sayılı kararına göre, "…dava, zarar gören trafo ve malzemelerin hasar bedelinin montaj sigorta poliçesi nedeniyle davalı sigortacıdan tazmini istemine ilişkindir. Davalı sigortacı 24.9.1993 tarihli tutanakla (protokolle) hasar gören trafonun işletmeye alındığını bu nedenle poliçenin 8/k maddesine göre montajı biten ve işletmeye alınan kısımlarda vukua gelen her türlü zararların teminat dışı kaldığını savunmuştur. Sigortalı TR-1 trafonun 24.9.1993 tarihli tutanakla montajı bitip işletmeye alındığı anlaşıldığından, sigorta poliçesinin 8/k maddesi içeriğine göre, bu trafodaki hasarın teminat harici olduğunun kabulü gerekir. Trafonun geçici kabulünün yapılmaması hasarın teminata dahil olduğunu göstermez…" (SMİP).

[1062]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.280; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.151; Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § B.1.2. Rn.18.

[1063]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.147. ABN §B2.2 ve ABU §B2.3/III'e göre, yapı malzemeleri ve yardımcı binalar yönünden sigorta teminatı, bunlar inşaat sahasından götürülmediği sürece, bir ay daha devam edecektir. Buna karşılık söz konusu düzenleme ABBL'de yer almamıştır.

koruması sona erecektir[1064]. Belirtmek gerekir ki, inşaatın biten kısımlarının yüklenici tarafından depo, yatakhane, yemekhane şeklinde kullanılması Genel Şartlar'da belirtilen kullanım niteliğinde değildir[1065]. Dolayısıyla bu kullanıma rağmen, inşaat sigortası teminatı devam eder. İnşaatın erken teslimi veya erken kullanımı sebebiyle sigorta teminatı sona ererse, Türk Ticaret Kanunu'nun 1419. maddesi gereğince işlemeyen günlere ilişkin prim iade edilir.

Bilindiği üzere inşaat işi birkaç yıl sürebilen uzun soluklu bir süreçtir. Bu süreçte ekonomik gelişmeler, plan eksikliği, iklim şartları, idari kararlar veya salgın hastalık gibi mücbir sebeplerle inşaatın durabilmesi mümkündür[1066]. Duran inşaatlarda inşaat sigortasının durumu, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesinin III. fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, inşaat bir aydan uzun bir süreyle durursa, sigorta ettirenin yazılı ihbarı üzerine sigorta teminatı da duracaktır. Görüldüğü üzere teminatın durabilmesi için iki şart bir arada gerçekleşmelidir. Buna göre inşaat en az bir ay durmalı[1067] ve bu husus, sigortacıya ihbar edilmelidir[1068]. Sigortacıya bir ihbar yapılmadığı sürece, inşaat sigortası teminatının durmasından söz edilemez[1069]. İnşaat durmasına ve bu husus ihbar edilmesine rağmen, taraflar teminatın devamı yönünde anlaşarak, teminatın durma süresinde de devam edeceğini kararlaştırabilir. Tarafların bu yönde anlaşması yoksa, ihbar ile birlikte teminat durur ve inşaata tekrar başlanmasıyla birlikte işlemeyen gün sayısı kadar sigorta süresi uzar. Genel Şartlar'da bir sınır getirilmediğinden, inşaat sigortası sözleşmesinde belirtilen süre içinde birden fazla defa teminatın bu şekilde durması mümkündür.

[1064] Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § B.1.2. Rn.19. Bu husus ABBL m.B1-2/IV'te de açıkça düzenlenmiştir. Sigortacının sigorta süresinin sona ereceğine ilişkin bilgilendirme yapmakla yükümlü olmadığı ve fakat en azından tüketicilerin taraf olduğu inşaat sigortası sözleşmesinde, sigortacının uygun bir süre önce sigorta sözleşmesinin süresinin dolduğuna ilişkin bilgilendirme yapma yükümlülüğü altında olduğu; bu yükümlülüğün ihlalinde tazminat ödemekle yükümlü olacağı yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § B.1.2. Rn.22-23.

[1065] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.146.

[1066] Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.114.

[1067] İSGŞ m.A.5/III anlamında ara vermeden söz edebilmek için bunun devamlı olması gerektiği yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.154. ABBL m.A1.2.2/(11)'de belirli bir süre belirlenmemiş ve bu süre, tarafların iradesine bırakılmıştır. Ayrıca inşaattaki çalışmanın tamamen durmasının aranmasına gerek olmadığı yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.116.

[1068] ABBL mm.B3-3.1/II'de sigorta ettirene işin tamamen kesildiğini bildirme külfeti getirilmiştir. Zira bu ihtimalde bir riziko ağırlaşmasının gerçekleştiği kabul edilmektedir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.115.

[1069] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.281; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.154.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda özel olarak düzenlenmemekle birlikte, sigortanın süre yönünden kapsamı belirlenirken rizikonun ne zaman gerçekleştiği tespit edilmelidir. Riziko gerçekleşmesine rağmen, zarar sigorta korumasından sonra ortaya çıkmışsa, sigortacı inşaat sigortası kapsamında zararı tazmin edecektir[1070]. Ancak rizikonun, sigorta süresi içinde gerçekleştiğini ispat yükü sigorta ettiren üzerindedir[1071].

6.1.2. Bazı önemli rizikolar yönünden kapsam

İnşaat sigortasının bütün riskler sigorta olarak düzenlenmesinin sonucu, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda, kapsam dışında bırakılan rizikolarla, ek teminatla sigorta kapsamına dahil edilebilecek rizikolar sayılmış olmasına rağmen, teminat altında yer alan rizikolar tek tek sayılmamıştır. Bunun sonucu olarak aksine bir düzenleme olmadığı sürece, ani ve beklenmedik şekilde meydana gelen olaylar sigorta kapsamında kabul edilmektedir. Bununla birlikte bu bölümde, özellikle uygulamada sıklıkla karşımıza çıkan bazı rizikolar özel olarak incelenecektir.

6.1.2.1. Deprem

Deprem rizikosu, gerçekleşme veya gerçekleşse dahi zarar verme ihtimali çoğu kez düşük olan, ancak deprem yıkıcı büyüklükte gerçekleştiğinde ise vereceği zarar önceden kestirilemeyen bir rizikodur. Prim riziko dengesini hesaplamakta zorlanan sigortacılar, deprem rizikosunu istisna etmeyi[1072] veya sigorta ettirenle birlikte müşterek sigorta yapmayı tercih etmektedir. Ciddi bir deprem kuşağı üzerinde bulunan ve hemen her gün çoğu hissedilmemekle birlikte depremle sarsılan ülkemizde, depremin ciddiyeti 1999 depremiyle daha iyi anlaşılmış ve akabinde bazı önlemler alınmıştır. Önce 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmış[1073], sonrasında Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları yayımlanmıştır[1074]. Kanun Hükmünde Kararname, Afet Sigortaları Kanunu[1075]; Genel Şartlar ise yine Zorunlu

[1070]Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § B.1.2. Rn.3.
[1071]Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § B.1.2. Rn.4-5.
[1072]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.288-289; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.97.
[1073]RG, 27.12.1999, S.23919.
[1074]RG, 08.09.2000, S.24164.
[1075]RG, 18.05.2012, S.28296.

Deprem Sigortası Genel Şartları[1076] ile yürürlükten kaldırılmıştır. Söz konusu metinlerin hiçbirinde deprem açıkça tanımlanmadığı gibi, inşaat halindeki binaların bu sigorta kapsamı dışında kaldığı da belirtilmemektedir. Bununla birlikte hem Afet Sigortaları Kanunu'nun 10. maddesinin I. fıkrasında hem de Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları'nın A.1. maddesinin I. fıkrasında "inşa edilmiş binalar"dan söz edildiğinden, inşaatların zorunlu deprem sigortası kapsamında yer almadığı anlaşılmaktadır[1077].

İnşaat sigortasında teminatın kapsamı için zorunlu iki unsur olan anilik ve beklenmezliğin deprem rizikosu yönünden gerçekleştiğinde şüphe yoktur. Bu sebeple inşaat sigortası sözleşmesinde riziko istisnası olarak belirtilmediği sürece, deprem rizikosu kendiliğinden inşaat sigortası kapsamında yer alır[1078]. Yine aynı nitelikte olduğundan ve denizde meydana gelen deprem sonucu oluşan tsunami (dev dalga) sebebiyle meydana gelen zararlar da sigorta teminatı kapsamındadır[1079]. Bununla birlikte uygulamada sıklıkla MR008 ve MR009 klozlarının kullanıldığı görüldüğünden, bu iki kloz da kısaca incelenmelidir.

MR009 klozu, depremi tamamen bir riziko istisnası olarak düzenlemektedir. Bu kloz kullanıldığında sigortacı, depremin yol açtığı zararlardan sorumlu olmayacaktır. Dolayısıyla burada inşaatın nasıl yapıldığı, inşaat yapılırken gerçekleşen hataların araştırılmasına da gerek bulunmamaktadır.

MR008 klozu gereğince, deprem rizikosunun inşaat sigortası kapsamında değerlendirilebilmesi için, sigorta ettiren yapılacak proje, malzeme ve işçiliğin, resmi makamların deprem için öngördüğü standartlara uygun olarak gerçekleştiğini taahhüt etmeli ve ispatlamalıdır. Aslında benzer bir düzenleme İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (h) ve (ı) bentlerinde de yer almaktadır. Riziko istisnası olarak düzenlenen ve aşağıda daha ayrıntılı incelenecek hükümler gereğince plan, proje, hesap hatasından ya da malzeme bozukluğu, ayıbı, kusurlu işçilikten meydana gelen

---

[1076]RG, 13.05.2011, S.27933.

[1077]Zorunlu deprem sigortasının daha ziyade konutlarda depremin sebep olabileceği maddi zararları tazmin etme amacı bulunduğundan, tamamlanmamış binaların zorunlu deprem sigortası kapsamı dışında kaldığı yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.98. Gerekçesini açıklamamakla birlikte, tamamlanmamış binaların deprem sigortası kapsamı dışında kaldığı yönünde Algün, 2013, **a.g.k.**, s.288.

[1078]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.288; Ayli, 2012, **a.g.k.**, 98-99; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.534.

[1079]Ayli, tsunami sebebiyle deniz suyunun karaya ulaşması sonucunda meydana gelen rizikoyu, sel ve su baskını rizikosu kapsamında değerlendirmektedir. Bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.102. Kanaatimizce tsunaminin ancak deprem sonucunda oluşabilen bir dalga türü olması dikkate alındığında, tsunami sonucunda oluşan zararların deprem rizikosu kapsamında değerlendirilmesi daha isabetlidir.

hasarlar sigorta teminatı dışında kalmaktadır. Dolayısıyla MR008 klozu kullanılmasa dahi, sigortacı anılan hükümler kapsamında sigorta tazminatı ödemeyecektir[1080]. Bununla birlikte MR008 klozunun kullanılmasının pratik yararı, ispat yükünün yer değiştirmesi ve sigortacıyı, riziko istisnasını ispat etme yükümlülüğünden kurtararak; ispat yükünü sigorta ettiren üzerine yüklemesidir. Zira burada artık sigorta ettiren, sadece deprem rizikosunu değil, anılan klozda belirtilen hususların da gerçekleştiğini ispatla yükümlüdür[1081].

6.1.2.2. Sel ve su baskını

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan rizikolardan birisi de sel ve su baskını rizikosudur. Bu riziko sonucunda inşaatın kendisinde meydana gelen zarar daha sınırlı olmakla birlikte, inşaat malzemeleri ve iş makineleri daha ciddi risk altındadır. Bu sebeple bu rizikoyla ilgili klozların da daha ayrıntılı olarak düzenlendiği görülmektedir.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre sel, "Sürekli yağan yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su"; su baskını ise "Sellerin veya eriyen kar sularının katılmasıyla kabaran akarsuların yataklarından taşarak çevreyi basması" olarak tanımlanmaktadır[1082]. Bununla birlikte sigortacılıkta su baskını, bu tanımdan çok daha geniş anlamdadır. Buna göre inşaat yanından geçen su boru hattının patlayarak inşaata su basması durumu da bir su baskınıdır. Benzer şekilde sel veya su baskını aşırı yağış yerine, su yatağının bir şekilde tıkanması ve bunun üzerinden suyun taşması veya suyun geçmesini önlemek için yapılan duvarın yıkılmasıyla da oluşabilir[1083]. Yine yer altı suyunun bir anda kaynaktan patlaması sonucunda gerçekleşen su baskını da sigorta teminatı içindedir.

Sel ve su baskını rizikosu, ayrıca istisna edilmediği sürece inşaat sigortası kapsamında yer almaktadır[1084]. MR010 klozu kullanılarak bu rizikonun istisna edilmesi

---

[1080]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.100.

[1081]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.101. Aslında ilk bakışta, MR008 klozunun, İSGŞ m.A.4/(h), (ı) biraz daha geniş kapsamlı olduğu savunulabilir. Çünkü İSGŞ, resmi makamların düzenlemelerinden söz etmemektedir. Bununla birlikte, plan, projenin ve tabi kullanılan malzemelerin resmi makamlar tarafından yapılan düzenlemelere aykırı olamayacağı dikkate alındığında, kapsam yönünden herhangi bir fark bulunmadığı anlaşılmaktadır.

[1082]www.sozluk.gov.tr (Erişim Tarihi: 24.05.2020).

[1083]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.102-103.

[1084]İnşaat sigortası bir bütün riskler sigortası olduğu için açıkça istisna edilmediği sürece dahili su zararı olarak kabul edilen sigorta konusu inşaat içindeki borulardaki suyun donması, su borusunun patlaması,

mümkündür. Bununla birlikte uygulamada, çok sık gerçekleşebilecek ve sigorta ettirenler tarafından tercih edilmeyecek teminat dışı bırakma yerine, bazı başka özel klozların kullanıldığı görülmektedir. Özellikle inşaatın yapıldığı bölgedeki iklim koşulları, ortalama yağış miktarları gibi bazı veriler dikkate alınarak klozlar oluşturulmaktadır. Örneğin, şantiye dışında depolanan inşaat malzemeleri teminatını düzenleyen MR013 klozunda "İstifleme ve depolardaki yerleştirme, malzemeyi yağmur nedeniyle oluşacak su birikintilerinden veya en az 20 yılda birden daha kısa aralıklarla tekrarlayan sel ve su baskınlarından koruyacak şekilde yapılmalıdır" ifadesi yer almaktadır[1085].

Bu bölümde sel ve su baskını rizikosunu özel olarak düzenleyen MR110 klozuna da değinilmelidir. Anılan kloz gereğince, sel ve su baskını rizikosunun sigorta teminatı kapsamında değerlendirilebilmesi, projenin 20 yıllık bir süreyi dikkate alacak şekilde meteorolojik veri ve istatistiklerden yararlanarak çizilmesi ve uygulanmasına bağlıdır. Bundan başka inşaat sahası içinde bulunan su yol ve yataklarındaki kum, ağaç gibi suyun akışını önleyecek engellerin sigorta ettiren tarafından hemen giderilmemesi sonucu meydana gelecek zararlar teminat kapsamı dışındadır[1086].

---

suyun sızmasından kaynaklanan zararlar da inşaat sigortası kapsamında değerlendirilecektir. Buna karşılık yangın sigortalarında kural olarak dahili su zararları kendiliğinden sigorta teminatı kapsamında olmayıp, bunun için ayrıca bir teminat (dahili su klozu) alınmalıdır.

[1085] Benzer düzenlemeler MR107, MR108, MR109'da da bulunmaktadır. MR klozlarından bağımsız olarak, poliçede kararlaştırılan klozda belirtilen çevirme seddesinin yapılmaması sebebiyle sigorta ettirenin sigorta korumasından yararlanamayacağı yönünde bkz. İstanbul Anadolu 5.ATM, 10.10.2018, E.2016/291, K.2018/910 (Lexpera). MR108 klozu gereğince yükleniciler tarafından yapılan geçici nitelikteki servis yolu, köprü gibi yapıların inşaat sigortası kapsamına dahil olduğu yönünde bkz. İstanbul Anadolu 7. ATM, 08.11.2018, E.2015/403, K.2018/1120 (Lexpera).

[1086] Nitekim Yargıtay 11.HD, 04.04.2016, E.2016/66, K.2016/3581 sayılı kararında, "…taraflar arasında aktedilen ...Sigorta Poliçesinin 110 sayılı Klozunda yer alan "İnşaat alanı içinde bulunan (ister kurumuş olsun isterse su taşısın) su yolu ve yataklarındaki engellerin (örneğin kum, ağaç vb) suyun serbestçe akışını sağlamak amacıyla Sigortalı tarafından derhal kaldırılmaması sonucunda meydana gelebilecek ziya ve hasarlar veya bundan kaynaklanan sorumluluk bu poliçe kapsamında tazmin edilmeyecektir" hükmü uyarınca dava konusu hasarın teminat dışı olduğunun anlaşılmasına göre…" denilmiştir (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.432-433). Sel ve su baskını rizikosu ABBL kapsamında yer almakla birlikte, ABBL m.A1-2.2./(2) gereğince sulak alanların veya yer altı sularının etkilemesi sonucu sulak alanların taşmasından dolayı gerçekleşen rizikolar teminat dışındadır. Buna karşılık TK A 5131 klozuna göre, sulak alanlarda yapılan inşaat projelerinde olağandışı su yükselmelerinden kaynaklanan su taşkınları, kloz kapsamında belirlenen su seviyesinin artması durumunda sigorta kapsamında kabul edilmektedir. Yine aynı hükme göre böyle bir su seviyesi belirlenmediğinde, son on yıllık veriler esas alınır.

6.1.2.3. Heyelan ve toprak çökmesi

Heyelan rizikosu özellikle yamaç arazide yapılan büyük inşaat projelerinde, toprak çökmesi ise gevşek zeminde gerçekleştirilen inşaat projelerinde özellikle yol inşaatlarında sıkça görülmektedir. Günümüzde inşaat teknolojisinin ulaştığı düzey dikkate alındığında, bu rizikonun engellenmesiyle ilgili farklı önlemler alındığı görülmektedir. Heyelanın önlenmesi için set duvarlar çekilmekte, gevşek zeminin sağlamlaştırılması için toprağa beton enjekte edilmekte, temel kazısına başlanmadan önce kazıklar çakılmaktadır. Ancak alınan tüm önlemler bazen yetersiz kalmakta, bazen de doğa hiç beklenmedik anlarda sözünü söylemektedir.

Heyelan, toprağın doğal bir şekilde bağlı olduğu topraktan ayrılarak kaymasıdır. Dolayısıyla her toprak kaymasının heyelan olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Özellikle geçici olarak inşaat sahasına yığılan toprağın kendiliğinden veya üzerinden geçen bir iş makinesinin etkisiyle kayması heyelan niteliğinde değildir[1087]. Heyelan genelde yoğun yağış sonucunda gerçekleşmekle birlikte[1088], bir insan davranışı sonucunda da gerçekleşebilir[1089].

Toprak çökmesi ise, toprağın hacminin çeşitli sebeplerle azalması ve bunun neticesinde toprağın üzerindeki eşyayı taşımaması sonucunda çökmesidir[1090]. Deprem sonucu oluşan çökmeler, bu anlamda bir çökme olmadığından deprem teminatı çerçevesinde değerlendirilmekte; yine insan eylemleri sonucunda, örneğin tünel açma çalışması sırasında meydana gelen çökmeler de teminat kapsamı dışında kabul edilmektedir[1091]. İşte beklenmeyen ve aniden meydana gelen bu olaylar da ayrıca ve

---

[1087] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.291; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.106.

[1088] Yargıtay 21.HD, 02.12.2019, E.2019/2903, K.2019/7343 sayılı kararına göre, "… davacı istinat duvarı inşaatında çalışırken yağış nedeniyle zeminin gevşemesi neticesinde meydana gelen heyelan sonucu toprak altında kalarak kaza geçirdiği anlaşılmıştır…" (SMİP). İstanbul 6.ATM, 19.11.2019, E.2016/1370, K.2019/1106 sayılı kararına göre, "…Yer kayması klozu başlıklı klozda "... sel veya su baskını nedeniyle meydana gelen yer kayması ve toprak çökmesinden doğan zararlar teminata ilave edilmiştir" hükmüne yer verildiği görülmektedir. Bu kloza göre, davalının ek teminat verdiği yer kayması rizikosu bakımından…tanımı-şartları-niteliği belirtilen özellikte doğal afet niteliğinde yağmur olması gerekmektedir ki, davalı sigortacının verdiği ek teminat gereği sorumluluğu doğabilsin…" (Lexpera).

[1089] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.106. Buna karşılık yangın sigortası kapsamında ek teminatla alınabilen yer kayması rizikosunun sigorta kapsamında değerlendirilebilmesi için, yer kaymasının doğal yollarla gerçekleşmesi gerektiği, örneğin binanın yanındaki arsada temel kazısı sebebiyle meydana gelen çökmenin sigorta kapsamında kalmadığı yönünde bkz. Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.191.

[1090] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.291; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.107; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.117.

[1091] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.107.

açıkça istisna edilmediği sürece inşaat sigortası teminatı kapsamındadır[1092]. Ancak bu riziko yönünden de bazı klozların gündeme gelmesi mümkündür. Örneğin MR104 klozu gereğince, baraj ve su rezervuarlarına ilişkin inşaatlarda, toprağın yeterli derecede sıkılaştırılmamasından doğan kayma ve çökmelerden doğacak zararlar teminat kapsamı dışında bırakılabilir.

6.1.2.4. Fırtına

Havanın bir yerden başka bir yere taşınması, genel bir ifadeyle rüzgâr olarak adlandırılmaktadır. Ancak her rüzgâr, fırtına niteliğinde olmadığından, fırtınanın tanımında da bilimsel verilerden yararlanılmalıdır. Buna göre saatteki hızı 40 ila 60 km arasında olan rüzgârın şiddetli rüzgar, 60 km'nin üzerindeki rüzgarın ise fırtına olduğu kabul edilmektedir[1093]. Bununla birlikte sigorta hukuku yönünden bir hava hareketinin fırtına olarak kabul edilebilmesi için asgari rüzgâr hızı 62 km olmalıdır[1094]. Dolayısıyla bu hızın altındaki bir rüzgâr sebebiyle oluşan zarar teminat kapsamı dışındadır. Yine bir fırtınadan söz edebilmek için bunun hava hareketinden kaynaklanması gerekmektedir[1095]. Patlama, yangın gibi sebeplerle oluşan hava hareketi bir an için anılan hızlara ulaşsa da sigorta hukuku anlamında fırtınadan söz edilemez[1096].

Kural olarak inşaat sigortası sözleşmesinde aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece, fırtına sebebiyle meydana gelen zararlar inşaat sigortası teminatı kapsamındadır[1097]. Bu zararlar doğrudan fırtınanın etkisiyle eşyada oluşabileceği gibi,

---

[1092]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.290; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.107. Yargıtay 11.HD, 18.04.2014, E.2014/4207, K.2014/7719 (SMİP).

[1093]https://www.mgm.gov.tr/arastirma/dogal-afetler.aspx?s=kuvvetliruzgar (Erişim Tarihi: 25.05.2020).

[1094]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.109. İnşaat sigortasıyla ilgili olmamakla birlikte, 62 km/s aşmayan rüzgarın fırtına olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 08.04.2021, E.2020/6400, K.2021/8439 (E-uyar). Fırtınanın, 7 bofordan (50-61 km/s) hızlı esen rüzgar olduğu yönünde bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.118; Nazlıer, 2022, **a.g.k.**, s.118; M. K. Omağ (2019b). Türk Ticaret Kanunu ile poliçe genel şartları açısından yangın sigortası, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*. İstanbul: On İki Levha, s.119. ABBL klozlarında fırtına için hız ölçütü kullanılmamış, onun yerine fırtınanın mevsim ve yerel bölge şartlarında ölçülen normal hava hareketlerinden farklılığı vurgulanmıştır. Bkz. TK A 5121 ve TK B 5120. Ayrıca ABBL m.1-2.2/(12)'de sadece fırtına yönünden değil, tüm hava koşulları yönünden bir düzenleme yapılmış ve normal hava şartları sonucunda gerçekleşecek hasarların sigorta teminatı kapsamında yer almadığı belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.120-128; Roos und Schmitz-Gagnon, 2018**, a.g.k.**, s.588.

[1095]Saat, 2017, **a.g.k.**, s.35.

[1096]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.293; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.110. Nitekim TK A 5121 ve TK B 5120'de bu husus açıkça vurgulanmıştır.

[1097]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.293; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.536. Yargıtay 11.HD, 15.10.1992, E.1991/2879, K.1992/9968 (Ulaş, 2005, a.g.k., s.338-339).

fırtınanın sürüklediği eşyanın bir başka eşyaya çarpması sonucunda da oluşabilir[1098]. Yine fırtınanın denizde dalgalanmaya sebep olması ve bu dalgaların verdiği zarar da inşaat sigortası kapsamında değerlendirilmelidir[1099].

Sözleşmenin tarafları fırtına kabul edilebilecek rüzgâr hızını inşaat sigortası sözleşmesinde açıkça kararlaştırabilirler. Benzer şekilde fırtına rizikosunun sigorta teminatından tamamen istisna edilebilmesi de mümkündür. Nitekim MR012 klozunda 62 km'yi aşan rüzgarların sebep olabileceği zararlar, riziko istisnası olarak düzenlenmiştir. Her ne kadar bu klozun yer aldığı inşaat sigortası sözleşmesinde, 62 km'nin altındaki rüzgarlar sebebiyle meydana gelen zararların sigorta teminatı altında kabul edilmesi gerektiği iddia edilebilirse de fırtınanın tanımı gereğince asgari hıza ulaşmayan rüzgâr sebebiyle meydana gelen zararların sigorta teminatı kapsamında değerlendirilebilmesi mümkün olmamalıdır. Bir başka ifadeyle MR012 klozu içeren bir inşaat sigortası sözleşmesinde ne rüzgâr ne de fırtına sigorta teminatı kapsamındadır.

6.1.2.5. Yıldırım

Yıldırım, bulut ile yer arasında meydana gelen yüksek gerilimli bir elektrik boşalmasıdır ve yıldırım sebebiyle ortaya çıkan enerjinin büyüklüğü sebebiyle bu enerji saniyenin milyonda biri zarfında geçtiği hava sütununun sıcaklığını 15000 °C'ye kadar çıkarabilir[1100]. Yeterli önlemler alınmadığı takdirde bu enerji boşalmasının sonuçları çok ağır olabilmektedir. Bu risk özellikle yüksek yerlerde ve tabi yüksek inşaatlarda daha da artmaktadır.

Taraflarca aksi kararlaştırılmadığı sürece yıldırım rizikosu, inşaat sigortası teminatı kapsamındadır[1101]. Yukarıda belirtildiği üzere yıldırımın yaydığı enerji ve

---

[1098] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.110.

[1099] STK, 06.07.2015, K.2016/3542 sayılı kararına göre, "…olayın, Sigortacı'nın kabul ettiği şekilde Sel ve Seylap olarak kabul edilemeyeceği, olayın Fırtına'dan kaynaklı deniz hareketlerinden (dalga ve deniz yükselmesi) kaynaklandığı ve 7-8 bofor hızında olan 84 rüzgardan kaynaklanan olayın mutad deniz hareketi olarak kabul edilemeyeceği ve nihayetinde olayın Poliçe kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kararına varılmıştır…" (HKD 2016, S.25, s.66-90).

[1100] https://mgm.gov.tr/site/yardim2.aspx?=YILDIRIM (Erişim Tarihi: 26.05.2020).

[1101] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.111; Topbaş, 2018, **a.g.k.**, s.536. Alman hukukunda ise yıldırım rizikosu kendiliğinden inşaat sigortası kapsamında olmayıp, tarafların bu rizikonun teminat kapsamına alınması konusunda anlaşmaları gerekmektedir. ABBL m.A1-2.2/(1)'de bu husus açıkça belirtilmiş olup, bu riziko TK A 5130 klozuyla inşaat sigortası teminatı kapsamına alınabilir. Alman hukukunda yıldırım sonucunda meydana gelen zarar yanında, yıldırım sonucunda dolaylı zararların da inşaat sigortası kapsamı dışında kaldığı yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.87.

sıcaklık sebebiyle, sadece isabet ettiği yapı veya eşyalar değil, başka şeylerin zarar görmesi de muhtemeldir. Dolayısıyla yıldırımın sadece isabet ettiği şeyde meydana gelen zararlar değil, yıldırımın yaydığı ısı, yıldırımın sebep olduğu sarsılma, basınç sebebiyle meydana gelen zararlar da teminat kapsamındadır[1102]. İnşaata, inşaat sahasına veya inşaat sahasına yakın bir araziye düşen yıldırım sonucunda, inşaatta kullanılan elektronik cihazların veya makinelerin arızalanması mümkündür. Bu gibi durumlarda yıldırım, söz konusu elektronik cihazlara doğrudan zarar vermemekle birlikte, elektrik akımındaki ani ve yoğun değişim sebebiyle elektronik cihazlar ve makineler zarar görmektedir. Her ne kadar İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (i) bendinde, elektrik arızalarından doğan makine ve cihaz zararlarının sigorta teminatı dışında olduğu düzenlenmişse de kanaatimizce yıldırım düşmesine bağlı olarak meydana gelen ani elektrik dalgalanmaları sebebiyle gerçekleşen makine ve cihaz zararları sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmelidir. Zira elektrik akımı yıldırım sebebiyle bozulmakta ve nihayet zarar da bu bozulan elektrik akımına bağlı olarak doğmaktadır[1103].

[1102]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.112; Topbaş, 2018, **a.g.k.**, s.536. Yargıtay 11.HD, 28.06.2005, E.2004/11190, K.2005/6853 sayılı kararına göre, "…Dava, yangın sigorta poliçesiyle sigortalı işyerine yıldırım düşmesi nedeniyle, sigorta alacağının tahsili istemine ilişkindir. Davalı sigorta şirketi vekili, hasarın, yıldırımın doğrudan etkisi ile meydana gelmediğini, yıldırımın dolaylı etkisi ile meydana gelen hasarların sigorta kapsamında olmadığını savunarak, davanın reddini istemiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1305 nci maddesinin 3 numaralı bendinde sözü edilen yıldırım riski, bir doğa olayının oluşturduğu risk şekli olup, yıldırımın neden olduğu gerek yangınlı, gerekse yangınsız hasarların tümü yangın sigortası teminatı içinde kalmaktadır. Diğer bir değişle, yıldırım sonucu yangın oluşmasa dahi, bizatihi yıldırım olayının sigortalı bina veya eşyada meydana getirdiği hasar, sigorta kapsamı içinde kabul edilmektedir…Dava konusu olayda da, davalı şirkete sigortalı olan ve davacıya ait işyerindeki paratonere yıldırım düşmesi sonrası, işyerinde bulunan elektronik eşyalar hasarlanmış olup, olay, sigorta teminatında bulunmaktadır..." (SMİP).

[1103]Yangın sigortası bakımından bu yönde bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.55. Doğrudan inşaat sigortasına ilişkin olmamakla birlikte, özellikle yangın sigortası kapsamında verilen yargı kararlarının çoğunluğunda da bu şekilde gerçekleşen zararların sigorta teminatı kapsamında kaldığı vurgulanmaktadır. Örneğin;
Yargıtay 17.HD, 23.01.2017, E.2014/9334, K.2017/380 sayılı kararında, "…Davacı vekili, davacıya ait olup davalı tarafından sigortalı bulunan işyerindeki tesisat ve demirbaşların, sigortalı yere yakın Camiye yıldırım düşmesi sonucu zarar gördüğünü… Davalı vekili, davacıya ait işletmedeki emtia ve demirbaşların poliçeyle teminat altına alındığını, sigortalı yerin yakınına düşen yıldırımın sebep olduğu yüksek gerilim nedeniyle hasarın gerçekleştiğini, yıldırımın sebep olduğu doğrudan zarar olmadığından YSGŞ A.1. maddesi gereği zararın teminat kapsamında olmadığını, ayrıca genel şartların A.4.6. maddesi gereği de hasarın teminat dışı olduğunu belirterek davanın reddini savunmuştur. Mahkemece…davanın kabulü ile…davalıdan tahsiline karar verilmiş; hüküm, davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir…davalı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA …" denilmiştir (SMİP).
Yargıtay 11.HD, 27.02.2017, E.2015/12995, K.2017/1118 sayılı kararında, "…Davacı vekili, müvekkili şirketin akaryakıt paket sigorta poliçesi yaptırdığını, işyerine 13/05/2013 tarihinde yıldırım düşmesi neticesinde yüksek gerilim/voltaj dalgalanması sonucunda trafonun hasar gördüğünü, davalı

6.1.2.6. Yangın

Yangın rizikosu sadece inşaatlarda değil, hayatın her alanında karşılaşma olasılığı belki de en yüksek rizikodur. En ufak bir dikkatsizlikte dahi ortaya çıkabilecek yangın rizikosunun sebep olduğu zararlar da büyüktür. Müdahale geciktikçe zarar da artacaktır. İnşaatlarda kaynak makineleri, iş makineleri, boya, tiner, ahşap gibi çok sayıda farklı nitelikte malzeme, yangının çıkma ve yayılma ihtimalini artırmaktadır. Özellikle şehir merkezlerine uzak noktalarda yapılan inşaatlarla[1104] metro, tünel inşaatı gibi yerin altında yapılan inşaatlarda yangına müdahale imkanları da sınırlıdır. İşte bu sebeplerle yangın rizikosu, kendiliğinden inşaat sigortası teminatı kapsamındadır[1105].

Geniş bir uygulama alanının varlığına ve sadece bu riziko için ihdas edilmiş Yangın Sigortası Genel Şartları bulunmasına rağmen, yangının tanımı mevzuatta yapılmış değildir[1106]. Böyle bir tanım yapılmaması sebebiyle doktrinde farklı tanımlar yapılmakla birlikte[1107], genellikle benimsenen ve Alman İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A1-2.2. maddesinin (1). bendinde de belirtildiği şekilde yangın, ateş yakılmasına tahsis edilmiş bir ocak olmaksızın meydana gelen veya ocağı terk eden ve kendi kendine yayılabilen ateştir[1108]. Bu tanım kapsamında yangının unsurları alevli

---

şirketin poliçe talebini karşılayan teminat olmadığı gerekçesiyle talebini reddettiğini…davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Davalı vekili, sigorta şirketinin sadece gerçek hasarı ve poliçe ile teminat altına alınmış bulunan hasarları ödemek ile yükümlü olduğunu, gerçekleşen hasarın teminat kapsamında olmadığı, meydana gelen hasarın poliçe kapsamında bir hasar olup olmadığının davacının ispat etmesinin gerektiğini savunarak davanın reddini istemiştir. Mahkemece …yıldırım düşmesi sonucu davacının iş yerinin trafosunun zarar gördüğü, yıldırım düşmesi sonucu oluşan hasarın poliçe sözleşmesi gereğince teminat kapsamında olduğu gerekçesiyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Kararı davalı vekili temyiz etmiştir…davalı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA…" denilmiştir (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 10.07.2006, E.2005/7927, K.2006/8164 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 13.03.2014, E.2014/2606, K.2014/3490 (SMİP); Yargıtay 11.HD, 29.04.2014, E.2014/1694, K.2014/7989 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 16.07.2018, E.2015/17423, K.2018/7160 (SMİP).
Buna karşılık elektronik cihaz sigortası bulunmadığı takdirde, yıldırım düşmesi sonucunda gerçekleşen voltaj dalgalanması sebebiyle meydana gelen zararın yangın sigortası kapsamında yer almadığı yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 27.02.2013, E.2012/2559, K.2013/3599 (SMİP). Ayrıca krş. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.112-113.

[1104]Ayli, 2012, **a.g.k.**, 84.

[1105]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.283; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.84, 89; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.532.

[1106]Yangın sigortası ETTK m.1304 vd.'da düzenlenmesine rağmen yangının tanımı bu hükümler arasında da yer almamaktadır. Hatta mevzuatta birçok yerde yangından söz edilmesine rağmen, yangını tanımlayan bir hükme rastlanmamaktadır. Bkz. R. Atabek (1985). Yangın rizikosu, *SHD*. 2 (3-4), s.123-124. Yangının tanımının doktrin ve yargı kararlarına bırakıldığı yönünde bkz. Omağ, 2019b, **a.g.k.**, s.110.

[1107]Farklı tanımlar için bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.84-85.

[1108]Aral Eldeleklioğlu, 2016, **a.g.k.**, s.990; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.84; Kender, 2021, **a.g.k.**, s.335; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.26; Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.79.

ateş, bu ateşin ocak olmaksızın yanabilmesi veya ocağı terk edebilmesi ve nihayet ateşin kendi kendine yayılabilmesidir.

Yangının ilk unsuru alevli ateşin varlığıdır[1109]. Alevin ateşli olmadığı, özellikle kavrulma[1110] şeklinde gerçekleşen olaylar yangın olarak kabul edilmemekle birlikte, konu yargı kararlarında tartışmalıdır. Bazı kararlarda[1111] kavrulma şeklinde gerçekleşen olaylar sigorta teminatı dışında değerlendirilmekteyken, bazı kararlarda [1112] ise kavrulmanın da yangının başlangıç evresi olduğu, müdahale edilmediği taktirde bunun ateş alacağı belirtilerek kavrulma da sigorta teminatı kapsamında kabul edilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, inşaat sigortasında istisna edilmeyen beklenmeyen ani sebeplerin tamamı teminat kapsamında olduğundan, bu tartışmanın inşaat sigortası yönünden önemi bulunmamaktadır[1113].

Yangının ikinci unsuru, alevli ateşin bir ocak dışında vuku bulması veya ocak dışına taşmasıdır[1114]. Buradaki ocaktan kasıt, ateş yakılmasına tahsis edilmiş şeydir. Bu şey geniş yorumlanmalı ve şömine, soba, madenlerin eritildiği ocaklar yanında, mum, çakmak, meşale gibi şeyler de ocak olarak kabul edilmelidir[1115]. Bir ocak olmaksızın yıldırım[1116], patlama, elektriğin kısa devre yapması, kimyasal reaksiyon[1117] sonucunda

---

[1109]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.284-285; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.85; Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.179; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.27-30; Omağ, 2019b, **a.g.k.**, s.111.

[1110] Kavrulma, genellikle ısının tesiriyle maddede değişiklikler getiren kimyasal veya biyolojik olaylardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Atabek, 1985, **a.g.k.**, s.131; Omağ, 2019b, **a.g.k.**, s.114. Kavrulma ve kablo yanmalarının yangın olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.84.

[1111]Yangın sigortasında kavrulmanın teminat kapsamı dışında olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 02.04.2012, E.2010/14772, K.2012/5178; Yargıtay 11.HD, 20.02.2014, E.2012/12865, K.2014/12865 (SMİP); 17.HD, 16.10.2017, E.2015/357, K.2017/9095 (SMİP).

[1112] Yangın sigortasında kavrulmanın teminat kapsamında olduğu yönünde bkz. Yargıtay 17.HD,16.01.2014, E.2013/4172, K.2014/490 (SMİP). Kasko sigortasında kavrulmanın teminat kapsamında olduğu yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 14.04.2014, E.2014/6342, K.2014/5772 (SMİP); Yargıtay 17.HD, 10.05.2017, E.2016/11536, K.2017/5300 (SMİP).

[1113]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.285-286; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.90

[1114]Atabek, 1985, **a.g.k.**, s.129; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.87; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.34; Omağ, 2019b, **a.g.k.**, s.112.

[1115]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.87.

[1116] Yargıtay 11.HD, 02.04.2018, E.2016/9620, K.2018/2293 sayılı kararıyla yerel mahkemenin "…Mahkemece…davaya konu yangın olayının ekskavatörün sol kısmına yıldırım isabet etmesi sonucu yüksek akım ve ısı nedeniyle kabin içindeki yanıcı maddelerin tutuşması sonucu başladığı, itfaiye müdür vekili bilirkişinin verdiği rapor ve makine mühendisi bilirkişi raporunun da bu yönde olduğu, hasarın teminat dışında kaldığını ispat yükü davalı üzerinde bulunduğu halde bu yöndeki savunmanın kanıtlanamadığı…" şeklindeki kararını hesap hatası yönünden bozmuş olmakla birlikte, yerel mahkemenin yıldırım sebebiyle oluşan zarara ilişkin tespitine katılmıştır (SMİP). Yangın sigortası yönünden yıldırım sonucunda gerçekleşen rizikoların, yangın çıkarsın veya çıkarmasın sigorta teminatı içinde kaldığı yönünde bkz. Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.305-306. Ayrıca bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 21.10.2004, 21.10.2004, E.2004/1080, K.20014/10121 (SMİP).

da yangın çıkabilir ve bunlar da inşaat sigortası teminatına dahildir[1118]. Aynı şekilde ocak içine düşerek hasar gören sigortalı değerler de teminat kapsamındadır[1119]. Burada inşaat sigortası bakımından tartışılması gereken konu, inşaat sahası dışında gerçekleşen bir yangının inşaata zarar vermesi durumunda, bu zararın teminat kapsamında kalıp kalmadığıdır. Her ne kadar zarara sebep olan asıl olay yani yangın, inşaat sahasında gerçekleşmese dahi, yangın özellikle duman ve kurum şeklinde inşaata zarar vermişse, bu zararlar da sigorta teminatı kapsamında kabul edilmelidir[1120].

Yangının üçüncü unsuru, ateşin kendi başına (kendi gücüyle) yayılma kabiliyetinin bulunmasıdır[1121]. Bundan kasıt, yangının insan tarafından sağlanan katkı ve ayrı güç olmaksızın yayılabilmesidir. Bunun tipik örneği orman yangınlarıdır. Aynı şekilde bir inşaatın malzeme deposunda başlayan yangının, kendiliğinden yayılması da buna örnek olarak verilebilir. Buna karşılık yayılma kabiliyeti olmayan kendi kendine sönen ateş, yangın olarak değerlendirilemez[1122].

Yukarıda da belirtildiği üzere yangın rizikosu, kendiliğinden inşaat sigortası kapsamındadır[1123]. İnşaat sigortası, yangının sadece doğrudan sebep olduğu zararları değil, söndürme, kurtarma faaliyetlerinden kaynaklanan zararları da tazmin edecektir[1124]. Ancak yangın rizikosunun gerçekleşme ve gerçekleştiğinde zarar verme ihtimalinin yüksekliği sebebiyle, inşaat sigortası sözleşmelerine MR112 klozunun[1125]

[1117]Yargıtay 11.HD, 11.03.2008, E.2006/11360, K.2008/2944 sayılı kararında, "…Mahkemece…hasarın tamamının pamuk küspesinde bulunması gerekenden fazla nem bulunması ve bu fazla nem miktarı sonucunda küspenin kızışarak alev alması sonucunda oluştuğu, kimyasal reaksiyonlar sonucu çıkan yangında oluşan hasarın sigorta kapsamında kaldığı, dava konusu olayda hasarın, küspenin içten içe kızışması neticesinde çıkan yangın sonucunda oluştuğu ve hasarın tümünün sigorta kapsamında olduğu…" şeklindeki yerel mahkeme gerekçesine katılmış, ancak kararı hesaplama yönünden bozmuştur (SMİP).

[1118]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.87.

[1119]Atabek, 1985, **a.g.k.**, s.129; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.90

[1120]Çeker, 2021, **a.g.k.**, s.182-183; Höra, 2017, **a.g.k.**, §5 Rn.26. İnşaat sigortası değil ve fakat yangın sigortasına ilişkin bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 02.11.2000, E.2000/7077, K.2000/8444 (SMİP).

[1121]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.285; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.88; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.40-41; Omağ, 2019b, **a.g.k.**, s.112.

[1122]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.88.

[1123]Buna karşılık Alman hukukunda, yangın rizikosu kendiliğinden inşaat sigortası teminatına dahil olmayıp, taraflar ABBL m.A1-2.2/(1) gereğince yangın rizikosunun teminata dahil edilmesi konusunda uzlaşmalıdır. Bu şekilde uzlaşma sağlandığında sözleşmeye TK A 5130 klozu dahil edilmektedir.

[1124]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.89

[1125]MR112 klozu şu şekildedir: "Bu kloz ile, poliçe şartlarında ve ekli zeyil namelerde yer alan diğer hükümler aynen saklı kalmak şartıyla taraflarca, infilak ve/veya yangının dolaylı veya doğrudan etkisiyle meydana gelecek kayıp önlemlerin alınmış olması koşuluyla teminata gireceği kararlaştırılmıştır.

1. İşlerin seyrine paralel olarak, her zaman yeterli sayıda ve nitelikte yangınla mücadele ekipmanı ve yangın söndürme ünitesi, gerekli yerlerde çalışır ve hazır halde bulundurulmalıdır. Tazyikli su hortum ve

eklendiği görülmektedir. Münih Reasürans klozlarının en ayrıntılı düzenlemelerinden birisi olan bu klozla, yangın rizikosunun teminat kapsamında değerlendirilebilmesi için sekiz şart öngörülmüş olup, bu şartların kısaca incelenmesi isabetli olacaktır.

Birinci olarak, yeterli sayıda yangınla mücadele ekipmanı çalışır halde bulunmalı ve ayrıca tazyikli su hortum ve besleme üniteleri çalışır vaziyette olmalıdır. Söz konusu ekipmanın inşaatın seyrine uyumlu olması da aranmaktadır. Bir başka ifadeyle dinamik bir sürece bağlı olarak inşaat ilerledikçe veya inşaatta değişiklikler oldukça alınacak tedbirler de artırılacaktır veya değiştirilecektir.

İkinci olarak, hortum ve yangın söndürücülerin bulunduğu dolaplar haftada en az iki kez kontrol edilmelidir. Düzenlemede bu kontrolün kim tarafından yapılacağı belirtilmemiş olmakla birlikte, sigorta ettirenin bu işi yapmak üzere deneyimli bir personelini görevlendirmesi ve kontrollere ilişkin kayıtların tutulması, olası uyuşmazlıkların önüne geçecektir.

Üçüncü olarak, yerel yangın mevzuatına uygun olarak yangın odaları, kalıpların sökülmesine müteakip en kısa sürede tesis edilmelidir. Aynı şekilde özellikle baca işlevi

---

besleme üniteleri, işlerin devam etmekte olduğu en üst seviyeden bir önceki kota kadar çalışır vaziyette tesis edilmiş olmalı ve boruların ağzı geçici kapaklarla kapatılmış olmalıdır.
2. Hortum ve taşınabilir yangın söndürücülerinin bulunduğu dolaplar haftada en az iki kez olmak üzere, belli aralıklarla kontrol edilmelidir.
3. Yerel yangın yönetmeliklerine uygun olarak, yangın kompartımanları (odaları), kalıpların sökülmesini takip eden en kısa sürede tesis edilmelidir. Asansör boşluğu, servis kanalları ve diğer tüm boşluklar en kısa sürede ve mutlaka malzemenin gelişinden ve kalıp sökümünü takip eden işlerin yapımının başlamasından önce geçici olarak kapatılmalıdır.
4. Atık malzeme bekletilmeden saha dışına alınmalıdır. İşlerin devam ettiği katlarda/alanlarda biriken yanıcı atıklar ise, her iş günü sonunda mutlaka temizlenmelidir.
5. Taşlama, kesme ve kaynaklama, alev tabancası veya lehin/kaynak makinesi kullanımı sıcak bitüm uygulaması gibi ve sadece bu işlerle sınırlı olmayan tüm "sıcak iş"lerin mutlaka yetkili müteahhitler tarafından, izne ve bildirim esasına bağlı olarak yürütülmesi sağlanmalıdır. Isı çıkarak yanan ve alev/elektrik kullanımını gerektiren tüm işler yangınla mücadele konusunda eğitilmiş tam techizatlı en az bir işçinin gözetiminde uygulanmalıdır. Sıcak işlerin uygulandığı alan, işler bitirildikten veya ara verildikten bir saat sonra iyice kontrol edilmelidir.
İnşaat/montaj malzemesinin depolanmasının gerektirdiği durumlarda, her bir depo, tek bir ünite için aşağıda belirtilen limitleri aşmayacak şekilde alt depolama ünitelerine ayrılmalıdır.
6. Her bir ünite bir diğerinden 50 m mesafede kurulmalı veya aralarında yangına dayanıklı duvarlar bulundurulmalıdır. Tüm alev alıcı/yanıcı malzeme, özellikle yanıcı sıvı ve gazlar, sözleşme konusu inşaat/montaj işerinden ve sıcak işlerden uzak alanlarda depolanmalıdır.
7. Şantiyede bir güvenlik koordinatörü bulundurulmalıdır. Güvenilir bir yangın alarm sistemi ve mümkünse, en yakın itfaiye teşkilatına direkt bağlı bir uyarıcı hat çekilmelidir. Bir yangın önleme ve şantiye yangın operasyon planı yapılarak düzenli olarak güncelleştirilmelidir. Müteahhittin tüm elemanları yangınla mücadele konusunda eğitilmeli ve haftalık tatbikatlar yapılmalıdır. En yakın itfaiye teşkilatına inşaat/montaj sahası tanıtılmalı ve itfaiye girişleri her zaman ulaşım ve erişime açık tutulmalıdır.
8. Şantiye sahası çitle çevrili olmalı ve giriş çıkışlar kontrol edilmelidir."

görerek yangının büyümesini engellemek için asansör boşluğu başta olmak üzere tüm boşluklar en kısa sürede geçici olarak kapatılmalıdır.

Dördüncü olarak, atık malzemeler derhal inşaat sahası dışına alınmalı, ayrıca biriken yanıcı atıklar her iş günü mutlaka temizlenmelidir. Bu şartın amacı, gereksiz malzemelerin ve yangın ihtimalini artıran yanıcı malzemelerin düzenli bir şekilde temizlenmesi ve bu şekilde yangın ihtimalinin düşürülmesidir. Burada her ne kadar saha dışına atılmasından söz edilse de bu, inşaat sahasının hemen dışı olarak değil, inşaata zarar vermeyecek şekilde dışarı atma şeklinde anlaşılmalıdır. Yeterince uzak ve güvenli bölgeye atılmayan atık malzemenin sebep olabileceği yangın, sigorta teminatı dışında kabul edilmelidir.

Beşinci olarak, taşlama, kaynaklama, alev tabancası gibi sıcak işler, izin alınarak ve bildiri esasına göre yapılmalıdır. Buna göre sıcak iş yapılırken eğitimli ve tam teçhizatlı en az bir işçi, buna nezaret etmelidir.

Altıncı olarak, inşaat malzemelerinin depolandığı üniteler arasında en az 50 m. mesafe bulunmalı ve bu üniteler arasında yangına dayanıklı duvarlar inşa edilmelidir [1126] . Bu şekilde malzemelerin aynı anda yanması ve zarar görmesi engellenmektedir. Bu şartın ancak çok büyük inşaat projelerinde hayata geçebileceği açıktır.

Yedinci olarak, şantiyede güvenilir yangın alarm sistemi kurulmalı ve mümkünse en yakın itfaiye teşkilatına direkt bağlı bir hat çekilmelidir. Uygulamada gerçekleştirilme kabiliyeti çok düşük olan bu şartın devamında, tüm personelin yangın konusunda eğitilmesi ve haftalık tatbikat yapılması da hükme bağlanmaktadır.

Nihayet sekizinci olarak, inşaat sahası çitle çevrili olmalı ve giriş çıkışlar kontrol edilmelidir. Bu hüküm hırsızlık rizikosuna ilişkin klozlarda da görülmektedir.

Görüldüğü üzere yangın rizikosu için çok ayrıntılı bir kloz düzenlemesi getirilmiştir. Ancak bu düzenlemenin, iş ve işçi güvenliği konusunda halen birçok eksiği olan ülkemizde uygulanabilirliği tartışmalıdır. Bu husus da dikkate alınarak belirtilmelidir ki, taraflar bu klozun tamamını sözleşmeye ekleyebilecekleri gibi, sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğince sadece bazı hükümleri de tercih edebilirler.

[1126]İstanbul Anadolu 10.ATM, 13.07.2020, E.2018/929, K.2020/383 (Lexpera).

6.1.2.7. Patlama

Patlama rizikosu, inşaat sigortası teminatına kendiliğinden dahil olan rizikolardan birisidir[1127]. Bununla birlikte patlama ne İnşaat Sigortası Genel Şartları ne de Yangın Sigortası Genel Şartları'nda tanımlanmıştır. Bu sebeple patlama doktrinde farklı şekillerde tanımlanmıştır[1128]. Ancak genel olarak patlamanın unsurları açığa şiddetli bir gücün çıkması, aniden gerçekleşmesi ve gaz veya buharın genişlemesidir[1129]. Belirtmek gerekir ki, patlama kavramıyla sigorta hukukundaki patlama her zaman aynı anlamda değildir. Özellikle dışarıya güç vermeksizin gerçekleşen patlama, örneğin alçak basınç sebebiyle kapta meydana gelen çökme, sigorta hukuku anlamında patlama değildir[1130]. Benzer şekilde su patlaması, fazla gaz yüklemesinden kaynaklı gaz basıncı zararları, patlamanın tüm unsurlarını taşımayan patlama benzeri olaylardır[1131]. Bununla birlikte inşaat sigortası, açıkça istisna edilmeyen rizikolardan kaynaklanan zararları tazmin ettiğinden, kural olarak bu olaylar da inşaat sigortası teminatı kapsamındadır[1132]. Ayrıca zararın inşaat sahasında gerçekleşmesi şartıyla, inşaat sahası dışında meydana gelen patlama sebebiyle gerçekleşen zararlar da sigorta kapsamında kabul edilmelidir[1133].

6.1.2.8. Hırsızlık

İnşaat sahalarında gerçekleşme ihtimali en yüksek rizikolardan birisi hırsızlık rizikosudur. Hırsızlık eylemi, ceza hukukuna göre tanımlanmalı ve değerlendirilmelidir.

[1127]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.286; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.91; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.534. Buna karşılık Alman hukukunda patlama rizikosu, ABBL m.A1-2.2/(1) gereğince ancak anlaşmayla teminata dahil edilmektedir ve bu teminat için TK A 5130 klozu alınabilir. Aynı şekilde MKSGŞ m.2/(a)'da patlamanın ancak ayrıca kararlaştırılması şartıyla teminat kapsamında olduğu belirtilmiştir. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 08.06.2000, E.2000/1990, K.2000/5253 (SMİP).

[1128]Patlamaya ilişkin tanımlar için bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.92-93.

[1129]Atabek, 1985, **a.g.k.**, s.132; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.94-95; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.61-63; Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.76.

[1130]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.93.

[1131]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.94. Asit tankının basınç sebebiyle patlamasının yangın sigortası kapsamında olmadığı yönünde bkz. Yargıtay 17.HD, 01.06.2016, E.201474142, K.2016/6659 (SMİP). Buna karşılık trafo patlamasının yangın sigortası kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 31.05.2001, E.2001/2762, K.2001/4904 (SMİP).

[1132]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.94-95; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.58-61.

[1133]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.286. Yargıtay 11.HD, 27.02.2006, E.2005/2160, K.2006/1977 sayılı kararında, "…iş merkezinin zemin katında bulunan başka bir işyerinde meydana gelen patlamanın 3. katta bulunan sigortalı işyerinde hasara neden olup olmadığının dosyada bulunan ve yukarıda belirtilen deliller de nazara alınıp gerektiğinde keşif yapılması suretiyle tespitiyle sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken…" denilerek, yangın sigortasında bir başka yerde meydana gelen patlamanın sebep olduğu zararlar da yangın sigortası kapsamında değerlendirilmiştir (SMİP).

Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesindeki düzenlemeye göre hırsızlık, zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malın, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alınmasıdır. O halde, inşaat sahasında bulunan taşınırın, inşaat sahibinin -ki çoğu kez yüklenicinin- rızası olmaksızın alınması durumunda hırsızlık eylemi gerçekleşmiştir. İnşaat sigortasında kural olarak sadece inşaat sahasında bulunan taşınırlar, sigorta kapsamında kalacağından, taşınırın inşaat sahasından çıkarıldığı durumlarda, hırsızlık rizikosu teminat kapsamı dışında bulunacaktır. Benzer şekilde coğrafi sınırların belirlendiği inşaat sigortası sözleşmelerinde, taşınırın yer değişikliği rizikonun tamamen değişmesi niteliğinde kabul edilirken; sigorta korumasının geçerli olacağı yerin sınırlarının sözleşmede açıkça gösterilmediği inşaat sigortası sözleşmelerinde, taşınırın yer değişikliği bir riziko ağırlaşması olarak değerlendirilecektir[1134].

Hırsızlık suçunun konusunu taşınır bir mal oluşturmakla birlikte, taşınmazdan ayrılabilen eşyalar da taşınır mal olarak kabul edilir[1135]. Dolayısıyla inşaat sahasında bulunan henüz monte edilmemiş izolasyon malzemeleri gibi inşaata monte edilmiş kapı, pencere, musluk gibi sökülebilen eşyalar da hırsızlığın konusunu oluşturabilir. Hırsızlık suçunun oluşabilmesi için çalınan malın değerinin önemi bulunmamaktadır. Bu sebeple inşaat sahasında bulunan ve nakledilecek moloz gibi malların değeri düşük olsa dahi hırsızlık suçu oluşacaktır[1136]. Buna karşılık inşaat sahasından çıkarılıp bir başka yere götürülerek atılan molozun alınması hırsızlık suçunu oluşturmayacaktır. Zira terk edilen malın alınması hırsızlık suçuna vücut vermez[1137].

Görüldüğü üzere hırsızlıkta en önemli unsurlardan birisi de zilyedin rızasının bulunmamasıdır. Zilyet, rızasıyla taşınırı teslim etmişse artık hırsızlıktan söz edilemeyecek; taşınırın iade edilmemesi durumunda Türk Ceza Kanunu'nun 155.

[1134]Yener, 2020, **a.g.k.**, s.116.

[1135]A.K. Yıldız (2018). *Özel ceza hukuku – Malvarlığına karşı suçlar*.4. İstanbul: On İki Levha, s.21-22.

[1136]Yıldız, 2018, **a.g.k.**, s.24-25.

[1137]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.115; Yıldız, 2018, **a.g.k.**, s.22. Buna karşılık kaybolmuş eşya, hırsızlık suçunun konusunu oluşturabilir. Yargıtay 2.CD, 08.11.2017, E.2017/4161, K.2017/11459 sayılı kararına göre, "…Kaybedilmiş eşya, mal sahibinin nerede olduğunu bilmediği, egemenlik alanı dışında bulunan mal demektir. Sahibinin kaybettiği eşyayı bulan kişinin, Türk Medeni Kanunu'nun 769. maddesinde belirtilen yükümlülükleri (Kaybedilmiş bir şeyi bulan kimse, malın sahibine, sahibini bilmiyorsa kolluk kuvvetlerine, köylerde muhtara bildirmek veya araştırma yapmak ve gerektiğinde ilân etmek zorundadır.) yerine getirmeden mal üzerinde malik gibi tasarrufta bulunan kişi, 5237 sayılı TCK'nın 160. maddesinde belirtilen suçu işlemiş olur. Malın malikinin tasarruf alanı dışına çıkmadığı, hakîmiyet alanı içerisinde olduğu hallerde malik, o malın nerede olduğunu bilmese bile kaybolmuş eşyadan söz edilmez. Bu durumda malı bulunduğu yerden alan kişi hırsızlık suçunu işlemiş olur…" (SMİP).

maddesinde düzenlenen güveni kötüye kullanma suçu gündeme gelecektir. Özellikle inşaat sahasında çalışan personele teslim edilen taşınırların, bu personel tarafından iade edilmemesi veya bu personel tarafından bir başkasına teslim edilmesi gibi durumlarda, güveni kötüye kullanma suçu oluşacaktır[1138].

Bundan başka hırsızlık suçuyla karşılaştırılması gereken bir başka suç, yağma suçudur. Yağma suçunda da tıpkı hırsızlık suçunda olduğu gibi, taşınır, zilyedin rızası olmaksızın alınmakta ve fakat hırsızlıktan farklı olarak zarar görene karşı bir tehdit veya cebir yönelmektedir[1139].

Burada kısaca açıkladığımız suçlardan doğan rizikolar, aksi kararlaştırılmadıkça inşaat sigortası kapsamında yer almaktadır[1140]. Suçun konusunu oluşturan malın inşaata bağlı olma şartı bulunmadığından, her türlü eklenti, yapı malzemeleri, iş makinesi gibi eşyaların tamamı teminat kapsamındadır[1141]. Sadece suçlardan doğan zararlar değil, bu suçlara teşebbüs sebebiyle doğan zararlar da sigorta kapsamında değerlendirilmelidir[1142]. Bununla birlikte uygulamada özellikle Münih Reasürans klozları kullanılarak veya özel şartlar getirilerek bu rizikoların sigorta kapsamı dışına çıkarıldığı ya da teminatın geçerli olabilmesi için bazı önlemlerin alınması şartı[1143] getirildiği görülmektedir.

[1138] Sadece hırsızlık rizikosunun teminat kapsamına alındığı ve güveni kötüye kullanmanın teminat kapsamında olmadığı sigortalarda, güveni kötüye kullanma doğacak zararlardan dolayı sigortacının sorumlu olmadığı yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 17.01.2019, E.2017/1135, K.2019/473 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.509-510). Yine sadece hırsızlık ve güveni kötüye kullanma eylemleri sebebiyle teminat sağlayan bir sigortada, dolandırıcılık eyleminin bu kapsamda değerlendirilemeyeceği ve dolandırıcılık sonucunda gerçekleşen zararların tazmin edilmeyeceği yönünde bkz. STK, 18.06.2019, K.2019/51244 (HKD 2019, S.38, s.19-23).

[1139] Yıldız, 2018, **a.g.k.**, s.88-92.

[1140] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.295; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.114 ; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.537. Nitekim KTK m.107/I'de motorlu aracı çalan veya gasbeden kişi, işleten gibi sorumlu tutulmuştur.

[1141] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.119. Buna karşılık ABBL m.A1-2.3/(2)'e göre inşaata monte edilmiş olsun olmasın hırsızlık rizikosundan kaynaklanan rizikolar, sigorta teminatı kapsamı dışında yer almakta ve fakat bu riziko TK A5140 klozuyla teminata dahil edilebilmektedir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.169-171.

[1142] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.295; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.117.

[1143] Şantiye sahasının tel çitle çevrili olması, inşaat sahasında bekçi ve/veya güvenlik görevlisi bulundurulması gerekirken, bu önlemlerin alınmadığı, her ne kadar keşif tarihinde bu önlemlerin alındığı belirtilmişse de yeterli önlemin alınıp alınmadığının riziko tarihi itibariyle belirlenmesi gerektiği yönünde bkz. İzmir 1. ATM, 01.06.2017, E.2016/278, K.2017/526 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 10.04.2019, E.2018/645, K.2019/2840 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.505-506); Yargıtay 11.HD, 11.04.2019, E.2017/2042, K.2019/666 (Lexpera). Doğrudan inşaat sigortasına ilişkin olmamakla birlikte, sadece betonarme karkas yapılardan gerçekleşen hırsızlık olaylarının sigorta teminatı içinde kalacağı yönündeki özel şartın geçerli olduğu, dolayısıyla konteynırdan gerçekleşen hırsızlığın sigorta teminatı kapsamı dışında kalacağı yönünde bkz. STK, 31.08.2018, K.2018/57281 (HKD 2018, S.35, s.41-44). İnşaata henüz monte edilmemiş malzemenin kilitli, emniyetli bir depoda muhafaza edilmesi şartıyla hırsızlık

6.1.2.9. Taşıt çarpması

İnşaat sigortasının bütün riskler sigortası olmasının doğal sonucu olarak, herhangi bir şekilde istisna edilmeyen taşıt çarpmasından doğan zararlar da inşaat sigortası kapsamında yer almaktadır[1144]. Özellikle inşaatın yüksekliği arttıkça, hava taşıtlarının inşaata çarpma ihtimali de artmaktadır. Nitekim bu gibi inşaatlarda hava taşıtlarını uyarmak için ışıklandırma yapıldığı görülmektedir. Belirtmek gerekir ki sadece taşıtların çarpmasından değil, taşıtlardan kopan parçaların verdiği zararlardan doğan zararlar da sigorta kapsamındadır[1145].

6.2. Ek Teminatla Kapsama Alınacak Rizikolar Yönünden Kapsam

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, aksi kararlaştırılmadığı sürece, genel şartları taşıyan her türlü riziko, inşaat sigortası kapsamında kalmaktadır. Yine kural olarak inşaat sahasında bulunan her türlü değerler de sigorta kapsamında değerlendirilmelidir. Bununla birlikte İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinde ek sözleşmeyle teminat kapsamına alınabilecek değerler ve durumlar düzenlenmiştir. Bu düzenleme sonucunda bu hükümde yer alan değerler ile rizikolar sigorta teminatı kapsamında yer almamakla birlikte, yapılacak bir sözleşme[1146] -çoğu kez sözleşmenin içine eklenecek bir özel şart- ile inşaat sigortasına dahil edilmektedir[1147].

---

sigortası teminatına dahil edileceğine ilişkin şartın geçerli olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 05.06.1997, E.1997/4126, K.1997/4278 (Ulaş, 2012, **a.g.k.**, s.431); Yargıtay 11.HD, 29.04.2013, E.2012/8804, K.2013/8471 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 16.09.2013, E.2012/17392, K.2013/15644 (Lexpera).

[1144]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.296; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.121.

[1145]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.296-297; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.122.

[1146]Ek teminatın alındığının ispat yükünün sigorta ettiren üzerinde olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 23.05.2013, E.2011/7651, K.2013/10706 (Lexpera).

[1147]Bu gibi değer ve durumların ikincil sınırlama kapsamında nisbi istisna olarak tanımlanması yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.163. Tarafların ek prim karşılığında teminatın kapsamını genişleterek teminat dışı bırakılan bir rizikoyu teminat kapsamına almasını nisbi muafiyet olarak tanımlanması yönünde bkz. Omağ, 2006, **a.g.k.**, s.536. Kanaatimizce burada üçüncül sınırlama söz konusudur. Zira birincil sınırlandırma, genel şartları taşıyan her türlü riziko ve değerin inşaat sigorta kapsamında olmasıdır. İkincil sınırlandırma ise kapsama dahil olmayan İSGŞ m.A.3'te yazılı değerler veya durumlardır. Bunların ek bir sözleşme ile teminat altına alınması ise üçüncül riziko sınırlandırması olarak değerlendirmelidir.

6.2.1. İş makinesi ve ekipmanı

Bir inşaatın yapılmasındaki en önemli unsurlardan ikisi de iş makineleri ve ekipmanlarıdır. Özellikle teknolojinin hızlı gelişimi, inşaat için verilen sürelerin kısalması, bu makine ve ekipmanların hem zamandan hem de emekten tasarruf ettirmesi gibi sebeplerle yükleniciler, daha iyi daha modern makine ve ekipmanları tercih etmektedir. Bu tercihin doğal sonucu ise, bunların değerinin yüksekliği ve buna bağlı olarak bunları sigortalatma ihtiyacının artmasıdır. Rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu inşaat sahalarında kullanılan makine ve ekipmanlar, kendiliğinden inşaat sigortası kapsamında kabul edilmemiş ve İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.3. maddesinin (a) bendinde bunların ek bir sözleşme ile sigorta teminatına dahil edilebileceği belirtilmiştir. Belirtmek gerekir ki, bu başlık altında inceleyeceğimiz teminat, inşaat sigortasına ek olarak alınabilen teminattır. Bununla birlikte iş makinesi ve ekipmanı için inşaat sigortasından bağımsız bir sigorta yaptırılmasına engel yoktur. Hatta aşağıda inceleneceği üzere, inşaat sigortasından çok daha geniş kapsamlı olduğu dikkate alınarak, bu sigortanın yaptırılması tercih edilmelidir[1148].

İş makineleri, motor gücüyle çalışan ve bir operatör tarafından kullanılan büyük yardımcı aletlerdir[1149]. Ek sözleşmeyle sigortalanabilecek iş makineleri, belli bir büyüklüğü aşan kepçe, vinç, ekskavatör, kule gibi makinelerdir. Buna karşılık motor gücüyle çalışsa dahi küçük makineler, inşaat gereci olarak kabul edilir[1150] ve bunlar inşaat sigortası kapsamında yer almaz. Yine aşağıda ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz üzere İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (d) bendi gereğince, inşaatla ilgili tüm hava ve kara nakil taşıtlarıyla yüzen araçlar, inşaat sigortası kapsamı dışında kaldığından, bu araçlar inşaat sahasındayken hasarlansa dahi inşaat sigortacısı zararı tazmin etmeyecektir. Buna karşılık kendi başına hareket edebilecek kepçe, dozer gibi inşaat sahasında çalışan iş makineleri nakil taşıtı olarak değerlendirilemeyeceğinden[1151], bu makineler ek sözleşmeyle inşaat sigortası kapsamına dahil edilebilecektir.

[1148] Alman hukukundaki düzenleme sebebiyle iş makinesi ve ekipmanın, ayrı bir kasko sigortasıyla sigortalatıldığı yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.165; Höra, 2017, **a.g.k.**, § 32 Rn.19. İnşaatın yapımıyla ilgisi bulunmayan bant sistemleri, matbaa, iş robotları gibi binanın işlevine değil, amacına hizmet eden sistemlerin ABBL m.A.1.1.2/(9) uyarınca inşaat sigortası kapsamı dışında olduğu ve bunların makine kırılması sigortası sigortalanabileceği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.1 Rn.36.
[1149] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.244; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.163.
[1150] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.244; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.164.
[1151] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.165.

İnşaat ekipmanları ise jeneratör, pompa yangın söndürme cihazları gibi tesis ve donanımlardır[1152]. Bunlar ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecektir[1153].

Ek sözleşmeyle teminat altına alınan iş makinesi ve ekipmanının mülkiyetinin sigortalıya ait olması şart olmayıp, zilyetliğin sigortalıda olması yeterlidir[1154]. Bununla birlikte yükleniciler genellikle delici, kırıcı gibi iş makinelerini satın almak veya iş makinesini sadece kiralamak yerine, iş makinesini operatörüyle birlikte hizmet alımına benzer bir şekilde kiralamaktadır. Taşeron sözleşmesine benzeyen bu sözleşmede sadece iş makinesi kiralanmamakta, ayrıca operatör de bu sözleşme kapsamında görevlendirilmekte ve inşaat sahasında çalışmaktadır. Görüldüğü üzere bu iş modelinde, iş makinesinin zilyetliğinin sigortalıya devredildiğini savunmak mümkün değildir. Dolayısıyla bu gibi durumlarda zarar gören iş makineleri, inşaat sigortası kapsamında değerlendirilemez.

Ek sözleşmeyle teminat altına alınan iş makinesi ve ekipmanının mutlaka işletilme halinde olması şart olmayıp, inşaat sahasında bulunması yeterlidir[1155]. Dolayısıyla riziko gerçekleştiğinde park halinde olan, çalışmayan iş makinesi ve ekipmanının uğradığı hasarlar da inşaat sigortası kapsamına dahildir. Öte yandan bazı rizikolar gerçekleşmesine rağmen, iş makinesi ve ekipmanı doğrudan zarar görmemekle birlikte, toprakta sıkışması, yan yatması sebebiyle kullanılamayacak duruma gelebilir. Bu gibi durumlar için ayrı bir klozla teminat sağlanabileceği gibi[1156], sigortalı yapacağı masrafları Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin III. fıkrası gereğince de talep edebilir[1157].

Uygulamada iş makinesi ve ekipmanı için MR108 klozunun sözleşmeye eklendiği görülmektedir. Bu klozda sel veya seylap rizikosu sebebiyle depolandıkları yerde zarar

---

[1152]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.164.
[1153]ABBL m.A1.1.2/(10) gereğince inşaattan bağımsız olarak çalıştırılabilen ekipmanın, ancak makine sigortası kapsamında sigortalanabileceği yönünde bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.1 Rn.37.
[1154]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.165; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.542.
[1155]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.245; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.165; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.542.
[1156]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.245; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.165-166.
[1157]Yargıtay 11.HD, 02.07.2020, E.2018/5217, K.2020/3444 sayılı kararına göre, "…sigortalı makinenin kurtarma masraflarının tahsili istemine ilişkin olup…Mahkemece alınan bilirkişi raporunda, davacı tarafından balçıklı toprağa batan sigortalı iş makinası için yapılan masrafların makina korunması, kurtarılması ve nakline ilişkin olduğu, olayın oluşumu ile örtüştüğü, bu çalışmalara ilişkin faturalarda belirtilen birim fiyatların serbest piyasa rayiçleri ile uyumlu olduğu belirtilmiş olup, sigorta ettiren davacı tarafından talep edilen masrafların, TTK'nın 1448. maddesi gereğince makul gider mahiyetinde olduğu ve davacı tarafından talep edilebileceği nazara alınarak davanın kabulüne karar verilmesi yerindedir…" (SMİP).

gören iş makinesi ve ekipmanının sigorta kapsamında kalabilmesi için, yerin son 20 yıllık verilerine göre sel veya seylap tehlikesinden uzak olması gerekmektedir. Anılan kloz, sadece işin bitmesinden / durmasından sonraki sürece ilişkin olup, iş makinesi ve ekipmanın işletildiği durumlarda meydana gelen sel veya seylap rizikolarında uygulanmayacaktır.

6.2.2. Şantiye tesisi ve ekipmanı

İnşaatlar, çok sayıda bileşenin bir araya geldiği bir arada çalıştığı yapılardır. İş makinesi ve ekipmanı kadar önemli bir başka bileşen de şantiye tesisi ve ekipmanıdır. Şantiye tesisi ve ekipmanı, inşaatın tamamlanması için kullanılan ve inşaat işleri sona erdikten sonra tekrar sökülen veya yıkılan[1158] ve kendine ait bir motor vasıtasıyla hareket edemeyen mobil veya sabit şeyler olarak tanımlanmaktadır[1159]. İnşaatın büyüklüğüne bağlı olarak sayısı artan ve kapsamı genişleyen şantiye tesisine işçi barakaları, şantiye ofisleri, su depoları, çimento siloları, inşaat iskelesi[1160], geçici palplanj[1161]; şantiye ekipmanına ise alet takımları, kazma, çekiç, matkap gibi şeyler örnek olarak gösterilebilir[1162].

İnşaat sahasında bulunmakla birlikte, inşaatla bütünleşmemiş inşaat için kullanılan şantiye tesisi ve ekipmanı, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (b) bendi gereğince, ancak ek sözleşmeyle teminat altına alınabilir[1163]. Daha küçük ve değersiz olan ekipman için tercih edilmese dahi, inşaatın yapımında önemli

---

[1158]İstanbul Anadolu 7.ATM, 08.11.2018, E.2015/403; K.2018/1120 sayılı kararında, "…servis yolları, menfezler ve köprüler ihalesi yapılan inşaatın dışında işin zamanında yetişmesi için yükleniciler tarafından geçici olarak yapılan yapılar niteliğinde olduğu; keşif mahallinde yapılan incelemede servis yollarının yapıldığı ve yolun devamının baraj altında kaldığı; köprü ve menfezlerin bir kısmının yıkıldığı, bir kısmının baraj altında kaldığı; selden önce ve sonra çekilmiş olan resimlerin inşaatın yapılmakta olan su tutma barajı inşaatı, regülatör ve santral binası yapıldığı arazinin yapısına uyumlu olduğunu ve sel gelmeden önce servis yollarının menfez ve köprülerin konumunun gösterildiği daha önceki raporda mütalaa edildiği; bu nedenle yapıların baraj inşaatı için yapılması gereken zorunlu ve geçici nitelikte olması nedeniyle MRe108 klozu karşısında teminat kapsamına girdiği mahkememizce belirlenmiş…şantiye tesislerinin hasarı kapsamında davalı sigorta tarafından…daha ödenmesi gerektiği…" denilmiştir (Lexpera).

[1159]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.245; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.169.

[1160]İstanbul 12. ATM, 12.12.2019, E.2018/794, K.2019/1185 (Lexpera).

[1161]Yargıtay 11.HD, 28.06.2010, E.2009/1731, K.2010/7470 (Lexpera).

[1162]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.246; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.169. ABBL m.A.1.1.2/11'de bu küçük aletlerin sigorta kapsamında yer almadığı açıkça düzenlenmiştir.

[1163]Şantiye tesisi ve ekipmanı, ABBL m.A.1-1.2/(4)'te sigorta kapsamı dışında bırakılmakla birlikte, TK A5113 klozuyla sigorta kapsamına dahil edilebilecektir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A.1.1 Rn.22-24.

bir maliyet kalemi olarak karşımıza çıkan şantiye tesisinin inşaat sigortası kapsamına alınması tercih edilmektedir.

İş makinesi ve ekipmanında olduğu gibi, şantiye tesisi ve ekipmanının da sigortalının mülkiyetinde olması şart değildir ve sigortalının zilyetliği yeterlidir[1164]. Nitekim maliyetleri dikkate alan yükleniciler, bu tesis ve ekipmanları kiralama yolunu tercih etmektedir. Bununla birlikte inşaat sigortası sözleşmesine eklenecek bir başka özel şartla, ancak sigortalının mülkiyetindeki tesis ve ekipmanın sigorta kapsamında kalacağı da kararlaştırılabilir. Ayrıca yukarıda kısaca incelenen MR108 klozunun şantiye tesisi ve ekipmanı için de eklenebileceği belirtilmelidir.

6.2.3. Enkaz kaldırma masrafları

Sözlük anlamı yıkıntı, döküntü olan enkaz [1165] , özellikle rizikonun gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan hasarlı parça, moloz gibi inşaat sahasından uzaklaştırılması gereken şeyleri ifade eder. Enkaz kaldırma masrafı ise, inşaat sahasının temizlenmesi için gerekli masraflardır[1166]. Özellikle büyük şantiyelerdeki rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle ortaya çıkan enkaz kaldırma masrafları, çok yüksek miktarlara çıkabilmektedir.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda bu masraflar kendiliğinden teminat kapsamına dahil edilmemiş ve fakat Genel Şartlar'ın A.3. maddesinin (c) bendinde bu masrafların ek sözleşmeyle teminat altına alınabilmesi mümkün kılınmıştır. Bu hüküm gereğince enkaz kaldırma masrafının teminat kapsamında kabul edilebilmesi için, gerçekleşen riziko da teminat kapsamında olmalıdır[1167]. Örneğin yangın rizikosunun istisna edildiği bir inşaat sigortası sözleşmesinde, yangın rizikosu sonucunda ortaya çıkan enkazın kaldırılması masrafları da sigorta kapsamı dışında kalacaktır.

Enkazın kaldırılması, rizikodan etkilenen inşaat sahasının temizlenerek sahanın yeniden inşaata hazır hale getirilmesi gibi faaliyetlerden doğan masrafların yanında,

---

[1164]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.170.
[1165]https://sozluk.gov.tr/ (Erişim tarihi: 11.11.2020)
[1166]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.171.
[1167]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.247; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.173. İstanbul 11.ATM, 17.10.2018, E.2014/1364, K.2018/1012 sayılı kararına göre, "… dava konusu hasarın ve tazminat talebinin poliçe teminatının kapsamı dışında kaldığı, hasarın teminat kapsamı dışında kalması nedeniyle de enkaz masraflarının ödenmesinin mümkün olmadığı, davalı sigorta şirketinin de dava konusu olay ve tazminat taleplerinden dolayı sorumluluğunun bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmış olmakla davanın reddine ilişkin aşağıdaki gibi karar verilmiştir…" (Lexpera).

enkazın en yakın depolama alanına kadar nakliye masrafları da teminata dahildir[1168]. Buna karşılık enkaz kaldırma faaliyetiyle inşaatın eski hale getirilmesi birbirine karıştırılmamalıdır. Örneğin gerçekleşen sel sebebiyle toprağın inşaat sahasına dolması ve akabinde daha önce yapılan dolgu işlemlerinin bozulması birbirinden iki farklı zarar meydana getirmektedir. İnşaat sahasına dolan sel suları sonucunda oluşan enkazın kaldırılması, enkaz kaldırma faaliyetidir ve bu kapsamdaki masraflar, enkaz kaldırma masrafı olarak değerlendirilirken; buna karşılık bozulan dolgu işlemlerinin yeniden yapılması enkaz kaldırma masrafı olarak kabul edilemez[1169].

Bu başlık altında uygulamada sıklıkla karşımıza çıkan toprak kayması sonucu enkaz kaldırma giderlerini düzenleyen MR111 klozunun[1170] ayrıca incelenmesi isabetli olacaktır. Anılan klozda enkazın unsurları sayılmış ayrıca enkaz masraflarına ilişkin bazı şartlar getirilmiştir. Bu klozda üç şey, enkaz olarak kabul edilmiştir.

Birinci olarak sigorta konusu işlerin hasarlı parçaları enkazdır. Dolayısıyla sigorta konusuyla ilgisi olmayan şeyler hasar görse dahi, bunların parçaları enkaz olarak değerlendirilmeyecektir.

İkinci olarak sigorta konusu işlerin hasardan önceki haline getirilmesi için sökülmesi ve yıkılması gereken kullanılamaz kısımlar ve parçalar enkazdır. İnşaat sigortası gereğince, hasar gören sigortalı değerler zaten inşaat sigortası korumasındadır. Bununla birlikte bu değerleri yeniden aynı duruma getirebilmek için önce sökülmesi veya yıkılması gerekebilir. İşte bu sökme ve yıkma masrafları, enkaz kaldırma masrafları başlığı altında karşılanacaktır.

Üçüncü olarak sel, fırtına, yer kayması ve benzeri olaylar sonucunda inşaat sahasına dışarıdan taşınan çamur, moloz ve benzeri malzemeler de enkaz olarak kabul edilecektir. Diğer iki enkaz tanımından farklı olarak, burada kaldırılması gereken malzemeler, inşaat sahası dışından taşınmaktadır. Uygulamada sel rizikosunun

---

[1168]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.172.

[1169]Yargıtay 11.HD, 04.09.2014, E.2013/7219, K.2014/13287 (Lexpera). Ayrıca örnekler için bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.172.

[1170]MR111 klozu şu şekildedir: "Bu kloz ile, poliçe şartlarında ve ekli zeyilnamelerde yer alan diğer hükümler aynen saklı kalmak şartıyla taraflar:
i. Toprak kayması sonucu ortaya çıkan ve yığılmaların altında kalan sigortalı malzemenin çıkarılması giderlerini aşan enkaz kaldırma giderleri ile
ii. Gerekli ve yeterli önlemlerin zamanında alınmamış olması nedeniyle eğimli arazide ve yamaçlarda kayan ve bozulan setlerin yeniden inşası giderlerinin
Sigortacının tazminat sorumluluğuna girmeyeceği hususunda anlaşmışlardır."

gerçekleşmesiyle, özellikle daha aşağıda kalan inşaat sahalarının enkazla dolduğu görülmektedir.

MR111 klozu gereğince, yukarıda belirtilen enkazın kaldırılması için gerekli masraflar, inşaat sigortası kapsamında tazmin edilecektir. Bununla birlikte klozda, alınması gereken önlemlere uyulmaması sebebiyle vuku bulacak[1171] enkaz kaldırma masraflarıyla toprak kayması veya göçük sonucunda toprak altında kalan sigortalı malzemelerin çıkarılması giderlerini aşan enkaz kaldırma masraflarından sigortacı sorumlu olmayacaktır[1172].

6.2.4. Ziya ve hasarlar için seri vasıtalarla yapılan nakliye masrafları ve fazla çalışma ücretleri

İnşaat sigortası kapsamındaki bir rizikonun gerçekleşmesi sonucunda sigortalı değerler hasarlanabilir veya zayi olabilir. Sigorta ettiren, mümkün olan en kısa zamanda hasarlanan değeri tamir ettirmek veya zayi olan değerin yerine yenisini koymak isteyecektir. Aksi takdirde çoğu kez zamanla yarışan yüklenici, geç teslim ihtimaliyle karşılaşabilir ki, ağır sözleşme şartları dikkate alındığında, bu ihtimal yüklenici tarafından kabul edilebilecek bir durum değildir. İşte bu sebeple İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (ç) bendinde, meydana gelen ziya ve hasarın gerektirdiği seri vasıtalarla yapılan nakliye masraflarının ek sözleşmeyle teminat altına alınabileceği düzenlenmiştir[1173].

Söz konusu düzenlemeye göre anılan masrafların teminat altında kabul edilebilmesi için öncelikle hasar veya ziya, teminat kapsamındaki bir rizikodan doğmalıdır. Genel Şartlar'da seri vasıtalarla yapılan nakliye masraflarından söz edilmekle birlikte, aynı bentte uçakla yapılacak taşımalardan doğacak masraflar kapsam dışında bırakılmıştır. Kanaatimizce burada uçaktan söz edilmişse de bunu insanlı ve insansız hava taşıtları olarak anlamak isabetli olacaktır. Zira burada uçağın kapsam dışında bırakılmasının sebebi, uçakla yapılan nakliyenin masrafının fazla olmasıdır. Nakliye uçakla değil de helikopter gibi bir vasıtayla yapılsa dahi yine bu nakliye

[1171]Yükleniciden beklenen önlemlerden bazıları istinat duvarı, setler yapılması, inşaat sahasına göre selin gelme ihtimali yüksek olan kısımlarına suyun bir başka şekilde akmasını sağlayacak değişiklilerin yapılması şeklinde sıralanabilir.
[1172]Bu yönde bkz. 25.09.2014, E.2013/12223, K.2014/14479 (SMİP).
[1173]Yargıtay 11.HD, 10.09.2014, E.2013/6662, K.2014/13477 (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.451-452).

masrafı kapsam dışında kabul edilecektir[1174]. Bununla birlikte MR007 klozunda[1175] açıkça hava yoluyla yapılan taşımadan söz edildiğinden, bu klozu içerir inşaat sigortalarında, tüm hava yolu taşıtlarıyla yapılacak nakliye masrafları teminat limitiyle sınırlı olmak üzere sigorta kapsamındadır.

Yine İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (ç) bendinde düzenlenen bir başka husus da fazla çalışma ücretleridir[1176]. Buna göre rizikonun gerçekleşmesi sonucu oluşan hasarın giderilmesi için inşaatta çalışan işçilere fazla çalışma yaptırılması zorunluluğu ortaya çıkabilir ve bunun sonucunda fazla çalışma ücreti ödenmesi gündeme gelebilir. Bu gibi durumlarda bu ücretler de ek sözleşmeyle kararlaştırılmak kaydıyla inşaat sigortası sözleşmesi kapsamında karşılanacaktır. Hasarın tespiti ve giderilmesi için mimar veya mühendis gibi uzmanlara ihtiyaç varsa, bu kişilere ödenecek ücretler de bu teminat kapsamındadır[1177].

6.2.5. Üçüncü kişi zararlarından doğan sorumluluk

Yukarıda açıklandığı üzere, inşaat sigortası aktifin sigortası niteliğinde bir zarar sigortasıdır[1178]. Aktifin sigortası olmasının doğal sonucu olarak, sigortalının üçüncü kişilere karşı sorumluluğuna karşı koruma sağlayan ve bir pasifin sigortası türü olan sorumluluk sigortası, kural olarak inşaat sigortası kapsamında yer almamaktadır. Bununla birlikte inşaat süreci, sadece iş sahibi veya yüklenici yönünden değil, aynı zamanda üçüncü kişiler yönünden de ciddi riskler barındırmaktadır. İnşaatların büyüklüklerinin artması, teknolojinin gelişimine bağlı olarak daha büyük makinelerin

---

[1174]Nitekim ABBL m.A3-1.1/IV-c'de uçaktan değil, hava yolu kargosundan söz edilmiş ve bu maliyetin sigorta kapsamı dışında olduğu kabul edilmiştir. Aynı yönde bkz. ABU / ABN §A.7/c-cc. Buna karşılık inşaat sigortası sözleşmesi taraflarının, hava yolu taşımalarından doğan masraflarını da teminata dahil edebileceği yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.175; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.545.

[1175]Bu kloz şu şekildedir: "Bu kloz ile, poliçe şartlarında ve ekli zeyil namelerde yer alan diğer hükümler aynen saklı kalmak ve taraflarca kararlaştırılmış ek primin sigorta ettiren tarafından sigortacıya ödenmesi koşuluyla teminatın, hava yoluyla taşıma masraflarını da kapsayacak şekilde genişletildiği taraflarca kararlaştırılmıştır. Ancak bu tip ek giderlerin, işbu poliçe teminatı kapsamında olan kayıp ve zararlarla ilgili olarak yapılmış olması şartı aranacaktır. Ayrıca teminat kapsamına giren ek giderler için olan başına %20 muafiyet uygulanacaktır."

[1176]Fazla çalışma, normali aşan çalışma üst başlığı altında yer alan iki çalışma türünden birisi olup, normali aşan diğer çalışma fazla sürelerle çalışma olarak adlandırılmaktadır. Genel Şartlar'da fazla çalışma ifadesinin, bu ayrım gözetilerek kullanıldığı söylemek mümkün değildir. Bu sebeple çalışma ister fazla çalışma ister fazla sürelerle çalışma olsun, normali aşan çalışmadan doğan ücretler inşaat sigortası teminatı kapsamında değerlendirilmelidir. Normali aşan çalışma konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. E. Akyiğit (2021). *Bireysel iş hukuku*. Ankara: Seçkin, s.385-407.

[1177]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.249; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.175; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.515.

[1178]Bkz. yuk. s.31-33.

kullanılması, inşaatların süresinde hatta süresinden önce bitirilmesine ilişkin bitmek bilmeyen baskıların bir araya gelmesiyle, inşaatın yapılması sırasında başka kişilerin zarar görmesi ihtimali de gündeme gelmektedir. İşte bu aşamada da üçüncü kişilerin zararlarına karşı sorumluluk sigortası yaptırılma ihtiyacı doğmaktadır. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (d) bendinde, ek sözleşmeyle bu ihtiyacın karşılanabileceği ve üçüncü kişilerin uğrayacağı zararların teminat kapsamına alınabileceği düzenlenmiştir. Ayrı bir tezin konusunu oluşturabilecek sorumluluk sigortasının veya üçüncü kişilere karşı sorumluluk sigortasının bu tezde incelenebilmesi mümkün olmamakla birlikte, inşaat sigortasına ek sözleşmeyle sigorta kapsamına alınabilecek üçüncü kişilere karşı sorumluluk bakımından özellikle şu hususlar vurgulanmalıdır.

Birinci olarak, aslında böyle bir düzenleme olmasaydı dahi bu sigortanın yaptırılabileceği belirtilmelidir. Çünkü hukukumuzda üçüncü kişi zararları için sigorta yaptırılabilmektedir ve bu sigorta Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nda düzenlenmiştir. Bununla birlikte üçüncü kişilere karşı sorumluluğun ayrıca İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda da düzenlenmesinin en önemli sebebi, uygulamadaki ihtiyaçtır. Zira uygulamada genellikle inşaat sigortası, kapsamlı ve paket şeklinde hazırlanmakta ve sigorta ettirenler bu rizikonun da sigorta kapsamına alınmasını talep etmektedir. Bu gibi durumlarda üçüncü kişi zararlarına ilişkin sigorta teminatının kapsamı ve şartları da inşaat sigortasından bağımsız olarak Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'na göre değerlendirilmelidir[1179].

İkinci olarak, ek sözleşmeyle teminat altına alınabilecek sigorta, üçüncü kişilere karşı sorumluluk sigortasıdır ve bu sigorta, işveren sorumluluk sigortasıyla karıştırılmamalıdır. Ek sözleşmeyle teminat kapsamına alınabilecek üçüncü kişilere karşı sorumlulukta geçen üçüncü kişiden maksat, gerçekten üçüncü kişidir. Bir başka anlatımla, zarar gören üçüncü kişi, inşaat işiyle ilgisi olmayan, inşaata tamamen yabancı bir kişidir. Buna karşılık, zarar gören kişinin inşaatın bir işçisi olduğu durumlarda artık üçüncü kişi zararından değil, işçi zararından ve işveren sorumluluğundan söz

[1179]Yargıtay 11.HD, 16.03.2017, E.2016/13654, K.2017/1561 sayılı kararına göre, "…Dayanılan yağış, sel ve seylap riskleriyle ilgili güvenlik önlemlerine ait garanti klozu inşaat sigortası kapsamında sigortalı lojman çatılarında meydana gelen hasarlar için geçerli olup, inşaat sigortası ilişkisi dışındaki değerlerin kural olarak 3. kişiye ait olduğu kabul edileceğinden davada 3. şahıs mali mesuliyet teminatı şartlarının tartışılması, hasar gören kalemlerin ve miktarlarının belirlenmesi, 3. şahıs mali mesuliyet teminatı dışında kalan hallerin değerlendirilmesi gerekmektedir…" (Lexpera).

edilmelidir. Uygulamada sıkça karıştırılan ve sorunlara sebep olan bu sorumluluk için yapılacak sigortaysa işveren sorumluluk sigortasıdır. Nitekim Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları'nın 3. maddesinin (A) bendinin (3). alt bendinde, sigortalıya hizmet sözleşmesiyle bağlı olan kişilerin uğrayacağı zararlar açıkça bir riziko istisnası olarak düzenlenmiştir[1180]. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda işveren sorumluluk sigortası, ek sözleşmeyle teminat kapsamına alınabilecek durumlar arasında sayılmadığından, bu sorumluluğuna karşı sigorta yaptırmak isteyen işverenin mutlaka ayrıca bir işveren sorumluluk sigortası yaptırması[1181] veya inşaat sigortası sözleşmesine bunu da ayrıca ekletmesi gerekmektedir[1182]. İnşaatlarda sıklıkla görüldüğü üzere, asıl işveren – alt işveren ilişkisinin bulunduğu durumlarda bu işverenlerin işçilerinin de üçüncü kişi olarak kabul edilebilmesi mümkün olmadığından, işçinin uğrayacağı zararlar üçüncü kişi zararlarından doğan sorumluluğun dışında kalacaktır[1183].

Üçüncü olarak, sorumluluk sigortasının amacı, sigortalının özel hukuk kurallarının öngördüğü sorumluluğun ekonomik sonuçlarına karşı sigorta koruması sağlamaktır[1184]. Bu amacın doğal sonucu olmak üzere, sigortalının cezai ve idari sorumluluğu, sorumluluk sigortası kapsamında yer almayacaktır[1185].

[1180]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.311; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.178; Şenocak, 2000a, **a.g.k.**, s.444; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.545. İstanbul 16.ATM, 19.11.2019, E.2014/526, K.2019/994 sayılı kararına göre, "…Bu açıdan, inşaat faaliyeti esnasında işçi veya çalışanın uğradığı zararlar, inşaat sigortası teminatının kapsamı dışındadır...Bu açıklamalar ışığında somut olayda, inşaat işyerinin İnşaat All Risk (Bütün Riskler) Sigortası poliçesiyle davalı ... A.Ş.'ne sigortalandığı, genel şartlarda üçüncü kişi teriminin inşaat faaliyetiyle ilgili herhangi bir sözleşme veya aile ilişkisi içerisinde olmayan kişi olarak tanımlanması nedeniyle anılan sigorta poliçesinde inşaat iş yerinde gerçekleşen iş kazalarının bu poliçe teminatı kapsamında olmadığı, bu açıdan, inşaat faaliyeti esnasında işçi veya çalışanın uğradığı zararlar, inşaat sigortası teminatının kapsamı dışında olduğu, böylece davacının inşaat all risks poliçesi nedeniyle davalıdan talepte bulunamayacağı anlaşılmaktadır…" (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 24.06.2019, E.2018/3343, K.2019/4754 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.571; Yargıtay 11.HD, 02.12.2019, E.2019/945, K.2019/7696 (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.568).

[1181]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.178; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.545 dn.124.

[1182]Uygulamada birçok sigorta türünün bir araya getirilmesi sonucunda "kombine poliçe", "paket poliçe", gibi isimlerle poliçeler düzenlenmektedir. İnşaat sigortası poliçesinin içinde de işveren sorumluluk sigortasının ayrıca düzenlenmesi mümkün kabul edilmelidir.

[1183] Yargıtay 11.HD, 10.10.2016, E.2016/7301, K.2016/7961 sayılı kararında, yerel mahkemenin "…davacılara ait iş yerinde meydana gelen iş kazası neticesinde yaralanan işçilerden birinin davacıların işçisi, diğerinin ise davacı şirketlerin aynı işyerinde çalıştırdığı taşeron şirketin işçisi olduğu, yukarıda anılan poliçe genel ve özel şartları kapsamında bu işçilerin üçüncü şahıs kavramı içerisinde değerlendirilemeyeceği ve zarara uğramaları nedeniyle sigorta poliçesinin teminat vermediği, dolayısıyla davacı şirket tarafından bu işçilere yapılan ödemelerin davaya konu sigorta poliçesi kapsamında karşılanmasının mümkün olmadığı…" şeklindeki gerekçesini isabetli görmüştür (Lexpera).

[1184]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.310; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.177.

[1185]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.310; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.177.

Dördüncü olarak, inşaat işlerinde sık sık görüldüğü üzere, inşaat sigortasına ek olarak üçüncü kişilere karşı sorumluluk sigortası yaptıran asıl yüklenicinin, alt yükleniciye vereceği zararlar da bu sigorta kapsamındadır[1186]. Aynı şekilde bu sigortayı yaptıran alt yüklenicinin üst yükleniciye veya kendisinin altındaki yüklenicilere vereceği zararlar da yine sigorta kapsamında olacaktır[1187]. Uygulamada bu gibi durumlar için inşaat sigortası sözleşmelerine ayrıca MR002 kloz[1188] eklenmektedir. Anılan kloz gereğince poliçede sigortalı olarak adı yazan kişiler de sigortalı olmakta ve bu kişiler, birbirlerine göre üçüncü kişi olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte aynı klozda, sigortalılar nezdinde çalışan kişilerin uğrayacağı her türlü iş kazası ve geçireceği mesleki hastalıklarının çapraz sorumluluk teminatı dışında olduğu açıkça düzenlenmiştir[1189]. Dolayısıyla uygulamadaki yaygın kanaatin aksine, inşaat sigortası

[1186]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.312; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.179; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.546.

[1187]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.179.

[1188]Bu kloz şu şekildedir: "Poliçede ve ekli zeyilnamelerde yer alan diğer hükümler aynen saklı kalmak şartıyla ve taraflarca kararlaştırılmış ek primin sigorta ettiren tarafından sigortacıya ödenmesi koşuluyla, işbu poliçenin 3.şahıs mali sorumluluk teminatı, aynı poliçenin "Sigortalılar" bölümünde yer alan özel ve hükmi şahısların her birinin, sanki bunlar adına müstakil bir sorumluluk poliçesi düzenlenmiş gibi 3.şahıslara ve birbirlerine karşı temin eder. Ancak:
i. Poliçenin 1.bölümünde teminat altına alınmış veya alınabilecek kalemlerin, istisna kapsamında olsalar veya muafiyet altında kalsalar bile uğrayabilecekleri kayıp ve hasarlardan doğan sorumluluklar ile,
ii. İşçi ve memurların işveren mali mesuliyet ve/veya sosyal sigortalar teminatına sahip olsalar da olmasalar da tutacakları hastalıklar, ölümcül olsun veya olmasın geçirecekleri kaza ve yaralanmalar nedeniyle doğacak sorumluluklar, Çapraz sorumluluk teminatına girmezler.
Herhalde ve karda çapraz sorumluluk klozu uyarınca sigortacının ödeyebileceği tazminatın azami birikimli tutarı, poliçede belirtilen, her bir olayda meydana gelebilecek hasar veya hasarlar dizisinin azami birikimli tazminat tutarını aşamaz."

[1189]Yargıtay 21.HD, 20.11.2018, E.2017/1757, K.2018/8458 sayılı kararında, "…Davaya konu olayda işyerinin Davalı ... Sigorta A.Ş.'ne ...(Bütün Riskler) Sigortası ile sigortalanmış olduğu, taraflar arasındaki uyuşmazlığın davalı sigorta şirketinin sigorta poliçesi kapsamında iş bu davaya konu iş kazasından sorumlu olup olmadığı noktasında toplandığı anlaşılmaktadır…inşaat faaliyeti esnasında işçi veya çalışanın uğradığı zararlar, inşaat sigortası teminatının kapsamı dışındadır. Bu kapsamda iş bu davaya konu poliçede de yer alan "Çapraz sorumluluk" klozunun işçi zararlarını kapsama alıp almayacağı hususunun da açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Çapraz Sorumluluk klozu bağımsız birden fazla müteahhidin tek bir sigorta sözleşmesi yapması durumunda birbirlerine göre üçüncü kişi konumuna getirilmesini sağlayan bir klozdur. Davaya konu sigorta poliçesinin ... Şirketi tarafından ... Sigorta A.Ş'ne yaptırıldığı, poliçede özetle, ... Şirketinin İnşaat Faaliyetini, İnşaat Sigortası Genel Şartları kapsamında (26.450.000 TL), 3. Şahıs Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları kapsamında (Olay Başı 100.000 TL) ye kadar teminat altına alındığı, poliçenin 4.maddesinde yer alan "Çapraz Sorumluluk Ek Teminatı" ile ilgili olarak Poliçedeki 3. şahıs mali sorumluluk teminatının poliçede adı yazılı sigortalı taraflar için bu taraflardan her biri için ayrı bir poliçe düzenlenmiş gibi geçerli olacağının belirtildiği, ancak bu ek teminatın istisnası olarak Sosyal Sigortalar ve/veya işveren mali mesuliyet sigortası kapsamında sigortalanmış veya sigortalanabilir olan çalışanların veya işçilerin ölümcül olsun olmasın, bedensel yaralanmasından veya hastalanmasında geçerli olmayacağının belirtildiği anlaşılmaktadır. Bu açıklamalar ışığında somut olayda, inşaat işyerinin ...(Bütün Riskler) Sigortası poliçesiyle davalı ... Sigorta A.Ş.'ne sigortalandığı, anılan sigorta poliçesinde inşaat işyerinde gerçekleşen iş kazalarının teminat kapsamında yer almadığı anlaşılmaktadır…" denilmiştir (SMİP). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 24.06.2019, E.2018/3343, K.2019/4754 (SMİP); İstanbul 16.ATM, 19.11.2019, E.2014/526, K.2019/994 (Lexpera);

çapraz sorumluluk klozu içerse dahi, iş kazalarına karşı teminat isteyen sigortalı, mutlaka bir işveren sorumluluk sigortası yaptırmalıdır.

6.2.6. Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (e) bendinde, grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleriyle, bunların gerektirdiği inzibati hareketlerin sebep olduğu zararların da ek sözleşmeyle inşaat sigortası teminatına dahil edilebileceği düzenlenmiştir[1190]. Söz konusu hükümde birbirine benzer ama aynı zamanda birbirinden farklı rizikoların bir arada düzenlendiği görülmektedir.

Hükümde düzenlenen birinci riziko grev rizikosudur. Sosyolojik açıdan grev, belli bir mesleğe mensup kişilerin karşı koymak istediği veya durum karşısında toplu olarak işi bırakmak suretiyle direnmesi şeklinde tanımlanmaktadır[1191]. Bununla birlikte sadece bağımlı çalışanların iş bırakmaları hukuki açıdan grev olarak kabul edildiğinden[1192], serbest olarak çalışan ve inşaata danışmanlık yapan bir mimarın çalışmaması, hukuki yönden grev olarak kabul edilemez. Yine grev kolektif bir hak olduğundan, bir işçinin işi bırakması grev değildir. Bununla birlikte bir grevden söz edebilmek için tüm işçilerin işi bırakması şart olmayıp, birden çok işçinin işi bırakması yeterlidir[1193]. Grev kanuni ve kanun dışı grev olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 58. maddesinin II ve III. fıkraları gereğince, anılan Kanun hükümlerine uygun yapılan grev kanuni grev; bunun dışındaki grevler ise kanun dışı grevdir. Özellikle siyasi amaçlı grev, dayanışma grevi, işyeri işgali, işi yavaşlatma gibi eylemler kanun dışı grev olarak kabul edilmektedir[1194]. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda kanuni ve kanun dışı grev yönünden herhangi bir ayrım yapılmaması sebebiyle her türlü grevin bu kapsamda değerlendirilmesi haklı olarak kabul edilmektedir[1195].

[1190]Benzer şekilde ABBL m.A1-2.2/(5)-(6)'da da bu rizikolar teminat dışında bırakılmıştır ve fakat TK A5132 ve TK A5133 sayılı klozlarla teminat kapsamına dahil edilebilir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.100-103.

[1191]A.C. Tuncay ve B. Savaş Kutsal (2019). *Toplu iş hukuku*. İstanbul: Beta, s.406.

[1192]Tuncay ve Savaş Kutsal, 2019, **a.g.k.**, s.406.

[1193]Tuncay ve Savaş Kutsal, 2019, **a.g.k.**, s.409.

[1194]Tuncay ve Savaş Kutsal, 2019, **a.g.k.**, s.410.

[1195]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.315; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.185; E. Ç. Çelik Partal (2021). *Tekne sigortalarında teminatın rizikolar bakımından kapsamı*. Ankara: Seçkin, s.211. Makine kırılması sigortası için aynı

Hükümde düzenlenen ikinci riziko lokavt rizikosudur. Lokavtta işçilerin işveren tarafından toplu olarak işten uzaklaştırılması amaçlanmaktadır[1196]. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 59. maddesinin II ve III. fıkraları gereğince, anılan Kanun hükümlerine uygun yapılan lokavt kanuni lokavt; bunun dışındaki lokavtlar ise kanun dışı lokavttır. Grev için yaptığımız açıklamalar lokavt rizikosu için de geçerli kabul edilmelidir. Buna göre ayrı bir özel şart kararlaştırılmadığı sürece, kanun dışı lokavttan kaynaklanan zararlar teminat kapsamında kabul edilmelidir[1197].

Hükümde düzenlenen üçüncü ve dördüncü riziko kargaşalık ve halk hareketleridir. Kargaşalık, topluluğun hukuka uymaması sebebiyle devlet otoritesinin sarsılması sonucu can ve mal güvenliğinin azalması olarak tanımlanmaktadır[1198]. Halk hareketi ise, kargaşalığı da kapsayacak şekilde, topluluğun devlet otoritesine karşı güç kullanarak karşı gelmeleridir[1199]. Her ikisinde de topluluğun hareketlerinin belli düzeye çıkması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle küçük bazı hareketler ve taşkınlıkların[1200], kargaşa veya halk hareketi olarak değerlendirilebilmesi mümkün değildir[1201] ve bu gibi

---

yönde bkz. Saat, 2017, **a.g.k.**, s.90-91. Yangın sigortası bakımından aynı yönde bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.109-110.

[1196]Tuncay ve Savaş Kutsal, 2019, **a.g.k.**, s.492.

[1197]İSGŞ m.A.3/e'de lokavt yönünden de bir ayrım yapılmamış olmakla birlikte, inşaat sigortasının sigorta ettireni veya sigortalısı olan işverenin ilan ettiği kanun dışı lokavt sebebiyle gerçekleşen zararların teminat kapsamında kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.315-316; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.185-186. Ayrıca ABBL m.A1-2.2/6'da hem grev hem de lokavttan kaynaklanan zararların tazmin edilmeyeceği açıkça düzenlenmekle birlikte TK A5133 klozu gereğince bu rizikoların teminata dahil edilebilmesi mümkündür. Net olarak ifade etmemekle birlikte kanun dışı lokavtın da olabileceğini belirterek, kanun dışı lokavttan kaynaklanan zararların da yangın sigortası teminatı kapsamında değerlendirileceği yönünde bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.110.

[1198]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.316, Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.186, Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.547.

[1199]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.316, Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.186, Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.547.

[1200]İngiliz hukukunda hareketin kargaşa olarak kabul edilebilmesi için kargaşaya katılan kişi sayısının yargı kararlarıyla önce üç, daha sonra Kamu Düzeni Kanunu ile 12 olarak belirlendiği yönünde ayrıntılı açıklamalar için bkz. Çelik Partal, 2021, **a.g.k.**, s.213-214.

[1201] Yargıtay 11.HD, 08.05.1984, E.1984/1950, K.1984/2703 sayılı kararına göre, "…Öte yandan, mahkemenin kabul şekline göre de, rizikonun kargaşalık ve bir halk hareketi sonucu husule geldiğinin tespitinde de isabet bulunmamaktadır. Zira, poliçe genel şartlarının 2. maddesi hükmüne göre, yangın rizikosunun poliçe teminatı dışında kalabilmesi için, onun bir kargaşalık ve halk hareketi sonucu meydana gelmesi icap etmektedir. Kargaşalık bir topluluk içinde herhangi bir konuda fikir uyuşmazlığından veya hoşnutsuzluklardan meydana gelen karışıklık hali olarak tanımlanmaktadır (Bkz. Meydan-Larouse Cilt 7. S. 4). Halk hareketi tabiri ile de, bir kaç münferit olay dışında, topluluğun belli bir çoğunluğunun meydana getirdiği anarşik hareketler olarak tavsif edilmelidir. Dava konusu olayda ise, bir an için mahkemenin kabul şekline itibar edilse dahi Ankara gibi büyük bir kentte 4-5 dükkanın kimliği belirsiz kişilerce geceleyin dış müdahale ile yakılması olayı kargaşa ve halk hareketi şeklinde tavsif ve kabulü mümkün bulunmamaktadır. Davacıların bu yönde kendilerini bağlayıcı açık ve seçik kabulleri olmadığı halde mahkemenin bu hususu tarafların ittifakında olan bir husus olarak kabul etmesi de isabetsiz bulunmaktadır. Bu durum karşısında mahkemece yapılacak iş; gerçekleşen yangın rizikosunun poliçe teminatı kapsamının içinde kaldığı kabul edilerek, poliçe hükümleri dahilinde zarar miktarı

rizikolar ayrıca bir ek teminata ihtiyaç duyulmaksızın inşaat sigortası kapsamında yer alır[1202]. Buna karşılık ihtilal, isyan ve ayaklanma, halk hareketi ve kargaşa kavramlarından farklı olduğundan ve İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (f) bendinde açıkça riziko istisnası olarak düzenlendiğinden, bu rizikolardan doğan zararlar inşaat sigortası kapsamı dışında kalacaktır[1203].

Nihayet hükümde düzenlenen beşinci riziko, yukarıda belirtilen grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketlerini bastırmak için güvenlik güçlerince gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Hükümde sadece askeri hareketlerden söz edilse de bu, tüm güvenlik güçlerince gerçekleştirilen faaliyetler olarak anlaşılmalıdır. Örneğin inşaat yakınında gerçekleşen bir halk hareketini bastırmak üzere güvenlik güçleri tarafından bazı eylemlerin gerçekleştirilmesi ve bu eylemler sırasında inşaata zarar verilmesi durumunda sigortacı, ek teminatın alınmış olması şartıyla zararı tazmin edecektir[1204].

Bu bölümde son olarak uygulamada sıklıkla kullanılan MR001 klozu[1205] da

---

saptandıktan sonra hasıl olacak sonuç dairesinde zarar miktarı saptandıktan sonra hasıl olacak sonuç dairesinde bir karar vermekten ibarettir…" (SMİP). Maç çıkışında 34 (İstanbul) plakalı bazı araçlara hasar verilmesinin halk hareketi olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 13.11.2000, E.2000/7513, K.2000/8838 (Lexpera). Nitekim ABBL m.A1-2.2/5'te önemli sayıda nüfustan / kişiden söz edilerek, bu husus açıkça belirtilmiştir.

[1202]ABBL m.A1-2.2/5'te iç huzursuzluk olarak kabul edilen olaylardan doğan zararların teminat kapsamı dışında kaldığı belirtilmekle birlikte TK A5132 klozuyla bu rizikonun da teminata dahil edilebilmesi mümkündür.

[1203]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.316; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.186. Örneğin 15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi ve bu girişimi bastırmak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerden doğan zararlar, inşaat sigortası kapsamında tazmin edilmeyecektir. Bu şekilde gerçekleştirilen ve askeri gücün veya diğer kamu gücünün kanun dışı kötüye kullanılmasının sigorta kapsamında yer almadığı, MR001 klozda da açıkça düzenlenmiştir.

[1204]Yakın tarihimizde gerçekleşen ve Gezi Parkı Eylemleri olarak anılan olaylar sırasında, Taksim yakınındaki bazı inşaat şantiyeleri zarar görmüş, Dolmabahçe'deki İnönü Stadı'nın yıkımı için getirilen iş makineleri çalınmıştı. Kanaatimizce bu gibi eylemler ve bu eylemleri bastırabilmek için güvenlik güçlerince gerçekleştirilen faaliyetlerden doğan zararlar, İSGŞ m.A.3/e kapsamında değerlendirilmesi gereken örneklerdir.

[1205]Bu kloz şu şekildedir: "Bu kloz ile poliçe şartlarında ve ekli zeyilnamelerde yer alan diğer hükümler aynen saklı kalmak ve taraflarca üzerinde anlaşmaya varılmış ek primin sigorta ettiren tarafından sigortacıya ödenmesi koşuluyla teminatın; grev lokavt, kargaşalık, halk hareketleri sonucu sigortalı nesneler üzerinde doğrudan doğruya oluşacak kayıp ve zararları, aşağıda belirtilen özel şartlar ve istisna hükümleri çerçevesinde kapsayacak şekilde genişletilmesi kararlaştırılmıştır. İşbu klozda yer alan grev lokavt, kargaşalık, halk hareketleri rizikolarının tanımı, kapsamı ve gerçekleşme koşulları aşağıda belirtilmiştir:

1. Bir kimsenin başkaları ile birlikte, grev veya lokavt ile ilgili olsun veya olmasın ve aşağıda özel şartlar m.2'de yer alan eylemler kapsam ve niteliğinde olmayan, toplum huzurunu bozacak, kargaşalık ve ayaklanma gibi eylemler sonucu ortaya çıkacak kayıp ve zararlar,

2. Yasal olarak oluşturulmuş ve görevlendirilmiş kamu otoritesinin, yukarıda belirlenmiş toplum huzurunu bozmaya dönük eylem ve faaliyetleri bastırmak, önlemeye çalışmak veya oluşması beklenen kayıp ve zararları en az düzeye indirmek amacıyla girişimde bulunması sırasında ve uyguladığı inzibati tedbirler sonucu ortaya çıkan kayıp ve zararlar,

incelenmelidir. Bu klozda genel itibariyle İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (e) bendindeki rizikolar daha ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde tanımlanmakta ve ayrıca istisna edilen rizikolar veya zararlar da açıkça belirtilmektedir. Tekrara düşmemek adına bu klozda istisna edilen bazı rizikoların ve zararların incelenmesiyle yetinilecektir. Buna göre, bu kloz kapsamında sadece doğrudan zararlar tazmin edilecek; buna karşılık işin durması, gecikmesi sebebiyle ortaya çıkan zararlar, teminat kapsamı dışında kalacaktır. Yine kamu otoritesinin işe el koyması veya

---

3. Grev lokavt sırasında çalışanların kasıtlı olarak ve grevi desteklemek veya lokavtı kırmak amacıyla giriştikleri eylemler sonucu oluşan kayıp ve hasarları ile,
4. Yasal olarak oluşturulmuş ve görevlendirilmiş kamu otoritesinin, yukarıda sayılan girişimleri önlemek ve/veya oluşacak zararı en aza indirmek amacıyla uyguladığı inzibati tedbirler sonucu oluşacak kayıp ve zararlar, ek teminat kapsamına girerler.
Ancak:
1. Bu ek teminat klozu poliçenin genel ve özel şartlarına, sair teminat ve istisna hükümlerine mutlak olarak tabidir ve poliçede yer alan hasar ile ilgili düzenleme ve yollamaların tümü, aşağıda ayrıca belirlenmiş özel şartları ile birlikte ek teminat klozu kapsamında temin edilen rizikolar için de aynen geçerlidir.
2. Aşağıda düzenlenen özel şartlar sadece ek kloz teminatı açısından geçerli olup, diğer koşulların tümü, böylece bir zeyilname bulunmasa idi uygulanacağı gibi, poliçe genel ve özel şartlarına tabidir.
Özel Şarlar:
1. Aşağıda belirtilen hasarlar teminat kapsamına girmez:
a- Ek kloz teminatına giren bir rizikonun gerçekleşmesi sonucu kısmen veya geçici olarak iş durması, işin tatil edilmesi, gecikmeye veya değişikliğe uğraması nedenleriyle ortaya çıkan kayıp ve zararlar,
b- Yasal olarak görevlendirilmesi, kamu otoritesi tarafından sürekli veya geçici olarak iş gereçlerini müsadere edilmesi, işe veya yönetime el konulması nedeniyle ortaya çıkan kayıp ve zararlar,
c- İşyeri taşınmazın herhangi bir veya daha fazla kimse tarafından hukuka aykırı biçimde sürekli veya geçici olarak işgal edilmesi sonucu ortaya çıkan kayıp ve zararlar,
d- Netice hasarları ve tanımına bakılmaksızın her türlü sorumluluk hasarları ile, poliçenin maddi hasar limitini aşan ödemeler. Bununla birlikte, yukarıda (b) ve (c) bentlerinde yer alan hükümler sigortacının sigortalıya karşı kamu otoritesinin iş konusu nesneleri müsadere etmesi, iş veya yönetime süresiz olarak el koymasından önce veya sürekli müdahaleler arasında oluşan maddi hasarları ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.
2.Aşağıdaki hallerin dolaylı veya dolaysız, doğrudan veya sonuç olarak neden olduğu ve hasarlar teminat dışında kalırlar:
a- Savaş, iç savaş, düşman işgali, yabancı düşman tarafından girişilen hasmane hareketler, savaş ilan edilmiş olsun veya olmasın savaş benzeri girişimler,
b- Yağmalama, kısmi veya topluca ayaklanmaya dönüşen halk hareketleri, askeri başkaldırma ve isyan, ihtilal, terörist hareketler, askeri gücün veya sair kamu erkinin yasa dışı kötüye kullanılması halleri,
c- Bir veya birden fazla kimsenin güç kullanarak hükümeti devirmek, fiili durum yaratmak amacıyla örgütlenmeleri, anarşi yaratarak terörist eylemlere girişmeleri.
Bu istisna hükümlerinden hareketle, herhangi bir tazminat talebi veya davaya muhatap olmaları halinde sigortacıların, hasarın teminat kapsamına girmediği yolundaki savunmaları karşısında, aynı hasarın sigorta teminatı içinde olduğunu iddia eden sigortalılar, bu iddialarını ispatla yükümlüdürler.
3. Sigortacı sigortalının en son bilinen adresine taahhütlü mektupla bildirimde bulunmak suretiyle, sigorta teminatını her zaman sona erdirebilir. Bu durumda sigortacı sigorta priminin, teminatın sona erdirildiği tarihten doğal bitim tarihine kadar olan süreyi karşılayan bölümünü sigorta ettirene iade etmekle yükümlüdür.
4. Bu zeyilname ile teminat altına alınmış ek rizikolar için saptanmış olan "her bir olay başına hesaplanacak tazminat limiti" kesintisiz olarak 168 saatlik bir süre içinde meydana gelen hasarların birikimli tutarı kadardır."

işyerinin hukuka aykırı bir şekilde işgal edilmesi sonucu doğan zararlar da sigorta teminatında yer almaz. Halk hareketleri sigorta teminatında yer almakla birlikte yağmalama, ayaklanma, askeri başkaldırma, ihtilal, terörist hareketler gibi olaylar teminata dahil değildir. Her ne kadar klozda, hasarın bu gibi olaylardan doğduğunu iddia eden sigortacının bu iddiasının aksini kanıtlama külfeti sigortalıya yüklenmişse de bu düzenlemenin Türk Ticaret Kanunu'nun 1409. maddesinin II. fıkrasına aykırı olduğu, olayın teminat dışı kaldığını yine sigortacının ispat etmesi gerektiği haklı olarak kabul edilmektedir[1206].

6.2.7. Bakım devresi

İnşaatın tamamlanmasıyla eser, iş sahibine teslim edilmektedir. Ancak bu eserin teslim edilmesi, eserin kabul edildiği anlamına gelmemektedir. Zira eserin teslimi ile kabulü farklı kavramlardır. İnşaatın başladığı tarihten geçici kabule kadar devam eden süre esas inşaat süresini, geçici kabulden kesin kabule kadar geçen süre ise bakım devresini oluşturur[1207]. Bakım devresinde yüklenici, eksik veya düzeltilecek hususları tamamlar [1208] . İnşaatın tamamlanmasından sonra eserin teslimini ve kullanımını engellemeyen bazı küçük eksiklikler olabileceği gibi, kullanımla birlikte ortaya çıkabilecek ve yüklenici tarafından tamamlanacak eksiklikler de bulunabilir. İşte bakım devresinde yüklenici, bunun gibi işleri tamamlar ve akabinde kesin kabul gerçekleşir.

Kural olarak inşaat sigortası teminatı inşaatın işsahibine teslimiyle veya işsahibi tarafından kullanılmaya başlanmasıyla birlikte herhangi bir ihtar gerekmeksizin kendiliğinden sona ermektedir[1209]. Nitekim bu husus, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesinin II. fıkrasında da açıkça düzenlenmiştir. Ancak İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (f) bendinde, bakım devresinin ek bir sözleşmeyle teminat kapsamına alınabileceği düzenlenmiş; ayrıca bununla ilgili olarak bir kloz da

---

[1206]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.187. Nitekim makine kırılması sigortasından kaynaklanan bir uyuşmazlığa bakan İstanbul 9.ATM, 12.12.2019, E.2015/325, K.2019/1567 sayılı kararında, "...terör örgütü tarafından rizikonun gerçekleştiğinin anlaşıldığı, buna göre rizikonun davacı sigorta ettirenin beyan ettiğinin aksine gerçekleşmediğinin ispat yükünün davalı sigorta şirketi üzerinde olduğu…" denilmiştir (Lexpera).
[1207]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.306; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.187; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.548.
[1208]Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.548.
[1209] İstanbul BAM 43.HD, 04.03.2021, E.2020/121, K.2021/238 (Lexpera); İnşaatın kısmen teslimi durumunda, teslim edilen kısımlar yönünden inşaat sigortasının sona ereceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 31.01.2011, E.2009/7845, K.2011/956 (Lexpera).

yayımlanmıştır[1210]. Söz konusu kloz MR004'ün aynısı olmakla birlikte, uygulamadaki önemi sebebiyle sadece bu klozun yayımlanması dikkat çekmektedir. Genel Şartlar ve kloz gereğince, bakım devresi teminatının ne zaman devreye girdiğinin tespit edilmesi gerekir.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (f) bendinde, bakım devresinin inşaatın bitiminden veya geçici kabulden sonra başlayacağı belirtilmiştir. Belirtmek gerekir ki, burada belirtilen inşaatın bitimi ile geçici kabul kavramları birbirinden farklıdır ve inşaatın bitimi ile geçici kabul çoğu kez aynı anda gerçekleşmez. Özellikle büyük inşaatlarda inşaat işleri tamamlandıktan sonra yüklenici, iş sahibini geçici kabule davet etmekte, geçici kabul işlemleri başlamakta ve akabinde geçici kabul gerçekleşmektedir. Hatta bu gibi inşaatlarda kontrol edilecek hususların fazlalığı sebebiyle, inşaatın bitmesiyle geçici kabul arasında uzun sayılabilecek sürenin geçmesi de mümkündür. Bu aradaki sürede gerçekleşen hasarların inşaat sigortası teminatı

[1210]Bu kloz aynen şu şekildedir:
Bakım devresi teminatı, inşaatın tamamlanması veya geçici kabulün yapılması, yahut işverene teslim edilmesi veya işveren tarafından kullanılması ile başlayıp işveren tarafından kesin kabulün yapılması ile sona erer.
I. Teminatın Kapsamı
İnşaat Sigortası Genel Şartları (Bütün Riskler) hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Genel Şartların A.3 maddesinin (f) bendi kapsamında tamamlanmış veya geçici kabulü yapılmış yahut işveren tarafından kullanılan inşaatta;
a) Müteahhidin sözleşme şartları dahilindeki yükümlülükleri kapsamında eksik ve kusurların giderilmesi amacıyla yaptığı çalışmalar sırasında sigortalı kıymetlere verdiği zarar ve ziyanlar ile,
b) Bakım devresi esnasında ortaya çıkan ve inşaat devresinde müteahhidin sorumlu olduğu bir nedene dayanan ziya ve hasarlar temin edilmiştir.
II. Ek Sözleşme ile Teminat Altına Alınabilecek Hal
Müteahhidin sözleşme şartları dahilindeki yükümlülükleri gereğince eksik ve kusurların giderilmesi amacıyla bakım devresinde yaptığı çalışmalar sırasında üçüncü şahısların uğrayacağı zararlar dolayısıyla sigortalıya düşecek hukuki sorumluluklar, ek sözleşme ile teminat altına alınabilir.
III. Teminat Dışında Kalan Haller
Sigortacı, bakım devresinde aşağıdaki haller sebebiyle meydana gelen zararlardan sorumlu değildir.
a) Bakım faaliyetinden kaynaklanmayan; yangın, infilak, dahili su, duman, kar ağırlığı, her türlü taşıt çarpması,
b) Her türlü doğal afetler,
c) Grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri, kötü niyetli hareketler ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketler,
d) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler,
e) Sigortalı kıymetler dışında, sigortalı taraflara ait mevcut bina ve tesislere zarar gelmesi,
f) Hırsızlık ve hırsızlığa teşebbüs.
İHTAR: Bu teminat ..... süre ile geçerli olup, poliçede yazlı bakım devresi süresi her ne olursa olsun inşaatın tamamlanması, geçici kabulün yapılması veya sigortalı kıymetin fiilen kullanıma alınması ile kendiliğinden başlar.
https://www.tsb.org.tr/insaat-sigortasi-genel-sartlari-butun-riskler.aspx?pageID=487 (Erişim tarihi: 13.12.2020).

kapsamında kalıp kalmayacağı da tartışmaları beraberinde getirecektir. Klozdaki düzenleme ise, bu tartışmayı sona erdirmek bir yana, tartışmanın daha da büyümesine yol açmaktadır. Zira klozdaki "Bakım devresi teminatı, inşaatın tamamlanması veya geçici kabulün yapılması, yahut işverene teslim edilmesi veya işveren tarafından kullanılması ile başlayıp işveren tarafından kesin kabul yapılması ile sona erer" ifadesi, inşaatın tamamlanması, teslimi, teslim edilmese dahi iş sahibi tarafından kullanılması ve nihayet geçici kabul gibi birbirlerinden çok farklı kavramları içermektedir[1211]. Aynı şekilde klozun sonundaki ihtarda da bu kavramlar benzer şekilde kullanılmakta ve fakat inşaatın tesliminden söz edilmemektedir.

Kanaatimizce her ne kadar Genel Şartlar'da inşaatın tamamlanmasından veya geçici kabulden söz edilmiş olsa dahi, teslim veya geçici kabul gerçekleşmeden inşaat sigortası teminatı sona ermemelidir[1212]. Aksi takdirde henüz inşaatın tamamlandığından haberdar olmayan, eseri herhangi bir şekilde teslim almamış iş sahibi ayrı bir sigorta yaptırmayacağı için çoğu kez bu süreçteki rizikolara karşı teminat sağlanmayacaktır. Dolayısıyla inşaat bitse dahi, aksi inşaat sigortası sözleşmesinde kararlaştırılmadıkça teslim veya geçici kabulden önce gerçekleşen rizikolar inşaat sigortasına göre değerlendirilecektir[1213]. Buna karşılık geçici kabulden sonra gerçekleşen rizikolar bakım

---

[1211]Teslim, yüklenicinin sözleşmeye uygun olarak tamamladığı eseri (inşaatı) ifa amacıyla iş sahibinin emrine vermesi ve eser üzerinde onun doğrudan zilyetliğini sağlamasıdır. Buna karşılık kabul, iş sahibinin kendisine teslim edilen eserin sözleşmeye uygun görüldüğü ve ayıp iddiasında bulunulmayacağı hususunda yaptığı bir irade beyanıdır. Ayrıntılı açıklama için bkz. A. Uçar (2001). İstisna sözleşmesinde teslim kavramı, teslimin usulü ve hukuki sonuçları, *AÜEHFD* 5 (1-4), s.515- 521.

[1212]Geçici kabulden sonra gerçekleşen hasarın bakım devresi teminatı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 31.10.2017, E.2016/7256, K.2017/5923 (SMİP).

[1213]Görüşümüzün İSGŞ m.A.3/f'nin lafzına uymadığı iddia edilebilirse de aksine bir yorumun menfaatler dengesine aykırı olacağını, iş sahibini ve aslında henüz inşaat sebebiyle sorumluluğu devam eden yükleniciyi korumasız bırakacağı açıktır. Kaldı ki kamu ihale hukukunda geçici kabulün gerçekleşmesiyle, ihale konusu işin teslim alındığı kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. S. Paket (2020). *Eser sözleşmesinin ifasında kabul*. Ankara: Yetkin, s.99.

Aslında bu tartışmanın önüne geçebilmenin en basit yolu, inşaat sigortası sözleşmesine buna ilişkin net bir hüküm koymaktır. Bununla birlikte YHGK, 04.05.2016, E.2014/11-716, K.2016/572 sayılı kararında, "…Yukarıda içeriklerine yer verilen hükümlerin bir bütün olarak değerlendirilmesi sonucu, geçici kabulün yapıldığı ve inşaat sigortasının bittiği 14.12.2006 tarihinden önce verilen tüm teminatların, bakım devresi bakımından da geçerli olduğunun kabulü gerekir. Zira, Munich Re 004 klozunun başlangıcındaki 'poliçe şartlarında ve ekli zeyilnamelerde yer alan diğer hükümler aynen saklı kalmak' ibareleriyle yukarıda içeriğine yer verilen poliçenin özel şartlarına atıf yapılmakta olup; buna göre de, inşaat süresinin geçici kabule göre değil, poliçede açıkça yer verildiği üzere, 'iş bitirme belgesi düzenlenmesi'ne (yani kısmi veya kesin kabule) bağlı olduğu kararlaştırılmıştır. Buna göre; 14.12.2006 tarihinde yapılan geçici kabulden sonra 21/22.03.2007 tarihinde (genişletilmiş bakım devresinde) meydana gelen sel afeti nedeniyle yolda oluşan hasarı tazmin yükümlülüğünün davalı sigortacıda olduğu belirgindir…" denilmiştir (SMİP). Ancak söz konusu kararın karşı oyundaki "…Genişletilmiş bakım teminatı olan Munich Re 004 Klozu, iki hususu teminat altına almaktadır. Birincisi, yapı sözleşmesinin bakım devresini

devresi teminatı kapsamında değerlendirilmelidir[1214]. Benzer şekilde geçici kabul gerçekleşmese dahi, eserin bir kısmının veya tamamının teslim alınarak fiilen kullanıldığı durumlarda da inşaat sigortasının sona erdiği, varsa bakım devresi klozunun devreye girdiği sonucuna varılmalıdır[1215].

Önemi sebebiyle işsahibinin idare olduğu inşaatlarda geçici kabule ilişkin ayrı bir paragraf açmak isabetli olacaktır. İdare Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 41. maddesine göre, farklı uzmanlardan oluşan bir komisyon -geçici kabul komisyonu- oluşturulmakta, bu komisyon yükleniciyle birlikte inşaatı incelemekte, varsa eksikleri tespit etmekte ve inşaatın geçici kabulüne ilişkin bir tutanak tutulmaktadır. Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 41. maddesinin VII. fıkrasında, geçici kabul tutanağının ihale makamı veya yetkilendirilen kişinin onaylamasıyla geçerli hale geleceği düzenlenmişse de idarenin onayının idari bir işlem niteliğinde olduğu, bu düzenlemenin inşaat sigortası bakımından bağlayıcı olmadığı; geçici kabul tutanağının imza altına alınmasından itibaren bakım devresinin başlayacağı isabetli olarak kabul edilmektedir[1216]. Dolayısıyla

---

düzenleyen hükümleri uyarınca, bir veya birden çok yüklenicinin, bakım faaliyetleri sırasında, sigorta konusuna verdikleri kayıp ve zararlar teminat kapsamına alınmıştır. Dava konusu sel hasarından kaynaklanan zarar, yüklenicinin verdiği bir zarar olmadığından, bu kloza göre teminat kapsamında değildir. İkincisi, inşaat süresi içinde ve kısmi veya kati kabul öncesi meydana gelmiş olmak koşuluyla, bakım devresi içinde ortaya çıkan kayıp ve zararlar sigorta teminatına dahil edilmiştir. Bunun için, hasarın inşaat süresi içinde meydana gelmesi şarttır. Dava konusu sel hasarı, geçici kabul yapıldıktan sonra, bakım teminatı döneminde meydana geldiğinden, inşaat süresi içinde meydana gelme şartı gerçekleşmemiştir. Bu nedenle, dava konusu sel hasarı, bu kloza göre bakım teminatı kapsamında değerlendirilemeyecektir. Bu nedenlerle, bakım devresinde meydana gelen selden kaynaklanan hasarın, Munich Re 004 Bakım Klozunu teminatı kapsamında kalmadığı…" yönündeki gerekçenin daha isabetli olduğu kanaatindeyiz. Bakım klozu gereğince, hasarın sebebinin bakım devresi öncesinde ortaya çıkması gerektiği, halbuki olayda selin bakım devresinde gerçekleştiği, dolayısıyla bu rizikonun bakım devresi teminatı kapsamında değerlendirilemeyeceği ve karşı oydaki gerekçenin isabetli olduğu yönünde bkz. Ünan, 2019a, **a.g.k.**, s.27-32.

[1214]Eserin geçici kabulünün aslında teslim edildiği anlamında olduğu yönünde bkz. Öztürk ve Gözütok, 2021, **a.g.k.**, s.179-180. Geçici veya kesin kabulün gerçekleştiğinin ispat yükünün sigortacı üzerinde olduğu yönünde bkz. STK, 30.04.2019, K.2019/İHK-5000 (Lexpera).

[1215]Yargıtay 11.HD, 30.09.2011, E.2011/10547, K.2011/11562 sayılı kararında, "… Ekspertiz raporunda rizikonun gerçekleştiği kısımların yapımının tamamlandığı, hakedişlere girdiği, yüklenicinin bir yandan işleri gerçekleştirdiği, diğer yandan biten işlerin yayalar tarafından kullanıldığını, rizikonun meydana geldiği sırada hasarlı yerlerin kullanıldığı belirtilmiştir. Bu durumda davalı sigorta şirketlerinin sorumluluğunun bulunup bulunmadığı yönünden Genel Şartlar 3/j maddesindeki koşulların oluşup oluşmadığı konusunda gerekli inceleme ve değerlendirme yapılmadan hasardan sigorta şirketinin sorumlu olduğunun kabulü yerinde olmayıp…" denilmiştir (Lexpera).

[1216]İzmir BAM 11.HD, 06.05.2021, E.2018/1873, K.2021/592 sayılı kararına göre, "… Dosyadaki ihale belgelerine göre geçici kabul itibar tarihi 11.04.2014 olduğundan dava konusu 13.04.2014, 21.04.2014 ve 19.05.2014 tarihleri arasındaki hasarın bakım evresinde gerçekleştiği ve kötü niyetli hareketler kapsamında kalan hasarın teminat dışı olduğu açıktır. Her ne kadar davacı vekili geçici kabul tarihinin onay tarihi olan 28.05.2014 olduğunu savunmakta ise de geçici kabulün onaylanması idari bir işlem olup itibar tarihinde geçici kabulün gerçekleştiğinin kabul edilmesi doğru bulunmuştur. Böylelikle geçici kabul

idarenin, inşaatın geçici kabule dahi uygun olmadığına ilişkin tespiti hariç olmak üzere, eseri eksikleriyle birlikte kabul etmesiyle birlikte, varsa bakım devresi klozu devreye gireceğinden, inşaat sigortacısının sorumluluğu sadece bu klozla sınırlı olarak devam edecektir. Benzer şekilde idarenin inşaatın geçici kabulünü yapmasına rağmen, geçici kabul tutanağının sonraki bir tarihte düzenlendiği durumlarda da geçici kabulün, tutanağın düzenlendiği tarihte değil, fiilen geçici kabulün yapıldığı tarihte gerçekleştiği kabul edilmelidir[1217].

Bakım devresi teminatı, inşaat sigortasına göre kapsamı daha dar ve kural olarak yüklenicinin işverene karşı sorumluluğu için gündeme gelen bir teminattır. Zira yüklenici, henüz kesin kabul edilmemiş eser üzerinde yapacağı ek çalışmalar sırasında kendisinin veya çalışanlarının vereceği zararlardan da sorumlu olup, ek sözleşmeyle bu sorumluluğa karşı teminat sağlanmaktadır[1218]. Klozun 1. maddesinde de belirtildiği üzere, yüklenicinin eksik ve hataların giderilmesi için yapacağı çalışmalar sırasında sigortalı değerlere verilen zararlar ile inşaat devresinde yüklenicinin sorumlu olduğu bir sebebe dayanmakla birlikte, bakım devresi sırasında ortaya çıkan hasarlar, bakım devresi teminatı kapsamında kalmaktadır. Ayrıca ek sözleşmeye ve kloza eklenecek bir başka hükümle, bakım devresi sırasında yüklenici tarafından yapılan çalışmalar sebebiyle üçüncü kişilerin uğrayacağı zararlar da teminat altına alınabilir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, bakım devresi teminatı çok sınırlı rizikolara karşı koruma sağlamakta olup, klozun 3. maddesinde yangın[1219], sel[1220], dahili su[1221],

---

öncesinde tüm riskler teminat altında iken bakım evresinde üçüncü kişilerin zarar vermesiyle gerçekleşen hasarlar teminat dışında kaldığından davanın reddine karar verilmesi yerindedir…" (Lexpera).

[1217]Ankara BAM 23.HD, 22.12.2021, E.2018/2641, K.2021/1985 sayılı kararında, "…ihaleyi yapan idare ve davacı şirketlerin oluşturduğu iş ortaklığı arasında 14/09/2016 tarihli Yapım İşleri Geçici Kabul Tutanağı'nın düzenlendiği, söz konusu kabul tutanağında Geçici Kabul tarihinin 07/06/2016 tarihi olarak belirlendiği, her ne kadar tutanak 14/09/2016 tarihinde tutulmuş ise de söz konusu tutanağın içeriğinde geçici kabul tarihinin 07/06/2016 olarak belirlenmesi nedeniyle mahkememizce de geçici kabul tarihinin 07/06/2016 olarak kabul edildiği…" şeklindeki yerel mahkeme kararı hukuka uygun bulunmuştur (Lexpera).

[1218]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.308; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.187.

[1219]Yargıtay 11.HD, 31.10.2017, E.2016/7256, K.2017/5923 (SMİP).

[1220]Yargıtay 11.HD, 09.07.2013, E.2013/9640, K.2013/14540 sayılı kararına göre, "…sel rizikosunun, anılan hüküm uyarınca teminat kapsamında kalması için 14.12.2006 tarihinden önce meydana gelmesi, ancak sonuçlarının yani zararın, bakım devresi içinde ortaya çıkması gereklidir. Dolayısıyla mahkemenin inşaat süresi dışında (geçici kabul tarihinden sonra) ve bakım devresi içinde meydana gelen sel hasarının bu madde kapsamında teminata dahil olduğunu kabul etmesi doğru değildir…" (Lexpera). Buna karşılık geçici kabul yapılmasına rağmen, bakım devresinde gerçekleşen sel rizikosunun inşaat sigortası teminatına dahil olduğu yönündeki yerel mahkeme kararını onayan karar ve bu karara karşı yazılan haklı karşı oy için bkz. Yargıtay 11.HD, 22.01.2013, E.2011/919, K.2013/1334 (Lexpera).

deprem [1222], duman, doğal afetler [1223], hırsızlık [1224] gibi birçok rizikonun teminat kapsamında olmadığı belirtilmiştir [1225]. Dolayısıyla bu gibi rizikolara karşı sigorta korumasından yararlanmak isteyen işsahibi, mutlaka ayrı bir sigorta yaptırmalıdır[1226]. Bununla birlikte sigortacı ile sigorta ettirenin, bakım devresinde gerçekleşen rizikoların da inşaat sigortası kapsamına alınmasını kararlaştırmalarının önünde engel bulunmamaktadır[1227].

[1221]Buna karşılık Yargıtay 11.HD, 17.04.2013, E.2011/12692, K.2013/7504 sayılı kararında, "…Sigorta Tahkim Komisyonu'nca toplanan delillere göre, davacı tarafından tamamlanan inşaatın davalı tarafından bütün riskler inşaat sigortası ile sigortalandığı, bu inşaatın bakım devresi içinde don nedeniyle hasara uğradığı hususlarının çekişmesiz olduğu, uyuşmazlığın bakım devresi içinde meydana gelen hasarın poliçe teminatı kapsamında kalıp kalmadığı noktasında toplandığı, uyuşmazlık konusu hasarın faal dönemi kapsayan sigorta poliçesinin teminatı kapsamında bulunduğu, bakım devresindeki hasarları teminat kapsamına alan poliçenin faal dönem poliçesinin devamı olduğu, Bütün Riskler İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda, dahili su hasarının bakım faaliyetlerinden kaynaklanmaması halinin teminat harici tutulduğu, bu hükmün mefhumu muhalifinden bakım faaliyetinden kaynaklanan dahili su hasarının teminat kapsamında olacağı sonucuna varıldığı, her ne kadar davalı tarafça dahili su hasarı için teminat verilmediği savunulmuş ise de, 5684 sayılı Kanun'un 11/4. maddesi uyarınca kapsam dışı bırakılmış risklerin açıkça belirtilmesinin gerektiği, belirtilmeyen risklerin teminat kapsamında sayılacağı, dolayısıyla davalı savunmasının yerinde bulunmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne…karar verilmiştir… davalı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hakem kararının ONANMASINA…" denilmiştir (SMİP).

[1222]Yargıtay 11.HD, 18.12.2017, E.2016/2867, K.2017/7353 (Lexpera).

[1223] Yargıtay 11.HD, 19.02.2019, E.2019/467, K.2019/1328 sayılı kararına göre, "... 1401 maddesi gereğince davalı ... şirketinin tazmin borcunu doğuran rizikonun, bakım devresinde 28.01.2015 tarihinde gerçekleşmiş bulunmasına, taraflar arasında mün'akid sigorta policesinde "her türlü doğal afet sonucu oluşan hasarın" teminat dışı bırakılmış olmasına göre, sigorta şirketinin sorumluluğunun bulunmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, rizikonun gerçekleşme tarihi ve bakım devresine ilişkin hükümlerin gözardı edilmesi suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş…" (SMİP). Buna karşılık Yargıtay 11.HD, 03.05.2017, E.2016/7299, K.2017/2598 sayılı kararına konu ve bakım devresinde gerçekleşen sel rizikosu, doğal afet olarak değerlendirilmemiş ve zarardan sigortacının sorumlu olduğu kabul edilmiştir (SMİP). Hasara sebep olan selin doğal afet olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin tartışılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 27.05.2013, E.2012/11685, K.2013/10933 (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.459-460).

[1224] Yargıtay 11.HD, 16.01.2014, E.2012/8629, K.2014/954 (Lexpera); İstanbul Anadolu 2. ATM, 21.06.2018, E.2016/672 K.2018/704 (Lexpera); Ankara BAM 27.HD, 11.11.2020, E.2020/788, K.2020/1116 (Lexpera); İstanbul BAM 43.HD, 04.03.2021, E.2020/121, K.2021/238 (Lexpera).

[1225]Bununla birlikte inşaat sigortası sözleşmesinin taraflarının ayrıca ve açıkça kararlaştırarak, bakım devresinde gerçekleşen bu gibi rizikoların da sigorta kapsamına alınabileceği yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, 02.04.2001, E.2001/694, K.2001/2630 (Lexpera); Yargıtay 15.HD, 24.07.2007, E.2006/3008 K.2007/5085 (Lexpera).

[1226]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.308; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.150.

[1227]Yargıtay 11.HD, 05.07.2001, E.2001/5628, K.2001/6184 sayılı kararında, "…Poliçe Genel Şartları'nın 2/f ve 3/j maddelerinde inşaatın bitim veya geçici kabulünden sonra başlayan bakım devresi ve işveren tarafından kullanılan kısımlarda meydana gelecek hasarlar teminat dışı bırakılmış ise de, bu hususun aksinin kararlaştırılmasının mümkün olduğu ve taraflar arasında düzenlenen poliçelerde, bakım süresinde de, teminat kapsamına alındığı, poliçenin 3. ve 4. maddeleri uyarınca, sigortanın inşaat bitimine kadar teminatın devam edeceği ve hasarın uzatılan bakım süresi içerisinde meydana gelmesi nedeniyle teminat içinde kaldığı…" şeklindeki yerel mahkeme kararını isabetli bulmuştur (Lexpera).

6.2.8. Terör eylemleri

İnşaat sigortası teminatı kapsamında yer almamakla birlikte ek bir sözleşmeyle teminata dahil edilebilecek hususlardan birisi de İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (g) bendinde düzenlenen, Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilen terör eylemlerinden doğan veya bunları önlemek ya da etkilerini azaltmak amacıyla yetkili makamlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlardır. Maalesef ülkemizin konumu ve uzun yıllardır bitmek bilmeyen terör sorununun bir yansıması olan terör rizikosu, özellikle 2000'li yılların başında sigorta genel şartlarına girmeye başlamıştır ve artık hemen her genel şartta yer almaktadır[1228].

Ek sözleşmeyle teminat altına alınabilecek riziko, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde belirtilen terör eylemlerinden kaynaklanmalıdır. Aynı husus MR 001 klozunda da düzenlenmiştir. Bununla birlikte bir terör eyleminden söz edilebilmesi için şiddet kullanılması ve toplumda büyük bir tehlike altında olduğu hissini vererek hakimiyet sağlanması amacı unsurlarının bir arada bulunması yeterli olduğundan[1229], Kanun'daki tanıma uymasa da bu unsurları taşıyan eylemlerden doğan zararlar da inşaat sigortası teminatında kabul edilmektedir[1230]. Bazı durumlarda gerçekleşen rizikonun terör eylemi sonucunda gerçekleşip gerçekleşmediği, bir savaş veya iç savaş durumunun bulunup bulunmadığı, dolayısıyla gerçekleşen rizikonun inşaat sigortası kapsamında yer alıp almadığı tartışılabilir. Bu gibi durumlarda mahkeme, eylemin gerçekleşme şekli, ülkenin durumu, eylemin amacı, eylemi gerçekleştirenlerin niteliği gibi çok sayıda etkeni birlikte değerlendirerek karar verecektir[1231].

[1228] Yargıtay 11.HD, 02.12.2019, E.2019/948, K.2019/7654 sayılı kararına göre, "… Mahkemece, 3. kişilere ödenen hasarın terör eylemi sonucu meydana geldiği, taraflar arasında aktedilen Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Sorumluluk Sigortası ve Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları kapsamında 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararların teminat dışı tutulduğu, bu nedenle davaya konu zarar ödemelerinin de poliçeler kapsamında davalıdan talep edilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir…" (SMİP).

[1229] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.190.

[1230] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.318; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.190.

[1231] İstanbul 9.ATM, 12.12.2019, E.2015/325, K.2019/1567 sayılı kararına göre, "…Bakanlığına yazılan müzekkereye verilen cevap, BM Güvenlik Konseyinin kararları, Bakanlar Kurulu kararı ve yargı kararları ile ...'ın gerek ulusal gerek uluslararası hukuk açısından bir terör örgütü ve eylemlerinin de terör eylemi olarak kabul edildiği, Dışişleri Bakanlığı tarafından verilen cevabi yazıda; Irak'ın ... ve ... şehirleri arasında kalan ve ..., ... ve ... ilçelerini kapsayan bölgenin ... Dağından itibaren ... ve ... sınırlarına kadar 2014 Haziran ayından bu yana ... terör örgütünün elinde bulunduğu, ...'ın haziran 2014'te söz konusu bölgeyi işgalinden bu yana yoğun askeri hareketliliğin yaşandığı, ... unsurları ile Irak ordusu, Peşmerge,

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (g) bendine göre, Genel Şartlar'ın A.4. maddesinin (l) bendinde sayılan terör eylemleri veya bu eylemleri önlemek ya da etkilerini azaltmak amacıyla yetkili makamlar tarafından gerçekleştirilen müdahaleler sonucunda meydana gelen biyolojik, kimyasal kirlenme, bulaşma, zehirlenme sebebiyle oluşacak zararlar teminat kapsamında değildir. Zira bu rizikolar ayrıca ve açıkça bir riziko istisnası olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte inşaat sigortası sözleşmesinin taraflarının, bu riziko istisnasının aksine bir düzenleme yapmaları ve bu rizikoları da teminata dahil etmeleri mümkündür[1232].

6.2.9. Çevre kirliliği

Günümüzde dünyanın karşı karşıya kaldığı en büyük sorunlardan birisi çevre kirliliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre kirliliği toprak, su, havanın kimyasal, fiziksel veya biyolojik yapısında meydana gelen değişiklikler olarak tanımlanmaktadır[1233]. Hatta geniş anlamda gürültü kirliliği de bir çevre kirliliği olarak değerlendirilmektedir[1234]. Nüfusun ve buna bağlı olarak üretimin artması sonucunca çevre hızla kirlenmekte, yaşam alanları azalmakta, kaynaklar tükenmektedir. Bunun sonucunda da çevre zararları ortaya çıkmaktadır.

İnşaat faaliyeti, niteliği itibariyle çevreyi kirletebilmektedir. Özellikle büyük inşaat projelerinde doğanın dengesi ciddi bir şekilde bozulmakta, onlarca iş makinesi aynı anda çalışmakta, doğaya ciddi bir şekilde zarar verilmektedir. Aynı şekilde inşaatın devam ettiği sırada gerçekleşen bir olay -örneğin patlama- sebebiyle yeraltı suları kirlenebilir. Bu gibi olaylar sebebiyle iş sahibi veya yüklenicinin sorumluluğu gündeme gelebilir. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (ğ) bendi gereğince, bu sorumluluk ek sözleşmeyle inşaat sigortası kapsamına dahil edilebilecektir. Belirtmek

---

Iraklı gönüllülerden oluşan ... (...) kuvvetleri, Irak federal polisi ve diğer bazı silahlı unsurlar arasında sürekli olarak küçük veya büyük ölçekli çatışmalar yaşandığının bildirildiği,...'ın terör örgütü ve faaliyetlerinin de terör eylemi olduğu, Devlet ile terörist gruplar arasında savaş olmayacağı yada Devlet otoritesinin terör girişimlerine karşı gösterdiği gücün Savaş ve İç Savaş olarak tanımlanamayacağı, eylemlerin terörist eylem olarak nitelendirilmesi gerektiği, buna göre ... terör örgütü mensuplarının ... -...- ... - ... ve ... şehirlerinin kontrolünü ele geçirmesi şeklinde oluşan davacı zararlarının terörist eylemler ve bu eylemlerden doğan sabotajlar nedeniyle meydana gelen zararlar kapsamında değerlendirilmesi gerektiği Mahkememizce kabul edilmiştir…" (Lexpera).

[1232]Aksi yönde bkz. Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.550.

[1233]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.319; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.550.

[1234]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.319; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.191.

gerekir ki, ek sözleşmeyle teminata dahil edilebilecek çevre kirliliği zararları, inşaat sigortası kapsamındaki bir rizikodan kaynaklanmalıdır[1235]. Bir başka ifadeyle çevre kirliliği, teminat kapsamındaki bir riziko sebebiyle değil de inşaat faaliyetlerinin doğal bir sonucu olarak meydana geliyorsa, bu kirlilikten doğan zararlar inşaat sigortası kapsamında karşılanmayacaktır[1236]. Örneğin inşaatta kullanılan çimentonun toprağa sızması ve yeraltı sularını kirletmesinden doğacak zararlar, tahmin edilebilen (beklenen) bir olayın gerçekleşmesi sonucunda meydana geldiğinden, sigorta teminatının kapsamı dışındadır[1237]. Buna karşılık inşaatta çıkan yangın sonucunda montaj için bekleyen kimyevi maddenin eriyerek yeraltı sularına karışması durumunda, yangın rizikosu inşaat sigortası kapsamında yer aldığından, bu zararlar da ek sözleşmeye göre karşılanacaktır.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (ğ) bendinde, bir ayrım yapılmaksızın hem doğrudan hem de dolaylı olarak meydana gelen her türlü çevre kirliliği sebebiyle oluşabilecek bütün zararların ek sözleşmeyle teminat altına alınabilmesi düzenlenmiştir. Dolayısıyla buradaki zararların hem kişi hem mal zararlarını kapsadığı şüphesizdir[1238].

6.3. İnşaat Sigortasında Riziko İstisnaları (İkincil Riziko Sınırlandırması)

Hemen her sigorta türünde olduğu gibi, inşaat sigortasında da bazı rizikolar veya değerler sigorta koruması dışında bırakılmaktadır. Bu uygulamanın temel sebepleri rizikonun ağırlaşması, başka bir sigortayla teminat altına alınabilme, sigorta priminin daha makul düzeylere çekilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır[1239]. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinde düzenlenen riziko istisnalarını incelemeye geçmeden önce, bu istisnaların aksinin kararlaştırılıp kararlaştırılamayacağı; bir başka ifadeyle bu istisnaların sigorta kapsamına alınıp alınamayacağı konusu üzerinde durulmalıdır.

[1235]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.192.
[1236]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.192; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.550.
[1237]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.192. Bu rizikolar için ayrı bir çevre kirliliği sorumluluk sigortası yaptırılması gündeme gelebilir.
[1238] İSGŞ m.A.3./ğ'deki ifadenin bu şekilde yorumlanması yanında, inşaat sigortasının bir mal sigortası olması sebebiyle sadece sigortalı değerlerde meydana gelen mal zararlarının karşılanacağının da ileri sürülebileceği yönünde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.320. Kanaatimizce ek sözleşmeyle teminat altına alınan rizikonun çevre kirliliğinden doğan zararlar ve buradaki sigortanın bir sorumluluk sigortası olması sebebiyle, sadece mal zararlarının karşılanacağı yönündeki görüşe katılabilmek mümkün değildir.
[1239]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.192-193; Omağ, 2006, **a.g.k.**, s.529-530.

Bir görüşe göre, riziko istisnası olarak kabul edilen rizikolar ve değerler ek sözleşme ve ilave primle dahi sigorta kapsamına dahil edilememektedir[1240]. Buna karşılık bizim de katıldığımız görüşe göre, tarafların anlaşmasıyla riziko istisnasının aksi kararlaştırılabilir[1241]. Çünkü bunu engelleyen emredici bir hüküm bulunmadığı gibi [1242], İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın C.11. maddesinde de buna izin verilmiştir[1243].

6.3.1. Aşınma, Yıpranma, Paslanma ve Çürümeler

İnşaat, sadece çalışanlar ve iş makineleri yönünden değil, malzemeler yönünden de zorlu bir süreçtir. Özellikle büyük inşaat projeleri yıllarca sürmekte, bazı inşaatlar ise farklı sebeplerle durmakta; maliyetlerin düşük tutulması amacıyla malzemeler gerektiği gibi korunmamaktadır. İşte bu gibi gelişmeler inşaatta kullanılan özellikle metal malzemeleri doğrudan etkilemektedir. Bu şekilde etkilere maruz kalan malzemenin paslanması ve buna bağlı ya da bundan bağımsız olarak aşınması, yıpranması ve çürümesi mümkündür. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (a) bendinde bu olayların hepsi sigorta teminatı dışında bırakılmıştır. Belirtmek gerekir ki, bu rizikolar açıkça bir riziko istisnası olarak düzenlenmeseydi dahi, beklenmedik ve ani bir sebep bulunmadığından, gerçekleşen olaylar sigorta teminatı kapsamında değerlendirilemezdi[1244].

Gerçekleşen bu rizikonun sebebinin hava şartları, ortam veya kullanılan malzeme olmasının herhangi bir önemi yoktur. Bir başka ifadeyle anılan rizikoların teminat

---

[1240]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.192. Buna karşılık aynı yazar, nakil vasıtaları ve yüzen araçlara ilişkin riziko istisnasını düzenleyen İSGŞ m.A.4/d'nin açıklaması sırasında, İSGŞ m.C.11'i gerekçe göstererek, bunların da inşaat sigortası teminatına dahil edilebileceğini belirtmektedir. Bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.196.

[1241]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.321; Saat, 2017, **a.g.k.**, s.82-83; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.551. Bununla birlikte Topsoy, İSGŞ m.A.4/l'ye aykırı sözleşme yapılamayacağını da savunmaktadır. Bkz. Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.550. Yine aynı yazar, riziko istisnası olarak belirtilen rizikolardan genel ahlak, kamu düzeni ve emredici hükümlere aykırı olmayanların teminat kapsamına alınabileceğini ileri sürmekte ve TTK m.1453/II'ye aykırı olarak malzeme ayıbından doğan zararların teminat kapsamına alınamayacağını buna örnek olarak vermektedir. Bkz. Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.551. Yazarın bu görüşüne katılmakla birlikte, verdiği TTK m.1453/II örneğinin isabetli olmadığı kanaatindeyiz. Zira TTK m.1453/II'de, sigorta edilen malın ayıplarından doğacak hasarların da teminat altına alınabileceği düzenlenmiştir.

[1242]Örneğin KTK m.92'de emredici bir hüküm olarak riziko istisnaları düzenlendiğinden, bunların motorlu araçlar zorunlu sorumluluk sigortası kapsamına alınabilmesi mümkün değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel, 2006a, **a.g.k.**, s.93.

[1243]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.330.

[1244]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.331; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.194. Makine kırılması sigortasında da makinelerin mutad kullanımından doğan zararların riziko istisnası olarak düzenlendiği yönünde bkz. Saat, 2017, **a.g.k.**, s.67-71.

dışında kalması yönünden rizikonun hava şartları, ortam veya malzeme kalitesinden kaynaklanması arasında fark bulunmamaktadır. Genel Şartlar'da doğrudan meydana gelen zararlar riziko istisnası olarak düzenlenmekle birlikte; buna bağlı olarak gelişen bağlantılı (dolaylı) zararlar sigorta kapsamında değerlendirilmelidir[1245].

6.3.2. Envanter açıkları

Envanter saymak, ölçmek, tartmak, değerlemek, düzeltmek suretiyle belirli bir tarihteki alacakların, borçların ve mevcutların miktar ve değerinin detaylı bir şekilde tespit edilmesi işlemidir[1246]. Yapılan sayımlar sonucunda elde edilen verilerle envanter kayıtları birbirini tutmuyorsa envanter açığından söz edilir[1247]. Özellikle büyük inşaat projelerinde bu gibi açıkların ortaya çıkması muhtemeldir. Envanter açığı, önceden bilinmeme ve aniden ortaya çıkma unsurlarını içermediğinden, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (b) bendinde envanter açığından kaynaklanan zararlar, inşaat sigortası kapsamı dışında sayılmıştır[1248].

6.3.3. İnşaatın teslim edilen veya iş sahibi tarafından kullanılan kısımları

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (c) bendinde, A3. maddesinin (f) bendine benzer, ancak ondan daha ayrıntılı bir şekilde riziko istisnası düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre inşaatın tamamlanan veya geçici kabulü yapılan ya da iş sahibine teslim edilen veya işveren tarafından kullanılan kısımlarında doğrudan veya dolaylı olarak oluşabilecek hasarlar, inşaat sigortası teminatı kapsamı dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte aynı hükümde, bakım devresi teminatına ilişkin hususlar da saklı tutulmuştur. Aslında bu hüküm olmasaydı dahi, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesinin II. fıkrası gereğince, söz konusu rizikolar teminat kapsamı dışında kalacaktı[1249].

[1245]Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.551. Rizikonun İSGŞ m.A.4/a'ya göre teminat kapsamı dışında olduğunu ispat yükünün sigortacıda olduğu yönünde bkz. STK, 07.01.2013, K.2013/21 (Lexpera).
[1246]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.254; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.194; R. Yıldırım (2017). *Envanter işlemlerinin TTK ve VUK kapsamında değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.11.
[1247]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.195; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.551.
[1248]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.254; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.195; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.552.
[1249]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.254-255; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.195; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.552.

Her ne kadar İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (c) bendinde inşaatın tamamlanan kısımlarına gelebilecek zararlar, bir riziko istisnası olarak düzenlenmişse de bakım devresi bölümünde yaptığımız açıklamalar çerçevesinde[1250], tamamlanmış ve fakat teslim edilmemiş kısımlarda meydana gelebilecek zararlar sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmelidir[1251]. Buna karşılık inşaatın tamamı veya bir kısmı teslim edilmişse, geçici olarak kabul edilmişse ya da iş sahibi tarafından fiilen kullanım başlamışsa, meydana gelen zararlar sigorta teminatı dışında kabul edilmelidir.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (ç) bendinde, bakım devresi sona eren kısımlarda meydana gelen zararların da teminat kapsamı dışında kaldığı açıkça düzenlenmiş olmakla birlikte, bu düzenlemenin malumun ilanı olmaktan öteye gidemediği açıktır.

6.3.4. İnşaatla ilgili taşıma araçları

İnşaatın yapımı sırasında iş makineleri dışında taşıma araçları da kullanılmaktadır. Özellikle büyük inşaat projelerinde şantiye içinde veya şantiyeler arasında ya da gerektiğinde şantiye dışında kamyon, tır, kamyonet gibi kara taşıma araçları; bu araçların dahi ulaşamadığı coğrafyalarda yapılan inşaatlarda ise hava taşıma araçları kullanılabilmektedir. Nihayet liman, baraj gibi inşaatlarda da yüzen araçların kullanılabilmesi mümkündür. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (d) bendinde, inşaatla ilgili olsa dahi bu gibi araçların görecekleri zararların inşaat sigortası teminatı kapsamı dışında kaldığı açıkça düzenlenmiştir. Söz konusu vasıta ve araçlar için ayrı bir sigorta yaptırılması mümkün olduğu gibi, tarafların anlaşmasıyla bunlar da inşaat sigortasına dahil edilebilir[1252].

6.3.5. Nakit, kıymetli evrak, fatura, dosya, borç delilleri, hesaba ilişkin defter ve evrak, plan ve proje

Bir inşaatta inşa edilen yapıyla doğrudan ilgili olmamakla birlikte, nakit para, kıymetli evrak gibi değerlerin; ticari defter ve evrakların veya plan ve projelerin

---

[1250] Bkz. yuk. s.274-275.

[1251] Kaldı ki İSGŞ m.A5/II'de inşaatın tamamlanmasından değil, kısmen veya tamamen bitirilip iş sahibine tesliminden ya da iş sahibi tarafından kullanıma başlanmasından söz edilmesi de bu görüşümüzü desteklemektedir.

[1252] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.196. Aksi yönde bkz. Algün, 2013, **a.g.k.**, s.255; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.553.

bulunması mümkündür. İnşaatta bazı ödemelerin yapılabilmesi için nakit bulundurulabilir veya taşeronlara verilmek üzere kambiyo senetleri düzenlenebilir ya da inşaatın yapımına ilişkin projeler inşaat sahasında bulunabilir. Bunlar hırsızlık, deprem, sel, yangın gibi aslında inşaat sigortası kapsamındaki rizikolar sebebiyle hasarlanabilir veya tamamen zayi olabilir. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (e) bendinde, bunların inşaat sigortası kapsamı dışında kaldığı açıkça düzenlenmiştir. Aslında inşa edilmekte olan yapı ve inşa faaliyetiyle doğrudan ilgili olmayan bu değerlerin[1253], sigorta kapsamında yer almaması doğal bir sonuçtur. Bununla birlikte bu değerlerin ek sözleşmeyle sigorta kapsamına alınmasında bir engel yoktur[1254].

6.3.6. Savaş ve benzeri olaylar

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (f) bendinde savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, harp ilan edilmiş olsun olmasın çatışma, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati önlemler sebebiyle meydana gelen hasarların inşaat sigortası dışında kaldığı düzenlenmiştir. Politik risk üst başlığı altında değerlendirilen bu rizikolar ile bunların gerektirdiği yetkili makamlarca gerçekleştirilecek eylemler, prim-riziko dengesinin sağlanması için gerekli hesaplamaların yapılamaması sebebiyle, sadece inşaat sigortasında değil, hemen tüm sigorta türlerinde bir riziko istisnası olarak düzenlenmektedir[1255]. Söz konusu hükümde birbirine benzer ama aynı zamanda birbirinden farklı çok sayıda riziko düzenlendiğinden[1256], bu rizikoların kısaca tek tek incelenmesi isabetli olacaktır.

Savaş kavramının karşılığı devletler ve sigorta hukukunda birbiriyle tam olarak örtüşmemektedir. Zira devletler hukuku anlamında savaş, iki ya da daha çok devletin

---

[1253] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.197; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.554.

[1254] Ayli, para ve kıymetli evrakın ayrı ve kendine özgü bir sigorta poliçesiyle sigorta kapsamına alınabileceğini; inşaat ve tesisat plan ve projesine inşaatın yapım aşamasında da ihtiyaç duyulabilmesi sebebiyle bunların inşaat sigortasına dahil edilebileceğini ileri sürmektedir. Bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.197. Yazar, özellikle inşaatla ilgisi bulunmayan değerlerin inşaat sigortası kapsamında değerlendirilemeyeceği görüşünden hareket ederek bu ayrımı yapmakla birlikte; kanaatimizce inşaatla ilgisi bulunmamakla birlikte, inşaat sigortası sözleşmesinde açıkça düzenlenmesi şartıyla, para ve kıymetli evrakın da inşaat sigortasına dahil edilebilmesi mümkündür.

[1255] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.198; Çelik Partal, 2021, **a.g.k.**, s.189; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.96; Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.98; Saat, 2017, **a.g.k.**, s.57. Nitekim bu rizikolar, ABBL m.A1-2.2/(4)'te açıkça riziko istisnası olarak düzenlenmiştir.

[1256] Bu düzenlemedeki terimlerin muğlak ve yoruma açık olduğu, bunlar ve ek sözleşmeyle teminat altına alınacak benzer rizikolar arasındaki sınırı belirlemenin zor olduğu, konunun her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.554-555.

birbirlerine karşı kendi iradelerini zorla kabul ettirmek için giriştikleri silahlı mücadele şeklinde tanımlanmaktadır[1257]. Buna karşılık sigorta hukukunda savaş kavramı ise, savaşa özgü politik amaçlı, fiili ve organize kuvvet kullanım hallerinin tamamını ifade etmektedir[1258] ve savaştan söz edebilmek için çatışmaların başlaması yeterli olup, savaş ilan edilip edilmemesinin de önemi yoktur[1259]. Sigorta hukukunda savaşın daha geniş şekilde kabul edilmesinin doğal sonucu, savaş rizikosunun istisna edildiği durumların genişlemesidir. Ancak bunun da bir sınırı bulunmaktadır ve savaş için, karşılıklı bir çatışmanın bulunması aranmalıdır[1260]. Özellikle ambargo, politik çekişmeler, ekonomik, siyasi baskılar savaş olarak kabul edilmemektedir[1261]. Rizikonun mutlaka savaş alanında gerçekleşmesi zorunlu olmayıp, riziko, savaşın tarafı olmayan devletin toprağında gerçekleşebilir[1262]. Örneğin A ve B devletleri savaşırken, A devletinden gönderilen bir füzenin ülkemize düşmesi ve ülkemizde inşaat halindeki bir binanın hasarlanması rizikosu, inşaat sigortası kapsamında yer almayacaktır.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda, savaş dışında savaş olaylarının da sigorta kapsamı dışında kalacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte savaş teriminin, devletler hukukunda bir karşılığı olmakla birlikte, savaş olayları kavramının belirsizlik içerdiği açıktır. Genel Şartlar'da bu belirsizliği giderecek nitelikte bir tanımlama da yer almamaktadır. Bununla birlikte sigorta hukukunda savaş olayları ifadesinin, savaştan daha geniş tanımlanması gerektiği, savaşla ilgili bütün olayları içine aldığı kabul edilmektedir[1263]. Dolayısıyla savaş veya iç savaş olaylarının sonucu olarak, aslında savaşla veya iç savaşla ilgisi bulunmayan ülkemizdeki bir inşaatın hasarlanması rizikosunun, inşaat sigortası kapsamı dışında kaldığı kabul edilmelidir[1264]. Zira bu

---

[1257]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.332; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.201.
[1258]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.201; Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.95.
[1259]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.332; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.202; Çelik Partal, 2021, **a.g.k.**, s.196.
[1260]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.201.
[1261]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.201-202.
[1262]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.332; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.202-203. Savaş teknolojisindeki gelişime bağlı olarak, savaş bölgelerinin dışında meydana gelen zararlar hakkında da savaş klozlarının uygulanacağı yönünde bkz. Memiş, 2001, **a.g.k.**, s.98.
[1263]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.332; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.203.
[1264] Buna karşılık Yargıtay 17.HD, 30.06.2020, E.2019/6111, K.2020/4180 sayılı yangın sigortası kapsamında verdiği kararında, "…Hasarın meydana geldiği tarihte Suriye devleti ile savaş, savaş hareketleri, düşman hareketleri ve çarpışma olmadığı gibi iç savaşın Suriye'de olduğu, isyan, ayaklanmanın Suriye'de gerçekleştiği, hasarın meydana geldiği yerin Türkiye'de olduğu, o ülke sınırları içerisinde gerçekleşen savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma, isyan ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelmemiş olması,, Suriye'den atılan bomba sonucu hasarın Türkiye sınırlarında meydana gelmiş olması hususları birlikte değerlendirildiğinde, meydana gelen

rizikonun teminat dışında bırakılmasının temel sebebi, rizikonun belirsizliği ve prim riziko dengesinin korunmasıdır.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (f) bendinde belirtilen rizikolardan bir diğeri istila rizikosudur. İstila, bir devlet toprağının bir başka devlet tarafından silah gücüyle ele geçirilmesi olarak tanımlanmaktadır[1265]. Çoğu kez savaş rizikosuyla birlikte gerçekleşmekle birlikte istila, bir savaş olmaksızın da gerçekleşebilir[1266]. Bu riziko sebebiyle gerçekleşen rizikolar sigorta kapsamı dışında kalmaktadır. Genel Şartlar'da ayrıca düzenlenmediğinden istila ile benzer olmakla birlikte işgal rizikosu inşaat sigortası teminatı kapsamındadır[1267]. Zira bir düşman ordusunun yabancı bir ülkeye girmesi istila olmakla birlikte, istilacı devlet o ülkede otorite kurduğu andan itibaren artık işgalci olarak kabul edilecektir[1268]. İşgalci olarak kabul edilmenin doğal sonucu da buna ilişkin temel uluslararası ilkelere saygı gösterilmesinin gerekmesi, ülkede belli bir otoritenin sağlanması ve bu kapsamda sigortacı yönünden riskin hesaplanamaz olduğu sonucuna varılamamasıdır[1269].

İstisna edilen bir başka riziko olan yabancı düşman hareketleri, devletler arasında herhangi bir savaş olmamasına rağmen karşılıklı dostane olmayan olayların gerçekleşmesidir[1270]. Örneğin özellikle komşu devletlerin savaş uçakları arasında sıklıkla gerçekleşen ve it dalaşı (dog fight) olarak adlandırılan hareketler sırasında, bir füzenin ateşlenmesi ve vurulan uçağın bir inşaata düşerek inşaatın hasarlanması, inşaat sigortası teminatı dışında kalacaktır. Yine iki veya daha fazla grubun birbirleriyle silahlı mücadelesi olarak kabul edilen çarpışmadan[1271] doğan hasarlar da inşaat sigortası kapsamı dışında değerlendirilmektedir. Örneğin bir savaş hali olmamakla birlikte

---

hasarların poliçe kapsamında (tazminat içi) kalması gerektiği gözetilmeden…davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir…" denilmiştir (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11.HD, 27.04.2017, E.2016/3708, K.2017/2487 (Lexpera).

[1265]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.204.

[1266]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.333; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.204.

[1267]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.204.

[1268]G. Albayrak (2020). Uluslararası insancıl hukukta işgale ilişkin hukuki meseleler. *SÜHFD*, 28(2), s.447. Ayrıca işgalcinin, işgal ettiği topraklardaki mallara zarar vermeme yükümlülüğü altında olduğu yönünde bkz. Albayrak, 2020, **a.g.k.**, s.462-464.

[1269]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.204.

[1270]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.205.

[1271]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.205.

Türkiye ile sınırdaş olan bir ülke arasında kısa süreli gerçekleşen silahlı hareketler bu kapsamdadır[1272].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (f) bendinde istisna edilen rizikolardan bir başkası iç savaştır. Belki de savaşların arasında en kötüsü olarak değerlendirilebilecek iç savaş, aynı ülke içindeki tarafların ideolojik, siyasi, coğrafi vb. sebeplerle birbirleriyle silahlı çatışmaya girmesidir[1273]. Burada mücadele hem gruplar arasında hem de devlet otoritesine karşı gerçekleşmektedir[1274]. Bu hükümde ülkede gerçekleşen iç savaş rizikosu istisna edilmekle birlikte, ayrıca ve açıkça istisna edilmediğinden, komşu ülkelerde gerçekleşen bir iç savaşın etkilerinin bir başka ülkeye yansıdığı durumlarda da gerçekleşen rizikonun riziko istisnası kapsamında kabul edilmesi isabetli olacaktır[1275].

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (f) bendinde ihtilal, isyan ve ayaklanma da riziko istisnası olarak düzenlenmiştir. Yukarıda da açıklandığı üzere Genel Şartlar'da kargaşalık ve halk hareketleri ile ihtilal, isyan ve ayaklanma arasında bir ayrım yapılmış; kargaşalık ve halk hareketleri ek sözleşmeyle teminat altına alınabilirken, ihtilal, isyan ve ayaklanmanın ise teminat kapsamı dışında kaldığı açıkça belirtilmiştir. İhtilal, isyan ve ayaklanma organize niteliktedir[1276], geniş bir sahada gerçekleşmektedir ve belli bir merkezden idare edilmektedir[1277]. Bu kapsamda ihtilal, isyan ve ayaklanmanın hangi amaçla yapıldığının, halk veya ordu, jandarma, polis gibi devlete bağlı kuvvetler tarafından yapılmasının önemi yoktur[1278]. Bu gerekçeyle Türk Silahlı Kuvvetleri içindeki bir kısım askerler tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi, sigorta hukuku yönünden bu kapsamda değerlendirilmeli ve gerçekleşen riziko inşaat sigortası teminatı kapsamı dışında kalmalıdır[1279].

[1272]Barış durumunda olduğunu iddia eden iki develetin sınırlarındaki karşılıklı ufak çaplı çatışmaların da savaş kapsamında yer alacağı yönüde bkz. Çelik Partal, 2021, **a.g.k.**, s.196.
[1273]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.205.
[1274]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.205.
[1275]Aksi yöndeki kararlar için bkz. yuk. s.285 dn.1265.
[1276] Çelik Partal, 2021, **a.g.k.**, s.196.
[1277]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.206.
[1278]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.207.
[1279]Buna karşılık İstanbul 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, 11.09.2018, E.2016/1001, K.2018/880 sayılı kararında, "…Davacıya ait ... plakalı aracın davalı ... şirketine genişletilmiş kasko poliçesi ile sigortalı olduğu, davacı tarafın aracının 16.07.2016 tarihinde tank çarpması nedeniyle hasarlandığı, kaza nedeniyle meydana gelen hasardan dolayı talep edilen değer kaybı ve araç mahrumiyet bedeli için kasko poliçesinde ayrıca kloz bulunması ve buna dair ek prim ödenmesi gerektiği, taraflar arasındaki akdedilen kasko sigorta poliçesinde değer kaybı ve araç mahrumiyet teminatına ilişkin kloz bulunmadığı

Son olarak yukarıda belirtilen rizikoların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu rizikolar da bir riziko istisnası olarak düzenlenmiştir. Örneğin devletin silahlı kuvvetlerinin, bir ayaklanmayı bastırmak üzere harekete geçmesi sonucunda inşaatta oluşan hasar, sigorta teminatı dışında kalacaktır. Önemle belirtmek gerekir ki, farklı terör örgütlerinin hedefinde olan Türkiye'nin bu terör faaliyetlerine karşı girişmiş olduğu faaliyetlerin bu başlık altında değerlendirilmesi mümkün değildir. Terör eylemlerinden veya bu eylemlerin önlenmesi veya etkilerinin azaltılması için girişilen eylemleri, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinin (g) bendi kapsamında ek sözleşmeyle teminat altına alınabilecek rizikolardır[1280].

6.3.7. Nükleer sebepler

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (g) bendinde, yine birden fazla riziko istisnası düzenlenmekle birlikte, bunları nükleer sebepler istisnası üst başlığında toplamak yanlış olmayacaktır. Nükleer sebepler sonucunda meydana gelebilecek hasarların boyutunun belirsizliği ve bu belirsizliğin prim miktarına olan etkisi sebebiyle, bu rizikolar inşaat sigortası kapsamı dışında bırakılmıştır[1281]. Bu hüküm gereğince herhangi bir nükleer yakıttan veya bunun yanması sonucu nükleer artıklardan meydana gelen nükleer ayrışım da dahil olmak üzere radyasyonlar veya radyoaktivite bulaşmaları ile bunlar için gerçekleştirilen askeri ve inzibati tedbirlerden doğan tüm hasarlar, inşaat sigortası teminatı dışında kalmaktadır. Görüldüğü üzere bu düzenleme nükleer enerjinin barışçıl kullanılması sonucunda gerçekleşen zararları teminat dışında bırakmaktadır. Benzer şekilde nükleer enerjinin, nükleer bomba olarak kullanılması da yine riziko

---

anlaşıldığından davanın reddine…" denilmiştir (Lexpera). KSGŞ m.A.5.1'de, İSGŞ m.A.4/(f)'deki düzenlemenin aynısı yer almasına rağmen, rizikonun kasko sigortası kapsamında olup olmadığı mahkeme tarafından hiç değerlendirilmemiştir. Karardan davalının daha önce bir ödeme yaptığı da anlaşılmakla birlikte bu ödemenin bir ex gratia ödeme olup olmadığı da anlaşılamamaktadır.

[1280]Erzurum BAM 3.HD, 23.06.2020, E.2018/2408, 2020/948 sayılı kararına göre, "… güvenlik güçleri ile terör örgütü üyeleri arasındaki çatışma sırasında dava konusu konutun zarar gördüğü, meydana gelen zararın, poliçenin atıfta bulunduğu Yangın Sigortası Genel Şartlarının A/4. maddesinde düzenlenen, savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma, iş savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen zararlar olarak kabul edilemeyeceğinden, zararın terör klozu teminatı dahilinde olduğu anlaşılmıştır…" (Lexpera).

[1281]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.207; Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.104. Alman hukukunda bu riziko TK A5134 sayılı klozla inşaat sigortası teminatına dahil edilebilir.

istisnasıdır ve fakat buradaki istisna savaş ve savaş olayları kapsamında değerlendirilir[1282].

Nükleer enerji ülkemizde Genel Şartlar'da belirtildiği şekilde kullanılmamaktadır. Halen yapım aşamasında olan Akkuyu Nükleer Santrali'nin faaliyete geçmesinden sonra, bu rizikonun daha fazla gündeme geleceği açıktır. Bununla birlikte Genel Şartlar'da bu rizikonun gerçekleştiği yerin bir başka ülke olması da mümkündür. Bilindiği üzere ülkemizin komşularında nükleer enerji santralleri bulunmaktadır ve bunun en acı örneği 1986'da Sovyetler Birliği'nde gerçekleşen Çernobil faciasında yaşanmıştır. Dolayısıyla bu ülkelerdeki nükleer faaliyetler sonucunda ülkemizde gerçekleşen hasarlar da inşaat sigortası kapsamı dışında kalacaktır.

6.3.8. Kamu otoritesi tasarrufları

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (ğ) bendinde, kamu otoritesi tarafından sigortalı kıymetler üzerinde yapılacak tasarruflar sonucunda meydana gelecek hasarlar, sigorta teminatı kapsamında bırakılmıştır. Kamu otoritesi tasarrufu, koyduğu kurallara uyulmaması durumunda buna yaptırım uygulama yetkisine sahip otorite tarafından gerçekleştirilen tasarruftur[1283]. İşte kamu otoritesi, hukukun kendisine verdiği bu yetkiye dayanarak gerçekleştirdiği tasarruflar sonucunda inşaata veya inşaattaki sigortalı kıymetlere zarar verebilir. Genellikle olağanüstü durumlarda gerçekleşen bu tasarruflara, deprem sonrasında bazı iş makinelerine el konulması, inşaatın kamulaştırılması, inşaat ruhsatının iptali örnekleri verilebilir[1284]. Bu gibi durumlarda gerçekleşen hasarlar, inşaat sigortası kapsamı dışında kalacaktır. Ancak kamu otoritesi tasarrufu meşru olmalıdır[1285]. Özellikle ülkemizde sıklıkla görülen kamulaştırmasız el atmada meşruiyet unsuru eksik olduğundan, bundan doğan hasarlar inşaat sigortası kapsamında değerlendirilmelidir. Ayrıca önemle belirtilmelidir ki, burada istisna edilen riziko, doğrudan inşaat ve inşaatta kullanılan malzemeler yönünden kamu otoritesi tarafından gerçekleştirilen tasarruf sebebiyle ortaya çıkacak tasarruflardır. Örneğin inşaatın durdurulmasına ilişkin idari işlem, bir kamu otoritesi

[1282]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.208; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.556.
[1283]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.335; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.208.
[1284]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.209; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.556.
[1285]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.209-210; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.556.

işlemi olmakla birlikte, bu işlem sonucunda bir hasar gerçekleşmişse, bu hasar teminat kapsamı dışında kabul edilecek; buna karşılık hasar deprem, sel gibi bir sebepten kaynaklanıyorsa inşaat sigortacısı hasardan sorumlu olacaktır[1286].

6.3.9. Plan, proje veya hesap hataları

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (h) bendinde plan, proje veya hesap hatasından dolayı sigortalı kıymetlerde meydana gelecek hasarların inşaat sigortası kapsamı dışında kaldığı düzenlenmiştir. Bilindiği üzere inşaat, birçok karmaşık plan, proje, hesaplama ve bunlara dayanılarak yapılan uygulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda ilk akla gelen projeler mimari proje, statik proje, elektrik projesi, mekanik tesisat projesidir. Bu projeler hazırlanırken bir hata yapılabileceği gibi, bu projelerin uygulanması sırasında da hatalar yapılabilir. İşte bunları hepsini kapsayacak şekilde bunlarda yapılacak hataların "proje hatası" üst başlığı altında değerlendirilmesi isabetli olacaktır[1287]. Proje hatasının bir riziko istisnası olarak düzenlenmesinin sebebi, inşaat

---

[1286]İstanbul BAM 17.HD, 16.07.2020, E.2017/2563, K.2020/1591 sayılı kararında, "…Poliçe tanziminden sonra, Çankaya Belediye Başkanlığı tarafından, 2011 yılının Haziran ayındaki aşırı ve ani yağış ve dava dışı parsel üzerinde meydana gelen heyelan nedeniyle, ... davacı inşaatının…durdurulmasına…karar verilmiştir. Durdurma kararı, sigortalı inşaatındaki hasar veya ziyadan dolayı değil çevre parselin mevcut durumu nedeniyle alınmıştır. Afete maruz bölge kararıda aynı doğrultuda alınmıştır. Bu durumda, İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.4-ğ bendinde düzenlenen, kamu otoritesi tarafından sigortalı kıymetler üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar kapsamında değerlendirmek uygun düşmeyecektir. Çünkü, sigortalı kıymetler üzerinde kamu otoritesinin bir tasarrufundan ziyade tedbiren alınmış bir kararı mevcuttur. Diğer yandan, kamu otoritesinin tasarrufuna sigortalı kıymetler neden olmamıştır. İnşaatın durdurulmasına, inşaatın kendi hukuki durumu değil, bulunduğu bölgenin durumu neden olmuştur. Bu anlamda, söz konusu hasarın teminat kapsamı dışında kaldığı iddiası yerinde kabul edilmemiştir. Sel - Seylap, yer kayması, çökme açıkça teminat kapsamındadır. Davacı inşaatı, yağış nedeniyle çevre parselde oluşan yer kayması ve heyelan neticesi durdurulmuştur. Sonuç olarak hasarın çıkış nedeni heyelan ve yer kaymasıdır. Dikkate alınması gereken önemli bir noktada, poliçede, Sel - Seylap, yer kayması, çökmenin, sigortalı taşınmazda olması gerektiğine dair açık bir düzenlemede yoktur. Komşu parsel / parsellerde meydana gelebilecek bu tür risklerin teminat harici olduğu belirtilmemiştir…" denilmiştir (Lexpera). Ayrıca bu karardaki "…Genel Şartlar A.4.k bendi uyarınca, inşaatın gecikmesinden, kısmen veya tamamen durmasından, taahhüdün tamamlanamamasından, akdin feshinden veya cezai şartların uygulanmasından ileri gelen zararlar dahil kar kaybı ve estetik kusurlar gibi her türlü netice zararları teminat dışında tutulmuştur. Somut olayda, heyelan sigortalı inşaatta doğrudan zarara neden olmamış olup, davacı taraf, idarece inşaatın durdurulması nedeniyle yaptığı masrafların tazminini talep etmektedir. Ancak davacının talep ettiği boşa giden inşaat masrafları, inşaat sigortası genel şartları 1. madde kapsamında teminata dahil olmadığı gibi, inşaatın tamamen durmasından ileri gelen zararlarda teminat dışında olduğuna göre, davanın reddine karar verilmesi görüşünde olduğumdan…" şeklindeki karşı oy da dikkat çekicidir.

[1287] Algün, 2013, **a.g.k.**, s.336; Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.210. Hasarın perde duvarının yanlış boyutlandırılmasından kaynaklanmasının bir proje hatası olduğu yönünde bkz. İstanbul Anadolu 7.ATM, 06.10.2020, E.2017/393, K.2020/433 (Lexpera).

projelerinin ve projelerin uygulanmasının doğru bir şekilde yapılması konusundaki yükümlülüklere uyulmasının sağlanmasıdır[1288].

Bu riziko istisnası sadece proje hatalarıyla sınırlı olmayıp, proje doğru olsa dahi uygulama hatasından doğan hasarlar da teminat kapsamı dışında kalacaktır. Bu kapsamda örneğin zemin etüdünün yanlış ve eksik yapılması[1289], kalıpların hatalı birleştirilmesi, betonun projeye aykırı kalitede hazırlanması[1290], temel kazısının yanlış yapılması[1291], kalıp iskelelerinin belirlenen kriterlere göre yapılmaması[1292], işçilik hataları[1293] gibi hatalar, uygulama hatası olarak değerlendirilecektir.

Genel Şartlar'da sadece proje hatasından fiziken[1294] etkilenen kısımlar teminat dışında bırakıldığından, bu hatalar sonucunda inşaat sigortası kapsamındaki bir başka sigortalı kıymetin hasarlanması, sigorta teminatı kapsamında kabul edilecektir[1295]. Bu sebeple örneğin üçüncü kat betonu dökülen inşaatta, statik hesabın yanlış yapılması sebebiyle, üçüncü katın çökmesi teminat kapsamı dışında kalacak; buna karşılık bu katın çökmesi sonucunda aşağıda bulunan inşaat sigortasıyla sigortalı bir iş makinesinin

---

[1288]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.210. Bu riziko istisnasının, inşaat sigortası bakımından sigorta ettirene yüklenmiş yan yükümlülük olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 09.12.2014, E.2014/354, K.2014/19354 (Lexpera); Yargıtay 11.HD, 21.01.2016, E.2015/4857, K.2016/585 (Lexpera).

[1289]İstanbul 7. ATM, 06.10.2020, E.2017/393, 2020/433 (Lexpera).

[1290]Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.159.

[1291] Yargıtay 11.HD, 09.12.2014, E.2014/354, K.2014/19354 sayılı kararında, "…riskin, blokların temellerinin oturmalarının bir miktar farklı olmasından kaynaklandığı, temel zemininin iyi hazırlanmaması, temel kazısı sırasında temel çukuruna dolan suların temel zeminine sızması…kural olarak, işinin uzmanı olan yüklenicinin basiretli bir tacir gibi davranarak eseri meydana getirmeyi üstlendiği…İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.4 maddesinin (h) bendi ile plan, proje veya hesap hatasından dolayı sigortalı mallarda meydana gelecek fiziksel ziya ve hasarlar sigorta teminatı dışında bırakıldığı dikkate alındığında inşaat sigortası bakımından sigorta ettirene sözleşme ile dolaylı olarak yüklenmiş bir yan yükümlülük olduğu…" gerekçesiyle sigortalının açtığı davayı reddetmiştir (Lexpera). Kanaatimizce işbu karar sonuç olarak isabetli olmakla birlikte, burada sigorta ettirene yüklenen bir yan yükümlülükten değil, riziko istisnasından söz edilmelidir. Aksi taktirde konunun TTK m.1449 kapsamında tartışılması gündeme gelir ki, riziko istisnası olarak düzenlenen bir hükmün bu şekilde tartışılması isabetli olmayacaktır. Bu düzenlemenin sigorta ettirene sözleşme ile dolaylı olarak yüklenmiş bir yan yükümlülük olmakla birlikte bunun bir riziko istisnası olarak düzenlendiği yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.211-212.

[1292]Yargıtay 11.HD, 13.11.2017, E.2017/2681, K.2017/6129 (Lexpera).

[1293]STK, 23.01.2012, K.2012/95 (Lexpera).

[1294]Kanaatimizce bu hükümdeki "fiziken" ifadesi, doğrudan olarak anlaşılmalıdır.

[1295]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.211; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.337. Nitekim MR115'te bu husus belirtilmiş ve doğru inşa edilmiş değerlerde oluşabilecek hasarların sigorta teminatı içinde olduğu düzenlenmiştir. Belirtmek gerekir ki, bu kloz alınmamış olsa dahi, İSGŞ m.A.4/h'deki düzenleme sebebiyle, sadece doğrudan hasarlar istisna edilmiştir. Yargıtay 11.HD, 26.10.2010, E.2010/655, K.2010/10844 sayılı kararına göre, "…inşaat sigortası genel şartlarının 3/d maddesinde teminat dışında bırakılan "…" hükmünü kaldırıp, yerine yeni bir düzenleme getiren dava konusu MRe 115 klozundan…anılan kusurların doğru inşa edilmiş sigortalı değerlerde aynı nedenle oluşturacağı kayıp ve hasarların teminata dahil edildiğinin anlaşılmasının gerekmesine…" (Eriş, 2020, **a.g.k.**, s.477-478).

zararları inşaat sigortası kapsamında tazmin edilecektir. Benzer şekilde uygun olmayan veya uygun monte edilmeyen boru sebebiyle su sızması durumunda, borudaki zararlar sigorta teminatı dışındayken; bu su sızması sonucunda zarar gören duvar ve zemindeki zararlar sigorta teminatı kapsamında değerlendirilecektir[1296].

6.3.10. Ayıplı malzeme ve kusurlu işçilik

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (i) bendine göre, ayıplı malzeme ve kusurlu işçilikten doğan hasarlar, inşaat sigortası kapsamında değildir. Bu düzenlemenin amacı da bir önceki bentteki düzenlemeyle paralellik göstermektedir. Böylece beklenmedik ve ani bir sebepten kaynaklanmayan bu hasarlar teminat dışında bırakılmakta [1297] ve sigorta ettirenin bu konularda sigortaya güvenerek rahat davranmasının önüne geçilmektedir. Belirtmek gerekir ki, bu düzenleme olmasaydı dahi Türk Ticaret Kanunu'nun 1453. maddesinin II. fıkrası gereğince, malın ayıbından doğacak hasarlar, teminat kapsamında yer almayacak ancak aksine sözleşme yapılarak teminat kapsamına alınabilecekti.

Ayıplı malzemeden maksat, yapılan işe uygun olmayan veya bozuk malzemedir[1298]. Görüldüğü üzere malzeme, bozuk olmasa dahi, eğer yapılmakta olan inşaata uygun değilse ve bundan kaynaklı bir hasar gerçekleşmişse, bu hasar teminat dışında kalacaktır. Örneğin sadece sıcak iklimli coğrafyalarda kullanılabilecek ve aslında herhangi bir bozukluğu bulunmayan bir yalıtım malzemesi, soğuk iklimli bir coğrafyada yapılan inşaatta kullanılırsa, bu malzeme de ayıplı bir malzeme olarak değerlendirilecektir.

Kusurlu işçilik ise, inşaatın yapımında gerekli dikkat ve özen gösterilmeksizin gerçekleştirilen işçiliktir. Kusurlu işçilik, inşaatın niteliğine uygun kalifiye işçi

---

[1296] Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.167. ABBL m.A1-2.3/(1)'de de bu husus açıkça belirtilmiştir.

[1297] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.216.

[1298] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.216; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.338; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.558. ABBL m.A1-2.2/(3)'te yetkili bir kuruluş tarafından şikayet konusu yapılan veya mevzuata aykırı olarak henüz test edilmemiş malzemelerden kaynaklanan zararların inşaat sigortası teminatı kapsamı dışında kaldığı belirtilmiştir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.95-97. Riziko ve zarar yönünden çok daha ayrıntılı düzenlemelere yer veren ABBL m.A1-2.2/(10)'da özellikle yer altı suyu veya yüzey suyu gibi suların boşaltılması ve bölgenin sudan arındırılması için gerekli sistemlerin yedekli bir şekilde hazır bulundurulmamasından doğan zararlar, inşaat sigortasına dahil edilmemiştir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.110-113.

çalıştırılmaması, işçilerin fazla mesai sebebiyle yorgun olmaları gibi sebeplerle ortaya çıkabilir.

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda istisna edilen riziko, ayıplı malzeme veya kusurlu işçilik sonucunda doğrudan gerçekleşen hasarlardır. Bu husus, hükümde de ayrıca belirtilmiştir. Bu sebeple ayıplı malzeme veya kusurlu işçilik sonucunda meydana gelen hasarlar[1299] ile bu hasarların giderilmesi için yapılan masraflar, inşaat sigortası kapsamı dışında değerlendirilecektir[1300]. Buna karşılık, örneğin ayıplı işçilik sonucunda inşaatın bir bölümünde gerçekleşen riziko sebebiyle, inşaatın hiçbir malzeme ve işçilik kusuru bulunmayan bir başka bölümünde de hasar meydana gelmişse, bu bölümdeki hasarlar inşaat sigortası kapsamında kalacaktır. Riziko istisnasını ispat yükü sigortacıda olduğundan, meydana gelen hasarın ayıplı malzeme veya kusurlu işçilik sebebiyle gerçekleştiğinin tespit edilmesi önem arz etmektedir[1301].

6.3.11. İş makinesi ve ekipman

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (i) bendinde, inşaatta kullanılan makine ve ekipmanının[1302] mekanik ve elektrik arızalarından doğan hasarlar sigorta teminatı dışında bırakılmıştır. Genel Şartlar'ın A.3. maddesinin (a) bendinde bunların ek sözleşmeyle inşaat sigortası teminatına alınabileceği düzenlenmiş olmakla

---

[1299] Yargıtay 11.HD, 13.11.2017, E.2017/2681, K.2017/6129 sayılı kararına göre, "…yapılan kalıp iskelesinin belirlenen kriterlere uygun olarak yapılmadığı, beton demir ve kalıp yükünü taşıyamadığından oluşan hasarın teminat dışında kaldığı gerekçesiyle talebin reddine karar verilmiş…davacılar vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir…" (Lexpera). STK, 14.11.2016, K.2016/32283 sayılı kararına göre, "…Sigorta hukuku ve sigortacılık uygulaması bakımından sigortalı maldaki ayıp nedeniyle meydana gelen zararlar teminat haricidir. Kalıp iskelelerinin belirlenen kriterlere uygun yapılmadığı, bu nedenle beton, demir ve kalıp yükünü taşıyamadığı bilirkişi raporu ile tespit edilerek sigortalı malın ayıbını açıkça ortaya koymuştur…" (HKD 2016, S.28, s.41-45)

[1300] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.218; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.339.

[1301] Yargıtay 11.HD, 11.10.2017, E.2016/6541, K.2017/5254 sayılı kararında, "…Meydana gelen çökme sonrası alınan eksper raporu ve dosya kapsamında alınan bilirkişi raporunda da hasarın hangi sebeple gerçekleşmiş olduğuna dair somut tespitler yapılmamış, varsayımsal olarak, herhangi bir dış etki veya doğal afet olmaksızın gerçekleşen hasar işçilik ve malzeme kusuruna bağlanmıştır. Bu durumda, davalının savunması ispata muhtaç iken, olmayana ergi yöntemi kullanılarak hasarın işçilik veya malzeme hatasından kaynaklandığı sonucuna varılan ve bu yönüyle somut tespitler içermeyen bilirkişi raporuna itibar edilerek davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir…" denilmiştir (Lexpera). Kanaatimizce riziko istisnasını ispat yükü sigortacıda olmakla birlikte, meydana gelen rizikonun ani ve beklenmedik bir durum sonucunda gerçekleştiğini ispat yükü öncelikle sigorta ettirende olduğundan, bunun ispatlanamadığı durumlarda, artık sigortacının ayıplı malzeme ve kusurlu işçiliği ispatlaması beklenmemelidir. Olaydan anladığımız kadarıyla ortada ani ve beklenmedik bir durum bulunmadığından, meydana gelen hasar, inşaat sigortası kapsamı dışında değerlendirilmelidir.

[1302] Her ne kadar hükümde teçhizat terimi kullanılmışsa da İSGŞ m.A.3/a ile uyumlu olacak şekilde ekipman terimi tercih edilmiştir.

birlikte, bu hükümle makine ve ekipmanının kendi arızalarından kaynaklanacak hasarların teminat dışında kalacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla makine ve ekipman, ek sözleşmeyle sigorta teminatına alınmadıkça, bu riziko istisnasının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği de tartışılmayacaktır.

Herhangi bir harici, ani ve beklenmeyen bir olay olmaksızın meydana gelen mekanik ve elektrik arızalarının sigorta teminatının dışında bırakılması, inşaat sigortasının genel ilkeleriyle uyumludur[1303]. Bununla birlikte hükümde açıkça, sadece makine ve ekipman hasarlarının teminat dışında kaldığı; buna karşılık bu arızalar sebebiyle inşaattaki başkaca sigortalı kıymetlerin zarar görmesi durumunda meydana gelecek hasarların, inşaat sigortası teminatı kapsamında olacağı belirtilmiştir. Örneğin sigortalı olan inşaat malzemesini taşıyan vincin mekanik bir parçasının kırılması sonucunda makinede meydana gelen hasar, inşaat sigortası teminatı kapsamı dışındayken; malzemenin vinçten düşmesi sonucu hasarlanması sonucu gerçekleşen malzeme hasarı, inşaat sigortası kapsamında değerlendirilecektir[1304].

6.3.12. Sigorta ettirenin veya sigorta ettirenin yerine kaim sorumlu kişinin kastı ve ağır kusuru

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (j) bendinde sigorta ettirenin[1305] ve onun yerine kaim olan sorumlu kişilerin kastından kaynaklı hasarların teminat dışında kaldığı; bundan başka sözleşmede hüküm olmak kaydıyla bu kişilerin ağır kusurlarından kaynaklanan hasarların da teminat dışında kalacağı düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere burada iki ayrı durum düzenlenmektedir.

Bunlardan ilki, Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin I. fıkrasında yer alan ve sigorta ettiren, sigortalı veya bunların hukuken fillerinden sorumlu olduğu kişilerin kastından gerçekleşen hasarların sigorta teminatı dışında kaldığını düzenleyen genel ilkenin yansımasıdır. Buna göre sigorta ettiren veya onun yerine kaim olan sorumlu

---

[1303]Makine kırılması sigortası yönünden de aynı ilke kabul edilmiş ve olağan veya olağandışı kullanımdan kaynaklanan makine zararları, makine kırılması sigortası kapsamı dışında bırakılmıştır. Bkz. Saat, 2017, **a.g.k.**, s.67-69.

[1304]Algün, 2013, **a.g.k.**, s.340; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.558-559.

[1305]Her ne kadar İSGŞ m.A.4./j'de sigortalı terimi kullanılmışsa da tezimizde sigorta ettiren teriminin kullanılması, TTK m.1412 gereğince sigortalının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir. ABBL m.A.1-2.2/(8)'de ise sigorta ettirenin veya temsilcisinin kastından söz edilmektedir. Bkz. Roos und Schmitz-Gagnon, 2018**, a.g.k.**, s.588.

kişinin kasti bir davranışı sonucunda oluşan hasarlar inşaat sigortası teminatı kapsamında olmayacaktır. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu ile Genel Şartlar arasında şöyle bir fark bulunmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'ndan önce yürürlüğe giren ve Türk Ticaret Kanunu'ndan sonra da değiştirilmeyen İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda herhangi bir ayrım yapılmaksızın kasti davranışlar sonucunda oluşan hasarlar teminat dışı bırakılmıştır. Buna karşılık Türk Ticaret Kanunu'nda davranışın kasıtlı olarak gerçekleştirilmesiyle yetinilmemiş, aynı zamanda bu davranışın, sigortacıdan tazminat alınması amacıyla gerçekleştirilmesi aranmıştır. Görüldüğü üzere Türk Ticaret Kanunu, Genel Şartlar'a göre sigorta ettiren lehine bir düzenleme getirmiştir. Gerek bu düzenlemenin sigorta ettiren lehine olması gerek Türk Ticaret Kanunu'nun bir üst norm olması ve nihayet Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin I. fıkrası gereğince, hükmün aksinin kararlaştırıldığı sözleşmelerin geçersiz kılınması sebepleriyle, kasıtlı davranış ancak sigorta tazminatı alma amacıyla gerçekleştirilmişse, hasar teminat dışında kalacaktır[1306]. Buna karşılık kasti davranışın amacı, sigortacıdan tazminat alma değilse, bu takdirde gerçekleşen hasar, sigorta teminatı içinde değerlendirilecektir[1307]. Örneğin kasti eylem, bir zorunluluk haline dayanmaktaysa, sigortacıdan tazminat alma amacı bulunmadığından hasar, sigorta teminatı kapsamında kalacaktır[1308].

Bunlardan ikincisi, sözleşmede kararlaştırılmış olmak şartıyla sigorta ettirenin veya onun yerine kaim olan sorumlu kişinin ağır ihmalinden kaynaklanan hasarlardır. Her ne kadar hükümde, "ağır kusur" ifadesi kullanılmışsa da hukukumuzda kusur bir üst tanım olup, kasıt ve ihmal olarak ikiye ayrılmakta; ihmal ise kendi içinde ağır ihmal ve hafif ihmal olarak ayrılmaktadır[1309]. Ağır ihmal, kişinin içinde bulunduğu şartlara göre herkesin göstereceği dikkat ve özenin gösterilmemesiyken; hafif ihmal ise,

---

[1306]Belirtmek gerekir ki, TTK m.1429/I'deki ifade, sigorta tazminatını ödeme amacının sadece hukuken sorumlu kişiler yönünden aranacağı, buna karşılık sigorta ettiren ve sigortalı yönünden bu amacın aranmayacağı şeklinde anlaşılmaya müsaittir. Bununla birlikte hükmün gerekçesinde yer alan "…kasıtla gerçekleşen riziko bakımından ise sigorta ettiren veya sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerindeki kast hali tazminat ödenmesi amacına bağlanmıştır…" ifadesi de dikkate alındığında, sigorta tazminatı alma amacının tüm kişiler yönünden aranması gerekmektedir. Bu yönde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.222-223. Aksi yönde bkz. Ünan, 2016b, **a.g.k.**, s.301.

[1307]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.222; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.342. Buna karşılık ABBL m.A1-2.2/(8)'de sigorta ettirenin veya temsilcisinin kasıtlı davranışıyla gerçekleşen zararlar, teminat kapsamı dışında bırakılmıştır. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A1.2 Rn.105.

[1308]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.222.

[1309]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.221; M.K. Oğuzman ve M.T. Öz (2013b). *Borçlar hukuku genel hükümler*. 2 (10. Baskı). İstanbul: Vedat, s.55.

herkesin değil, dikkatli ve tedbirli bir kişinin göstereceği dikkat ve özenin gösterilmemesidir[1310]. Bu sebeple Genel Şartlar'daki "ağır kusur" ifadesi, "ağır ihmal" olarak anlaşılmalıdır[1311]. Sigortacı kural olarak, sigorta ettirenin veya onun yerine sorumlu kişinin ağır ihmalinden sorumlu olmakla birlikte[1312], bunun riziko istisnası olarak düzenlenmesi de mümkündür. Aynı şekilde Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin I. fıkrasına göre, sigorta sözleşmesinin tarafları, ihmalden doğacak hasarları sigorta teminatı dışında bırakabileceklerinden, herhangi bir ayrım yapılmaksızın ihmalden doğan tüm hasarların sigorta teminatı dışında bırakılabilmesi mümkündür[1313]. İnşaat sigortası sözleşmesinde buna ilişkin bir düzenleme bulunmaktaysa sigortacı, ağır ve / veya hafif ihmalden doğan hasarlardan sorumlu olmayacaktır[1314].

Genel Şartlar'ın bu düzenlemesi kapsamında sigortacının sorumluluktan kurtulabilmesi için, kasıtlı veya ağır ihmalle gerçekleştirilen eylemle riziko arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır[1315]. Bu eylem rizikonun gerçekleşmesine sebep olmamış, sadece rizikonun ağırlaşmasına sebep olmuşsa, bir riziko istisnasından değil, riziko ağırlaşmasından söz edilmelidir[1316].

Bu bölümde son olarak incelenmesi gereken husus, Genel Şartlar'daki "kaim olan sorumlu kişi"den ne anlaşılması gerektiğidir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin I. fıkrasında, sigorta ettirenin hukuken fillerinden sorumlu kişiden söz edilmekteyken, Genel Şartlar'da sigorta ettiren yerine kaim olan sorumlu kişi ifadesi

---

[1310]Oğuzman ve Öz, 2021, **a.g.k.**, s.62.

[1311]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.221; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.341 dn.1091. Bununla birlikte Yargıtay da ağır kusur ifadesini kullanmakta ve şantiyede kısa süreli aralıklarla iki kez gerçekleşen hırsızlık sebebiyle, sigorta ettirenin ağır kusurunun bulunup bulunmadığının araştırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bkz. Yargıtay 17.HD, 24.09.2019, E.2016/20400, K.2019/8460 (SMİP). Ayrıca Yargıtay, özellikle motorlu araçlar sorumluluk sigortası kapsamında üçüncü kişinin zararını ödeyen sigortacının, ödediği tazminatı ağır kusurlu kendi sigortalısına rücu ettiği uyuşmazlıklarda, ağır kusuru kasta yakın bir kusur olarak değerlendirmekte, sigortalının ağır ihmalini rücu için yeterli görmemektedir. Kararlar için bkz. YHGK, 10.12.2003, E.2003/11-756, K.2003/743 (SMİP); YHGK, 29.01.2019, E.2017/17-1083, K.2019/26 (Lexpera).

[1312]Yargıtay 11.HD, 16.10.2000, E.2000/6641, K.2000/7822 (Lexpera).

[1313]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.227; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.344. ABBL m.A3-1.8'de sigorta ettiren veya temsilcisinin ağır ihmalinin, sigorta tazminatının ihmal oranında az ödenmesi sonucu doğuracağı düzenlenmiştir. Bkz. Rehm und Frömel, 2020, **a.g.k.**, § A3.1 Rn.60-61.

[1314]Yargıtay 17.HD, 25.02.2019, E.2018/1408, K.2019/1952 sayılı kararına göre, "…sigortalı davacının yangında kastının olmadığı, taraflar arasındaki poliçeyle sigortalı ya da yerine kaim olan sorumlu kişilerin ağır kusuruyla oluşan zararların teminat dışı olduğuna dair özel şartın bulunmadığı gözetildiğinde, zararın teminat kapsamında olduğu ve davalının sorumlu olduğunun kabulünde usul ve yasaya aykırılık bulunmamasına…" (Lexpera).

[1315]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.223.

[1316]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.223.

kullanılmaktadır. İnşaat sigortası bakımından bu kişi, sigorta ettirenin nam ve hesabına işlem yapma, inşaat sürecini yönetme, işçilere talimat verme gibi yetkilere haiz bir kişi olmalıdır[1317]. Bunun doğal sonucu olarak, inşaatta çalışan herhangi bir işçinin, sigorta ettiren yerine kaim sorumlu kişi olarak kabul edilebilmesi mümkün olmadığından, bu gibi kişilerin kasti eylemlerinden veya ağır ihmallerinden kaynaklanan rizikolar inşaat sigortası teminatı kapsamında kalacaktır[1318]. Görüldüğü üzere burada Genel Şartlar, Türk Ticaret Kanunu'na göre sorumlu kişiyi sınırlamış ve sigorta ettiren lehine bir düzenleme getirmiştir[1319]. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin I. fıkrasının 2. cümlesindeki hükme aykırı sözleşmeler geçersiz kabul edilmekteyse de bu geçersizlik, sigorta tazminatının alınması için kasti olarak gerçekleştirilen eylemlerin sigorta teminatına alınması yönündendir. Bir başka ifadeyle, sigorta tazminatı almaya yönelik olmayan kasti eylemlerin genel şartlarla teminat altına alınabilmesi mümkündür ve İnşaat Sigortası Genel Şartları'ndaki düzenleme, geçersizlik yaptırımına tâbi olmamalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, her ne kadar işçilerin kasti veya ağır ihmalli davranışları, sigorta teminatı içinde kalmaktaysa da sigorta ettirenin veya bu kişinin yerine kaim olan sorumlu kişinin, bu kişilerin istihdam edilmesinde ağır ihmali varsa, gerçekleşen riziko sigorta teminatı kapsamı dışında değerlendirilmelidir[1320].

6.3.13. Dolaylı zararlar

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (k) bendinde, inşaatın gecikmesinden, durmasından, taahhüdün tamamlanamamasından, sözleşmenin feshi, ceza koşulu uygulanmasından ileri gelen zararların, inşaat sigortası teminatı dışında kaldığı ifade edilmiştir. Genel Şartlar'da tüm bunlardan doğan zararlar için, "netice zararları" terimi kullanılmakla birlikte, bu zararlar için "dolaylı zarar" terimi de tercih

---

[1317]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.228; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.559.
[1318]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.228; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.560. Buna karşılık Yargıtay 11.HD, 11.11.2019, E.2019/33, K.2019/7015 sayılı kararında, "…Montaj sigortası Genel Şartları'nın <<h>> bendiyle, sigortalının veya onun yerine kaim olan kişilerin kastı ve ağır kusurundan kaynaklanan zararların teminat dışı olduğunun belirtildiği ve aynı hükmün sigorta poliçesi özel şartlarında tekrar edildiği, hırsızlık olduğu iddia edilen olayı gerçekleştiren kişiler sigortalı şirketin işçileri olduğundan zararın teminat kapsamı dışında olduğu sonucuna varılmışsa da…sanıkların hırsızlığın gerçekleştiği tarihte sigortalı şirketin işçisi konumunda olup olmadığının belirlenmesi…gerekirken…" denilerek, işçiler de sigortalı yerine kaim olan sorumlu kişi olarak kabul edilmiştir (Kaya vd., 2020, **a.g.k.**, s.531-532).
[1319]İSGŞ m.A.4/j'deki düzenlemenin TTK m.1429/I'e göre daha isabetli olduğu yönünde bkz. Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.229.
[1320]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.229.

edilebilmektedir[1321]. Doktrinde genellikle doğrudan zarar – dolaylı zarar ayrımı yapıldığı dikkate alınarak, dolaylı zarar terimi tercih edilecektir. İnşaatta çıkan yangın sebebiyle sigorta kapsamındaki inşaat malzemelerinin yok olmasından dolayı gerçekleşen zarar, doğrudan zarardır ve bu zarar inşaat sigortası kapsamındadır. Buna karşılık bu yangın sebebiyle inşaatın gecikmesi ve inşaat sözleşmesindeki ceza koşulu, dolaylı zarar olarak kabul edilecektir ve bu zarar inşaat sigortası kapsamı dışında kalacaktır. Belirtmek gerekir ki, bu zararın teminat dışında bırakılmasında yüklenicinin kusurlu olup olmamasının da önemi yoktur[1322].

Genel Şartlar'da dolaylı zarar olarak belirtilen zararlar, örnek olarak sayılmış olup sınırlı sayıda değildir. Zira hükümdeki 'gibi' ifadesi, bizi bu sonuca ulaştırmaktadır. Hükümde sayılan zararların kısaca incelenmesi isabetli olacaktır.

Birinci olarak, inşaatın gecikmesinden doğan zararlar riziko istisnası olarak düzenlenmiştir. Bilindiği üzere bir eser sözleşmesi türü olan inşaat sözleşmesinde yüklenicinin en önemli yükümlülüklerinden birisi, eseri sözleşmede kararlaştırılan sürede işsahibine teslim etmektir[1323]. Eserin süresinde teslim edilmesinde işsahibinin yüksek menfaatinin bulunduğu tartışmasızdır. Zira işsahibi, eserin kendisine teslim tarihine güvenerek bunun satışı, kiralanması gibi konularda başka kişilere karşı farklı yükümlülükler altına girmiş olabilir. Bununla birlikte işin başlamasıyla birlikte birbirinden farklı çok sayıda bilinmezliği içinde barındıran inşaat işlerinde iklim, malzeme tedarikinde gecikme, finansal sıkıntılar gibi farklı sebeplerle inşaatın gecikmesi, sıklıkla görülen bir durumdur. Hatta bu ihtimal o kadar yüksektir ki, bunu asgari düzeyde tutabilmek için, gecikilen her gün için ciddi ceza koşulları getirilmektedir. Ayrıca işsahibinin eseri süresinde teslim alamaması sebebiyle işsahibi, taahhüt altına girdiği kişilere karşı tazminat ve / veya ceza koşulu yükümlülüğü altında kalabilir. İşte bu gibi durumlarda yüklenicinin inşaatın gecikmesinden kaynaklı işsahibi veya üçüncü kişilere karşı sorumluluklarının tamamı inşaat sigortası kapsamı dışında kalacaktır.

İkinci olarak, inşaatın kısmen veya tamamen durmasından doğan zararlar da inşaat sigortası teminatı dışındadır. İnşaatın gecikmesinde yapılan açıklamalara benzer

---

[1321]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.230; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.344; Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.560.
[1322]Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.560.
[1323]Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.560. Ayrıca bkz. yuk. s.5-6.

şekilde, inşaatın farklı sebeplerle kısmen veya tamamen durması mümkündür. Özellikle finansal sıkıntılar, iklim koşulları, idari veya adli makamların inşaatı durdurma kararları inşaatı durduran sebepler olarak karşımıza çıkar. İnşaatın durmasının doğal sonucu, inşaatın teslimindeki gecikme ihtimalinin artmasıdır [1324]. Sonuç olarak inşaatın durmasından doğan zararlar ile gecikmeden doğan zararlar çoğu kez kesişir ve bunlar, aynı sebeple inşaat sigortası kapsamına dahil değildir. İnşaatın kısmen veya tamamen durması, inşaat tedarik sürecinde de bazı aksamalara yol açabilir. Özellikle inşaatın durması sebebiyle, inşaatta iş yapma taahhüdünde bulunan taşeronların işe başlayamamaları sebebiyle de yüklenicinin yükümlülük altına girebilmesi mümkündür. Bu yükümlülük kapsamındaki zararlar da yine dolaylı zarar olarak kabul edileceğinden, bunlar da inşaat sigortası kapsamında değerlendirilmez.

Üçüncü olarak, taahhüdün tamamlanmamasından doğan zararlar da riziko istisnası olarak düzenlenmiştir. Bir eser sözleşmesi olan inşaat sözleşmesinde yüklenicinin temel yükümlülüğü, sözleşmede taahhüt ettiği edimi, sözleşmeye uygun bir şekilde ifa etmesidir. Bir başka ifadeyle yüklenici, sözleşmede belirtildiği şekilde bir eser meydana getirerek işsahibine teslim etmeyi taahhüt eder. İşte yüklenici, farklı sebeplerle bu edimini eksik veya ayıplı olarak ifa edebilir. Bu gibi durumlarda işsahinin veya üçüncü kişilerin, bundan kaynaklanan zararlarını işsahibinden talep etmesi mümkündür. Ancak inşaat sigortası yönünden bu zararlar da bir dolaylı zarar olacağından, işsahibi veya üçüncü kişilerden gelebilecek talepler, inşaat sigortası kapsamında karşılanmayacaktır.

Dördüncü olarak, inşaat sözleşmesinin feshinden veya inşaat sözleşmesindeki ceza koşulundan kaynaklanan zararlar da inşaat sigortası kapsamında yer almamaktadır. Her ne kadar hükümde fesihten söz edilmişse de inşaat sözleşmesinden dönülmesi de aynı kapsamda değerlendirilmelidir. Bundan başka ceza koşulu yönünden herhangi bir ayrım yapılmadığından, hem ifaya eklenen hem de ifa yerine geçen ceza koşulu, teminat kapsamı dışındadır.

Beşinci olarak, inşaattaki estetik kusurlardan doğan zararlar da inşaat sigortası kapsamında tazmin edilmeyecektir. Estetik, güzellik duygusuna uygunluk olarak tanımlanmaktadır[1325]. Bu duyguya uygun olmayan şeylerin estetik olmadığı veya estetik yönden kusurlu olduğu kabul edilebilir. İnşaattaki estetik kusuru ise, inşaatın

[1324] Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.233.
[1325] Türk Dil Kurumu Sözlüğü (https://sozluk.gov.tr/ - Erişim Tarihi: 14.05.2021)

görüntüsünün iyi olmaması, iyi şekillendirilmemesi olarak ifade edilebilir[1326]. Bunlar, genellikle eseri kabulden kaçınmayı haklı gösterecek derecede önemli olmayan ayıplardır[1327]. İşçilik özensizlikleri, boyada kirlilik, boya tonlarındaki farklılıklar estetik kusura örnek olarak verilebilir.

Altıncı olarak kâr kaybından kaynaklanan zararlar da dolaylı zarar olarak kabul edilir ve inşaat sigortası kapsamında tazmin edilmez. Bu başlık altında işlediğimiz rizikoların hemen tamamında kâr kaybı gündeme gelebilecektir. Dolayısıyla aslında bu istisnanın, diğer istisnaların bir uzantısı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Genel Şartlar'da büyük ihtimalle tartışmaların önüne geçebilmek amacıyla, kâr kaybının inşaat sigortası kapsamı dışında kaldığı açıkça düzenlenmiştir[1328].

6.3.14. Terör eylemlerinden kaynaklı biyolojik ve kimyasal etkiler

İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinin (l) bendinde düzenlenen son riziko istisnası, terör eylemleri ve bu eylemleri önlemek ya da etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından gerçekleştirilen müdahaleler sonucunda meydana gelen biyolojik, kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmelerden doğan zararlardır. Söz konusu hüküm, ilk bakışta Genel Şartlar'ın A.3. maddesinin (g) bendinde düzenlenen ve ek sözleşmeyle teminat altına alınabilecek terör rizikosu istisnasına benzemekteyse de ondan farklı olarak burada biyolojik ve / veya kimyasal bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle, inşaat sigortası sözleşmesine konulacak hükümle, terör rizikosu kapsamındaki hasarlar teminat kapsamına alınsa dahi, bu riziko sonucunda biyolojik ve / veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenme oluşmuşsa, bu hasarlar sigorta teminatı dışında kalacaktır[1329]. Hükümde bahsi geçen biyolojik ve / veya kimyasal risklerin, terörden başka bir sebeple gerçekleşmesi durumunda ise, açıkça istisna edilmeyen bu riziko, inşaat sigortası teminatı kapsamında değerlendirecektir[1330].

[1326]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.235.
[1327]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.235-236; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.347.
[1328]Makine kırılması sigortası yönünde ayrıntılı bilgi için bkz. Saat, 2017, **a.g.k.**, s.62-64.
[1329]Ayli, 2012, **a.g.k.**, s.236; Algün, 2013, **a.g.k.**, s.348.
[1330]Topsoy, 2018, **a.g.k.**, s.563.

SONUÇ

Günümüz ekonomik hayatındaki en önemli sektörlerden birisi olan inşaat sektörü, gerek yarattığı istihdam gerek kullanılan bileşenler gerekse etkilediği sektörler dikkate alındığında, bu önemi hak etmektedir. Bunun doğal sonucu, inşaatın yapılması sırasında meydana gelebilecek rizikoların özelde inşaat veya inşaatları genelde tüm ekonomiyi doğrudan etkilemesidir. İnşaat işinin uzunluğu ile rizikoların sayısının fazlalığı birleştiğinde, bu etkinin gerçekleşme ihtimali de artmaktadır. İşte bu rizikolara teminat sağlamak üzere inşaat sigortası ihdas edilmiştir. Hatta kanun koyucu, bunu o kadar önemli kabul etmiştir ki, bu sigortayı bazı inşaatlar yönünden zorunlu kılmıştır.

Bir kişinin kendi arazisi üzerine inşaat yapması mümkün olmakla birlikte, çoğu kez inşaatın temelinde işsahibi ile yüklenici arasında yapılmış bir inşaat sözleşmesi bulunmaktadır. Kural olarak herhangi bir şekle tâbi olmayan inşaat sözleşmesi, ayrı bir sözleşme türü olarak düzenlenmemekle birlikte, eser sözleşmesi kapsamında değerlendirilmektedir. Bunun doğal sonucu olarak inşaat sözleşmesinin unsurları, eser sözleşmesiyle benzerlik göstermektedir. Bu unsurlar yüklenicinin inşa eseri meydana getirmesi, işsahibinin bedel ödemesi ve tarafların anlaşması olup, Devlet İhale Kanunu ve Kamu İhale Kanunu'na göre yapılan inşaatlar yönünden de geçerlidir.

Konumuz bakımından en önemli hususlardan birisi, inşaat sözleşmesinde hasarın geçmesidir. Zira inşaat süresince hasardan sorumlu olan kişinin belirlenmesi, inşaat sigortası sözleşmesinde hak sahibi olabilecek kişilerin tespitini de sağlayacaktır. Türk Borçlar Kanunu'nun 483. maddesine göre, aksi kararlaştırılmadığı ve malzeme işsahibi tarafından karşılanmadığı sürece, inşaatın işsahibine teslim anına kadar ani ve beklenmedik olaylar sonucunda meydana gelebilecek hasarlardan yüklenici sorumlu olacaktır. İnşaatın teslimi ifadesi, ilk bakışta sorun çıkarmayacak gibi görünmekle birlikte, teslim, geçici kabul ve kabul terimlerinin farklı anlamda kullanılması sebebiyle özellikle inşaat sigortasının süre bakımından kapsamının belirlenmesi noktasında ciddi sıkıntılar çıkarabilmektedir. Belirtmek gerekir ki, inşaatın teslimi için mutlaka yazılı bir teslim belgesi aranmamalı; özellikle işsahinin eseri fiilen kullanmaya başladığı durumlarda inşaatın teslim edildiği ve bu andan itibaren gerçekleşecek hasarlardan da yüklenicinin sorumlu olmayacağı sonucuna varılmalıdır.

Türk Ticaret Kanunu ve İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda bütün riskler sigortası olarak düzenlenen inşaat sigortasının tanımı yapılmamıştır. Ancak bu sigortada genellik

ilkesinin geçerli olduğu ve açıkça istisna edilmediği sürece, beklenmeyen ve ani bir sebeple gerçekleşen zararların sigorta koruması kapsamında kalacağı kabul edilmektedir. İnşaat sigortasının dört temel özelliği bulunmaktadır.

Birinci olarak inşaat sigortası, zarar sigortası meblağ sigortası ayrımında bir zarar sigortasıdır. Bunun doğal ve en önemli sonucu inşaat sigortasında sigorta ettirenin ancak gerçek zararının tazmin edilmesi ve zenginleşme yasağının uygulanmasıdır. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın B.3. maddesinde sigortacının ödeyebileceği azami tazminat miktarı, hasardan bir gün önceki değer olarak belirlenmiştir. Sigortanın bir zarar sigortası olmasının sonucu olarak aşkın sigorta, eksik sigorta, çifte sigorta, müşterek sigorta ve kısmi sigortaya ilişkin hükümler, inşaat sigortası sözleşmesine de uygulanacaktır.

İkinci olarak inşaat sigortasının, mal sigortası malvarlığı sigortası ayrımında kural olarak mal sigortası olduğu belirtilmelidir. Her ne kadar inşaat sigortası sözleşmesine işveren sorumluluk sigortası, üçüncü kişilere karşı sorumluluk sigortası gibi malvarlığı sigortaları eklenebilmekteyse de bu sigortaların ayrı bir sigorta sözleşmesiyle yapılabileceği ve bağımsız niteliği dikkate alındığında, inşaat sigortasının bir mal sigortası olduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte yüklenicinin sigortalı konumunda yer aldığı sigorta sözleşmelerinde, yüklenicinin sözleşmesel yükümlüğünün, bir başka ifadeyle malvarlığının pasif kısmındaki artış rizikosunun sigorta ettirildiği dikkate alındığında, inşaat sigortasının bir malvarlığı sigortası olarak değerlendirilebilmesi de mümkündür.

Üçüncü olarak inşaat sigortası, aktifin sigortası pasifin sigortası ayrımında kural olarak bir aktifin sigortasıdır. Aslında işsahibi ile yüklenicinin aynı kişi olduğu durumlarda bu sigortanın niteliğinin aktifin sigortası olduğu tartışmasızdır. Bununla birlikte bu kişilerin ayrı olduğu ve özellikle yüklenicinin kendi adına inşaat sigortası sözleşmesi yaptığı durumlarda, bunu aynı şekilde ifade edebilmek mümkün görünmemektedir. Zira yukarıda da belirtildiği üzere, kural olarak inşaatın teslim anına kadar hasardan sorumlu kişi yüklenicidir ve bu sigortayla aslında yüklenici kendi sorumluluğunu sigorta ettirmektedir. Dolayısıyla sigortalının yüklenici olduğu inşaat sigortalarının pasifin sigortası olarak değerlendirilmesi daha isabetlidir. Bununla birlikte bu ihtimalde dahi, araç gereç, teçhizat, iş makineleri gibi unsurlar yönünden inşaat sigortasının aktifin sigortası olduğu unutulmamalıdır.

Dördüncü olarak inşaat sigortası ihtiyarî bir sigortadır. Gerçekten esasında bu sigortanın yaptırılması için bir zorunluluk bulunmamakla birlikte, Kamu İhale Kanunu'nun 9. maddesindeki düzenleme, bu Kanun kapsamında yapılacak inşaat sigortaları yönünden sigortanın zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Zorunluluk iki yönlü olduğundan, sigorta ettiren sigorta yaptırmak; sigortacı ise bu sigortayı yapmakla yükümlüdür. Önemle belirtmek gerekir ki, inşaat sigortasının niteliği, ayrı bir tarifesinin bulunmaması, sabit bir sigorta bedelinin belirlenmesinin mümkün olmaması dikkate alındığında, inşaat sigortasını zorunlu bir sigorta olarak düzenlemek isabetli değildir. Bununla birlikte mevcut mevzuata rağmen, sigortanın zorunlu olmadığı kabul edildiğinde, sigortacılar sözleşme yapmaktan kaçınabilecekler ve bu durum hem yükleniciler hem de idare açısından ciddi sıkıntılar yaratabilecektir.

İnşaat sigortası sözleşmesinin kurulması, tüm sözleşmelerde olduğu gibi tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanlarına bağlıdır. Başkası lehine bir sigorta yapılsa dahi, inşaat sigortası sözleşmesinin tarafları sigortacı ve sigorta ettirendir. Dolayısıyla karşılıklı uygun irade beyanının sigortacı ve sigorta ettiren arasında olması aranacaktır. Hukukumuzda kural olarak susma, bir irade beyanı olarak kabul edilmemekle birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nun 1405. maddesindeki özel düzenleme sebebiyle, sigortacının susması sonucunda inşaat sigortası sözleşmesi kurulabilecektir. Sigorta hukukunda özellikle de inşaat sigortasında bu hükmün uygulanma kabiliyeti düşük olmakla birlikte, hükmün sakıncaları dikkate alındığında, en kısa sürede yapılacak bir değişiklikle kaldırılması isabetli olacaktır.

İnşaat sigortası sözleşmesinin de bir başkası lehine yapılması mümkündür. Nitekim uygulamada özellikle kamu ihale sözleşmesi kapsamında kurulan inşaat sigortası sözleşmelerinde, yüklenici sigorta ettiren, işsahibi idare ise sigortalı konumunda yer almaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1454. maddesinin I. fıkrası uyarınca, sigorta tazminatını talep hakkı sigortalıda olmakla birlikte, bu ilkenin her zaman aynı şekilde uygulanması bazı haksız sonuçlar da doğurmaktadır. Zira idare farklı gerekçeler ortaya koyarak, doğrudan sigortacıdan talepte bulunmamakta, sigorta ettiren yüklenicinin talepte bulunmasına muvafakat vermemektedir. Yargıtay'ın yeni tarihli kararında da belirtildiği gibi, bu durumlarda sigorta ettiren yükleniciye de doğrudan sigortacıdan talepte bulunabilme hakkını vermek isabetli olacaktır.

Tüm sözleşmelerde olduğu gibi inşaat sigortası sözleşmesinde de en önemli konulardan birisi tarafların külfetlerinin ve yükümlülüklerinin tespit edilmesidir. Türk

Ticaret Kanunu, buna özel bir önem verdiğinden, genel borçlar hukuku ilkelerinden ayrı olarak konuyu özel olarak düzenleme ihtiyacı görmüştür. Türk Ticaret Kanunu, yükümlülük ve borç şeklinde bir ayrım yapmakla birlikte, kanaatimizce isabetli ayrım ve tercih edilmesi gereken terimler külfet ve yükümlülüktür. Belirtmek gerekir ki, inşaat sigortası sözleşmesinde külfetler ve yükümlülükten sorumlu asıl kişi sigorta ettiren olmakla birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesi gereğince, sigortalının da bunların muhatabı olabilmesi mümkündür. Dolayısıyla her ne kadar sigorta ettirenin külfetlerinden ve yükümlülüğünden söz etsek de bunun sigortalıyı da kapsayabileceği unutulmamalıdır.

İnşaat sigortası sözleşmesinde, sigorta ettirenin beş temel külfeti ve bir yükümlülüğü bulunmaktadır.

Sigorta ettirenin ilk külfeti, sözleşme öncesinde inşaat sigortası bakımından kendisince bilinen veya bilinmesi gereken önemli bilgileri sigortacıya ihbar etmektir. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfeti olarak adlandırılan bu külfet, belki de inşaat sigortası sözleşmesinin temelini oluşturmaktadır. Zira sigortacı, ancak kendisine verilen bu bilgilere göre sözleme yapıp yapmamaya karar verecek; eğer sözleşme yapacaksa sözleşme şartlarını kendisine verilen bu bilglere tespit edecektir. Sigorta ettirenin bu külfeti yerine getirmesinde üç ayrı yöntem bulunmakta olup, Türk Ticaret Kanunu'nun bu yöntemlerden sadece birini tercih ettiği söylenemez. Ancak genel itibariyle liste usulü yöntemini esas alan karma yöntemin kabul edildiği belirtilmelidir. Sigorta ettirenin bu külfeti, inşaat sigortası sözleşmesi kurulana kadar devam ettiğinden, öneri ve kabul beyanları arasında meydana gelebilecek değişiklikler de yine bu külfet kapsamında sigortacıya ihbar edilmelidir. Bu külfetin ihlaline bağlı yaptırımlar, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'ndan oldukça farklı ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş ve özellikle sigorta ettiren aleyhine olan hükümler önemli ölçüde yumuşatılmıştır. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 1439. maddesinde düzenlenen bu yaptırımların isabetli bir şekilde düzenlendiği söyleyebilmek güçtür. Ayrıca konu, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'na göre ihdas edilen ve aradan geçen uzun süreye rağmen halen yenilenmeyen İnşaat Sigortası Genel Şartları ile birlikte değerlendirildiğinde, daha da karmaşık bir yapı ortaya çıkmaktadır.

Sigorta ettirenin ikinci külfeti, rizikoyu ağırlaştırmama külfetidir. İnşaat sigortası sözleşmesi bir prim riziko dengesi çerçevesinde yapılmakta olup, bu dengenin tüm sözleşme süresince korunması aranmaktadır. Bununla birlikte süreç içinde bu dengenin

sigortacı lehine bozulması durumunda rizikonun hafiflemesi; sigortacı aleyhine bozulması durumunda ise rizikonun ağırlaşması gündeme gelmektedir. Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfeti iki ayrı külfeti içinde barındırmaktadır. Buna göre sigorta ettiren rizikoyu ağırlaştırmamalı ve her nasılsa riziko ağırlaşmışsa, ağırlaşmayı süresinde sigortacıya ihbar etmelidir. Bu külfetin ihlaline bağlanan yaptırımlar, Türk Ticaret Kanunu'nun en uzun hükümlerinden birisi olan 1445. maddesinde çok dağınık ve isabetsiz bir şekilde düzenlenmiştir. Esas itibariyle bu hükümde de tıpkı Kanun'un 1439. maddesindeki gibi, rizikonun gerçekleşmesinden önceki ve sonraki durumlar yönünden farklı yaptırımların getirildiği; yine İnşaat Sigortası Genel Şartları'ndaki yaptırımlarla Kanun'un uyumsuzluğu görülmektedir.

Sigorta ettirenin üçüncü külfeti ise, rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar etmesi ve ayrıca sigortacının araştırma yapmasına izin vermesidir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacının bu rizikodan mümkün olan en kısa zamanda haberdar olması çok önemlidir. Zira rizikonun sözleşme teminatı kapsamında kalıp kalmadığının, eğer teminat kapsamındaysa bunun değerinin bir an önce tespit edilmesinde sadece sigortacının değil, sigorta ettirenin de menfaati vardır. Bu kapsamda sigortacının rizikonun gerçekleştiği inşaatta inceleme yapması, konuyla ilgili mimari proje gibi bilgi ve belgeleri temin etmesi gerekebilir. İşte sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra devreye girecek bu külfet kapsamında, bu gibi faaliyetlere izin vermeli, gerekli bilgi ve belgeleri temin ederek sigortacıya vermelidir. Sigorta ettirenin bu külfetine aykırılık durumunda, kusurun ağırlığına göre ödenecek tazminattan indirim yapılacaktır.

Sigorta ettirenin dördüncü külfeti, zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfetidir. Burada birbirinden farklı iki külfetin bir arada yer aldığı görülmektedir. İlk olarak zararı önleme ve azaltma külfetiyle sigorta ettirenin, sigortanın varlığına güvenerek, bunu gerekçe göstererek rahat davranması, rizikonun gerçekleşmemesi veya riziko gerçekleştikten sonra zararın azaltılması için gerekli önlemleri almamasının önüne geçilmektedir. İlk bakışta bu külfetin, rizikonun gerçekleşmesinden sonra devreye gireceği kanaati oluşsa da rizikonun gerçekleşmediği ve fakat gerçekleşmesine kesin gözüyle bakılan durumlarda da sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma külfetinin doğduğu kabul edilmektedir. İkinci olarak, zarar sigortalarında sigortacı bakımından en önemli konulardan birisi sigortacının rücu hakkı ve bu hakkın kullanılması için gerekli şartların sağlanmasıdır. Zira sigortacı, bu hak

sayesinde ödediği tazminatı, üçüncü kişilerden talep edebilecektir. Dolayısıyla sigorta ettiren bu rücu hakkını engelleyecek şekilde üçüncü kişiyle hukuki işlemlere girmemelidir. Her iki külfetin ihlalinde, kusurun ağırlığına göre ödenecek tazminattan indirim yapılacaktır.

Sigorta ettirenin beşinci külfeti ise, inşaat sigortası sözleşmesi ile kararlaştırılan külfetlere uyulmasıdır. Kanunda belirtilen külfetlerden başka, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde tarafların başka bazı külfetleri kararlaştırabilmesi mümkündür. Ancak bu külfete çok dikkatli olarak yaklaşmak gerekmektedir. Özellikle rizikoyu ağırlaştırmama külfetiyle bu külfet arasında çok ciddi benzerlikler bulunmaktadır. Bu sebeple sözleşmede kararlaştırılan külfet, aynı zamanda rizikonun ağırlaştırılmaması külfeti kapsamında kalıyorsa, külfetin ihlaline Kanun'da özel olarak düzenlenen rizikonun ağırlaştırılmaması külfetine bağlı yaptırımların uygulanması isabetli olacaktır.

Sigorta ettirenin birden fazla külfeti olmakla birlikte, tek yükümlülüğü prim ödeme yükümlülüğüdür. Tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olan inşaat sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren, sözleşmeyle kararlaştırılan primi ödeme yükümlülüğü altındadır. Primin ödenmesi sadece sigorta ettirenin yükümlüğünün ifası için değil, aynı zamanda sigortacının sorumluluğunun başlayabilmesi için de gereklidir. Zira istisnaları olmakla birlikte kural olarak, sigortacının sorumluluğu sigorta priminin, eğer taksitle ödeme kararlaştırılmışsa ilk taksitin ödenmesiyle başlamaktadır.

İnşaat sigortası sözleşmesinde sigortacının dört yükümlülüğü olduğu belirtilmelidir.

Birinci olarak sigortacı, inşaat sigortası sözleşmesi yapılmadan önce ve sözleşme yapıldıktan sonra sigorta ettireni aydınlatmalıdır. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda yer almayan ve yönetmelikle düzenlenmeye çalışan bu yükümlülük, esasında Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan dürüstlük kuralının bir yansıması niteliğindedir ve esasen sigorta ettirenin ihbar külfetinin karşısında menfaatler dengesine de hizmet etmektedir. Bu külfet gereğince, inşaat sigortası sözleşmelerinde uzman kişi durumunda olan sigortacı, sigorta ettiren bakımından önemli bilgileri sigorta ettirene vermeli, konuyla ilgili kendisini aydınlatmalı ve bu kapsamda sigorta ettirenin hak kaybına uğramasını asgari düzeye çekmelidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde ve Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen bu yükümlülüğün uygulamada gereği gibi yerine getirilmediği görülmektedir. Yükümlülüğün sınırlarının çok geniş tutulması, sigortalar

arasında hiçbir ayrım yapılmaması yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmesinde engel olarak görülmektedir. Özellikle yaptırımın ihlaline bağlanan sigorta ettirenin itiraz edebilme hakkının belirsizliği ve sigorta ettireni korumaktan uzak oluşu dikkate alındığında, yükümlülüğün ihlaline bağlanan yaptırımların uygulama kabiliyetinin düşük olduğu dikkat çekmektedir.

İkinci olarak sigortacı, poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğü altındadır. Bu yükümlülük gereğince sigortacı, uygulamada adeta sözleşme olarak görülen ve aslına bakıldığında çok sayıda sigorta sözleşmesinin sözlü olarak kurulduğu dikkate alındığında bu şekilde görülmeyi de hak eden poliçe, inşaat sigortası sözleşmesine ilişkin tarafların hak, yükümlülük ve külfetlerini içerir bir belgedir. Poliçenin verilmesi aynı zamanda sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün muacceliyeti bakımından da önemlidir. Zira sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü, ancak poliçenin kendisine verilmesiyle muaccel hale gelecektir. Sigortacının bu yükümlülüğüne aykırılığının yaptırımı sigorta ettirenin uğradığı zararların tazmin edilmesi olmakla birlikte, özellikle sözleşmenin yapılmasının üzerinden uzun süre geçtiği durumlarda sigorta ettirenin de kusurlu olduğu kabul edilmekte ve sigorta ettiren tazminatın tamamına hak kazanamamaktadır.

Üçüncü olarak rizikoyu taşıma yükümlülüğü gereğince sigortacı, kural olarak ilk primin ödenmesiyle birlikte rizikoyu taşıma yükümlülüğü altına girmektedir. İnşaat sigortası sözleşmesinin kurulması, sigortacının sorumluluğunu başlatmadığından, bu yükümlülük de ancak ilk primin ödenmesiyle başlamaktadır.

Dördüncü olarak sigortacının belki de en önemli yükümlülüğü sigorta tazminatını ödemektir. Tam iki tarafa borç yükleyen inşaat sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin en temel beklentisi, riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatının ödenmesidir. Bu kapsamda riziko gerçekleştiğinde, diğer şartların da varlığı halinde sigortacı, sigortacının gerçek zararı ile sınırlı olmak üzere sigorta tazminatını ödeyecektir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesiyle sigortacının temerrüdü için getirilen süreler ilk bakışta isabetli olmakla birlikte, özellikle inşaat sigortası gibi yüksek hacimli sigortalarda bu hükümdeki 45 günlük sürenin yetersiz kalacağı açıktır. Ayrıca bu maddenin III. fıkrasındaki avans ödeme yükümlülüğünün uygulamada yanlış anlaşılmalara sebebiyet verdiği, sigortacının hiç sorumluluğunun doğmadığı durumlarda dahi sigortacıya ödeme yapma yükümlülüğü getirdiği görülmektedir. Bu hükmün uygulaması sigortacının sorumluluğunun tartışmasız olarak bulunduğu ve fakat

tarafların ödenecek tazminat konusunda anlaşmazlık yaşadığı olaylarla sınırlı tutulmalıdır. Ayrıca genel hükümler arasında yer almasına rağmen, bu düzenlemenin üçüncü kişi tarafından sorumluluk sigortası kapsamında doğrudan sigortacıya açılacak davalarda uygulanma kabiliyeti de bulunmamakta olup, bu durumda Türk Borçlar Kanunu'nun 76. maddesi dikkate alınmalıdır.

İnşaat sigortası sözleşmesi, farklı sebeplerle sona erebilmektedir. Sözleşmesinin süresinin sona ermesi, sigorta menfaatinin ortadan kalkması veya tam ziyanın gerçekleşmesi, sigorta menfaatinin el değiştirmesi ve sigortacının iflası durumlarında inşaat sigortası sözleşmesi başkaca bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona ermektedir. Burada özellikle sigorta menfaatinin el değiştirmesine ilişkin düzenleme dikkat çekicidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesinde, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1303. maddesindeki düzenlemeden tamamen farklı bir şekilde, aksi kararlaştırılmadıkça menfaat sahibi değişikliğinin sözleşmeyi sona erdireceği belirtilmiştir.

İnşaat sigortası sözleşmesinin taraf iradeleriyle sona erdirilmesi de mümkün olup, özellikle külfet ve yükümlülük ihlaline bağlı sözleşmeden dönme veya sözleşmenin feshi sonucunda sona erdirme durumları haricinde, kısmi tazminat ödemesi üzerine fesih hakkı, olağanüstü durumlarda fesih hakkı, ayarlama hakkının kullanılması üzerine fesih hakkı ve kısmi fesih veya dönme sebebiyle sözleşmenin tamamen feshi ya da sözleşmeden tamamen dönme hakları da bulunmaktadır.

İnşaat sigortası bakımından özellik arz eden en önemli hususlardan bir tanesi, sigortanın kapsamın belirlenmesidir. Zira genellik ilkesinin kabul edildiği ve bütün riskler olarak düzenlenen bu sigortada, meydana gelen riziko kural olarak ayrıca istisna edilmediği sürece sigorta teminatı kapsamında kalmaktadır. Bununla birlikte, uygulamadaki genel kanının aksine, sigortanın bütün riskler olarak anılması, istisnasız tüm rizikoların teminat kapsamında olduğu sonucunu doğurmamaktadır.

Sigorta teminatının sınırlandırılmasında kabul ettiğimiz ölçüte göre, sigortanın birincil, ikincil ve üçüncül sınırlandırılması söz konusudur. Buna göre sigorta teminatı kapsamındaki rizikolar birincil sınırlandırmayı; istisna edilen rizikolar ikincil sınırlandırmayı (riziko istisnalarını); istisna edilen rizikolar arasında tekrar teminat kapsamına alınan rizikolar ise üçüncül sınırlandırmayı oluşturmaktadır.

Kabul ettiğimiz bu ölçüt kapsamında inşaat sigortasının birincil sigorta sınırlandırması, rizikonun beklenmeyen ani bir sebeple, inşaat sahasında ve inşaat

sigortası süresi içinde gerçekleşmesidir. Bu şartların gerçekleşmesi durumunda, riziko açıkça istisna edilmemişse, sigortacı meydana gelen gerçek zararı poliçe limitleri çerçevesinde tazmin ile yükümlüdür. Örneğin sigortacı uygulamada sıkça görülen deprem, sel ve su baskını, fırtına, yangın gibi rizikolardan, bu rizikolar poliçede ayrıca yazılmasa dahi sorumlu olacaktır. İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda bazı rizikoların, ancak ek teminatla sigorta kapsamına dahil edilebileceği düzenlenmektedir. Bunun doğal sonucu ise, Genel Şartlar'ın aslında bu rizikoları istisna ettiği ve fakat ayrıca kararlaştırılarak bunların kapsama dahil edilmesinin mümkün olduğudur.

İnşaat sigortasında riziko istisnaları ise, İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.4. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme emredici nitelikte olmadığından tarafların sigorta ettiren lehine olmak üzere, rizikoları teminat kapsamına alabilmesi mümkündür. Nitekim özellikle Münih Reasürans klozlarıyla istisna edilen bazı rizikoların, bazı şartlar altında teminat kapsamına dahil edildiği görülmektedir. Ayrıca İnşaat Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinde ek sözleşme ile teminat kapsamına dahil edilebilecek rizikolar ayrıca sayılmıştır. Dolayısıyla bu hükümde sayılan rizikolar, ancak ayrıca sözleşme yapılmışsa teminat kapsamında kabul edilecek; buna karşılık böyle bir sözleşme yoksa, teminat kapsamı dışında değerlendirilecektir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu 2012 yılında yürürlüğe girmesine rağmen ve bazı sigorta genel şartları Kanun'a göre yeniden yazılmışken, maalesef İnşaat Sigortası Genel Şartları yenilenmemiştir. Bunun sonucu olarak özellikle külfetler ve bu külfetlerin ihlaline bağlanan yaptırımlar başta olmak üzere, Genel Şartlar'ın ihtiyacı karşılamaktan uzak olduğu açıktır. Bu sebeple en kısa zamanda bu ihtiyacı karşılayacak nitelikte yeni bir genel şartın kaleme alınması isabetli olacaktır. Kanaatimizce sadece inşaat sigortasında değil, inşaat sigortası gibi Türk Ticaret Kanunu'na göre kaleme alınmamış tüm genel şartlar yenileninceye kadar, özellikle sigorta ettirenin külfetleri ve yükümlülüğü yönünden, doğrudan Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanması isabetli olacaktır. Zira genel şartlardaki düzenlemelerin tamamı, başta süreler olmak üzere 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu dikkate alınarak yapılmıştır ve bunlardan sigorta ettiren lehine veya aleyhine olanların değerlendirilmesi her zaman istenilen sonucu vermemektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, B. (2009). Sigorta hukukunda sözleşme serbestisi ilkesinin sınırları bakımından Türk Ticaret Kanunu ve tasarı hükümlerinin karşılaştırılması. *Halûk Konuralp Anısına Armağan*. 3. Ankara: Yetkin, s.1-46.

Ağsakal, İ. (2015). *Sigorta sözleşmesinde sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık ve sonuçları*. Ankara: Adalet.

Akgün, E. (2012). Türk hukuk ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL) çerçevesinde rizikonun ağırlaşması ve hafiflemesi, *https://www.academia.edu* (Erişim Tarihi: 14.09.2021).

Akgün, E. (2017). Sigorta sözleşmelerinde teminatın kapsamına genel bir bakış, *BÜHFD*. 12 (153-154), s.89-103.

Akkanat, H., Atalı, M. ve Seven, V. (2022). *Yargıtay kararlarında sigorta tahkim*. Ankara: Yetkin.

Akyiğit, E. (2021). *Bireysel iş hukuku*. Ankara: Seçkin.

Albayrak, G. (2020). Uluslararası insancıl hukukta işgale ilişkin hukuki meseleler. *SÜHFD*. 28(2), s.445-471.

Algantürk Light, D. (2012). Sigorta sözleşmesi içinde sigorta ettirenin yükümlülükleri, *İTÜSBD*. 11 (22), s.1-8.

Algün, A. Ö. (2013). *İnşaat (Bütün riskler) sigortası*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altaş, H. (1998). *Şekle aykırılığın olumsuz sonuçlarının düzeltilmesi*. Ankara: Yetkin.

Altaş, H. (2002). *Eserin teslimden önce telef olması*. Ankara: Yetkin.

Altınok Ormancı, P. (2016). *Zararı azaltma külfeti.* İstanbul: On İki Levha.

Aral Eldeleklioğlu, İ. (2012a). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve sigortacılık mevzuatı uyarınca sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, *MÜHFHAD*. 18 (1), s.383-402.

Aral Eldeleklioğlu, İ. (2012b). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu uyarınca sigorta ettirenin prim ödeme borcu, *İTÜSBD*. 11 (22), s.203-222.

Aral Eldeleklioğlu, İ. (2016). Yangın sigortalarında yapı malikine rücu, *MÜHFHAD*. 22 (3), s.985-1023.

Arkan, S. (2021). *Ticari işletme hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Armbrüster, C. (2013). *Privatversicherungsrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck.

Arseven, H. (1960). Ticaret Kanununun sigortaya mütallik umumi hükümlerinin meydana çıkardığı bazı meseleler. *Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 27 Nisan-3 Mayıs 1959*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.183-216.

Arseven, H. (1987). *Sigorta hukuku*. İstanbul: Beta.

Atamer, K. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu uyarınca "zarar sigortaları"na giriş. *Batider* 27 (1), s.21-106.

Atamer, K. (2019). Geçmişe etkili sigorta, *Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan*. İstanbul: On İki Levha, s.223-243.

Atabek, R. (1950). *Sigorta Hukuku*. İstanbul: Duygu.

Atabek, R. (1963). Muhammen kıymetli sigorta. *Batider*. 2 (2), s.202 – 225.

Atabek, R. (1985). Yangın rizikosu, *SHD*. 2 (3-4), s.123-152.

Avcı, Z. (2019). Sigorta sözleşmesinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, *THD*. 14 (155), s.1338-1351.

Aydın, S. (2018). *Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali ve ihlal halinde sigortacının hakları*. Ankara: Seçkin.

Ayhan, R., Çağlar, H. ve Özdamar, M. (2021). Sigorta hukuku. Ankara: Yetkin.

Ayiter, K. (1960). Sigorta ettirenin mukavele yapılırken mevcut ihbar mükellefiyeti. *Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 27 Nisan – 3 Mayıs 1959*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.217-237.

Ayli, A. (2004). Hayat sigortalarında prim ödememenin sonuçları, *MÜHFD*. 1-4, s.375-392.

Ayli, A. (2007). Sigorta poliçesinin kıymetli evrak niteliğine sahip olup olmadığı sorunu, *Prof. Dr. Ergun A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegen Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.330-348.

Ayli, A. (2011). Türk sigorta hukukunda rizikoyu ağırlaştırmama ve sözleşmenin süresi içindeki riziko değişikliklerini ihbar yükümlülüğü, *İKÜHFD*. 10 (2), s.153-189.

Ayli, A. (2012). *İnşaat bütün riskler sigortasında riziko*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Badur, E. (2016). Geçici ödemeler. *THD*. 11 (114), s.14-25.

Bağrıaçık, S.N. (2016). Sigorta sözleşmesinde sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi durumu, *İKÜHFD*. 15 (1), s.743-751.

Bahtiyar, M. (1997). Sigorta poliçesi genel koşulları, *Batider*. 19 (2), s.85-108.

Bahtiyar, M. (1998). Sigorta poliçesi özel koşulları, genel koşullardan ayırdedilmesi ve bazı sorunlar, *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.133-148.

Bahtiyar, M. (2020). *Sigorta hukukunda tüketiciyi aydınlatma açıklaması*. İstanbul: Aristo.

Baş Süzel, E. (2018). Tüketici hukukunda sözleşme kurma zorunluluğu, *BÜHFD*. (13 (167-168), s.9-37.

Baygın, C. (1999). *Türk hukukuna göre istisna sözleşmesinde ücret ve tabi olduğu hükümler*. İstanbul: Beta.

Baysal, B. (2017). Cayma hakkının sözleşme hukukundaki yeri, *İÜHFM*. 75 (1), s.273-292.

Beckmann, R.M. & Matusche-Beckmann, A. (2015). *Versicherungsvertrags-Handbuch*. München: C.H. Beck.

Bilge, E. M. (2001). Sigorta tazminatını alan sigortalının zarar veren üçüncü şahısla yaptığı işlemlerin sigortacının halefiyeti üzerindeki etkisi ve Yargıtay uygulaması, *Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan*. 1. İstanbul: Beta, s.67-83.

Bilgeç, H. (2021). Covid-19 tedbirlerinin karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk (trafik) sigortası primi üzerindeki etkileri, *Covid-19 ve Hukuk Sempozyumu*. On İki Levha: İstanbul, s.147-177.

Birds, J. (2007). *Birds' modern insurance law*. London: Sweet&Maxwell.

Birds, J. (2012). *Insurance law in the United Kingdom*. Croydon: Wolters Kluwer.

Bora Çınar, S. (2019). *Sigorta sözleşmesinde anonim şirketin beyan yükümlülüğü*. Ankara: Seçkin.

Bozer, A. (1965). *Sigorta hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Bozer, A. (1981). *Sigorta hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Bozkurt, T. (2021). *Sigorta hukuku*. İstanbul: On İki Levha.

Buz, V. (2007). *Kamu İhale Sözleşmelerinin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*. Ankara: Yetkin.

Can, M. (1998). Yeni değer sigortası (Neuwertversicherung). *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitisü, s.167-196.

Can, M. (2005). Sigorta ettirenin sigorta primini ödeme borcunu ifada temerrüde düşmesinin sonuçları, *Batider* 2005, 23(4), s.155-174.

Can, M. (2007). *Türk özel sigorta hukuku*. Ankara: İmaj.

Can, M. (2018). *Türk özel sigorta hukuku*. 1. Ankara: Adalet.

Cebe, M.S. (2010). *Mal sigortaları hukuku*. Ankara: Adalet.

Çapa, M.S. (2014). Geçmişe etkili sigorta, *GÜHFD*, 18 (3-4), s.341-362.

Çeker, M. (2010). Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümü, *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan*. Ankara: Turhan, s.639-651.

Çeker, M. (2011). *6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre sigorta hukuku*. Adana: Karahan.

Çeker, M. (2021). *6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre sigorta hukuku*. 24. Baskı. Adana: Karahan.

Çelik, S. & Lale, M. (2007). *Sigorta hukuku*. 1. Ankara: Seçkin.

Çelik Partal, E. Ç. (2021). *Tekne sigortalarında teminatın rizikolar bakımından kapsamı*. Ankara: Seçkin.

Dayınlarlı, K. (1988). *İstisna akdinde müteahhidin ve iş sahibinin temerrüdü*. Ankara: Dayınlarlı.

Demirağ, İ. (2020). Sigorta hukuku uygulayıcıları için BAM ve Yargıtay kararları. İstanbul: Aristo.

Demirayak, E. (2011). Sigorta sözleşmesinin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğünün ihlalinde nedensellik bağı, *İÜHFD*. 2 (2), s.477-496.

Demirkıran, İ. (2007). Sigorta hukukunda ispat sorunları, *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan.* 1. İstanbul: Vedat, s.909-926.

Demirsatan, B. (2017). Zarar sigortalarında sigorta ettirenin prim ödeme borcunda temerrüdü, *İÜHFM*. 75 (1), s.359-391.

Doğanay, İ. (2004). *Türk Ticaret Kanunu şerhi*. 3. İstanbul: Beta.

Durgut, R. ve Bulut E. H. (2020). Karar incelemesi: Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü ve bu yükümlülüğe aykırılığın sorunları, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*. 6 (2), s.337-358.

Erbaş Açıkel, A. (2019). Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali halinde sigortacının sahip olduğu haklarla ilgili bazı sorunlar, *Batider* 35 (2), s.131-168.

Eren, F. (1996a). Borçlar Kanunu açısından inşaat sözleşmeleri. *İnşaat Sözleşmeleri (Yönetici-İşletmeci Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer Ankara 18-29 Mart 1996)*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s.45-58.

Eren, F. (1996c). İnşaat sözleşmesinin sona ermesi. *İnşaat Sözleşmeleri (Yönetici-İşletmeci Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer Ankara 18-29 Mart 1996)*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s.87-103.

Eren, F. (2021a). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Ankara: Yetkin.

Eren, F. (2021b). *Borçlar hukuku özel hükümler*. Ankara: Yetkin.

Eriş, G. (2010). Açıklamalı içtihatlı Türk Ticaret Kanunu. 5. Ankara: Seçkin.

Eriş, G. (2020). Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre sigorta hukuku. Ankara: Seçkin.

Erişir, E. (2013). Geçici hukuki korumanın temelleri ve ihtiyati tedbir türleri. İstanbul: On İki Levha.

Erman, H. (1979). *İstisna sözleşmesinde beklenilmeyen haller (BK 365/2)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Eroğlu, S. (2005). *Hastalık sigortası sözleşmesinin kurulmasında ihbar külfeti*. Ankara: Seçkin.

Kara, E. (2020). Sigorta genel şartlarının hukuki niteliği, *HKÜHFD*. 10 (19), s.153-173.

Franko, N. (1992). Sigorta akdinde rizikonun ağırlaşması. *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX, 8-9 Mayıs 1992*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.103-125.

Franko, N. (1997). Sigorta ettirenin mukavele yapılırken ihbar mükellefiyeti (TTK. m.1290), *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIV, 4-5 Nisan 1997*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.317-329.

Gökyar Çınar, S. (2021). *Sigorta hukukunda sigortacının aydınlatma yükümlülüğü*. Ankara: Yetkin.

Gökyayla, E. (2019). 32 Sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kararın satış ve eser sözleşmelerinde bedele etkisi, *Türk Parasın Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar Çerçevesinde Döviz ile Sözleşme Yapma Yasağı ve Sözleşmenin Uyarlanması*. Ankara: Seçkin, s.71-88.

Güleç, Ş. (2009). *Eser sözleşmesinin beklenilmeyen haller nedeniyle feshi*. Ankara: Yetkin.

Gülhan, M. (2020). *Sigorta sözleşmesini sona erdiren haller*. Ankara: Seçkin.

Gümüş, M. A. (2015). Mal sigortalarında sigorta ettirenin sigorta menfaatinin bağlantılı olduğu malvarlığı değerinin sahibindeki değişimin sigorta sözleşmesine etkisi (6102 sayılı TTK m.1470), *UAÜHFD*. 3 (5), s.159-171.

Günay, M.B. (2013). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. ve 1471. maddelerine ilişkin değerlendirmeler, *GÜHFD* 17 (1-2), s.683-706.

Güngör, S. C. (2020). Kat karşılığı inşaat sözleşmesi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Güvenç, Ö. (2014). Culpa in contrahendo sorumluluğu bağlamında sözleşme görüşmelerinin kesilmesi, GÜHFD 18 (3-4), s.363-405.

Hacıömeroğlu, A. O. (2015). Sigorta sözleşmelerinin kuruluş safhasındaki sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün culpa in contrehando sorumluluğu açısından değerlendirilmesi, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*. 2, s.49-70.

Hacıömeroğlu, A. O. (2021). Covid-19 pandemisi etrafında alınan tedbirlerin bazı sigorta türleri bakımından rizikonun hafiflemesine etkisi, *Ticaret Hukuku Sempozyumu 2021 9-12 Şubat 2021 Bildiri Kitabı*. Ankara: Yetkin, s.437-447.

Höra, K. (2017). *Münchener Anwalts Handbuch, Versicherungsrecht*. München: C.H. Beck.

İnce, N. (2017). Yeniden müzakere etme borcu mu külfeti mi?. *Batider* 33 (1), s.179-208.

Kabukçuoğlu Özer, F.D. (2012). *Sigortacılık Kanunu şerhi*. İstanbul: On İki Levha.

Kaner, İ. (1994). Zarar sigortalarında sigorta ettirenin tehlike ile ilgili görevleri, İÜHFM. 54 (1-4), s.303-319.

Kaplan, İ. (1996). İnşaat sözleşmelerinde yapı sahibinin ücret ödeme borcu ve yerine getirilmemesinin sonuçları. *İnşaat Sözleşmeleri (Yönetici-İşletmeci Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer Ankara 18-29 Mart 1996)*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s.105-171.

Kara, E. (2020). Sigorta genel şartlarının hukuki niteliği, *HKÜHFD*. 10 (19), s.153-174.

Kara, H. (2021). *Sigorta hukuku*. İstanbul: On İki Levha.

Karataş, İ. (2009). *Eser (İnşaat yapım) sözleşmeleri*. Ankara: Adalet.

Karayalçın, Y. (1975). *Özel hukukda meseleler ve görüşler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Karayalçın, Y. (1984a). Taşıma sigortalarında ‘all risks’ (Bütün riskler) klozu, *Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşımacılığı Sempozyumu, 26-27 Ocak 1984*. Ankara: Sigorta Hukuk Derneği, s.203-224.

Karayalçın, Y. (1984b). Makine ve montaj sigortaları, *SHD*. 2 (1-2), s.81-98.

Kaya, A. vd. (2020). *Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa ilişkin kararları 2019*. İstanbul: On İki Levha.

Kaya, A. vd. (2021). *Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa ilişkin kararları 2020*. İstanbul: On İki Levha.

Kayam, Ö. S. (2021). Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık halinde sigortacının cayma hakkının hukuki niteliği, *KHÜHFD*. 9 (1), s.151-178.

Kayıhan, Ş. (2004). *Sigorta sözleşmesinde prim ödeme borcu*. Ankara: Seçkin.

Kayıhan, Ş. (2005). Alman ve Türk özel sigorta hukukunda sigorta ettirenin kurtarma ödevi, *AÜEHFD*. 9 (1-2), s.513-541.

Kayıhan, Ş. ve Bağcı, Ö. (2016). *Türk özel sigorta hukuku dersleri*. Kocaeli: Umuttepe.

Kayıhan, Ş ve Yıldız, H. (2018). Zarar sigortalarında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü, *HKÜHFD*. 8 (15), s.11-25.

Kayıhan, Ş. ve Günergök, Ö. (2020). *Türk özel sigorta hukuku dersleri*. İstanbul: Umuttepe.

Kender, R. (1984). Sigorta mukavelesinin akdedilmesi ve şartları, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu I*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.37-57.

Kender, R. (1992). Sigorta tazminatının muacceliyeti meselesi, *Ticaret ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX, 8-9 Mayıs 1992*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.77-92.

Kender, R. (1997). Poliçe verme yükümlülüğüne aykırılıktan doğan hukuki sonuçlar, *SHD*. (1), s.7-14.

Kender, R. (1998). Sigorta sözleşmesinin süresine ilişkin bazı sorunlar, *SHD*. (1), s.40-48.

Kender, R. (2006). Sigorta sözleşmesinin tanımı ve kurulması (TTK tasarısı hükümlerinin değerlendirilmesi ile), *Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan*. İstanbul: Beta, s.517-528.

Kender, R. (2008). *Türkiye’de hususi sigorta hukuku*. İstanbul: Arıkan.

Kender, R. (2011). *Türkiye’de hususi sigorta hukuku*. İstanbul: On İki Levha.

Kender, R. (2015). *Türkiye'de hususi sigorta hukuku*. İstanbul: On İki Levha.

Kender, R. (2021). *Türkiye'de hususi sigorta hukuku*. İstanbul: On İki Levha.

Kendigelen, A. (2011). *Yeni Türk Ticaret Kanunu değişiklikler, yenilikler ve ilk tespitler*. İstanbul: On İki Levha.

Kendigelen, A. (2018). *Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanununa ilişkin kararları (2015-2016)*. İstanbul: On İki Levha.

Keskin, F.T. (2017). *Uygulamada sigorta hukuku*. 1. Ankara: Adalet.

Kılıçoğlu Yılmaz, K. (2014). Geçici ödemeler. *TBB Dergisi*. 26 (10), s.109-128.

Korkmaz, S. (2004). *Sigorta sözleşmelerinde ispat sorunları*. İzmir: Güncel Yayınevi.

Kostakoğlu, C. (2011). *İçtihatlı inşaat hukuku ve kat karşılığı inşaat sözleşmeleri*. İstanbul: Beta.

Köroğlu Ölmez, B. (2016). Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü, *ÇÜHFD*. 1 (2), s.265-291.

Kubilay, H. (1992). Prim borcu için kambiyo senedi verilmesi ve zamanaşımı sebebiyle bedelsizlik defi, *İzBD*, (3), s.85-107.

Kubilay, H. (1994). *Yeni değer sigortası*. Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları.

Kurt, L.M. (2015). Zarar görenin zararı azaltma külfeti, *AÜHFD*. 64 (3), s.775-814.

Kuru, B. (2001). *Hukuk muhakemeleri usulü*. 3. İstanbul: Demir Demir

Kuru, B. (2020). *Medenî usul hukuku el kitabı*. 2. Ankara: Yetkin.

Lange, O. (2008). Die vorvertragliche Anzeigepflicht nach der VVG-Reform, *r+s* (2), s.56-62.

Langheid, T., Rixecker, R., Gal, J und Muschner, J. (2016). *Versicherungsvertragsgesetz*. München: C.H. Beck.

Langheid, T. und Wandt, M. (2016). *Münhener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz*. München: C.H. Beck.

Looschelders, D. und Pohlmann, P. (2011). *VVG Kommentar*. 2. Baskı. Köln: Carl Heymanns.

Meier, F. (2008). *Bauversicherungsrecht*. München: Verlag C.H.

Memiş, T. (2001). *Yangın sigortasında riziko*. Ankara: Seçkin.

Merkin, R. (2007). *Insurance law an introduction*. London: Informa.

McGee, A. (2006). *The modern law of insurance*. Second Edition. London: LexisNexis Butterworths.

Moroğlu, E. (2016). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, değerlendirme ve öneriler*. İstanbul: On İki Levha.

Nazlıer, M. (2022). *İnşaat, inşaat sigortaları ve hasar uygulamaları*. Ankara: Seçkin.

Neuhaus, K.J. (2008). Die vorvertragliche Anzeigepflichtverletzung im neuen VVG, *r+h* (2), s.45-56.

Oğuzman, M.K. ve Öz, M.T. (2020). *Borçlar hukuku genel hükümler*. 1 (18. Baskı). İstanbul: Vedat.

Oğuzman, M.K. ve Öz, M.T. (2021). *Borçlar hukuku genel hükümler*. 2 (16. Baskı). İstanbul: Vedat.

Oğuzman, M.K., Seliçi, Ö. ve Oktay Özdemir, S. (2013). *Eşya hukuku*. İstanbul: Filiz.

Omağ, M.K. (1985). *Türk sigorta hukukunda rizikonun ağırlaşması sorunu*. Ankara: Sigorta Hukuku Türk Derneği.

Omağ, M.K. (2006). Özel sigorta hukukunda muafiyet klozları, *Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan*. İstanbul: Beta, s.529-541.

Omağ, M.K. (2007). Eksik Sigorta, *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan*. 1. İstanbul: Vedat, s.955-970.

Omağ, M.K. (2011). *Türk hukukunda sigortacının kanunî halefiyeti*. İstanbul: Vedat.

Omağ, M.K. (2016). Özel sigorta hukukunda sigorta ettirenlerin korunması / himayesi, *Prof. Dr. M. İlhan Ulusana Armağan*. 3. İstanbul: Seçkin, s.555-575.

Omağ, M.K. (2019a). Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hükümlerine ilişkin bazı mülahazalar, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*. İstanbul: On İki Levha, s.29-56.

Omağ, M. K. (2019b). Türk Ticaret Kanunu ile poliçe genel şartları açısından yangın sigortası, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*. İstanbul: On İki Levha, s.109-132.

Omağ, M. K. (2019c). Sigorta hukukunda zenginleşme yasağı, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*. İstanbul: On İki Levha, s.289-302.

Omağ, M. K. (2019d). Sigortacı açısından sigorta sözleşmesinin hükümleri, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*. İstanbul: On İki Levha, s.303-324.

Öz, T.M. (1989). *İş sahibinin eser sözleşmesinden dönmesi*. İstanbul: Kazancı.

Özdamar, M. (2008). Sigorta brokeri ve hukuki niteliği, *AÜHFD*. 57 (3), s.525-559.

Özdamar, M. (2010). Sigortacının sözleşmenin kurulmasından sonraki aydınlatma yükümlülüğü, *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan*. 2. Ankara: Turhan, s.1677-1707.

Özdamar, M. (2013). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu bağlamında sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl eden sigortacıya uygulanacak yaptırım sorunu, *İÜHFM*, 71 (2), s.347-360.

Özmen, E. S. ve Akçura Karanan, T. (2013). Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri konusunda uygulama hataları, *İBD*. 87 (1), s.47-74.

Öztan, F. (1966). *Sigorta akdinin in'ikadında ihbar mükellefiyeti*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Öztürk, M. ve Gözütok, Z. (2021). *Usul ve Esaslarıyla Eser Sözleşmesi Uygulaması*. 3. Baskı. Ankara: Yetkin.

Paket, S. (2020). *Eser sözleşmesinin ifasında kabul*. Ankara: Yetkin.

Pekcanıtez, H., Özekes, M., Akkan, M. ve Taş Korkmaz, H. (2017). *Medeni usul hukuku*. 2. İstanbul: On İki Levha.

Prölls, J. und Martin, A. (2015). *Versicherungsvertragsgesetz*. München: C.H. Beck.

Prölls, J und Martin, A. (2021). *Versicherungsvertragsgesetz*. München: C.H. Beck.

Rehm, R. und Frömel, D. (2020). *Bauleistungsversicherung*. München: C.H. Beck.

Roos, R. M. und Schmitz-Gagnon, S. (2018). AABL 2018 – Die neuen Musterbedingungen in der Bauleitungsversicherung, *r+s*, s.586-591.

Römer, W. und Langheid, T. & Rixecker, R. (2014). *VVG*. München: Verlag C.H.

Rüffer, W. und Halbach, D. & Schimikowski, P. (2020). *Versicherungsvertragsgesetz*. Baden-Baden: Nomos.

Saat, D. (2016). Tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmeleri ve bu kapsamda sigorta tahkim komisyonunun rolü, *MÜHFHAD*. 22(3), s.2453-2471.

Saat, D. (2017). *Makina kırılması sigortasında riziko*. İstanbul: On İki Levha.

Schimikowski, P. (2017). *Versicherungsvertragsrecht*. München: C.H. Beck.

Seliçi, Ö. (1978). *İnşaat sözleşmelerinde müteahhidin sorumluluğu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Seven, V. (2010). Sigorta priminin rizikonun gerçekleşmesinden sonra tahsil edilmesinin sonuçları, *DEÜHFD*, 11, s.1267-1268.

Sevinç Kuyucu, Aslıhan. (2018). Zarar sigortalarında sigortacının ödeme yükümlülüğü ve sınırları. *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, İstanbul: On İki Levha, s.31-67.

Sirmen, L. (2015). *Eşya hukuku*. Ankara: Yetkin

Somer, M. (2001). Türk Ticaret Kanunu'nun düzenlenmesi karşısında sigorta sözleşmesinin kuruluşunda hile hükümlerinin uygulanabilirliği, *Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan*. 1. İstanbul: Beta, s.744-764.

Sopacı Öztuna, B. (2018). Sigorta konusu menfaatin yokluğunun ve menfaat sahibi değişikliğinin sözleşmeye etkisi. *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, İstanbul: On İki Levha, s.107-136.

Sütçü, M.N. (2010). *Kat karşılığı inşaat yapım sözleşmesi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şeker, Z. (2000). Sigorta sözleşmesinin hukuki niteliği üzerine. *Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan*, İstanbul: Beta Yayıncılık, s.1043-1060.

Şeker, Z. (2001). Sigorta ettirenin akit öncesi ihbar görevine ilişkin Alman Eyalet Yüksek Mahkemesi kararının değerlendirilmesi, *Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan*. 1. İstanbul: Beta, s.547-554.

Şeker Öğüz, Z. (2004). Hayat sigortalarında sigorta priminin artırılması esnasında yapılan yanlış bildirimin hukuki sonuçları. *Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan*, Ankara: Seçkin, s.641-657.

Şeker Öğüz, Z. (2010). Türk *Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına göre sigorta sözleşmelerinde sözleşme öncesi ihbar görevi*. İstanbul: Filiz.

Şeker Öğüz, Z. (2018). Sözleşme öncesi ihbar görevi, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.155-172.

Şeker Öğüz, Z. (2021). Sigortacının tazminat ödeme borcu, *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'nu Anma Toplantıları*. İstanbul: On İki Levha, s.167-171.

Şenocak, K. (1995). Mal sigortalarında sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma vecibesi, *AÜHFD*. 44 (1-4), s.365-424.

Şenocak, K. (2000a). *Meslekî sorumluluk sigortası*. Ankara: Turhan.

Şenocak, K. (200b). Menfaat değeri altında sigorta (Unterversicherung), *GÜHFD*. 4(1-2), s.51-89.

Şenocak, K. (2002). *Çifte sigorta*. Ankara: Turhan.

Şenocak, K. (2003). Geçici sigorta himayesi (Geçici güvence), *Batider*. 22 (1), s.51-76.

Şenocak, K. (2007). Sigorta sözleşmesini kurmaya yönelik icap beyanının kabulü veya reddi yönünde irade beyanı açıklanmadan önce sigortacının, icaba bağlılık süresi içerisinde gerçekleşen rizikodan dolayı culpa in contrahendo sorumluluğu söz konusu olabilir mi? *GÜHFD*, 11(1-2), s.297-320.

Şenocak, K. (2008). Sigorta hukukunda ispat kolaylıkları, *Prof. Dr. Bilge Öztan'a Armağan*. Ankara: Turhan, s.803-822.

Şenocak, K. (2009). Takseli sigorta, *Batider,* 25 (2), s.179-207.

Şenocak, K. (2015). Yargıtay kararları ışığında sigorta sözleşmesinde ilk primin ödenmesi, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVII*, 27 Aralık 2013, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.161-174.

Şenocak, K. (2016). Sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma külfetine ilişkin Yargıtay kararlarının değerlendirilmesi, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVIII*, 27 Aralık 2014, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.45-58.

Şenocak, K. und Wandt, M. (2017). Versicherungsvertragsrecht-System und Besonderheiten des türkishes Rechts im Verglecih zum deutschen Recht, *Zeitschrift für gesamte Versicherungswissenschaft*, s.159-184.

Şenocak, K. (2018a). Sorumluluk sigortalarında sözleşme öncesi ihbar külfeti, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.181-192.

Şenocak, K. (2018b). Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama ve rizikonun ağırlaşması halinde ağırlaşan rizikoyu ihbar külfeti, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.201-213.

Şit İmamoğlu, B. (2018). Yabancı para üzerinden sözleşme akdetme özgürlüğünün sınırlanmasına ilişkin 12 Eylül 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı kararı hakkında bir değerlendirme, *Batider (2018),* 34(3), s.151-160.

Tandoğan, H. (1970). İstisna akdi kavramı, unsurları ve benzeri akitlerden ayırdedilmesi. *İmren Öktem'e Armağan,* Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.311-332.

Tandoğan, H. (1981). Arsa üzerine inşaat yapma sözleşmelerinde işi tamamlamadan bırakan müteahhidin yapılan kısımla orantılı ücret alması sorunu üzerine görüşler, *Batider,* 11 (1), s.1-49.

Tandoğan, H. (1987). *Borçlar hukuku özel borç ilişkileri*. 2. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Tangör, M.A. (2009). *Kamu ihale inşaat sözleşmeleri ve FIDIC bakımından müteahhidin borçları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taşkın, M. (2017). Zarar sigortalarında menfaat eksikliği, *Batider* 33 (1), s.261-289.

Taşkın, M. (2019). *Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi*. İstanbul: On İki Levha.

Terbille, M. und Höra, Knut (2013). *Münchener Anwalts Handbuch, Versicherungsrecht*. München: C.H. Beck.

Tercier, P., Pichonnaz, P. ve Develioğlu, H. M. (2016). *Borçlar hukuku genel hükümler*. İstanbul: On İki Levha.

Topsoy, F. (2015). Sigorta primlerinin zamanında ödenmemesi ve bu nedenle sigortacının, gemi ipoteği alacaklısına karşı tazminat ödeme borcundan kurtulması, *İÜHFD*, 6 (3), s.29-66.

Topsoy, F. (2018). İnşaat sigortası teminatının kapsamı, *TBB Dergisi* (134), s.519-566.

Tuncay, A.C. ve Savaş Kutsal, B. (2019). *Toplu iş hukuku*. İstanbul: Beta

Tunçomağ, K. (1998). Hayat sigortasının sigorta tekniğine bağlı özellikleri, *Oğuz İmregün'e Armağan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.767-784.

Tunçomağ, K. (2001). Hayat sigortası sözleşmesinin tanım, meydana getirilmesi ve hüküm doğurması. *Prof. Dr. Nuri Çelik'e armağan.* 1. İstanbul: Beta, s.789-804.

Tüffer, W., Halbach, D. und Schimikowski, P. (2011). *Versicherungsvertragsgesetz-Handkommentar*. Baden-Baden: Nomos.

Türk, H. S. (1995). Sigortacının temerrüdü ne zaman başlar?, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XII*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.187-222.

Tüzemen Atik, E. ve Yolal, O. (2020). *Sigorta sözleşmelerinde prim ödeme borcunun muacceliyeti*. Ankara: Seçkin.

Uçar, A. (2001). İstisna sözleşmesinde teslim kavramı, teslimin usulü ve hukuki sonuçları, *AÜEHFD* 5 (1-4), s.513-555.

Ulaş, I. (2002). *Uygulamalı can sigortası hukuku*. Ankara: Turhan.

Ulaş, I. (2005). *Uygulamalı sigorta hukuku mal ve sorumluluk sigortaları*. Ankara: Turhan.

Ulaş, I. (2012). *Uygulamalı zarar sigortaları hukuku*. Ankara: Turhan.

Ülgen, H. ve Kaya, A. (2003). Takseli kara sigortalarında esaslı surette fahiş taksenin hile hükümlerinden hareketle tenkisi mümkün müdür? *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan*. 1. İstanbul: Vedat, s.961-980.

Ülgen, H., Helvacı, M., Kendigelen, A., Kaya, A. ve Ertan, N. F. (2015). *Ticari İşletme Hukuku*. İstanbul: On İki Levha.

Ünan, S. (1998a). *Hayat sigortası sözleşmesi*. İstanbul: Beta.

Ünan, S. (1998b). Kara sigortalarında sigorta ettirenin görevleriyle ilgili bazı sorunlar, *SHD*. 1, s.97-113.

Ünan, S. (2005). Türk sigorta mevzuatına genel bakış, *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü, I. Ulusal Sigorta Sempozyumu 24 Mayıs 2005*. İstanbul: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, s.273-283.

Ünan, S. (2012). 2011 tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda sigorta ettirenin görevleri, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXV*, 17 Aralık 2011, s.47-84.

Ünan, S. (2016a). *Sigorta tüketici hukuku*. İstanbul: On İki Levha.

Ünan, S. (2016b). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*.1.İstanbul: On İki Levha.

Ünan, S. (2016c). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*.2.İstanbul: On İki Levha.

Ünan, S. (2019a). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*.4. İstanbul: On İki Levha.

Ünan, S. (2019b). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*.5. İstanbul: On İki Levha.

Ünan, S. (2020a). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*. 6. İstanbul: On İki Levha.

Ünan, S. (2020b). Birden çok sigortaya ilişkin bazı sorunlar, *Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: İnsansız Araçlar – Sorumluluk ve Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu 18 Ocak 2019*. İstanbul: On İki Levha, s.107-152.

Ünan, S. (2021). *Türk Ticaret Kanunu şerhi-Altıncı kitap-Sigorta hukuku*.7. İstanbul: On İki Levha.

Wandt, M. (2010). *Versicherungsrecht*. Köln: Carl Heymans.

Yavaş, M. (2009). *Senetle ispat ve senede karşı senetle ispat kuralları ile bu kuralların istisnaları*. Ankara: Turhan

Yavuz, C. (2007). *Türk borçlar hukuku özel hükümler*. İstanbul: Beta.

Yavuz, C., Acar, F. ve Özen, B. (2021). *Borçlar hukuku dersleri (Özel hükümler)*. İstranbul: Beta.

Yazıcıoğlu, E. (2006). İlk tehlike sigortası. *Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan*, İstanbul: Beta, s.543-557.

Yazıcıoğlu, E. (2007). Zarar sigortalarında sigorta himayesinin sınırlandırılması ve davranış yükümlülüklerinin teminat şartı ya da istisna olarak öngörülmesi sorunu, *Prof. Dr. Ergun A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegen Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.1185-1194.

Yazıcıoğlu, E. (2018). Sigortacının bilgilendirme (aydınlatma) yükümlülüğü. *Sigorta Hukuku Sempozyumları,* İstanbul: On İki Levha, s.391-422.

Yazıcıoğlu, E. ve Şeker Öğüz, Z. (2020). *Sigorta hukuku*. İstanbul: Filiz.

Yener, M. İ. (2020). *Sigorta sözleşmelerinde rizikonun ağırlaşması*. Ankara: Seçkin.

Yener, M. İ. (2021). Sigortalı malın sahibinin değişmesine dair TTK m.1470 ile getirilen sistem değişikliğine ilişkin bir değerlendirme, *Batider* 37 (1), s.197-234.

Yeniocak, U. (2019). Dövizle sözleşme kurma yasağı ve bu yasağa aykırılığın yaptırımı, *Türk Parasın Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar Çerçevesinde Döviz ile Sözleşme Yapma Yasağı ve Sözleşmenin Uyarlanması*. Ankara: Seçkin, s.55-70.

Yetiş Şamlı, K. (2016). Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen TTK m.1423 hükmüne ilişkin bazı değerlendirmeler, MÜHFHAD. 22 (3), s.2977 – 3004.

Yetiş Şamlı, K. (2018). Zarar sigortalarında sigorta ettirenin / sigortalının rizikonun gerçekleşmesine bağlı görevleri, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*. İstanbul: On İki Levha, s.557-590.

Yetiş Şamlı, K. (2020). Zarar sigortalarında teminat kapsamındaki rizikoların belirlenmesine ilişkin bazı sorunlar, *"Prof. Dr. Rayegân Kender'e Saygı Günü" Sigorta Genel Şartlarının Düzenlenmesi, Denetlenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar Sempozyumu.* İstanbul: Filiz, s.91-126.

Yıldırım, F. (2012). Avusturya sigorta hukukunda aşkın sigorta, *İBD*. 86 (2), s.235-240.

Yıldırım, A. H. (2019). *Sigortacının koruma ve kurtarma masraflarından sorumluluğu (TTK m.1448/f.3-4)*. İstanbul: On İki Levha.

Yıldırım, A. H. (2020). *Sigorta tazminatı ve bedelinin muacceliyeti (TTK 1427)*. Ankara: Seçkin.

Yıldırım, R. (2017). *Envanter işlemlerinin TTK ve VUK kapsamında değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldız, A.K. (2018). *Özel ceza hukuku – Malvarlığına karşı suçlar*. 4. İstanbul: On İki Levha.

Yolal, O. (2018). Sigorta sözleşmesinin susma yoluyla kurulması, *MHD*. 14 (168), s.3323-3384.

Yolal, O. (2022). *Geçmişe etkili sigorta*. Ankara: Seçkin.

Yongalık, A. (1998). Sigortalının zarara katılması (Bizzat katılma), *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.149-165.

Yongalık, A. (2001). Zorunlu deprem sigortası, *Batider*. 21 (2), s.151-174.

Yücel, Ç. (2006a). *Motorlu araçlar sorumluluk sigortasında riziko istisnaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücel, Ç. (2006b). Hayat sigortasında sigorta ettirenin hak ve yükümlülükleri, *İBD*, 80 (6), s.2531-2560.